



EUROOPA LIIDU
KOHUS

AASTAARUANNE 2019

KOHTUTEGEVUS





EUROOPA LIIDU
KOHUS

AASTAARUANNE 2019

KOHTUTEGEVUS

Ülevaade Euroopa Liidu Kohtu ja Üldkohtu kohtutegevusest

Euroopa Kohus
L-2925 Luxembourg
Luksemburg
Tel +352 4303-1

Üldkohus
L-2925 Luxembourg
Luksemburg
Tel +352 4303-1

Euroopa Liidu Kohus internetis: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Käsikiri valmis 1. veebruaril 2020

Institutsioon ja tema nimel tegutsevad isikud ei võta endale vastutust allpool esitatud teabe kasutamise tagajärgede eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Kohus / Kommunikatsiooni direktoraat /
Väljaannete ja elektroonilise meedia osakond

© Euroopa Liit, 2020

Fotos © Euroopa Liit, 2019-2020

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Fotode või dokumentide, mille autoriõigused ei kuulu Euroopa Liidule, kasutamine või reprodutseerimine ilma autoriõiguste omaja loata on keelatud.

Print	QD-AP-20-001-ET-C	ISBN 978-92-829-3367-1	ISSN 2467-0847	DOI 10.2862/905139
PDF	QD-AP-20-001-ET-N	ISBN 978-92-829-3335-0	ISSN 2467-107X	DOI 10.2862/77908

Sisukord

<i>Euroopa Liidu Kohtu presidendi Koen Lenaerts'i eessõna</i>	10
---	----

Peatükk I | Euroopa Kohus

A Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2019. aastal	13
B Euroopa Kohtu praktika 2019. aastal	16
I. Põhiõigused	16
1. Õigus asja arutamisele erapooletus kohtus ja õigus õiglasele menetlusele	16
2. <i>Ne bis in idem</i> 'i põhimõte	21
3. Usuvabadus	21
II. Liidu kodakondsus	22
1. Diskrimineerimine kodakondsuse alusel	22
2. Liidu kodakondsuse kaotamine liikmesriigi kodakondsuse kaotamise tõttu	23
3. Liidu kodaniku pereliikmetest kolmanda riigi kodanike tuletatud elamisõigus	24
III. Sätted institutsioonide kohta	26
1. Euroopa Parlamendi liikmete immuuniteedid	26
2. Euroopa kodanikualgatus	28
IV. Liidu õigus ja liikmesriigi õigus	29
V. Liiduga seotud vaidlused	31
1. Üldised vaidlused	32
1.1. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi	32
1.2. Liidu lepinguvälise vastutuse hagi	34
2. Majandus-, rahandus- ja pangandusvaidlused	35
VI. Põllumajandus ja kalandus	39

VII. Liikumisvabadus	43
1. Kaupade vaba liikumine	43
2. Töötajate vaba liikumine	44
3. Asutamisvabadus	47
4. Teenuste osutamise vabadus	50
5. Kapitali vaba liikumine	52
VIII. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne	55
1. Varjupaigapoliitika	55
1.1. Pagulasseisund	55
1.2. Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamine	59
1.3. Tagasisaatmisotsused	65
2. Sisserändepoliitika	67
IX. Õiguslane koostöö kriminaalasjades: Euroopa vahistamismäärus	69
X. Transport	75
XI. Konkurents	77
1. ETL artikkel 101	77
2. ETL artikkel 102	79
3. Riigiabi	80
XII. Maksusätted	84
XIII. Õigusaktide ühtlustamine	86
1. Autoriõigus	86
2. Tööstusomand	91
3. Elektrooniline side	96
4. Riigihanked	97
5. Toiduained	99
6. Liikluskindlustus	102
7. Relvade omandamise ja valduse kontroll	103
XIV. Internet ja e-kaubandus	105
1. Isikuandmete kaitse	105
2. E-kaubandus	109

XV. Sotsiaalpoliitika	111
1. Võrdne kohtlemine tööhõive ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas	111
2. Tööaja korraldus	115
3. Õigus tasustatavale põhipuhkusele	116
4. Töötajate kaitse tööandja maksejõuetuse korral	117
5. Töötajate lähetamine	118
XVI. Rahvatervis	120
XVII. Tarbijakaitse	121
XVIII. Keskkond	125
1. Ettevaatuspõhimõte	125
2. Vee kaitsmine nitraadireostuse eest	126
3. Elupaikade direktiiv	128
4. Teatud riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamine	129
5. Taastuenergia tootmine	130
XIX. Energeetika	131
XX. Ülemeremaad ja -territooriumid	132
XXI. Rahvusvahelised lepingud	134
XXII. Euroopa avalik teenistus	136
C Euroopa Kohtu kantselei tegevus 2019. aastal	140
I. Esitatud kohtuasjad	140
II. Lõpetatud kohtuasjad	141
III. Menetluses olevad kohtuasjad	143
D Euroopa Kohtu statistika	144
E Euroopa Kohtu koosseis	174

Peatükk II | Üldkohus

A Üldkohtu tegevus 2019. aastal	181
B Üldkohtu praktika 2019. aastal	183
Kohtupraktika suundumused	183
I. Kohtumenetlus	185
1. Mõiste „vaidlustatav akt“	185
2. Hagi esitamise õigus	188
3. Vaidlustamise tähtajad	190
4. Tasuta õigusabi	192
II. Institutsiooniline õigus	193
III. Ettevõtjate suhtes kohaldatavad konkurentsieeskirjad	195
1. Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas	195
2. Kohtupraktika koondumiste valdkonnas	201
IV. Riigiabi	202
1. Vastuvõetavus	202
2. Mõiste „riigiabi“	203
a. Majanduslik eelis	203
b. Riigile omistatavus – Riigi ressursside kasutamine	204
3. Riigisisesed maksumeetmed	206
a. Riigisestse sadamate kasuks võetud meetmed	206
b. Hargmaisesse kontserni kuuluvate äriühingute maksustamine	209
4. Ühistranspordiettevõtjatele antud investeerimistoetused	213
5. Riigiabi käsitlevate sätete ajaline kohaldatavus	215
V. Intellektuaalomand	216
1. Euroopa Liidu kaubamärk	216
a. Absoluutsed keeldumispõhjused	216
b. Suhtelised keeldumispõhjused	219
c. Menetlusküsimused	221
2. Disainilahendused	222
3. Taimesordid	223

VI. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Piiravad meetmed	224
1. Terrorismivastane võitlus	224
2. Ukraina	226
VII. Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	227
VIII. Tervishoid	228
IX. Energeetika	229
X. Kemikaalid (REACH)	231
XI. Dumping	233
XII. Õigus tutvuda institutsioonide dokumentidega	237
1. Mõiste „info, mis on seotud heitmetega keskkonda“	237
2. Sisekasutuseks mõeldud dokumente kaitsev erand	238
3. Riigiabi kontrollimenetluse dokumentide üldise konfidentsiaalsuse eelduse ulatus	239
XIII. Avalik teenistus	240
1. Lepingu lõpetamine	240
2. Automaatselt pensionile jäämine	241
3. Sotsiaalkindlustus	242
4. Rikkumisest teataja	243
5. Liidu teenistuses olevate isikute turvalisus	244
XIV. Kahju hüvitamise vaidlused	245
XV. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	249
C Üldkohtu kantselei tegevus 2019. aastal	253
I. Abistamine õigusemõistmisel	253
a. Menetlustoimikute haldamine	254
b. Ühtsusesse panustamine	256
c. Ennetusmeetmed seoses leppeta Brexiti ohuga	257
II. Tegevus reformi kolmanda etapi raames	258
a. Pretsenditu arvu kohtunike lahkumise ja ametisse astumisega seotud tegevus	258
b. Kohtuinstantsi korralduslikud meetmed	259

III. Muus vormis kohtuinstantsile pakutav tugi	260
IV. Haldustegevus	260
D Üldkohtu statistika	262
E Üldkohtu koosseis	288





Koen Lenaerts

Euroopa Liidu Kohtu
president

Aastale 2019 sattus mitu aastapäeva.

Kümnes aastapäev oli Lissaboni lepingul, millega muudeti muu hulgas Euroopa Kohtu ja Üldkohtu nime ning nende liikmete nimetamise korda, tehti rida uuendusi kohtumenetluses ja tõsteti Euroopa Liidu põhiõiguste harta esmase õiguse allikate hulka.

15. aastapäev oli Euroopa Liidu „suurel laienemisel“, mis järgnes Euroopa kontinendi jagatuse lõpetamisele, mida sümboliseeris Berliini müüri langemine 9. novembril 1989.

Septembris 2019 tähistati kollokviumiga Üldkohtu asutamise 30. aastapäeva ning see andis võimaluse vaadata tagasi Üldkohtu suurele panusele liidu õiguse arengusse ning mõtiskleda väljakutsete üle, mis ootavad Üldkohut eelkõige pärast liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformi kolmanda ja viimase etapi rakendamist.

Rõõmustamiseks andis põhjust ka kolmanda torni avamine 19. septembril 2019, millel osalesid Luksemburgi suurhertsorg, saadikutekoja esimees ja peaminister ning paljud teised. See sündmus tähistas kohtumaja viienda juurdeehituse valmimist ja võimaldas 750 kolleegil ühineda oma kolleegidega institutsiooni hoonekompleksis. Kolmas torn, mis on rohkem kui lihtsalt üks hoone, sümboliseerib kõigi institutsiooni töötajate jõudmist ühe katuse alla esimest korda 20 aasta jooksul, mis aitab suurendada tõhusust ja edendada sõbralikku töökeskkonda.

Ent 2019. aasta oli sündmusterohke ka Euroopa Liidu jaoks. Brexit, pakilised kliimaprobleemid, rändekriis ja probleemid, mis on seotud selliste väärtuste austamisega nagu vabadus, demokraatia ja õigusriik – palju teemasid, mille puhul on vaja leida lahendusi, mis on kooskõlas Euroopa projekti eesmärkidega ning mis avaldavad või võivad tulevikus avaldada otsest mõju kohtuasjadele, mis esitatakse Euroopa Kohtule ja Üldkohtule.

Selles kontekstis on meil rohkem kui kunagi varem vaja teha kõik endast olenev, et pidevalt edendada õigusel rajanevat liitu ning suurendada teadlikkust Euroopa integratsiooni saavutustest ja selle aluseks olevatest põhiväärtustest.

Seda silmas pidades teeb mulle heameelt, et üha edukamad on sellised algatused nagu institutsiooni lahtiste uste päev, mille korraldamises osaleb igal aastal arvukalt töötajaid, ja institutsiooni veebisaidi täiendamine, tänu millele on nüüd võimalik tutvuda Euroopa Kohtule alates 1. juulist 2018 esitatud eelotsusetaotlustega kõikides kättesaadavates keeltes.

Institutsiooni tasandil iseloomustas 2019. aastat Euroopa Kohtu viie liikme lahkumine ja nelja uue liikme saabumine, samuti see, et 9. juunil 2019 lahkus mee hulgast jäädavalt kohtujurist Yves Bot, kes jättis meile märkimisväärse intellektuaalse pärandi, eeskätt liidu karistusõigusega seotud asjades.

Üldkohtust lahkus 8 liiget ja Üldkohtusse saabus 14 uut liiget, mis oli tingitud nii koosseisu osalisest uuendamisest iga kolme aasta järel kui ka kohtusüsteemi ülesehituse reformi kolmanda etapi rakendamisest, mille tulemusel suurenes Üldkohtu kohtunike arv kahe kohtunikuni iga liikmesriigi kohta. Kasutan siinkohal võimalust, et tänada kohtunik Jaegerit – kes andis 2019. aasta septembris Üldkohtu presidendi teatepulga üle kohtunik van der Woudele – tema jäägitu pühendumise eest 12 aasta vältel Üldkohtu eesotsas.

Statistiliselt oli 2019. aasta erandlik kahel põhjusel. Kui kahe kohtu poolt 2019. aastal lõpetatud kohtuasjade koguarv küündis peaaegu eelmise aasta rekordtasemeni (1739 kohtuasja võrreldes 1769 kohtuasjaga 2018. aastal), siis Euroopa Kohus lahendas rekordarvu kohtuasju, nimelt 865 kohtuasja (võrreldes 760 kohtuasjaga 2018. aastal). Kahele kohtule esitatud kohtuasjade koguarv saavutas kõigi aegade kõrgeima taseme – 1905 kohtuasja (võrreldes 1683 kohtuasjaga 2018. aastal ja 1656 kohtuasjaga 2017. aastal). Areng oli eriti silmatorkav Euroopa Kohtu puhul, kus 2019. aastal registreeriti 966 uut kohtuasja (võrreldes 849 kohtuasjaga 2018. aastal ja 739 kohtuasjaga 2017. aastal). See on tingitud eelotsuseasjade arvu järsust suurenemisest (641 kohtuasja võrreldes 568 kohtuasjaga 2018. aastal), aga ka märgatavalt suuremast arvust apellatsioonkaebustest Üldkohtu lahendite peale (266 apellatsioonkaebust võrreldes 199 apellatsioonkaebusega 2018. aastal), mis on suures osas seotud Üldkohtu suurema tulemuslikkusega 2018. aastal.

Selles kontekstis on tervitav, et 1. mail 2019 jõustus apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanism, mis peaks võimaldama mõnevõrra vähendada Euroopa Kohtu koormust teatud valdkondades, et ta saaks veelgi enam keskenduda oma põhiülesandele tõlgendada liidu õigust eelotsuseasjades.

Käesolev aruanne annab lugejale täieliku ülevaate institutsiooni arengust ja tegevusest 2019. aastal. Nagu eelmistel aastatel, on oluline osa aruandest pühendatud Euroopa Kohtu ja Üldkohtu kohtupraktika peamistele arengusuundadele. Analüüsi täiendavad ja illustreerivad kumbagi kohut eraldi puudutavad statistilised andmed, millele eelneb lühike sissejuhatus.

Kasutan võimalust, et väljendada sügavat tänu oma kolleegidele ning kõigile institutsiooni töötajatele erakordse töö eest, mis nad on 2019. aastal teinud.





Peatükk I

Euroopa Kohus

A | Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2019. aastal

President **Koen Lenaerts**

Esimeses peatükis on kokkuvõtlikult käsitletud Euroopa Kohtu tegevust 2019. aastal. Esimeses osas (A) on antud ülevaade kohtu arengust möödunud aastal ning tema õigusemõistmisalasest tegevusest. Teises osas (B) on esitatud, nagu igal aastal, kohtupraktika peamised arengusuunad valdkondade kaupa. Kolmandas ja neljandas osas on esitatud üksikasjalik ülevaade kohtukantselei tegevusest viidatud perioodil (C) ja möödunud aasta kohtutegevuse statistikast (D) ning viiendas osas on esitatud Euroopa Kohtu koosseis samal aastal (E).

1.1. 2019. aastal lahkus ametist viis Euroopa Kohtu liiget: Maria Berger (Euroopa Kohtu kohtunik 2009–2019), Egils Levits (Euroopa Kohtu kohtunik 2004–2019) pärast tema valimist Läti Vabariigi presidendiks, Allan Rosas (Euroopa Kohtu kohtunik 2002–2019 ja viiest kohtunikust koosneva koja president 2004–2009) ning Carl-Gustav Fernlund (Euroopa Kohtu kohtunik 2011–2019). Sel aastal olime leinas Yves Boti surma tõttu (kohtujurist 2006–2019).

Aasta jooksul astusid kohtuniku ametisse Nils Wahl (Rootsi, kohtujurist 2012–2019), Andreas Kumin (Austria) ja Niilo Jääskinen (Soome, kohtujurist 2009–2015) ning kohtujuristi ametisse astus Priit Pikamäe (Eesti).

1.2. Institutsiooni tegevuse korralduse poolelt viidi 2019. aastal peaaegu täielikult lõpule kolmas etapp liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformist, mis toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrusele 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

Reformi esimene etapp, mis jõustus detsembris 2015, nägi ette 12 täiendava kohtuniku ametisse astumise Üldkohtus. See etapp on peaaegu lõpule viidud – lõpetamisest on puudu veel vaid üks ametisse nimetamine.

Reformi teises etapis, mis toimus septembris 2016, kaotati Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus ja tema ülesanded läksid üle Üldkohtule. Ühtlasi oli teises etapis ette nähtud seitsme täiendava kohtuniku nimetamine Üldkohtusse, kusjuures see kohtunike arv vastas Avaliku Teenistuse Kohtusse kuulunud kohtunike arvule. Teine etapp oli oktoobriks 2017 täielikult lõpule viidud.

Reformi kolmas ja viimane etapp, mida liidu seadusandlikud organid soovisid ühendada Üldkohtu koosseisu osalise uuendamisega septembris 2019, suurendas Üldkohtu kohtunike arvu nii, et igal liikmesriigil on Üldkohtus kaks kohtunikku. Seitse uut kohtunikku astusid ametisse 26. septembri 2019. aasta pidulikul kohtuistungil.

1.3. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrusega 2019/629 (ELT 2019, L 111, lk 1) tehti alates 1. maist 2019 Euroopa Liidu Kohtu põhikirjas kaks olulist muudatust.

Esimest muudatust põhjendati sellega, et ELTL artikli 260 lõike 2 või lõike 3 alusel tehtud Euroopa Kohtu otsuse mittenõuetekohase täitmisega seotud komisjoni toimingute peale esitatud liikmesriigi tühistamishagisid lahendades võib Üldkohtul tekkida raskusi, kui komisjoni ja asjasse puutuva liikmesriigi seisukohad lahknevad selles osas, kas meetmed, mida liikmesriik on võtnud Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks, on sobivad. Seda arvesse võttes on nüüd Euroopa Kohtul ainupädevus lahendada vaidlusi, mis käsitlevad liikmesriigile nimetatud sätete kohaselt määratud põhisummade või karistusmaksete tasumist.

Teine muudatus, mis oli seotud Euroopa Kohtule Üldkohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste arvu märkimisväärse suurenemisega viimastel aastatel, seisnes apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanismi kehtestamises kohtuasjades, mis on juba kaks korda läbi vaadatud, esmalt sõltumatu

apellatsioonikoja poolt (niisugune liidu organ või asutus nagu Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet, Ühenduse Sordiamet, Euroopa Kemikaaliamet või Euroopa Liidu Lennundusohutusamet) ja seejärel Üldkohtu poolt. See mehhanism võimaldab nüüd Euroopa Kohtul võtta sellistes kohtuasjades apellatsioonkaebuse tervikuna või osaliselt menetlusse vaid siis, kui tõstatatud küsimus on liidu õiguse ühtsuse, järjepidevuse või edasiarendamise seisukohast oluline.

1.4. Euroopa Kohus võttis nõukogu nõusolekul vastu rea muudatusi oma kodukorras (ELT 2019, L 316, lk 103). Osa muudatustest tehti selleks, et saadud kogemustest lähtudes selgitada teatavate Euroopa Kohtu kodukorra sätete ulatust või vajaduse korral neid sätteid täiendada või lihtsustada. Teised muudatused võtsid arvesse hiljutisi arenguid, eelkõige seoses peakohtujuristi nimetamise viisiga või seoses uue õigusliku raamistikuga, mida kohaldatakse isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus, mille tõttu oli vaja teha muudatusi menetlusdokumentide kättetoimetamise ja avaldamise tavareeglitesse.

Septembris 2019 võttis Euroopa Kohus vastu ka uue versiooni dokumendist „Soovitused liikmesriikide kohtutele eelotsuse taotlemiseks“ (ELT 2019, C 380, lk 1). Soovitustes on meelde tuletatud eelotsusemenetluse olulisi tunnuseid ja elemente, mida liikmesriikide kohtud peavad arvesse võtma enne Euroopa Kohtusse pöördumist, ning samas on liikmesriikide kohtutele antud praktilisi juhiseid eelotsusetaotluste vormi ja sisu kohta. Kuna eelotsusetaotlused toimetatakse pärast nende tõlkimist kätte kõigile protokolli Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta artiklis 23 nimetatud huvitatud isikutele ja Euroopa Kohtu eelotsused avaldatakse üldjuhul kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes, on neis soovitustes pööratud suurt tähelepanu eelotsusetaotluste vormistamisele ja eriti isikuandmete kaitsele. Suhtluses Euroopa Kohtuga julgustatakse liikmesriikide kohtuid ka ära kasutama kogu potentsiaali, mida pakub rakendus e-Curia, mis võimaldab menetlusdokumente esitada ja kätte toimetada kiiresti ja turvaliselt.

Euroopa Kohus võttis detsembris 2019 vastu ka muudetud versiooni dokumendist „Praktilised juhised pooltele seoses Euroopa Kohtule esitatavate kohtuasjadega“ (ELT 2020, L 42 I, lk 1). Nendes juhistes tehtud muudatustega on täpsustatud konfidentsiaalsusetaotluste menetlemist apellatsiooniasjades, menetlusdokumentide edastamise korda ja kohtuistungil kulgemist. Muudatused kajastavad ka hiljutisi arengusuundi, näiteks teatud liiki apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanismi jõustumist 1. mail 2019 ja kohtu suuremat tähelepanu isikuandmete kaitsele.

2. Statistilises plaanis – ilma et see mõjutaks üksikasjalikumaid kommentaare, mis sisalduvad aastaaruande käesoleva peatüki C osas – nähtub möödunud aasta statistilistest andmetest mitu suundumust.

Esimene, väga ilmne suundumus puudutab esitatud kohtuasjade arvu. Euroopa Kohus registreeris 2019. aastal nimelt oma ajaloo suurima arvu kohtuasju – 966 uut kohtuasja, mis tähendab peaaegu 14protsendilist suurenemist võrreldes varem rekordilisel 2018. aastal esitatud kohtuasjade arvuga (849). Nagu kahel eelneval aastal, on see suurenemine tingitud peamiselt eelotsusetaotlustest (641 uut eelotsusetaotlust võrreldes 568 eelotsusetaotlusega 2018. aastal), kuid Euroopa Kohus registreeris oluliselt rohkem ka apellatsioonkaebusi ning ajutiste meetmete kohaldamise ja menetlusse astumisega seotud apellatsioonkaebusi (266 kohtuasja võrreldes 199 kohtuasjaga 2018. aastal), erinevalt hagidest, mille arv püsis 2019. aastal sama (41 kohtuasja).

Teine statistikast ilmnev asjaolu puudutab Euroopa Kohtu lõpetatud kohtuasjade arvu, mis kajastab ka kohtu äärmiselt intensiivset tegevust. Euroopa Kohus lahendas 2019. aastal 865 kohtuasja võrreldes 760 kohtuasjaga 2018. aastal. Möödunud aasta statistiliste andmetega tutvuva lugeja tähelepanu köidab eelkõige Euroopa Kohtu suurkoja lahendatud kohtuasjade jätkuvalt suur osakaal (2019. aastal lahendas see kohtukoosseis 82 kohtuasja), aga ka kolmeliikmeliste kodade lahendatud kohtuasjade osakaalu suurenemine – 2019. aastal lahendasid kolmeliikmelised kojad natuke rohkem kohtuasju kui viieliikmelised kojad (vastavalt 351 kohtuasja ja 343 kohtuasja).

Lõpuks tuleb märkida, et vaatamata uute kohtuasjade arvu suurenemisele jäi kohtuasjade keskmine menetlusaeg 2019. aastal väga rahuldavale tasemele ning oli eelotsuseasjade puhul 15,5 kuud ja apellatsiooniasjade puhul 11,1 kuud. Niisuguse tulemuse saavutamisele aitas eelkõige kaasa kodukorra artiklil 53, 99, 181 või 182 põhinevate kohtumääruste sagedasem kasutamine, aga ka uue apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanismi rakendamine, mis võimaldab teha väga kiiresti otsuse jätta apellatsioonkaebus menetlusse võtmata, kui apellant ei ole tõendanud, et apellatsioonkaebuses on tõstatatud liidu õiguse ühtsuse, järjepidevuse või edasiarendamise seisukohast oluline küsimus.

B | Euroopa Kohtu praktika 2019. aastal

I. Põhiõigused

2019. aastal otsustas Euroopa Kohus mitmel korral põhiõiguste üle liidu õiguskorras. Mitu selle valdkonna kohtuotsust leiavad käsitlemist käesolevas aruandes¹. Käesolevas jaotises tutvustatud kohtulahendites on oluliselt täpsustatud ulatust, mis on Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) tunnustatud teatud õigustel ja põhimõtetel, nagu õigus asja arutamisele erapooletus kohtus ja *ne bis in idem*’i põhimõte.²

1. Õigus asja arutamisele erapooletus kohtus ja õigus õiglasele menetlusele

Euroopa Kohus pidi kolmes kohtuotsuses võtma Poola kohtureformide tagajärgede kohta seisukoha lähtuvalt õigusest asja arutamisele erapooletus kohtus, õigusest õiglasele menetlusele ja kohtunike sõltumatuse põhimõttest.

Euroopa Kohtu suukoda rahuldab 24. juuni 2019. aasta kohtuotsusega **komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)) liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, mille komisjon oli esitanud Poola Vabariigi vastu ja milles komisjon palus *tuvastada, et kuna esiteks nägi Poola Vabariik ette, et meetet, mis*

1] Käsitlemist leiavad järgmised kohtuotsused: 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus **SM (Alžeeria kafalah’ režimi all kasuperekonda paigutatud laps)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)), mida on tutvustatud II jaotises „Liidu kodakondsus“; 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus **Junqueras Vies** (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), mida on tutvustatud III jaotises „Sätted institutsioonide kohta“; 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus **EKP jt vs. Trasta Komerbanka jt** (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)), mida on tutvustatud V jaotises „Liiduga seotud vaidlused“; 21. mai 2019. aasta kohtuotsus **komisjon vs. Ungari (kasutusvaldus põllumajandusmaale)** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)), mida on tutvustatud VII jaotises „Liikumisvabadus“; 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsused **Ibrahim jt** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, [EU:C:2019:219](#)) ja **Jawo** (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)), 2. aprilli 2019. aasta kohtuotsus **H. ja R.** (C-582/17 ja C-583/17, [EU:C:2019:280](#)), 14. mai 2019. aasta kohtuotsus **M jt (pagulasseisundi tühistamine)** (C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, [EU:C:2019:403](#)), 23. mai 2019. aasta kohtuotsus **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)), 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)), 12. novembri 2019. aasta kohtuotsus **Haqbin** (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)) ning 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus **Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (perekonnaga taasühinemine – pagulase õde)** (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)), mida on tutvustatud VIII jaotises „Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne“; 27. mai 2019. aasta kohtuotsused **OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur)** (C-508/18 ja C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)) ja **PF (Leedu peaprokurör)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)) ning 15. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)), mida on tutvustatud IX jaotises „Õigusala koostöö kriminaalasjades: Euroopa vahistamismäärus“; 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus **Bayerische Motoren Werke ja Freistaat Sachsen vs. komisjon** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), mida on tutvustatud XI jaotises „Konkurents“; 29. juuli 2019. aasta kohtuotsused **Funke Medien NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)), **Pelham jt** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)) ning **Spiegel Online** (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)), mida on tutvustatud XIII jaotises „Õigusaktide ühtlustamine“; 24. septembri 2019. aasta kohtuotsused **Google (linkide eemaldamise territoriaalne ulatus)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)) ning **GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine)** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)), mida on tutvustatud XIV jaotises „Internet ja elektrooniline kaubandus“; 22. jaanuari 2019. aasta kohtuotsused **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), 14. mai 2019. aasta kohtuotsus **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)), 19. novembri 2019. aasta kohtuotsus **TSN ja AKT** (C-609/17 ja C-610/17, [EU:C:2019:981](#)) ning 20. juuni 2019. aasta kohtuotsus **Hakelbracht jt** (C-404/18, [EU:C:2019:523](#)), mida on tutvustatud XV jaotises „Sotsiaalpoliitika“. Samuti on käsitletud 30. aprilli 2019. aasta arvamust 1/17 **ELI ja Kanada vabakaubandusleping** ([EU:C:2019:341](#)), mida on tutvustatud XXI jaotises „Rahvusvahelised lepingud“.

2] Euroopa Kohus otsustas ka mitmel korral diskrimineerimiskeelu põhimõtte üle, nagu seda on täpsustatud nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivis 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivis 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23). Seda kohtupraktikat on tutvustatud XV.1 jaotises „Võrdne kohtlemine tööhõive ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas“.

seisneb kõrgeima kohtu kohtunike pensioniea alandamises, kohaldatakse ametis olevatele kohtunikele, kes on sellesse kohtusse nimetatud enne 3. aprilli 2018, ning teiseks andis vabariigi presidendile kaalutlusõiguse pikendada selle kohtu kohtunike ametisoleku aega üle uue kehtestatud pensioniea, siis on see liikmesriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust.

Komisjon heitis Poola Vabariigile ette, et nende meetmetega eiras ta kohtunike sõltumatuse põhimõtet ja täpsemalt kohtunike ametist tagandamise keelu põhimõtet ning rikkus seega kohustusi, mis eespool viidatud sätestest liikmesriikidele tulenevad.

Euroopa Kohus võttis oma kohtuotsuses esiteks seisukoha ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaldatavuse ja ulatuse suhtes. Sellega seoses tuletas ta meelde, et selle sättega on kõigile liikmesriikidele pandud kohustus kehtestada liidu õigusega hõlmatud valdkondades tõhusa kohtuliku kaitse tagamiseks vajalikud õiguskaitsevahendid eelkõige harta artikli 47 tähenduses. Täpsemalt peab iga liikmesriik ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohaselt tagama, et organid, mis on liidu õiguse tähenduses määratletavad „kohtuna“ ja mis kuuluvad tema õiguskaitse süsteemi liidu õigusega hõlmatud valdkondades ning millel seega võib olla vaja lahendada liidu õiguse tõlgendamise või kohaldamisega seotud küsimusi, vastaksid tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, ning see kehtib käesoleval juhul Poola kõrgeima kohtu suhtes. Selleks et tagada, et sellel kohtul oleks võimalik niisugust kaitset pakkuda, on esmatähtis säilitada tema sõltumatus, nagu kinnitab ka harta artikli 47 teine lõik. Kohtute sõltumatuse nõue, mis on õigusemõistmise ülesandele omane, on õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele ja põhiõiguse õiglasele menetlusele olemuslik osa, mis on ülimalt tähtis, et tagada kõikide liidu õigusega isikutele antud õiguste ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi väärtuse kaitse.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus selle nõude ulatust. Kohus leidis selle kohta, et sõltumatuse ja erapooletuse tagatise eeldavad selliste normide olemasolu, mis puudutavad muu hulgas asjaomase organi koosseisu, selle liikmete nimetamist, ametiaega ja nende taandumise, taandamise ja tagandamise aluseid ning mis lubavad ümber lükata õigussubjektide põhjendatud kahtlused selle suhtes, kas nimetatud organ on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja kas ta on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne. Täpsemalt nõuab see hädavajalik kohtunike vabadus igasugusest välisest sekkumisest või survest, et on olemas teatud tagatiseid – nagu ametist tagandamise keeld –, mis kaitsevad neid isikuid, kelle ülesanne on õigust mõista. Ametist tagandamise keelu põhimõtte nõuab nimelt, et kohtunikul oleks võimalik ametisse jääda, kuni ta ei ole jõudnud kohustuslikku pensioniikka või kuni ametiaja lõpuni, kui tema ametiaeg on kindlaksmääratud kestusega. Ilma et see oleks täiesti absoluutne, võib sellest põhimõttest erandeid teha üksnes tingimusel, et see on põhjendatav õiguspärase ja ülekaalukate põhjustega, järgides samas proportsionaalsuse põhimõtet.

Käesoleval juhul tõdes Euroopa Kohus, et vaidlusalune reform toob kaasa kõrgeimas kohtus ametis olevate kohtunike ametikohustuste täitmise enneaegse lõppemise ning et see võib järelikult olla lubatud üksnes juhul, kui see on põhjendatud õiguspärase eesmärgiga ja on sellega proportsionaalne, ning tingimusel, et see ei tekita õigussubjektidel niisuguseid põhjendatud kahtlusi, nagu on eespool mainitud. Euroopa Kohus asus aga seisukohale, et kõrgeima kohtu kohtunike pensioniea alandamise meetme kohaldamine selles kohtus ametis olevate kohtunike suhtes ei vasta nende tingimustele, kuna see ei ole õiguspärase eesmärgiga põhjendatud. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et kõnealuse meetme kohaldamine kahjustab kohtunike ametist tagandamise keelu põhimõtet, mis on nende sõltumatusele omane.

Kolmandaks, ja ühtlasi viimaseks, võttis Euroopa Kohus seisukoha uue kõrgeimat kohut käsitleva seadusega vabariigi presidendile antud kaalutlusõiguse suhtes pikendada selle kohtu kohtunike ametisoleku aega üle selle seadusega kehtestatud uue pensioniea. Kohus tõdes, et kuigi ainult liikmesriikide pädevuses on otsustada, kas nad lubavad sellist pikendamist või mitte, on liikmesriigid juhul, kui nad sellise mehhanismi kasuks otsustavad, siiski kohustatud jälgima, et pikendamise tingimused ja kord ei kahjustaks kohtunike sõltumatuse põhimõtet. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et asjaolu, et niisugusel organil nagu vabariigi president on õigus otsustada võimalikuks pikendamiseks luba anda või andmata jätta, ei ole iseenesest tõepoolest

piisav, et järeldada, et kõnealust põhimõtet on rikutud. Sellegipoolest tuleb veenduda, et niisuguste otsuste vastuvõtmise sisulised tingimused ja kord oleksid sellised, et need ei tekita õigussubjektidel põhjendatud kahtlusi asjaomaste kohtunike sõltumatuse suhtes. Sellega seoses on eelkõige oluline, et pikendamise tingimused ja kord oleksid kehtestatud nii, et need kohtunikud on kaitstud võimaliku kiusatuse eest anda järele väljastpoolt tulevale sekkumisele või survele, mis võib nende sõltumatuse ohtu seada. Selline kord peab seega täpsemalt võimaldama välistada mitte ainult igasuguse otsese mõju juhiste kujul, vaid ka kaudsema mõju vormid, mis võivad asjaomaste kohtunike otsuseid suunata.

Euroopa Kohus leidis uue kõrgeimat kohut käsitleva seaduse kohta, et selles seaduses on ette nähtud, et kõnealuse kohtu kohtunike ametisoleku aja pikendamine eeldab nüüd vabariigi presidendi otsust, mis on kaalutusotsus, mida ei pea põhjendama ja mille peale ei saa kohtule kaebust esitada. Mis puudutab enne vabariigi presidendi otsuse tegemist riikliku kohtute nõukoja sekkumist, mis on selles seaduses ette nähtud, siis rõhutas Euroopa Kohus, et niisuguse organi osalemine menetluses, mis käsitleb kohtuniku ametisoleku aja pikendamist üle tavapärase pensioniea, võib tõepoolest üldjuhul aidata kaasa selle menetluse objektiivsemaks muutmisele. See on siiski nii üksnes juhul, kui täidetud on teatud tingimused, eelkõige kui kõnealune organ on ise sõltumatu seadusandlikust ja täitevvõimust ning ametivõimust, kellele ta peab arvamuse andma, ning kui arvamus antakse objektiivsete ja asjakohaste kriteeriumide alusel ja see on nõuetekohaselt põhistatud, nii et see annab asjaomasele ametivõimule tema otsuse tegemiseks objektiivset teavet. Käesoleval juhul leidis Euroopa Kohus, et piisab, kui tõdeda, et arvestades riikliku kohtute nõukoja antud arvamustes põhjenduste puudumist, ei saa nendest arvamustest olla abi objektiivse teabe andmiseks vabariigi presidendile, kui viimane teostab talle uue kõrgeimat kohut käsitleva seadusega antud pädevust, mistõttu võib see pädevus eelkõige õigussubjektidel tekitada põhjendatud kahtlusi, kas asjaomased kohtunikud on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja kas nad on nende menetletavas asjas vastanduda võivaid huvisid arvestades neutraalsed. Euroopa Kohtu suurkoda rahuldas 5. novembri 2019. aasta kohtuotsusega **komisjon vs. Poola (üldkohtute sõltumatus)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)) liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, mille komisjon oli esitanud Poola Vabariigi vastu, ning *tuvastas, et kuna Poola Vabariik esiteks kehtestas Poola kohtunikele ja prokuröridele erineva pensioniea naiste ja meeste puhul ning teiseks alandas üldkohtute kohtunike pensioniiga, andes samas justiitsministrile kaalutusõiguse pikendada nende kohtunike ametiaega, siis on Poola Vabariik rikkunud liidu õigusest tulenevaid kohustusi.*

Poola 12. juuli 2017. aasta seadusega alandati üldkohtute kohtunike ja prokuröride pensioniiga ning Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtunike ennetähtaegselt pensionile mineku iga 60. eluaastani naiste puhul ja 65. eluaastani meeste puhul, samas kui varem oli selleks vanuseks mõlema soo puhul 67 eluaastat. Lisaks anti selle seadusega justiitsministrile kaalutusõigus pikendada üldkohtute kohtunike ametiaega üle uue kehtestatud pensioniea, mis oli soost sõltuvalt erinev. Kuna komisjon leidis, et need normid on liidu õigusega³ vastuolus, esitas ta Euroopa Kohtule liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi.

Mis puudutab esiteks soost sõltuvaid erinevusi, mis selle seadusega Poola kohtunike ja prokuröride pensioniea suhtes kehtestati, siis märkis kohus kõigepealt, et nende kohtunike ja prokuröride vanaduspensioni suhtes kehtib ELTL artikkel 157, mille kohaselt iga liikmesriik tagab meestele ja naistele võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte rakendamise. Kõnealused pensionisüsteemid kuuluvad ka nende direktiivi 2006/54⁴ (edaspidi „meeste ja naiste võrdsuse direktiiv“) sätete kohaldamisalasse, mis käsitlevad võrdset kohtlemist kutsealaste sotsiaalkindlustusskeemide puhul. Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et sama seadusega kehtestati

3] ELTL artikkel 157, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23) artikli 5 punkt a ja artikli 9 lõike 1 punkt f ning ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik koostoimes harta artikliga 47.

4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23).

tingimused, mis on soolise kuuluvuse tõttu otseselt diskrimineerivad eelkõige seoses ajaga, alates millest asjaomane isik võib hakata tegelikult kasutama nendes pensionisüsteemides ettenähtud eeliseid. Lõpuks ei nõustunud Euroopa Kohus Poola Vabariigi argumendiga, et erinevused, mis on sel viisil ette nähtud naissoost ja meessoost kohtunike ja prokuröride puhul seoses vanaduspensionile jäämise vanusega, kujutavad endast positiivset diskrimineerimist. Nimelt ei ole need erinevused sobivad selleks, et heastada naisametnike karjäärialast halvemust, aidates neid nende tööelus ja lahendades probleeme, mis võivad neil esineda nende tööalase karjääri ajal. Seetõttu jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et kõnealused õigusnormid on ELTL artikliga 157 ning meeste ja naiste võrdsuse direktiiviga vastuolus.

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus meedet, millega justiitsministrile anti kaalutusõigus pikendada üldkohtute kohtunike ametiaega üle uue, alandatud vanaduspensioniea. Tuginedes eelkõige 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)**⁵ välja töötatud põhimõtetele, leidis ta kõigepealt, et ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik on kohaldatav, kuna Poola üldkohtutel võib olla vaja lahendada liidu õigusega seotud küsimusi. Need kohtud peavad seetõttu vastama tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele. Selleks aga, et tagada, et nendel kohtutel endil oleks võimalik vastavat kaitset pakkuda, on esmatähtis säilitada nende sõltumatus.

Selle kohta tõdes Euroopa Kohus, et asjaolu, et niisugusel organil nagu justiitsminister on õigus lubada või mitte lubada pikendada kohtuniku ametisoleku aega üle tavapärase pensioniea, ei ole iseenesest tõepoolest piisav, et järeldada, et sõltumatuse põhimõtet on kahjustatud. Siiski jõudis kohus järeldusele, et selle otsustuspädevusega seotud sisulised tingimused ja kord tekitavad käesoleval juhul põhjendatud kahtlusi selles suhtes, kas asjaomased kohtunikud on väljaspool väliste tegurite haardeulatust ja kas nad on neutraalsed. Nimelt, esiteks on kriteeriumid, mille alusel minister peab oma otsuse tegema, liiga ebamäärased ja kontrollimatud, samuti ei pea otsus olema põhjendatud ja otsuse peale ei saa kohtule kaebust esitada. Teiseks kuulub selle perioodi kestus, mille jooksul jäävad kohtunikud ootama justiitsministri otsust, samuti justiitsministri hindamispädevusse.

Euroopa Kohus märkis samuti, et kohtunike ametist tagandamise keelu põhimõttega läheb vastuollu olukord, kus meede, millega alandatakse üldkohtute kohtunike tavapärast pensioniiga, on kombineeritud justiitsministri kaalutusõigusega anda nendele kohtunikele luba ametikohal jätkamiseks üle uue kindlaksmääratud pensioniea ehk naiskohtunike puhul kümme aastat kauem ja meeskohtunike puhul viis aastat kauem. Nii võib meetmete niisugune kombineerimine õigussubjektidel tekitada põhjendatud kahtlusi, et uue süsteemi eesmärk võib tegelikkuses olla võimaldada justiitsministril vabaneda niipea, kui on jõutud uude kehtestatud tavapärasesse pensioniikka, osast kohtunikest, jättes neist teise osa ametisse. Pealegi, kuna ministri otsuse tegemiseks ei ole tähtaega ette nähtud ning asjaomane kohtunik jääb ametisse kuni vastava otsuse tegemiseni, võib justiitsminister võimaliku negatiivse otsuse teha pärast seda, kui huvitatud kohtunik on pärast uude pensioniikka jõudmist ametisse jäetud.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis kiirendatud menetluses tehtud 19. novembri 2019. aasta kohtuotsuses **A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus)** (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), et *harta artikliga 47 tagatud ja direktiiviga 2000/78⁶ (edaspidi „diskrimineerimisvastane direktiiv“) diskrimineerimisvastase võitluse valdkonnas üle kinnitatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile on vastuolus, kui liidu õiguse kohaldamist puudutavad vaidlused võivad kuuluda sellise organi ainupädevusse, kes ei ole sõltumatu ja erapooletu kohus.*

5] 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus **komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

6] Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetletavates kohtuasjades tuginesid Poola (kõrgeima halduskohtu ja kõrgeima kohtu) kolm kohtunikku muu hulgas väitele, et on toime pandud tööhõive valdkonnas vanuse alusel diskrimineerimise keelu rikkumine, kuna nad saadeti ennetähtaegselt pensionile otsusega, mis tehti uue kõrgeimat kohut käsitleva 8. detsembri 2017. aasta seaduse alusel. Kuigi pärast hiljutist muudatust ei puuduta see seadus enam kohtunikke, kes olid seaduse jõustumise ajal juba kõrgeimas kohtus ametis, nagu põhikohtuasjade kaebajad, ning kuigi need kaebajad seetõttu jäeti või ennistati ametisse, leidis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta seisab ikkagi silmitsi menetlusliku probleemiga. Nimelt oleks tavaliselt pädev seda laadi vaidlust lahendama kõrgeimas kohtus loodud uus distsiplinaarkolleegium, ent eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole kindel, kas ta peaks kahtluste tõttu selle organi sõltumatuses jätkma riigisiseseid kohtualluvusnormid kohaldamata ja sel juhul need vaidlused ise sisuliselt lahendama.

Euroopa Kohus leidis, et kõnealusel juhul on kohaldatavad nii harta artikkel 47 kui ka ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik, ning taas kord tuginedes 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses ***komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)***⁷ välja töötatud põhimõtetele, rõhutas seejärel konkreetseid asjaolusid, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, et tal oleks võimalik hinnata, kas kõrgeima kohtu distsiplinaarkoda pakub piisavaid sõltumatus tagatiseid või mitte.

Selle kohta märkis kohus esiteks, et ainuüksi asjaolu, et distsiplinaarkolleegiumi kohtunikud nimetab ametisse vabariigi president, ei muuda neid poliitilisest võimust sõltuvaks ega tekita kahtlusi nende erapooletuses, kui ametisse nimetatud isikutele ei avaldata mingit survet ega anta juhiseid ülesannete täitmisel. Pealegi võib riikliku kohtute nõukoja eelnev osalemine, kellele on tehtud ülesandeks teha ettepanek kohtunike ametisse nimetamiseks, vabariigi presidendi kaalutlusruumi objektiivselt piirata, ent seda siiski tingimusega, et nõukoda ise on seadusandlikust ja täitevvõimust ning vabariigi presidendist piisavalt sõltumatu. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et tähtis on võtta arvesse faktilisi ja juriidilisi asjaolusid, mis on seotud nii Poola uue kohtute nõukoja liikmete nimetamise tingimustega kui ka viisiga, kuidas see organ konkreetselt täidab oma rolli tagada kohtute ja kohtunike sõltumatus. Veel märkis Euroopa Kohus, et on vaja kontrollida riikliku kohtute nõukoja ettepanekute kohtuliku kontrolli ulatust, kuivõrd kohtunike ametisse nimetamist käsitlevad vabariigi presidendi otsused ei ole kohtulikule kontrollile allutatud.

Teiseks tõi Euroopa Kohus esile muid asjaolusid, mis iseloomustavad distsiplinaarkolleegiumi otsesemalt. Ta juhtis tähelepanu muu hulgas sellele, et konkreetses kontekstis, milles võeti palju vaidlusi põhjustanud viisil vastu uue Poola kõrgeimat kohut käsitleva seaduse sätted, mille Euroopa Kohus hindas 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses ***komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)*** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)) liidu õigusega vastuolus olevaks, on hindamisel asjakohased järgmised asjaolud: distsiplinaarkolleegiumile on antud ainupädevus lahendada kõrgeima kohtu kohtunike pensionile saatmisega seotud vaidlusi, mis põhinevad sellel seadusel, distsiplinaarkolleegium peab koosnema ainult uue korra alusel ametisse nimetatud kohtunikest ning tal näib olevat kõrgeimas kohtus eriti suur autonoomia.

Euroopa Kohus täpsustas, et kuigi ükski neist asjaoludest ei ole eraldi võetuna tingimata selline, et panna kahtlema distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuses, võivad need asjaolud aga mõjuda teistmoodi, kui neid vaadelda nende kogumis. Kohus rõhutas, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kõiki talle teada olevaid asjakohaseid tegureid arvesse võttes kindlaks teha, kas need tegurid võivad viia selleni, et kõrgeima kohtu uus distsiplinaarkolleegium ei tundu enam sõltumatu või erapooletu, mille tulemusel võib nõrgeneda usaldus, mida kohtud peavad demokraatlikus ühiskonnas õigussubjektidele sisendama.

7) 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus ***komisjon vs. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus)*** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

Kui see on nii, siis kohustab liidu õiguse esimuse põhimõtte teda jätma riigisisese sätte, mis annab kõrgeima kohtu kohtunike pensionile saatmisega seotud vaidluste lahendamise ainupädevuse sellele kolleegiumile, kohaldamata, selleks et need vaidlused saaks lahendada sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele vastav kohus, kes oleks asjaomases valdkonnas pädev, kui kõnealune säte seda ei välistaks.

2. *Ne bis in idem*'i põhimõtte

Euroopa Kohus otsustas 3. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17, [EU:C:2019:283](#)) sisuliselt, kuidas tuleb tõlgendada harta artiklis 50 sätestatud *ne bis in idem*'i põhimõtet. Kohtuotsus on langetatud kindlustusseltsi Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. ja Poola konkurentsiameti vahelises vaidluses viimase tehtud otsuse üle, millega määrati sellele kindlustusseltsile turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõttu trahv liikmesriigi konkurentsioiguse rikkumise eest ning trahv liidu konkurentsioiguse rikkumise eest.

Selles kontekstis leidis Euroopa Kohus, et *ne bis in idem*'i põhimõttega ei ole vastuolus, kui liikmesriigi konkurentsiasutus määrab ettevõtjale sama otsusega trahvi liikmesriigi konkurentsioiguse rikkumise eest ning trahvi EÜ artikli 82 (nüüd ELTL artikkel 102) rikkumise eest. Sellises olukorras peab liikmesriigi konkurentsiasutus siiski veenduma, et trahvid koosvõetuna on rikkumise laadiga proportsionaalsed.

Sellea seoses toonitas Euroopa Kohus, et tema praktikast tuleneb, et *ne bis in idem*'i põhimõtte eesmärk on ära hoida ettevõtja uuesti süüdimõistmine või kohtu alla andmine, mis eeldab, et kõnealune ettevõtja on süüdi või õigeks mõistetud varasema otsusega, mille peale ei saa enam edasi kaevata.

Selle tulemusel jõudis Euroopa Kohus seisukohale, et *ne bis in idem*'i põhimõtte ei kuulu kohaldamisele olukorras, kus liikmesriigi konkurentsiasutus kohaldas määruse nr 1/2003⁸ artikli 3 lõike 1 alusel paralleelselt riigisisest konkurentsioigust ja liidu konkurentsieeskirju ning karistas selle määruse artikli 5 alusel ettevõtjat, määrates talle samas otsuses trahvi riigisisese konkurentsioiguse rikkumise eest ning trahvi liidu konkurentsieeskirjade eiramise eest.

3. Usuvabadus

Seoses usuvabadusega väärib esiletõstmist Euroopa Kohtu suurkoja 22. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), mis käsitleb küsimust, kas harta artikliga 21 ja diskrimineerimisvastase direktiiviga on kooskõlas õigusnormid, mille kohaselt saavad suurel reedel tasustatud puhkepäeva ja sellel päeval töötamise korral „puhkepäevatasu“ ainult teatavate kristlike kirikute liikmetest töötajad⁹.

Lisaks analüüsis Euroopa Kohtu suurkoda 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses **Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs** (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)), kas Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo võib kasutada toodetel, mis on pärit loomadest, kes on ilma eelneva uimastamiseta riituslikult tapetud vastavalt määruse nr 1099/2009¹⁰ erandnormile, mille eesmärk on tagada usuvabaduse austamine¹¹.

8] Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

9] Seda kohtuotsust on tutvustatud XV.1 jaotises „Võrdne kohtlemine tööhõive ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas“.

10] Nõukogu 24. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1099/2009 loomade kaitse kohta surmamisel (ELT 2009, L 303, lk 1).

11] Seda kohtuotsust on tutvustatud VI jaotises „Põllumajandus ja kalandus“.

II. Liidu kodakondsus

Euroopa Kohus tegi liidu kodakondsuse valdkonnas mitu otsust, millest üks puudutas diskrimineerimist kodakondsuse alusel¹², üks liidu kodakondsuse kaotamist liikmesriigi kodakondsuse kaotamise tõttu ja kaks puudutasid liidu kodaniku pereliikmetest kolmanda riigi kodanike tuletatud elamisõigust.

1. Diskrimineerimine kodakondsuse alusel

Euroopa Kohus tõlgendas 13. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **TopFit ja Biffi** (C-22/18, [EU:C:2019:497](#)) ELTL artikleid 18, 21 ja 165 seoses kohtuvaidlusega, mille pooled olid Itaalia kodakondsusega harrastussportlane ja Saksamaa kergejõustikuliit ning mis puudutas *teiste liikmesriikide kodanike osalemise tingimusi Saksamaa harrastusspordi meistrivõistlustel veteranide vanuserühmas*.

Euroopa Kohtu hinnangul on nende sätetega vastuolus selline liikmesriigi spordialaliidu määrus, mille kohaselt teisest liikmesriigist pärit liidu kodanik, kes elab juba mitu aastat selle liikmesriigi territooriumil, kus asub ka see alaliit ja kus ta veteranide vanuserühmas tegeleb harrastajana jooksmisega, ei saa jooksualadel osaleda riigi meistrivõistlustel samamoodi nagu selle riigi enda kodanikud, või saab neil osaleda üksnes „väljaspool paremusjärjestust“ või „ilma paremusjärjestuse kohata“ ning õiguseta jõuda finaalsõistlustele ja saada riigi meistritiitel, välja arvatud juhul, kui seda määrust põhjendavad õiguspäraselt taotletava eesmärgiga proportsionaalsed objektiivsed kaalutlused, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Euroopa Kohus nimelt leidis kõigepealt, et selline liidu kodanik nagu harrastussportlane kõnealuse juhtumi puhul, kes on kasutanud liikumisvabadust, võib vastuvõtva liikmesriigi ühiskonnas harrastajate võistlusspordiga tegelemise raames õiguspäraselt tugineda ELTL artiklitele 18 ja 21. Euroopa Kohus viitas eelkõige spordi rollile vastuvõtva liikmesriigi ühiskonda integreerimise faktorina, mida peegeldab ELTL artikkel 165.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et niisuguste riigi spordialaliidu eeskirjade suhtes, mis reguleerivad liidu kodanike pääsu spordivõistlustele, on kohaldatavad aluslepingu sätted, eelkõige ELTL artiklid 18 ja 21. Ta märkis selle kohta, et aluslepingus ette nähtud põhivabaduste järgimise kohustus ja kodakondsusel põhineva diskrimineerimise keeld laienevad ka mitteriiklikele eeskirjadele, mille eesmärk on kollektiivselt reguleerida tasustatud tööd ja teenuste osutamist. See põhimõte on kohaldatav ka siis, kui ühendus või asutus teostab teatavat pädevust eraõiguslike isikute suhtes ja tal on võimalik neile kehtestada tingimusi, mis takistavad aluslepinguga tagatud põhivabaduste kasutamist.

Lõpuks leidis Euroopa Kohus, et käesoleval juhul on tegemist erineva kohtlemisega, mis võib tekitada kõnealuse harrastussportlase liikumisvabaduse piirangu ELTL artikli 21 tähenduses, kuna viimasele võidakse – ka juhul, kui ta vastab nõutavate sportlike tulemuste tingimusele ning isegi kui tal on võistlustel osalemise õigus spordiklubi kaudu, mis on riikliku kergejõustikuliidu liige, olnud vähemalt üks aasta – tema kodakondsuse tõttu keelduda loa andmisest osaleda riigi meistrivõistlustel harrastajana veteranide vanuserühmas jooksualade lühidistantsidel või lubatakse tal seal osaleda vaid osaliselt. Euroopa Kohus lisas, et spordialaliidu määrus võib lisaks viia selleni, et mõne muu liikmesriigi kui Saksamaa Liitvabariigi kodanikud saavad klubidelt, mille

12] Sellega seoses väärib esiletoomist ka 18. juuni 2019. aasta kohtuotsus **Austria vs. Saksamaa** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)), milles Euroopa Kohus pidi võtma seisukoha sõiduautodele ette nähtud taristutasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanike tasust vabastamise kohta. Kuna taristutasu majanduslikku koormust pidid *de facto* kandma üksnes nende sõidukite omanikud ja juhid, mis on registreeritud muus liikmesriigis kui Saksamaal, siis leidis Euroopa Kohus, et selle tasuga luuakse erinev kohtlemine kodakondsuse alusel. Seda kohtuotsust on tutvustatud VII.1 jaotises „Kaupade vaba liikumine“.

liikmed nad on, vähem toetust kui oma riigi kodanikest kergejõustiklased, kuna need klubid on vähem huvitatud investeerimisest sportlasesse, kes ei saa riigi meistrivõistlustel osaleda, ja sel põhjusel võivad sportlased, kes on teiste liikmesriikide kodanikud, olla halvemini integreerunud oma koduklubisse ja seetõttu ka oma elukoha liikmesriigi ühiskonda.

Ent Euroopa Kohtu hinnangul võib liidu kodanike liikumisvabaduse piirang olla põhjendatud üksnes juhul, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja on asjaomaste õigusnormidega taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne, ning viimati nimetatud asjaolu peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Tõepoolest näib õiguspärane jätta riigi meistriliitlile teataval spordialal selle riigi kodanikule, kuna seda asjaolu võib käsitada riigi meistriliitlile iseloomulikuna. Samas on oluline, et selle eesmärgi taotlemisega kaasnevad piirangud oleksid kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuivõrd see eesmärk ei põhjenda riigi meistrivõistlustel mittekodanike osalemise mis tahes piiramist. Liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, kas on olemas muid põhjendusi, võttes oma analüüsis arvesse ELTL artikli 21 lõike 1 ja artikli 165 sätete koostoimest tulenevat eesmärki muuta võistlused avatumaks ning vajadust integreerida elanikud ja eelkõige pikaajalised elanikud vastuvõtva liikmesriigi ühiskonda. Kodakondsusel põhinev täielik keeld mittekodanikust sportlasel riigi meistrivõistlustel osaleda näib igal juhul ebaproportsionaalne, kui on olemas mehhanism sellise sportlase osalemiseks riigi meistrivõistlustel vähemalt kvalifikatsiooniringides ja/või väljaspool paremusjärjestust.

2. Liidu kodakondsuse kaotamine liikmesriigi kodakondsuse kaotamise tõttu

Euroopa Kohtu suurkoda käsitles 12. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Tjebbes jt** (C-221/17, [EU:C:2019:189](#)) küsimust, kas *liikmesriigi kodakondsuse kaotamine ex lege, mis toob kaasa Euroopa Liidu kodakondsuse kaotamise, on kooskõlas ELTL artikliga 20, tõlgendatuna koostoimes harta artiklitega 7 ja 24*. Põhikohtuasjas keeldus Madalmaade välisminister läbi vaatamast passitaotlusi, mille esitasid Madalmaade kodanikud, kellel oli ka mõne kolmanda riigi kodakondsus, ning keeldumist põhjendas välisminister sellega, et need isikud, sh üks alaealine, olid kaotanud oma Madalmaade kodakondsuse *ex lege*. Ministri keeldumise aluseks olid Madalmaade kodakondsust reguleerivad õigusnormid, mille kohaselt täisealine kaotab selle kodakondsuse, kui tal on samal ajal muu riigi kodakondsus ja tema peamine viibimiskoht on vähemalt kümne aasta vältel katkematult olnud väljaspool liitu. Samade õigusnormide alusel kaotab alaealine üldjuhul oma Madalmaade kodakondsuse, kui tema isa või ema kaotab selle kodakondsuse, sest tema viibimiskoht ei ole olnud liidus.

Euroopa Kohus otsustas, et liidu õigusega ei ole põhimõtteliselt vastuolus see, kui liikmesriik näeb üldisel huvil rajanevatel kaalutlustel ette tema kodakondsuse kaotamise, ja seda ka siis, kui see toob puudutatud isiku jaoks kaasa liidu kodaniku staatuse kaotamise. Nimelt on liikmesriigil õigus lähtuda eeldusest, et kodakondsus väljendab tegelikku sidet tema ja ta kodanike vahel, ja sellest tulenevalt näha ette, et niisuguse tegeliku sideme puudumine või lõppemine toob kaasa tema kodakondsuse tegeliku kaotamise. Samuti võib liikmesriik õiguspäraselt soovida kaitsta ühe pere sisest kodakondsuse ühtsust, nähes ette, et alaealine kaotab oma kodakondsuse, kui üks tema vanematest kaotab enda kodakondsuse.

Selleks aga, et niisugused õigusnormid, nagu kõnealused Madalmaade õigusnormid oleksid kooskõlas ELTL artikliga 20, tõlgendatuna harta artikleid 7 ja 24 arvesse võttes, peavad need võimaldama pädevatel liikmesriigi ametiasutustel, sh teatud juhtudel liikmesriigi kohtutel täiendavalt käsitleda asjasse puutuva liikmesriigi kodakondsuse *ex lege* kaotamise tagajärgi ja vajaduse korral puudutatud isiku kodakondsuse *ex tunc* taastada, kui viimane taotleb reisidokumenti või muud tema kodakondsust tõendavat dokumenti.

Niisuguse hindamise raames peavad liikmesriigi ametiasutused ja kohtud kontrollima, kas kodakondsuse kaotamine, millega kaasneb liidu kodaniku staatuse kaotamine, on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, arvestades tagajärgi, mille see toob kaasa iga puudutatud isiku olukorrale ja teatud juhtudel tema pereliikmete olukorrale liidu õiguse seisukohast. Niisugune analüüs nõuab, et hinnatakse puudutatud isiku ning tema perekonna isiklikku olukorda, et teha kindlaks, kas kodakondsuse kaotamisel on tagajärgi, mis mõjutaksid liikmesriigi seadusandja taotletavate eesmärkidega ebaproportsionaalselt selle isiku perekonna- ja tööelu normaalset arengut liidu õiguse vaatepunktist ja eelkõige õigust perekonnaelu puutumatusse, nagu see on tagatud harta artikliga 7.

Seoses puudutatud isiku isikliku olukorda ümbritsevate asjaoludega, mis võivad niisuguse hindamise raames olla asjakohased, mainis Euroopa Kohus muu hulgas seda, et Madalmaade kodakondsuse ja liidu kodaniku staatuse *ex lege* kaotamise järel seisaks puudutatud isik silmitsi piirangutega tema õigusele liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada, millega kaasneksid teatud olukorras ka spetsiifilised raskused, kui ta soovib jätkuvalt siirduda mõnda liikmesriiki, et säilitada seal oma tegelikke ja regulaarseid suhteid pereliikmetega, tegeleda oma kutsealase tegevusega või astuda samme seal sellise tegevusega tegelema asumiseks. Samuti puutuvad asjasse ühelt poolt asjaolu, et puudutatud isik ei oleks saanud loobuda kolmanda riigi kodakondsusest, ja teiselt poolt tõsiasi, et puudutatud isiku jaoks esineb tõsine risk, et oluliselt halveneb tema turvalisus või minemise ja tulemise vabadus, seetõttu, et ta ei saa oma elukohajärgse kolmanda riigi territooriumil ELTL artikli 20 lõike 2 punkti c alusel konsulaarkaitset.

Lisaks, mis puudutab alaealisi, siis peavad pädevad ametiasutused lisaks arvestama, kas võib esineda asjaolusid, millest tuleneb, et olukord, kus puudutatud alaealine kaotab asjaomase liikmesriigi kodakondsuse, ei vasta tagajärgede tõttu, mille niisugune kaotus võib alaealisele liidu õiguse seisukohast kaasa tuua, lapse parimatele huvidele, nii nagu need on tagatud harta artikliga 24.

3. Liidu kodaniku pereliikmetest kolmanda riigi kodanike tuletatud elamisõigus

Euroopa Kohtu suurkoda vastas 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **SM (Alžeeria kafalah' režiimi all kasuperekonda paigutatud laps)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)) küsimusele, kas Alžeeria kafalah' režiimi all liidu kodanike poolt ülalpeetav alaealine on hõlmatud mõistega „alaneja lähisugulane“ direktiivi 2004/38¹³ artikli 2 punkti 2 alapunkti c tähenduses. Ühendkuningriigis elav Prantsuse kodanikest abielupaar taotles Ühendkuningriigi ametiasutustelt lapsendatud lapse riiki sisenemise luba Alžeeria kodakondsusega alaealise jaoks, kellele oli Alžeerias seatud kafalah' režiimi alusel nende eestkoste. See perekonnaõiguse instituut, mis on teatavatele islamitraditsiooniga maadele ühine, näeb ette lapse hooldamise, õpetamise ja kaitse tagamise ühe või mitme täiskasvanu poolt ja tema üle nende alalise seadusliku eestkoste seadmise. Ühendkuningriigi ametiasutused keeldusid nimetatud luba väljastamast.

Euroopa Kohus rõhutas esiteks, et ehkki mõistega liidu kodaniku „alaneja lähisugulane“ direktiivi 2004/38 artikli 2 punkti 2 alapunkti c tähenduses peetakse esmajärjekorras silmas bioloogilist põlvnemist, tuleb direktiivi eesmärgist – mis on hõlbustada liidu kodanike liikumis- ja elamisvabaduse teostamist ning seda vabadust tugevdada – tulenevat kõnealuse mõiste laia tõlgendamise nõuet arvestades seda mõista ka nii, et see hõlmab lisaks sellise kodaniku lapsendatud last, kui on tõendatud, et lapsendamise tagajärjel asjaomane

13| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

laps põlvneb õiguslikult asjaomasest liidu kodanikust. Ta asus seevastu seisukohale, et kuivõrd Alžeeria kafalah' režiim ei tingi lapse põlvnemist tema eestkostjast, siis ei saa last, kellele on selle režiimi alusel seatud liidu kodaniku seaduslik eestkoste, käsitada liidu kodaniku „alaneja lähisugulasena“ selle direktiivi artikli 2 punkti 2 alapunkti c tähenduses.

Euroopa Kohus leidis siiski, et selline laps on hõlmatud sama direktiivi artikli 3 lõike 2 esimese lõigu punktis a kasutatud mõistega „muu pereliige“. See mõiste hõlmab nimelt sellise lapse olukorda, kes on paigutatud liidu kodanike perekonda niisuguse seadusliku eestkoste režiimi all nagu Alžeeria kafalah' režiim ning kelle hooldamise, õpetamise ja kaitse tagavad nimetatud liidu kodanikud kohustuste alusel, mille nad on võtnud lapse päritoluriigi õiguse alusel.

Järgmiseks täpsustas Euroopa Kohus sellega seoses selle sätte alusel liikmesriigi ametiasutustel lasuvaid kohustusi. Ta märkis, et need asutused peavad hõlbustama sellise lapse kui liidu kodaniku muu pereliikme sisenemist riiki ja seal elamist vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 3 lõike 2 esimese lõigu punktile a koostoimes harta artikliga 7 ja artikli 24 lõikega 2, hinnates tasakaalustatult ja mõistlikult kõiki juhtumi aktuaalseid ja asjakohaseid asjaolusid ning võttes arvesse erinevaid asjasse puutuvaid huve ja eeskätt asjaomase lapse parimaid huve. Selle hindamise raames tuleb arvesse võtta ka konkreetset ja individuaalset ohtu, et laps langeb väärkohtlemise, kuritarvitamise või inimkaubanduse ohvriks, ilma et sellise ohu olemasolu saaks siiski eeldada ainuüksi seetõttu, et Alžeeria kafalah' režiimi all kasuperekonda paigutamise menetlus põhineb täiskasvanu sobivuse ja lapse huvide hindamisel, mis on väidetavalt pealiskaudsem menetlusest, mis viiakse vastuvõtvast liikmesriigis läbi lapse lapsendamise või kasuperekonda paigutamise eesmärgil.

Euroopa Kohus tegi järelduse, et kui sellise hindamise tulemusel tuvastatakse, et laps ja tema liidu kodanikust eestkostja elavad tegelikult perekonnaelu ja et see laps sõltub oma eestkostjast, siis nõuavad põhiõigusest perekonnaelu puutumatusel tulenevad nõuded koostoimes kohustusega võtta arvesse lapse parimaid huve põhimõtteliselt riiki sisenemise ja seal elamise õiguse andmist sellele lapsele, et võimaldada tal elada koos oma eestkostjaga viimast vastuvõtvast liikmesriigis.

Euroopa Kohtu suurkoda pidi 10. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Chenchooliah** (C-94/18, [EU:C:2019:693](#)) tõlgendama *direktiivi 2004/38 artiklit 15, milles on muu hulgas sätestatud, et teatavaid direktiivi VI peatükis „Sisenemis- ja elamisõigusele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatavad piirangud“ ette nähtud menetlusi*¹⁴ kohaldatakse analoogia alusel kõikide otsuste suhtes, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides. Euroopa Kohus leidis, et see artikkel on kohaldatav väljasaatmisotsusele, mis on tehtud kolmanda riigi kodaniku suhtes põhjusel, et tal ei ole enam selle direktiivi alusel elamisõigust, olukorras, kus see kolmanda riigi kodanik on abiellunud liidu kodanikuga ajal, mil viimane kasutas oma liikumisvabadust, liikudes vastuvõtvasse liikmesriiki ja elades seal, kusjuures hiljem pöördus see kodanik tagasi liikmesriiki, mille kodakondsus tal on. Euroopa Kohus lisas, et see tähendab, et sellise väljasaatmisotsuse vastuvõtmisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tuleb järgida teatavaid tagatisi, mis on direktiivis ette nähtud kõikide niisuguste otsuste puhul, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu¹⁵ huvides, ning selle otsusega ei tohi mingil juhul kehtestada sisenemiskeeldu.

Kohtuotsus käsitleb lirimaa elava Mauritiuse kodaniku ja Minister for Justice and Equality (lirimaa justiits- ja võrdõiguslikkuse minister) vahelist vaidlust väljasaatmisotsuse üle, mis tehti selle kodaniku suhtes liri 1999. aasta sisserändeseaduse artikli 3 alusel pärast seda, kui tema liidu kodanikust abikaasa pöördus tagasi

14| Nimelt artiklites 30 ja 31 ette nähtud menetlused.

15| Nimelt artiklites 30 ja 31 ette nähtud asjakohased tagatised.

liikmesriiki, mille kodakondsus tal on, ehk Portugali, kus ta kannab vangistust. Väljasaatmisotsusega kaasnes riigisisese õiguse alusel automaatselt keeld siseneda riigi territooriumile määramata aja jooksul.

Euroopa Kohus tõdes kõigepealt, et olukorras, kus liidu kodanik on pöördunud tagasi liikmesriiki, mille kodakondsus tal on, ega kasuta vastuvõtvast liikmesriigis seega enam liidu õiguse alusel õigust vabalt liikuda, ei ole selle liidu kodaniku kolmanda riigi kodanikust abikaasa enam direktiivi¹⁶ tähenduses „soodustatud isik“, kui ta jääb vastuvõtvasse liikmesriiki ega ela enam koos oma abikaasaga.

Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et kuigi selle staatuse kaotamise tulemusel ei ole asjaomasel kolmanda riigi kodanikul enam vastuvõtva liikmesriigi territooriumil liikumise ja elamise õigust, mis tal oli teatud aja jooksul, kuna ta ei vasta enam selle õiguse saamise tingimustele, ei tähenda see siiski, et direktiiv 2004/38 ei ole enam kohaldatav, kui vastuvõttev liikmesriik teeb sel põhjusel selle kodaniku väljasaatmise otsuse. Nimelt on direktiivi 2004/38¹⁷ artikliga 15, mis kuulub direktiivi III peatükki „Elamisõigus“, kehtestatud kord, mis on kohaldatav, kui selle direktiivi kohane ajutine elamisõigus lõpeb, eelkõige juhul, kui liidu kodanik või mõni tema pereliige, kellel oli varem kolmekuuline elamisõigus või üle kolmekuuline elamisõigus, ei vasta enam kõnealuse elamisõiguse tingimustele ja vastuvõttev liikmesriik võib ta seega üldjuhul välja saata.

Sellela seoses märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 2004/38 artiklis 15 on ette nähtud, et analoogia alusel kohaldatakse vaid teatavaid direktiivi VI peatüki sätteid, mis puudutavad eeskätt otsustest teatamist ja õigust kohtusse pöörduda¹⁸. VI peatüki muud sätted ei kuulu aga direktiivi artikli 15 alusel otsuse vastuvõtmisel kohaldamisele. Need muud sätted on nimelt kohaldatavad vaid juhul, kui asjaomasel isikul on konkreetsel hetkel selle direktiivi alusel õigus ajutiselt või alaliselt elada vastuvõtvast liikmesriigis.

Lõpetuseks lisas Euroopa Kohus, et vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 15 lõikele 3 ei tohi põhikohtuasjas tehtava väljasaatmisotsusega mingil juhul kehtestada sisenemiskeeldu.¹⁹

III. Sätted institutsioonide kohta

Selles jaotises tuleb tähelepanu juhtida kahele kohtuotsusele,²⁰ millest üks puudutab Euroopa Parlamendi liikmete immunitete ja teine Euroopa kodanikualgatust.

1. Euroopa Parlamendi liikmete immunitetid

Euroopa Kohtu suurkoda täpsustas 19. detsembri 2019. aasta eelotsuses *Junqueras Vies* (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)) *Euroopa Parlamendi liikmete immunitetide isikulist, ajalist ja sisulist ulatust*²¹.

16| Artikli 3 lõige 1.

17| Artikkel 15.

18| Artiklid 30 ja 31.

19| Artikli 15 lõige 3.

20| Samuti väärivad äramärkimist kaks Euroopa Kohtu 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsust, nimelt kohtuotsus *Hispaania vs. parlament* (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)) ja kohtuotsus *komisjon vs. Itaalia* (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)), mis käsitlevad institutsioonide keelekasutuse korda. Neid kohtuotsuseid on tutvustatud XXII jaotises „Liidu avalik teenistus“.

21| Immunitetid, mis on sätestatud ELTL artiklis 343 ja Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokolli (nr 7) (ELT 2012, C 326, lk 266) (edaspidi „protokoll“) artiklis 9.

Selles kohtuasjas esitas Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust, mis käsitlesid protokollri artikli 9 tõlgendamist. Need küsimused esitati seoses kaebusega, mille esitas üks poliitik, kes oli 26. mai 2019. aasta valimistel Euroopa Parlamenti valitud, sellise kohtumääruse peale, millega jäeti rahuldamata taotlus saada erakorraline luba kinnipidamisasutusest väljumiseks. Huvitatud isiku suhtes oli enne neid valimisi võetud eelvangistuse meede seoses kriminaalmenetlusega, mis oli tema suhtes algatatud, kuna ta oli osalenud Kataloonia autonoomses piirkonnas 1. oktoobril 2017 toimunud iseseisvusreferendumi korraldamises. Ta taotles kõnealust luba, et ta saaks pärast valimistulemuste väljakuulutamist täita Hispaania õiguses ettenähtud vorminõuet, mis seisneb keskvalimiskomisjoni ees antavas vandes või töötuses Hispaania põhiseadust järgida, ja hiljem minna Euroopa Parlamenti, et osaleda uue seadusandliku kogu esimesel istungil. Pärast Euroopa Kohtusse pöördumist mõistis Tribunal Supremo 14. oktoobril 2019 kõnealusele isikule 13-aastase vangistuse ja sama pikaks perioodiks kodanikuõiguste absoluutse äravõtmise, mis tähendas kõigi avalike ülesannete täitmise ja avalikel ametikohtadel töötamise keeldu.

Euroopa Kohus leidis esiteks, et Euroopa Parlamenti valitud isik saab parlamendiliikme staatuse valimistulemuste väljakuulutamise tõttu ja sellel hetkel, nii et tal on protokollri artikliga 9 tagatud immunitetid.

Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et kuigi 1976. aasta valimisakti²² artiklite 8 ja 12 kohaselt reguleerivad valimismenetlust ja tulemuste väljakuulutamist põhimõtteliselt liikmesriikide õigusnormid, väljendab Euroopa Parlamendi liikmete valimine otsestest ja üldistel valimistel vaba ja salajase hääletuse teel²³ esindusdemokraatia konstitutsioonilist põhimõtet, mille ulatus on määratletud liidu õiguses endas. Aluslepingutest ja 1976. aasta valimisaktist nähtub aga, et Euroopa Parlamendi liikme staatuse tuleneb üksnes huvitatud isiku valimisest ja see staatuse omandatakse liikmesriikide poolt valimistulemuste ametliku väljakuulutamise tõttu. Lisaks ilmneb ELTL artiklist 343, et liidul ja seega selle institutsioonidel ning nende liikmetel peavad olema oma ülesannete täitmiseks vajalikud immunitetid.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et isikutel, kes nagu O. Junqueras Vies on valitud Euroopa Parlamendi liikmeks, on immunitet istungipaika sõiduks, mis on seotud nende liikmestaatusega ja sätestatud protokollri artikli 9 teises lõigus. Nimetatud immunitedi eesmärk on võimaldada eelkõige seda, et nad saaksid minna Euroopa Parlamenti ja võtta osa selle uue seadusandliku kogu esimesest istungist. Nimelt hõlmab immunitet istungipaika sõiduks erinevalt esimeses lõigus sätestatud immunitetidist istungite ajal, mis kehtib alates selle esimese istungi avamisest ja Euroopa Parlamendi kõigi istungite kestuse ajal, liikmete sõitmist Euroopa Parlamendi istungipaika, sealhulgas selle esimesele istungile.

Euroopa Kohus tuletas sellega seoses meelde, et protokollis sätestatud immunitetide eesmärk on tagada institutsioonide nõuetekohase toimimise ja sõltumatuse kaitse. Seetõttu rakendab nimetatud protokollri artikli 9 teises lõigus käsitletud immunitet istungipaika sõiduks harta artikli 39 lõikega 2 tagatud kandideerimisõigust, võimaldades kõigil liikmetel alates hetkest, kui nad on valituks kuulutatud, ja sõltumata küsimusest, kas nad on täitnud riigisisises õiguses sätestatud võimalikud vorminõuded, osaleda Euroopa Parlamendi esimesel istungil, ilma et neid sinna sõitmisel takistataks.

Kolmandaks ja viimaseks otsustas Euroopa Kohus, et Euroopa Parlamendi igale liikmele tagatud immunitet istungipaika sõiduks tähendab, et tuleb lõpetada igasugune eelvangistuse meede, mis võidi tema suhtes võtta enne, kui ta valituks kuulutati, et ta saaks minna Euroopa Parlamenti ja osaleda selle esimesel istungil.

22] Akt, mis käsitleb esindajate otsest ja üldist valimist Euroopa Parlamenti, mis on lisatud nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom (EÜT 1976, L 278, lk 1), viimati muudetud nõukogu 25. juuni ja 23. septembri 2002. aasta otsusega 2002/772/EÜ, Euratom (EÜT 2002, L 283, lk 1; ELT eriväljaanne 01/04, lk 137).

23] ELL artikli 14 lõige 3.

Seetõttu, kui pädev liikmesriigi kohus peab vajalikuks jätta selline meede kehtima, peab ta protokolli artikli 9 kolmanda lõigu alusel võimalikult kiiresti paluma Euroopa Parlamendilt, et see võtaks nimetatud immuuniteedi ära.

2. Euroopa kodanikualgatus

Euroopa Kohtu suurkoda jättis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Puppinck jt vs. komisjon** (C-418/18 P, [EU:C:2019:1113](#)) rahuldamata apellatsioonkaebuse, mille olid esitanud Euroopa kodanikualgatuse „Üks meist“ korraldajad Üldkohtu otsuse²⁴ peale, millega viimane jättis rahuldamata hagi, milles nad palusid tühistada komisjoni 28. mai 2014. aasta teatise selle kodanikualgatuse kohta²⁵.

Euroopa Liidu lepingu²⁶ ja määruse nr 211/2011²⁷ alusel võivad vähemalt miljon Euroopa kodanikku vähemalt ühest neljandikust liikmesriikidest teha algatuse kutsuda komisjoni üles esitama talle antud volituste piires liidu seadusandjale ettepanek võtta aluslepingute rakendamiseks vastu õigusakt. Enne nõutava arvu allkirjade koguma hakkamist peavad Euroopa kodanikualgatuse korraldajad taotlema komisjonilt kõnealuse algatuse registreerimist, mille raames kontrollib viimane eelkõige algatuse sisu ja eesmärgi.

Patrick Grégor Puppinck ja veel kuus isikut moodustavad 2012. aastal komisjonis registreeritud²⁸ Euroopa kodanikualgatuse „Üks meist“ kodanike komitee. Nimetatud Euroopa kodanikualgatuse eesmärk on see, et liit keelaks tegevused, millega kaasneb inimembrüote hävitamine (eriti puudutab see teadusuuringuid, arenguabi ning rahvatervist), ning lõpetaks nende rahastamise, sealhulgas otseselt või kaudselt abortide rahastamise. Pärast registreerimist kogus Euroopa kodanikualgatus „Üks meist“ nõutavad miljon allkirja, mille järel see esitati 2014. aasta alguses ametlikult komisjonile. Komisjon märkis 28. mai 2014. aasta teatises, et ta ei võta asjaomase Euroopa kodanikualgatusega seoses meetmeid.

Seepeale palusid Euroopa kodanikualgatuse korraldajad Euroopa Liidu Üldkohtul tühistada komisjoni teatise, väites eelkõige, et vastav institutsioon on Euroopa kodanikualgatusega seoses kohustatud liidu õigusakti ettepaneku esitama. Üldkohus jättis komisjoni otsuse jõusse.

Euroopa Kohus märkis apellatsioonkaebust läbi vaadates kõigepealt, et ELL artikli 11 lõike 4 sõnastuse kohaselt on Euroopa kodanikualgatuse eesmärk „kutsuda [komisjoni] üles“ esitama asjakohase ettepaneku aluslepingute rakendamiseks, mitte kohustada seda institutsiooni Euroopa kodanikualgatusega kavandatud meedet või meetmeid võtma. Euroopa Kohus lisas, et määruse nr 211/2011 eri sätetest tuleneb, et kui komisjon saab Euroopa kodanikualgatuse, esitab ta meetme, mida ta vastavalt olukorrale kavatseb selle suhtes võtta, koos põhjendustega või kui ta ei kavatse meetmeid võtta, siis põhjendused meetmete võtmata jätmise kohta, ning see kinnitab asjaolu, et liidu õigusakti ettepaneku esitamine seoses Euroopa kodanikualgatusega on komisjoni jaoks valikuline.

24| Üldkohtu 23. aprilli 2018. aasta kohtuotsus **One of Us jt vs. komisjon** (T-561/14, [EU:T:2018:210](#)).

25| Komisjoni 28. mai 2014. aasta teatis COM(2014) 355 final Euroopa kodanikualgatuse „Üks meist“ kohta.

26| ELL artikli 11 lõige 4.

27| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määruse (EL) nr 211/2011 kodanikualgatuse kohta (ELT 2011, L 65, lk 1).

28| COM(2014) 355 final.

Euroopa Kohus tõdes seejärel, et komisjonile aluslepingutega antud seadusandliku algatuse pädevus tähendab, et komisjoni ülesanne on otsustada seadusandliku akti ettepaneku esitamise või esitamata jätmise üle, välja arvatud juhul, kui ta on liidu õiguse alusel kohustatud ettepaneku esitama. Komisjoni seadusandliku algatuse pädevus on üks liidu institutsioonilisele struktuurile omase institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõtte väljendus. See põhimõtte tähendab, et iga institutsioon peab oma pädevuse teostamisel arvestama teiste institutsioonide pädevusega. Siinkohal tõi Euroopa Kohus välja, et määruse nr 211/2011 kohaselt on Euroopa kodanikualgatuse eesmärk anda liidu kodanikele sarnane õigus, nagu on ETL artiklite 225 ja 241 alusel Euroopa Parlamendil ja nõukogul, taotleda komisjonilt aluslepingute rakendamiseks asjakohase ettepaneku esitamist. Kuna sel viisil Euroopa Parlamendile ja nõukogule antud õigus ei riiva komisjoni seadusandliku algatuse pädevust, peab sama kehtima Euroopa kodanikualgatuse suhtes.

Euroopa Kohus rõhutas samuti, et asjaolu, et komisjon ei ole kohustatud Euroopa kodanikualgatusega seoses meetmeid võtma, ei tähenda, et niisugune algatus kaotab oma soovitava toime, nagu väidavad apellandid. Esiteks on Euroopa kodanikualgatuse mehhanism üks osalusdemokraatia instrument, millega Lissaboni lepingu vastuvõtmisel täiendati liidu toimimise aluseks olevat esindusdemokraatia süsteemi ning mille eesmärk on edendada kodanike osalemist demokraatlikus protsessis ja edendada dialoogi kodanike ja liidu institutsioonide vahel. Teiseks kaasneb Euroopa kodanikualgatusega, mis on registreeritud kooskõlas määrusega nr 211/2011 ja mis järgib kõiki selles määruses ette nähtud menetlusi ja tingimusi, komisjoni jaoks terve rida kõnealuse määruse artiklites 10 ja 11 loetletud eriomaseid kohustusi. Euroopa Kohus märkis, et Euroopa kodanikualgatuse mehhanismi konkreetne lisaväärtus ei peitu tulemuse kindluses, vaid sellega liidu kodanikele loodud võimalustes käivitada institutsioonides poliitiline arutelu, ilma et oleks vaja oodata seadusandliku menetluse alustamist.

Lisaks nõustus Euroopa Kohus Üldkohtu seisukohaga, et teatavat Euroopa kodanikualgatus puudutav teatis, nagu on vaidlusalune teatis, kuulub komisjoni ulatusliku kaalutusõiguse teostamise alla ning järelikult allub see piiratud kohtulikule kontrollile, mille eesmärk on kontrollida eelkõige selle põhjenduse piisavust ja ilmsete hindamisvigade puudumist.

Sellea seoses nõustus Euroopa Kohus eelkõige Üldkohtu põhjendusega, mille kohaselt ei teinud komisjon ühtki ilmset hindamisviga, kui ta Maailma Tervishoiuorganisatsiooni väljaandele tuginedes leidis, et ohutute ja tõhusate tervishoiuteenuste rahastamine liidu poolt, sealhulgas aborti valdkonnas, aitab vähendada ohtlike abortide arvu ja sellest tulenevalt ka emade suremust ja haigusi.

IV. Liidu õigus ja liikmesriigi õigus

Euroopa Kohtu suurkoda võttis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18, [EU:C:2019:1114](#)) esimest korda seisukoha küsimuses, kas liikmesriigi kohtud võivad või isegi peavad kohaldama aresti selliste riigisiseste asutuste vastutavate isikute suhtes, kes keelduvad jätkuvalt täitmast kohtulahendit, millega neile tehti ettekirjutus täita neile liidu õigusest tulenevad kohustused.

Euroopa Kohtusse pöörduti Saksa keskkonnakaitseorganisatsiooni Deutsche Umwelthilfe ja Baieri liidumaa vahelises kohtuvaidluses, mille ese on liidumaa jätkuv keeldumine võtta vastavalt direktiivile 2008/50 välisõhu kvaliteedi kohta²⁹ vajalikud meetmed selleks, et peetaks kinni Müncheni linnale ette nähtud lämmastikdioksiidi piirtasemest. Baieri liidumaad kohustati kohtulahendiga 2012. aastal esimest korda muutma oma õhukvaliteedi

29] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2008. aasta direktiiv 2008/50/EÜ välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise kohta (ELT 2008, L 152, lk 1).

tegevuskava, mis on selles linnas kohaldatav, ning teist korda kohustati teda kohtulahendiga 2016. aastal sunniraha hoiatusel täitma oma kohustusi, sealhulgas kehtestama teatavatele diiselmootoriga sõidukitele eri linnapiirkondades liiklemise keelud, ent liidumaa keeldus neid ettekirjutusi täitmast, mistõttu tema kahjuks tehti 2017. aastal kolmandat korda kohtulahend, millega määrati talle 4000 euro suurune sunniraha, mille ta ka tasus. Kuivõrd Baieri liidumaa keeldus endiselt neid ettekirjutusi täitmast ning teatas avalikult, et ta ei täida neid kohustusi, esitas Deutsche Umwelthilfe uue kaebuse, milles palus esiteks määrata uue 4000 euro suuruse sunniraha ja teiseks kohaldada Baieri liidumaa vastutavate isikute (st keskkonna- ja tarbijakaitseministri või teise võimalusena peaministri) suhtes aresti; 28. jaanuari 2018. aasta kohtumäärusega rahuldati esimene nõue, ent teine nõue jäeti rahuldamata. Baieri liidumaa kaebas kohtumääruse peale edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtule, st Baieri liidumaa kõrgeimale halduskohtule, kes esiteks jättis sunniraha määramise jõusse ja teiseks otsustas esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse aresti kohaldamise võimaluse kohta. Kuivõrd see kohus tuvastas, et sunniraha määramine ei võimalda muuta Baieri liidumaa käitumist, sest kuna see kanti tuluna liidumaa eelarvesse, ei toonud see kaasa mingisugust varalist kaotust, ning et aresti kohaldamine oli riigisisestel põhiseaduslikel põhjustel välistatud, esitas ta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse sisuliselt selle välja selgitamiseks, kas liidu õigust ja eeskätt harta artikliga 47 tagatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile tuleb tõlgendada nii, et see volitab liikmesriigi kohtuid sellist meetet võtma või isegi kohustab neid selleks.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et olukorras, mida iseloomustab liikmesriigi ametiasutuse jätkuv keeldumine täita kohtulahendit, millega talle on tehtud ettekirjutus täita liidu õigusest, eeskätt direktiivist 2008/50 tulenev selge, täpne ja tingimusteta kohustus, peab pädev liikmesriigi kohus liidumaa vastutavate isikute suhtes kohaldama aresti, kui on täidetud kaks tingimust. Esiteks peab riigisisises õiguses olema sellise meetme võtmiseks õiguslik alus, mis on piisavalt kättesaadav ja täpne ning kohaldamise seisukohast ettenähtav. Teiseks tuleb järgida proportsionaalsuse põhimõtet.

Sellega seoses juhtis Euroopa Kohus kõigepealt tähelepanu sellele, et kui liikmesriigid rakendavad liidu õigust, peavad nad tagama, et järgitaks õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, mis on tagatud nii harta artikliga 47 kui ka keskkonna valdkonnas Århusi konventsiooni³⁰ artikli 9 lõikega 4. See õigus on seda olulisem, et direktiivis 2008/50 nõutud meetmete võtmata jätmine seaks ohtu inimeste tervise. Riigisisised õigusnormid, mis tingivad olukorra, kus kohtulahend jääb tulemusetuks, eiravad aga selle õiguse põhisisu ja jätavad selle igasuguse soovitud toimeta. Euroopa Kohus märkis, et sellises olukorras on liikmesriigi kohtu ülesanne tõlgendada oma riigisisest õigust nii, et see oleks võimalikult hästi kooskõlas nende sätetega taotletavate eesmärkidega, või juhul kui see on võimatu, jätta kohaldamata mis tahes riigisisised sätted, mis on vastuolus liidu õigusega, millel on vahetu õigusmõju.

Euroopa Kohus täpsustas siiski veel, et viimati nimetatud kohustuse täitmine ei tohi kaasa tuua seda, et eiratakse harta artikliga 6 tagatud ühte teist põhiõigust, st õigust isikuvabadusele, mida arest piirab. Kuivõrd õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ei ole absoluutne õigus ja sellele võivad kehtida piirangud vastavalt harta artikli 52 lõikele 1, tuleb asjaomaseid põhiõigusi kaaluda. Seadus, mis volitab kohut jätma isiku ilma tema vabadusest, peab selle sätte nõuetele vastamiseks olema esiteks piisavalt kättesaadav ja täpne ning kohaldamise seisukohast ettenähtav, et vältida täielikult omavoli ohtu; kas see nii on, peab kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kuivõrd aresti kohaldamine tingib vabadusest ilmajätmise, saab aresti proportsionaalsuse põhimõttest tulenevaid nõudeid järgides kohaldada vaid siis, kui ei ole olemas ühtegi vähem piiravat meetet (näiteks eeskätt lühikeste ajavahemike järel määratav korduv suur sunniraha, mida ei kantaks lõppkokkuvõttes tagasi eelarvesse, kust see maksti); kas see nii on, peab samuti kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus. Üksnes juhul, kui jõutakse järeldusele, et piirangu puhul, mis piirab õigust

30| Århusis 25. juunil 1998. aastal allkirjastatud keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnanähtavuse otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis on Euroopa Ühenduse nimel heaks kiidetud nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT 2005, L 124, lk 1).

isikuvabadusele ja tuleneb aresti kohaldamisest, on need tingimused täidetud, on nii, et liidu õigus mitte ainult ei luba, vaid nõuab sellise meetme kasutamist; seejuures olgu täpsustatud, et direktiivi 2008/50 rikkumise võib Euroopa Kohus tuvastada liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses või see rikkumine võib kaasa tuua riigi vastutuse rikkumisega tekitatud kahju eest.

Selles jaotises tuleb mainida ka 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsust **Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland jt** (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)), mis käsitleb seda, kas füüsilised ja juriidilised isikud, keda põhjavee reostus otseselt puudutab, võivad liikmesriikide kohtutes tugineda direktiivi 91/676 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest teatavatele sätetele³¹.

Konkurentsi valdkonnas tehtud kohtuotsuses **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)), mis käsitleb küsimust, kas ELTL artikliga 102 on kooskõlas aegumisnormid, mis lepinguvälist vastutust reguleerivas Portugali õiguses on ette nähtud konkurentsiõiguse rikkumise tõttu tekkinud kahju hüvitamise hagide puhul, leidis Euroopa Kohus, et riigisisesed õigusnormid on kõnealuse artikli ja tõhususe põhimõttega vastuolus, kui nendes õigusnormides ette nähtud aegumistähtaeg võib muuta praktikas võimalikuks või ülemäära keeruliseks teostada õigust esitada kahju hüvitamise hagi lõpliku otsuse alusel, millega on tuvastatud liidu konkurentsieeskirjade rikkumine³². Lisaks leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses **Otis Gesellschaft jt** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)), et ELTL artikli 101 lõikel 1 on vahetu õiguspõhine eraõiguslike isikute vahelistele suhetele ning sellega antakse igaühel, kellele konkurentsi piirava või kahjustava lepingu või tegevusega on kahju tekitatud, õigus nõuda tekitatud kahju hüvitamist, kui esineb põhjuslik seos kahju ja konkurentsieeskirjade rikkumise vahel.³³

V. Liiduga seotud vaidlused

Selles jaotises tuleb kõigepealt mainida kahte kohtuotsust, milles tuvastati liikmesriigi kohustuste rikkumine seoses direktiivi ülevõtmisega, ning ühte kohtuotsust, mis apellatsiooniasemes tehti liidu lepinguvälise vastutuse kohta. Neile lisanduvad veel kolm kohtuotsust, mis Euroopa Kohus tegi majandus-, rahandus- ja pangandusvaidlustes.³⁴

31| Seda kohtuotsust on tutvustatud XVIII.2 jaotises „Vee kaitse nitraadireostuse eest“.

32| Seda kohtuotsust on tutvustatud XI.2 jaotises „ELTL artikkel 102“.

33| Seda kohtuotsust on tutvustatud XI.1 jaotises „ELTL artikkel 101“.

34| Samuti võib selles jaotises mainida riigiabi valdkonnas tehtud 29. juuli 2019. aasta kohtuotsust **Bayerische Motoren Werke ja Freistaat Sachsen vs. komisjon** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), milles Euroopa Kohus kinnitas, et määruse peale, millega Üldkohus rahuldab menetluse astumise avalduse, ei saa esitada ei apellatsioonkaebust ega vastuapellatsiooni. Seda kohtuotsust on tutvustatud XI.3. jaotises „Riigiabi“.

1. Üldised vaidlused

1.1. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi

8. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **komisjon vs. Belgia (ELTL artikli 260 lõige 3 – kiired võrgud)** (C-543/17, [EU:C:2019:573](#)) tõlgendas ja kohaldas Euroopa Kohtu suurkoda esimest korda ELTL artikli 260 lõiget 3³⁵. Nimelt rahuldas Euroopa Kohus komisjoni poolt Belgia vastu esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi ja kohustas seda liikmesriiki kiire elektroonilise side võrke käsitleva direktiivi 2014/61³⁶ osalise üle võtmata jätmise ning komisjonile vastavatest riigisestest meetmetest teatamata jätmise tõttu tasuma alates kohtuotsuse kuulutamisest karistusmakset 5000 eurot päevas.

Liikmesriigid olid kohustatud direktiivi 2014/61 oma riigisisesse õigusse üle võtma hiljemalt 1. jaanuariks 2016 ja teatama komisjonile selleks vastu võetud meetmetest.

Komisjon esitas 15. septembril 2017 liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, sest ta leidis, et Belgia ei ole direktiivi talle määratud tähtaja jooksul täielikult üle võtnud ega vastavatest riigisestest ülevõtmise meetmetest teatanud. Peale selle palus ta kohustada Belgia tasuma direktiivi ülevõtmise meetmetest teatamise kohustuse rikkumise tõttu alates kohtuotsuse kuulutamisest iga päeva eest karistusmakset. Karistusmakset, mille suurus oli algselt 54 639 eurot, vähendati 6071 eurole, arvestades edusamme, mida Belgia oli direktiivi ülevõtmisel pärast hagiavalduse esitamist teinud. Komisjon nimelt täpsustas, et puudujääke on veel vaid pealinna Brüsseli piirkonnas.

Euroopa Kohus tuvastas esiteks, et põhjendatud arvamuses Belgiale määratud tähtaja – mida komisjon Belgia taotlusel pikendas – lõpuks ei olnud Belgia vastu võtnud direktiivi 2014/61 ülevõtmise riigiseseid meetmeid ega neist meetmetest sellele institutsioonile teatanud, mistõttu oli Belgia rikkunud sellest direktiivist tulenevaid kohustusi.

Analüüsides teiseks ELTL artikli 260 lõike 3 ulatust, viitas Euroopa Kohus selle sätte – mis kehtestati Lissaboni lepinguga mitte ainult selleks, et tugevamalt innustada liikmesriike võtma direktiive üle kindlaksmääratud tähtaja jooksul, vaid ka selleks, et lihtsustada ja kiirendada menetlust, millega määratakse rahalised sanktsioonid nendele liikmesriikidele, kes on rikkunud direktiivi ülevõtmise riigisestest meetmetest teatamise kohustust – sõnastusele ja eesmärgile.

Seega andis Euroopa Kohus sellele sättele tõlgenduse, millel on kaksikeesmärk. Ühelt poolt võimaldab see kindlustada õigused, mis on komisjonile antud liidu õiguse tõhusta kohaldamise tagamiseks, ning kaitsta kaitseõigusi ja menetlusseisundit, mis liikmesriikidel on ELTL artikli 258³⁷ ja ELTL artikli 260 lõike 2³⁸ koostoime tulemusel. Teiselt poolt annab see Euroopa Kohtule pädevuse teostada oma kohtufunktsiooni, milleks on

35] ELTL artikli 260 lõige 3 võimaldab Euroopa Kohtul määrata asjasse puutuvale liikmesriigile rahalise sanktsiooni (põhisumma või karistusmaks), kui liikmesriik ei ole täitnud liidu „direktiivi ülevõtmise meetmetest [komisjonile] teatamise kohustust“.

36] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/61/EL kiire elektroonilise side võrkude kasutuselevõtukulude vähendamise meetmete kohta (ELT 2014, L 155, lk 1).

37] ELTL artiklis 258 on ette nähtud komisjoni algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus.

38] ELTL artikli 260 lõikes 2 on ette nähtud menetlus juhuks, kui liikmesriik ei ole täitnud kohtuotsust, millega tuvastatakse liikmesriigi kohustuste rikkumine. Euroopa Kohus võib määrata rahalise sanktsiooni (põhisumma või karistusmaks).

üheainsa menetluse raames hinnangu andmine sellele, kas asjasse puutuv liikmesriik on täitnud oma teatamisega seotud kohustusi, ning vajaduse korral hinnata tuvastatud kohustuste rikkumise raskust ja määrata rahaline sanktsioon, mida Euroopa Kohus peab konkreetse juhtumi asjaoludel kõige sobivamaks.

Euroopa Kohus järelendas, et ELTL artikli 260 lõikes 3 sätestatud „ülevõtmise meetmetest teatamise kohustusega“ peetakse silmas liikmesriikide kohustust edastada piisavalt selget ja täpset informatsiooni direktiivi ülevõtmise meetmete kohta. Et täita õiguskindluse kohustust ja tagada selle direktiivi kõigi sätete ülevõtmine kogu asjasse puutuval territooriumil, peavad liikmesriigid iga kõnealuse direktiivi sätte kohta märkima ära seda ülevõtva riigisisese õiguse sätte või sätteid. Kui see teatis on saabunud, peab komisjon selleks, et nõuda asjasse puutuval liikmesriigile selles sättes ette nähtud rahalise sanktsiooni määramist, tõendama, et teatavad ülevõtmismetmed on ilmselgelt puudu või ei hõlma asjasse puutuva liikmesriigi kogu territooriumi. Seevastu ei ole Euroopa Kohtu ülesanne hinnata ELTL artikli 260 lõike 3 alusel algatatud menetluse raames, kas komisjonile teatatud riigisiseste meetmetega võetakse asjasse puutuv direktiiv õigesti üle.

Euroopa Kohus leidis, et see säte on kõnealuses asjas kohaldatav, sest Belgia rikkus osaliselt oma teatamiskohustust. Kuna Belgia ei olnud võtnud veel ka selle päeva seisuga, mil Euroopa Kohus hindas faktilisi asjaolusid, vajalikke meetmeid, et võtta oma riigisisesse õigusse pealinna Brüsseli piirkonnas üle mitu direktiivi 2014/61³⁹ sätet, ning ammugi ei olnud ta sellistest ülevõtmismetmetest komisjonile teatanud, siis jätkas ta osaliselt oma kohustuste rikkumist.

Olles seega leidnud, et Belgiale karistumakse määramine kujutab endast sobivat rahalist meedet, et tagada nende kohustuste täitmine, mis sellel liikmesriigil on direktiivi 2014/61 ja aluslepingute alusel, hindas Euroopa Kohus karistumakse summa kindlaksmääramiseks oma kaalutlusõiguse raames kõnealuse rikkumise raskust ja kestust. Analüüsi tulemusel kohustas Euroopa Kohus Belgiat tasuma komisjonile karistumakset 5000 eurot päevas alates kohtuotsuse kuulutamisest kuni ajani, mil see liikmesriik on tuvastatud rikkumise lõpetanud.

12. novembri 2019. aasta kohtuotsusega **komisjon vs. lirimaa (Derrybrieni tuulepark)** (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)) määras Euroopa Kohtu suurkoda *lirimaale rahalised sanktsioonid – sedakorda ELTL artikli 260 lõike 2 alusel – selle eest, et lirimaa ei olnud astunud konkreetseid samme 3. juuli 2008. aasta kohtuotsuse komisjon vs. lirimaa⁴⁰ täitmiseks osas, milles Euroopa Kohus tuvastas, et lirimaa on rikkunud direktiivi 85/337⁴¹, kuna Derrybrienis (lirimaa) ehitati tuulepark ilma eelneva keskkonnamõju hindamiseta.*

Pärast 2008. aasta kohtuotsuse kuulutamist kehtestas lirimaa seadustamismenetluse, millega ta soovis anda tuulepargi haldajale võimaluse täita direktiivi 85/337 nõuded. Kuna aga tuulepargi haldaja seda menetlust ei järginud ja ka lirimaa ametiasutused ei algatanud seda omal algatusel, siis esitas komisjon Euroopa Kohtule veel teisegi liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi.

Euroopa Kohus analüüsis kõigepealt, millised kohustused on liikmesriikidel juhul, kui projekti jaoks loa andmisel on rikutud keskkonnamõju eelneva hindamise kohustust, mis on ette nähtud direktiivis 85/337. Euroopa Kohus märkis, et tulenevalt lojaalse koostöö põhimõttest on liikmesriigid kohustatud võtma kõik vajalikud meetmed, et heastada keskkonnamõju hindamata jätmine. Eelkõige on nad kohustatud viima hindamise läbi olukorra seadustamiseks ja seda ka siis, kui rajatis on juba käiku antud. Hindamisel tuleb

39| St direktiivi artikli 2 punktid 7–9 ja 11, artikli 4 lõike 5 ja artikkel 8.

40| 3. juuli 2008. aasta kohtuotsus **komisjon vs. lirimaa** (C-215/06, [EU:C:2008:380](#)).

41| Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiiv 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT 1985, L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248).

võtta arvesse mitte üksnes rajatise tulevast keskkonnamõju, vaid ka pärast selle valmimist avaldunud keskkonnamõju. Hindamise tulemuseks võib olla nende lubade muutmise või tühistamine, mille andmisel on eelneva hindamise kohustust rikutud.

Kuigi seadustamismenetluse kehtestamiseks seadust muudeti, ei viinud lirimaa siiski läbi tuulepargi keskkonnamõju uut hindamist, eirates 2008. aasta kohtuotsuse seadusjõudu.

Seejärel lükkas Euroopa Kohus tagasi argumendid, millega lirimaa oma käitumist põhjendas. Esiteks ei saa lirimaa tugineda riigisisestele sätetele, mis piiravad 2008. aasta kohtuotsuse täitmise tagamiseks kehtestatud seadustamismenetluse algatamise võimalusi. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et liikmesriigi ametiasutused olid kohustatud keskkonnamõju hindamise tegemata jätmise heastama ja et direktiivist 85/337 tulenevad kohustused on siduvad ka tuulepargi haldajale, kuivõrd ta allub lirimaa kontrollile. Teiseks, kuigi Derrybrieni tuulepargi ehitusload on muutunud lõplikuks, ei saa lirimaa tuulepargi haldaja omandatud õigustega seotud õiguskindlusele ja õiguspärasele ootusele tuginedes vabaneda tagajärgedest, mis kaasnevad direktiivi 85/337 järgimata jätmise objektiivse tuvastamisega. Sellega seoses toonitas Euroopa Kohus, et projekte, mille jaoks antud luba ei saa enam selle peale otse esitatud hagiga vaidlustada, ei saa ilma pikemata pidada keskkonnamõju hindamise kohustuse seisukohast seaduslikult loa saanuks.

Arvestades liikmesriigi kohustuste rikkumise raskusastet ja kestust, kuivõrd 2008. aasta kohtuotsuse tegemisest on möödunud üle 11 aasta, mille jooksul ei ole võetud selle täitmiseks vajalikke meetmeid, ning pidades silmas lirimaa maksevõimet, mõistis Euroopa Kohus sellelt liikmesriigilt Euroopa Komisjoni kasuks välja põhisumma 5 000 000 eurot ja karistusmaks summas 15 000 eurot päevas alates kohtuotsuse kuulutamisest kuni 2008. aasta kohtuotsuse täitmise kuupäevani.

1.2. Liidu lepinguvälise vastutuse hagi

Euroopa Kohtu suurkoda rahuldab 10. septembri 2019. aasta kohtuotsusega **HTTS vs. nõukogu** (C-123/18 P, [EU:C:2019:694](#)) apellatsioonkaebuse, mille esitas äriühing HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH (edaspidi „apellant“) Üldkohtu 13. detsembri 2017. aasta otsuse **HTTS vs. nõukogu** (T-692/15, [EU:T:2017:890](#)), edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“) peale. Selle kohtuotsusega oli Üldkohus jätnud rahuldamata apellandi nõude hüvitada kahju, mis talle väidetavalt tekkis seetõttu, et tema nimi kanti nõukogu kahe määrusega⁴² nende isikute ja üksuste loeteludesse, keda mõjutavad Iraani vastu suunatud rahaliste vahendite ja majandusressursside külmutamise meetmed (edaspidi „vaidlusalused loetelud“). Erinevalt Üldkohtust otsustas Euroopa Kohus, et nõukogu ei või tõendamiseks, et ta ei ole toime pannud sellist liidu õiguse rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse, tugineda asjaoludele, mida ei võetud arvesse apellandi kandmisel nendesse loeteludesse.

Apellant on Saksa õiguse alusel asutatud äriühing, kes tegutseb laevaagendina ja laevade tehnilise haldajana. Apellandi vaidlus nõukoguga kuulub nende kohtuasjade hulka, mis käsitlevad Iraanis tuumarelvade leviku vastu võitlemise raames võetud piiravaid meetmeid, mis olid suunatud ühele laevandusettevõtjale ning temaga seotud füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kelle hulka kuulus apellant. Apellandi esmakordset kandmist vaidlusalustesse loeteludesse 2010. aasta juulis ei vaidlustatud. Tema teistkordse loeteludesse kandmise

42| Nõukogu 26. juuli 2010. aasta rakendusmäärus (EL) nr 668/2010, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 423/2007 (mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid) artikli 7 lõiget 2 (ELT 2010, L 195, lk 25), ja nõukogu 25. oktoobri 2010. aasta määrus (EL) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 423/2007 (ELT 2010, L 281, lk 1).

2010. aasta oktoobris Üldkohus aga tühistas (7. detsembri 2011. aasta kohtuotsus **HTTS vs. nõukogu**, (T-562/10, [EU:T:2011:716](#)). Vaidlustatud kohtuotsusega jättis Üldkohus siiski rahuldamata apellandi nõude hüvitada kahju, mis tulenes loeteludesse kandmisest.

Euroopa Kohus otsustas kõnealusel juhul, et vaidlustatud kohtuotsuses on korduvalt rikutud õigusnormi. Eeskätt toonitas ta, et liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimus, mis nõuab liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise esinemist, eeldab – piiravate meetmete valdkonnas eriti olulist – kaalumist, kumb on tähtsam, kas isikute kaitsmine institutsioonide õigusvastase tegevuse eest või kaalutlusruum, mis peab institutsioonidel olema, et nende tegevust ei halvataks. Neid kaalutlusi arvesse võttes märkis Euroopa Kohus, et nii kahju hüvitamise hagi kui ka mis tahes muu hagi raames tuleb akti või tegevuse õigusvastasust, mis võib kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse, hinnata akti vastuvõtmise või tegevuse toimumise ajal esinenud õiguslikest ja faktilistest asjaoludest lähtudes. Samuti leidis ta, et liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist tuleb tingimata hinnata lähtuvalt olukorrast, milles institutsioon sel konkreetsel kuupäeval tegutses. Ta järeldas sellest, et institutsioon ei või rikkumise eitamiseks tugineda asjaoludele, mida ei võetud arvesse asjaomase akti vastuvõtmisel.

Seetõttu tühistas Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse ja saatis kohtuasja tagasi Üldkohtusse liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise hindamiseks, ilma et hindamisel võetaks arvesse asjaolusid, mida nõukogu ei arvestanud apellandi kandmisel vaidlusalustesse loeteludesse, kuid millele ta tugines kahju hüvitamise hagi raames.

2. Majandus-, rahandus- ja pangandusvaidlused

Euroopa Kohtu suurkoda rahuldas 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsusega **Rimšēvičs ja EKP vs. Lāti** (C-202/18 ja C-238/18, [EU:C:2019:139](#)) *kaks hagi, mis olid esitatud protokolli Euroopa Keskpanga Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta* (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) artikli 14.2 teise lõigu alusel. Need hagi, milles esimest korda tugineti sellele õiguslikule alusele, esitasid EKP ja I. Rimšēvičs otsuse peale, millega Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Läti) peatas ajutiselt I. Rimšēvičsi ametivolitused Läti keskpanga juhatajana, kuna teda kahtlustati selle panga juhataja ametiseisundis altkäemaksu nõudmises ja võtmises.

Alustuseks tugines Läti Vabariik Euroopa Kohtu pädevuse puudumisele neid hagisid läbi vaadata, väites, et niisuguse hagi saab esitada ainult otsuse peale, mis lõpetab lõplikult õigusliku ja institutsionaalse suhte liikmesriigi keskpanga juhataja ja keskpanga vahel. Selle kohta rõhutas Euroopa Kohus, et EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 eesmärk on tagada liikmesriikide keskpankade juhatajate sõltumatus. Kui liikmesriikide keskpankade juhatajad saaks ametist vabastada vastavat otsust põhjendamata, seataks tõsiselt ohtu nende ja selle tõttu ka EKP enda sõltumatus. Liikmesriigi keskpanga juhatajale ajutiselt ametikohustuste täitmise keelamine võib aga olla vahend tema survestatamiseks. Esiteks võib niisugune keeld osutuda juhatajale, kelle suhtes see on kehtestatud, eriti koormavaks, kui keelul puudub konkreetne tähtaeg. Teiseks võib see keeld oma ajutise laadi tõttu olla seda enam tõhus survemeetode, kui selle võib tühistada igal ajal ja mitte ainult uurimise käiku, vaid ka kõnealuse juhataja käitumist arvestades. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et ta on pädev läbi vaatama hagi, mis on esitatud niisuguse meetme peale, nagu ajutine keeld täita liikmesriigi keskpanga juhataja ametikohustusi.

Seejärel, mis puudutab EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus ette nähtud hagi laadi, siis liigitas Euroopa Kohus selle tühistamishagiks, mis on esitatud liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse peale. Ta märkis selle kohta muu hulgas, et nagu ka ELTL artiklis 263 ette nähtud hagi, võib EKPS ja

EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus nimetatud hagi esitada eraõiguslik isik – konkreetsel juhul ametist vabastatud juhataja – otsuse peale, mille adressaat ta on, ning et need mõlemad hagid tuleb esitada sama kahekuulise tähtaja jooksul.

Tõsi, selle põhikirja artikli 14.2 teine lõik teeb erandi liikmesriigi ja liidu kohtu üldisest pädevuse jaotusest, mis on ette nähtud aluslepingutes ja eriti ELTL artiklis 263, kuna viimati nimetatud artiklis ette nähtud hagi saab esitada ainult liidu õigusaktide peale. See erand on aga seletatav EKPSi erilise institutsionaalse kontekstiga. Nimelt on EKPS liidu õiguses ainulaadne õiguslik konstruktsioon, mis ühendab riigisiseseid institutsioone, nimelt liikmesriikide keskpanku, ja üht liidu institutsiooni, milleks on EKP, pannes nad omavahel tihedalt koostööd tegema, ning selle raames on liidu õiguskord ja riigisiseseid õiguskorrad erinevalt piiritletud ja vähem eristatud. EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 väljendab aga seda väga integreeritud süsteemi, mida aluslepingute autorid on soovinud EKPSiga luua, eriti liikmesriigi keskpanga juhataja tegevuse kahetasandilisuse kaudu, sest kuigi ta on riigisisene ametiisik, tegutseb ta ka EKPSi raames, olles juhul, kui ta on sellise liikmesriigi keskpanga juhataja, mille rahaühik on euro, EKP peamise juhtorgani liige. Niisuguse segastaatuse tõttu ja selleks, et oleks tagatud liikmesriikide keskpankade juhatajate tegevuse sõltumatus EKPSis, võib erandina Euroopa Kohtule esitada hagi riigisisese asutuse vastu võetud otsuse peale, millega vabastatakse üks neist juhatajatest ametist.

Viimaseks, mis puudutab kohtuasja sisuliselt, siis täpsustas Euroopa Kohus kõigepealt, et tema ülesanne ei ole asendada pädevaid liikmesriigi kohtuid, et tuvastada süüdistatava keskpanga juhataja kriminaalvastutus, ega ka sekkuda kohtueelsesse kriminaalmenetlusse, mis on selle isiku suhtes algatatud. Kuid Euroopa Kohtul tuleb EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõiguga talle antud pädevuse raames kontrollida, et asjasse puutuva juhataja suhtes ette nähtud ajutine keeld täita oma ametikohustusi oleks kehtestatud ainult siis, kui esineb piisavalt kaudseid tõendeid, et ta on süüdi tõsisel üleastumises, mis sellist meetet põhjendab. Selles kohtuasjas tuvastas Euroopa Kohus Läti Vabariigi esitatud tõendite alusel, et Läti ei ole tõendanud I. Rimšēviči ametist vabastamist niisugustele kaudsetele tõenditele tuginedes, ning seetõttu tühistas vaidlusaluse otsuse.

Euroopa Kohtu suurkoda tühistas 5. novembri 2019. aasta kohtuotsusega **EKP vs. Trasta Komerbanka jt** (liidetud kohtuasjad C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)) Üldkohtu määruse⁴³, milles Üldkohus esiteks leidis, et kuna hagejast äriühingut ei esindanud enam nõuetekohaselt antud volitusega advokaat kodukorra⁴⁴ tähenduses, ei olnud vaja lahendada hagi, milles paluti tühistada Euroopa Keskpanga (EKP) otsus, millega tunnistati hageja tegevusluba kehtetuks,⁴⁵ ja teiseks lükkas osaliselt tagasi EKP esitatud vastuvõetamatus vastuväite osas, mis puudutas hagi, mille olid esitanud teised hagejad, st mitu selle äriühingu aktsionäri.

Hagejast äriühing Trasta Komerbanka on Läti krediitiasutus, kes osutab finantsteenuseid tegevusloa alusel, mille talle andis finants- ja kapitaliturgude komisjon. Pärast seda, kui EKP oli saanud finants- ja kapitaliturgude komisjonilt ettepaneku tunnistada apellandist äriühingu tegevusluba kehtetuks ja kui viimatinimetatu oli esitanud oma märkused, võttis EKP 3. märtsil 2016 vastu vaidlusaluse otsuse⁴⁶. 14. märtsil 2016 tegi Läti pädev kohus finants- ja kapitaliturgude komisjoni taotlusel otsuse, millega ta algatas hagejast äriühingu

43] 12. septembri 2017. aasta kohtumäärus **Fursin jt vs. EKP** (T-247/16, ei avaldata, [EU:T:2017:623](#)).

44] Üldkohtu kodukorra artikli 51 lõige 3 näeb ette, et kui pool, keda advokaadid esindavad, on eraõiguslik juriidiline isik, peavad advokaadid esitama kohtukantsleile selle isiku antud volikirja.

45] Euroopa Keskpanga 3. märtsi 2016. aasta otsus ECB/SSM/2016 – 529900WIP0INFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005 Trasta Komerbanka tegevusloa kehtetuks tunnistamise kohta. See tegevusluba seisneb panganduslitsentsis. Mõistet „tegevusluba“ on kasutatud nõukogu 15. oktoobri 2013. aasta määruses (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Keskpangale eriülesanded seoses krediitiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT 2013, L 287, lk 63).

46] Vaidlusalune otsus tehti määruse nr 1024/2013 artikli 4 lõike 1 punkti a ja artikli 14 lõike 5 alusel.

likvideerimismenetluse ja määras likvideerija. Otsusega, mida edasi kaevata ei saa, jättis nimetatud kohus ka rahuldamata selle krediitiasutuse taotluse säilitada tema juhtimisorgani esindusõigused selleks, et esitada EKP vaidlustusnõukogule⁴⁷ läbivaatamise taotlus ja liidu kohtule hagi vaidlusaluse otsuse peale. 17. märtsil 2016 avaldati Läti Vabariigi ametlikus väljaandes teade hagejast äriühingu likvideerimismenetluse algatamise ja selle krediitiasutuse juhatuse asemele likvideerija määramise kohta. Samal päeval tegi likvideerija otsuse võtta tagasi kõik hagejast äriühingu väljastatud volitused. 21. märtsil 2016 avaldas notar ametlikus väljaandes teate kõikide enne 17. märtsi 2016 antud volituste tagasivõtmise kohta. Pärast seda, kui jäeti rahuldamata taotlus vaidlusaluse otsuse läbivaatamiseks, esitasid hagejast äriühing ja mitu tema aktsionäri 13. mail 2016 Üldkohtule hagi nõudega vaidlusalune otsus tühistada. EKP esitas selle hagi suhtes vastuvõetamatuse vastuväite.

Seoses hagejast äriühingu apellatsioonkaebusega kohtuasjas C-669/17 P otsustas Euroopa Kohus, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et Läti õiguse kohaldamine ei toonud kaasa selle äriühingu õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele rikkumist, ning järeldas, et advokaadil, kes oli hagejast äriühingu nimel esitanud Üldkohtule hagi, ei olnud enam selle äriühingu nimel selleks õigustatud isiku poolt õiguspäraselt antud volitust, kuna tema ad litem volituse võttis likvideerija tagasi. Euroopa Kohus rõhutas selles suhtes finants- ja kapitaliturgude komisjoni ning likvideerija vahelisi seoseid, mida iseloomustab usaldussuhe, ning samuti rolli, mida nimetatud komisjon vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisel mängis. Need asjaolud koos finants- ja kapitaliturgude komisjoni õigusega nõuda likvideerija tagasikutsumist juhul, kui ta kaotab tema usalduse, tingivad selle, et nimetatud likvideerijal on huvide konflikt ja et hagejast äriühingu advokaadile selle otsuse vaidlustamiseks liidu kohtus antud volituse võimaliku tagasivõtmise pädevust ei saa likvideerijale anda, kahjustamata kõnealuse äriühingu õigust tõhusale kohtulikule kaitsele harta artikli 47 tähenduses. Kuna hagejast äriühingu esitatud apellatsioonkaebus on vastuvõetav ja ka põhjendatud, otsustas Euroopa Kohus saata kohtuasja tagasi Üldkohtusse, et viimane lahendaks Trasta Komerbanka hagi sisuliselt.

Mis puudutab apellatsioonkaebusi kohtuasjades C-663/17 P ja C-665/17 P, mille esitasid vastavalt EKP ja komisjon, siis leidis Euroopa Kohus, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et vaidlusalune otsus puudutab hagejast äriühingu aktsionäre otseselt. Nimelt, esiteks, eelistades ekslikku kriteeriumi, mis puudutab vaidlusaluse otsuse tagajärgede „intensiivsust“, ei teinud Üldkohus, nagu ta oleks pidanud tegema, kindlaks, kas sellel otsusel võisid olla otsesed tagajärjed hagejast äriühingu aktsionäride õiguslikule seisundile. Teiseks võttis Üldkohus põhjendamatult arvesse vaidlusaluse otsuse majanduslikke, mitte aga õiguslikke tagajärgi kõnealuse äriühingu aktsionäride olukorrale. Kuid vaidlusalune otsus ei mõjutanud otseselt aktsionäride õigust saada dividende ja osaleda hagejast äriühingu kui Läti õiguse alusel asutatud äriühingu juhtimises, kuna Trasta Komerbanka likvideerimine tulenes kohtuotsusest, mis tehti Läti õigusnormi alusel, mida liidu õiguses ette nähtud ei ole. Euroopa Kohus järeldas seega, et kuna vaidlusalune otsus ei puuduta selle äriühingu aktsionäre ELTL artikli 263 nelja lõigu tähenduses otseselt, tuleb EKP vastuvõetamatuse vastuväitega nõustuda osas, milles see puudutab kõnealuste aktsionäride hagi, ja sellest tulenevalt jätta see hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Euroopa Kohtu suurkoda rõhutas 3. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Iccrea Banca** (C-414/18, [EU:C:2019:1036](#)) *liidu kohtute ainupädevust hinnata seda, kas Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsused* ja riikliku kriisilahendusametuse aktid, mis on vastu võetud selliste otsuste ettevalmistamiseks, mis käsitlevad krediitiasutuste võrgustiku tipus asuva panga poolt tasutavaid osamakseid ühtsesse kriisilahendusfondi, *on õiguspärased*. Lisaks leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus ei saa tühistada riigisisest otsust, millega antakse teada Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsusest, tuginedes viimatinimetatu poolt tehtud veale. Peale selle asus Euroopa

⁴⁷| See komisjon on ette nähtud määruse nr 1024/2013 artiklis 24.

Kohus seisukohale, et riiklikesse kriisilahendusfondidesse tasutavate osamaksete arvutamisel ei arvata välja kohustusi, mis tekivad niisuguse ühistupankade ühenduse liikmete vahel nagu see, mille Iccrea Banca moodustab ühistupankadega, kellele ta osutab erinevaid teenuseid, kuid keda ta ei kontrolli.

Krediidiasutuste võrgustiku tipus asuv Iccrea Banca osutab „teise astme pangana“ Itaalias ühistupankadele mitmesuguseid teenuseid ja tegutseb ühistupankade süsteemi keskse finantsorganina. Viimati nimetatud tegevuse raames pakub ta nendele pankadele hulka teenuseid, mis võimaldavad struktureeritud juurdepääsu rahastamisele Euroopa Keskpankangast ja turult. Itaalia Pank nõudis mitme järjestikuse otsusega, et Iccrea Banca tasuks 2015. ja 2016. aasta eest Itaalia riiklikku kriisilahendusfondi korralisi, erakorralisi ja täiendavaid osamakseid. Lisaks sellele nõudis Itaalia Pank temalt 2016. aasta eest *ex ante* osamakse tasumist ühtsesse kriisilahendusfondi. See osamakse määrati kindlaks Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsustega, mis tehti andmete alusel, mille Itaalia Pank oli Ühtsele Kriisilahendusnõukogule esitanud.

Iccrea Banca vaidlustas need Itaalia Panga otsused Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia), vaieldes vastu nõutud osamaksete arvutusviisile. Ta väitis eelkõige, et Ühtne Kriisilahendusnõukogu eksis ühtsesse kriisilahendusfondi tasutava *ex ante* osamakse arvutamisel, kuna Itaalia Pank ei toonud Ühtsele Kriisilahendusnõukogule andmeid edastades välja selle integreeritud süsteemi eripära, milles Iccrea Banca tegutseb. Tribunale amministrativo regionale per il Lazio palus Euroopa Kohtul tõlgendada liidu vastava valdkonna õigusnorme.

Mis puudutab esiteks Itaalia Panga sekkumist menetluse selles staadiumis, mis eelneb Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsuste vastuvõtmisele, millega arvutatakse ühtsesse kriisilahendusfondi tasutavad *ex ante* osamaksed, siis märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et Euroopa Liidu Kohtul on ainupädevus kontrollida nende aktide õiguspärasust, mille on vastu võtnud liidu organid või asutused, kelle hulka kuulub ka Ühtne Kriisilahendusnõukogu. Seejärel täpsustas Euroopa Kohus, et ühtsesse kriisilahendusfondi tasutavate *ex ante* osamaksete arvutamisel on lõplik otsustuspädevus üksnes Ühtsel Kriisilahendusnõukogul ja et riiklikud kriisilahendusasutused osutavad Ühtsele Kriisilahendusnõukogule ainult operatiivset tuge. Järelikult on liidu kohus, kes kontrollib, kas Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsus, millega määratakse kindlaks krediidiasutuse või investeerimisühingu individuaalse *ex ante* osamakse summa ühtsesse kriisilahendusfondi, on õiguspärane, ainsana pädev selle kontrolli käigus hindama, kas riikliku kriisilahendusasutuse akt, mis võeti vastu sellise otsuse ettevalmistamiseks, sisaldab puudusi, mis võivad Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsust mõjutada, ilma et riigisisene kohus võiks asjaomase riigisisese akti üle kontrolli teostada. Selle lahenduse leidmisel lähtuti juhustest, mis tulenevad 19. detsembri 2018. aasta kohtuotsusest **Berlusconi ja Fininvest** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)).

Järelikult on liidu õigusega vastuolus see, kui Tribunale amministrativo regionale per il Lazio annab hinnangu sellele, kas Itaalia Panga sekkumine menetluse staadiumis, mis eelneb Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsuste vastuvõtmisele, millega arvutatakse ühtsesse kriisilahendusfondi 2016. aasta eest tasutavad *ex ante* osamaksed, on õiguspärane.

Mis puudutab teiseks menetlusstaadiumi, mis järgneb Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsuste vastuvõtmisele, millest Itaalia Pank Iccrea Bancat teavitab, siis leidis Euroopa Kohus, et riiklikel kriisilahendusasutustel ei ole õigust Ühtse Kriisilahendusnõukogu arvutusi uuesti läbi vaadata, et muuta nende osamaksete summat, ning seega ei või nad pärast Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsuse vastuvõtmist sel eesmärgil konkreetse krediidiasutuse või investeerimisühingu riskile avatust uuesti hinnata. Samamoodi, kui liikmesriigi kohus võiks tühistada riikliku kriisilahendusasutuse teatise Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsuse kohta, millega arvutatakse krediidiasutuse või investeerimisühingu *ex ante* osamakse ühtsesse kriisilahendusfondi, tuginedes seejuures asjaolule, et kõnealuse arvutuse aluseks olnud hinnang asjaomase krediidiasutuse või investeerimisühingu riskile avatusele on vää, seaks ta Euroopa Kohtu arvates kahtluse alla Ühtse Kriisilahendusnõukogu antud hinnangu ja takistaks lõpuks Ühtse Kriisilahendusnõukogu asjaomase otsuse rakendamist. Peale selle otsustas Euroopa Kohus, et kuna Ühtse Kriisilahendusnõukogu otsused puudutavad

Iccrea Bancat otseselt ja isiklikult, kuid ta ei ole Euroopa Liidu Üldkohtusse nende otsuste peale hagi esitanud või ta tegi seda hilinenult⁴⁸, siis ei saa riigisiseste meetmete peale liikmesriigi kohtusse esitatud kaebuses tugineda täiendavalt nende otsuste kehtetusele.

Arvestades kaalutlusi, mis puudutavad Tribunale amministrativo regionale per il Lazio pädevust, otsustas Euroopa Kohus, et nimetatud kohus võib esitada talle eelotsuse küsimuse üksnes seoses sellega, mis puudutab Itaalia Panga otsuseid, millega nõutakse Iccrea Bancalt osamaksete tasumist Itaalia riiklikku kriisilahendusfondi.

Mis puudutab kolmandaks neid samu otsuseid, siis tõlgendas Euroopa Kohus direktiivi 2014/59, millega luuakse krediidiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik⁴⁹, artikli 103 lõiget 2 ning kriisilahendusrahastutesse tehtavaid *ex ante* osamakseid käsitleva delegeeritud määruse 2015/63⁵⁰ artikli 5 lõike 1 punkte a ja f. Ta otsustas sellega seoses, et teise astme panga ja sellise ühenduse liikmete, mille see pank moodustab koos ühistupankadega, kellele ta osutab mitmesuguseid teenuseid, kuid keda ta ei kontrolli, vahelistest tehingutest tulenevaid kohustusi, mis ei hõlma laene, mis on antud konkurentsivabal mittetulunduslikul alusel, et edendada liikmesriigis keskvalitsuse või piirkondliku valitsuse avaliku poliitika eesmärgi, ei arvata riiklikku kriisilahendusfondi tasutavate osamaksete arvutamisel välja.

VI. Põllumajandus ja kalandus

Selles jaotises väärivad esiletoomist kolm kohtuotsust⁵¹, millest üks käsitleb ilma eelneva uimastamiseta riituslikult tapetud loomadest pärit „halal“-sertifitseeritud veiseliha turustamise korda, teine põllumajandustoodete ühist turukorraldust ning kolmas liikmesriikide kohustusi seoses Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) toetuse taotlusega.

26. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)) analüüsis Euroopa Kohtu suurkoda, kas määruses nr 834/2007⁵² ja määruses nr 889/2008⁵³ ette nähtud Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo võib kasutada toodetel, mis on pärit loomadest, kes on ilma eelneva uimastamiseta riituslikult tapetud. Need probleemid tõstatati seoses Prantsuse ametivõimude keeldumisega rahuldada Prantsuse ühenduse Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs'i nõue, millega paluti muu hulgas keelata reklaamida ja turustada teatavaid veiselihatooteid, mis on „halal“-sertifitseeritud ja kannavad märgist

48] Vt Üldkohtu 19. novembri 2018. aasta kohtumäärus *Iccrea Banca vs. komisjon ja Ühtne Kriisilahendusnõukogu* (T-494/17, [EU:T:2018:804](#)).

49] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/59/EL, millega luuakse krediidiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (ELT 2014, L 173, lk 190).

50] Komisjoni 21. oktoobri 2014. aasta delegeeritud määrus (EL) 2015/63, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/59/EL seoses kriisilahendusrahastutesse tehtavate *ex-ante*-osamaksetega (ELT 2015, L 11, lk 44).

51] Äramärkimist väärib veel neljaski kohtuotsus, nimelt 1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Blaise jt* (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)), milles Euroopa Kohus võttis seisukoha taimekaitsevahendite turulelaskmist reguleeriva liidu õiguse suhtes. Seda kohtuotsust on tutvustatud XVIII.1 jaotises „Ettevaatuspõhimõte“.

52] Nõukogu 28. juuni 2007. aasta määrus (EÜ) nr 834/2007 mahepõllumajandusliku tootmise ning mahepõllumajanduslike toodete märgistamise ja määruse (EMÜ) nr 2092/91 kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 189, lk 1).

53] Komisjoni 5. septembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 889/2008, millega kehtestatakse määruse nr 834/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT 2008, L 250, lk 1), muudetud 24. märtsi 2010. aasta määrusega (EL) nr 271/2010 (ELT 2010, L 84, lk 19).

„mahepõllumajandus“. Kõnealune ühendus leidis, et sellist märgist ei saa panna ilma eelneva uimastamiseta tapetud loomadest pärit lihale, kuna selline tapmisviis ei vasta määruses nr 834/2007 ette nähtud nõudele järgida „rangeid loomade heaolu standardeid“.

Selles kontekstis otsustas Euroopa Kohus, et määrust nr 834/2007, eelkõige selle artiklit 3 ning artikli 14 lõike 1 punkti b alapunkti viii tuleb koostoimes ELTL artikliga 13 tõlgendada nii, et selle kohaselt ei ole lubatud kasutada Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo toodetel, mis on pärit loomadest, kes on vastavalt määruses nr 1099/2009⁵⁴ ja eelkõige selle artikli 4 lõikes 4 sätestatud tingimustele ilma eelneva uimastamiseta riituslikult tapetud.

Nagu nähtub nimelt määruse nr 834/2007 põhjendustest 1 ja 10 ning eespool viidatud sätetest, peab mahepõllumajandusliku tootmise viisile olema omane rangemate normide järgimine seoses loomade heaoluga, sealhulgas tapmise ajal. Arvestades ka määruse nr 834/2007 eesmärki säilitada ja õigustada tarbijate usaldust mahepõllumajanduslikena märgistatud toodete suhtes, on tähtis tagada tarbijatele kindlus, et Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo kandvad tooted on tõepoolest toodetud nii, et järgitud on kõige rangemaid norme, mis on seotud muu hulgas loomade heaoluga.

Kuigi üheski määruse nr 834/2007 ega määruse nr 889/2008 sättes ei ole sõnaselgelt kindlaks määratud loomade tapmisviisi või -viise, millega saab viia loomade kannatused miinimumini, ei või määrust nr 834/2007 siiski vaadelda ilma määruseta nr 1099/2009, mis kooskõlas ELTL artikliga 13 taotleb peamiselt eesmärki kaitsta loomade heaolu nende surmamise ajal.

Selleks on määruse nr 1099/2009 artikli 4 lõikes 1 koostoimes sama määruse põhjendusega 20 kehtestatud põhimõtte, et enne looma surmamist tuleb ta uimastada, ning see põhimõtte on muudetud lausa kohustuseks. On küll tõsi, et määruse nr 1099/2009 artikli 4 lõige 4 koostoimes selle määruse põhjendusega 18 lubab riituslikku tapmist, mille käigus võib looma surmata ilma eelneva uimastamiseta, kuid see tapmisviis, mis on liidus lubatud ainult erandkorras ja üksnes usuvabaduse austamise tagamiseks, ei suuda leevendada looma valu, ängi ja kannatusi nii tõhusalt kui tapaeelne uimastamine. Need usuriitustega ettekirjutatud erilised tapmisviisid ei ole samaväärsed selle määruse artikli 4 lõikes 1 põhimõtteliselt ette nähtud tapmise meetodiga, kui võtta aluseks looma heaolu kõrge taseme tagamine tema surmamise ajal. Seega ei ole lubatud kasutada Euroopa Liidu mahepõllumajandusliku tootmise logo toodetel, mis on pärit loomadest, kes on tapetud ilma eelneva uimastamiseta.

Euroopa Kohus asus 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė* (C-2/18, [EU:C:2019:962](#)) seisukohale, et määrusega nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus⁵⁵, ei ole vastuolus riigisiseseid õigusnormid, millega ebaausate kaubandustavade vastu võitlemise eesmärgil keelatakse toorpiima kokkuostjatel maksta teatavasse toorpiima päevase müüginahku, koostise, kvaliteedi ja tarneviisi alusel määratud rühma kuuluvale toorpiimatootjale teistsugust hinda, kuna need õigusnormid on seatud eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik. Euroopa Kohus täpsustas sellesama ebaausate kaubandustavade vastu võitlemise eesmärgiga seoses, et liikmesriigid võivad võtta vastu riigisiseseid õigusnorme, mis keelavad toorpiima kokkuostjatel langetada tootjatega kindlaks määratud hinda põhjendamatult ja seavad ostuhinna rohkem kui 3% võrra langetamise tingimuseks riigi pädeva asutuse loa olemasolu.

54| Nõukogu 24. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1099/2009 loomade kaitse kohta surramisel (ELT 2009, L 303, lk 1).

55| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT 2013, L 347, lk 671), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2017. aasta määrusega (EL) 2017/2393 (ELT 2017, L 350, lk 15).

Põhikohtuasi on osa põhiseaduslikkuse järelevalve menetlusest, mis on algatatud Leedu parlamendi liikmete rühma taotluse alusel ja mille ese on Leedu toorpiima kokkuostvate ja edasimüüvate ettevõtjate ebaausa kaubandustava keeldu puudutav seadus. Seaduses oli lisaks eespool nimetatud kahte keeldu puudutavatele sätetele ette nähtud, et toorpiima müüjad jaotatakse kümnesse rühma vastavalt toorpiima müüginahule päevas. Seadus kohustas asjaomaseid ettevõtjaid ka sõlmima toorpiima ostmiseks kirjaliku lepingu, nagu on ette nähtud määruse nr 1308/2013 artikli 148 lõikes 1. Kõigi nimetatud meetmete eesmärk oli peamiselt võidelda toorpiima kokkuostjate ebaausate kaubandustavade kasutamise vastu nõrgemaks peetava poole suhtes, kelleks sektori iseärasusi arvestades on piimatootja. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkis küsimus, kas eespool nimetatud kaks keeldu on määruse nr 1308/2013 artikli 148 lõikes 4 sätestatud läbirääkimisvabaduse põhimõttega kooskõlas.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et ühine põllumajanduspoliitika on ELTL artikli 4 lõike 2 punkti d kohaselt valdkond, milles liit ja liikmesriigid oma pädevust jagavad ja milles viimastel on seadusandlik võim teostada oma pädevust niivõrd, kuivõrd liit ei ole enda oma teostanud. Sellega seoses rõhutas kohus, et ühise turukorralduse kehtestamine ei takista liikmesriikidel kohaldamast riigisiseseid eeskirju, millel on muud üldist huvi teeniv eesmärk kui sellel turukorraldusel, isegi kui need eeskirjad võivad mõjutada ühisturu toimimist asjaomases sektoris. Ta täpsustas selle kohta, et kui liit võttis vastu määruse nr 1308/2013 ja eelkõige selle artikli 148, ei kasutanud ta oma pädevust toorpiima tarnelepingu poolte vaheliste lepinguliste suhete valdkonnas ammendavalt ja määruuses sisalduvad viited teatavatele ebaausatele kaubandustavadele ei anna alust asuda seisukohale, et määrus hõlmab ebaausate kaubandustavade vastu võitlemise eesmärki. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et kõnealuse artikli tõlgendamine nii, et selle kohaselt on liikmesriikidel keelatud võtta mis tahes meetmeid piimasektoris esinevate ebaausate tavade vastu võitlemiseks, läheks vastuollu määruse nr 1308/2013 eesmärgiga, mis on kindlustada tootmise elujõuline areng ja sellest tulenevalt piimatootjate rahuldav elatustase kooskõlas ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega, ning eesmärgiga tagada tõhusa konkurentsi säilitamine põllumajandustoodete turul. Euroopa Kohus tunnustas seega liikmesriikide täiendavat pädevust võtta ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks meetmeid, mille tagajärjel on hindade vabalt kokkuleppimise protsess piiratud, isegi kui need meetmed mõjutavad määruse nr 1308/2013 artiklist 148 tulenevat toorpiima tarne eest makstavas hinnas vabalt kokkuleppimise põhimõtet.

Ta täpsustas siiski, et nimetatud meetmed peavad olema taotletava eesmärgiga proportsionaalsed. Käesoleval juhul näib tema sõnul, et asjaomased Leedu õigusnormid sobivad selleks, et vältida ohtu, et nõrgemaks peetav lepingupool – nimelt piimatootja – on sunnitud nõustuma põhjendamatult madalate hindadega, ja seega võidelda võimalike ebaausate kaubandustavade vastu, ning arvestades ühise põllumajanduspoliitika eesmarke ja kõnealuse turu ühise korralduse nõuetekohast toimimist, ei lähe kõnealused õigusnormid kaugemale sellest, mis on seatud eesmärkide saavutamiseks vajalik, kuid seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Euroopa Kohus täpsustas 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel** (C-386/18, [EU:C:2019:1122](#)) liikmesriikide kohustusi olukorras, kus kalapüügisektori tootjaorganisatsioon (edaspidi „tootjaorganisatsioon“) esitab Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) toetuse taotluse enne, kui liikmesriik näeb ette sellise taotluse menetlemise võimaluse, ning pärast seda, kui see organisatsioon on oma tootmis- ja turustamiskava ette valmistanud ja rakendanud.

Käesoleval juhul esitas tootjaorganisatsioon PO Texel 19. mail 2015 Madalmaade ametiasutustele toetusetaotluse, et talle saaks maksta EMKFi rahalist toetust seoses tema 2014. aasta tootmis- ja turustamiskava ettevalmistamisega ja rakendamise kuludega. Ehkki komisjon oli 25. veebruaril 2015 heaks kiitnud Madalmaade Kuningriigi esitatud rakenduskava ajavahemikuks 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2020, nägi Madalmaade Kuningriik toetusetaotluse esitamise võimaluse ette alles 25. augustil 2016. PO Texeli taotlus jäeti seetõttu rahuldamata põhjendusega, et toetusetaotluse esitamise kuupäeval ei olnud Madalmaade Kuningriik veel

ette näinud sellise taotluse esitamise võimalust ning et pealegi esitas PO Texel taotluse alles pärast seda, kui ta oli oma kava rakendanud. Apellatsiooniasutuse halduskohus majandusküsimustes (Madalmaad), kellele esitati kaebus, palus Euroopa Kohtult selgitusi liikmesriikide kohustuste kohta sellise toetusetaotluse korral.

Euroopa Kohus rõhutas esiteks vajadust pakkuda tootjaorganisatsioonidele vajalikul määral rahalist toetust, et nad saaksid täita olulisemat rolli 1. jaanuaril 2014 jõustunud ühise kalanduspoliitika viimase reformiga taotletud eesmärkide saavutamisel⁵⁶. Euroopa Kohus otsustas seejärel, et kuivõrd liidu seadusandja tões määruse nr 508/2014⁵⁷ (edaspidi „EMKF määrus“) artikli 66 lõikes 1 kindlat kõneviisi kasutades, et EMKF „toetab“ tootmis- ja turustuskavade ettevalmistamist ja rakendamist, soovis ta seada liikmesriikidele kohustuse võtta vajalikud meetmed selleks, et tootjaorganisatsioonid võiksid saada EMKFi toetust nii tootmis- ja turustuskavade ettevalmistamiseks kui ka rakendamiseks. Selle kohustuse täitmiseks peavad liikmesriigid nägema oma riigisisises õiguskorras tootjaorganisatsioonidele ette võimaluse esitada EMKFi toetuse taotlused ja võtma rakendusmeetmed seoses kulude rahastamiskõlblikkusega ning eeskätt määrama kindlaks kriteeriumid seoses kulude rahastamiskõlblikkuse alguskuupäeva ja igale organisatsioonile makstava summa arvutusmeetodiga.

Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et võttes arvesse tõika, et Madalmaade Kuningriik nägi sellise võimaluse oma riigisisises õiguskorras ette alles 25. augustil 2016, ei saa Madalmaade ametiasutuste tegevusetus olla hõlmatud liikmesriikidele nende tegevuskavade rakendamiseks jäetud kaalutlusruumiga. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et EMKF määruse artikli 66 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see ei luba liikmesriigil jätta tootjaorganisatsiooni poolt tootmis- ja turustuskava ettevalmistamise ja rakendamise kuludega seotud toetusetaotlust rahuldamata põhjendusega, et kõnealune riik ei olnud taotluse esitamise kuupäeval näinud oma riigisisises õiguskorras veel ette sellise taotluse menetlemise võimalust.

Teiseks märkis Euroopa Kohus seoses küsimusega, kas EMKF määruse artikli 66 lõige 1 annab tootjaorganisatsioonidele vahetult õiguse rahalisele toetusele, et liidu määruse säte saab anda õigussubjektidele õigusi, millele viimased saavad kohtus tugineda, üksnes siis, kui säte on selge, täpne ja tingimusteta. Võttes arvesse, et EMKF määruse artikkel 66 on tingimuslik, tuleb seda sätet aga tõlgendada nii, et see ei anna vahetult õigust EMKFi rahalisele toetusele.

Kolmandaks märkis Euroopa Kohus seoses küsimusega, kuidas tõlgendada määruse nr 1303/2013⁵⁸ (edaspidi „fondide üldmäärus“) artikli 65 lõiget 6, mis näeb ette, et rahalist toetust ei anta, kui teatav tegevus on täielikult ellu viidud enne, kui korraldusasutusele on esitatud rahastamisaotlus, et tootmis- ja turustuskavade ettevalmistamist ja rakendamist ei tule käsitada eraldi tehtavate iseseisvate toimingute jadana, vaid üheainsa jätkuva toiminguna, millega kaasnevad alalised tegevuskulud. Järelikult ei saa sellise kava ettevalmistamist ja rakendamist pidada „täielikult elluviiduks“ enne 31. detsembril 2020 lõppeva programmiperioodi lõppu.

56] Liidu seadusandja rõhutas seda vajadust Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1379/2013 kalapüügi- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1184/2006 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 104/2000 (ELT 2013, L 354, lk 1), põhjenduses 7.

57] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus (EL) nr 508/2014 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2328/2003, (EÜ) nr 861/2006, (EÜ) nr 1198/2006 ja (EÜ) nr 791/2007 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1255/2011 (ELT 2014, L 149, lk 1).

58] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT 2013, L 347, lk 320).

Euroopa Kohus leidis seetõttu, et fondide üldmääruse artikli 65 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et see ei keela anda tootmis- ja turustuskava ettevalmistamiseks ja rakendamiseks EMKFi toetust, kui toetusetaotlus esitatakse pärast tootmis- ja turustuskava ettevalmistamist ja rakendamist.

VII. Liikumisvabadus

1. Kaupade vaba liikumine

18. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **Austria vs. Saksamaa** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)) tuvastas Euroopa Kohtu suurkoda ELTL artikli 259 alusel Austria Vabariigi esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi lahendades, et kuna Saksamaa Liitvabariik on sõiduautode puhul sisse viinud taristutasu ja vabastanud Saksamaal registreeritud sõiduki omanikud mootorsõidukimaksust vähemalt selle taristutasu summa ulatuses, on Saksamaa Liitvabariik rikkunud ELTL artikleid 18, 34, 56 ja 92. Austria Vabariik põhjendas oma hagi nelja väitega. Esimene ja teine väide puudutasid ELTL artikli 18 rikkumist, mis tulenes esiteks taristutasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanikele ette nähtud mootorsõidukimaksust vabastamise koosmõjust, ning teiseks taristutasu sisustamisest ja kohaldamisest. Kolmas väide puudutas ELTL artiklite 34 ja 56 rikkumist kõikide esimeses ja teises väites kritiseeritud meetmetega. Neljas väide puudutas ELTL artikli 92 rikkumist, mis tulenes taristutasu ja Saksamaal registreeritud sõidukite omanikele ette nähtud mootorsõidukimaksust vabastamise koosmõjust.

Esimese väite kohta, et vaidlusaluste riigisiseste meetmete koosmõju tagajärjel on rikutud ELTL artiklit 18, märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et nii ajalisest kui ka sisulisest vaatenurgast esineb vaidlusaluste riigisiseste meetmete vahel nii tihe seos, et õigustatud on nende ühine hindamine liidu õiguse alusel, ning nentis siis, et tegemist on erineva kohtlemisega kodakondsuse alusel. Selle kohta märkis Euroopa Kohus vaidlusaluse taristutasu sissenõudmise kohta, et kõik Saksamaa kiirteede kasutajad peavad maksma taristutasu, olenemata sellest, kus nende sõiduk on registreeritud. Saksamaal registreeritud sõidukite omanikel on aga õigus mootorsõidukimaksu vabastusele summa ulatuses, mis vastab vähemalt sellele taristutasule, mida nad maksma pidid, mis tähendab, et taristutasu majanduslikku koormust kannavad *de facto* üksnes nende sõidukite omanikud ja juhid, mis on registreeritud muus liikmesriigis kui Saksamaal. Järelikult ilmneb, et vaidlusaluste riigisiseste meetmete koosmõju tõttu koheldakse viimaseid Saksamaa kiirteede kasutamisel vähem soodsalt kui Saksamaal registreeritud sõidukite omanikke, ehkki nad on kiirteede kasutamisel võrreldavas olukorras. Euroopa Kohtu hinnangul kaasneb sellise erinevusega samasugune tulemus kui kodakondsusel põhineva erineva kohtlemise puhul.

Euroopa Kohus tuletas aga meelde, et mootorsõidukimaksu kehtestades peavad liikmesriigid järgima muu hulgas võrdse kohtlemise põhimõtet selliselt, et maksude kohaldamine ei oleks diskrimineeriv.

Liikmesriikidel on tõepoolest võimalus vabalt valida, millisel moel rahastada enda avalikku taristut, muuta maanteetaristu rahastamise süsteemi, kui sellise muudatuse puhul järgitakse liidu õigust, sealhulgas ELTL artikli 18 esimeses lõigus tagatud diskrimineerimiskeelu põhimõtet. Siiski nentis Euroopa Kohus, et kompensatsiooni mehhanism, mis toimib vaidlusaluse maksuvabastuse kaudu, diskrimineerib muudes liikmesriikides kui Saksamaal registreeritud sõidukite omanikke ja juhte, kuna Saksamaa Liitvabariik ei suutnud tõendada, et nimetatud mehhanism vastab liikmesriigi taotletud eesmärgile minna taristu maksupõhiselt rahastamiselt üle kasutajapõhisele rahastamisele, kuivõrd praktikas kaasneb selle liikmesriigi kehtestatud mootorsõidukimaksust vabastamisega tegelikult see, et Saksamaal registreeritud sõidukite omanikud on vabastatud taristutasu maksmisest.

Seoses teise väitega, et taristutasu sisustamise ja kohaldamisega on rikutud ELTL artiklit 18, ei kinnita Euroopa Kohu hinnangul asjaolu, et teatavate rikkumiste koosseis, nagu tasu mittetäielik maksmine või valetabe esitamine, võib olla täidetud üksnes muudes liikmesriikides kui Saksamaal registreeritud sõidukite omanike ja juhtide puhul, Austria Vabariigi väidet, et nendes sätetes on peamiselt ainult viimaseid silmas peetud. Kohus tõdes ka, et eesmärk tagada muus liikmesriigis kui Saksamaal registreeritud sõidukit kasutanud õigusrikkujale määratud rahatrahvi maksmine, mille saavutamist taotleb võimalus nõuda rikkujalt tagatise maksmist, põhjendab sellest tulenevat nimetatud rikkujate ja Saksamaal registreeritud sõidukit kasutanud rikkujate erinevat kohtlemist ja et see meede on nimetatud eesmärgiga proportsionaalne.

Kolmanda väite kohta, et rikutud on ELTL artikleid 34 ja 56, otsustas Euroopa Kohus, et vaidlusalused riigisisesed meetmed võivad takistada teistest liikmesriikidest pärit kaupade pääsu Saksamaa turule. Nimelt võib taristutasu, mida tuleb tegelikkuses maksta üksnes neid kaupu vedavate sõidukite puhul, suurendada veokulu ja seega ka tõsta nende kaupade hinda, mõjutades sellega nende konkurentsivõimet.

Euroopa Kohus märkis samuti, et vaidlusalused riigisisesed meetmed võivad takistada muudest liikmesriikidest kui Saksamaalt pärit teenuseosutajate ja -saajate pääsu Saksamaa turule. Nimelt võib taristutasu tulenevalt asjaolust, et vaidlusaluste riigisestest meetmete hulka kuulub mootorsõidukimaksu vabastus, suurendada kas nende teenuste maksumust, mida osutavad need teenuseosutajad Saksamaal, või kulusid, mida peavad kandma teenusesaajad, kui nad tulevad sellesse liikmesriiki teenuse kasutamiseks.

Lõpuks rõhutas Euroopa Kohus veel seoses neljanda väitega, mille kohaselt on rikutud ELTL artiklit 92, et kuna vaidlusalused riigisisesed meetmed kompenseerivad täies ulatuses selle uue koormuse, mida kujutab endast kõikidele vedajatele ette nähtud taristutasu, mootorsõidukimaksust vabastamisega summas, mis vastab vähemalt maksmisele kuuluvale tasule ja mida saavad kasutada Saksamaa vedajad ning mis on välistatud välismaiste vedajate puhul, muudavad need meetmed välismaiste vedajate olukorra võrreldes Saksamaa vedajatega ebasoodsamaks. Vaidlusalused riigisisesed meetmed tunnistati seega ELTL artikliga 92 vastuolus olevaks.

Selles jaotises tuleb mainida ka 18. septembri 2019. aasta kohtuotsust **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)), milles Euroopa Kohus leidis, et liikmesriik võib keelata apteegil väljastada retseptiravimeid ostutellimuse alusel, mille on välja andnud tervishoiutöötaja, kes omab ravimite väljakirjutamise õigust ja tegutseb teises liikmesriigis, kui niisugune ostutellimus ei sisalda asjaomase patsiendi nime⁵⁹.

2. Töötajate vaba liikumine

Euroopa Kohus tõlgendas 11. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **Tarola** (C-483/17, [EU:C:2019:309](#)) direktiivi 2004/38, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil⁶⁰, ning otsustas, et liikmesriigi kodanik, kes on kasutanud õigust vabalt liikuda ja saanud teises liikmesriigis töötaja staatuse tulenevalt tegevusest, mida ta on teinud kahe nädala vältel muul moel kui tähtajalise töölepingu alusel, ning jäänud seejärel endast sõltumatutel põhjustel töötuks, säilitab töötaja staatuse veel vähemalt kuueks kuuks. Selleks peab ta ennast siiski asjaomases tööhõiveametis tööotsijana registreerima.

59| Seda kohtuotsust on tutvustatud XVI jaotises „Rahvatervis“.

60| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

Põhikohtuasja vaidlus puudutas Rumeenia kodanikku, kes töötas lirimaal mitme lühiajalise ajavahemiku jooksul, sealhulgas kaks nädalat 2014. aasta juulis. Ta esitas seejärel sotsiaalkaitseministrile taotluse töötotsija toetuse (*jobseeker's allowance*) saamiseks. Minister jättis selle taotluse sisuliselt rahuldamata põhjendusel, et asjaomane isik ei olnud tõendanud, et tema harilik viibimiskoht oli lirimaal, märkides, et lühiajaline töötamine 2014. aasta juulis ei välista seda järeldust. liri kohtute menetluses väitis asjaomane isik, et direktiivi 2004/38 kohaselt oli tal töötajana õigus lirimaal elada kuue kuu jooksul pärast oma kutsetegevuse lõpetamist 2014. aasta juulis.

Nimelt on direktiivis ette nähtud⁶¹, et igal liidu kodanikul on õigus elada mõne teise liikmesriigi territooriumil kui see, mille kodakondsus tal on, kauem kui kolm kuud, kui ta tegutseb vastuvõtvast liikmesriigis töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjana. Lisaks on selles teatavatel tingimustel tagatud igale liidu kodanikule, kes ajutiselt ei tööta, töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse ja seega ka vastuvõtvast liikmesriigis elamise õiguse säilitamine, eelkõige siis, kui ta on jäänud töötuks endast sõltumatutel põhjustel. Põhikohtuasja kaebaja tugines täpsemalt direktiivi sättele, milles on ette nähtud töötaja staatuse säilitamine pärast seda, kui ta „on jäänud töötuks endast sõltumatutel põhjustel esimese kaheteistkümne kuu jooksul“.⁶²

Euroopa Kohus täpsustas seda sätet, selgitades, et seda kohaldatakse siis, kui liidu kodanik on jäänud töötuks tema tahtest sõltumatutel põhjustel enne, kui ta on töötanud ühe aasta. Sellega on eelkõige tegemist kõikides olukordades, kus töötaja oli sunnitud lõpetama vastuvõtvast liikmesriigis tegevuse enne aasta möödumist, olenemata tegevuse olemusest või selleks sõlmitud töölepingu liigist, st olenemata sellest, kas ta oli sõlminud enam kui üheaastase kestusega tähtajalise lepingu, tähtajatu lepingu või mis tahes muud liiki lepingu.

Töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse säilitamine nimetatud sätte alusel eeldab ühtlasi esiteks seda, et asjaomane kodanik oleks enne endast sõltumatutel põhjustel töötuks jäämist tegelikult olnud töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, ja teiseks, et ta oleks töötotsijana registreeritud asjaomases tööhõiveametis. Ka säilitab ta selle staatuse ainult ajavahemikuks, mille võib kindlaks määrata vastuvõttev liikmesriik, tingimusel et see ei ole lühem kui kuus kuud.

Lõpuks märkis Euroopa Kohus, et vastavalt direktiivile 2004/38⁶³ koheldakse kõiki vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke Euroopa Liidu toimimise lepingu kohaldamisalasse kuuluvates valdkondades võrdselt selle liikmesriigi kodanikega. Seega, kui liikmesriigi õigus ei anna isikutele, kes on töötanud või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsenud vaid lühiajaliselt, õigust saada sotsiaaltoetusi, on see piirang samamoodi kohaldatav ka teistest liikmesriikidest pärit töötajate ja füüsilisest isikutest ettevõtjate suhtes. Seoses põhikohtuasjaga jättis Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtu hooleks selle kindlakstegemise, kas liikmesriigi õigusnormide ja võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt on põhikohtuasja kaebajal õigus töötotsija toetusele, mida ta soovib saada.

Euroopa Kohus asus 10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses **Krah** (C-703/17, [EU:C:2019:850](#)) seisukohale, et *liikmesriigi ülikooli eeskirjad, mis piiravad selle ülikooli järeldoktorantuuri vanemlektorite palgakategooria ja -järgu määramisel nende eelnevalt muus liikmesriigis võrdväärset tööl töötatud aja arvessevõtmist, kujutavad endast töötajate vaba liikumise takistust, mis on tagatud ETL artikliga 45*. Seevastu ei ole niisugused ülikooli eeskirjad

⁶¹| Direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkt a.

⁶²| Direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 3 punkt c.

⁶³| Direktiivi 2004/38 artikli 24 lõige 1.

ELTL artikli 45 ja määruse nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta⁶⁴ artikli 7 lõikega 1 vastuolus juhul, kui muus liikmesriigis tehtud töö ei olnud kõnealuse ülikooli järeldoktorantuuri vanemlektori ülesannete täitmisega võrdväärne, vaid selleks lihtsalt kasulik.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevas kohtuasjas oli kõne all olukord, milles Saksamaa kodanik, kellel on PhD kraad ajaloos, töötas viis aastat õppeülesande täitjana Müncheni ülikoolis. Alates 2000. aasta lõpust töötas ta Viini ülikoolis: kõigepealt õppeülesande täitjana, seejärel vanemlektorina ja alates 1. oktoobrist 2010 järeldoktorantuuri vanemlektorina. Viini ülikool otsustas 8. novembri 2011. aasta otsusega võtta järeldoktorantuuri vanemlektorite puhul nende palgakategooria ja -järgu määramiseks varem erialasel tööll töötatud aega arvesse kokku kõige rohkem nelja aasta ulatuses, eristamata teistes Austria ülikoolides ja väljaspool Austriat töötatud aega. Nelja-aastast piirangut ei kohaldata seevastu Viini ülikoolis järeldoktorantuuri vanemlektorina omandatud erialase töökogemuse suhtes. Kõnealuse otsuse alusel määrati hageja palgakategooria ja -järk nelja-aastase varasema erialase töökogemuse alusel.

Vastuseks küsimusele, kas 8. novembri 2011. aasta otsus on kooskõlas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttega, märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et see otsus ei kujuta endast ei otsest diskrimineerimist kodakondsuse alusel ega saa seda ka pidada muude liikmesriikide kodanikest töötajate kaudseks diskrimineerimiseks. Euroopa Kohus leidis siiski, et selline otsus kujutab endast ELTL artikli 45 lõikega 1 keelatud töötajate vaba liikumise takistust, kuna see võib kõnealuse põhivabaduse kasutamise muuta vähem atraktiivseks.

Euroopa Kohus märkis selle kohta sissejuhatuseks, et 8. novembri 2011. aasta otsuse kohaselt võetakse varem erialasel tööll töötatud aega arvesse kõige rohkem nelja aasta ulatuses. Selle mõiste alla kuulub lisaks tööle, mis on võrdväärne või isegi identne Viini ülikooli järeldoktorantuuri vanemlektori tööga, ka iga mis tahes liiki tegevus, mis osutub selle töö jaoks lihtsalt kasulikuks.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et varem võrdväärset erialasel tööll töötatud aja arvessevõtmise piiramine nelja aastaga kujutab endast vaba liikumise takistust. Niisugune piirang on olemuselt selline, mis võib järeldoktorantuuri vanemlektoril, kellel on võrdväärset erialast töökogemust rohkem kui neli aastat, pärssida lahkumist oma päritoluliikmesriigist ja kandideerimist mõnele töökohale Viini ülikoolis. Niisuguse vanemlektori suhtes kehtiksid nimelt vähem soodsad palgatingimused kui sellise järeldoktorantuuri vanemlektori suhtes, kes on samasuguseid tööülesandeid täitnud sama kaua Viini ülikoolis.

Seevastu lihtsalt kasuliku töökogemuse tervikuna arvesse võtmata jätmise puhul jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et takistus töötajate vabale liikumisele puudub, kuna lihtsalt kasuliku töökogemuse arvesse võtmata jätmine ei avalda vabale liikumisele pärssivat mõju.

Võrdväärse erialase töökogemuse osalisest arvessevõtmisest tuleneva vaba liikumise takistuse põhjendatuse kohta märkis Euroopa Kohus, et palgalisa maksmine omandatud töökogemuse eest, mis võimaldab töötajal täita edukamalt oma tööülesandeid, vastab palgapoliitika õigustatud eesmärgile. Arvestades siiski põhikohtuasja konkreetseid asjaolusid, ei ole 8. novembri 2011. aasta otsus sobiv selle eesmärgi täitmist tagama, mistõttu leidis Euroopa Kohus, et see on ELTL artikliga 45 vastuolus.

Euroopa Kohus leidis 18. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava** (C-447/18, [EU:C:2019:1098](#)), et määruse nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires artikli 7 lõikega 2, milles on ette nähtud, et töötajal, kes on liikmesriigi kodanik, on teise liikmesriigi territooriumil samad sotsiaalsed

⁶⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires (ELT 2011, L 141, lk 1). Selle määruse artikli 7 lõige 1 väljendab ELTL artikli 45 lõikes 2 sätestatud diskrimineerimiskeelu põhimõtet tööhõive- ja töötajate spetsiifilises valdkonnas.

soodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel, on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega on seda liikmesriiki või selle õiguseellasi rahvusvahelistel spordivõistlustel esindanud teatud tippsportlaste jaoks ettenähtud hüvitise saamise tingimuseks seatud see, et taotlejal on selle liikmesriigi kodakondsus.

Kõnealuses asjas keelduti Tšehhi kodanikule (kes valis selle kodakondsuse Tšehhi ja Slovaki Liitvabariigi lagunemisel), kelle elukoht on praegu Slovakkiale kuuluval territooriumil ning kes võitis Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi koondise liikmena jäähoki Euroopa meistrivõistlustel ja maailmameistrivõistlustel vastavalt kuld- ja hõbemedali, Slovakkial esindanud teatud tippsportlastele ette nähtud hüvitise maksmisest, kuna tal ei olnud Slovakkia kodakondsust. Slovaki Vabariigi ja Tšehhi Vabariigi ühinemisel Euroopa Liiduga töötas asjaomane isik ka ühes põhikoolis ja jätkas pärast ühinemist sellel töökohal töötamist.

Euroopa Kohus tões kõigepealt, et asjaomane hüvitis ei kuulu määruse nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta⁶⁵ kohaldamisalasse. Nimelt oli Euroopa Kohus arvamusel, et hüvitis ei ole hõlmatud mõistega „vanadushüvitis“ määruse artikli 3 lõike 1 tähenduses, milles on kindlaks määratud sotsiaalkindlustusliigid, millele kohaldatakse seda määrust. Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et hüvitise põhieesmärk on premeerida hüvitisesaajaid saavutuste eest riigi esindamisel spordivaldkonnas, mis seletab esiteks asjaolu, et hüvitist rahastab vahetult riik, tehes seda vahenditega, millega ei rahastata riiklikku sotsiaalkindlustusskeemi, ja see ei olene hüvitisesaaja tehtud osamaksetest, ning teiseks asjaolu, et seda makstakse väga piiratud hulgale sportlastele. Ta lisas peale selle, et hüvitise maksmine ei ole seatud sõltuvusse mitte hüvitisesaaja õigusest vanaduspensionile saada, vaid üksnes tema sellekohase taotluse esitamisest.

Seejärel, olles täpsustanud, et kuigi asjaomane töötaja elukohta ei vahetanud, leidis ta ennast võõrtöötaja olukorrast, kuna liiduga ühines riik, kelle kodanik ta on, ja riik, mille territooriumil on tema elukoht, otsustas Euroopa Kohus, et asjaomane hüvitis on hõlmatud mõistega „sotsiaalne soodustus“ määruse nr 492/2011 artikli 7 lõike 2 tähenduses. Kohus tões selles kontekstis, et võõrtöötaja võimalus olla premeeritud samal alusel kui vastuvõtva liikmesriigi kodanikest töötajad tähelepanuväärsete sportlike tulemuste eest, mille ta saavutas seda liikmesriiki või selle õiguseellasi esindades, võib aidata kaasa selle töötaja kõnealusesse liikmesriiki lõimumisele ning seega töötajate vaba liikumise eesmärgi saavutamisele. Euroopa Kohus rõhutas, et põhikohtuasjas vaidlusaluse hüvitise tagajärg ei ole mitte üksnes hüvitisesaajate rahaline kindlustamine, nimelt eesmärgiga kompenseerida tööturult täielikku eemalolekut tippspordile pühendatud aastate jooksul, vaid samuti ja mis peamine, anda neile sellise esindamise käigus saavutatud sportlike tulemuste eest eriline sotsiaalne staatus.

Euroopa Kohus tegi sellest järelduse, et liikmesriik, kes määrab sellise hüvitise oma kodanikest töötajatele, ei saa keelduda selle määramisest teiste liikmesriikide kodanikele, sest muidu oleks tegemist kodakondsusel põhineva diskrimineerimisega.

3. Asutamisvabadus

19. juuni 2019. aasta kohtuotsustes **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) ja **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)) oli Euroopa Kohtul võimalus täpsustada suurkoja 13. detsembri 2005. aasta kohtuotsusest **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#)) tulenevat kohtupraktikat. Ta pidi tõlgendama *kahes kohtuvaidluses ELTL artiklit 49 koostoimes ELTL artikliga 54 ja seda seoses liikmesriigis asuva ematettevõtja võimalusega arvata juriidilise isiku tulumaksust maha teises liikmesriigis asuva tütarettevõtja või alltütarettevõtja kahjum.*

⁶⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72).

Rootsi asjaomastes maksuõigusnormides oli ühe äriühingu poolt teise äriühingu kahjumi arvessevõtmiseks ette nähtud kaks võimalust: esiteks nn kvalifitseeritud ühinemine ja teiseks kontsernisisene rahaliste vahendite ülekandmine. Mõlemas kohtuasjas olid Rootsi emaettevõtjad taotlenud eelotsust Skatterättsnämndenilt (Rootsi maksuõiguse komisjon) seoses nende mitteresidentidest tütarettevõtjate tegevuse lõpetamise maksuõiguslike tagajärgedega. Kohtuasjas *Memira Holding* kavandati läbi viia ühinemine, mille käigus tütarettevõtja lõpetatakse ilma likvideerimiseta, kohtuasjas *Holmen* kaaluti aga kahte varianti: tütarettevõtja likvideerimine või ümberpööratud ülevõtmise käigus tütarettevõtja ülevõtmine alltütarettevõtja poolt, pärast mida see uus isik likvideeritakse.

Kvalifitseeritud ühinemist puudutavad õigusnormid lubavad mahaarvamise teha juhul, kui kahjumi saanud tütarettevõtja on Rootsi maksukohustuslane. Kontsernisisest ülekandmist reguleerivate õigusnormide kohaselt on jällegi nõutav, et emaettevõtjal oleks kahjumi saanud tütarettevõtjas otsene osalus. Eelotsuste peale esitati kaebus Högsta förvaltningsdomstolenile (Rootsi kõrgeim halduskohus) ja viimane esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused, viidates kohtuotsusele A⁶⁶, ja märkides samas, et selles kohtuotsuses ei ole täpsustatud seda, kas „lõpliku kahjumi“ mahaarvamise õigus kohtuotsusest *Marks & Spencer*⁶⁷ tuleneva kohtupraktika tähenduses eeldab emaettevõtja otsest osalust tütarettevõtjas, ega seda, kas tütarettevõtja kahjumi lõplikkuse hindamiseks tuleb arvesse võtta neid võimalusi, mida pakuvad tütarettevõtja asukohariigi õigusnormid teistele juriidilistele isikutele kahjumi arvessevõtmisel, ja kui see on nii, siis kuidas neid õigusnorme tuleb arvesse võtta.

Kohtuasjas *Memira Holding* kuulus kaebajaks olevale äriühingule Saksamaal kahjumlikult tegutsev tütarettevõtja, mille bilansis olid tema tegevuse lõpetamisel üksnes võlad ja teatav likviidne vara. Nimetatud äriühing kavatses selle tütarettevõtja piiriülese ühinemise käigus üle võtta, mis tähendas, et tütarettevõtja lõpetatakse ilma likvideerimiseta, misjärel kaebajaks olev äriühing lõpetab Saksamaal igasuguse tegevuse. Saksa õiguse kohaselt ei ole aga lubatud Saksamaa maksukohustuslasele kahjumi ülekandmine ühinemise korral.

Euroopa Kohus märkis, et tema kohtupraktika kohaselt võib selline piirang tõepoolest olla põhjendatud. Siiski on see ebaproportsionaalne, kui kahjum on lõplik ja mitteresidentist tütarettevõtja on ammandanud oma asukohajärgses liikmesriigis kahjumi arvessevõtmise võimalused. Selle kohta täpsustas Euroopa Kohus, et vaidlusalust kahjumi ei saa pidada „lõplikuks“, kui seda saab majanduslikult ära kasutada kolmandale isikule üle kandes. Nii ei saa välistada, et kolmas isik saab tütarettevõtja asukohariigis maksustamisel arvesse võtta viimase kahjumi, võttes tütarettevõtja võõrandamise hinnas arvesse maksusoodustuse väärtust tulenevalt kahjumi mahaarvatavusest tulevikus. Seega, välja arvatud juhul, kui kaebajaks olev äriühing tõendab, et selline võimalus on välistatud, ei saa tuletada ainuüksi asjaolust, et selle riigi õiguses ei ole lubatud kahjumi ülekandmist ühinemise korral, et tütarettevõtja kahjumi saab pidada lõplikuks.

Kohtuasjas *Holmen* kuulus kaebajaks olevale äriühingule Hispaanias mitu alltütarettevõtjat, millest ühel oli kogunenud suur kahjum, ja ta kavandas oma tegevuse lõpetamist Hispaanias. Seda kahjumi ei saanud maha arvata Hispaanias, sest õiguslikult puudus võimalus üle kanda likvideeritud äriühingu kahjumi likvideerimise aastal, ega Rootsis seal kehtiva tingimuse tõttu, et osalus lõplikku kahjumi saanud tütarettevõtjas peab olema otsene.

Euroopa Kohus märkis, et sellist tingimust, mis välistab piiriüleses kontsernis teatavatel juhtudel mahaarvamise, võivad põhjendada avalikust huvist tulenevad ülekaalukad põhjused, mida on täpsustatud kohtuotsuses *Marks & Spencer*, kuid see tingimus peab olema taotletavate eesmärkide saavutamiseks sobiv ega tohi minna kaugemale sellest, mis on nende saavutamiseks vajalik. Seejuures eristas Euroopa Kohus kahte juhtumit.

66| 21. veebruari 2013. aasta kohtuotsus A (C-123/11, [EU:C:2013:84](#)).

67| 13. detsembri 2005. aasta kohtuotsus *Marks & Spencer* (C-446/03, [EU:C:2005:763](#)).

Esimene juhtum on selline, kus üks või mitu tütarettevõtjat, mis paiknevad kontsernisest mahaarvamist taotlenud emaettevõtja ja selle alltütarettevõtja vahel, kes on saanud kahjumit, mida võib pidada lõplikuks, ei asu samas liikmesriigis. Sellisel juhul ei saa välistada, et kontsern saab valida liikmesriigi, milles lõplik kahjum ära kasutada, valides selleks kas põhiemaettevõtja või alltütarettevõtja ja emaettevõtja vahel paikneda võiva tütarettevõtja asukoha liikmesriigi. Selline valikuvõimalus lubaks optimeerida kontserni maksumäära, mis omakorda võib rikkuda maksustamispädevuse tasakaalustatud jaotust liikmesriikide vahel ja tekitada viimastele ohu, et kahjumit arvatakse maha mitu korda.

Teine juhtum puudutab olukorda, kus üks või mitu tütarettevõtjat, mis paiknevad kontsernisest mahaarvamist taotlenud emaettevõtja ja selle alltütarettevõtja vahel, kes on saanud kahjumit, mida võib pidada lõplikuks, asuvad samas liikmesriigis. Sellistel asjaoludel on kontserni maksumäära optimeerimise oht, mis tekib kahjumi mahaarvamise liikmesriigi valimisega, ja kahjumi erinevates liikmesriikides mitmekordse arvestamise oht samasugused nagu need ohud, mille Euroopa Kohus on välja toonud kohtuotsuses *Marks & Spencer*. Seega oleks ebaproportsionaalne, kui liikmesriik näeks ette sellise otsese osaluse tingimuse nagu põhikohtuasjas, kui kõnealuse kohtuotsuse punktis 55 nimetatud tingimused on täidetud⁶⁸.

Euroopa Kohus leidis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses ***Comune di Bernareggio*** (C-465/18, [EU:C:2019:1125](#)), et *ELTL artikliga 49, mis tagab asutamisevabaduse, on vastuolus riigisisene meede, mis annab enampakkumismenetluse teel munitsipaalapteegi võõrandamise korral tingimusteta ostueesõiguse munitsipaalapteegis töötavatele proviisoritele*.

Bernareggio omavalitsusüksus algatas 2014. aastal enampakkumismenetluse munitsipaalapteegi müümiseks. Kahe pakkuja pakkumus osutus majanduslikult kõige soodsamaks, mistõttu tunnistati nad ajutiselt edukateks pakkujateks. Leping otsustati siiski sõlmida proviisoriga, kes töötas Vimercate (Itaalia) apteeke juhtivas kohaliku omavalitsusüksuse osalusega ettevõtja juures. Kuigi see proviisor enampakkumismenetluses ei osalenud, oli tal nimelt eesõigus Itaalia õigusnormi kohaselt, milles on ette nähtud, et munitsipaalapteegi omandiõiguse ülemineku korral on töölepingu alusel töötavatel proviisoritel ostueesõigus. Viidatud kaks pakkujat esitasid seejärel Itaalia kohtule kaebuse, milles nad palusid lepingu sõlmimise otsus tühistada.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et munitsipaalapteegi enampakkumise teel võõrandamise korral niisuguses apteegis töötavatele proviisoritele antav tingimusteta ostueesõigus annab eelise igale munitsipaalapteegis töötavale proviisorile ning võib seega pärssida või isegi takistada seda, et teistest liikmesriikidest pärit proviisorid omandaksid püsiva tegevuskoha, mille kaudu Itaalias oma kutsetegevusega tegeleda. Ta järeldas niisiis, et see ostueesõigus on ELTL artikliga 49 tagatud asutamisevabaduse piirang.

Seejärel analüüsis Euroopa Kohus selle piirangu võimalikku põhjendatust. Mis puudutab põhikohtuasjas käsitletava ostueesõiguse eesmärki, siis märkis Euroopa Kohus, et selle õigusega soovitakse tagada apteegiteenuse osutamise parem juhtimine, esiteks kindlustades töötajatest proviisorite töösuhte jätkumise ja teiseks väärtustades nende omandatud juhtimiskogemust. See eesmärk, mis ühtib rahvatervise kaitse eesmärgiga, millele on selgelt viidatud ELTL artikli 52 lõikes 1, võib põhjendada asutamisevabaduse piirangut.

Kuid Euroopa Kohus otsustas, et isegi kui eeldada, et niisuguse tingimusteta eesõigusega soovitakse tegelikult saavutada mõni rahvatervise kaitsega seotud eesmärk, ei ole see selle eesmärgi saavutamise tagamiseks sobiv. Mis puudutab esiteks töölepingu alusel töötavate proviisorite töösuhte jätkumise eesmärki, siis märkis Euroopa Kohus, et see ei võimalda tagada rahvatervise kaitse eesmärki. Mis puudutab teiseks proviisorite

68] Kohtuotsuse *Marks & Spencer* punkt 55 on sõnastatud järgmiselt: „Residendist emaettevõtjale tuleb seetõttu tagada võimalus arvata maha mitteresidendist tütarettevõtja sealsest tegevusest tekkinud kahjum olukorras, milles [...] mitteresidendist tütarettevõtja on ammandanud tema asukohajärgses liikmesriigis võimalikud kahjumi arvesse võtmise võimalused maksude alandamise taotluses käsitletava maksustamisperioodi ning eelnevate maksustamisperioodide osas ja milles [...] ei saa sellist kahjumit tema elukohajärgses liikmesriigis arvesse võtta kas tema enda või kolmanda isiku tulevaste eelarveaastate osas, seda eelkõige tütarettevõtja müümisel kolmandale isikule”.

omandatud juhtimiskogemuse väärtustamist, siis märkis Euroopa Kohus, et põhikohtuasjas käsitletav ostueesõigus ei põhine ühelgi konkreetset hinnangul, mis antaks tegelikult omandatud kogemusele, osutatud teenuse kvaliteedile või munitsipaalapteegis konkreetset täidetud ülesannetele, mistõttu ei ole see taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv. Ta toonitas ka, et igal juhul läheb see ostueesõigus kaugemale sellest, mis on kutsealase kogemuse väärtustamise eesmärgi saavutamiseks vajalik. Nimelt võib selle eesmärgi saavutada vähem piiravate meetmetega, nagu enampakkumismenetluses lisapunktide andmine pakkujatele, kes tõendavad, et neil on apteegi juhtimise kogemus.

4. Teenuste osutamise vabadus

Euroopa Kohus leidis 4. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **komisjon vs. Saksamaa** (C-377/17, [EU:C:2019:562](#)), et *Saksamaa Liitvabariik on rikkunud direktiivist 2006/123⁶⁹ tulenevaid kohustusi, sest ta on jätnud kehtima kohustuslikud hinnad arhitektide ja inseneride osutatavatele projekteerimisteenustele.*

Kohtuasi puudutas Saksamaa õigusnorme, millega kehtestati arhitektide ja inseneride osutatavate projekteerimisteenuste miinimum- ja maksimumhindade süsteem. Saksamaa Liitvabariigi sõnul oli miinimumhindade eesmärk eeskätt nende teenuste kvaliteet ja tarbijakaitse ning maksimumhindade eesmärk oli tarbijakaitse, tagades, et tasud oleksid läbipaistvad, ja vältides liiga kõrgeid hindu.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et kõnealused hinnad kuuluvad direktiivi 2006/123 sätete kohaldamisalasse, mille kohaselt peavad liikmesriigid kontrollima, kas nende õigussüsteemis on kehtestatud nõuded, mis seavad mingil tegevusalal tegutsemise eeltingimuseks, et teenuseosutaja peab kinni pidama kohustuslikest miinimum- ja/või maksimumhindadest⁷⁰. Direktiivi eesmärkidele vastamiseks peavad need nõuded olema mittediskrimineerivad, vajalikud ja ülekaaluka avaliku huviga seotud põhjusega proportsionaalsed⁷¹.

Kuna eesmärgi, millele Saksamaa Liitvabariik tugines, on Euroopa Kohtu praktikas peetud ülekaaluka avaliku huviga seotud põhjusteks, siis analüüsis Euroopa Kohus Saksamaa hinnasüsteemi sobivust ja proportsionaalsust.

Esiteks tõdes Euroopa Kohus seoses miinimumhindadega, lähtudes 5. detsembri 2006. aasta kohtuotsusest *Cipolla jt* (C-94/04 ja C-202/04), et projekteerimisteenuste miinimumhindade olemasolu on Saksamaa turu eripära arvestades põhimõtteliselt sobiv projekteerimisteenuste kõrge kvaliteedi tagamiseks. Arvestades ühelt poolt ehitusvaldkonna projekteerimisteenuste turul osalejate väga suurt hulka ning teiselt poolt teenuseosutajate ja tarbijate informeerituse suurt asümmeetriat, mis seda turgu iseloomustab, võib esineda oht, et teenuseosutajate vaheline konkurents võib viia alandatud hinnaga teenuste pakkumiseni või kvaliteetseid teenuseid pakkuvate ettevõtjate kõrvaldamiseni kahjuliku valiku tulemusel. Sellises kontekstis võib miinimumhindade kehtestamine aidata sellist ohtu kahandada, takistades teenuste osutamist hindadega, mis ei ole piisavad, et tagada pika aja jooksul teenuste kvaliteet.

Seejärel leidis Euroopa Kohus siiski, et miinimumhinnad ei ole taotletavate eesmärkide saavutamise tagamiseks sobivad. Euroopa Kohus leidis, et asjaolu, et projekteerimisteenused ei ole reserveeritud teatud kutsealadele, mille suhtes kehtib kohustuslik järelevalve kutsealasid reguleerivate normide alusel või kutsekodade poolt,

69| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36).

70| Direktiivi 2006/123 artikli 15 lõike 2 punkt g.

71| Direktiivi 2006/123 artikli 15 lõige 3.

tähendab Saksamaa õigusnormide ebajärjekindlust seoses eesmärgiga säilitada projekteerimisteenuste kõrge kvaliteet. Nimelt ei ole miinimumhinnad kõnealuse eesmärgi saavutamiseks sobivad, kui miinimumhindadele allutatud teenuste osutamist ennast ei hõlma miinimumtagatised, mis võimaldaksid tagada teenuste kvaliteedi.

Teiseks märkis Euroopa Kohus maksimumhindade kohta, et kuigi sellised hinnad võivad aidata kaasa tarbijate kaitsele, ei ole Saksamaa Liitvabariik põhjendanud, miks vähem piirav meede – teha tarbijatele kättesaadavaks suunised eri teenusekategoriate hindade kohta – ei oleks selle eesmärgi saavutamiseks piisav. Sellest järeldub, et maksimumhindade kindlaksmääramise nõuet ei saa pidada selle eesmärgiga proportsionaalseks.

Euroopa Kohus leidis 4. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Baltic Media Alliance** (C-622/17, [EU:C:2019:566](#)), et meede, millega avaliku korra kaalutlustel, näiteks vihkamisele õhutamise vastu võitlemiseks, kehtestatakse ajutine kohustus levitada või taasedastada teisest liikmesriigist pärinevat telekanalit ainult tasulistes telepakettides, ei kuulu direktiivi 2010/13⁷² artikli 3 kohaldamisalasse. See säte paneb liikmesriikidele kohustuse tagada teistest liikmesriikidest pärinevate telesaadete vastuvõtmise vabadus ja mitte piirata nende saadete taasedastamist oma territooriumil põhjustel, mis kuuluvad selle direktiiviga kooskõlastatavatesse valdkondadesse, mille hulka kuuluvad vihkamisele õhutamise vastased meetmed.

NTV Mir Lithuania on Leedu vaatajatele mõeldud telekanal, mille saated on peamiselt venekeelsed. Leedu raadio- ja televisioonikomisjon võttis vastu otsuse, millega meediateenuse osutajatele kehtestati 12 kuuks kohustus levitada või taasedastada seda telekanalit ainult tasulistes telepakettides. See otsus võeti vastu põhjusel, et üks selle kanali saadetest sisaldas Balti riikide vastu rahvuse alusel vaenule ja vihkamisele õhuvat väärtust. Ühendkuningriigis registreeritud äriühing Baltic Media Alliance, kellel on Ühendkuningriigis väljastatud tegevusluba telekanali NTV Mir Lithuania levitamiseks, leidis, et see otsus võeti vastu direktiivi 2010/13 rikkudes, sest see piirab teisest liikmesriigist edastatava telekanali taasedastamist.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt direktiivi 2010/13 artiklis 3 ette nähtud taasedastamise piirangute keelu kohta lähtuvalt selle sätte kontekstist, eesmärkidest ja tekkeloost, et sõnal „piirang“ on selle direktiivi kontekstis spetsiifiline tähendus, mis on kitsam kui ETL artiklis 56 mainitud mõistel „piirangud“. Selle mõistega ei ole silmas peetud vastuvõtjaliikmesriigi seatavaid mis tahes piiranguid vastuvõtmise ja taasedastamise vabadusele. Nii ei ole direktiiviga 2010/13 põhimõtteliselt vastuolus selliste liikmesriigi õigusnormide kohaldamine, millega üldiselt taotletakse üldist huvi teeniva eesmärgi saavutamist, tingimusel et nendega ei ole kehtestatud telesaadete teistkordset kontrolli, mis lisandub kontrollile, mida peab teostama liikmesriik, kust saateid edastatakse.

Oma varasemat kohtupraktikat⁷³ täpsustades otsustas Euroopa Kohus seejärel, et liikmesriigi meede, mis taotleb avaliku korraga seotud eesmärgi üldiselt ja reguleerib telekanali vastuvõtjaliikmesriigi tarbijatele edastamise korda, ei kujuta endast piirangut direktiivi 2010/13 artikli 3 tähenduses, juhul kui see kord ei takista selle kanali sõna otseses tähenduses taasedastamist. Sellise meetmega ei ole nimelt kehtestatud saate teistkordset kontrolli.

Neid järeldusi arvestades asus Euroopa Kohus seisukohale, et selline meede, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ei kuulu direktiivi 2010/13 artikli 3 kohaldamisalasse. Esiteks taotleb vaidlusalune otsus nimelt üldist huvi teeniva eesmärgi saavutamist, kuna see on tehtud Leedu riiki diskrediteeriva teabe levitamise vastase võitluse raames ja aitab kaitsta Leedu teaberuumi turvalisust ning tagada ja hoida avalikkuse huvi tõese teabe saamise

72| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv) (ELT 2010, L 95, lk 1; parandus ELT 2018, L 238, lk 112).

73| 22. septembri 2011. aasta kohtuotsus **Mesopotamia Broadcast ja Roj TV** (C-244/10 ja C-245/10, [EU:C:2011:607](#)).

vastu. Teiseks ei takistada see teisest liikmesriigist pärinevate telesaadete sõna otseses tähenduses taasedastamist Leedu territooriumil, sest asjaomast telekanalit võib sellel territooriumil endiselt õiguspäraselt levitada ja Leedu tarbijad saavad seda endiselt vaadata, kui nad tellivad tasulise telepaketi.

Teenuste osutamise vabaduse valdkonnas väärib äramärkimist ka 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)), mis puudutab liikmesriigis asuvat ettevõtjat, kes osutab mitmes liikmesriigis teenuseid rahvusvahelistes rongides.⁷⁴

5. Kapitali vaba liikumine

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses **X (kolmandates riikides asuvad vaheäriühingud)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)), et kapitali vaba liikumist reguleeriva ELTL artikli 63 lõikega 1 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt tulu, mille saab kolmandas riigis asuv äriühing ja mis ei pärine selle äriühingu enda tegevusest, nagu on nende õigusnormide tähenduses „investeermistuluna saadud vahetulu“, lisatakse selles liikmesriigis asuva maksukohustuslase maksubaasile proportsionaalselt tema osalusega, kui maksukohustuslasele kuulub äriühingus vähemalt 1% suurune osalus ning kui tulu maksustatakse selles kolmandas riigis madalama maksumääraga kui see, mis kehtib asjaomases liikmesriigis, välja arvatud juhul, kui kehtib õiguslik raamistik, milles on muu hulgas ette nähtud lepingulised kohustused, mis annavad selle liikmesriigi maksuhaldurile pädevuse vajaduse korral kontrollida, kas tõene on kõnealust äriühingut puudutav teave, mis on esitatud selleks, et tõendada, et maksukohustuslase osalus viimati nimetatud äriühingus ei ole kunstlik.

Tõdedes, et neid õigusnorme kohaldatakse ainult piiriülestes olukordades, asus Euroopa Kohus kõigepealt seisukohale, et kõnealused õigusnormid pär�ivad asjaomases liikmesriigis täieulatusliku maksukohustusega investorite tahet investeerida teatud kolmandates riikides asuvatesse äriühingutesse ning kujutavad seega endast kapitali vaba liikumise piirangut, mis üldjuhul on ELTL artikli 63 lõike 1 alusel keelatud.

Seejärel analüüsis Euroopa Kohus, kas kõnealune piirang võib olla põhjendatud, lähtudes ELTL artiklist 65, mille kohaselt saab maksualane erinev kohtlemine olla kooskõlas kapitali vaba liikumisega siis, kui tegemist on olukordadega, mis ei ole objektiivselt võrreldavad. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et põhikohtuasjas kõne all olevate õigusnormide eesmärk on muuta sellise residendist äriühingu olukord, kes on kapitali investeerinud „madala“ maksumääraga kolmandas riigis asuvasse äriühingusse, võimalikult sarnaseks selle residendist äriühingu olukorraga, kes on kapitali investeerinud muusse asjaomase liikmesriigi residendist äriühingusse, selleks et muu hulgas neutraliseerida võimalikke maksusoodustusi, mida esimesena nimetatud äriühing võiks saada kapitali paigutamisest kolmandasse riiki, mis on põhjus, miks kõnealune erinev kohtlemine ei ole olukordade objektiivse erinevusega põhjendatud.

Neil asjaoludel kontrollis Euroopa Kohus, kas maksualane erinev kohtlemine on põhjendatud ülekaaluka üldise huviga. Märkides, et kõnealuste õigusnormide eesmärk on vältida maksupettusi ja maksudest kõrvalehoidumist, otsustas kohus, et need õigusnormid on sobivad tagama viidatud eesmärgi saavutamise. Kuna põhikohtuasjas kõne all olevates õigusnormides on ette nähtud, et „madala“ maksumääraga kolmandas riigis asuva äriühingu tulu lisatakse selle äriühingu maksubaasile, kes on liikmesriigis täieulatusliku maksukohustusega isik, siis suudetakse nende normidega neutraliseerida tulu sellisesse kolmandasse riiki võimaliku kunstliku ülekandmise mõju.

⁷⁴| Seda kohtuotsust on tutvustatud XV.5 jaotises „Töötajate lähetamine“.

Siiski lähevad Euroopa Kohtu hinnangul need õigusnormid osas, milles need eeldavad kunstliku tegevuse esinemist pelgalt põhjusel, et täidetud on õigusnormides loetletud tingimused, ilma et asjaomasele maksukohustuslasele oleks antud võimalust see eeldus ümber lükata, põhimõtteliselt kaugemale sellest, mis on vajalik nende eesmärgi saavutamiseks.

Kuigi Euroopa Kohus rõhutas, et põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid ei puuduta liikmesriike, vaid kolmandaid riike, kinnitas kohus, et liikmesriigi kohustust anda maksukohustuslasele võimalus esitada tõendid, mis kinnitavad, et tema osalus kolmandas riigis asuvas äriühingus võib olla äriliselt põhjendatud, tuleb hinnata haldus- ja regulatiivmeetmete kättesaadavuse alusel, mis vajaduse korral võimaldavad kontrollida nende tõendite tõelevastavust. Seega peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas liikmesriigi ja kõnealuse kolmanda riigi vahel on muu hulgas lepingulisi kohustusi, millega on loodud asjaomaste riigi ametivõimude vahelise koostöö ja teabevahetuse mehhanismide õiguslik raamistik ning mis tegelikult annavad liikmesriigi maksuhaldurile pädevuse vajaduse korral kontrollida, kas tõene on kõnealust äriühingut puudutav teave, mis on esitatud selleks, et tõendada, et maksukohustuslase osalus viimati nimetatud äriühingus ei ole kunstlik.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas Euroopa Kohtule ka esialgsed küsimused ELTL artikli 64 lõikes 1 ette nähtud standstill-tingimuse kohaldamisala kohta, kusjuures sellest sättest tulenevalt võib liikmesriik suhetes kolmandate riikidega siiski kohaldada kapitali liikumise piiranguid, kui selle liikumisega kaasnevad muu hulgas otseinvesteeringud – isegi kui need piirangud on vastuolus ELTL artikli 63 lõikes 1 sätestatud kapitali vaba liikumise põhimõttega –, tingimusel et need piirangud eksisteerisid juba 31. detsembril 1993. Põhikohtuasjas on kõnealuse piirangu aluseks olevaid maksuõigusnorme pärast 31. detsembril 1993 oluliselt muudetud sellise seaduse vastuvõtmise tõttu, mis küll jõustus, kuid mis juba enne praktikas rakendamist asendati õigusnormidega, mis oma sisult on identsed 31. detsembril 1993 kehtinud normidega. Euroopa Kohus otsustas, et sellisel juhul kehtib ELTL artikli 63 lõikes 1 sätestatud keeld, välja arvatud siis, kui selle muudatuse rakendamine lükati riigisisese õiguse alusel edasi, mistõttu vaatamata muudatuse jõustumisele ei kohaldata seda ELTL artikli 64 lõikes 1 viidatud kapitali piiriülese liikumise suhtes, ning seda asjaolu peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Euroopa Kohtu suurkoda tuvastas 21. mai 2019. aasta kohtuotsuses ***komisjon vs. Ungari (kasutusvaldus põllumajandusmaale)*** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)), et Ungari on rikkunud kohustusi, mis tulenevad ELTL artiklist 63 koostoimes harta artikliga 17, kuna ta kaotas *ex lege* kasutusvaldused Ungaris asuvalle põllumajandus- ja metsamaale, kui need õigused kuuluvad otseselt või kaudselt teiste liikmesriikide kodanikele.

Ungari võttis 2013. aastal vastu seaduse (edaspidi „2013. aasta seadus“), mille alusel kaotati *ex lege* põllumajandus- ja metsamaale seatud kasutusvaldused, mille olid varem omandanud juriidilised isikud või füüsilised isikud, kes ei suuda tõendada, et nad on maaomaniku lähisugulased, nägemata ette neile isikutele hüvitise maksmise korda. Ungari põhjendas seda seadust väitega, et kõnealuste kasutusvalduse lepingutega hoiti kõrvale põllumajandusmaa omandamise keeldudest, mis kehtisid enne Ungari ühinemist Euroopa Liiduga, ja et nendega eirati ka tol ajal kehtinud valuutavahetuse kontrollimist käsitlevaid riigisiseseid õigusnorme, mistõttu olid need lepingud algusest peale tühised juba enne ühinemist. Samuti viitas ta põllumajanduspoliitika mitmesugustele eesmärkidele: tagada, et tootlik põllumajandusmaa oleks vaid nende füüsiliste isikute omandis, kes seda harivad, ja seda ei omata spekulatiivsel eesmärgil, hoida ära maavalduste tükeldamine ning säilitada elanikkond maapiirkondades ja kestlik põllumajandus, samuti luua otstarbeka suurusega ja konkurentsivõimelisi majandusüksusi.

Euroopa Kohus leidis, et 2013. aasta seadust ei ole vaja hinnata ELTL artiklist 49 lähtuvalt, ja tuvastas seejärel, et kuna see seadus näeb ette kaotada *ex lege* põllumajandusmaale seatud kasutusvaldused, mille omandanud isikud – kelle hulgas on palju muude liikmesriikide kui Ungari kodanikke – ei suuda tõendada, et nad on maaomaniku lähisugulased, siis piirab see juba ainuüksi oma sellise eesmärgi tõttu asjaomaste isikute õigust

kapitali vabale liikumisele, mis on tagatud ELTL artikliga 63. Need riigisisised õigusnormid jätavad nad ilma nii võimalusest jätkata oma kasutusvalduse teostamist kui ka võimalusest seda õigust võõrandada. Nimetatud õigusnormid võivad ühtlasi pärssida mitteresidentide soovi teha edaspidi investeeringuid Ungaris.

Neil asjaoludel leidis Euroopa Kohus, et tuleb kontrollida, kas piirang võib olla põhjendatud üldisest huvist tulenevatel ülekaalukatel põhjustel või ELTL artiklis 65 nimetatud põhjustel ning kas see on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, st kas see ikka teenib järjekindlalt ja süstemaatiliselt eesmäärke, millele tuginetakse.

Selles kontekstis märkis Euroopa Kohus ühtlasi, et hartaga tagatud põhiõigusi tuleb kohaldada kõikides liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades ja neid tuleb seega kaitsta niipea, kui riigisisene õigusnorm kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse. Sellega on aga tegemist eelkõige juhul, kui riigisisene õigusnorm on oma olemuselt selline, et see piirab ühte või mitut EL toimimise lepinguga tagatud põhivabadust, ja asjaomane liikmesriik tugineb piirangu põhjendamisel ELTL artiklis 65 nimetatud põhjustele või liidu õigusega tunnustatud üldisest huvist tulenevatele ülekaalukatele põhjustele. Niisugusel juhul saavad ette nähtud erandid kehtida asjaomaste riigisiseste õigusnormide suhtes üksnes siis, kui need õigusnormid on kooskõlas põhiõigustega, mille järgimise Euroopa Kohus tagab. Kui liikmesriik tugineb liidu õiguses ette nähtud eranditele, et õigustada aluslepinguga tagatud põhivabaduse piiramist, tuleb seda pidada „liidu õiguse kohaldamiseks“ harta artikli 51 lõike 1 tähenduses.

Euroopa Kohus kontrollis seega 2013. aasta seaduse vastavust liidu õigusele, lähtudes nii aluslepingutes sätestatud eranditest ja Euroopa Kohtu praktikast kui ka hartaga tagatud põhiõigustest, mille hulgas on harta artikliga 17 tagatud omandiõigus, mida komisjoni väitel on käesoleval juhul rikutud.

Seoses harta artikliga 17 täpsustas Euroopa Kohus esiteks, et selle artikli lõikes 1 ette nähtud kaitse puudutab varalise väärtusega õigusi, millest vastavat õiguskorda arvestades tuleneb omandatud õiguslik seisund, mis võimaldab õiguste valdajal neid õigusi enda kasuks sõltumatult teostada. Euroopa Kohtu hinnangul on ilmne, et vaidlusalused kasutusvaldused on varalise väärtusega ja annavad õiguste valdajale omandatud õigusliku seisundi, ning seda isegi siis, kui nende õiguste üleandmine on kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt piiratud või välistatud. Selliste põllumajandusmaa kasutusvalduste omandamisega lepingu alusel kaasneb nimelt üldjuhul hinna tasumine. Need õigused võimaldavad nende omajatel sellist maad eelkõige majanduslikel eesmärkidel vallata, teatud juhtudel seda isegi kolmandatele isikutele rendile anda, ja seega kuuluvad need harta artikli 17 lõike 1 kohaldamisalasse.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et 2013. aasta seadusega kaotatud kasutusvaldusi tuleb pidada harta selle sätte tähenduses „seaduslikul teel saaduks“. Need õigused olid nimelt seatud ajal, mil selliste õiguste seadmine ei olnud kehtivate seadustega keelatud, ja Ungari ei ole tõendanud, et need õigused oleksid kehtetud põhjusel, et on rikutud valuutavahetuse kontrollimist käsitlevaid riigisiseseid õigusnorme, mis tol ajal kehtisid. Pealegi kandsid liikmesriigi pädevad asutused neid samu õigusi süsteemselt kinnistusraamatusse ja nende kehtivust on kinnitatud 2012. aastal vastu võetud seadusega.

Kolmandaks leidis Euroopa Kohus, et 2013. aasta seadus ei tekita vara kasutamise piiranguid, vaid toob kaasa omandi äravõtmise harta artikli 17 lõike 1 tähenduses, hoolimata asjaolust, et asjaomaseid kasutusvaldusi ei omandanud avalik võim, vaid nende lõppemise tagajärjel saavad omanikud täiel määral tagasi kõik oma õigused maaomandile.

Selle analüüsi tulemusena täpsustas Euroopa Kohus siiski, et hartaga tagatud õiguste teostamist tohib piirata vaid tingimusel, et piirang on ette nähtud seadusega, järgib nende õiguste olemust ning on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalik ja vastab tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi teenivatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi. Sellega seoses viib harta artikli 17 lõike 1 tõlgendamine koostoimes artikli 52 lõikega 1 järeldusele, et kui omandi äravõtmist põhjendatakse üldisest huvist tuleneva põhjusega, siis tuleb harta artikli 52 lõikes 1 ette nähtud proportsionaalsuse põhimõtte järgimist kontrollida

lähtuvalt sellest põhjusest ja sellega hõlmatud üldist huvi teenivatest eesmärkidest. Lisaks tähendab see tõlgendus, et kui omandi äravõtmise põhjendamiseks sobiv üldisest huvist tulenev põhjus puudub või – kui eeldada, et selline üldisest huvist tulenev põhjus on tõendatud – harta artikli 17 lõike 1 teise lausega seatud tingimused ei ole täidetud, siis rikutakse omandiõigust, mis on selle sättega tagatud.

Kuigi Euroopa Kohus nõustus, et liikmesriigi õigusnormidega võib kapitali vaba liikumist piirata selliste eesmärkide nimel nagu need, millele Ungari tugineb 2013. aasta seaduse põhjendamiseks, leidis ta sellega seoses siiski, et nimetatud seadust ei saa tõendite puudumise tõttu pidada selliseid eesmärke teenivaks ega ka nende eesmärkide saavutamiseks sobivaks. Euroopa Kohus lisas, et see seadus läheb igal juhul kaugemale, kui on nende saavutamiseks vajalik. Samadel põhjustel järeldas Euroopa Kohus, et puudub üldisest huvist tulenev põhjus, millega saaks põhjendada asjaomaste kasutusvalduste kaotamisest tulenevat omandi äravõtmist.

Seoses omandi äravõtmisega lisas Euroopa Kohus, et 2013. aasta seadus ei vasta mingil juhul harta artikli 17 lõike 1 teises lauses ette nähtud nõudele maksta õigeaegset ja õiglast hüvitist. Nimelt ei sisalda see seadus ühtegi sätet, mis näeks ette kasutusvaldusest ilma jäetud isikutele hüvitise maksmise, ning pelk viide tsiviilõiguse üldnormidele, millele Ungari osutas, ei vasta sellele nõudele. Käesoleval juhul koormaks selline viide kasutusvaldajaid vajadusega nõuda menetluse kaudu, mis võib osutuda pikaks ja kulukaks, võimalikke hüvitisi, mida maaomanik võib olla kohustatud neile maksuma. Tsiviilõiguse sellised normid ei võimalda hõlpsalt ja piisavalt täpselt või prognoositavalt kindlaks teha, kas sellise menetluse lõppedes võib tegelikult hüvitist saada, ega vastaval juhul teada, millist laadi ja kui suur see saab olema.

VIII. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne

1. Varjupaigapoliitika

Euroopat juba mitu aastat räsitud rändekriisi ja sellega seoses paljude rahvusvahelise kaitse taotlejate liitu saabumise kontekstis peab Euroopa Kohus jätkuvalt lahendama arvukaid kohtuasju, mis puudutavad liidu varjupaigapoliitikat. Sellega seoses väärivad äramärkimist kaheksa kohtuotsust: neist kaks käsitlevad pagulasseisundit, viis rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemist ja viimane käsitleb tagasisaatmisotsuseid.

1.1. Pagulasseisund

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas 14. mai 2019. aasta kohtuotsuses **Mjt (pagulasseisundi tühistamine)** (C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, [EU:C:2019:403](#)) selle üle, kas kehtivad on direktiivi 2011/95⁷⁵ (edaspidi „miinimumnõuete direktiiv“) artikli 14 lõiked 4–6, milles on täpsustatud olukordi, milles liikmesriigid võivad pagulasseisundi tühistada või selle andmisest keelduda lähtuvalt ELTL artikli 78 lõikest 1 ja harta artiklist 18, mis mõlemad viitavad Genfi

75| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT 2011, L 337, lk 9).

*pagulasseisundi konventsioonile (edaspidi „Genfi konventsioon“)*⁷⁶. See kohtuotsus on tehtud seoses kolme vaidlusega, mille pooled on ühelt poolt kolmandate riikide kodanikud ja teiselt poolt vastavad pädevad liikmesriikide ametiasutused ning mis käsitlevad kas nende pagulasseisundi tühistamist või selle seisundi andmisest keeldumist kõnealuste ametiasutuste poolt põhjendusel, et need isikud on süüdi mõistetud eriti rasketes süütegudes ja nad kujutavad endast ohtu asjaomase liikmesriigi julgeolekule või ühiskonnale. Täpsemalt võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas direktiivi artikli 14 lõigete 4–6 tagajärjel ei tunnustata selliseid kolmandate riikide kodanikke, kes vastavad direktiivi artikli 2 punktis d ette nähtud sisuliste tingimustele, „pagulasena“ ning kas seetõttu eiravad need sätted Genfi konventsiooni artiklit 1.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et tal on pädevus otsustada kõigi kolme eelotsusetaotluse üle. Ta märkis, et kuigi liit ei ole Genfi konventsiooni osaline, kohustavad ETL artikli 78 lõige 1 ja harta artikkel 18 teda siiski selle konventsiooni eeskirju järgima, mistõttu peab miinimumnõuete direktiiv nende esmase õiguse sätete kohaselt kõnealuseid eeskirju järgima ja Euroopa Kohtul on pädevus analüüsida nende sätete seisukohast, kas direktiivi artikli 14 lõiked 4–6 on kehtivad.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et direktiivi artikli 14 lõigete 4–6 sätteid on võimalik tõlgendada viisil, mis kindlustab, et Genfi konventsioonis ette nähtud minimaalne kaitsetase on tagatud, nagu nõuavad ETL artikli 78 lõige 1 ja harta artikkel 18, ning järeldas seetõttu, et need sätted on kehtivad.

Sellea seoses täpsustas Euroopa Kohus esiteks, et kuigi miinimumnõuete direktiiviga on loodud liikmesriikide ühiseid – ja seega liidule omaseid – mõisteid ja kriteeriume sisaldav normatiivne süsteem, põhineb direktiiv siiski Genfi konventsioonil ning selle eesmärk on eelkõige, et konventsiooni artiklit 1 järgitaks täielikult. Nii on miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punktis d sisalduvasse „pagulase“ määratlusse sisuliselt üle võetud Genfi konventsiooni artikli 1 jaotises A sisalduv määratlus. „Pagulasseisund“ miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punkti e tähenduses vastab omakorda ametlikult „pagulasena“ tunnustamisele, mis on deklaratiivne ja millest ei sõltu pagulaseks olemine, mis tähendab direktiivi artikli 13 kohaselt, et kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes vastab selle direktiivi III peatükis sätestatud sisuliste tingimustele, on juba ainuüksi seetõttu käsitatav pagulasena direktiivi artikli 2 punkti d ja Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses, ilma et liikmesriikidel oleks selles suhtes kaalutusõigust. Euroopa Kohus märkis lisaks, et pagulasseisundi andmine toob kaasa selle, et asjaomane pagulane saab direktiivi artikli 2 punkti b alusel rahvusvahelise kaitse selle direktiivi tähenduses, mistõttu on tal kõik õigused ja eelised, mis on ette nähtud direktiivi VII peatükis, mis sisaldab ühtaegu nii Genfi konventsioonis sisalduvatega samaväärseid õigusi kui ka ulatuslikumat kaitset andvaid õigusi, millega samaväärseid konventsioonis ei ole. Neid erinevaid asjaolusid arvestades asus Euroopa Kohus seisukohale, et „pagulaseks“ olemine miinimumnõuete direktiivi artikli 2 punkti d ja Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses ei sõltu selle seisundi ametlikust tunnustamisest direktiivi artikli 2 punkti e tähenduses koostoimes artikliga 13 „pagulasseisundi“ andmise teel.

Teiseks tõdes Euroopa Kohus, et liidu õiguses on ühes miinimumnõuete direktiivi artikli 14 lõigetes 4 ja 5 nimetatud olukordadest olevate pagulaste jaoks ette nähtud ulatuslikum kaitse, kui on tagatud Genfi konventsiooniga, ning märkis seejärel, et artikli 14 lõikeid 4 ja 5 ei või tõlgendada nii, et direktiiviga kehtestatud süsteemi kontekstis toob pagulasseisundi tühistamine või selle andmisest keeldumine kaasa selle, et asjaomane kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes vastab direktiivi artikli 2 punktis d sätestatud tingimustele koostoimes direktiivi III peatüki sätetega, ei ole enam käsitatav pagulasena artikli 2 punkti d ja Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses. Nimelt ei tähenda asjaolu, et asjaomane isik on ühes direktiivi artikli 14 lõigetes 4 ja 5 nimetatud olukordadest, siiski seda, et ta ei vasta enam sisuliste tingimustele, millest sõltub pagulaseks olemine ja mis on seotud põhjendatud kartusega, et teda võidakse tema päritoluriigis

⁷⁶ | Genfis 28. juulil 1951 alla kirjutatud pagulasseisundi konventsioon (United Nations Treaty Series, 189. kd, lk 137, nr 2545 (1954)) jõustus 22. aprillil 1954 ja seda täiendati 31. jaanuaril 1967 New Yorgis sõlmitud pagulasseisundi protokolliga, mis jõustus 4. oktoobril 1967.

taga kiusata. Sellisel juhul jääb isik sellest seisundist tõepoolest ilma ja tal seega ei ole või ei ole enam kõiki miinimumnõuete direktiivi VII peatükis sätestatud õigusi ja eeliseid. Sellegipoolest, nagu selle direktiivi artikli 14 lõikes 6 on sõnaselgelt ette nähtud, on või säilib sellel isikul teatud hulk Genfi konventsioonis ette nähtud õigusi, ning see kinnitab, et ta on või jätkuvalt on käsitatav eelkõige konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses pagulasena, hoolimata selle pagulasseisundi tühistamisest või andmata jätmisest.

Mis puudutab artikli 14 lõiget 6, siis leidis Euroopa Kohus viimaseks, et selles sättes on liikmesriigile, kes kasutab miinimumnõuete direktiivi artikli 14 lõigetes 4 ja 5 sätestatud võimalusi, ette nähtud kohustus anda asjaomasele pagulasele, kes viibib kõnealuse liikmesriigi territooriumil, vähemalt õigused, mis on kehtestatud Genfi konventsiooniga ja millele artikli 14 lõige 6 sõnaselgelt viitab, ning konventsioonis sätestatud õigused, mille omamine ei nõua seaduslikku riigis viibimist. Lisaks rõhutas Euroopa Kohus, et viimati nimetatud sätet ei või tõlgendada mingil juhul selliselt, et selle tagajärjel julgustataks liikmesriike eirama oma rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad konventsioonist, piirates õigusi, mis nendel isikutel on konventsioonist tulenevalt. Kohus lisas, et direktiivi artikli 14 lõigete 4–6 kohaldamine ei mõjuta asjaomase liikmesriigi kohustust järgida harta asjakohaseid sätteid.

Euroopa Kohus rõhutas oma analüüsi lõpus, et kuigi Genfi konventsiooni kohaldades võib isikute suhtes, kes on ühes miinimumnõuete direktiivi artikli 14 lõigetes 4 ja 5 kirjeldatud olukordadest, konventsiooni artikli 33 lõike 2 alusel võtta nende päritoluriiki tagasi- või väljasaatmise meetme, isegi kui nende elu või vabadus oleks seal ohus, ei või selliseid isikuid seevastu direktiivi alusel tagasi ega välja saata, kui sellega kaasneks nende jaoks oht, et rikutakse nende põhiõigusi, mida on tunnustatud harta artiklis 4 ja artikli 19 lõikes 2. Nende isikute suhtes võib asjaomases liikmesriigis küll teha direktiivi artikli 2 punkti e tähenduses pagulasseisundi tühistamise otsuse või selle seisundi andmisest keeldumise otsuse, kuid selliste otsuste vastuvõtmine ei või mõjutada nende pagulaseks olemist, kui nad vastavad sisulistele tingimustele, mille täitmine on nõutav, et neid saaks pidada pagulaseks direktiivi artikli 2 punkti d tähenduses koostoimes direktiivi III peatüki sätetega ja seega Genfi konventsiooni artikli 1 jaotise A tähenduses.

Euroopa Kohus leidis 23. mai 2019. aasta kohtuotsuses **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)), et *miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõiget 1 tuleb koostoimes selle direktiivi artikliga 16 tõlgendada nii, et liikmesriik peab tühistama täiendava kaitse seisundi, kui ta on andnud selle seisundi, ilma et tingimused selle andmiseks oleksid täidetud, tuginedes asjaoludele, mis on hiljem osutunud valeks, isegi kui asjaomasele isikule ei saa ette heita, et ta oleks liikmesriiki selles osas eksitusse viinud.*

Selles kohtuasjas tühistas ametiasutus asjaomasele isikule antud täiendava kaitse seisundi ja tähtajalise elamisloa omal algatusel, sest esiteks oli eksitud tema oletatava kodakondsuse kindlakstegemisel ja teiseks ei olnud teda päritoluriiki või hariliku viibimiskoha riiki tagasipöördumisel kunagi ähvardanud reaalne oht kanda suurt kahju miinimumnõuete direktiivi artikli 15 tähenduses.

Seejuures märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõike 3 punktis b on täiendava kaitse seisundi kaotamine ette nähtud tõepoolest ainult juhul, kui huvitatud isik on esitanud valesid asjaolusid või jätnud asjaolusid esitamata ning see oli määravaks täiendava kaitse seisundi andmisel. Ka üheski teises sättes ei ole sõnaselgelt ette nähtud, et see seisund tuleb tühistada või selle võib tühistada juhul, kui seisundi andmise otsus on tehtud ebaõigete asjaolude alusel, ilma et huvitatud isik oleks esitanud valesid asjaolusid või jätnud asjaolusid esitamata.

Siiski nentis Euroopa Kohus ka, et samas ei ole sõnaselgelt välistatud, et täiendava kaitse seisundi võib kaotada siis, kui vastuvõttev liikmesriik saab aru, et ta andis selle seisundi ebaõigete andmete põhjal, mille esitamist ei saa süüks panna huvitatud isikule. Selle kohta märkis Euroopa Kohus esmalt, et sellise isiku olukorral, kellele on antud täiendava kaitse seisund ebaõigete andmete alusel, ilma et tema puhul oleksid kunagi olnud täidetud sellise seisundi andmise tingimused, ei ole mingit seost rahvusvahelise kaitse loogikaga. Täiendava kaitse seisundi kaotamine on sellistel asjaoludel järelikult kooskõlas miinimumnõuete direktiivi

eesmärgi ja üldise ülesehitusega ning eelkõige selle artikliga 18, milles on ette nähtud, et täiendava kaitse seisund antakse üksnes nendele isikutele, kelle puhul on nimetatud tingimused täidetud. Nimelt, kui asjaomane liikmesriik ei võinud õiguspäraselt seda seisundit anda, peab ta seda enam olema kohustatud selle seisundi tühistama, kui tema eksimus avastatakse.

Seejärel rõhutas Euroopa Kohus, et miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõikes 1 on ette nähtud, et rahvusvahelise kaitse saamise taotluse korral, mis on esitatud pärast direktiivi 2004/83⁷⁷ jõustumist – nagu see oli ka põhikohtuasjas –, tühistavad või lõpetavad liikmesriigid kolmanda riigi kodanikule või kodakondsuseta isikule antud täiendava kaitse seisundi või keelduvad seda uuendamast, kui ta ei vasta miinimumnõuete direktiivi artikli 16 kohaselt enam täiendava kaitse saamise kriteeriumidele, st kui täiendava kaitse seisundi andmiseni viinud asjaolusid enam ei esine või need on muutunud sel määral, et kaitse ei ole enam vajalik. Seejuures, kui muutuvad vastuvõtvale liikmesriigile teada olevad andmed huvitatud isiku isikliku olukorra kohta, võib see samamoodi kui kolmandas riigis faktiliste asjaolude muutumine tähendada, et tema esialgne hirm kanda suurt kahju ei näi enam põhjendatud, kui teadaolevad andmed on oluliselt ja püsivalt muutunud küsimuses, kas huvitatud isik vastab täiendava kaitse seisundi andmise tingimustele. Seega, kui vastuvõtval liikmesriigil on uut teavet, mis tõendab, et vastupidi hinnangule, mille ta algul ebaõigete andmete põhjal andis sellise kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku olukorrale, kellele ta andis täiendava kaitse, ei ole seda isikut kunagi ohustanud suur kahju, peab liikmesriik asuma seisukohale, et täiendava kaitse seisundi andmise aluseks olnud asjaolud on muutunud nii, et sellise seisundi säilitamine ei ole enam põhjendatud. Lisaks ei muuda asjaolu, et vastuvõtva liikmesriigi eksimust ei saa süüks panna huvitatud isikule, järeldust, mille kohaselt ei ole viimane tegelikkuses kunagi vastanud täiendava kaitse andmist õigustavatele tingimustele.

Euroopa Kohtu hinnangul kinnitab miinimumnõuete direktiivi sellist tõlgendust Genfi konventsioon, kuivõrd sellest konventsioonist tulenevaid nõudeid peab direktiivi artikli 19 tõlgendamisel arvesse võtma. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) välja töötatud dokumentidel on Genfi konventsiooniga UNHCRile antud rolli arvestades eriline tähtsus. Ehkki üheski nimetatud konventsiooni sättes ei ole sõnaselgelt ette nähtud pagulasseisundi kaotamist juhul, kui hiljem peaks selguma, et seda seisundit ei oleks kunagi tohtinud anda, leiab UNHCR siiski, et sellisel juhul tuleb pagulasseisundi andmise otsus üldjuhul tühistada.

Lisaks täpsustas Euroopa Kohus, et täiendava kaitse seisundi kaotamine miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõike 1 alusel ei mõjuta eraldiseisvat küsimust, kas see isik kaotab igasuguse õiguse elada asjaomases liikmesriigis ja kas selle isiku võib tema päritoluriiki välja saata. Nimelt, esiteks ei kuulu – erinevalt nimetatud seisundi kaotamisest miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõike 3 punkti b alusel – selle seisundi kaotamine direktiivi artikli 19 lõike 1 alusel nende juhtude hulka, mille puhul liikmesriigid peavad vastavalt direktiivi 2003/109⁷⁸ artikli 4 lõikele 1a keelduma rahvusvahelise kaitse saajale pikaajalise elaniku staatuse andmisest, ega ka nende juhtude hulka, mille puhul liikmesriigid võivad viimati nimetatud direktiivi artikli 9 lõike 3a alusel sellise isiku pikaajalise elaniku staatuse tühistada. Teiseks võib vastuvõttev liikmesriik miinimumnõuete direktiivi alusel kooskõlas oma riigisisese õigusega anda selles riigis kaitse, millega kaasneb nende isikute, kellel ei ole täiendava kaitse seisundit, õigus elada asjaomase liikmesriigi territooriumil.

77| Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatuse, ja antava kaitse sisu kohta (ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96).

78| Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44).

Euroopa Kohus lisas sellega seoses veel, et liikmesriik peab eelkõige järgima asjaomase isiku põhiõigust era- ja perekonnaelu puutumatusele, mis on tagatud harta artikliga 7. Üks oluline asjaolu on siinkohal see, et erinevalt isikust, kes on miinimumnõuete direktiivi artikli 19 lõikes 3 toodud olukorras, ei ole isik, kellele antud täiendava kaitse seisund tühistati selle direktiivi artikli 19 lõike 1 alusel koostoimes artikliga 16, sellise seisundi saamisel pädevat riigisest ametiasutust tahtlikult eksitanud.

1.2. Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamine

Käesolevas aruandes üles loetud Euroopa Kohtu otsused rahvusvahelise kaitse taotluste menetlemise kohta puudutavad selliste taotluste läbivaatamise, hindamise ja ümberhindamise korda, taotluste vastuvõetavust, taotluse läbivaatamise eest vastutavasse liikmesriiki taotlejate üleviimise tingimusi ja selle liikmesriigi kindlaksmääramist ning karistusi, mida võidakse kohaldada rahvusvahelise kaitse taotleja suhtes, kes on süüdi vägivaldses käitumises.

Euroopa Kohtu suurkoda lahendas 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses *Jawo* (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)) määruse nr 604/2013⁷⁹ (edaspidi „Dublini III määrus“) ja harta alusel küsimust, *millistel tingimustel võib asuda seisukohale, et rahvusvahelise kaitse taotleja on põgenenud, mistõttu võib pikendada tema üleandmise tähtaega tema taotluse läbivaatamise eest üldjuhul vastutavasse liikmesriiki, ning samuti, kas selline üleandmine on õiguspärane, kui esineb oht, et rahvusvahelise kaitse saajate elutingimuste tõttu selles liikmesriigis võib puudutatud isik pärast varjupaigamenetluse lõppemist saada ebainimliku või alandava kohtlemise osaliseks.*

Käsitletavas asjas sisenes Gambia kodanik Euroopa Liitu Itaalias ja esitas seal varjupaigataotluse ning seejärel suundus ta Saksamaale, kus esitas uue taotluse. Saksamaa ametiasutus palus Itaalia asutustel puudutatud isik tagasi võtta, jättis seejärel tema varjupaigataotluse rahuldamata ja tegi korralduse ta Itaaliasse välja saata. Esimene üleandmise katse ebaõnnestus, sest taotleja ei viibinud talle elamiseks määratud majutuskeskuses. Saksamaa asutus leidis seetõttu, et taotleja on põgenenud, ning teatas Itaalia ametiasutustele üleandmise läbiviimise võimatusest ja tähtaja pikendamisest vastavalt Dublini III määruse artikli 29 lõikele 2. See artikkel näeb ette, et üleandmise tähtaeg on kuus kuud, kuid seda võib pikendada kõige rohkem 18 kuuni, kui taotleja on põgenenud. Hiljem väitis puudutatud isik, et ta külastas oma sõpra ega teadnud, et peab oma äraolekutest teada andma. Samal ajal esitas ta üleandmisotsuse peale kaebuse ning pärast selle rahuldamata jätmist apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Apellatsioonkaebuses väitis puudutatud isik, et kuna ta ei olnud põgenenud, ei olnud Saksamaa ametiasutusel õigust tema Itaaliale üleandmise tähtaega pikendada. Ühtlasi väitis ta, et tema üleandmist Itaaliale takistab ka see, et selles liikmesriigis esinevad varjupaigavaldkonnas süsteemsed puudused.

Esiteks täpsustas Euroopa Kohus, et mõiste „põgenemine“ Dublini III määruse artikli 29 lõike 2 tähenduses eeldab eelkõige taotluse olemasolu, mistõttu on see säte üldjuhul kohaldatav ainult siis, kui taotleja hoiab enda üleandmise võimatuks muutmise eesmärgil tahtlikult riigisestest asutustest eest kõrvale. Kuid Euroopa Kohus märkis täiendavalt, et Dublini III määruse tõhusa toimimise tagamiseks ja selleks, et võtta arvesse märkimisväärsed raskusi, mis neil ametiasutustel võivad tekkida taotleja kavatsuste tõendamisel, võib eeldada, et taotleja on põgenenud, kui üleandmist ei saa läbi viia seetõttu, et taotleja on lahkunud talle määratud elukohast ilma enda äraolekust liikmesriigi asutusi teavitamata ja vajaduse korral neilt eelnevalt luba taotlemata. See eeldus kehtib aga ainult siis, kui taotlejat on tema sellesisulistest kohustustest vastavalt

79] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT 2013, L 180, lk 31).

direktiivi 2013/33⁸⁰ (edaspidi „vastuvõtudirektiiv“) artiklile 5 nõuetekohaselt teavitatud. Taotlejal peab jääma ka võimalus tõendada, et asjaolu, et ta oma äraolekust pädevaid asutusi ei teavitanud, on õigustatud mõjuvatel põhjustel ja selle põhjuseks ei olnud kavatsus nende asutuste eest kõrvale hoida.

Teiseks märkis Euroopa Kohus, et vastavalt tema poolt juba kohtuotsuses *Shiri*⁸¹ otsustatule võib taotleja üleandmisotsuse vaidlustamiseks esitatud kaebuses väita, et kuna ta ei olnud põgenenud, siis on Dublini III määruse artikli 29 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud kuuekuuline üleandmistähtaeg möödunud.

Kolmandaks leidis Euroopa Kohus seoses üleandmistähtaja pikendamise korraga, et eelnev kooskõlastamine palve esitajaks oleva liikmesriigi ja vastutava liikmesriigi vahel ei ole vajalik. Seega piisab selle tähtaja kõige rohkem 18 kuuni pikendamiseks sellest, kui palve esitajaks olev liikmesriik teatab vastutavale liikmesriigile enne kuuekuulise üleandmistähtaja lõppemist, et taotleja on põgenenud, ja nimetab ühtlasi uue üleandmistähtaja.

Neljandaks analüüsis Euroopa Kohus lõpuks küsimust, kas harta artikliga 4 on vastuolus rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmine, kui sellise kaitse saajate elutingimused tema taotluse läbivaatamise eest üldjuhul vastutavas liikmesriigis võivad kujutada endast ebainimlikku või alandavat kohtlemist.

Euroopa Kohus täpsustas kõigepealt, et see küsimus kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse. Seejärel rõhutas ta, et Euroopa ühise varjupaigasüsteemi, eelkõige Dublini III määruse kontekstis, mis põhineb vastastikusel usaldusel, tuleb eeldada, et taotlejaid koheldakse nende põhiõigusi järgides. Kuid nagu Euroopa Kohus juba leidis kohtuotsuses *N. S. jt*⁸² ning nagu see kodifitseeriti Dublini III määruse artikli 3 lõikesse 2, siis ei saa välistada, et selles liikmesriigis, kuhu üleandmist plaanitakse, esinevate süstemaatiliste puuduste – mis võivad olla üldised või teatavaid isikute rühmi puudutavad – tõttu esineb oht, et taotlejale saab selles liikmesriigis osaks ebainimlik või alandav kohtlemine, mis takistab üleandmist. Kuigi Dublini III määruse artikli 3 lõikes 2 on silmas peetud ainult olukorda, mille kohta tehti kohtuotsus *N. S. jt* ning milles see oht tulenes varjupaigamenetluses esinevatest süsteemsetest puudustest, on üleandmine siiski välistatud olukorras, kus kaalukad ja tõendatud asjaolud annavad alust arvata, et selline oht tekib kas juba üleandmisel, varjupaigamenetluse ajal või pärast selle lõppemist.

Lõpuks märkis Euroopa Kohus, et väidetavate puuduste tegelikku esinemist peab üleandmisotsuse peale esitatud kaebust menetlev liikmesriigi kohus hindama objektiivsete, usaldusväärsete, täpsete ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmete põhjal ning pidades silmas liidu õigusega tagatud põhiõiguste kaitse standardit. Need puudused peavad olema eriti olulised. Mis puudutab rahvusvahelise kaitse saajate elutingimusi, siis on see olulisuse määra saavutatud juhul, kui liikmesriigi asutuste ükskõiksuse tagajärjel satuks isik, olenemata oma tahtest ja isiklikest valikutest, äärmuslikku materiaalsesse puudusse, mis ei võimaldaks tal rahuldada oma kõige esmasemaid vajadusi ning mis kahjustaks tema füüsilist või vaimset tervist või rikuks tema inimväärikust. Kuid asjaolu, et rahvusvahelise kaitse saajatel puudub üldiselt sellist laadi perekondlik tugi, mida saavad kasutada asjaomase liikmesriigi kodanikud, et tulla toime puudulikus sotsiaalsüsteemis, ei saa olla piisav, et järeldada, et taotleja satuks sellesse liikmesriiki üleandmise korral niisugusesse olukorda. Ka rahvusvahelise kaitse saajatele mõeldud integratsiooniprogrammide elluviimisel esinevad puudused ei ole sellise järelduse põhjendamiseks piisavad. Ainuüksi asjaolust, et sotsiaalkaitse ja/või elutingimused on palve esitajaks olevas liikmesriigis paremad kui taotluse läbivaatamise eest üldjuhul vastutavas liikmesriigis, ei piisa kindlasti selle järelduse tegemiseks, et teisena nimetatud liikmesriigis esineb ebainimliku või alandava kohtlemise oht.

80| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT 2013, L 180, lk 96).

81| Euroopa Kohtu 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus *Shiri* (C-201/16, [EU:C:2017:805](#)).

82| Euroopa Kohtu 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus *N. S. jt* (C-411/10 ja C-493/10, [EU:C:2011:865](#)).

Euroopa Kohtu suurkoda täpsustas 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Ibrahim jt** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ja C-438/17, [EU:C:2019:219](#)) *rahvusvahelise kaitse taotluse täiendavat vastuvõetamatuse alust, mis on sätestatud direktiivi 2013/32*⁸³ (edaspidi „menetluste direktiiv“) *artikli 33 lõike 2 punktis a*. Selle sättega on laiendatud varem direktiivis 2005/85⁸⁴ ette nähtud võimalust lükata taotlus vastuvõetamatuse tõttu tagasi olukorras, kus taotlejale on teises liikmesriigis juba antud pagulasseisund, võimaldades taotluse tagasi lükata ka juhul, kui antud on täiendava kaitse seisund. Põhikohtuasjades oli see kaitse antud mitmele kolmanda riigi kodanikule vastavalt Poolas ja Bulgaarias. Seejärel suundusid need isikud Saksamaale, kus esitasid aastatel 2012–2013 varjupaigataotlused. Saksamaa ametiasutused lükkasid varjupaigataotlused pärast seda, kui olid tulutult taotlenud Poola ja Bulgaaria pädevatelt ametiasutustelt nende isikute tagasivõtmist, ilma neid sisuliselt läbi vaatamata tagasi, ning selle ongi puudutatud isikud kohtus vaidlustanud.

Selles kontekstis käsitles Euroopa Kohus kõigepealt menetluste direktiivi ajalist kohaldamisala. Direktiivi artikli 52 esimeses lõigus sisalduvad üleminekusätted näevad esiteks ette, et seda direktiivi üle võtavad liikmesriikide normid on kohaldatavad rahvusvahelise kaitse taotluste suhtes, mis esitatakse „pärast 20. juulit 2015. aastal või varasemal kuupäeval“, ning teiseks, et taotlused, mis on esitatud „enne 20. juulit 2015“, on reguleeritud direktiivi 2005/85 alusel vastu võetud riigisiseste sätetega. Euroopa Kohus leidis, et olenemata nende kahe normi vahelisest ebakõlast võib liikmesriik ette näha, et riigisisene säte, millega võetakse üle täiendav vastuvõetamatuse alus, on vahetult kohaldatav nende varjupaigataotluste suhtes, mille kohta ei ole lõplikku otsust veel tehtud ning mis esitati enne 20. juulit 2015 ja enne selle riigisisese sätte jõustumist. Õiguskindluse põhimõttest ja seaduse ees võrdsuse põhimõttest tulenevalt on siiski nõutav, et selles liikmesriigis samas ajavahemikus esitatud rahvusvahelise kaitse taotlusi vaadatakse läbi etteaimatavalt ja ühetaoliselt. Siiski märkis Euroopa Kohus, et selline vahetu kohaldamine ei ole lubatud olukorras, kus nii varjupaigataotlus kui ka tagasivõtmispalve on esitatud enne menetluste direktiivi jõustumist. Sellises olukorras, mis on kõne all ühes põhikohtuasjadest, kuuluvad varjupaigataotlus ja tagasivõtmispalve Dublini III määruse artikli 49 kohaselt veel täielikult määruse nr 343/2003⁸⁵ kohaldamisalasse, samas kui menetluste direktiivi artikliga 33 on hõlmatud ainult Dublini III määruse kohaldamisalas olevad olukorrad.

Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et kui kolmanda riigi kodanik on saanud täiendava kaitse ja kui ta esitab hiljem mõnes teises liikmesriigis varjupaigataotluse, võib see liikmesriik lükata selle taotluse vastuvõetamatuse tõttu tagasi, ilma et ta peaks esmajärjekorras kasutama Dublini III määruses ette nähtud vastuvõtmis- või tagasivõtmismenetlusi või võiks seda teha.

Viimaseks analüüsis Euroopa Kohus tingimusi, mille korral ei pruugi liikmesriigil hartast tulenevalt olla menetluste direktiivi artikli 33 lõike 2 punktiga a antud võimalust. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus oma samal kuupäeval kuulutatud kohtuotsusele *Jawo*⁸⁶ viidates, et kui taotlejat ähvardab liikmesriigis oht, et talle saab osaks harta artikliga 4 vastuolus olev ebainimlik või alandav kohtlemine, siis ei või teda sellesse riiki üle anda, olenemata sellest, kas selline oht tekib juba üleandmisel, varjupaigamenetluse ajal või pärast selle lõppemist. Analoogselt leidis Euroopa Kohus, et liikmesriik ei või tugineda täiendavale vastuvõetamatuse alusele, kui neid elutingimusi arvestades, mis kõnealusel taotlejal talle täiendava kaitse andnud liikmesriigis

83| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60).

84| Nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiiv 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT 2005, L 326, lk 13).

85| Nõukogu 18. veebruari 2003. aasta määrus (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (ELT 2003, L 50, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 109).

86| Euroopa Kohtu 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Jawo* (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)).

selle kaitse saajana eeldatavasti on, ähvardab teda tõsine oht, et talle saab osaks ebainimlik või alandav kohtlemine. Kõnealused puudused peavad aga olema eriti olulised, st puudutatud isik peab sattuma äärmuslikku materiaalsesse puudusse.

Sellega seoses ei piisa miinimumnõuete direktiivi sellisest rikkumistest, millega ei kaasne harta artikli 4 rikkumist. Ka asjaolu, et täiendava kaitse saajad ei saa liikmesriigis, kus puudutatud isikule selline kaitse anti, toimetulekut tagavaid toetusi või antakse neid teiste liikmesriikidega võrreldes tunduvalt väiksemas mahus, ilma et neid siiski koheldaks kõnealuse liikmesriigi enda kodanikest erinevalt, ei anna alust järelduseks, et tegemist on nimetatud artikli 4 rikkumisega, välja arvatud kui taotleja satuks tema erilise haavatavuse tõttu ning olenemata oma tahtest ja isiklikest valikutest äärmuslikku materiaalsesse puudusse.

Peale selle täpsustas Euroopa Kohus, et kui täiendava kaitse andnud liikmesriik keeldub süstemaatiliselt ja ilma taotluse tegeliku läbivaatamiseta pagulasseisundi andmisest taotlejatele, kes ometi vastavad miinimumnõuete direktiivis ette nähtud tingimustele, ei saa varjupaigataotlejate kohtlemist pidada harta artiklist 18 („Varjupaigaõigus”) tulenevate kohustustega kooskõlas olevaks. Siiski peab see liikmesriik alustama pagulasseisundi andmise menetlust uuesti ning liikmesriik, kellele esitati uus taotlus, võib omakorda selle taotluse tagasi lükata vastavalt menetluste direktiivi artikli 33 lõike 2 punktile a koostoimes vastastikuse usalduse põhimõttega.

Euroopa Kohtu suurkoda analüüsis 2. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **H. ja R.** (C-582/17 ja C-583/17, [EU:C:2019:280](#)) küsimust, kas pädevad asutused on kohustatud enne rahvusvahelise kaitse taotleja kohta tagasivõtmispalve esitamist määrama kindlaks tema taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi, lähtudes eeskätt vastutuskriteeriumist, mis on ette nähtud Dublini III määruse artiklis 9. Nimetatud artiklis on täpsustatud, et kui taotlejal on pereliige, kellel on lubatud elada rahvusvahelise kaitse saajana mõnes liikmesriigis, vastutab see liikmesriik rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest. Kõnealusel juhul esitasid Madalmaade asutused Saksamaa asutustele palve võtta tagasi kaks Süüria kodanikku, kes olid esitanud esimese rahvusvahelise kaitse taotluse Saksamaal ning riigist lahkumise järel esitasid uue taotluse Madalmaades. Nimetatud kodanikud tuginesid sellele, et nende abikaasad, kes on saanud rahvusvahelise kaitse, viibivad Madalmaades, kuid Madalmaade asutused keeldusid selliste väidete kaalumisest ja seetõttu ka nende taotluse läbivaatamisest põhjendusel, et tagasivõtmismenetluses ei või taotleja tugineda Dublini III määruse artiklile 9.

Euroopa Kohus tuletas sellega seoses meelde, et tagasivõtmismenetlust kohaldatakse Dublini III määruse artikli 20 lõikes 5 või artikli 18 lõike 1 punktides b–d osutatud isikute suhtes, ning märkis seejärel, et olukord, kus kolmanda riigi kodanik esitab esimeses liikmesriigis rahvusvahelise kaitse taotluse, lahkeb seejärel riigist ja esitab uue taotluse teises liikmesriigis, kuulub tagasivõtmismenetluse kohaldamisalasse sõltumata sellest, kas esimeses liikmesriigis esitatud rahvusvahelise kaitse taotlus on tagasi võetud või kas selle läbivaatamine kooskõlas menetluste direktiiviga on nimetatud liikmesriigis juba alanud.

Euroopa Kohus rõhutas seejärel, et ehkki see, kas üleandmisotsus tehti vastuvõtmis- või tagasivõtmismenetluse tulemusel, ei mõjuta ulatust, mis on Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 tagatud õigusel tõhusale õiguskaitsevahendile sellise otsuse vastu, on nende kahe menetluse suhtes kohaldatav siiski erinev kord ning see erinevus kajastub määruse sätetes, millele võib õiguskaitsevahendit kasutades tugineda. Vastuvõtmismenetluses on kesksel kohal rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramine Dublini III määruse III peatükis sätestatud kriteeriumide põhjal ning taotluse saanud liikmesriik võib pöörduda teise liikmesriigi poole vastuvõtmispalvega ainult juhul, kui ta leiab, et taotluse läbivaatamise eest vastutab see teine liikmesriik. Tagasivõtmismenetluses ei ole need vastutuskriteeriumid aga asjakohased, sest oluline on vaid see, et palve saajaks olev liikmesriik vastaks tingimustele, mis on sätestatud Dublini III määruse artikli 20 lõikes 5 (st et tegemist on liikmesriigiga, kus taotlus esitati esimest korda ja kus selle taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise menetlus on pooleli) või artikli 18 lõike 1 punktides b–d (st et tegemist on liikmesriigiga, kes sai esimese taotluse ja kes on vastutava liikmesriigi määramise menetluse tulemusel tunnistanud enda vastutust see taotlus läbi vaadata).

Euroopa Kohus lisas, et Dublini III määruse III peatükis sätestatud vastutuskriteeriumide asjassepuutumast tagasivõtmismenetluses kinnitab asjaolu, et kui Dublini III määruse artiklis 22 on üksikasjalikult reguleeritud, kuidas tuleb neid kriteeriume vastuvõtmismenetluses kohaldada, siis määruse artikkel 25, mis reguleerib tagasivõtmismenetlust, ei sisalda ühtegi samalaadset sätet ning näeb palve saajaks olevale liikmesriigile ette vaid kohustuse teha tagasivõtmispalve lahendamiseks vajalikud kontrollimised.

Veel toonitas Euroopa Kohus, et vastupidine tõlgendus, mille kohaselt võib tagasivõtmispalve esitada vaid siis, kui palve saajaks oleva liikmesriigi saab Dublini III määruse III peatükis sätestatud vastutuskriteeriumide kohaselt määrata vastutavaks liikmesriigiks, on vastuolus selle määruse üldise ülesehitusega, milles sooviti ette näha kaks iseseisvat menetlust (st vastuvõtmismenetlus ja tagasivõtmismenetlus), mida kohaldatakse erinevate täpselt kirjeldatud juhtumite suhtes ning mida reguleerivad erinevad sätted. Selline vastupidine tõlgendus võiks mõjuda kahjulikult ka Dublini III määruse eesmärgile ära hoida rahvusvahelise kaitse taotlejate teisest rännet, sest see tähendaks, et teise taotluse saanud liikmesriigi pädevad asutused võivad tegelikult uuesti läbi vaadata järelduse, millele jõudsid taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise menetluse tulemusel omaenda vastutuse osas esimese liikmesriigi pädevad asutused. Lisaks võiks see tõlgendus kahjustada Dublini III määruse keskset põhimõtet, mis on sõnastatud määruse artikli 3 lõikes 1 ja mille kohaselt vaatab rahvusvahelise kaitse taotluse läbi üksainus liikmesriik.

Euroopa Kohus järeldas sellest, et tagasivõtmismenetluses tehtud üleandmisotsuse vaidlustamiseks ei või tugineda Dublini III määruse III peatükis sätestatud vastutuskriteeriumidele.

Ent kuna Dublini III määruse artiklites 8–10 sätestatud vastutuskriteeriumide eesmärk on aidata kaitsta lapse parimaid huve ja asjaomaste isikute perekonnaelu juhul, kui asjaomane isik on edastanud teise liikmesriigi pädevale asutusele teavet, millest ilmselgelt nähtub, et seda liikmesriiki tuleb pidada Dublini III määruse artiklis 9 sätestatud kriteeriumi kohaselt vastutavaks liikmesriigiks, siis on järelikult sellel liikmesriigil kooskõlas lojaalse koostöö põhimõttega kohustus tunnistada enda vastutust Dublini III määruse artikli 20 lõikes 5 osutatud olukorras (st juhul, kui esimeses liikmesriigis ei ole veel lõppenud vastutava liikmesriigi määramise menetlus). Seega võib niisuguses olukorras kolmanda riigi kodanik tema suhtes tehtud üleandmisotsuse vaidlustamisel erandlikult sellele kriteeriumile tugineda.

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)) *menetluste direktiivi sätet, milles on määratletud ulatus, mis on õigusel tõhusale õiguskaitsevahendile, mis peab olema tagatud rahvusvahelise kaitse (pagulasseisund või täiendava kaitse seisund) taotlejatele eeskätt seoses otsustega, millega jäetakse nende taotlus rahuldamata*⁸⁷. Euroopa Kohus otsustas, et kui kohus on pärast rahvusvahelise kaitse taotleja poolt esitatud kõigi asjakohaste faktiliste ja õiguslike asjaolude täielikku ja *ex nunc* läbivaatamist tuvastanud, et miinimumnõuete direktiivis sätestatud kriteeriumide alusel tuleb sellele taotlejale kõnealune kaitse anda põhjusel, millele ta oma taotluse põhistamiseks tugineb, kuid haldusorgan või kohtulaadne ametiasutus teeb hiljem vastupidise otsuse, ilma et ta tõendaks sellega seoses, et on ilmnenud uued asjaolud, mis õigustavad taotleja rahvusvahelise kaitse vajaduste uuesti hindamist, peab kohus muutma viimati nimetatud otsust, mis ei ole kooskõlas tema eelneva lahendiga, ja asendama selle omaenda otsusega rahvusvahelise kaitse taotluse kohta, jättes vajaduse korral kohaldamata riigisisised õigusnormid, mis keelavad tal seda teha.

Käesoleval juhul esitas Vene kodanik, kelle suhtes oli algatatud tema päritoluriigis kriminaalmenetlus ja kes oli esitanud Ungaris rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendusel, et ta kardab Venemaal tagakiusamist oma poliitiliste vaadete tõttu või seal suure kahju saamist, eelotsusetaotluse esitanud kohtule kolmandat korda samas asjas kaebuse. Nimelt jättis tema taotluse läbivaatamise eest vastutav Ungari ametiasutus selle kolm

87| Artikli 46 lõige 3.

korda rahuldamata vaatamata sellele, et eelotsusetaotluse esitanud kohus oli tühistanud tema rahuldamata jätmise otsused ning et see kohus oli huvitatud isiku esitatud teise kaebuse menetluses pärast toimiku kõigi dokumentide hindamist leidnud, et tema rahvusvahelise kaitse taotlus on põhjendatud. Neil asjaoludel palus huvitatud isik oma kolmandas kaebuses eelotsusetaotluse esitanud kohtul asendada vaidlusalused otsused omaenda otsusega rahvusvahelise kaitse kohta, mis tuleb talle anda. Ent 2015. aastal kehtestatud massiimmigratsiooni ohjamist käsitleva seadusega kaotati kohtute õigus muuta rahvusvahelise kaitse andmist käsitlevaid haldusotsuseid.

Tuginedes kohtuotsusele *Alheto*⁸⁸, märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et menetluste direktiivi eesmärk ei ole ühtlustada menetlusnorme, mida liikmesriikides tuleb kohaldada rahvusvahelise kaitse taotluse kohta uue otsuse tegemisel olukorras, kus on tühistatud esialgne haldusotsus, millega selline taotlus jäeti rahuldamata. Direktiivi eesmärgist tagada selliste taotluste võimalikult kiire menetlemine, kohustusest tagada direktiivi nimetatud sätte soovitatav toime ja harta artiklist 47 lähtuvast vajadusest tagada õiguskaitsevahendi tõhusus tuleneb siiski, et iga liikmesriik peab korraldama oma riigisisese õiguse nii, et pärast esialgse otsuse tühistamist – kui asi saadetakse tagasi kohtulaadsele ametiasutusele või haldusorganile – tehakse kiiresti uus otsus, mis on kooskõlas tühistamisotsuses sisalduva hinnanguga.

Euroopa Kohus rõhutas eeskätt, et kui liidu seadusandja nägi ette, et rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud kaebuse lahendamiseks pädev kohus peab vajaduse korral läbi vaatama taotleja „rahvusvahelise kaitse vajadused“, soovis ta anda sellele kohtule olukorras, kus viimane leiab, et talle on teada kõik selleks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud, pädevuse teha nende asjaolude täieliku ja *ex nunc*, st ammendava ja ajakohastatud läbivaatamise tulemusel siduv otsus küsimuses, kas asjaomane taotleja vastab miinimumnõuete direktiivis rahvusvahelise kaitse andmiseks ette nähtud tingimustele. Kui see kohus jõuab sellises olukorras veendumusele, et rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb rahuldada, ja ta tühistab pädeva organi või ametiasutuse otsuse, millega see taotlus jäeti rahuldamata, ning saadab asja organile või asutusele tagasi, siis ei ole asjaomasel organil või ametiasutusel enam kaalutusõigust selle üle otsustamisel, kas anda taotletud kaitse samade põhjuste alusel, mis esitati kohtule, kui just ei ilmne faktilisi või õiguslikke asjaolusid, mis objektiivselt tingivad uue ajakohastatud hindamise vajaduse.

Riigisisised õigusnormid, mis tingivad sellise olukorra, kus liikmesriigi kohtul ei ole mingeid vahendeid selleks, et sundida oma lahendit järgima, võivad seega jätta rahvusvahelise kaitse taotleja tegelikult ilma tõhusast õiguskaitsevahendist, sest temaga seoses tehtud jõustunud ja siduv kohtuotsus võib jääda toimetuks.

Euroopa Kohtu suurkoda käsitles 12. novembri 2019. aasta kohtuotsuses *Haqbin* (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)) esimest korda seda, millise ulatusega on vastuvõtudirektiivi artikli 20 lõikes 4 liikmesriikidele antud õigus määrata kindlaks karistused, mida kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotlejale teda majutava majutuskeskuse sisekorraeeskirjade tõsise rikkumise või väga vägivaldse käitumise eest. Euroopa Kohus otsustas, et see säte tõlgendatuna koos harta artikliga 1 ei võimalda liikmesriikidel näha sellistel juhtudel ette karistust, millega taotleja jäetakse kas või ajutiselt ilma majutust, toitu või rõivaid hõlmavatest materiaalsest vastuvõtutingimustest.

Z. Haqbin on Afganistani kodanik, kes saabus Belgiasse saatjata alaealisena. Pärast seda, kui ta oli esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse, majutati ta ühte majutuskeskusesse. Selles keskuses osales ta kahluses erineva etnilise päritoluga elanike vahel. Selle sündmuse järel otsustas vastuvõtukeskuse direktor jätta ta 15 päevaks ilma vastuvõtukeskuse materiaalsest abist. Ajal, mil ta oli abist ilma jäetud, veetis Z. Haqbin enda sõnul ööd ühes Brüsseli pargis ja sõprade juures.

88| Euroopa Kohtu 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus *Alheto* (C-585/16, [EU:C:2018:584](#)).

Neil asjaoludel küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes menetleb Z. Haqbini apellatsioonkaebust esimese astme kohtu otsuse peale, millega jäeti rahuldamata tema kaebus abist ilmajätmise otsuse peale, Euroopa Kohtult, kas Belgia ametiasutustel on õigus tühistada Z. Haqbini olukorras oleva rahvusvahelise kaitse taotleja materiaalsed vastuvõtutingimused või neid kitsendada. Lisaks on Z. Haqbini konkreetset olukorda arvestades tekkinud küsimus, millistel tingimustel võib sellist karistust kohaldada saatjata alaealisele.

Euroopa Kohus täpsustas kõigepealt, et põhimõtteliselt võivad vastuvõtudirektiivi artikli 20 lõikes 4 nimetatud karistused puudutada ka materiaalseid vastuvõtutingimusi. Samas peavad sellised karistused nimetatud direktiivi artikli 20 lõike 5 kohaselt siiski olema objektiivsed, erapooletud, põhjendatud ja proportsionaalsed taotleja konkreetse olukorraga ning igal juhul tagama inimväärse elatustaseme.

Kõikide materiaalseid vastuvõtutingimuste või majutust, toitu või rõivaid hõlmavate materiaalsete vastuvõtutingimuste kas või ajutine tühistamine ei ole aga ühitatav kohustusega tagada taotlejale inimväärne elatustase. Selline karistus jätkaks ta nimelt ilma võimalusest rahuldada oma kõige esmasemad vajadused. Lisaks eiraks see proportsionaalsuse nõuet.

Euroopa Kohus lisas, et liikmesriikidel on kohustus tagada inimväärne elatustase pidevalt ja katkematult ning rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu eest vastutavad ametiasutused peavad kindlustama sellise elatustaseme tagamiseks sobivate vastuvõtutingimuste kättesaadavuse kontrollitult ja enda vastutusel. Erinevalt sellest, kuidas Belgia pädevad ametiasutused seda ette nägid, ei saa nad seega piirduda abist ilma jäetud taotlejale nimekirja andmisega eraõiguslikest kodutute varjupaikadest, kes võivad ta vastu võtta.

Seoses karistusega, mis seisneb materiaalsete vastuvõtutingimuste kitsendamises, näiteks õiguse päevarahale tühistamises või kitsendamises, täpsustas Euroopa Kohus, et pädevate ametiasutuste ülesanne on igal juhul tagada, et selline karistus oleks taotleja konkreetset olukorda ning juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ega riivaks taotleja väärikust. Ta märkis sellega seoses, et liikmesriigid võivad vastuvõtudirektiivi artikli 20 lõikes 4 osutatud juhtudel näha ette muid meetmeid kui need, mis puudutavad materiaalseid vastuvõtutingimusi, näiteks taotleja paigutamine majutuskeskuse eraldatud ossa või tema üleviimine teise majutuskeskusesse. Pädevad ametiasutused võivad ka otsustada kohaldada taotleja suhtes kinnipidamismeedet, juhul kui selles direktiivis ette nähtud tingimused on täidetud.

Kui taotleja on saatjata alaealine, st haavatav isik vastuvõtudirektiivi tähenduses, peavad liikmesriikide ametiasutused selle direktiivi artikli 20 lõike 4 alusel karistuste kohaldamisel pöörama eriti suurt tähelepanu alaealise konkreetsele olukorrale ja proportsionaalsuse põhimõttele. Saatjata alaealise puhul tuleb nende karistuste määramisel muu hulgas harta artiklit 24 arvestades silmas pidada eelkõige lapse parimaid huve. Ühtlasi ei takista vastuvõtudirektiiv neil ametiasutustel otsustada anda asjaomane alaealine üle alaealiste kaitsega tegelevale talitusele või õigusasutusele.

1.3. Tagasisaatmisotsused

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Arib jt** (C-444/17, [EU:C:2019:220](#)) direktiivi 2008/115⁸⁹ (edaspidi „tagasisaatmisdirektiiv“) artikli 2 lõike 2 punkti a, mis võimaldab liikmesriikidel jätkata mõlemal selles sättes mainitud juhul oma välispiiridel lihtsustatud tagasisaatmismenetluste kohaldamist, ilma et nad peaksid järgima kõiki selles direktiivis ette nähtud menetlusetappe, selleks et neil oleks võimalik sellise piiri ületamisel kinni peetud kolmandate riikide kodanikud kiiremini välja saata. Euroopa Kohus otsustas, et see

⁸⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT 2008, L 348, lk 98).

säte koostoimes määruse 2016/399⁹⁰ artikliga 32 ei ole kohaldatav sellise kolmanda riigi kodaniku olukorrale, kes on tabatud sisepiiri vahetus läheduses ja kes viibib liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult, ka mitte juhul, kui see liikmesriik on nende piirieskirjade artikli 25 alusel taaskehtestanud kontrolli selle piiri üle põhjusel, et esineb tõsine oht asjaomase liikmesriigi avalikule korrale või sisejulgeolekule.

Olles tõdenud, et tagasisaatmisdirektiivi artikli 2 lõike 2 punkt a ei võimalda liikmesriikidel jätta seda direktiivi ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes kohaldamata põhjusel, et nad on nende territooriumile ebaseaduslikult sisenenud sisepiiri kaudu, analüüsis Euroopa Kohus, kas asjaolu, et liikmesriik on oma sisepiiridel taaskehtestanud piirikontrolli määruse 2016/399 artikli 25 alusel, muudab tagasisaatmisdirektiivi artikli 2 lõike 2 punkti a kohaldatavaks sellise kolmanda riigi kodaniku olukorrale, kes viibib liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult ja kes on kinni peetud sellise sisepiiri läheduses.

Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses esiteks, et kuna see säte teeb erandi tagasisaatmisdirektiivi kohaldamisalast, tuleb selles sättes ette nähtud erandit tõlgendada kitsalt. Samas puudutab see säte, mille sõnastus on selles küsimuses üheselt mõistetav, sellise kolmanda riigi kodaniku olukorda, kes on liikmesriigi „välispiiril“ või sellise välispiiri vahetus läheduses. Selles ei ole niisiis mingit viidet, et sellises olukorras olevaks võiks lugeda ka kolmanda riigi kodaniku, kes on sisepiiril, kus on taaskehtestatud piirikontroll määruse 2016/399 artikli 25 alusel, või sellise sisepiiri vahetus läheduses, kuigi selle direktiivi vastuvõtmise ajal oli määruse nr 562/2006⁹¹ artiklites 23 ja 28 juba ette nähtud, et ühelt poolt võivad liikmesriigid taaskehtestada piirikontrolli oma sisepiiridel, kui esineb tõsine oht nende avalikule korrale või sisejulgeolekule, ja et teiselt poolt kohaldatakse sellisel juhul *mutatis mutandis* selle määruse asjakohaseid sätteid välispiiride kohta.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus tagasisaatmisdirektiivi artikli 2 lõike 2 punktiga a taotletava eesmärgi kohta, et seda eesmärki arvestades ei tule sellise kolmanda riigi kodaniku olukorda, kes viibib liikmesriigis ebaseaduslikult ja kes tabatakse sisepiiri vahetus läheduses, eristada olenevalt sellest, kas sellel piiril on piirikontroll taaskehtestatud või mitte, kuna ainuüksi see, et liikmesriigi sisepiiridel on taaskehtestatud piirikontroll, ei võimalda saata kolmanda riigi kodanikku, kes viibib liikmesriigis ebaseaduslikult ja kes tabatakse selle piiri ületamisel või selle vahetus läheduses, Schengeni alalt välja ja seega kohe välispiirile kiiremini või hõlpsamini kui juhul, kui ta oleks samas asukohas tabatud ilma piirikontrolli taaskehtestamiseta politseikontrolli käigus määruse 2016/399 artikli 23 punkti a tähenduses.

Kolmandaks märkis Euroopa Kohus, et vajadust anda tagasisaatmisdirektiivi artikli 2 lõike 2 punkti a kohaldamisalale kitsas tõlgendus kinnitab ka selle sätte konteksti analüüs ja täpsemalt määruse 2016/399 süstemaatiline tõlgendamine. Selle määruse artikli 2 kohaselt on mõisted „sisepiirid“ ja „välispiirid“ nimelt teineteist välistavad, ja selle määruse artikkel 32 piirdub sätestamisega, et kui liikmesriik on sisepiiridel taaskehtestanud piirikontrolli, kohaldatakse *mutatis mutandis* ainult piirieskirjade asjakohaseid sätteid, mis käsitlevad välispiire. Kõnealuses artiklis 32 ei ole seevastu ette nähtud, et sellisel juhul tuleb kohaldada tagasisaatmisdirektiivi artikli 2 lõike 2 punkti a.

90| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieskirjad) (ELT 2016, L 77, lk 1).

91| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määrus (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad) (ELT 2006, L 105, lk 1).

2. Sisserändepoliitika

Euroopa Kohus tõlgendas 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses *X (pikaajalised elanikud – stabiilne, korrapärane ja piisav sissetulek)* (C-302/18, [EU:C:2019:830](#)) direktiivi 2003/109 osas, milles on sätestatud, et liikmesriigid nõuavad kolmandate riikide kodanikult pikaajalise elaniku staatuse saamiseks selle tõendamist, et tal on iseenda ja oma ülalpeetavate pereliikmete jaoks stabiilne, korrapärane ja piisav sissetulek, millega ta suudab iseennast ja oma pereliikmeid ilma asjaomase liikmesriigi sotsiaalsüsteemi abita ülal pidada⁹². Euroopa Kohus asus seisukohale, et mõiste „sissetulek“ ei puuduta üksnes pikaajalise elaniku staatuse taotleja enda sissetulekut, vaid võib hõlmata ka kolmanda isiku poolt tema käsutusse antud sissetulekut, tingimusel et asjaomase taotleja individuaalset olukorda arvestades peetakse seda sissetulekut stabiilseks, korrapäraseks ja piisavaks.

Kohtuotsuse aluseks on Kameruni kodaniku X-i ja Belgische Staati (Belgia riik) vaheline kohtuvaidlus seoses alalise elamisloa taotluse ja pikaajalise elaniku staatuse taotluse rahuldamata jätmisega. X tugines taotluses oma venna sissetulekule ja esitas venna allkirjastatud kirjaliku lubaduse, millega viimane tagab, et X-il ja tema ülalpeetavatel pereliikmetel on stabiilsed, korrapärased ja piisavad elatusvahendid. Taotlus jäeti rahuldamata põhjendusel, et X-il endal sissetulek puudub ja üksnes asjaolu, et tema kulud katab tema vend, ei tähenda, et tal on korrapärane ja stabiilne sissetulek.

Olles tõdenud, et kõnealuses sättes osutatud mõiste „sissetulek“ on liidu õiguse autonoomne mõiste, märkis Euroopa Kohus, et ainuüksi selle sätte sõnastuse põhjal ei ole võimalik kindlaks määrata kõnealuse sissetuleku laadi ja päritolu. Direktiivi 2003/109 mõnes keeleversioonis on kasutatud sõnaga „vahendid“ samaväärset terminit, samas kui teised kasutavad mõistega „sissetulek“ samaväärset terminit. Seega tõlgendas Euroopa Kohus kõnealust sätet nii direktiivi eesmärki kui ka konteksti arvestades ja jõudis muu hulgas järeldusele, et üldjuhul ei luba direktiiv kehtestada selles sättes osutatud sissetuleku päritolule täiendavaid tingimusi.

Seejärel asus Euroopa Kohus seisukohale, et ka nimetatud sätte sõnastuse, eesmärgi ja konteksti analüüsist ning selle sätte ning direktiivide 2004/38⁹³ ja 2003/86⁹⁴ võrreldavate sätete kõrvutamistest tuleneb, et esimesena nimetatud sättes osutatud sissetuleku päritolu ei ole asjaomase liikmesriigi jaoks otsustav kriteerium, et kontrollida, kas sissetulek on stabiilne, korrapärane ja piisav. Kuigi direktiivis 2003/109 ja direktiivis 2004/38 osutatud „sissetuleku“ tingimused on erineva ulatusega, võib neid tõlgendada analoogselt, nii et need ei välista, et asjaomane isik saab kasutada kolmandalt isikult – tema pereliikmelt – pärinevat sissetulekut. Lisaks nähtub direktiivist 2003/86, et otsustav ei ole mitte sissetuleku päritolu, vaid selle stabiilsus ja piisavus asjaomase isiku individuaalset olukorda arvestades.

Viimaseks lisas Euroopa Kohus, et pädev riigisisene asutus peab analüüsima, kas kolmandalt isikult või taotleja pereliikmelt pärinev sissetulek tuleb lugeda stabiilseks, korrapäraseks ja piisavaks. Sellega seoses võib arvesse võtta sellise kolmanda isiku või pereliikme võetud kulude katmise kohustuse õiguslikku siduvust, taotleja ja kulude katmisega nõustunud pereliikme või pereliikmete vahelist perekondlikku sidet ning viimati nimetatute sissetuleku laadi ja püsivust.

92| Artikli 5 lõike 1 punkt a.

93| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

94| Nõukogu 22. septembri 2003. aasta direktiiv 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT 2003, L 251, lk 12; ELT eriväljaanne 19/06, lk 224).

Euroopa Kohus leidis 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (perekonnaga taasühinemine – pagulase õde)** (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)), et liikmesriik võib nõuda, et pagulase õele perekonnaga taasühinemiseks loa andmiseks peab õde olema oma tervises seisundist tingitud põhjustel võimetu ise enda eest hoolitsema. Seda võimetust tuleb aga hinnata pagulaste erilist olukorda arvestades ja individuaalse analüüsi tulemusel. Peale selle võib selliseks taasühinemiseks loa anda ainult siis, kui samamoodi on tõendatud, et puudutatud isiku materiaalse toetuse tagab tegelikult pagulane või et pagulane näib olevat see pereliige, kes on kõige enam võimeline seda tagama.

Põhikohtuasjas esitas Ungaris pagulasseisundi saanud Iraani kodaniku õde elamisloa taotluse perekonnaga taasühinemiseks. Kuigi puudutatud isik kannatab depressiooni alla, mistõttu ta vajab regulaarset arstiabi, jäeti tema taotlus rahuldamata eelkõige põhjusel, et ta ei olnud tõendanud, et ta ei suuda oma tervisliku seisundi tõttu iseenda eest hoolitseda – tingimus, mis on Ungari õigusnormides ette nähtud.

Vastuseks küsimusele, kas need õigusnormid on direktiiviga 2003/86 kooskõlas, märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et pagulastele on perekonnaga taasühinemise õiguse kasutamiseks ette nähtud soodsamad tingimused. Eelkõige võivad liikmesriigid otsustada, et annavad selle õiguse pagulase sellistele pereliikmetele nagu vennad ja õed, keda ei ole direktiivis 2003/86 sõnaselgelt nimetatud nende isikute hulgas, kelle õigust perekonnaga taasühineda tuleb või võib tunnustada. Euroopa Kohus rõhutas seega märkimisväärset otsustusruumi, mis on liikmesriikidel nii selle üle otsustamisel, kas nad kasutavad direktiivi isikulise kohaldamisala laiendamise võimalust, kui ka selle kindlaksmääramisel, milliseid pereliikmeid see laiendamine puudutab.

See otsustusruum on siiski piiratud kohustusega teha kindlaks, et asjasse puutuv pereliige on pagulase „ülalpidamisel“. Euroopa Kohus märkis selle kohta, et selle direktiivis 2003/86 sõnaselgelt ette nähtud tingimuse tähendust tuleb tõlgendada liidus autonoomselt ja ühetaoliselt. Sellega seoses tuleb arvesse võtta täpsustusi, mida Euroopa Kohus on juba teinud seoses võrreldava tingimusega direktiivi 2004/38 raames, arvestades seejuures pagulaste erilise olukorraga. Seega ei saa pagulaselt süstemaatiliselt nõuda, et ta tagaks perekonnaga taasühinemise taotluse esitamise ajal tema pereliikme materiaalse toetuse. Pagulasel võib olla vajalike rahaliste vahendite saatmine füüsiliselt võimatu või ta kardab, et oma perekonnaliikmetega ühendust võttes seab ta ohtu nende turvalisuse. Euroopa Kohus leidis ka, et selleks, et pagulase pereliiget saaks käsitada pagulase ülalpidamisel olevana, peab olema täidetud kaks tingimust. Esiteks ei tohi pereliige tema majanduslikke ja sotsiaalseid tingimusi arvestades olla võimeline rahuldama oma põhivajadusi ning seda ajal, kui ta taotleb pagulase juurde elama asumist. Teiseks peab olema tõendatud, et tema materiaalse toetuse tagab tegelikult pagulane või et arvestades kõiki olulisi asjaolusid, nagu asjaomase pereliikme sugulusaste pagulasega, tema muude peresidemete laad ja tugevus ning tema teiste sugulaste vanus ja majanduslik olukord, näib pagulane olevat see pereliige, kes on kõige enam võimeline tagama materiaalse toetuse.

Euroopa Kohus leidis samuti, et arvestades liikmesriikidel selles küsimuses olevat otsustusruumi, võivad nad kehtestada täiendavaid nõudeid seoses pagulase ja tema asjasse puutuvate pereliikmete vahelise sõltuvussuhte laadiga. Eelkõige võivad nad nõuda, et pagulase pereliikmed oleksid teatavatel konkreetsetel põhjustel nagu nende tervislik seisund tema ülalpidamisel. See võimalus on siiski kahes mõttes piiratud. Esiteks peavad sellised riigisisised õigusnormid järgima nii hartaga tagatud põhiõigusi kui ka proportsionaalsuse põhimõtet. Teiseks peavad liikmesriigi pädevad ametiasutused perekonnaga taasühinemise taotlust ja seda, kas täidetud on tingimus, mille kohaselt peab pereliige olema pagulase ülalpidamisel, individuaalselt analüüsima, võttes seejuures arvesse kõiki olulisi asjaolusid. Peale selle peavad need ametiasutused võtma arvesse asjaolu, et vajadused võivad isikuti oluliselt erineda, ning samuti arvestama pagulaste erilist olukorda, eeskätt arvestades tõendite hankimise keerulisust nende päritoluriigis.

IX. Õigusalane koostöö kriminaalasjades: Euroopa vahistamismäärus

Seoses õigusalase koostööga kriminaalasjades vääriavad äramärkimist kaheksa Euroopa vahistamismäärust käsitlevat kohtuotsust, millest neli on tehtud eelotsuse kiirmenetluses. Viis kohtuotsust puudutavad täpsemalt mõistet „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse 2002/584/JSK⁹⁵ tähenduses.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis liidetud kohtuasjades, milles kuulutati 27. mail 2019 kohtuotsus **OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur)** (C-508/18 ja C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), et vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 6 lõike 1 tähenduses mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ ehk asutus, kes on pädev tegema Euroopa vahistamismääruse, ei hõlma liikmesriigi prokuratuure, mille puhul esineb oht, et nad saavad vahistamismääruse tegemise otsuse vastuvõtmisel otseselt või kaudselt selliselt täitevvõimult nagu justiitsminister individuaalseid korraldusi või juhiseid. Seevastu kohtuotsuses **PF (Leedu peaprokurör)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)), mille samuti tegi suurkoda samal päeval, leidis Euroopa Kohus, et see sama mõiste hõlmab liikmesriigi peaprokuröri, kellel struktuuriliselt kohtuvõimust sõltumatuna on pädevus kriminaalmenetlust läbi viia ja kelle staatus selles liikmesriigis tagab talle Euroopa vahistamismääruse tegemisel sõltumatuse täitevvõimust.

Need eri kohtuasjad puudutasid lirmaal selliste Euroopa vahistamismääruste täitmist, mille olid teinud Saksamaa prokuratuurid Leedu kodaniku (kohtuasi OG) ja Rumeenia kodaniku (kohtuasi PI) suhtes nende kohtu alla andmiseks kriminaalmenetluses, ning sellise Euroopa vahistamismääruse täitmist, mille oli teinud Leedu peaprokurör Leedu kodaniku (kohtuasi PF) suhtes tema kohtu alla andmiseks kriminaalmenetluses.

Mõlemas kohtuotsuses tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 6 lõike 1 tähenduses mõistet „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ tuleb tõlgendada autonoomselt ja see mõiste ei viita mitte ainult liikmesriigi kohtunikele või kohtutele, vaid hõlmab laiemas tähenduses neid ametiasutusi, kes selles liikmesriigis osalevad kriminaalasjades õigusemõistmises, erinevalt muu hulgas ministeeriumidest ja politseiteenistustest, kes teostavad täitevvõimu. See mõiste võib seega hõlmata liikmesriigi asutusi, mis ei ole tingimata kohtunikud või kohtud, kuid osalevad selles liikmesriigis kriminaalasjades õigusemõistmises. Kuna Euroopa vahistamismäärus lihtsustab selliste õigusemõistmisega seotud otsuste vaba liikumist, mis tehakse kriminaalmenetluses kohtu alla andmiseks enne kohtuotsuse tegemist, võivad asutused, mis on riigisisese õiguse kohaselt pädevad selliseid otsuseid vastu võtma, kuuluda Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse kohaldamisalasse. Seega tuleb sellist ametiasutust nagu prokuratuur või prokurör, kes on kriminaalmenetluses pädev kuriteo toimepanemises kahtlustatava suhtes kriminaalmenetlust läbi viima, et ta kohtu alla antaks, pidada asjaomase liikmesriigi õigusemõistmises osalevaks; see on Euroopa Kohtu hinnangul nii vastavalt Saksamaa prokuratuuride (kohtuasjad OG ja PI) ning Leedu peaprokuröri (kohtuasi PF) puhul.

Seejärel tuletas Euroopa Kohus meelde, et Euroopa vahistamismääruse süsteem pakub tagaotsitavale menetlusõiguste ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset. Kohtulikule kaitsele, mis on ette nähtud esimesel tasandil, kui tehakse selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, lisandub kaitse, mis tuleb tagada teisel tasandil, kui antakse välja Euroopa vahistamismäärus. Seoses meetmega, mis nagu Euroopa

95| Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34).

vahistamismäärus võib kahjustada harta artiklis 6 ette nähtud isiku õigust vabadusele, eeldab see kaitse, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu vähemalt ühel nendest kaitse kahest tasandist.

Sellest järeldub, et kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole kohtunik ega kohus, peab selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, millel rajaneb Euroopa vahistamismäärus, vastama sellistele nõuetele. Euroopa Kohtu hinnangul tagab selline lahendus vahistamismäärust täitvale õigusasutusele, et otsus teha Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluses kohtu alla andmiseks põhineb riigisisel menetlusel, mis allub kohtulikule kontrollile, ning et isikul, kelle suhtes on see riiklik vahistamismäärus tehtud, olid kõik seda liiki otsuste vastuvõtmiseks nõutavad tagatised.

Kaitse teine tasand eeldab, et õigusasutus, mis on pädev tegema Euroopa vahistamismääruse riigisisese õiguse alusel, kontrollib eelkõige vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste järgimist ning hindab, kas iga juhtumi eripära arvestades on vahistamismääruse tegemine proportsionaalne. Lisaks peab vahistamismääruse teinud õigusasutusel olema võimalik anda vahistamismäärust täitvale õigusasutusele kindlus, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi õiguskorras ette nähtud tagatise arvestades tegutseb ta Euroopa vahistamismääruse tegemisega seotud ülesannete täitmisel sõltumatult. Täpsemalt nõuab see sõltumatus, et oleks olemas staatust määratlevad ja korralduslikud eeskirjad, mis tagaksid, et tema puhul ei esine mingit ohtu, et ta saab vahistamismääruse tegemise otsuse vastuvõtmisel täitevvõimult eelkõige individuaalseid juhiseid. Lõpuks, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks saama selles liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.

Kohtuotsustes **Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyoni prokurör ja Toursi prokurör)** (C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, [EU:C:2019:1077](#)), **Openbaar Ministerie (Rootsi prokuratuur)** (C-625/19 PPU, [EU:C:2019:1078](#)) ning **Openbaar Ministerie (Brüsseli prokurör)** (C-627/19 PPU, [EU:C:2019:1079](#)), mis kuulutati 12. detsembril 2019 eelotsuse kiirmenetluses, *täiendas* Euroopa Kohus oma hiljutist kohtupraktikat⁹⁶ seoses Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsusega, täpsustades Euroopa „vahistamismääruse teinud õigusasutuse“ sõltumatuse nõuet ning nõuet tagada tõhus kohtulik kaitse isikutele, kelle suhtes on selline vahistamismäärus tehtud.

Põhikohtuasjades tegid Prantsusmaa prokuratuurid (kohtuasjad C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU), Rootsi prokuratuur (kohtuasi C-625/19 PPU) ja Belgia prokuratuur (kohtuasi C-627/19 PPU) vahistamismääruse kolmes esimesena nimetatud kohtuasjas kriminaalmenetluse algatamiseks ja viimati nimetatud kohtuasjas karistuse täideviimiseks. Üles kerkinud küsimus puudutas Euroopa vahistamismääruste täitmist, mis sõltus eeskätt sellest, kas neid erinevaid prokuratuure saab pidada „vahistamismääruse teinud õigusasutuseks“.

Esiteks analüüsis Euroopa Kohus, kas Prantsusmaa prokuratuuri staatus tagab talle piisava sõltumatuse Euroopa vahistamismääruse tegemiseks, ning otsustas, et see on nii.

Kohus märkis nimelt, et talle esitatud andmete kohaselt on Prantsuse prokuröridel pädevus eeskätt täitevvõimust sõltumatult hinnata Euroopa vahistamismääruse tegemise vajalikkust ja proportsionaalsust ning nad teostavad seda pädevust objektiivselt, võttes arvesse kõiki süüstavaid ja õigustavaid asjaolusid.

96] Vt eelkõige Euroopa Kohtu 27. mai 2019. aasta kohtuotsus **OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur)** C-508/18 ja C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), 27. mai 2019. aasta kohtuotsus **PF (Leedu peaprokurör)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)) ning 9. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus **NJ (Viini prokuratuur)** (C-489/19 PPU, [EU:C:2019:849](#)).

Prokuröride sõltumatust ei sea kahtluse alla asjaolu, et nad vastutavad riikliku süüdistuse esitamise eest, ega asjaolu, et justiitsminister võib anda neile üldisi karistuspoliitika juhiseid, ega ka asjaolu, et nad on oma ülemuste – kes on samuti prokuratuuri liikmed – juhtimise ja kontrolli all ning seega kohustatud nende juhiseid järgima.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus oma hiljutises kohtupraktikas sõnastatud nõuet, et juhul, kui Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse võtab vastu asutus, kes osaleb õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale saama vahistamismääruse teinud liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.

Euroopa Kohus toonitas kõigepealt, et kohtusse kaebuse esitamise võimalus ei kujuta endast tingimust, mille esinemise korral saab selle asutuse kvalifitseerida „vahistamismääruse teinud õigusasutuseks“ Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse tähenduses.

Euroopa Kohus lisas seejärel, et liikmesriigid peavad jälgima, et nende õiguskordades oleks rakendatavate menetlusnormidega, mis võivad eri süsteemides olla erinevad, tõhusalt tagatud nõutaval tasemel kohtulik kaitse. Õiguse andmine esitada eraldi kaebus Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale on selles kontekstis kõigest üks võimalus. Euroopa Kohus otsustas, et nõuded, mis puudutavad tõhusat kohtulikku kaitset, mis tuleb tagada isikule, kelle suhtes on muu asutus kui kohus teinud Euroopa vahistamismääruse kriminaalmenetluse algatamiseks, on täidetud siis, kui vahistamismääruse tegemise tingimuste ja eelkõige selle proportsionaalsuse suhtes kohaldatakse vahistamismääruse teinud liikmesriigis kohtulikku kontrolli.

Käesoleval juhul vastavad Prantsuse ja Rootsi süsteem neile nõuetele, sest riigisiseste menetlusnormide kohaselt võib prokuratuuri otsuse teha Euroopa vahistamismäärust proportsionaalsust kohtulikult kontrollida enne Euroopa vahistamismääruse tegemist või isegi peaaegu samal ajal selle tegemisega ning samuti pärast Euroopa vahistamismääruse tegemist. Proportsionaalsust kontrollib eeskätt kohus, kes teeb riigisisese otsuse, mis võib hiljem olla Euroopa vahistamismääruse aluseks.

Euroopa Kohus leidis, et ka juhul, kui prokuratuur on teinud Euroopa vahistamismääruse mitte kriminaalmenetluse algatamiseks, vaid lõpliku kohtuotsusega mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täideviimiseks, ei eelda tõhusa kohtuliku kaitsega seotud nõuded õiguse andmist esitada prokuratuuri otsuse peale eraldi kaebus. Asjaolu, et Belgia süsteemis ei ole sellist kaebust ette nähtud, ei tähenda seega, et see süsteem ei vasta nendele nõuetele. Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses, et kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud karistuse täideviimiseks, toimub kohtulik kontroll ka selle täidetava kohtuotsuse kaudu, mis on vahistamismääruse aluseks. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib nimelt eeldada, et Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus on vastu võetud kohtumenetluses, milles on tagaotsitava põhiõiguste kaitse olnud tagatud. Euroopa vahistamismääruse proportsionaalsus tuleneb ka mõistetud karistusest, sest Euroopa vahistamismäärust käsitlev raamotsus näeb ette, et karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kestus peab olema vähemalt neli kuud.

Euroopa Kohtu suurkoda lahendas 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **Popławski** (C-573/17, [EU:C:2019:530](#)) küsimust, kas vahistamismäärust täitev õigusasutus on liidu õiguse esimuse põhimõtte alusel kohustatud jätma raamotsusega vastuolus olevad riigisisised õigusnormid kohaldamata. Ta täpsustas ka liikmesriigi poolt raamotsuse 2008/909⁹⁷ artikli 28 lõike 2 alusel pärast nimetatud raamotsuse vastuvõtmise kuupäeva tehtud avalduse õiguslikke tagajärgi. Nimetatud sätte kohaselt „[võib liikmesriik] käesoleva raamotsuse vastuvõtmisel

97| Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT 2008, L 327, lk 27).

teha avalduse, et kui [täitmisele kuuluv] lõplik kohtuotsus on tehtud enne tema määratud kuupäeva, jätkab ta väljaandja- ja täidesaatva riigina süüdimõistetud isikute üleandmist käsitlevate kehtivate õigusaktide kohaldamist, mis on kohaldatavad enne 5. detsembrit 2011. [...]”.

Põhikohtuasi puudutas sellise vahistamismääruse täitmist Madalmaades, mille üks Poola kohus oli 2013. aasta oktoobris teinud Madalmaades elava Poola kodaniku suhtes, et pöörata Poolas täitmisele vabadusekaotuslik karistus. 2015. aasta oktoobris esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus selle Euroopa vahistamismääruse täitmise raames esimese eelotsusetaotluse, millele Euroopa Kohus vastas 29. juuni 2017. aasta kohtuotsuses *Popławski*⁹⁸. Selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus eelkõige, et Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 4 punkti 6, milles on ette nähtud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlik alus, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus seda sätet ülevõtavad liikmesriigi õigusnormid, mis juhul, kui liikmesriik on saanud välisriigi kodaniku suhtes, kellel on tähtjatu elamisluba, teiselt liikmesriigilt taotluse selle isiku viimasele üleandmiseks, et viia täide jõustunud kohtuotsusega mõistetud vabadusekaotuslik karistus, ühelt poolt ei luba sellist üleandmist ja teiselt poolt näevad esimese liikmesriigi õigusasutustele ette vaid kohustuse teatada teise liikmesriigi õigusasutustele, et nad on valmis võtma selle kohtuotsuse täitmise enda kanda, ilma et üleandmisest keeldumise otsuse tegemise kuupäeval oleks kohtuotsuse täitmise üleminek tegelikult tagatud ning, ilma et juhul, kui selle kohustuse enda kanda võtmine osutub võimatuks, saaks sellist keeldumist kahtluse alla seada.

Teises kohtuotsuses *Popławski* leidis Euroopa Kohus kõigepealt – viidates eelkõige raamotsuse 2008/909 artikli 28 lõikele 2 ja raamotsuse üldisele ülesehitusele –, et avaldus, mille liikmesriik on selle sätte alusel teinud pärast raamotsuse jõustumise kuupäeva, ei saa luua õiguslikke tagajärgi.

Edasi rõhutas Euroopa Kohus liidu õiguse esimuse põhimõttest liikmesriigi kohtule tuleneva kohustuse ulatust olukorras, kus liikmesriigi õigusnorm on vastuolus selliste liidu õigusnormidega nagu Euroopa vahistamismäärust käsitlev raamotsus ja raamotsus 2008/909, millel ei ole vahetut õigusmõju. Sellises olukorras ei ole see kohus ainuüksi liidu õiguse alusel kohustatud jätma kõnealuse liidu õigusnormiga vastuolus olevat liikmesriigi õigusnormi kohaldamata.

Euroopa Kohus märkis siiski, et kuigi raamotsustel ei saa olla vahetut õigusmõju, on liikmesriikide asutustel nende siduvusest tulenevalt ometi alates kõnealuste raamotsuste ülevõtmistähtaja möödumisest riigisisese õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus, tingimisel et see tõlgendus ei ole *contra legem* ning selles järgitakse õiguse üldpõhimõtteid, sh õiguskindluse ja tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet. Seoses kohustusega tõlgendada Madalmaade õigust kooskõlas Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsusega tuletas Euroopa Kohus meelde, et oma varasemas 29. juuni 2017. aasta kohtuotsuses *Popławski* oli ta leidnud, et liikmesriigi kohtu kohustus tagada raamotsuse täieulatuslik rakendamine tähendab seda, et Madalmaade Kuningriik on kohustatud kõnealuse Euroopa vahistamismääruse täitma või keeldumise korral tagama Poolas D. A. *Popławski*le mõistetud karistuse tegeliku täideviimise Madalmaades.

Seejärel täpsustas Euroopa Kohus Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 4 punkti 6 tõlgendust. Sealjuures tuletas ta esiteks meelde seoses vahistamismäärust täitva liikmesriigi kohustusega, mis on selles sättes ette nähtud ja mille kohaselt viimane peab Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise korral tagama tagaotsitavale mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise tegeliku enda kanda võtmise, et see kohustus eeldab, et vahistamismäärust täitev liikmesriik võtaks tõelise kohustuse viia see karistus täide. Niisiis ei saa pelka asjaolu, et see riik teatab, et ta „on nõus“ viima selle karistuse täide, pidada sellise keeldumise sobivaks põhjenduseks. Järelikult peab vahistamismäärust täitev õigusasutus enne iga Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumist kontrollima, kas karistuse saab riigisisese õiguse

98| Euroopa Kohtu 29. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Popławski* (C-579/15, [EU:C:2017:503](#)).

kohaselt ikka täide viia. Neil asjaoludel on vaid eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses kohtuasjas hinnata, kas Madalmaade õigust saab *contra legem* tõlgendust andmata tõlgendada nii, et Euroopa vahistamismäärust käsitlev raamotsus on vaidlusaluse riigisisese õigusnormi kohaldamisel samastatav kokkuleppelise õigusliku alusega. Euroopa Kohus rõhutas, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei saa asuda põhikohtuasjas põhjendatult seisukohale, et tal pole võimalik tõlgendada riigisisest õigusnormi liidu õigusega kooskõlas pelgalt asjaolu tõttu, et üks minister, kes peab üleandmisest keeldumise korral sekkuma, on tõlgendanud seda õigusnormi viisil, mis ei ole liidu õigusega kooskõlas. Seega, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab järeldusele, et Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse võib Madalmaade õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid kasutades samastada kokkuleppega asjasse puutuva riigisisese õigusnormi tähenduses, siis on ta kohustatud kohaldama seda sätet põhikohtuasja vaidlusele sellises tõlgenduses, jättes arvesse võtmata asjaolu, et minister vaidleb sellisele tõlgendusele vastu.

Mis teiseks puudutab kaalutlusruumi, mis on Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 4 punktiga 6 antud vahistamismäärust täitvale õigusasutusele selles sättes ette nähtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise vabatahtliku aluse rakendamisel, siis märkis Euroopa Kohus, et sellel asutusel peab olema võimalik arvesse võtta täitmisest keeldumise vabatahtliku aluse eesmärki, mis seisneb selles, et võimaldada vahistamismäärust täitval õigusasutusel omistada eriline tähtsus võimalusele suurendada tagaotsitava taasühiskonnastamise tõenäosust pärast seda, kui viimane on talle mõistetud karistuse ära kandnud. Nii võib vahistamismäärust täitvale õigusasutusele antud võimalust selle sätte alusel keelduda tagaotsitava isiku üleandmisest kasutada vaid siis, kui õigusasutus on kontrollinud esiteks, et isik viibib vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või on selle kodanik või omab seal elukohta, ja teiseks, et sellele isikule mõistetud vabadusekaotusliku karistuse saab vahistamismäärust täitvas liikmesriigis tegelikult täide viia, ning leiab, et esineb õigustatud huvi, millega on põhjendatav vahistamismääruse teinud liikmesriigis mõistetud karistuse täideviimine vahistamismäärust täitva liikmesriigi territooriumil. Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt tõlgendama riigisisest õigust võimalikult suures ulatuses kooskõlas nõudega tagada Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse eesmärgile vastav tulemus. Kui see osutub võimatuks, peab nimetatud kohus vähemalt tõlgendama riigisisest õigust nii, et tulemus ei oleks vastuolus raamotsuse eesmärgiga ning võimaldaks vältida D. A. Poplawski karistamata jäämist. See oleks nii juhul, kui see kohus tõlgendaks seda õigust nii, et D. A. Popławski suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise tingimuseks on tagatis, et talle Poolas mõistetud vabadusekaotuslik karistus viiakse Madalmaades tegelikult täide, ja seda isegi juhul, kui keeldumine on automaatne.

Harta artiklist 4 tulenevat piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeldu silmas pidades tõlgendas Euroopa Kohtu suurkoda 15. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)) *Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse*⁹⁹ sätet, mille kohaselt ei mõjuta see õigusakt kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6.

Põhikohtuasi puudutas Rumeenia õigusasutuse poolt oma kodaniku suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmist Saksamaal. Saksamaa kohus kui Euroopa vahistamismäärust täitev õigusasutus palus selgitada, milliseid kriteeriume tuleb järgida hindamisel, kas kinnipidamistingimused, mida kohaldataks selle kodaniku suhtes tema üleandmise korral Rumeenia asutustele, vastavad harta artiklist 4 tulenevatele nõuetele. Kõnealune kohtuasi andis Euroopa Kohtule võimaluse täpsustada kohtupraktikat, mis tuleneb eelkõige kohtuotsusest *Aranyosi ja Căldăraru*¹⁰⁰ ning kohtuotsusest *Generalstaatsanwaltschaft (kinnipidamistingimused Ungaris)*¹⁰¹.

99| Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse artikli 1 lõige 3.

100| Euroopa Kohtu 5. aprilli 2016. aasta otsus *Aranyosi ja Căldăraru* (C-404/15 ja C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

101| Euroopa Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus *Generalstaatsanwaltschaft (kinnipidamistingimused Ungaris)* (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)).

Euroopa Kohus käsitles esmalt selle kontrolli intensiivsust ja ulatust, mille vahistamismäärust täitev õigusasutus peab vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamistingimuste suhtes läbi viima. Seoses sellega otsustas ta, et kui nimetatud õigusasutusel on objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmed selle kohta, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamisasutuste kinnipidamistingimustes esinevad süsteemsed või üldised puudused, siis tuleb tal hindamisel, kas on piisavalt alust arvata, et pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigile üleandmist ähvardab isikut, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, tegelik oht, et teda koheldakse ebainimlikult või alandavalt, võtta arvesse kõiki kinnipidamistingimuste asjakohaseid materiaalseid aspekte kinnipidamisasutuses, kus on seda isikut konkreetselt kavandatud kinni pidada. Kuna ebainimliku või alandava kohtlemise keeld on absoluutne, ei piirdu see kontroll vaid ilmselgete puudustega.

Pealegi, võttes arvesse esiteks sellise kontrolli konkreetset ja täpset laadi ning teiseks raamotsuses ette nähtud tähtaegu, ei saa vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrollida kinnipidamistingimusi kõigis vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamisasutustes, kuhu isik võidakse paigutada. Selleks et kontrollida kinnipidamistingimusi kinnipidamisasutuses, kus on seda isikut konkreetselt kavandatud kinni pidada, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus küsima vahistamismääruse teinud õigusasutuselt teavet, mida ta vajalikuks peab, ning viimati nimetatud asutuse antud kinnitusi üldjuhul usaldama, kui puuduvad konkreetsed andmed, mis annaksid alust pidada kinnipidamistingimusi harta artikliga 4 vastuolus olevaiks.

Materiaalsete aspektide hulgas, mida vahistamismäärust täitev õigusasutus peab hindama, on kinnipeetavale kinnipidamisasutuse kambris ette nähtud isiklik pind, sanitaartingimused ja kinnipeetava liikumisvabaduse ulatus kinnipidamisasutuses.

Teiseks märkis Euroopa Kohus eeskätt seoses kinnipeetavale ette nähtud isikliku ruumiga, et kuna liidu õiguses puuduvad praegu vastavad miinimumnormid, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus võtma arvesse miinimumnõudeid, mis tulenevad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK)¹⁰² artiklist 3, kuivõrd selles artiklis ette nähtud õigus vastab harta artikliga 4 tagatud õigusele. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale viidates asus Euroopa Kohus nimelt seisukohale, et tõik, et kinnipeetaval on ühiskambris vähem kui 3 m² isiklikku ruumi, tekitab tugeva eelduse, et on rikutud EIÕK artiklit 3, ning selle eelduse saab harilikult ümber lükata vaid siis, kui isikliku ruumi piiramine on lühiajaline, juhuslik ja harv, sellega kaasneb liikumisvabadus väljaspool kambrit ja kambrivälised tegevused ning kinnipidamisasutuses on üldiselt rahuldavad kinnipidamistingimused. Lisaks täpsustas Euroopa Kohus, et isikliku ruumi hulka ei arvata sanitaarseadmete alla jäävat ruumi, küll aga arvestatakse mööblialust pinda, kuid kinnipeetavatel peab siiski olema võimalus kambris tavalisel viisil liikuda.

Kolmandaks leidis Euroopa Kohus, et kui vahistamismäärust täitvad õigusasutused hindavad igakülgset tingimusi, milles kavatakse kinni pidada isikut, kelle kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, võivad nad arvesse võtta vahistamismääruse teinud liikmesriigis eksisteerivaid kontrollimeetmeid, sealhulgas kinnipidamistingimuste tagantjärele kohtulikku kontrolli. Siiski ei või see õigusasutus asuda seisukohale, et tegelikku ebainimliku või alandava kohtlemise ohtu ei ole, üksnes põhjendusel, et asjaomane isik saab selles liikmesriigis kasutada õiguskaitsevahendit, mis võimaldab tal kinnipidamistingimused vaidlustada, või põhjendusel, et on võetud seadusandlikke ja struktuurilisi meetmeid, mille eesmärk on tugevdada kinnipidamistingimuste kontrolli.

Neljandaks otsustas Euroopa Kohus, et kui vahistamismäärust täitev õigusasutus tuvastab, et on piisavalt alust arvata, et pärast vahistamismääruse teinud liikmesriigile üleandmist ähvardab asjaomast isikut selline oht kinnipidamistingimuste tõttu, mis valitsevad kinnipidamisasutuses, kus on teda konkreetselt kavandatud

102| 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud konventsioon.

kinni pidada, siis ei või üleandmise otsustamisel sellist tuvastust kaaluda võrreldes põhjendustega, mis on seotud kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö tõhususe ning vastastikuse usalduse ja vastastikuse tunnustamise põhimõttega. Ebainimliku või alandava kohtlemise absoluutne keeld välistab nimelt selle, et niisuguste põhjendustega võiks mis tahes viisil piirata põhiõigust mitte olla selliselt koheldud. Vajadus tagada, et isikut ei kohelda ebainimlikult ega alandavalt, õigustab erandlikel asjaoludel vastastikuse usalduse ja vastastikuse tunnustamise põhimõtte piiramist.

X. Transport

Selles jaotises väärivad äramärkimist kaks kohtuotsust. Esimene neist käsitleb määruse nr 261/2004 tähenduses mõiste „erakorraline asjaolu“ tõlgendamist seoses reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abiga. Teine kohtuotsus puudutab mõiste „veoleping“ tõlgendamist määruse nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta tähenduses.

Euroopa Kohus tõlgendas 4. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **Germanwings** (C-501/17, [EU:C:2019:288](#)) mõistet „erakorraline asjaolu“ määruse nr 261/2004¹⁰³ tähenduses ning järeldas, et stardi- või maandumisrajal olnud kruviga lennuki rehvi kahjustamine kujutab endast niisugust asjaolu. Kui lennu kolm või enam tundi hilisema saabumise põhjustas just seesama asjaolu, peab lennuettevõtja siiski maksma reisijatele hüvitist, kui ta ei ole kasutanud kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid lennu pikaajalise hilinemise piiramiseks.

Põhikohtuasjas oli vaidlus reisija ja lennuettevõtja Germanwings vahel viimase otsuse üle keelduda hüvitise maksmisest reisijale, kelle lend pikaajaliselt hilines. Lennuettevõtja oli keeldunud hüvitisnõuet rahuldamast põhjendusel, et asjaomase lennu hilinemise tingis lennuki rehvi kahjustus, mille põhjustas stardi- või maandumisrajal olnud kruvi – asjaolu, mida tuleb käsitada „erakorralisena“¹⁰⁴ määruse nr 261/2004 tähenduses ja mis vabastab ta kohustusest maksta selles määruses ette nähtud hüvitist¹⁰⁵.

Asja lahendav apellatsioonikohus soovis teada, kas kõnealune rehvi kahjustumine on „erakorraline asjaolu“ määruse nr 261/2004 tähenduses.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et lennuettevõtja ei ole kohustatud maksma reisijatele hüvitist, kui ta suudab tõendada, et lennu tühistamise või kolm või enam tundi hilisema saabumise põhjustas „erakorraline asjaolu“, mida ei oleks suudetud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik vajalikud meetmed, ning niisuguste asjaolude esinemisel tõendada, et ta oli kogu tema käsutuses olevat personali, seadmeid ja rahalisi vahendeid kasutades võtnud olukorrale vastavad meetmed, vältimaks seda, et asjaolud viiksid asjaomase lennu tühistamise või pikaajalise hilinemiseni, ilma et temalt võiks siiski nõuda, et ta teeks ohverdusi, mis tema ettevõtte suutlikkuse seisukohast asjakohasel hetkel oleksid vastuvõetamatud.

103| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10).

104| Määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõige 3.

105| Määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõige 1 ja artikkel 7.

Euroopa Kohus märkis seega, et „erakorralisteks asjaoludeks“ määruse nr 261/2004 tähenduses on sündmused, mis oma olemuselt või päritolult ei ole asjaomase lennuettevõtja tavapärasele tegevusele omased ja väljuvad tema tegeliku kontrolli alt.

Euroopa Kohus leidis, et kuigi lennuettevõtjad seisavad regulaarselt silmitsi oma lennukite rehvikahjutustega, ei saa rehvi vigastust, mille põhjustas üksnes pörkumine lennurajal olnud võõrkehaga, pidada oma olemuselt või päritolult asjaomase lennuettevõtja tavapärase tegevuse juurde kuuluvaks asjaoluks. Lisaks väljub see asjaolu lennuettevõtja tegeliku kontrolli alt ning seetõttu tuleb seda pidada „erakorraliseks asjaoluks“ määruse nr 261/2004 tähenduses.

Siiski on lennuettevõtja ülesanne määruse nr 261/2004 alusel hüvitise maksmise kohustusest vabanemiseks tõendada, et ta kasutas kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid, vältimaks seda, et lennurajal olnud võõrkeha tõttu kahjustatud rehvi vahetamine viiks asjaomase lennu pikaajalise hilinemiseni, ning seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus rehvide kahjustamise kohta, et lennuettevõtjatel võivad olla neid teenindavates lennujaamades lepingud rehvide vahetamiseks, mis tagavad neile teeninduse eelisjärjekorras.

Euroopa Kohus kaalus 7. novembri 2019. aasta kohtuotsuses **Kanyeba jt** (C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#)) esiteks küsimust, kuidas tõlgendada mõistet „veoleping“ määruse nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta¹⁰⁶ artikli 3 punkti 8 tähenduses, ning teiseks küsimuse üle, mis puudutab liikmesriigi kohtu pädevust, kui ta on tuvastanud ebaõiglase lepingutingimuse ebaõiglasi tingimusi käsitleva direktiivi 93/13¹⁰⁷ tähenduses.

Selle kohtuotsuse aluseks oli kolm kohtuvaidlust Belgia riikliku raudtee-ettevõtja (NMBS) ja kolme reisija vahel lisatasu üle, mida neilt isikutelt rongis sõidudokumentide soetamise eest nõuti. Kuna kõnealused reisijad keeldusid oma olukorda nõuetega kooskõlla viimast, kas makstes kohe piletihinna koos lisatasuga või makstes hiljem kindla määraga summa, pöördus NMBS nende vastu kohtusse nõudega mõista neilt välja tema veotingimuste rikkumise eest maksmisele kuuluvad summad. NMBS väitis, et tema ja kõnealuste reisijate vaheline suhe ei ole lepinguline suhe, vaid haldussuhe, kuna nad ei ostnud sõidudokumenti. Neid kohtuasju arutanud eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas Euroopa Kohtule küsimuse esiteks veoettevõtja ja selle ettevõtja teenuseid ilma sõidudokumentide kasutava reisija vahelise õigussuhte laadi kohta ning teiseks selle kohta, kas NMBSi nõutavad lisatasud võivad olla välistatud kaitse tõttu, mis on reisijale tagatud ebaõiglasi tingimusi käsitlevate õigusnormidega.

Esmalt täpsustas Euroopa Kohus mõistet „veoleping“ määruse nr 1371/2007 artikli 3 punkti 8 tähenduses. Ta märkis kõigepealt selle sätte sõnastust arvestades, et niisugune leping tähendab sisuliselt, et raudtee-ettevõtja on kohustatud osutama reisijale ühte või mitut veoteenust ja reisija on kohustatud tasuma piletihinna, kui ei osutata tasuta veoteenust. Sellest järeldub, et esiteks, lubades rongi vabalt sisse pääseda, ja teiseks, sisenedes reisimiseks rongi, väljendavad nii raudtee-ettevõtja kui ka reisija oma vastastikust tahet astuda lepingulisse suhtesse, mistõttu on veolepingu olemasolu tuvastamiseks vajalikud tingimused põhimõtteliselt täidetud. Seejärel analüüsis Euroopa Kohus kõnealuse sätte konteksti ning tõdes, et selle sõnastust ja konteksti arvestades ei sõltu mõiste „veoleping“ sellest, kas reisijal on pilet, ning et seega hõlmab see olukorda, kus reisija siseneb reisimiseks rongi, mis on vabalt sissepääsetav, ilma piletit. Viimasena rõhutas Euroopa Kohus, et rongireisijate kaitsmise eesmärgiga, mida määrusega nr 1371/2007 taotletakse, ei oleks kooskõlas seisukoht, et niisugust reisijat ei saa üksnes seetõttu, et tal ei ole rongi sisenedes piletit, lugeda pooleks lepingulises suhtes raudtee-ettevõtjaga, kes lubab rongi vabalt sisse pääseda, kuna sellisel juhul võib reisija temast

¹⁰⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1371/2007 rongireisijate õiguste ja kohustuste kohta (ELT 2007, L 315, lk 14).

¹⁰⁷ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/2, lk 288).

mitteolenevatel põhjustel jääda ilma õigustest, mis selle määruse kohaselt veolepingu sõlmimisega tekivad. Veel lisas Euroopa Kohus, et kuna määruses nr 1371/2007 puuduvad vastavasisulised sätted, ei mõjuta mõistele „veoleping“ määruse artikli 3 punkti 8 tähenduses antud tõlgendus lepingu kehtivust ega tagajärgi, mis võivad kaasneda sellega, kui üks pool ei täida oma lepingulisi kohustusi, mis on endiselt reguleeritud kohaldatava riigisisese õigusega.

Seejärel tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et vastavalt direktiivi 93/13 artikli 1 lõikele 2 ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse lepingutingimused, mis põhinevad muu hulgas kohustuslikel õigus- või haldusnormidel, ning et liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, kas asjaomane tingimus kuulub niisuguse erandi alla, millega see direktiivi kohaldamisalast välja jäetakse. Tuginedes siiski eeldusele, et see tingimus kuulub direktiivi kohaldamisalasse, käsitles Euroopa Kohus liikmesriigi kohtu pädevust¹⁰⁸ olukorras, kui ta on tuvastanud ebaõiglase lepingutingimuse direktiivi 93/13 tähenduses. Mis puudutab ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduvat leppetrahvi tingimust, siis leidis Euroopa Kohus niisiis esiteks, et direktiivi artikli 6 lõikega 1 on vastuolus, kui liikmesriigi kohus, kes on tuvastanud, et sellise leppetrahvi tingimus on ebaõiglane, vähendab tarbijalt selle tingimuse kohaselt nõutavat leppetrahvi. Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et selle sättega on vastuolus ka see, kui liikmesriigi kohus asendab sellise tingimuse oma lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades riigisisese dispositiivse normiga, välja arvatud juhul, kui kõnealune leping ei saa ebaõiglase tingimuse tühistamise korral kehtima jääda ja kui lepingu tervikuna tühistamine toob tarbijale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed.

Käesolevas jaotises tuleb veel mainida, et Euroopa Kohus võttis kohtuotsuses **Austria vs. Saksamaa** (C-591/17) seisukoha selle suhtes, et Saksamaa kehtestas tasu kiirteede kasutamise eest ja andis maksuvabastuse ainult Saksamaal registreeritud sõidukitele. Seda kohtuotsust on tutvustatud eespool VII.1 jaotises „Kaupade vaba liikumine“.

XI. Konkurents

1. ETLT artikkel 101

Euroopa Kohus vastas 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Skanska Industrial Solutions jt** (C-724/17, [EU:C:2019:204](#)) eelotsusetaotlusele, mis käsitles keelatud kokkuleppeid reguleerivaid aluslepingu sätteid, ning otsustas, et olukorras, kus kõik aktsiad kartellis osalenud äriühingutes on omandanud teised äriühingud, kes on esimesed äriühingud lõpetanud ja jätkanud nende majandustegevust, saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.

Käesolevas asjas vaadeldav kartell toimis Soomes aastatel 1994–2002. See puudutas turu jagamist, hindade kindlaksmääramist ja kindlahinnalistel hangetel pakkumuste esitamist, hõlmates kogu seda liikmesriiki ja mõjutades potentsiaalselt ka liikmesriikidevahelist kaubandust. Ajavahemikus 2000–2003 omandasid kostjast äriühingud mitme kartellis osalenud äriühingu kõik aktsiad, lõpetades need äriühingud seejärel vabatahtlikes likvideerimismenetlustes. 29. septembri 2009. aasta otsuses tuvastas Soome kõrgeim halduskohus, et kartelli liikmed on rikkunud nii Soome konkurentsipiirangute vastast seadust kui ka keelatud kokkuleppeid puudutavaid

¹⁰⁸ Mis tuleneb direktiivi 93/13 artikli 6 lõikest 1.

aluslepingu sätteid. Selle kohtuotsuse alusel nõudis Soome linn Vantaa, et aktsiad omandanud äriühingud maksaksid hüvitist kartelliga tekitatud kahju eest. Tema nõue jäeti siiski rahuldamata põhjusel, et Soome õiguse tsiviilvastutuse normid näevad ette, et vastutav on üksnes kahju tekitanud õigussubjekt.

Oma esimeses ja teises eelotsuse küsimuses soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas keelatud kokkuleppeid puudutavaid aluslepingu sätteid tuleb tõlgendada nii, et niisuguses olukorras, nagu see, mis esineb põhikohtuasjas, saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.

Euroopa Kohus otsustas, et liidu õigus reguleerib otseselt küsimust, kuidas määrata kindlaks üksus, kes on kohustatud hüvitama keelatud kokkuleppega tekitatud kahju. Kuna vastutus liidu konkurentsioiguse normide rikkumisega tekitatud kahju eest on isiklikku laadi, peab rikkumisega tekitatud kahju eest vastutama neid norme rikkunud ettevõtja. Isikud, kes peavad hüvitama ELTL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevusega tekitatud kahju, on selle sätte tähenduses ettevõtjad, kes on osalenud selles kokkuleppes või tegevuses.

Mõiste „ettevõtja“ ELTL artikli 101 tähenduses hõlmab iga majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata selle õiguslikust vormist ja rahastamisviisist, ning selle all mõeldakse ka niisugust majandusüksust, mis õiguslikult koosneb mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust.

Seega, kui üksust, kes on toime pannud liidu konkurentsioiguse rikkumise, õiguslikult või organisatsiooniliselt muudetakse, ei pruugi selle tagajärjel tekkida uut ettevõtjat, kes ei vastuta eelneva üksuse konkurentsioiguse normide vastase käitumise eest, kui varasem ja uus üksus on majanduslikus mõttes samad. Nimelt, kui liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju eest vastutavad ettevõtjad saaksid hoida vastutusest kõrvale lihtsalt oma isiku muutmisega restruktureerimise, võõrandamise või muude õiguslike või organisatsiooniliste muudatuste teel, ei suudetaks saavutada selle süsteemi eesmärki ega tagada nende normide soovitatavat toimet.

Kõnealuses asjas on tuvastatav majanduslik järjepidevus ühelt poolt aktsiaid omandanud äriühingute ja teiselt poolt kartellis osalenud äriühingute vahel. Aktsiaid omandanud äriühingutele on seega läinud üle kartellis osalenud äriühingute vastutus kartelliga tekitatud kahju eest.

Euroopa Kohus tegi 12. detsembri 2019. aasta eelotsuses **Otis Gesellschaft jt** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)) *olulisi täpsustusi liidu õigusnormide ja liikmesriigi õigusnormide vahelise suhte kohta kartellikokkuleppest tingitud kahju hüvitamise hagide valdkonnas, järeldades, et ELTL artiklit 101 tuleb tõlgendada nii, et avalik-õiguslik isik, kes andis kartellikokkuleppega hõlmatud toodete ostjatele tugilaene, võib nõuda kartellikokkuleppega tekitatud kahju hüvitamist.*

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) menetles kohtuasja, mis sai alguse sellest, kui teiste hulgas Land Oberösterreich (Ülem-Austria liidumaa, edaspidi „hageja“) esitas kahju hüvitamise nõude viie äriühingu vastu, kes tegutsesid liftide ja eskalaatorite paigaldamise ja hooldamise turul ja kelle konkurentsivastane tegevus kartellikokkuleppe raames oli eelnevalt tuvastatud. Hageja kahju ei tekkinud seetõttu, et ta oleks olnud kartellikokkuleppega hõlmatud toodete ostja. Seevastu tõi kartellikokkuleppe tõttu tõusnud ehitushindade kasv kaasa selle, et hageja andis toetusi tugilaenude vormis, mille eesmärk oli rahastada ehitusprojekte, mida kartell mõjutas, suuremas summas kui siis, kui kartellikokkulepet ei oleks olnud, võttes hagejalt võimaluse kasutada seda summade vahet muul tulusamal eesmärgil. Oberster Gerichtshofi hinnangul piiravad riigisiseses õiguses puhtvaralise kahju hüvitamist reguleerivad põhimõtted hüvitamise üksnes kahjuga, mida sooviti rikutud normiga ära hoida; see aga välistab sellise kahju hüvitamise, mis tekkis isikutele, kes ei tegutse kartellikokkuleppega hõlmatud turul müüja või ostjana.

Oberster Gerichtshof küsis, kas selline piirang on kooskõlas ELTL artikliga 101, ning Euroopa Kohus tuletas esmalt meelde, et ELTL artikli 101 lõikel 1 on vahetu õigusmõju eraõiguslike isikute vahelistele suhetele ning sellega antakse igaühele, kellele konkurentsi piirava või kahjustava lepingu või tegevusega on kahju tekitatud,

õigus nõuda tekitatud kahju hüvitamist, kui esineb põhjuslik seos kahju ja konkurentsieeskirjade rikkumise vahel. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et riigisisesed õigusnormid selle kohta, kuidas seda õigust hüvitisele teostada, ei tohi kahjustada ELTL artikli 101 tõhusat kohaldamist.

Euroopa Kohus leidis, et tõhus kaitse liidu konkurentsieeskirjade rikkumise kahjulike tagajärgede eest satuks suurel määral ohtu, kui võimalus nõuda kartelliga tekitatud kahju hüvitamist oleks piiratud müüjate ja ostjatega, kes tegutsevad kartellikokkuleppega hõlmatud turul. Põhikohtuasjas toob liikmesriigi õiguses sätestatud piirang hüvitatava kahju osas nimelt kaasa selle, et hageja väidetud kahju hüvitamine ei ole võimalik, kuna ta ei ole kartellikokkuleppega hõlmatud turul müüja ega ostja. Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et ei ole vajalik, et asjaomasele isikule tekkinud kahjul oleks konkreetne seos ELTL artikli 101 kaitse eesmärgiga, kuna vastasel juhul tekiks oht, et kartellikokkuleppe osalised ei peagi hüvitama kogu kahju, mille nad võisid olla tekitanud.

Euroopa Kohtu hinnangul tähendab ELTL artikkel 101 seega, et iga isik, kes ei tegutse kartellikokkuleppega hõlmatud turul müüja või ostjana, kuid kes annab sellel turul pakutavate toodete ostjatele tugilaenude vormis toetusi, peab saama nõuda sellise kahju hüvitamist, mis talle tekkis sellest, et toetuste summa oli suurem, kui see oleks olnud kõnealuse kartellikokkuleppe puudumise korral, mistõttu ei saanud ta seda summade vahet kasutada muul tulusamal eesmärgil. Lõpuks täpsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus peab kindlaks määrama, kas hagejal oli võimalik teha tulusamaid investeeringuid või mitte ja kas hageja oli tõendanud põhjuslikku seost kahju ja kõnealuse kartellikokkuleppe vahel.

2. ELTL artikkel 102

Turgu valitseva seisundi valdkonnas tuleb esile tuua kohtuotsus, mis käsitleb õigusnorme, mis reguleerivad hagi esitamist konkurentsioiguse rikkumistega tekitatud kahju hüvitamise nõudes.

Euroopa Kohus lahendas 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)) eelotsusetaotluse, mis käsitles direktiivi 2014/104¹⁰⁹ teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse sätete rikkumise korral, ELTL artiklit 102 ning võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtet.

Põhikohtuasi puudutas hagi, milles paluti hüvitada kahju, mille äriühing Sport TV Portugal SA oli oma konkurentsivastase tegevusega Cogeco Communications Inc-le tekitanud. Hagi esitati 27. veebruaril 2015 pärast konkurentsiasutuse otsust, millega Sport TV Portugalile määrati trahv turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest *premium*-spordikanalite turul ajavahemikus 2006–2011.

Lepinguvälist vastutust reguleerivas Portugali õiguses, mis on põhikohtuasjas kohaldatav, on siiski ette nähtud kolmeaastane aegumistähtaeg, mis Sport TV Portugali sõnul hakkas kulgema kohe, kui Cogeco Communicationsil oli kogu vajalik teave, et hinnata, kas tal on õigus kahjuhüvitisele või mitte, ning sel juhul on hagi käesolevas asjas aegunud. Kuigi direktiiv 2014/104 sisaldab muu hulgas sätteid, mis reguleerivad konkurentsioiguse rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise nõuete aegumist, ei olnud seda hagi esitamise ajaks siiski Portugali õiguskorda veel üle võetud. Kuna vaidluse lahendus sõltus seega direktiivi 2014/104 kohaldatavusest, esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus selle kohta eelotsusetaotluse.

¹⁰⁹ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse sätete rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1).

Direktiivi 2014/104 ajalise kohaldatavuse kohta leidis Euroopa Kohus, et kui liikmesriigid on otsustanud, et direktiivi menetlusnormide ülevõtmiseks kehtestatud riigisisese õiguskorra sätteid ei kohaldata enne riigisiseste sätete jõustumise kuupäeva esitatud kahju hüvitamise hagide suhtes, siis pärast 26. detsembrit 2014, kuid enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist esitatud hagide suhtes kehtivad endiselt üksnes riigisiselised menetlusnormid, mis olid juba enne direktiivi ülevõtmist. Seda enam kehtib see riigisiseste sätete suhtes, mis liikmesriigid on direktiivi 2014/104 artikli 21 alusel vastu võtnud direktiivi materiaalõigusnormide järgimiseks, kuivõrd direktiivi artikli 22 lõike 1 sõnastusest nähtuvalt ei kohaldata selliseid riigisiseseid sätteid tagasiulatuvalt. Neil asjaoludel asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 2014/104 tuleb tõlgendada nii, et see ei ole põhikohtuasjas kohaldatav.

Seega, kuna konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagide valdkonnas puuduvad liidu õigusnormid, tuleb iga liikmesriigi sisemise õiguskorraga kehtestada kord, mille kohaselt saab teostada õigust nõuda niisuguse kahju hüvitamist, mis on tekkinud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõttu, sh aegumistähtaegu reguleerivad normid, järgides sealjuures võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet. Need normid ei või kahjustada ELTL artikli 102 tõhusat kohaldamist.

Sellela seoses tuleb arvesse võtta konkurentsiasjade eripära ja täpsemalt asjaolu, et liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagi esitamine nõuab reeglina keerulist faktilist ja majanduslikku analüüsi.

Tõhususe põhimõtet kohaldades asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui aegumistähtaeg, mis hakkab kulgema enne nende menetluste lõppu, mille tulemusel teeb liikmesriigi konkurentsiasutus või kaebust läbi vaatav kohus lõpliku otsuse, on võrreldes nende menetluste kestusega liiga lühike ning seda ei saa selliste menetluste ajaks peatada ega katkestada, ei ole välistatud, et see aegumistähtaeg lõpeb isegi enne, kui nimetatud menetlused on lõpetatud. Seega võib niisugune tähtaeg muuta praktikas võimatuks või ülemäära keeruliseks teostada õigust esitada kahju hüvitamise hagi lõpliku otsuse alusel, millega on tuvastatud liidu konkurentsieeskirjade rikkumine. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et ELTL artiklit 102 ja tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis ühelt poolt näeb ette kahju hüvitamise hagi kolmeaastase aegumistähtaja, mille arvutamine algab kuupäevast, mil kannatanu sai teada oma õigusest hüvitisele, isegi kui rikkumise eest vastutav isik ei olnud talle teada, ning teiselt poolt ei näe ette ühtegi võimalust selle tähtaja peatamiseks või katkestamiseks liikmesriigi konkurentsiasutuses toimuva menetluse ajaks.

Äramärkimist väärib veel üks kohtuotsus, mis kuulutati kohtuasjas **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17) ja mis käsitleb *ne bis in idem*'i põhimõtte tõlgendamist seoses menetlustega, mis algatati nii riigisiseses õiguse kui ka liidu õiguse alusel konkurentsioiguse rikkumise tõttu. Seda kohtuotsust on tutvustatud I.2 jaotises „*Ne bis in idem*’i põhimõte“.

3. Riigiabi

Riigiabi valdkonnas väärivad esiletoomist kolm kohtuotsust. Esimene puudutab meetmeid, mis Saksamaa võttis taastuvenergiaallikatest toodetud elektri tootjate suhtes, teine ulatuslikele projektidele investeeringuteks ette nähtud regionaalabi kavasad ning kolmas riiklikke meetmeid, mis on võetud raudteesektoris tegutseva riigiasutusega ettevõtja finantsraskuste kõrvaldamiseks.

28. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega **Saksamaa vs. komisjon** (C-405/16 P, [EU:C:2019:268](#)) esiteks rahuldas Euroopa Kohus apellatsioonkaebuse, mille Saksamaa oli esitanud Üldkohtu 10. mai 2016. aasta otsuse **Saksamaa vs. komisjon** (T-47/15, [EU:T:2016:281](#)) peale ja millega Üldkohus oli jätnud põhjendamatusse tõttu

rahuldamata hagi, mille Saksamaa oli esitanud komisjoni 25. novembri 2014. aasta otsuse (EL) 2015/1585¹¹⁰ tühistamiseks, ning teiseks tühistas vaidlusaluse otsuse. Erinevalt komisjonist ja Üldkohtust leiab Euroopa Kohus, et *meetmeid, mis Saksamaa võttis taastuvenergiaallikatest ja kaevandusgaasist toodetud elektri (edaspidi „taastuvenergia“)*¹¹¹ tootjate suhtes, ei saa kvalifitseerida riigiabi, kuna need ei eelda riigi ressursside kaasamist.

2012. aasta taastuvenergiaseaduses, mille eesmärk oli tagada taastuvenergia tootjatele turuhinnast kõrgem hind, oli kõikidele võrguettevõtjatele kehtestatud muu hulgas kohustus osta taastuvenergiat seaduses ette nähtud tariifide alusel ning turustada seda elektribörsi hetketurul. Kui saadud hind ei võimaldanud neil katta seaduses ette nähtud tariifide alusel ostmisega seotud finantskoormust, võimaldas mehhanism, mida nimetatakse „taastuvenergia lisatasuks“, nõuda, et lõppkliente varustavad tarnijad tasuksid neile hinnavahe vastavalt müüdud mahtudele. Tarnijatel oli omakorda võimalus, mitte aga kohustus, kanda taastuvenergia lisatasu edasi lõppklientidele.

Komisjon leidis vaidlusaluses otsuses muu hulgas, et sel viisil võetud meetmed, mis olid ebaseaduslikud, kuna nendest talle ei teatatud¹¹², kujutavad endast riigiabi, kuid on siseturuga siiski kokkusobivad, kui Saksamaa täidab ühe kohustuse. Üldkohus leidis oma otsuses muu hulgas, et komisjon asus õigesti seisukohale, et 2012. aasta taastuvenergiaseadus eeldas riigi ressursside kaasamist. Nimelt rakendati Üldkohtu hinnangul 2012. aasta taastuvenergiaseaduse mehhanismidega peamiselt riiklikku taastuvenergia tootjaid toetavat poliitikat. Lisaks, taastuvenergia lisatasust saadavad rahalised vahendid, mis jäid avaliku võimu kandjate valitseva mõju alla ning mis olid samastatavad maksuga, eeldasid riigi ressursi kaasamist. Lõpuks, neid mehhanisme haldavad üksused ei tegutsenud enda arvel ja vabalt, vaid riigi vahenditest antud abi haldajana.

Euroopa Kohus leidis kõnealuses asjas, et nii Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuses kui ka komisjon vaidlusaluses otsuses rikkusid õigusnormi, asudes seisukohale, et kõnealused meetmed eeldasid riigi ressursside kaasamist.

Sellela seoses nentis ta kõigepealt, et kuna 2012. aasta taastuvenergiaseaduses ei ole kehtestatud kohustust kanda taastuvenergia lisatasu edasi lõppklientidele, ei saanud Üldkohus leida, et see oli „selle mõju poolest sarnane maksuga, mida kogutakse elektrienergia tarbimiselt Saksamaal“. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et ei ole kindlaks tehtud, et riigil oli taastuvenergia lisatasust saadavate rahaliste vahendite käsutamise õigus, ega ka seda, et riik teostas nende vahendite haldamisega tegelevate üksuste üle avaliku sektori kontrolli. Esiteks, Üldkohus tegi vaid kindlaks, et avaliku võimu kandjad avaldasid lisatasust saadavate rahaliste vahendite üle valitsevat mõju, ilma et ta oleks saanud järeldada, et riigil oli võimalik neid vahendeid käsutada, st otsustada 2012. aasta taastuvenergiaseaduses ette nähtust teistsugune sihtotstarve. Teiseks, kuigi Üldkohtu tuvastatud asjaolud võimaldasid tõepoolest järeldada, et ametiasutused kontrollisid 2012. aasta taastuvenergiaseaduse nõuetekohast täitmist, ei võimaldanud need seevastu järeldada, et taastuvenergia lisatasust saadavate vahendite endi üle teostati avaliku sektori kontrolli.

Samadel põhjustel otsustas Euroopa Kohus, et komisjon ei tõendanud, et 2012. aasta taastuvenergiaseaduses ette nähtud eelised eeldasid riigi ressursside kaasamist ja kujutasid endast seega riigiabi, ning tühistas seetõttu vaidlusaluse otsuse.

110| Komisjoni 25. novembri 2014. aasta otsus (EL) 2015/1585 riigiabi kava SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) kohta, mida Saksamaa on rakendanud taastuvenergia ja energia suurtarbijate toetamiseks (ELT 2015, L 250, lk 122, edaspidi „vaidlusalune otsus“).

111| Gesetz zur Neuregelung des Rechtsrahmens für die Förderung der Stromerzeugung aus erneuerbaren Energien (seadus taastuvenergiaallikatest elektrienergia tootmise toetamist käsitleva õigusraamistiku muutmise kohta) (BGBl. 2011 I, lk 1634, edaspidi „2012. aasta taastuvenergiaseadus“). Seda seadust kohaldati vaid 1. jaanuarist 2012 kuni 31. juulini 2014, enne kui see asendati 2014. aasta taastuvenergiaseadusega, mille komisjon kiitis heaks 27. juuli 2014. aasta otsusega.

112| ELTL artikli 108 lõige 3.

29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Bayerische Motoren Werke ja Freistaat Sachsen vs. komisjon** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)) jättis Euroopa Kohus edasi kaevatud kohtuotsuse¹¹³ muutmata ja täpsustas *ulatuslikele projektidele investeeeringuteks ette nähtud regionaalabi siseturuga kokkusobivuse hindamise menetlust ja hindamise kriteeriume*. Euroopa Kohus kinnitas muu hulgas, et *määruse peale, millega Üldkohus rahuldab menetlusse astumise avalduse, ei saa esitada apellatsioonkaebust ega vastuapellatsioonkaebust*, ning jättis komisjoni vastuapellatsioonkaebuse läbi vaatamata.

Vastavalt määruse nr 800/2008¹¹⁴ artikli 6 lõikele 2 teatas Saksamaa Liitvabariik 30. novembril 2010 komisjonile 49 miljoni euro suurusest abist, mida ta kavatses anda Leipzigsisse (Saksamaa) tootmisüksuse ehitamiseks, et toota Bayerische Motoren Werke AG (edaspidi „BMW“) elektriautosid. ETL artikli 108 lõike 2 alusel algatatud ametliku uurimismenetluse tulemusel võttis komisjon vastu otsuse, milles leidis, et teatatud abi on siseturuga kokkusobiv üksnes 17 miljoni euro piires (2009. aasta hindades) ning et ülejäänud osas on abi siseturuga kokkusobimatu. BMW esitas selle otsuse tühistamiseks hagi, mis jäeti rahuldamata kohtuotsusega, mille peale esitati apellatsioonkaebus.

Pärast seda, kui BMW oli esitanud apellatsioonkaebuse, esitas komisjon vastuapellatsioonkaebuse, milles palus tühistada Üldkohtu määrus, millega rahuldati Freistaat Sachseni avaldus menetlusse astumiseks BMW nõuete toetuseks¹¹⁵. Euroopa Kohus jättis aga vastuapellatsioonkaebuse vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata põhjusel, et liidu õiguses puudub õiguslik alus, mis annaks poolele õiguse esitada Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse otsuse peale, millega Üldkohus on rahuldanud menetlusse astumise avalduse. Euroopa Kohus märkis lisaks, et liidu õigus, eriti harta artikkel 47 koostoimes selle artiklis 18 ja artikli 19 lõikes 2 sätestatud tagatistega, ei nõua kaheastmelise kohtumenetluse olemasolu. Ainsana on nimelt oluline see, et on olemas võimalus kohtule hagi esitada. Tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte annab isikule seega õiguse kohtusse pöörduda, mitte aga õigust mitmeastmelisele kohtumenetlusele. Kõnealusel juhul oli komisjonil aga võimalik esitada menetlusse astumise avalduse vastuvõetavuse kohta oma argumendid Üldkohtu menetluses.

Seejärel märkis Euroopa Kohus kohtuasja sisuliste küsimuste, konkreetsemalt Saksamaa Liitvabariigi teatatud abi siseturuga kokkusobivuse hindamise kohta, et see abi ületab määruse nr 800/2008 artikli 6 lõikes 2 sätestatud eraldi teatamise künnise, milleks on 22,5 miljonit eurot, ning et ainuüksi sel põhjusel on sellise abi puhul, mis ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, välistatud määruse artiklis 3 ja artikli 13 lõikes 1 sätestatud eraldi teatamise kohustusest vabastamine. Ta täpsustas selle kohta veel, et abi, mis ületab eraldi teatamise künnist, tuleb ETL artikli 107 lõike 3 kohaselt hinnata individuaalse hindamise raames kogu selle summa ulatuses, sealhulgas selle osa ulatuses, mis ei ületa kõnealust künnist, kui „uut abi“ määruse nr 659/1999¹¹⁶ artikli 1 punkti c tähenduses. Euroopa Kohus tõi sellega seoses eelkõige välja, et abi selle osa puhul ei saa asuda seisukohale, et see on määruse nr 800/2008 kohaselt lubatav kui siseturuga kokkusobiv abi. Lisaks asjaolule, et see määrus ei anna konkreetset hinnangut konkreetse abikava kokkusobivuse kohta selles ette nähtud tingimustest lähtudes, on määruse artikli 6 lõikes 2 sätestatud eraldi teatamise künnis puhtalt menetluslik. Komisjoni hinnang abimeetme siseturuga kokkusobivuse kohta individuaalse hindamise raames ei saa aga mingil juhul varieeruda selle põhjal, kas niisugune hindamine toimus määrusega nr 800/2008

113| 12. septembri 2017. aasta kohtuotsus **Bayerische Motoren Werke vs. komisjon** (T-671/14, [EU:T:2017:599](#)).

114| Komisjoni 6. augusti 2008. aasta määrus (EÜ) nr 800/2008 [ETL artiklite 107 ja 108] kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse [sise]turuga kokkusobivaks (ELT 2008, L 214, lk 3).

115| Üldkohtu viienda koja presidendi 11. mai 2015. aasta määrus **Bayerische Motoren Werke vs. komisjon** (T-671/14, ei avaldata, [EU:T:2015:322](#)).

116| Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ETL artikli 108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 8/1, lk 339).

või komisjoni 2009. aasta teatisega (ulatuslikele investeerimisprojektidele antava regionaalabi süvahindamise kriteeriumide kohta)¹¹⁷ kehtestatud tingimuste alusel, kuna vastasel juhul rikutaks ELTL artikli 107 lõiget 3, mis on nii selle määruse kui ka 2009. aasta teatise õiguslik alus.

Viidates taas komisjoni ainupädevusele hinnata ELTL artikli 107 lõike 3 kohaselt abimeetmete kokkusobivust siseturuga, rõhutas Euroopa Kohus lisaks, et määrus nr 800/2008 seda ainupädevust ei mõjuta. Seega on komisjon ainus, kellel on õigus tunnistada selle määruse kohaselt antud abi nimetatud sätte alusel siseturuga kokkusobivaks, olenemata sellest, kas abisumma ületab kõnealuse määruse artikli 6 lõikes 2 sätestatud eraldi teatamise künnist või mitte.

Euroopa Kohus täpsustas 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Arriva Italia jt** (C-385/18, [EU:C:2019:1121](#)) *liidu riigiabi*eeskirjade kohaldamist riiklike meetmete suhtes, mis on võetud ja ellu viidud raudteesektoris tegutseva riigiasutusega ettevõtja finantsraskuste kõrvaldamiseks.

Consiglio di Stato (Itaalia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluses olnud kohtuasi puudutas Itaalia riigi poolt 2015. ja 2016. aastal sellise riigiasutusega ettevõtja finantsraskuste kõrvaldamiseks võetud meetmeid, kes majandas raudteetaristut ja osutas ühtlasi reisijateveo teenuseid. Nendeks meetmeteks olid esiteks eelarvest 70 miljoni euro eraldamine selle taristumajandaja rahaliste vajaduste katteks (edaspidi „rahaline meede“) ning teiseks riiklikku raudteetaristut majandavale ja reisijateveo teenuseid osutavale konsortsiumile raskustes oleva, varem eranditult riigile kuulunud taristumajandaja kapitali üleandmine ilma rahalise vastutasuta ja ilma pakkumismenetlust korraldamata, kuid pannes sellele konsortsiumile kohustuse kõrvaldada kõnealuse taristumajandaja netovara puudujääk (edaspidi „kapitali üleandmise meede“).

Consiglio di Stato paluti otsustada, kas kohtuotsus, millega jäeti rahuldamata mitme raudtee-ettevõtja kaebus ministri dekreediga peale, milles kapitali üleandmise meede ette nähti, on põhjendatud. Kaebajad väitsid, et dekreet on ebaseaduslik, kuna komisjoni ei ole kahest meetmest kui riigiabist eelnevalt teavitatud.

Euroopa Kohus, kellele Consiglio di Stato esitas küsimuse riiklike meetmete ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabiks kvalifitseerimise kriteeriumide kohta, märkis, et rahalise meetme puhul tuleb riigi ressursside kasutamine lugeda toimunuks alates sellest, kui isikule on antud õigus kõnealune summa saada, ning ressursside tegelik üleandmine ei ole nõutav. Euroopa Kohtu hinnangul on vastava kontrolli läbiviimine siiski eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne. Veel täheldas Euroopa Kohus, et selliselt antud eelise valikulise laadi saab välistada üksnes juhul, kui on tõendatud, et Itaalia riik tegutses raskustes oleva ettevõtja aktsionärina, pärast seda, kui rahalise meetme kasumlikkust on nõuetekohaselt hinnatud. Lõpuks leidis Euroopa Kohus, et abi saanud ettevõtja tegevuse jätkamine, mis sai võimalikuks tänu rahalise meetme võtmisele, oli piisav tõend konkurentsimoontuse ohu kohta, vaatamata sellele, et abi saanud ettevõtja tegevus ei olnud varem toimunud konkurentsi tingimustes.

Mis puudutab kapitali üleandmise meetme kvalifitseerimist, siis märkis Euroopa Kohus, et selle konkreetseid tunnuseid arvestades ei saa välistada, et selline meede võib kasu tuua kas osalust võõrandavale riigiasutusega äriühingule või raskustes olevale taristumajandajale või mõlemale äriühingule. Euroopa Kohus täpsustas, et omandi õiguslike režiimide austamine, mis on ELTL artiklis 345 ette nähtud, ei tähenda, et riigiomand ja järelikult ka sellised muudatused, nagu tulenevad vaidlusalusest meetmest, jäävad riigiabieeskirjade kohaldamisalast välja. Küsimuses, kas kapitali üleandmise meede kujutas endast valikulist eelist, märkis Euroopa Kohus, et Itaalia riik ei hinnanud enne meetme võtmist selle võimalikku kasumlikkust. Nii ei ilmne Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et erainvestori kriteeriumi kohaldades oleks abi saanud riigiasutusega ettevõtja võinud tavalistes turutingimustes saada sama eelise, mille ta sai riigi ressurssidest. Euroopa Kohus jättis vajaliku kontrollimise siiski eelotsusetaotluse esitanud kohtu hooleks.

117| ELT 2009, C 223, lk 3.

Lõpuks käsitles Euroopa Kohus Consiglio di Stato teises küsimuses mainitud järeldusi, mida tuleb riigiabiks kvalifitseerimisest teha. Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et juhul, kui vaidlusalused meetmed tuleb kvalifitseerida riigiabiks, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus välja selgitama kõik tagajärjed, mis tulenevad sellest, et neist abimeetmetest ei ole komisjoni eelnevalt teavitatud, rikkudes ELTL artikli 108 lõiget 3, ning seega nende ebaseaduslikkusest.

XII. Maksusätted

Euroopa Kohus pidi 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsustes **N Luxembourg 1 jt** (liidetud kohtuasjad C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, [EU:C:2019:134](#)) ning **T Danmark** ja **Y Denmark** (C-116/16 ja C-117/16, [EU:C:2019:135](#)) sisuliselt selgitama, kuidas *tõlgendada liidu õiguse üldpõhimõtet, mille kohaselt ei tohi õigussubjektid liidu õigusnorme ära kasutada pettuse või kuritarvituse eesmärgil*, ning võtma seisukoha esiteks direktiivi 2003/49¹¹⁸ tähenduses litsentsitasu või intressi „tulusaaja“ mõiste ja teiseks direktiivi 90/435¹¹⁹ (muudetud direktiiviga 2003/123¹²⁰) tähenduses dividendi „tulusaaja“ mõiste kohta.

Nendes kohtuasjades paluti Euroopa Kohtul analüüsida õiguste kuritarvitamise keelu ulatust seoses nendes kahes direktiivis maksu kinnipidamise osas ette nähtud maksuvabastusega, kui tegemist on piiriülese dividendi või intressi maksmisega eri liikmesriikides asuvate seotud äriühingute vahel. Sellega seoses tuleb märkida, et maksuvabastuse korra kohaldamiseks peab dividendi või intressi saav üksus vastama teatavatele tingimustele, sh tingimusele, et ta on makse „tulusaaja“. Põhikohtuasjades tekkis aga küsimus, kuidas käsitleda makseid, mis on tehtud äriühingute kontserni siseselt, kui dividendi või intressi maksev äriühing maksab selle ühele või mitmele äriühingule, mis formaalselt vastavad asjaomastes direktiivides nõutud tingimustele, kuid kannavad täies ulatuses või peaaegu täies ulatuses saadud summa edasi tegelikule tulusaajale, kes ei ole hõlmatud maksuvabastuse korraga, kuna ta asub väljaspool liidu territooriumi.

Põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal ei olnud Taani vastu võtnud õiguste kuritarvitamise vastu võitlemiseks riigisiseseid erisätteid, millega direktiivid üle võetakse, vaid üksnes sätteid, millega võetakse üle kõnealustes direktiivides ette nähtud maksuvabastuse eeskirjad. Need riigisiselised eeskirjad nägid ette, et maksu ei peeta kinni piiriülestelt maksetelt äriühingute vahel, mis vastavad nendes direktiivides ette nähtud tingimustele. Põhikohtuasjades keeldus Taani maksuhaldur aga seda vabastust kohaldamast dividendi- või intressimaksumele. Ta väitis, et muus liikmesriigis kui Taani asuvad äriühingud, mis said intressi või dividendi Taani äriühingutelt, ei olnud nende maksete tegelikud tulusaajad direktiivide 2003/49 ja 90/435 tähenduses. Seda järeldust arvestades kohustas maksuhaldur dividendi või intressi maksvaid Taani äriühinguid maksu tuluallikalt kinni pidama. Sellise maksustamise tõttu tekkinud kohtuvaidlustes kerkis üles mitu teemat, mis puudutasid mõistet „tegelik tulusaaja“, küsimust, kas selleks, et keelduda andmast vabastust õiguste kuritarvituse tõttu, peab riigisiseses õiguses olema õiguslik alus, ning juhul, kui selline õiguslik alus on olemas, siis millised on võimaliku õiguste kuritarvituse koosseisu tunnused ning nendega seotud tõendamise kord.

118| Nõukogu 3. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/49/EÜ eri liikmesriikide sidusühingute vaheliste intressimaksete ja litsentsitasude suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta (ELT 2003, L 157, lk 49; ELT eriväljaanne 09/01, lk 380).

119| Nõukogu 23. juuli 1990. aasta direktiiv 90/435/EMÜ eri liikmesriikide emaettevõtjate ja tütarettevõtjate suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta (ELT 1990, L 225, lk 6; ELT eriväljaanne 09/01, lk 147).

120| Nõukogu 22. detsembri 2003. aasta direktiiv 2003/123/EÜ, millega muudetakse direktiivi 90/435/EMÜ eri liikmesriikide emaettevõtjate ja tütarettevõtjate suhtes kohaldatava ühise maksustamissüsteemi kohta (ELT 2003, L 7, lk 41; ELT eriväljaanne 09/02, lk 3).

Mis puudutab mõistet „tulusaaja“, mida on kasutatud eelkõige direktiivis 2003/49, siis otsustas Euroopa Kohus, viidates nii direktiivi eesmärgile kui ka OECD tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise näidislepingu kommentaaridele, et see mõiste ei hõlma mitte formaalselt kindlakstehtud tulusaajat, vaid üksust, kes saadud intressist majanduslikult kasu saab ja kellel on seega õigus otsustada vabalt selle kasutuse üle. Kuigi direktiivis 90/435 ei viidata formaalselt mõistele „tulusaaja“, otsustas Euroopa Kohus siiski, et selles direktiivis ette nähtud kinnipeetavast maksust vabastamine oli samuti kohaldatav liidu teises liikmesriigis asuvatele dividendi tegelikele tulusaajatele.

Mis puudutab seejärel küsimust, millistel tingimustel võidakse kõnealuste maksuvabastuste andmisest keelduda õiguste kuritarvituse tuvastamise tõttu, siis tuletas Euroopa Kohus meelde, et liidu õiguses kehtib õiguse üldpõhimõte, mille kohaselt ei või õigussubjektid liidu õigusnorme ära kasutada kuritarvituse või pettuse eesmärgil. Liikmesriik peab seega nende õigusnormide kohaldamisest keelduma, kui nendele ei tugineda mitte nende eesmärkide saavutamiseks, vaid eesmärgiga saada liidu õiguse eelis, kuigi selle saamise tingimused on täidetud ainult formaalselt ja nende normide kohaldamine ei sobi kokku nende eesmärkidega.

Tõdedes, et tehingud, mis Taani maksuhalduri väitel kujutavad endast õiguste kuritarvitamist, mis võivad seega olla vastuolus kõnealuste direktiividega taotletavate eesmärkidega ja mis kuuluvad liidu õiguse kohaldamisalasse, täpsustas Euroopa Kohus, et selliste finantsskeemide lubamine, mille ainus eesmärk või peamine eesmärk on saada direktiivi 2003/49 või direktiivi 90/435 kohaldamisest tulenevaid maksusoodustusi, ei sobi selliste eesmärkidega kokku. Selle õiguse üldpõhimõtte kohaldamise vastu ei saa tugineda õigusele saada kasu konkurentsist, mida liikmesriigid tulu maksustamise ühtlustamise puudumise tõttu üksteisele pakuvad. On tõsi, et kõige soodsama maksustamiskorra otsimine ei anna iseenesest alust pettuse või kuritarvituse üldisele eeldusele. Siiski ei tohi anda liidu õigusest tulenevat õigust või eelist, kui asjaomane tehing on majanduslikult puhtkunstlik ning selle eesmärk on vältida asjaomase liikmesriigi õigusnormide kohaldamist. Sellega seoses peavad liikmesriigi asutused ja kohtud keelduma andmast asjaomastes direktiivides ette nähtud õigusi, kui nendele on tuginedud pettuse või kuritarvituse eesmärgil, kusjuures riigisisese õiguse või rahvusvahelise lepingu kuritarvitustevastaste sätete puudumine seda keeldumise kohustust ei mõjuta.

Euroopa Kohus järeldas sellest, et liikmesriigi ametiasutused ja kohtud peavad pettuse või kuritarvituse esinemise korral keelduma maksumaksjale andmast tütarettevõtja poolt emaettevõtjale makstavalt intressilt või dividendilt kinnipeetava maksu vabastust, mis on ette nähtud direktiivides 2003/49 ja 90/435, vastavalt üldpõhimõttele, mille kohaselt on pettus või kuritarvitus keelatud, isegi kui puudub riigisisese õiguse või rahvusvahelise lepingu säte, mis sellise keeldumise ette näeb.

Euroopa Kohus analüüsis ka küsimust, millised on õiguste kuritarvituse koosseisu tunnused ja kuidas neid tõendada. Viidates oma väljakujunenud kohtupraktikale, nentis Euroopa Kohus, et kuritarvituse tõendamiseks on nõutav esiteks objektiivsete asjaolude kogum ning teiseks subjektiivne element, mis on tahe saada liidu õigusnormidest tulenev eelis, luues kunstlikult selle saamiseks vajalikud tingimused. Kunstlikuks skeemiks võib pidada äriühingute kontserni, mida ei ole loodud majanduslikku tegelikkust kajastavatel põhjustel, millel on puhtformaalne struktuur ja mille peamine eesmärk või üks peamine eesmärk on saada maksusoodustus, mis läheb vastuollu kohaldatava maksuõiguse eseme või eesmärgiga. Nii on see muu hulgas juhul, kui tänu kontserni struktuuri lisatud sildüksusele intressi või dividendi maksva äriühingu ja intressi või dividendi tegelikkust tulusaajast üksuse vahele välditakse intressilt või dividendilt makstavat maksu. Selles mõttes on kaudne tõend sellise skeemi kohta, mille eesmärk on saada alusetult direktiivi 2003/49 artikli 1 lõikes 1 ja direktiivi 90/435 artiklis 5 ette nähtud maksuvabastust, asjaolu, et see intress või dividend on edasi kantud täies ulatuses või peaaegu täies ulatuses ning väga lühikese aja jooksul pärast intressi või dividendi saamist seda saanud äriühingult üksustele, mis ei vasta direktiivi 2003/49 või direktiivi 90/435 kohaldamise tingimustele.

Lõpuks analüüsis Euroopa Kohus eeskirju, mis puudutavad õiguste kuritarvitamise esinemise tõendamiskoormist. Selle analüüsi käigus tõdes Euroopa Kohus otsuses, mis puudutas direktiivi 2003/49, et kõnealusest direktiivist nähtub, et lähteriik võib intressi saanud äriühingut kohustada tõendama, et ta on selle tegelik tulusaaja.

Selles suhtes ei takista miski maksuhalduril maksukohustuslaselt nõuda tõendeid, mida ta peab vajalikuks asjasse puutuvate maksude ja lõivude konkreetseks kindlaksmääramiseks, ning olenevalt olukorrast taotletud maksuvabastuse andmisest keelduda, kui neid tõendeid ei esitata. Kohtuotsuses, mis puudutas direktiivi 90/435, täpsustas Euroopa Kohus, et see direktiiv ei sisalda eeskirju, mis puudutavad õiguste kuritarvitamise esinemise tõendamiskoormist. Euroopa Kohus järeldas siiski, et lähteriigi maksuhaldur, kes kavatseb kuritarvituse esinemisest tuleneval kaalutlusel keelduda direktiivis 90/435 ette nähtud maksuvabastuse andmisest, peab tõendama sellise kuritarvituse koosseisu tunnuste esinemist. Kuigi maksuhaldur ei pea kindlaks tegema tegelikke tulusaajaid, peab ta siiski tõendama, et väidetav tegelik tulusaaja on üksnes sildäriühing, kelle vahendusel on toime pandud õiguste kuritarvitamine.

Käesolevas jaotises tuleb ära mainida ka 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus **X (kolmandates riikides asuvad vaheäriühingud)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)), mis käsitleb liikmesriigi õigusnorme, mille kohaselt teatud tingimustel lisatakse tulu, mille saab kolmandas riigis asuv äriühing ja mis ei pärine selle äriühingu enda tegevusest, selles liikmesriigis asuva maksukohustuslase maksubaasile,¹²¹ ning 19. juuni 2019. aasta kohtuotsused **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) ja **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)), mis käsitlevad emaettevõtja võimalust arvata juriidilise isiku tulumaksust maha teistes liikmesriikides asuvate tütarettevõtjate kahjum¹²².

XIII. Õigusaktide ühtlustamine

1. Autoriõigus

Autoriõiguse valdkonnas väärivad äramärkimist kolm kohtuotsust, mille tegi Euroopa Kohtu suurkoda samal päeval. Esimesed kaks puudutavad autorite ainuõigusi oma teoseid – muu hulgas internetis – reprodutseerida ja üldsusele edastada ning nende õiguste suhtes ette nähtud erandeid ja piiranguid. Kolmas kohtuotsus puudutab fonogrammitootja ainuõigusi oma fonogrammi reprodutseerida ja levitada ning nende õiguste suhtes ette nähtud erandeid ja piiranguid. Neljas kohtuotsus käsitleb küsimust, kas e-raamatu veebist allalaadimise teel üldsusele alaliseks kasutamiseks pakkumine on hõlmatud mõistega „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29¹²³ (edaspidi „autoriõiguse direktiiv“) tähenduses.

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Funke Medien NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)) *autorile autoriõiguse direktiiviga antud ainuõigusi oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada ning nende õiguste suhtes ette nähtud erandeid ja piiranguid seoses liikmesriigis koostatud sõjaväelist olukorda käsitlevate salastatud raportite avaldamisega teatava päevalehe veebisaidil.*

Põhikohtuasjas vaidlesid saksakeelse päevalehe Westdeutsche Allgemeine Zeitung veebisaiti haldav Funke Medien ja Saksamaa Liitvabariik selle üle, et Funke Medien avaldas Saksamaa valitsuse koostatud teatavad sõjaväelist olukorda käsitlevad raportid, mis on salastusmärkega „piiratud“. Saksamaa Liitvabariik leidis, et Funke Medien rikkus sellega tema autoriõigust neile raportitele, ja esitas viimase vastu rikkumise lõpetamise

121| Seda kohtuotsust on tutvustatud VII.5 jaotises „Kapitali vaba liikumine“.

122| Neid kohtuotsuseid on tutvustatud VII.3 jaotises „Asutamisvabadus“.

123| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

hagi, mille kohalik esimese astme kohus rahuldab ja mille kohta tehtud kohtuotsuse kõrgem piirkondlik kohus apellatsioonistmes muutmata jättis. Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitatud kassatsioonkaebuses jäi Funke Medien nõude juurde jätta rikkumise lõpetamise hagi rahuldamata.

Euroopa Kohus märkis sissejuhatuseks, et sõjaväelist olukorda käsitlevad raportid saavad olla autoriõigusega kaitstud ainult tingimusel, et need on autori intellektuaalne looming, mis peegeldab autori isikupära ja mis väljendub selles, et autor on nende raportite koostamisel saanud teha vabu ja loomingulisi valikuid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab igal üksikjuhul kontrollima, kas see tingimus on täidetud.

Vastates kõigepealt küsimusele, kas autoriõiguse direktiivi sätted jätavad liikmesriikidele kaalutlusruumi nende riigisisese õigusesse ülevõtmisel, märkis Euroopa Kohus, et sätted, mis näevad ette autori ainuõigused oma teoseid reprodutseerida¹²⁴ ja üldsusele edastada¹²⁵, kujutavad endast neis silmas peetud õiguste materiaalõigusliku sisu täieliku ühtlustamise meetmeid. Autoriõiguse direktiivi sätete kohta, mis võimaldavad teha nendest õigustest erandi ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks¹²⁶, märkis Euroopa Kohus seevastu, et need sätted ei ühtlusta nendes sätestatud erandite või piirangute ulatust täielikult. Liikmesriigid peavad neil nende sätete rakendamisel oleva kaalutlusruumi kasutamisel siiski jääma liidu õigusega seatud piiridesse, selleks et säilitada õiglane tasakaal ühelt poolt õiguste omajatel nende intellektuaalomandi kaitse vastu oleva huvi¹²⁷, mis on tagatud hartaga, ja teiselt poolt teoste või kaitstud objektide kasutajatel olevate õiguste ja huvide, eriti nende sõna- ja teabevabaduse¹²⁸, mis on samuti hartaga tagatud, ning samuti avaliku huvi kaitse vahel.

Järgmiseks täpsustas Euroopa Kohus seoses sõna- ja teabevabadusega, et see vabadus ei saa väljaspool autoriõiguse direktiivis sätestatud erandeid ja piiranguid¹²⁹ õigustada muud kui selles direktiivis ette nähtud erandit autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada. Euroopa Kohus nentis sellega seoses, et autoriõiguse direktiivis ette nähtud erandite ja piirangute loetelu on ammendav.

Viimaseks selgitas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes kaaluda ühelt poolt autori ainuõigusi oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks autoriõiguse direktiivis ette nähtud eranditest tulenevaid õigusi, peab lähtuma nende sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas hartaga tagatud põhiõigustega.

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses *Spiegel Online* (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)) samuti *autorile autoriõiguse direktiiviga antud ainuõigusi oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada ning nende õiguste suhtes ette nähtud erandeid ja piiranguid seoses olukorraga, kus interneti uudisteportaalil avaldati teatav käsikiri ja kogumikus avaldatud artikkel, mida üldsusel oli võimalik hüperlinkide kaudu alla laadida.*

124| Autoriõiguse direktiivi artikli 2 punkt a.

125| Autoriõiguse direktiivi artikli 3 lõige 1.

126| Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõike 3 punktis c nimetatud teine olukord ja punkt d.

127| Harta artikli 17 lõige 2.

128| Harta artikkel 11.

129| Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõiked 2 ja 3.

Põhikohtuasjas vaidlesid internetis omanimelist teabeportaali haldav Spiegel Online ja Volker Beck, kes oli Bundestagi (Saksamaa Liidupäev) liige, selle üle, et Spiegel Online avaldas oma veebisaidil V. Becki käsikirja ja viimase poolt ühes kogumikus avaldatud artikli. V. Beck vaidlustas kohalikus esimese astme kohtus selle käsikirja ja artikli terviktekstide Spiegel Online'i veebisaidil kättesaadavaks tegemise, kuna ta pidas seda oma autoriõiguse rikkumiseks. Nimetatud kohus rahuldas V. Becki nõuded. Spiegel Online, kelle apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata, esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.

Lahendades küsimust, kas autoriõiguse direktiivi sätteid, mis võimaldavad teha autori ainuõigustest erandi ajakohastest sündmustest teavitamise¹³⁰ ja tsiteerimise¹³¹ tarbeks, jätavad liikmesriikidele kaalutlusruumi nende sätete riigisisesele õigusele ülevõtmisel, asus Euroopa Kohus seisukohale, et nende sätete puhul ei ole tegemist täieliku ühtlustamise meetmetega. Sellele vaatamata peavad liikmesriigid neil nende sätete rakendamisel oleva kaalutlusruumi kasutamisel jääma liidu õigusega seatud piiridesse, selleks et säilitada õiglane tasakaal ühelt poolt õiguste omajatel nende intellektuaalomandi¹³² kaitse vastu oleva huvi, mis on tagatud hartaga, ja teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatel olevate huvide ja põhiõiguste, eriti nende sõna- ja teabevabaduse¹³³, mis on samuti hartaga tagatud, ning samuti avaliku huvi kaitse vahel.

Seoses sõna- ja teabevabadusega täpsustas Euroopa Kohus, et see vabadus ei saa väljaspool autoriõiguse direktiivis sätestatud erandeid ja piiranguid¹³⁴ õigustada muud kui selles direktiivis ette nähtud erandit autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada. Ta rõhutas sellega seoses, et direktiivis ette nähtud erandite ja piirangute loetelu on ammendav.

Ühtlasi selgitas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes kaaluda ühelt poolt autori ainuõigusi oma teoseid reprodutseerida¹³⁵ ja üldsusele edastada¹³⁶ ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks autoriõiguse direktiivis ette nähtud eranditest tulenevaid õigusi, peab lähtuma nende sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas hartaga tagatud põhiõigustega.

Käsitledes kõigepealt ajakohastest sündmustest teavitamise tarbeks autoriõiguse direktiivis ette nähtud erandit, leidis Euroopa Kohus, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis piirab selles sättes ette nähtud erandi või piirangu kohaldamise juhtudega, kui eelneva loa saamine kaitstud teose kasutamiseks ajakohastest sündmustest teavitamise eesmärgil ei ole mõistlikult võimalik. Ajakohase sündmuse asetleidmine nõuab nimelt üldjuhul ja iseäranis infoühiskonnas, et seda puudutavat teavet saaks edastada kiiresti, mistõttu see ei ole hästi ühildatav nõudega saada autorilt eelnev nõusolek, mis võib üldsusele asjakohase teabe aegsasti edastamise liiga raskeks teha või seda isegi takistada.

Käsitledes seejärel tsiteerimise tarbeks autoriõiguse direktiivis ette nähtud erandit, leidis Euroopa Kohus esiteks, et selles sättes sisalduv mõiste „tsiteerimine“ hõlmab hüperlingi abil suunamist eraldi avatavale failile. Euroopa Kohus viitas sellega seoses oma kohtupraktikale, mille kohaselt aitavad hüperlingid kaasa

130| Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõike 3 punktis c nimetatud teine olukord.

131| Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõike 3 punkt d.

132| Harta artikli 17 lõige 2.

133| Harta artikkel 11.

134| Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõiked 2 ja 3.

135| Autoriõiguse direktiivi artikli 2 punkt a.

136| Autoriõiguse direktiivi artikli 3 lõige 1.

interneti sujuvale toimimisele, mis on hartaga tagatud sõna- ja teabevabaduse seisukohast eriti oluline, ning samuti aitavad need kaasa arvamuste ja teabe vahetusele selles võrgus, milles pääseb ligi tohutule hulgale teabele. Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et teos on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud juhul, kui üldsus on varem saanud sellega konkreetsel kujul tutvuda õiguse omaja loal või tulenevalt kohustuslikust litsentsist või seadusest tulenevast loast. Selle üle, kas teos on üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehtud, peab otsustama liikmesriigi kohus, kes seejuures peab lähtuma tema lahendada olevast konkreetsest juhtumist ja võtma arvesse juhtumi kõiki asjaolusid.

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Pelham jt** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)) veel *fonogrammitootjatele autoriõiguse direktiiviga ja direktiiviga 2006/115¹³⁷ antud ainuõigusi oma fonogrammi reprodutseerida ja levitada ning nende õiguste suhtes ette nähtud erandeid ja piiranguid, seekord seoses olukorraga, kus muusikateostest võetakse helilõik (sämpel) selleks, et kasutada seda uue muusikateose loomisel.*

R. Hütter ja F. Schneider-Esleben (edaspidi „Hütter jt“) on ansambli Kraftwerk liikmed. Kraftwerk avaldas 1977. aastal fonogrammi, mis sisaldas muusikapala pealkirjaga „Metall auf Metall“. M. Pelham ja M. Haas on muusikapala „Nur mir“ heliloojad, mis ilmus äriühingu Pelham poolt 1997. aastal toodetud fonogrammidel. Hütter jt väitsid, et Pelham kopeeris muusikapalast „Metall auf Metall“ elektrooniliselt ligikaudu kahe sekundi pikkuse rütmiseeria lõigu (sämpli) ja kasutas seda lõiku järjestikku korrates muusikapalas „Nur mir“. Hütter jt leidsid, et Pelham on rikkunud neile fonogrammitootjatena kuuluvat autoriõigusega kaasnevat õigust.

Euroopa Kohus märkis selles kontekstis kõigepealt, et ka väga lühikese fonogrammilt võetud helilõigu reprodutseerimist tuleb põhimõtteliselt pidada selle fonogrammi „osaliseks“ reprodutseerimiseks ning selline reprodutseerimine on seega sellise fonogrammi tootjale autoriõiguse direktiiviga antud ainuõigus.

Euroopa Kohus rõhutas siiski, et hartaga tagatud õigust intellektuaalomandile¹³⁸ tuleb kaaluda võrreldes teiste hartaga tagatud põhiõigustega, sealhulgas kunstivabadusega¹³⁹, mis sõnavabaduse¹⁴⁰ alla kuuluvana võimaldab osaleda mis tahes kultuurilise, poliitilise ja sotsiaalse teabe ja ideede avalikus vahetuses. Nii otsustas Euroopa Kohus, et hartat silmas pidades võimaldab fonogrammitootjale antud ainuõigus lubada või keelata oma fonogrammi reprodutseerimist¹⁴¹ tal keelata kolmandal isikul kasutada tema fonogrammilt võetud kas või väga lühikest helilõiku selleks, et see lõik teise fonogrammi üle võtta, *välja arvatud juhul, kui see lõik võetakse uude teosesse üle muudetud ja kuulamisel mitteäratuntaval kujul.*

Järgmiseks täpsustas Euroopa Kohus selle ainuõiguse kohta veel, et autoriõiguse direktiivi artikli 2 punkt c kujutab endast kõnealuse õiguse materiaalsoigusliku sisu täieliku ühtlustamise meedet. Fonogrammitootjal liidus olev reprodutseerimise ainuõigus on nimelt direktiivis määratletud üheti mõistetaval viisil, ilma et sellele lisanduks ühtegi tingimust ja selle rakendamiseks või toimeks oleks vaja võtta mingeid akte.

137| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamissoiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT 2006, L 376, lk 28).

138| Harta artikli 17 lõige 2.

139| Harta artikkel 13.

140| Harta artikkel 11.

141| Autoriõiguse direktiivi artikli 2 punkt c.

Mis puudutab fonogrammitootjale antud ainuõigust teha oma fonogramm, sealhulgas selle „koopiad“ üldsusele kättesaadavaks¹⁴², siis otsustas Euroopa Kohus, et mõistet „koopia“ – mida kasutatakse ka Genfi konventsioonis¹⁴³, millega antav tõlgendus peab kooskõlas olema – tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole hõlmatud fonogramm, mis küll sisaldab helilõike teiselt fonogrammilt, kuid ei hõlma kõiki sellele teisele fonogrammile salvestatud helisid ega olulist osa neist.

Arutades, kas on võimalik teha erand fonogrammitootja ainuõigusest oma fonogrammi reprodutseerida, otsustas Euroopa Kohus, et liikmesriik ei või selle õiguse suhtes lisaks autoriõiguse direktiivis sätestatud eranditele või piirangutele¹⁴⁴ näha oma riigisisese õiguses ette veel muud erandit või piirangut. Ta rõhutas sellega seoses, et direktiivis ette nähtud erandite ja piirangute loetelu on ammendav.

Viimaseks otsustas Euroopa Kohus seoses autoriõiguse direktiivis¹⁴⁵ mainitud mõistega „tsiteerimine“, et see mõiste ei hõlma olukorda, kus tsiteeritud teost ei ole võimalik eristada. Kui aga uue muusikateose looja kasutab fonogrammilt võetud helilõiku (sämplit), mis võimaldab keskmisel kuulajal ära tunda teose, kust see lõik on võetud, võib selle helilõigu kasutamine olenevalt juhtumi asjaoludest kujutada endast „tsiteerimist“ autoriõiguse direktiivi tähenduses, tõlgendatuna koostoimes harta artikliga 13, juhul kui selle kasutamise eesmärk on astuda dialoogi teosega, kust see helilõik on võetud, ja kui autoriõiguse direktiivis ette nähtud tingimused on täidetud.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers** (C-263/18, [EU:C:2019:1111](#)), et e-raamatu veebist allalaadimise teel üldsusele alaliseks kasutamiseks pakkumine on hõlmatud mõistega „üldsusele edastamine“ autoriõiguse direktiivi tähenduses.

Madalmaade kirjastajate huve kaitsvad ühingud Nederlands Uitgeversverbond (edaspidi „NUV“) ja Groep Algemene Uitgevers (edaspidi „GAU“) esitasid rechtbank Den Haagile (Haagi esimese astme kohus, Madalmaad) hagi, milles nad muu hulgas palusid keelata äriühingul Tom Kabinet teha tema veebisaidil loodud „lugemisklubi“ liikmetele kättesaadavaks e-raamatuid või neid raamatuid reprodutseerida. NUV ja GAU väitsid, et see tegevus rikub autoriõigust, mis nende ühingute liikmetel on nimetatud e-raamatute suhtes. Nad leidsid, et Tom Kabinet, kes pakub lugemisklubis müügiks „kasutatud“ e-raamatuid, edastab neid raamatuid üldsusele, selleks luba omamata. Tom Kabinet väitis vastu, et selline tegevus on hõlmatud levitamiseõigusega, millele tulenevalt eespool viidatud direktiivist kohaldatakse lõppemise reeglit, kui õiguse omaja on asjaomase objekti – konkreetset juhul e-raamatu – liidus müünud või kui see on müüdnud tema nõusolekul. Tema hinnangul tähendab see reegel, et NUV-l ja GAU-l ei ole pärast kõnealuste e-raamatute müüki enam ainuõigust lubada või keelata neid raamatuid üldsusele levitada.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et e-raamatu veebist allalaadimise teel alaliseks kasutamiseks pakkumine ei ole hõlmatud autoriõiguse direktiivi artikli 4 lõikes 1 osutatud „üldsusele levitamise“ õigusega, vaid hoopis selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses „üldsusele edastamise“ õigusega, mille lõppemine on tulenevalt selle artikli lõikest 3 välistatud.

Selle seisukoha põhjendamiseks tuletas Euroopa Kohus eelkõige Ülemaailmse Intellektuaalomandi Organisatsiooni (WIPO) autoriõiguse lepingust, mis on nimetatud direktiivi lähtekoht, ja selle direktiivi ettevalmistavatest materjalidest, et liidu seadusandja soovis, et see õiguse lõppemise reegel oleks kohaldatav

¹⁴² Direktiivi 2006/115 artikli 9 lõike 1 punkt b.

¹⁴³ Fonogrammitootjat fonogrammi loata paljundamise vastu kaitsev konventsioon, mis on alla kirjutatud Genfis 29. oktoobril 1971, artikli 1 punkt c ja artikkel 2.

¹⁴⁴ Autoriõiguse direktiivi artikkel 5.

¹⁴⁵ Autoriõiguse direktiivi artikli 5 lõike 3 punkt d.

ainult selliste materiaalsete esemete levitamisele nagu materiaalsel kandjal olevad raamatud. Seevastu, kui seda õiguse lõppemise reeglit kohaldataks e-raamatutele, võiks see õiguste omajate huvi saada oma teoste eest asjakohast tasu kahjustada palju enam kui materiaalsel kandjal olevate raamatute puhul, sest erinevalt materiaalsel andmekandjal olevatest raamatutest ei kulu e-raamatute immateriaalsed digikoopiad kasutamisel ning seega asendavad võimalikul kasutatud raamatute turul uusi eksemplare ideaalselt.

Mis täpsemalt puudutab mõistet „üldsusele edastamine“, siis märkis Euroopa Kohus, et seda tuleb mõista laias tähenduses ja see hõlmab teose igasugust edastamist üldsusele, kes ei viibi paigas, kust teost edastatakse, nagu ka teose sellist edastamist või vahendamist kaabli või kaablita vahendite kaudu. Sellesse mõistesse on liidetud kaks kumulatiivset koostisosa, nimelt teose edastamise toiming ja selle teose edastamine üldsusele.

Esimesena nimetatud koostisosa kohta ilmneb autoriõiguse direktiivi ettepaneku seletuskirjast, et „otsustav toiming seisneb teose üldsusele kättesaadavaks tegemises ehk seega selle üldsusele ligipääsetaval saidil pakkumises, mis eelneb tegelikule nõudmisel edastamise etapile“, ja „[o]luline ei ole, kas isik on teose tegelikult alla laadinud või mitte.“ Seega leidis Euroopa Kohus, et teose „edastamiseks“ tuleb pidada teose kättesaadavaks tegemist igaühele, kes registreerib end lugemisklubi veebisaidil, ilma et oleks vaja, et asjaomane isik seda võimalust kasutaks, laadides e-raamatu sellelt veebisaidilt tegelikult alla.

Teisena nimetatud koostisosa puhul tuleb arvesse võtta mitte ainult nende isikute arvu, kellele sama teos on üheaegselt kättesaadav, vaid ka seda, mitmele neist on see teos üksteise järel kättesaadav. Käesoleval juhul leidis Euroopa Kohus, et nende isikute arv, kes võivad selle lugemisklubi platvormi kaudu samale teosele üheaegselt või järjestikku ligi pääseda, on suur. Seetõttu, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kõiki asjakohaseid tureid hõlmav kontroll seda kinnitab, tuleb kõnealust teost käsitada üldsusele edastatuna.

Euroopa Kohus otsustas veel, et üldsusele edastamiseks kvalifitseerimiseks peab kaitstud teose edastamine toimuma senikasutatust erineva tehnilise vahendi abil või olema suunatud uuele üldsusele, st üldsusele, kellega autoriõiguse omaja oma teose algseks üldsusele edastamiseks luba andes ei arvestanud. Kuna käesoleval juhul kaasneb e-raamatu kättesaadavaks tegemisega üldjuhul kasutuslitsents, mis annab selle e-raamatu alla laadinud kasutajale ainult õiguse seda raamatut oma seadmest lugeda, tuleb asuda seisukohale, et selline edastamine, millega tegeleb äriühing Tom Kabinet, on suunatud üldsusele, kellega autoriõiguse omaja ei ole arvestanud, ja seega uuele üldsusele.

2. Tööstusomand

ELi kaubamärgiõiguse valdkonnas tuleb esile tuua nelja kohtuotsust. Esimene käsitleb liikmesriikide kohtute territoriaalset pädevust seoses kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise ja kaubamärgi kehtivusega. Teises kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus mõistet „pahauskus“ ELi kaubamärgi taotluse esitamisel. Kolmandas kohtuotsuses täpsustati Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) pädevust tühistada oma otsuseid, mille puhul on ta ise ilmselgelt menetlusnormi rikkunud. Neljas ja viimane kohtuotsus puudutab ELi kollektiivkaubamärgi tegelikku kasutamist.

Euroopa Kohus täpsustas 5. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **AMS Neve jt** (C-172/18, [EU:C:2019:674](#)) seoses ühe eelotsusetaotlusega, kuidas mõista väljendit „liikmesriigi [territoorium], kus rikkumine on toimunud“, mis sisaldub määruse nr 207/2009¹⁴⁶ ühenduse kaubamärgi kohta (edaspidi „kaubamärgimäärus“) artikli 97 lõikes 5, mis käsitleb kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise ja kaubamärgi kehtivuse vaidlusi läbi vaatavate liikmesriigi kohtute tööpiirkonda. Põhikohtuasjas käsitleti ELi kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise hagi,

146| Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 207/2009 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2009, L 78, lk 1).

mis oli esitatud kolmanda isiku vastu, kes kasutas asjaomase kaubamärgiga identseid või sarnaseid tähiseid reklaamis ja müügipakkumistes veebisaidil või sotsiaalmeedia platvormidel. Hagi oli esitatud Ühendkuningriigi kohtule, kes asus seisukohale, et sellise vaidluse lahendamine ei kuulu tema pädevusse, kuna ta leidis, et kohus, kes on territoriaalselt pädev hagi läbi vaatama, on kohus, kelle tööpiirkonnas asub paik, kus kolmas isik tegi otsuse avaldada sellisel saidil või sellistel platvormidel reklaami ja pakkuda kaupa müügiks ning võttis meetmed selle otsuse elluviimiseks.

Sissejuhatuseks tõdes Euroopa Kohus, et hageja võimalust valida kohtualluvus kas kostja asukoha alusel vastavalt kaubamärgimääruse artikli 97 lõikele 1 või kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise toimepanemise koha järgi vastavalt nimetatud artikli lõikele 5, ei saa mõista nii, et hageja võib samade kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise asjaoludega seoses kumuleerida õiguskaitsevahendeid, mis põhinevad kõnealuse artikli lõigetel 1 ja 5, vaid see tähendab üksnes lõikes 5 osutatud kohtualluvuse alternatiivsust võrreldes nimetatud artikli muudes lõigetes sätestatud kohtualluvustega. Sellise alternatiivse kohtualluvuse sätestamisega on liidu seadusandja võimaldanud ELi kaubamärgi omanikul esitada suunatud hagisid, millest igaüks käsitleb kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumist üheainsa liikmesriigi territooriumil. Kui mitu kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise hagi samade poolte vahel on seotud sama tähise kasutamisega, kuid mitte sama territooriumiga, ei ole neil sama ese ning seetõttu ei kuulu need samal ajal pooleli olevaid paralleelseid kohtuasju (*lis pendens*) reguleerivate eeskirjade kohaldamisalasse. Seega ei saa eri liikmesriikide kohtud, kelle poole on sellistel asjaoludel pöördutud, teha „vastandlikke otsuseid“ kaubamärgimääruse põhjenduse 17 tähenduses, kuna hageja on esitanud hagid eri territooriumide kohta.

Euroopa Kohus märkis seejärel, et ELi kaubamärkide kohtul, kellele on kaubamärgimääruse artikli 97 lõike 5 alusel esitatud kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise hagi, tuleb juhul, kui ta peab hindama, kas tema pädevuses on tuvastada, kas kaubamärgist tulenevaid õigusi on rikutud tema liikmesriigi territooriumil, veenduda, et kostjale etteheidetav tegevus on seal toime pandud. Kui etteheidetav tegevus seisneb sellise kauba elektrooniliselt avaldatud reklaamis ja müügipakkumistes, mis kannab ELi kaubamärgi omaniku nõusolekuta tema kaubamärgiga identset või sarnast tähist, siis tuleb asuda seisukohale, et nimetatud tegevus toimus territooriumil, kus elavad ja asuvad tarbijad või kauplejad, kellele need reklaamid ja müügipakkumised on suunatud, olenemata asjaolust, et kostja asukoht, tema kasutatav võrguserver või ka reklaamitav ja müügiks pakutav kaup asub teisel territooriumil. Tuleb vältida seda, et ELi kaubamärgist tulenevate õiguste rikkuja saaks esitada vastuväiteid nimetatud artikli kohaldamisele ning saaks sel viisil kahjustada sätte soovitatavat toimet, tuginedes paigale, kus tema reklaamid ja pakkumised on interneti üles pandud, eesmärgiga välistada mis tahes muu kohtu alluvus kui selle paiga ja tema asukoha kohtu alluvus. Euroopa Kohus märkis, et kui väljendit „liikmesriigi [territoorium], kus rikkumine on toimunud“ tuleks tõlgendada nii, et see viitab liikmesriigile, kus nimetatud äritoimingute tegija haldas oma veebisaiti ning pani sellele üles oma reklaamid ja müügipakkumised, siis piisaks, kui liidus asuvad kaubamärgist tulenevate õiguste rikkujad, kes tegutsevad elektroonilisel teel ning soovivad takistada asjaomastel ELi kaubamärkide omanikel alternatiivse kohtualluvuse kasutamist, tagavad, et interneti ülespanemise koht on sama kui rikkuja asukoht. Lisaks võib hageja jaoks osutuda ülemäära keeruliseks, kui mitte võimaluks selle paiga väljaselgitamine, kus kostja tegi otsused ja võttis tehnilised meetmed selliseks interneti ülespanemiseks.

Seetõttu tuleb selliseid äritoiminguid, nagu olid kõne all põhikohtuasjas, käsitada „toimununa“ territooriumil, kus neist on saanud reklaam ja müügipakkumised, st seal, kus nende kaubanduslik sisu tehti tegelikult kättesaadavaks neile tarbijatele ja kauplejatele, kellele see oli suunatud. Seevastu ei ole oluline, kas need reklaamid ja pakkumised tõid kaasa kostja kauba ostmise.

Euroopa Kohus tühistas 12. septembri 2019. aasta kohtuotsusega **Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret vs. EUIPO** (C-104/18 P, [EU:C:2019:724](#)) Üldkohtu otsuse¹⁴⁷ ja täpsustas mõistet „pahausksus“ ELi kaubamärgi taotluse esitamisel.

J. Nadal Estebani ja ettevõtja Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticareti, kellele kuuluvad kujutismärgid KOTON, vahel olid ärisuhted kuni 2004. aastani. J. Nadal Esteban esitas 25. aprillil 2011 taotluse kujutismärgi STYLO & KOTON registreerimiseks ELi kaubamärgina Nizza kokkuleppe¹⁴⁸ klassidesse 25, 35 ja 39 kuuluvate kaupade ja teenuste jaoks. Pärast seda, kui osaliselt rahuldati Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticareti vastulause, mis põhines tema kaubamärkidel KOTON, mis on registreeritud klassidesse 18, 25 ja 35 kuuluvate kaupade ja teenuste jaoks, registreeriti kaubamärk STYLO & KOTON klassi 39 kuuluvate teenuste jaoks. Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret esitas seejärel kaubamärgi kehtetuks tunnistamise taotluse, tuginedes kaubamärgimääruse artikli 52 lõike 1 punktile b, mille kohaselt see, kui taotluse esitaja tegutses kaubamärgi taotluse esitamisel pahauskselt, on absoluutne kehtetuks tunnistamise põhjus.

Üldkohus jättis jõusse Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) otsuse, millega jäeti kehtetuks tunnistamise taotlus rahuldamata, ning asus seisukohale, et pahausksust ei saanud esineda, kuna puudub nende kaupade või teenuste, mille jaoks vastandatud kaubamärgid on registreeritud, identsus või sarnasus, mis põhjustaks segiajamise. Euroopa Kohus, kellele esitati apellatsioonkaebus, pidi selgitama mõistet „pahausksus“.

Kõigepealt täpsustas Euroopa Kohus, et kuigi mõiste „pahausksus“ tavakeele tähenduses eeldab ebaausat meelesisundit või kavatsust, tuleb seda mõistet tõlgendada ka kaubamärgiõiguse ehk äritegevuse kontekstis. ELi kaubamärgi eeskirjade eesmärk on eelkõige kaasa aidata liidus sellise korra loomisele, mis tagaks, et konkurentsi ei moonutata, ja milles peab igal ettevõtjal olema võimalik oma kaupade või teenuste kvaliteedile tuginedes endale klientide leidmiseks registreerida kaubamärkidena tähiseid, mis võimaldavad tarbijal ilma võimaliku segiajamiseta eristada tema kaupu või teenuseid muud päritolu kaupadest või teenustest. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et kaubamärk tuleb pahausksuse tõttu kehtetuks tunnistada siis, kui asjakohastest ja ühtelangevatest tõenditest nähtub, et selle kaubamärgi omanik ei ole esitanud kaubamärgi registreerimise taotlust mitte eesmärgiga osaleda ausalt konkurentsis, vaid kavatsusega kahjustada vastuolus ausate tavade kolmandate isikute huve või isegi konkreetset kolmandat isikut silmas pidades saada ainuõigus muudel eesmärkidel kui need, mis on seotud kaubamärgi ülesannetega, muu hulgas kaubamärgi põhiülesandega tähistada päritolu.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et 11. juuni 2009. aasta kohtuotsusest **Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli** (C-529/07, [EU:C:2009:361](#)) ei nähtu, et pahausksuse olemasolu saab tuvastada vaid olukorras, kus siseturul kasutatakse identsete või sarnaste kaupade või teenuste jaoks identset või sarnast tähist, mida võib segi ajada tähisega, mille registreerimist taotletakse. Nimelt võib esineda juhtumeid, kus kaubamärgi registreerimise taotlust võib pidada pahauskselt esitatuks, vaatamata sellele, et nimetatud taotluse esitamise ajal ei kasutanud ükski kolmas isik siseturul identsete või sarnaste kaupade jaoks identset või sarnast tähist. Kaubamärgimääruse artikli 52 lõike 1 punkti b alusel esitatud kehtetuks tunnistamise taotluse puhul ei ole sugugi nõutud, et kaubamärgitaotleja oleks identsete või sarnaste kaupade või teenuste jaoks registreeritud varasema kaubamärgi omanik. Pealegi, kui ilmneb, et vaidlusaluse kaubamärgi taotluse esitamise hetkel kasutas kolmas isik vaidlusaluse kaubamärgiga identset või sarnast tähist vähemalt ühes liikmesriigis, ei pea tingimata olema tõendatud, et avalikkus võib need tähised omavahel segi ajada. Juhul, kui kolmanda isiku kasutatava tähise

¹⁴⁷ Üldkohtu 30. novembri 2017. aasta otsus **Koton Mağazacılık Tekstil Sanayi ve Ticaret vs. EUIPO – Nadal Esteban (STYLO & KOTON)** (T-687/16, [EU:T:2017:853](#)).

¹⁴⁸ 15. juuni 1957. aasta märkide registreerimisel kasutatava kaupade ja teenuste rahvusvahelise klassifikatsiooni Nizza kokkulepe (uuesti läbi vaadatud ja parandatud kujul).

ja vaidlusaluse kaubamärgi segiajamise tõenäosus puudub või kui kolmas isik ei kasuta vaidlusaluse kaubamärgiga identset või sarnast tähist, võivad muud konkreetse juhtumi faktilised asjaolud endast kujutada asjakohaseid ja üksteist toetavaid tõendeid kaubamärgitaotleja pahausksuse kohta.

Lõpuks tõdes Euroopa Kohus, et Üldkohus ei võtnud igakülgsel hindamisel arvesse kõiki taotluse esitamise ajal asjakohaseid faktilisi asjaolusid, kuigi see hetk oli määrava tähtsusega. Kuna vaidlusalune kaubamärk paluti tervikuna kehtetuks tunnistada, siis oleks taotlust tulnud hinnata lähtuvalt J. Nadal Estebani kavatsustest ajal, kui ta taotles selle kaubamärgi registreerimist. Seetõttu tühistas Euroopa Kohus vaidlustatud otsuse.

Euroopa Kohus jättis 31. oktoobri 2019. aasta kohtuotsusega **Repower vs. EUIPO** (C-281/18 P, [EU:C:2019:916](#)) rahuldamata Üldkohtu otsuse¹⁴⁹ peale esitatud apellatsioonkaebuse ja esitas *täpsustused Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) pädevuse kohta tühistada oma otsuseid, mille puhul on ta ise ilmselgelt menetlusnormi rikkunud*.

Kõnealusel asjas esitas apellant – äriühing Repower – EUIPO-le taotluse sõnamärgi REPOWER registreerimiseks. Menetlusse astuja repowermap.org-i taotluse alusel rahuldas EUIPO tühistamisosakond selle kaubamärgi kehtetuks tunnistamise taotluse osaliselt seoses teatavate kaupade ja teenustega. EUIPO apellatsioonikoda jättis selle otsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata. Pärast seda, kui menetlusse astuja esitas Üldkohtule tühistamishagi, tegi apellatsioonikoda uue otsuse, millega tühistas oma otsuse kaebuse rahuldamata jätmise kohta põhjendusel, et selle otsuse põhjendus ei ole piisav ja seega on selle puhul tegemist „menetlusnormi ilmse rikkumisega“ kaubamärgimääruse artikli 80 lõike 1 tähenduses.

Otsuses, mille Üldkohus tegi selle tühistamisotsuse peale esitatud hagi alusel, tõdes ta, et EUIPO ei saa sellise otsuse alusena tugineda kaubamärgimääruse artikli 80 lõikele 1, kuna puudulik põhjendus ei ole „menetlusnormi ilmne rikkumine“ selle sätte tähenduses¹⁵⁰. Üldkohus märkis siiski, et tühistamisotsuse alus võib olla õiguse üldpõhimõte, mille kohaselt võib õigusvastase haldusakti tühistada. Olles tuvastanud, et sellise õigusliku aluse valikul tehtud veaga ei saa põhjendada tühistamisotsuse tühistamist, jättis Üldkohus Repoweri hagi rahuldamata.

Euroopa Kohus tõdes, et kaubamärgimääruse artikli 80 lõike 1 tähenduses mõiste „ilmne menetlusnormi rikkumine“ tõlgendamisel tuleb arvesse võtta mitte üksnes selle sätte sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osa säte on.

Selles küsimuses märkis Euroopa Kohus, et kaubamärgimääruse ülesehitusest tuleneb, et menetlusnormi rikkumine, mille korral EUIPO määruse artikli 80 lõike 1 alusel oma otsuse tühistab, on seotud eelkõige selles jaotises sisalduvate menetluseeskirjadega nagu põhjendamiskohustus. Seda tõlgendust toetab ka sama määruse artikli 80 lõike 1 eesmärk kohustada EUIPOd hea halduse ja menetlusökonoomia tagamise kaalutlusel tühistama need otsused, mille puhul on tegemist menetlusnormi ilmse rikkumisega. Samuti peegeldab see tõlgendus Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt on põhjendamiskohustus oluline vorminõue, mida tuleb eristada põhistuse põhjendatusest, mis on seotud vaidlusaluse akti sisulise õiguspärasusega.

149| 21. veebruari 2018. aasta kohtuotsus **Repower vs. EUIPO – repowermap.org (REPOWER)** (T-727/16, [EU:T:2018:88](#)).

150| Määruse nr 207/2009 artikli 80 lõike 1 esimeses lauses on sätestatud, et kui EUIPO on teinud registrisse kande või võtnud vastu otsuse, mis sisaldab ilmset ametile omistatavat menetlusnormi rikkumist, tagab ta kande kehtetuks tunnistamise või otsuse tühistamise.

Seetõttu otsustas Euroopa kohus erinevalt Üldkohtust, et põhjendamiskohustuse mis tahes rikkumine, nagu puudulik või ebapiisav põhjendus, kujutab endast kaubamärgimääruse artikli 80 lõike 1 tähenduses menetlusnormi rikkumist, mille tõttu peab EUIPO sellist viga sisaldava otsuse tühistama, juhul kui asjaomane rikkumine on päevselge.

Järelikult oli see säte käesolevas asjas kohaldatav ja Üldkohus rikkus õigusnormi. Euroopa Kohus leidis siiski, et see õigusnormi rikkumine ei tingi vaidlustatud kohtuotsuse tühistamist, kuna selle kohtuotsuse resolutsioon, millega jäetakse rahuldamata Repoweri hagi tühistamisotsuse peale, on ilmselgelt põhjendatud muudel põhjustel.

Euroopa Kohus tühistas 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Der Grüne Punkt vs. EUIPO** (C-143/19 P, [EU:C:2019:1076](#)) *edasikaevatud Üldkohtu otsuse*¹⁵¹, kuna viimane oli mõiste „tegelik kasutamine“ ELi kollektiivkaubamärgile kohaldamisel rikkunud õigusnormi.

Kõnealuses asjas registreeriti apellandi Der Grüne Punkt taotlusel kollektiivkujutismärk, mis koosneb kahe noolega ringi kujutisest ning tähistab pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise süsteemi. Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO) rahuldaski selle registreeringu peale esitatud tühistamistaotluse osaliselt, kuna kaubamärki ei olnud tegelikult kasutatud seoses kõigi kaupadega, mille jaoks see oli registreeritud, välja arvatud sellised tooted, mis ise on pakend.

Üldkohus jättis apellandi poolt EUIPO apellatsioonikoja otsuse peale esitatud tühistamishagi rahuldamata.

Apellant põhjendas oma apellatsioonkaebust sellega, et Üldkohus eiras kaubamärgimääruse artikli 15 lõikes 1 esinevale mõistele „tegelik kasutamine“ antud tõlgendust ega võtnud nõuetekohaselt arvesse selle määruse artiklis 66 sätestatud kollektiivkaubamärgi omadusi.

Euroopa Kohus tõi kõigepealt välja, et kollektiivkaubamärgi peamine ülesanne on eristada kaubamärgi omanikust ühenduse liikmete kaupu või teenuseid teiste ettevõtjate omadest. Seega ei ole erinevalt üksikkaubamärgist kollektiivkaubamärgi peamine ülesanne anda tarbijale teada, millist „päritolu“ on kaubad või teenused, mille jaoks kaubamärk on registreeritud. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et kaubamärgimääruse artikkel 66 ei nõua, et valmistajad, tootjad, teenuseosutajad või kaubandusettevõtjad, kes on kollektiivkaubamärgi omanikust ühenduse liikmed, peavad kuuluma samasse kontserni, mis toodab kaupu või osutab teenuseid ühtse kontrolli all. Euroopa Kohus tõdes lisaks, et need kaubamärgid nagu üksikkaubamärgidki paigutuvad kaubandustegevuse konteksti. Seega peab nende kasutamine selleks, et seda võiks pidada kaubamärgimääruse artikli 15 lõike 1 tähenduses „tegelikuks“, vastama tõepoolest asjaomaste ettevõtjate eesmärgile luua või säilitada oma kaupadele ja teenustele turuosa.

Seejärel tõdes Euroopa Kohus, et kollektiivkaubamärki on kasutatud vastavalt selle peamisele ülesandele, kui see kasutamine võimaldab tarbijal aru saada, et kõnealused kaubad või teenused pärinevad ettevõtjalt, kes on kaubamärgi omanikust ühenduse liikmed, ja eristada neid kaupu või teenuseid nende ettevõtjate kaupadest või teenustest, kes selle liikmed ei ole. Käesoleval juhul asus Euroopa Kohus seisukohale, et Üldkohtu tuvastatud asjaolude põhjal on kollektiivkaubamärki kasutatud vastavalt selle peamisele ülesandele, kuna asjaomaste kaupade tootja või turustaja kuulub apellandi litsentsilepingute süsteemi.

Lõpetuseks märkis Euroopa Kohus, et asjaomase kaubamärgi tegeliku kasutamise kontrollimisel tuleb eelkõige hinnata, milline on kasutamine, mida asjaomas majandussektoris peetakse kaubamärgiga kaitstud kaupade või teenuste jaoks turuosa säilitamise või loomise eesmärki arvestades põhjendatuks, kaupade või teenuste olemus, turu omadused ning kaubamärgi kasutamise ulatus ja sagedus. Euroopa Kohus nentis, et Üldkohus

151| 12. septembri 2018. aasta otsus **Der Grüne Punkt vs. EUIPO – Halston Properties (kahe noolega ringi kujutis)** (T-253/17, [EU:T:2018:909](#)).

jättis need kriteeriumid käesolevas asjas kohaldamata. Ta asus seisukohale, et Üldkohus oleks pidanud kontrollima, kas käesolevas asjas nõuetekohaselt tõendatud kasutamist, st kõnealuse kaubamärgi paigutamist lähedal asuvatel kogumisanumatel põhineva ökoloogilise pakendijäätmete kogumise ja kõrvaldamise süsteemiga liitunud ettevõtjate kauba pakendile, peetakse asjaomastes majandussektorites põhjendatuks, et säilitada või luua kaubale turuosa. Euroopa Kohtu hinnangul ei saa välistada, et märges, mille tootja või turustaja on laiatarbekauba pakendile kandnud selle kohta, et ta on liitunud sellise taaskasutamise süsteemiga, võib mõjutada tarbijate ostuotsuseid ja seeläbi aidata kaasa nende kaupade turuosa säilitamisele või loomisele.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et Üldkohus oli tegeliku kasutamise mõiste kohaldamisel rikkunud õigusnormi, ning tühistas vaidlustatud kohtuotsuse ja EUIPO apellatsioonikoja otsuse.

3. Elektrooniline side

Selles valdkonnas tuleb mainida eelkõige kahte kohtuotsust. Esimene on 1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus **Planet49** (C-673/17), mis käsitleb veebisaidi kasutaja nõusolekut küpsiste abil teabe salvestamiseks või teabele juurdepääsuks. Seda kohtuotsust on tutvustatud XIV.1 jaotises „Isikuandmete kaitse“.

Teine on 5. septembri 2019. aasta kohtuotsus **AW jt (kõned hädaabinumbri 112)** (C-417/18, [EU:C:2019:671](#)), milles Euroopa Kohus leidis, et liikmesriikidel on kohustus tagada, et elektroonilise side ettevõtjad avaldavad numbrile 112 tehtud hädaabikõnesid käsitlevale asutusele tasuta teabe helistaja asukoha kohta, kui see on tehniliselt teostatav, ja seda ka siis, kui kõne on tehtud ilma SIM-kaardita mobiiltelefonilt. Lisaks peab see teave olema piisavalt usaldusväärne ja täpne, et hädaabiteenistustel oleks võimalik abi anda. Lõpuks täpsustas Euroopa Kohus veel tingimusi, mille täitumisel võib tekkida riigi vastutus liidu õiguse rikkumise eest.

Panevėžys (Leedu) eeslinnas rööviti 17-aastane tütarlaps, kes seejärel vägistati ja põletati elusalt auto pagasiruumis. Pagasiruumi suletuna õnnestus tal helistada abi saamiseks mobiiltelefoniga kümme korda, kuna Leedu hädaabikõnede vastuvõtukeskusesse Euroopa ühtsel hädaabinumbri 112. Hädaabikõnede vastuvõtukeskuse seadmed ei näidanud aga kasutatud mobiiltelefoni numbrit, mistõttu ei õnnestunud keskuse töötajatel tema asukohta kindlaks teha. Võimalik ei olnud tuvastada, kas kannatanu kasutatud telefonis oli SIM-kaart, ega ka seda, miks hädaabikõnede vastuvõtukeskus tema numbrit ei näinud.

Kannatanu lähisugulased esitasid kaebuse, milles palusid kohustada Leedu riiki hüvitama nende mittevaralise kahju. Nad leiavad, et Leedu Vabariik ei ole taganud, et praktikas rakendatakse nõuetekohaselt direktiivi 2002/22¹⁵² artikli 26 lõiget 5, mis paneb liikmesriikidele kohustuse tagada, et asjaomased ettevõtjad avaldavad tasuta teabe helistaja asukoha kohta hädaabikõnesid käsitlevale asutusele niipea, kui kõne jõuab sellesse asutusse.

Kohtuasja arutav Vilniuse halduskohus (Leedu) küsis Euroopa Kohtult eelotsusetaotluses, kui kaugele ulatub kohustus edastada teavet numbrile 112 helistaja asukoha kohta.

Kõigepealt täpsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2002/22 artikli 26 lõikes 5 ette nähtud kohustus kehtib liikmesriikide suhtes tehnilise teostatavuse korral, ja seda ka siis, kui kõne on tehtud ilma SIM-kaardita mobiiltelefonilt.

¹⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (universaalteenuse direktiiv) (EÜT 2002, L 108, lk 51; ELT eriväljaanne 13/29, lk 367), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11).

Seejärel rõhutas Euroopa Kohus, et direktiivi 2002/22 artikli 26 lõike 5 viimases lauses on liikmesriikidele antud teatav hindamisruum nende kriteeriumide kehtestamisel, millele peab vastama numbrile 112 helistaja asukoha kohta pakutava teabe täpsus ja usaldusväärsus. Nende kehtestatud kriteeriumid peavad siiski tagama – kui see on tehniliselt teostatav – helistaja asukoha kindlakstegemise nii usaldusväärselt ja täpselt, et hädaabiteenistused saaksid talle kasulikult moel abi anda. Kuna selline hinnang on väga tehniline ja tihedalt seotud liikmesriigi mobiilsidevõrgu spetsiifikaga, peab selle andma eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Lõpuks märkis Euroopa Kohus tingimuste kohta, mis peavad olema täidetud selleks, et riik vastutaks liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest, et nende hulka kuulub otsese põhjusliku seose olemasolu õiguse rikkumise ja isikutele sellega tekitatud kahju vahel. Siiski on riik kohustatud heastama tekitatud kahju tagajärjed vastutust käsitlevate riigisiseste sätete alusel, kusjuures riigisisestes õigusaktides sätestatud kahju hüvitamise tingimused ei tohi olla vähem soodsad kui need, mis puudutavad sarnaseid riigisiseseid nõudeid. Eeltoodust nähtub, et kui vastavalt liikmesriigi õigusele piisab riigi vastutuse tekkimiseks kaudse põhjusliku seose olemasolust liikmesriigi asutuse õigusvastase tegevuse ja isikule tekkinud kahju vahel, tuleb vastavalt võrdväärsuse põhimõttele pidada kaudse põhjusliku seose olemasolu liidu õiguse rikkumise, mis on omistatav sellele liikmesriigile, ja isikule tekkinud kahju vahel samuti piisavaks selle liikmesriigi vastutuse tekkimiseks liidu õiguse rikkumise eest.

4. Riigihanked

Euroopa Kohus täpsustas 11. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Telecom Italia** (C-697/17, [EU:C:2019:599](#)) tingimusi, mis peavad olema täidetud selleks, et ettevõtjatel oleks lubatud esitada pakkumus direktiiviga 2014/24¹⁵³ reguleeritud asjade ja teenuste piiratud hankemenetluses. Euroopa Kohus leidis selles kontekstis, et võttes arvesse kõnealuses direktiivis sätestatud nõuet, et väljavalitud ettevõtjad peavad olema õiguslikult ja sisuliselt samad isikud kui pakkumuse esitajad, võib pakkumuse esitada väljavalitud taotleja, kes on võtnud väljavalimise etapi ja pakkumuste esitamise etapi vahel sõlmitud ning pärast pakkumuste esitamise etappi täidetud ühinemislepinguga kohustuse ühendada endaga üks teine väljavalitud taotleja.

Äriühing Infratel algatas 2016. aasta mais Itaalia majandusarengu ministeeriumi nimel piiratud hankemenetluse mitmes Itaalia maakonnas avaliku passiivse ultralairibavõrgu ehitamise, hooldamise ja haldamise hankelepingute sõlmimiseks. Viie hankeosa kohta korraldatud menetluses esitasid osalemistaotlused äriühing Telecom Italia ning äriühingud Metroweb Sviluppo ja OpEn Fiber. Ehkki Metroweb Sviluppo valiti välja, ei esitanud ta lõpuks pakkumust.

Infratel avaldas 2017. aasta jaanuaris vastavaks tunnistatud pakujate nimekirja ja edukate pakujate esialgse paremusjärjestuse. OpEn Fiber oli paremusjärjestuses esikohal kõigi viie hankeosa puhul ja Telecom Italia oli paremusjärjestuses teisel kohal, välja arvatud osa nr 4, mille puhul ta oli kolmandal kohal. Kuna Telecom Italia ei olnud asjaomase menetluse tulemusega rahul, esitas ta kõigepealt taotluse tutvuda selle hankemenetlusega seotud dokumentidega. Neist dokumentidest nähtub sisuliselt, et väljavalimise etapi ja pakkumuste esitamise tähtpäeva vahel oli OpEn Fiber ühendanud endaga Metroweb Sviluppo, ilma et Euroopa Komisjon oleks sellele vastuväiteid esitanud. Seejärel vaidlustas Telecom Italia asjaomase viie hankeosa kohta lepingute sõlmimise Itaalia kohtutes.

¹⁵³ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2014, L 94, lk 65).

Tuletades kõigepealt meelde, et direktiivi 2014/24 artikli 28 lõike 2 esimese lause kohaselt võivad pakkumuse esitada ainult need ettevõtjad, kellele avaliku sektori hankija teeb esitatud teabe hindamise põhjal vastava ettepaneku, rõhutas Euroopa Kohus, et see säte eeldab, et väljavalitud ettevõtjad on õiguslikult ja sisuliselt samad isikud kui pakkumuse esitajad. See reegel on ette nähtud mitmest etapist koosneva piiratud hankemenetluse ja eeskätt taotlejate väljavalimise ja pakkumuste esitamise etapi jaoks. Euroopa Kohus märkis siiski, et see säte ei näe midagi ette seoses muutustega, mis võivad toimuda väljavalitud taotleja struktuuris või majanduslikus seisundis ja tehnilises pädevuses.

Euroopa Kohus lisas sellega seoses, et ta analüüsis direktiivi 2004/17¹⁵⁴ puudutavas analoogses kontekstis küsimust, milline mõju on sellistel muutustel läbirääkimistega hankemenetluse korral, kohtuotsuses *MT Højgaard ja Züblin*¹⁵⁵. Euroopa Kohus asus nii seisukohale, et läbirääkimistega menetluses võib üks kahest ettevõtjast, mis kuulusid väljavalitud ettevõtjate ühendusse, astuda ühenduse asemele pärast selle lõpetamist ja osaleda menetluses võrdsuse põhimõtet rikkumata edasi. Seda küll tingimusel, et on tõendatud, et see ettevõtja ise vastab hankija poolt alguses määratletud nõuetele (esimene kriteerium) ja et tema menetluses edasi osalemine ei kahjusta teiste pakkujate konkurentsiolukorda (teine kriteerium).

Seoses esimese kriteeriumi täidetusega käesolevas kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et äriühing OpEn Fiber vastab endiselt hankija poolt alguses määratletud nõuetele, kuivõrd tema majanduslik seisund on paranenud Metroweb Sviluppo endaga ühendamise tõttu.

Seoses teise kriteeriumi täidetusega leidis Euroopa Kohus, et selline ühinemine nagu Metroweb Sviluppo endaga ühendamine peab toimuma kooskõlas liidu õigusnormidega ja eeskätt määrusega nr 139/2004¹⁵⁶. Euroopa Kohus täheldas sellega seoses, et komisjon oli otsustanud 15. detsembril 2016 selle määruse alusel jätta esitamata vastuväited OpEn Fiberi ja Metroweb Sviluppo ühinemisele. Euroopa Kohus rõhutas selles kontekstis, et hankeid reguleerivatest õigusnormidest eraldiseisvate liidu õiguse sätete eesmärk on just nimelt selle tagamine, et vaba ja moonutamata konkurentsi siseturul ei ohustaks sellised ühinemistehingud, nagu on kõne all põhikohtuasjas. Kui ettevõtja käitumine on nende erieeskirjadega kooskõlas, ei saa seega asuda seisukohale, et tema osalemine sellises tehingus võib iseenesest kahjustada teiste pakkujate konkurentsiolukorda juba ainuüksi seetõttu, et ühendava üksuse majanduslik seisund ja tehniline pädevus paranevad.

154| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiv 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused (ELT 2004, L 134, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 19). See direktiiv ei ole enam kehtiv.

155| Euroopa Kohtu 24. mai 2016. aasta kohtuotsus *MT Højgaard ja Züblin* (C-396/14, [EU:C:2016:347](#)).

156| Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT 2004, L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40).

5. Toiduained

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 12. novembri 2019. aasta kohtuotsuses **Organisation juive européenne ja Vignoble Psagot** (C-363/18, [EU:C:2019:954](#)), mis käsitleb määruse (EL) nr 1169/2011¹⁵⁷ tõlgendamist, et *lisraeli Riigi poolt okupeeritud territooriumidelt pärit toiduainetel peab lisaks märkele päritoluterritooriumi kohta olema juhul, kui toiduained on pärit ühest või mitmest asulast, mis moodustavad sel territooriumil asuva lisraeli asunduse, ka märke sellise päritolu kohta*.

Põhikohtuasja pooled olid ühelt poolt Organisation juive européenne ja Vignoble Psagot Ltd ning teiselt poolt ministre de l'Économie et des Finances (Prantsuse majandus- ja rahandusminister) ja vaidlus puudutas sellise teatise õiguspärasust, mis käsitleb lisraeli Riigi poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidelt pärit kauba päritolu märgistust ja mis nõuab, et kõnealustel toiduainetel oleks vastav märg. Teatis anti välja pärast seda, kui Euroopa Komisjon avaldas tõlgendava teatise neilt territooriumidelt pärit kaupade päritolu märkimise kohta¹⁵⁸.

Esiteks tõdes Euroopa Kohus, et määruse nr 1169/2011 artiklite 9 ja 26 kohaselt peab toiduaine päritoluriik või lähtekoht olema märgitud, kui selle märkimata jätmine võib tarbijaid eksitada, lastes neil arvata, et toiduaine päritoluriik või lähtekoht on muu kui selle tegelik päritoluriik või lähtekoht. Peale selle lisas ta, et kui toiduainel on päritolu või lähtekoha märg, siis ei tohi see tarbijaid petta.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus nii mõiste „päritoluriik“¹⁵⁹ kui ka mõistete „riik“ ja „territoorium“ tõlgendust määruse nr 1169/2011 tähenduses. Ta juhtis tähelepanu sellele, et mõiste „päritoluriik“ on määruse artikli 2 lõikes 3 määratletud osutusega liidu tolliseadustikule¹⁶⁰, mille kohaselt loetakse mingist „riigist“ või „territooriumilt“ pärinevaks kaubaks kaupa, mis on täielikult saadud selles riigis või sellel territooriumil, või kaupa, mille viimane oluline töötlemine või toiming toimus selles riigis või sellel territooriumil¹⁶¹.

Mõiste „riik“ (*pays*) kohta, mida kasutatakse EL lepingus ja EL toimimise lepingus korduvalt termini „riik“ (*État*) vastena, märkis Euroopa Kohus, et tagamaks liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine, tuleb kõnealusele mõistele anda seega samasugune tähendus nii liidu tolliseadustikus kui ka määruses nr 1169/2011. Mõiste „riik“ (*État*) tähendab suveräänsust, mis teostab oma geograafilistes piirides täieulatuslikult volitusi, mille olemasolu rahvusvaheline õigus tunnustab. Euroopa Kohus märkis, et termini „territoorium“ kohta ilmneb juba liidu tolliseadustiku¹⁶² sõnastusest, et sellega tähistatakse muid üksusi kui „riigid“ (*pays*) ja seega ka muid kui „riigid“ (*États*). Niisuguses kontekstis eksitaks tarbijaid see, kui toiduainetele on „päritoluriigina“ märgitud lisraeli Riik, samas kui need toiduained on tegelikult pärit territooriumidelt, millel on omaenda rahvusvaheline staatus, mis on lisraeli Riigist eraldiseisev, ühtlasi on need aga lisraeli Riigi poolt okupeeritud ja selle riigi – kui

157| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrus (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT 2011, L 304, lk 18).

158| Tõlgendav teatis selliste kaupade päritolu märkimise kohta, mis on pärit lisraeli poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidelt (ELT 2015, C 375, lk 4).

159| Määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkt i ja artikli 26 lõike 2 punkt a.

160| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT 2013, L 269, lk 1).

161| Määruse nr 952/2013 artikkel 60.

162| Määruse nr 952/2013 artikkel 60.

rahvusvahelise humanitaarõiguse tähenduses okupatsioonivõimu – piiratud jurisdiktsiooni all. Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et kõnealustel toiduainetel peab olema märges nende päritoluterritooriumi kohta määruse nr 1169/2011 tähenduses, selleks et vältida tarbijate eksitamist seoses asjaoluga, et Iisraeli Riik on neil territooriumidel kohal okupatsioonivõimuna ja mitte suveräänse üksusena.

Kolmandaks märkis Euroopa Kohus, et mõistest „lähtekoht“¹⁶³ tuleb aru saada nii, et selle all peetakse silmas mis tahes konkreetset geograafilist ala toiduaine päritoluriigis või päritoluterritooriumil, välja arvatud tootja aadress. Niisiis võib märges, mille kohaselt on toiduaine pärit mõnel „Iisraeli riigi poolt okupeeritud territooriumil“ asuvast „Iisraeli asundusest“, pidada „lähtekoha“ märkimiseks, kui sõna „asundus“ viitab geograafiliselt määratletud kohale.

Küsimuse puhul, kas märges „Iisraeli asundus“ on kohustuslik, rõhutas Euroopa Kohus esmalt, et Iisraeli Riigi poolt teatavatele okupeeritud aladele rajatud asundusi iseloomustab asjaolu, et need on konkreetne väljund ümberasustamispoliitikale, mille raames asustab Iisraeli Riik rahvast väljapoole oma territooriumi, rikkudes rahvusvahelise humanitaarõiguse norme¹⁶⁴. Seejärel asus Euroopa Kohus seisukohale, et niisuguse märke lisamata jätmine – mis tähendab, et mainitakse üksnes päritoluterritooriumi – võib tarbijaid eksitada. Kui selle kohta puudub tarbijatel mis tahes selgitav teave, ei saa nad teada, kas toiduaine lähtekoht on üks või mitu asunduse moodustavat asulat, mis on ühele neist territooriumidest rajatud rahvusvahelise humanitaarõiguse norme rikkudes. Euroopa Kohus osutas siiski sellele, et määruse nr 1169/2011¹⁶⁵ sätete kohaselt peab tarbijatele antav teave neil võimaldama teha teadlikke valikuid – eelkõige tervisealaste, majanduslike, keskkonnavaluste, sotsiaalsete ja eetiliste kaalutluste põhjal –, aga ka lähtudes eetilistest kaalutlustest või sellest, kas on järgitud rahvusvahelist humanitaarõigust. Euroopa Kohus juhtis sellega seoses tähelepanu asjaolule, et niisugused kaalutlused võivad mõjutada tarbijate ostuotsuseid.

Euroopa Kohtul oli 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Exportslchterij J. Gosschalk jt** (C-477/18 ja C-478/18, [EU:C:2019:1126](#)) võimalus arendada edasi oma kohtupraktikat lõivude kohta, mida tapamajad on pädevate asutuste teostatud ametliku veterinaarkontrolli eest kohustatud maksma. Euroopa Kohus, kellel paluti tõlgendada määrust nr 882/2004¹⁶⁶, otsustas esiteks, et *asutusel on õigus tapamajalt sisse nõuda selliste töötajate palk ja kulud, kes kontrollile konkreetset läbi ei vii, sellele ajale vastavas ulatuses, mida need haldustöötajad kontrolliga lahutamatu seotud toiminguteks objektiivselt vajavad*. Teiseks leidis Euroopa Kohus, et asutustel on teatud tingimustel võimalus nõuda lõivu tasumist kontrolliaja eest, mille tapamaja pädevalt asutuselt reserveeris, kuid mida tegelikult ei kasutatud, isegi kui asjaomase kontrolli oleksid pidanud teostama renditöötajatest veterinaararstid, kes kasutamata kontrolliaja eest tasu ei saa.

Põhikohtuasjas vaidlustasid mitu Madalmaade tapamaja arved, mis Madalmaade asutused olid neile esitanud nende tegevuskohtades teostatud veterinaarkontrolli eest. Vastavaid kontrolle viisid läbi pädevas asutuses töötavad veterinaararstid ja nende abid või erakapitalil põhineva äriühingu renditöötajatest veterinaararstid. Praktikast esitab tapamaja asutusele taotluse, milles ta määratleb täpselt kontrollitoimingute arvu ning kontrolli läbiviimiseks vajaliku aja. Kui kontrollitoimingud võtavad kavandatud vähem aega, peab tapamaja ikkagi maksma taotletud, kuid kasutamata jäänud veerandtundide eest.

¹⁶³ Määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkt i ja artikli 26 lõike 2 punkt a.

¹⁶⁴ 12. augustil 1949 Genfis alla kirjutatud tsiviilisikute sõjaaegse kaitse konventsiooni artikli 49 kuues lõik.

¹⁶⁵ Määruse nr 1169/2011 põhjendused 3 ja 4 ning artikli 3 lõige 1.

¹⁶⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 882/2004 ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toiduvalmistamise õigusnormide ning loomateravishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks (ELT 2004, L 165, lk 1; ELT eriväljaanne 03/45, lk 200).

Tapamajad olid seisukohal, et kasutamata jäänud aja eest ei tohiks tasu nõuda ning samuti ei tohiks nende kanda jäetud lõivu sisse arvata asutuse haldus- ja tugitöötajate palka ja kulusid. Lisaks ei olnud tapamajad nõus tasumääradega, mida kohaldatakse toimingutele, mida teevad renditöötajatest veterinaararstid, kellele asutus maksab erinevat tasu. Lõpuks kahtles eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas lõivu hulka võib arvata kulusid, mis tekivad reservi moodustamisest erakapitalil põhinevale äriühingule, kellelt saadakse veterinaararstide abisid, võttes arvesse, et see reserv on mõeldud tervisekriisi korral töötajatele tasu maksmiseks, et nad saaksid pärast kriisi lõppemist töötamist jätkata.

Enamik nendest küsimustest puudutavad Madalmaade õigusnormide kooskõla määrusest nr 882/2004 tuleneva nõudega, mille kohaselt tohib lõive koguda üksnes selliste kulude rahastamiseks, mis tekivad tegelikult seoses ametliku kontrolliga ja mida kannab pädev asutus¹⁶⁷. Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus alustuseks meelde, et ametliku kontrolli tõhususe nõue on liidu seadusandja jaoks keskne kaalutlus. Tõhususe nõudest lähtudes märkis Euroopa Kohus esiteks, et kontrolli tõhususele aitavad kaasa ka haldus- ja tugitöötajad. Nimelt vabastavad need töötajad veterinaararstid kontrollitoimingute tegemise logistilisest korraldamisest ja aitavad kontrollitoimingute üle järelevalvet teha. Seega võib nende töötajate palka ja kulusid lõivu arvutamisel arvesse võtta, kuid üksnes sellele töötajale vastavas ulatuses, mis on vajalik ametliku kontrolliga lahutamatu seotud toimingute jaoks.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et tegelikult kasutamata jäänud kontrolliaja eest tasu maksmise nõudmine on lubatud juhul, kui lõivude kogumata jätmine võib ametliku kontrolli süsteemi tõhusust kahjustada. Tapamajadel peab siiski olema võimalus teatada pädevale asutusele oma soovist kontrolli läbiviimise aega võrreldes algselt kavandatud ajaga lühendada, kui selline soov tehakse teatavaks mõistliku aja jooksul, mille pädev asutus on selleks ette näinud.

Euroopa Kohus lisas, et kasutamata jäänud kontrolliaja eest tasu maksmise nõudmise suhtes kohaldatakse täiendavaid tingimusi, juhul kui kontrolli teostavad renditöötajatest veterinaararstid, kellele kasutamata jäänud kontrolliaja eest tasu ei maksta. Sellisel juhul võib asutus nõuda tasu mitte rohkem kui selle summa ulatuses, mis vastab lõivusummale, millest on maha arvatud renditöötajatest veterinaararstide palgakulud. Peale selle peab sel viisil tekkinud vahe vastama tegelikult üldkuludele, mis on määruses ette nähtud.

Mis puudutab selle tasu üldist arvessevõtmist, mida makstakse renditöötajatest veterinaararstidele, kelle tasu on väiksem kui pädevas asutuses töötavatel veterinaararstidel, siis täpsustas Euroopa Kohus lisaks, et kindla määraga lõivusid, mis on määruse nr 882/2004 kohaselt põhimõtteliselt lubatud, võib kohaldada ka juhul, kui kontrolli teostavad renditöötajatest veterinaararstid. Need lõivud ei tohi siiski üldreeglina ületada asutuse kantavaid kulusid. Seega, kui asutus tõdeb, et ta on saanud teatud perioodil kasumit, peab ta järgmiseks perioodiks lõivumäärasid vähendama.

Lõpuks välistas Euroopa Kohus võimaluse võtta lõivu arvutamisel arvesse kulusid, mis tekivad reservi moodustamisest erakapitalil põhinevale äriühingule, kellelt asutus veterinaararsti abi teenust tellib. Lõivudega tohib nimelt katta ainult neid kulusid, mis toidukäitlemisettevõtjate kontrollimisega seoses tegelikult tekivad.

167| Määruse nr 882/2004 artikli 27 lõige 1 ja lõike 4 punkt a.

6. Liikluskindlustus

Euroopa Kohus tõlgendas 20. juuni 2019. aasta kohtuotsuses *Línea Directa Aseguradora* (C-100/18, [EU:C:2019:517](#)) mõistet „sõidukite kasutamine“ mootorsõiduki valdaja vastutuskindlustust käsitleva direktiivi 2009/103¹⁶⁸ tähenduses ning leidis, et selle mõistega on hõlmatud olukord, kus hoone eraomandis olevasse garaaži rohkem kui 24 tunni eest pargitud sõiduki süttimine põhjustas tulekahju, mis sai alguse selle sõiduki elektrisüsteemist ja mille tagajärjel sai see hoone kahjustada.

2013. aasta augustis süttis hoone eraomandis olevasse garaaži rohkem kui 24 tunni eest pargitud sõiduk, tekitades sellega kahju. Tulekahju sai alguse selle sõiduki elektrisüsteemist. Sõiduki omanik oli sõlminud sõiduki kasutamisega seotud tsiviilvastutuskindlustuse lepingu kindlustusseltsiga Línea Directa. Hoone oli kindlustatud äriühingu Segurcaixa juures, kes maksis hoone omanikust äriühingule tekitatud kahju hüvitamiseks kokku 44 704,34 eurot.

Segurcaixa esitas 2014. aasta märtsis Línea Directa vastu hagi, milles nõudis viimaselt makstud kahjuhüvitise hüvitamist, kuna ta leidis, et kindlustusjuhtumi oli põhjustanud Hispaania õiguse tähenduses „sõiduki kasutamisega seotud asjaolu“, mis oli kaetud sõiduki liikluskindlustusega. Segurcaixa nõue jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata. Apellatsioonimenetluses mõisteti Línea Directalt välja Segurcaixa nõutud hüvitis. Línea Directa esitas kassatsioonkaebuse Tribunal Supremole (Hispaania kõrgeim kohus). Kuivõrd sellel kohtul tekkisid kahtlused seoses direktiivis 2009/103 sisalduva mõiste „sõidukite kasutamine“ tõlgendamisega, otsustas ta esitada Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et mõiste „sõidukite kasutamine“ kõnealuse direktiivi tähenduses¹⁶⁹ kujutab endast liidu õiguse autonoomset mõistet, mille tõlgendamist ei saa jätta iga liikmesriigi hinnata. Kohus rõhutas ka, et liidu seadusandja on sõidukitega põhjustatud õnnetustes kannatanute kaitse eesmärki pidevalt taotlenud ja tugevdanud.

Oma kohtupraktikat¹⁷⁰ arvestades nentis Euroopa Kohus, et mõistega „sõidukite kasutamine“ ei ole silmas peetud mitte üksnes teeliikluse olukordi, vaid hõlmatud on sõiduki mis tahes kasutamine, mis vastab sõiduki tavapärasele otstarbele, nimelt igasugune sõiduki transpordivahendina kasutamine. Selles kontekstis märkis Euroopa Kohus esiteks, et ainuüksi asjaolu, et õnnetuses osalenud sõiduk oli õnnetuse toimumise hetkel paigal, ei välista, et sõiduki kasutamine sel hetkel võib kuuluda sõiduki transpordivahendina kasutamise alla. Küsimus, kas asjassepuutuva sõiduki mootor õnnetuse toimumise hetkel töötas või mitte, ei ole samuti määrav. Teiseks ei piira ükski direktiivi 2009/103 sätte kindlustuskohustuse ulatust ega mootorsõidukiga põhjustatud õnnetustes kannatanutele selle kohustusega tagatava kaitse ulatust üksnes juhtudega, kui mootorsõidukeid kasutatakse teatavatel aladel või teedel.

Euroopa Kohus järeldas sellest, et mõiste „sõidukite kasutamine“ direktiivi 2009/103 tähenduses ei sõltu selle maastiku omadustest, millel mootorsõidukit kasutatakse, ning eelkõige mitte asjaolust, et sõiduk on õnnetuse hetkel peatunud ja asub parklas. Neil tingimustel leidis Euroopa Kohus, et sõiduki parkimine ja

¹⁶⁸ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT 2009, L 263, lk 11).

¹⁶⁹ | Direktiivi 2009/103 artikli 3 esimeses lõigus on ette nähtud, et iga liikmesriik võtab artiklit 5 arvestades kõik vastavad meetmed, tagamaks, et nende sõidukite kasutamisel, mille põhiasukoht on tema territooriumil, on tsiviilvastutus kaetud kindlustusega.

¹⁷⁰ | Vt eelkõige 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Núñez Torreiro* (C-334/16, [EU:C:2017:1007](#)) ja 15. novembri 2018. aasta kohtuotsus *BTA Baltic Insurance Company* (C-648/17, [EU:C:2018:917](#)).

seismise aeg on loomulikud ja vajalikud etapid, mis moodustavad lahutamatu osa sõiduki transpordivahendina kasutamisest. Seega kasutatakse sõidukit vastavalt tema transpordivahendina kasutamise otstarbele põhimõtteliselt ka kahe sõidu vahelisel parkimise ajal.

Käesoleval juhul tõdes Euroopa Kohus, et sõiduki parkimine eraomandis olevas garaažis kujutab endast sõiduki kasutamist vastavalt selle transpordivahendina kasutamise otstarbele ning seda järelust ei sea kahtluse alla asjaolu, et kõnealune sõiduk oli selles garaažis parkitud rohkem kui 24 tundi.

Mis puudutab lõpuks asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all oleva õnnetuse põhjustas sõiduki elektrisüsteemist alguse saanud tulekahju, siis leidis Euroopa Kohus, et kuna selle õnnetuse põhjustanud sõiduk vastab määratlusele „sõiduk“ direktiivi 2009/103¹⁷¹ tähenduses, siis ei ole vaja kõnealuse sõiduki osadest välja tuua seda osa, mis kahjujuhtumi põhjustas, ega kindlaks teha funktsioone, mida see osa täidab.

7. Relvade omandamise ja valduse kontroll

Euroopa Kohus jättis 3. detsembri 2019. aasta kohtuotsusega **Tšehhi Vabariik vs. parlament ja nõukogu** (C-482/17, [EU:C:2019:1035](#)) rahuldamata hagi, millega paluti osaliselt või täielikult tühistada direktiiv 2017/853¹⁷² (edaspidi „vaidlustatud direktiiv“), millega Euroopa Parlament ja nõukogu muutsid nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta¹⁷³ (edaspidi „tulirelvadirektiiv“). Euroopa Kohus otsustas, et meetmed, mille Euroopa Parlament ja nõukogu vaidlustatud direktiiviga võtavad, ei riku pädevuse andmise, proportsionaalsuse, õiguskindluse, õiguspärase ootuse kaitse ega diskrimineerimiskeelu põhimõtet, millele Tšehhi Vabariik hagi põhjendamiseks viitas. Kontrolli kaotamiseks Schengeni ala sisepiiridel pani tulirelvadirektiiv paika tulirelvade valdamise ja omandamise ning nende teise liikmesriiki viimise ühtlustatud miinimumraamistiku. Selleks on direktiiviga kehtestatud sätted, mis käsitlevad seda, millistel tingimustel võib erinevate klasside tulirelvi omandada ja vallata, nähes ühtlasi avaliku julgeoleku kaalutlustel ette, et teatavat tüüpi tulirelvade omandamine peab olema keelatud.

Toimunud terrorirünnakute järel võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu 2017. aastal vastu vaidlustatud direktiivi, et kehtestada kõige ohtlikumate, laskekõlbmatuks muudetud ja poolautomaatsete tulirelvade jaoks rangemad eeskirjad. Ühtlasi on selle direktiivi eesmärk hõlbustada teatud relvade vaba liikumist ja selleks näeb see eelkõige ette märgistamiseeskirjad.

Mis puudutab automaattulirelvadest poolautomaatseteks tulirelvadeks ümber ehitatud relvi, mis põhimõtteliselt on keelatud, siis nende jaoks on vaidlustatud direktiivis ette nähtud erand, mille kohaldamise tingimused on täidetud ainult Šveitsis, mis kuulub Schengeni alasse ja kus tulirelvadirektiiv on kohaldatav. Täpsemalt on tegemist tingimusega, mis puudutab üldisel ajateenistusel põhineva sõjaväeteenistuse olemasolu ning viimase 50 aasta jooksul kehtinud korda, mille kohaselt antakse sõjaväe tulirelvad üle isikutele, kes lahkuvad relvajõududest.

171| Direktiivi 2009/103 artikli 1 punkt 1.

172| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/853, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta (ELT 2017, L 137, lk 22).

173| Nõukogu 18. juuni 1991. aasta direktiiv 91/477/EMÜ relvade omandamise ja valduse kontrolli kohta (EÜT 1991, L 256, lk 51; ELT eriväljaanne 13/11, lk 3).

Tšehhi Vabariik esitas Euroopa Kohtule hagi vaidlustatud direktiivi osaliseks või täielikuks tühistamiseks. Selles menetluses toetasid Tšehhi Vabariiki Ungari ja Poola, samas kui Euroopa Parlamenti ja nõukogu toetasid Prantsusmaa ja Euroopa Komisjon.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus seoses pädevuse andmise põhimõtte väidetava rikkumisega, et isegi kui sellise ELTL artikli 114 põhineva aktiga nagu tulirelvadirektiiv on juba kõrvaldatud kõik kaubandustakistused valdkonnas, mille ühtlustamiseks see akt on vastu võetud, ei saa liidu seadusandjalt võtta võimalust kohandada seda akti selle sätte alusel vastavalt muutunud asjaoludele, arvestades, et tema ülesanne on tagada aluslepingutega tunnustatud üldiste huvide kaitse. Selliste üldiste huvide hulka kuuluvad võitlus rahvusvahelise terrorismi ja raske kuritegevuse vastu ning avaliku julgeoleku tagamine.

Järgmisena täpsustas Euroopa Kohus seoses olemasolevat õigusakti muutva õigusaktiga, et selle õigusliku aluse kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta olemasolevat muudetavat õigusakti, ja eeskätt selle eesmärgi ja sisu. Muudatusakti eraldiseisvana käsitlemine võib viia paradoksaalse tulemuseni, et samal ajal, kui muudatusakti ei saaks vastu võtta ELTL artikli 114 alusel, oleks liidu seadusandjal seevastu võimalik saavutada sama regulatiivne tulemus algse akti kehtetuks tunnistamise ja selle uues, kõnealuse artikli alusel vastu võetavas aktis täielikult ümbersõnastamise teel. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et õiguslik alus, millel vaidlustatud direktiiv tuli vastu võtta, tuleb kindlaks määrata, pidades iseäranis silmas nii tulirelvadirektiivis seisnevat õiguslikku konteksti kui ka sellesse vaidlustatud direktiiviga tehtud muudatustest tulenevaid õigusnorme.

Viimaseks tõdes Euroopa Kohus tulirelvadirektiivi ja vaidlustatud direktiivi eesmärgi ja sisu võrdluse põhjal, et mõlema direktiivi eesmärk on ühtlustada tsiviilkasutuseks mõeldud tulirelvade vaba liikumist käsitlevaid liikmesriikide õigusnorme, piiritledes samal ajal selle vabaduse nende kaupade olemusega kohandatud julgeolekutagatistega, ning märkis, et selles osas piirub vaidlustatud direktiiv sellega, et kohandab tulirelvadirektiiviga nende kahe eesmärgi vahel loodud tasakaalu muutunud oludega.

Euroopa Kohus märkis siinkohal, et kaupade ohutusega seotud aspektide ühtlustamine on üks siseturu tõrgeteta toimimise tagamiseks vajalikest põhielementidest, sest lahknevad õigusnormid selles valdkonnas võivad tekitada kaubandustakistusi. Kuna aga tulirelvade eripära seisneb nende ohtlikkuses mitte ainult kasutajate, vaid ka laia avalikkuse jaoks, rõhutas Euroopa Kohus, et avaliku julgeolekuga seotud kaalutlused on nende kaupade omandamist ja valdamist käsitlevate õigusaktide puhul ülimalt olulised.

Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohus, et liidu seadusandja ei ületanud vaidlustatud direktiivi ELTL artikli 114 alusel vastu võttes talle selle sättega antud kaalutlusruumi.

Seoses proportsionaalsuse põhimõtte väidetava rikkumisega analüüsis Euroopa Kohus, kas institutsioonidevahelisest parema õigusloome kokkuleppest¹⁷⁴ tuleneb komisjonile ametlik kohustus koostada vaidlustatud direktiivi vastuvõtmisega kavandatud meetmete mõjuhindang, et oleks võimalik hinnata nende meetmete proportsionaalsust. Euroopa Kohus tõi sellega seoses välja, et mõjuhindangute koostamine on seadusandliku menetluse üks etapp, mis üldjuhul tuleb läbida juhul, kui seadusandlikul algatusel võib olla märkimisväärne majanduslik, keskkonnanalane või sotsiaalne mõju. Sellest kokkuleppest ei tulene aga kohustus koostada igal juhul mõjuhindang.

¹⁷⁴ | Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel 13. aprillil 2016 sõlmitud institutsioonidevaheline parema õigusloome kokkulepe (ELT 2016, L 123, lk 1).

Mõjuhinna koostamata jätmist ei saa seega pidada proportsionaalsuse põhimõtte rikkumiseks juhul, kui liidu seadusandja on teatavas olukorras, mis nõuab selle etapi vahelejätmist, tingimusel et tema käsutuses on piisavalt asjaolusid, mis võimaldavad tal hinnata kavandatava meetme proportsionaalsust.

Järgmisena tõdes Euroopa Kohus kohtuotsuses, et liidu seadusandja käsutuses oli hulk analüüse ja soovitusi kõikide Tšehhi Vabariigi argumentides osutatud teemade kohta, ning vastupidi selle liikmesriigi väidetele ei ole vaidlusalused meetmed neid analüüse ja soovitusi arvestades ilmselgelt ebasobivad nende meetmete eesmärkide saavutamiseks ehk selleks, et tagada liidu kodanikele avalik julgeolek ja hõlbustada tsiviilkasutuseks mõeldud tulirelvade siseturu toimimist.

Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et liidu institutsioonid ei ole käesoleval juhul ületanud ulatuslikku kaalutusõigust, mis neil on juhul, kui nad peavad andma selliseid keerulisi poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid arvamusi ja hinnanguid. Lõpuks lükkas Euroopa Kohus tagasi Tšehhi Vabariigi argumendid, mis olid konkreetsemalt suunatud vaidlustatud direktiivi teatavate sätete vastu, mille puhul see liikmesriik väitis, et need on vastuolus proportsionaalsuse ja õiguskindluse põhimõttega, vaidlustatud direktiivi kohaldamise tõttu potentsiaalselt rangemalt reguleeritud klassidesse kuuluvate tulirelvade omanike või valdajate õiguspärase ootusega ning lõpuks ka diskrimineerimiskeelu põhimõttega.

Viimati nimetatud põhimõtte kohta leidis Euroopa Kohus, et Šveitsi jaoks tehtud erand võtab arvesse nii selle riigi kultuuri ja traditsiooni kui ka asjaolu, et sel riigil on oma traditsioonist tulenevalt olemas kogemus ja kinnitust leidnud suutlikkus tuvastada asjasse puutuvad isikud ja relvad ning teostada nende üle järelevalvet, mistõttu võib eeldada, et vaidlustatud direktiiviga taotletavad avaliku julgeoleku tagamise eesmärgid saavutatakse olenemata sellest erandist. Kuna ükski Euroopa Liidu liikmesriik ei näi olevat Šveitsiga sarnases olukorras, siis diskrimineerimist ei esine.

XIV. Internet ja e-kaubandus

Käesolevas jaotises väärivad äramärkimist mitmesugused kohtuotsused, mille hulka kuuluvad kolm kohtuotsust isikuandmete kaitse valdkonnas ja üks e-kaubanduse valdkonnas. Lisaks puudutavad kaks kohtuotsust, nimelt *Funke Medien NRW* (C-469/17) ja *Spiegel Online* (C-516/17), mis mõlemad kuulutati 29. juulil 2019, autorite ainuõiguste kaitset nende teoste internetis reprodutseerimise ja üldsusele edastamise korral. Viimati nimetatud kohtuotsuseid on tutvustatud XIII.1 jaotises „Autoriõigus“.

1. Isikuandmete kaitse

Isikuandmete kaitse valdkonnas tegi Euroopa Kohtu suurkoda kolm eriti tähtsat kohtuotsust. Kahes kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus esiteks otsingumootori haldaja kohustusi seoses delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamisega ja teiseks linkide eemaldamise territoriaalset ulatust. Kolmas kohtuotsus käsitleb veebisaidi kasutaja nõusolekut küpsiste abil teabe salvestamiseks või teabele juurdepääsuks.

Euroopa Kohtu suurkoda täpsustas 24. septembri 2019. aasta kohtuotsuses ***GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine)*** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) otsingumootori haldaja kohustusi seoses taotlusega eemaldada delikaatsetele andmetele viitavad lingid.

Google keeldus rahuldama nelja isiku taotlust eemaldada tulemuste loetelust, mille kuvab otsingumootor neist igaühe nimega tehtud otsingu tagajärjel, mitmesugused lingid, mis viivad kolmandate isikute avaldatud veebilehtedele, sh ajaleheartiklite juurde. Commission nationale de l'informatique et des libertés (riiklik

andmetöötuse ja vabaduste komisjon, CNIL) (Prantsusmaa) keeldus nende nelja isiku kaebuste alusel tegemast Google'ile ettekirjutust linkide nõutavaks eemaldamiseks. Asja lahendav Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) palus Euroopa Kohtul täpsustada otsingumootori haldaja kohustusi linkide eemaldamise taotluse menetlemisel vastavalt direktiivile 95/46¹⁷⁵.

Esiteks tuletas Euroopa Kohus meelde, et selliste isikuandmete töötlemine, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, ning tervislikku seisundit või seksuaalelu käsitlevate andmete töötlemine on keelatud¹⁷⁶, välja arvatud teatud erandite ja piirangute korral. Mis puudutab süütegude, süüdimõistvate kohtuotsuste või turvameetmetega seotud andmeid, siis neid võib töödelda üldjuhul ainult ametivõimude kontrolli all või juhul, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud sobivad spetsiifilised tagatised¹⁷⁷.

Euroopa Kohus leidis, et andmete eriliikide töötlemist puudutav keeld ja piirangud kehtivad otsingumootori haldajale sarnaselt mis tahes muu isikuandmete töötlemise eest vastutava isikuga. Nende keeldude ja piirangute eesmärk seisneb nimelt tugevama kaitse tagamises sellise töötlemise eest, mis nende andmete erilise tundlikkuse tõttu võib kujutada endast eriti rasket sekkumist põhiõigusesse eraelu puutumatusele ja põhiõigusesse isikuandmete kaitsele¹⁷⁸.

Otsingumootori haldaja ei vastuta siiski mitte selle eest, et isikuandmed sisalduvad kolmanda isiku avaldatud veebilehel, vaid veebilehe lingi otsingutulemustes sisaldumise eest. Neil asjaoludel kehtivad delikaatsete andmete töötlemisega seotud keeld ja piirangud haldaja suhtes üksnes lingi otsingutulemustes sisaldumise tõttu ja on seega kohaldatavad kontrollimise kaudu, mis tuleb läbi viia andmesubjekti esitatud taotluse alusel pädevate riigisiseste ametivõimude kontrolli all.

Teiseks asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui haldajale on esitatud taotlus eemaldada delikaatsetele andmetele viitav link, on ta üldjuhul kohustatud taotluse rahuldama, kui teatud eranditest ei tulene teisiti. Mis puudutab erandeid, siis võib haldaja keelduda taotlust rahuldamast muu hulgas juhul, kui ta tuvastab, et lingid viivad andmete juurde, mis andmesubjekt ise on ilmselgelt avalikustanud¹⁷⁹, tingimusel et selliste linkide otsingutulemustes sisaldumine vastab muudele isikuandmete töötlemise õiguspärasuse tingimustele, ja eeldusel et andmesubjektil ei ole õigust esitada linkide otsingutulemustes sisaldumisele tema konkreetse olukorraga seotud põhjustel vastuväiteid¹⁸⁰.

Igal juhul peab otsingumootori haldaja linkide eemaldamise taotlust läbi vaadates kontrollima, kas see, et tulemuste loetelus, mis kuvatakse andmesubjekti nimega tehtud otsingu tagajärjel, sisaldub link, mis viib veebilehele, millel on avaldatud delikaatsed andmed, on tingimata vajalik, et kaitsta teabevabadust, mis on internetikasutajatel¹⁸¹, kes võivad olla huvitatud sellise otsingu kaudu sellele veebilehele pääsemisest. Sellega

175| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355). See direktiiv tunnistati alates 25. maist 2018 kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46 kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; parandus ELT 2018, L 127, lk 3).

176| Direktiivi 95/46 artikli 8 lõige 1 ja määruse 2016/679 artikli 9 lõige 1.

177| Direktiivi 95/46 artikli 8 lõige 5 ja määruse 2016/679 artikkel 10.

178| Õigus eraelu puutumatusele ja õigus isikuandmete kaitsele on tagatud harta artiklitega 7 ja 8.

179| Direktiivi 95/46 artikli 8 lõike 2 punkt e ja määruse 2016/679 artikli 9 lõike 2 punkt e.

180| Direktiivi 95/46 artikli 14 esimese lõigu punkt a ja määruse 2016/679 artikli 21 lõige 1.

181| Sõnavabadust on tunnustatud harta artikliga 11.

seoses rõhutas Euroopa Kohus, et kuigi õigus eraelu puutumatusele ja õigus isikuandmete kaitsele kaaluvad internetikasutajate teabevabaduse üldjuhul üles, võib see tasakaal konkreetsetel juhtudel siiski sõltuda teabe laadist ja delikaatsusest andmesubjekti eraelu seisukohast ning üldsuse huvist seda teavet saada, mis omakorda võib varieeruda olenevalt sellest, milline on andmesubjekti roll avalikus elus.

Kolmandaks leidis Euroopa Kohus, et lahendades taotlust eemaldada lingid, mis viitavad andmesubjekti suhtes kriminaalasjas toimunud kohtumenetluse andmetele ning mis puudutavad selle menetluse varasemat etappi ega vasta enam hetkeolukorrale, peab otsingumootori haldaja hindama, kas juhtumi kõiki asjaolusid arvestades on andmesubjektil õigus sellele, et kõnealused andmed ei oleks praeguses etapis enam seotud tema nimega tulemuste loetelus, mis kuvatakse selle nimega tehtud otsingu tagajärjel. Isegi kui see nii ei ole, sest kõnealuse lingi sisaldumine tulemuste loetelus on tingimata vajalik, et ühitada andmesubjekti õigust eraelu puutumatusele ja õigust andmekaitsele potentsiaalselt huvitatud internetikasutajate teabevabadusega, on haldaja siiski kohustatud hiljemalt siis, kui ta saab taotluse linkide eemaldamiseks, koostama tulemuste loetelu nii, et sellest internetikasutajale jääv üldpilt kajastaks kohtumenetluse praegust olukorda, ning see nõuab eelkõige, et lingid veebilehtedele, mis sisaldavad vastavaid andmeid, oleksid esitatud loetelu eesotsas.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 24. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Google (linkide eemaldamise territoriaalne ulatus)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)), et *otsingumootori haldaja on üldjuhul kohustatud lingid eemaldama ainult oma otsingumootori versioonidest, mis vastavad kõigile liikmesriikidele.*

Commission nationale de l'informatique et des libertés (riiklik andmetöötluse ja vabaduste komisjon, CNIL) (Prantsusmaa) tegi Google'ile ettekirjutuse, mille kohaselt juhul, kui see äriühing rahuldab linkide eemaldamise taotluse, peab ta selle isiku nimega tehtud otsingu tagajärjel kuvatavate tulemuste loetelust lingid, mis viivad selle isiku isikuandmeid sisaldavatele veebilehtedele, eemaldama oma otsingumootori kõigil domeeninime laienditel. Kuna Google keeldus ettekirjutust täitmast, määras CNIL sellele äriühingule 100 000 euro suuruse sanktsiooni. Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kelle poole Google pöördus, palus Euroopa Kohtul täpsustada, millise territoriaalse ulatusega on otsingumootori haldaja kohustus rakendada õigust linkide eemaldamisele vastavalt direktiivile 95/46.

Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde füüsiliste isikute võimalust tugineda liidu õiguse alusel oma õigusele linkide eemaldamisele otsingumootori haldaja vastu, kellel on liidu territooriumil üks või mitu tegevuskohta, sõltumata sellest, kas isikuandmete töötlemine (käesoleval juhul otsingutulemustes selliste linkide sisaldumine, mis viivad veebilehtedele, mis sisaldavad selle isiku isikuandmeid, kes kõnealusele õigusele tugineb) toimub liidus või mitte¹⁸².

Mis puudutab õiguse linkide eemaldamisele ulatust, siis asus Euroopa Kohus seisukohale, et otsingumootori haldaja on kohustatud lingid eemaldama mitte kõigist oma otsingumootori versioonidest, vaid versioonidest, mis vastavad kõigile liikmesriikidele. Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et kuigi ülemaailmne linkide eemaldamine vastaks interneti ja otsingumootorite omadusi arvesse võttes täielikult liidu seadusandja eesmärgile tagada isikuandmete kõrgetasemeline kaitse kogu liidus, ei nähtu siiski liidu õigusest¹⁸³ kuidagi, et liidu seadusandja oleks selle eesmärgi saavutamiseks otsustanud omistada õigusele linkide eemaldamisele ulatuse, mis väljub liikmesriikide territooriumilt. Täpsemalt, kuigi liidu õigusega on kehtestatud liikmesriikide järelevalveasutuste koostöömehhanismid, mille abil jõuda ühisele otsusele, mis põhineb sellel, et kaalutakse ühelt poolt õigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele ning teiselt poolt eri liikmesriikide üldsuse huvi teabega tutvuda, ei ole praegu selliseid mehhanisme ette nähtud seoses väljaspool liitu toimuva linkide eemaldamise ulatusega.

¹⁸² Direktiivi 95/46 artikli 4 lõike 1 punkt a ja määruse 2016/679 artikli 3 lõige 1.

¹⁸³ Direktiivi 95/46 artikli 12 punkt b ja artikli 14 esimese lõigu punkt a ning määruse 2016/679 artikli 17 lõige 1.

Kehtiva liidu õiguse kohaselt on otsingumootori haldaja kohustatud taotluse alusel lingid eemaldama mitte ainult otsingumootori versioonist, mis vastab eemaldamise taotleja elukoha liikmesriigile, vaid selle versioonidest, mis vastavad kõigile liikmesriikidele, ning seda eelkõige eesmärgiga tagada järjekindel ja kõrgetasemeline kaitse kogu liidus. Lisaks peab haldaja võtma vajaduse korral piisavalt tõhusaid meetmeid, et takistada liidu internetikasutajatel eemaldatud linkidele – kas või kolmandale riigile vastava otsingumootori versiooni kaudu – ligi pääseda või vähemalt tõsiselt pärssima nende tahet seda teha, ning liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, kas haldaja võetud meetmed vastavad sellele nõudele.

Lõpuks rõhutas Euroopa Kohus, et kuigi liidu õigus ei nõua, et otsingumootori haldaja eemaldaks lingid kõigist oma otsingumootori versioonidest, ei ole see liidu õiguse kohaselt ka keelatud. Seetõttu jääb liikmesriigi järelevalveasutusele või kohtule pädevus põhiõiguste kaitse riigisiseseid standardeid silmas pidades kaaluda ühelt poolt andmesubjekti õigust eraelu puutumatusse ja tema isikuandmete kaitsele ning teiselt poolt õigust teabevabadusele, ja kaalumise tulemusel vajaduse korral kohustada otsingumootori haldajat eemaldama lingid kõigist otsingumootori versioonidest.

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas 1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses **Planet49** (C-673/17, [EU:C:2019:801](#)), et nõusolek veebisaidi kasutaja lõppseadmesse paigaldatud küpsiste abil teabe salvestamiseks või salvestatud teabele juurdepääsuks ei ole kehtiv, kui see on antud eeltäidetud märkeruudu abil, ja seda olenemata asjaolust, kas kõnealuse teabe puhul on või ei ole tegemist isikuandmetega. Lisaks täpsustas Euroopa Kohus, et *teenuseosutaja peab veebisaidi kasutajale teada andma ka küpsiste kasutamise kestuse ja selle, kas kolmandatel isikutel on võimalus neile küpsistele juurde pääseda.*

Põhikohtuasi käsitles müügiesitamisliku auhinnamängu korraldamist Planet49 poolt veebisaidil [www.dein-macbook.de](#). Mängus osalemiseks pidid internetikasutajad sisestama oma nime ja aadressi veebilehel, kus olid märkeruudud. Märkeruut küpsiste paigaldamise lubamiseks oli eeltäidetud. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) tekkis Saksamaa tarbijakaitsekeskuste ja tarbijakaitseliitude föderatsiooni esitatud kassatsioonkaebust lahendades kahtlus nii selles, kas kasutajatelt eeltäidetud märkeruudu abil saadud nõusolek on kehtiv, kui ka selles, milline on teenuseosutaja teabe andmise kohustuse ulatus.

Eelotsusetaotlus puudutas eelkõige seda, kuidas tõlgendada mõistet „nõusolek“, mis on sätestatud eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlevas direktiivis,¹⁸⁴ koostoimes direktiiviga 95/46¹⁸⁵ ning isikuandmete kaitse üldmäärusega¹⁸⁶.

Esiteks märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 95/46 artikli 2 punktis h, millele viitab eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 2 punkt f, on andmesubjekti nõusolek määratletud kui „iga vabatahtlik, konkreetne ja teadlik tahteavaldus, millega andmesubjekt annab nõusoleku töödelda tema kohta käivaid andmeid“. Ta selgitas, et andmesubjekti tahte „avaldamise“ nõue viitab selgelt aktiivsele, mitte passiivsele tegevusele. Eeltäidetud märkeruudu abil nõusoleku andmiseks ei ole aga vaja veebisaidi kasutaja aktiivset tegevust. Eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõike 3 – mis näeb sellesse direktiiviga 2009/136 tehtud muudatusest saadik ette, et andmesubjekt peab küpsiste paigaldamiseks olema „andnud [...] oma nõusoleku“ – kujunemislugu viitab lisaks sellele, et kasutaja nõusolekut ei tohi

¹⁸⁴ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11), artikli 2 punkt f ja artikli 5 lõige 3.

¹⁸⁵ | Artikli 2 punkt h.

¹⁸⁶ | Määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punkt a.

nüüdsest enam eeldada ja see peab nähtuma tema aktiivsest tegevusest. Isikuandmete kaitse üldmääruses¹⁸⁷ on nüüdsest ette nähtud aktiivne nõusolek, kuivõrd selle artikli 4 punktis 11 on nõutud tahteavaldust, mida võib väljendada eelkõige „selge nõusolekut väljendava tegevusega“, ja selle põhjenduses 32 on sõnaselgelt välistatud võimalus, et „vaikimist, eelnevalt märgistatud lahtreid või tegevusetust“ saaks pidada nõusolekuks.

Euroopa Kohus asus seetõttu seisukohale, et nõusolek ei ole kehtiv, kui luba teabe salvestamiseks veebisaidi kasutaja lõppseadmesse või juurdepääsuks sinna juba salvestatud teabele on antud eeltäidetud märkeruudu abil, millest kasutaja peab nõusoleku andmisest keeldumiseks märgistuse eemaldama. Ta lisas, et asjaolust, et kasutaja klõpsab kõnealuse auhinnamängu osalemisnupul, ei piisa selleks, et leida, et ta on andnud kehtiva nõusoleku küpsiste paigaldamiseks.

Teiseks tõdes Euroopa Kohus, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõike 3 eesmärk on kaitsta kasutajat tema eraellu tungimise eest, olenemata sellest, kas selline sekkumine puudutab isikuandmeid. Sellest tuleneb, et nõusoleku mõistet ei tule tõlgendada erinevalt sõltuvalt sellest, kas teabe puhul, mis on salvestatud veebisaidi kasutaja lõppseadmesse või millele seal juurde pääsetakse, on või ei ole tegemist isikuandmetega.

Kolmandaks märkis Euroopa Kohus, et seesama säte nõuab, et kasutaja oleks andnud oma nõusoleku pärast seda, kui talle on esitatud selge ja igakülgne teave, muu hulgas andmete töötlemise eesmärgi kohta. Selge ja igakülgne teave peab võimaldama kasutajal hõlpsasti kindlaks määrata tema nõusoleku tagajärjed ja tagama, et see nõusolek oleks antud kõiki asjaolusid teades. Euroopa Kohus leidis sellega seoses, et selge ja igakülgse teabe hulka, mille teenuseosutaja peab internetikasutajale andma, kuuluvad nii küpsiste kasutamise kestus kui ka asjaolu, kas kolmandatel isikutel on võimalus neile juurde pääseda.

2. E-kaubandus

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Airbnb Ireland** (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#)) esiteks, et *vahendusteenus, mille eesmärk on viia elektroonilise platvormi kaudu tasu eest kokku potentsiaalsed üürnikud ja lühiajalist majutusteenust pakkuvad kutselised või mittekutselised üürileandjad, kui samal ajal osutatakse ka teatav arv seda vahendusteenust täiendavaid teenuseid, tuleb kvalifitseerida elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31¹⁸⁸ kohaldamisalasse kuuluvaks „infoühiskonna teenuseks“*. Teiseks leidis Euroopa Kohus, et eraõiguslik isik võib vastu vaielda sellele, et tema suhtes kohaldatakse kriminaalmenetluses, milles osaleb tsiviilhageja, liikmesriigi meetmeid, mis piiravad tema poolt teisest liikmesriigist osutatavate infoühiskonna teenuste vaba liikumist, kui nendest meetmetest ei ole teatatud kooskõlas selle direktiivi artikli 3 lõike 4 punkti b teise taandega.

Põhikohtuasja alus on Prantsusmaal algatatud kriminaalmenetlus, millele eelnes Airbnb Irelandi vastu kutseliste majutus- ja turismiettevõtjate ühenduse esitatud tsiviilhagi kriminaalmenetluse algatamiseks ja kahju hüvitamiseks. Airbnb Ireland on Iirimaa äriühing, kes administreerib sellist elektroonilist platvormi, mis võimaldab muu hulgas Prantsusmaal viia tasu eest kokku lühiajalist majutusteenust pakkuvad kutselised ja eraisikust üürileandjad sellist majutust otsivate isikutega. Lisaks pakub Airbnb Ireland nendele üürileandjatele täiendavaid teenuseid, näiteks vormi, milles saab kindlaks määrata oma pakumise sisu, tsiviilvastutuskindlustust ja vahendit nende üürihinna hindamiseks või ka makseteenust osutatud teenuste eest tasumiseks.

¹⁸⁷ Määruse 2016/679 artikli 6 lõike 1 punkt a.

¹⁸⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

Airbnb Irlandi vastu hagi esitanud ühendus leidis, et see äriühing ei piirdu samanimelisel platvormil poolte kontakti vahendamisega, vaid tegutseb kinnisvaramaaklerina ilma selleks kutsetunnistust omamata, millega ta rikub nn Hoguet' seadust, mida kohaldatakse Prantsusmaal kutsetegevusele kinnisvarasektoris. Airbnb Ireland väitis aga, et need normid on igal juhul vastuolus direktiiviga 2000/31.

Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus Airbnb Irlandi osutatud vahendusteenuse kvalifitseerimise kohta kohtuotsusele *Asociación Profesional Elite Taxi*¹⁸⁹ viidates meelde, et vahendusteenus, mis vastab direktiivi 2015/1535¹⁹⁰ artikli 1 lõike 1 punktis b nimetatud tingimustele, millele on viidatud direktiivi 2000/31 artikli 2 punktis a, st mida osutatakse tasu eest, vahemaa tagant, elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel, on üldjuhul „infoühiskonna teenus“, mis on järgnevalt seotud teenusest sõltumatu. Siiski on see teisiti siis, kui vahendusteenust tuleb pidada lahutamatuks osaks koguteenusest, mille põhikomponent on õigusliku kvalifikatsiooni poolest teistsugune teenus.

Käesolevas asjas leidis Euroopa Kohus, et kuigi Airbnb Irlandi osutatud vahendusteenuse puhul on need tingimused täidetud, ei õigusta vahendusteenuse ja majutusteenuse vaheline seos siiski seda, et see vahendusteenus jäetakse „infoühiskonna teenuseks“ kvalifitseerimata ja seega selle suhtes direktiiv 2000/31 kohaldamata.

Rõhutamaks sellise vahendusteenuse lahutatavust majutusteenusest, millega see on seotud, märkis Euroopa Kohus esiteks, et see teenus ei ole suunatud ainult majutusteenuse otsesele osutamisele, vaid peamiselt sellele, et anda üürimiseks pakutavate majutuskohdade esitlemiseks ja otsimiseks vahend, mis lihtsustaks tulevikus üürilepingute sõlmimist. Järelikult ei saa sellist liiki teenust pidada ainult täiendiks majutuse koguteenusele. Teiseks rõhutas Euroopa Kohus, et Airbnb Irlandi osutatav vahendusteenus ei ole tingimata vajalik majutusteenuse osutamiseks, kuna nii üürnikel kui ka üürileandjatel on selleks arvukalt muidki kanaleid, millest osa on juba pikka aega kasutatud. Kolmandaks märkis Euroopa Kohus, et toimikus sisalduvatest dokumentidest ei nähtu, et Airbnb määraaks kindlaks tema platvormi kasutavate üürileandjate küsitava üüri summa või seaks sellele ülempiiri.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et seda järeldust ei sea kahtluse alla ka teised Airbnb Irlandi pakutavad teenused, kuna need mitmesugused teenused ainult täiendavad selle äriühingu osutatavat vahendusteenust. Ka selgitas kohus, et erinevalt kohtuotsustes *Asociación Profesional Elite Taxi ja Uber France*¹⁹¹ käsitletud vahendusteenustest ei näita Airbnb Irlandi vahendusteenus ega tema pakutavad täiendavad teenused, et sellel äriühingul on otsustav mõju sellele majutusteenusele, millega on seotud tema tegevus, ning seda nii nõutava üürihinna kindlaksmääramisel kui ka üürileandjate ja platvormil üürimiseks pakutavate majutuskohdade valimisel.

Seejärel kontrollis Euroopa Kohus, kas Airbnb Ireland võib põhikohtuasjas vastu vaielda sellele, et tema suhtes kohaldatakse seadust, millega piiratakse teenuse osutaja poolt teisest liikmesriigist osutatavate infoühiskonna teenuste vaba liikumist, nagu sellega on tegemist Hoguet' seaduse puhul, sest Prantsusmaa ei ole sellest seadusest kooskõlas direktiivi 2000/31 artikli 3 lõike 4 punkti b teise taandega teatanud. Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et asjaolu, et see seadus võeti vastu enne direktiivi 2000/31 jõustumist, ei vabasta Prantsuse Vabariiki teatamiskohustusest. Edasi leidis ta kohtuotsuses *CIA Security International*¹⁹² toodud arutluskäigule

189| Euroopa Kohtu 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)), punkt 40.

190| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT 2015, L 241, lk 1).

191| Euroopa Kohtu 10. aprilli 2018. aasta kohtuotsus *Uber France* (C-320/16, [EU:C:2018:221](#)).

192| Euroopa Kohtu 30. aprilli 1996. aasta kohtuotsus *CIA Security International* (C-194/94, [EU:C:1996:172](#)).

tuginedes, et sellele kohustusele, mis kujutab endast olulist menetlusnõuet, tuleb omistada vahetu õigusmõju. Eeltoodust järeldas ta, et kui liikmesriik jätab täitmata kohustuse sellisest meetmest teatada, võib eraõiguslik isik sellele tugineda mitte üksnes tema suhtes toimivas kriminaalmenetluses, vaid ka tsiviilhagejana esineva teise eraõigusliku isiku esitatud kahju hüvitamise nõude suhtes.

XV. Sotsiaalpoliitika

Sotsiaalpoliitika valdkonnas väärivad äramärkimist mitu kohtuotsust. Need puudutavad nii võrdse kohtlemise põhimõtet tööhõive ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas kui ka tööaja korraldust, õigust tasustatavale põhipuhkusele ja töötajate kaitset tööandja maksejõuetuse korral.

1. Võrdne kohtlemine tööhõive ja sotsiaalkindlustuse valdkonnas

Esiletoomist väärivad neli kohtuotsust, mis ühest või teisest aspektist käsitlevad erinevat kohtlemist soo või seksuaalse sättumuse või ka usutunnistuse alusel. Viiendas kohtuotsuses, mis kuulutati kohtuasjas **komisjon vs. Poola (üldkohtute sõltumatus)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)) 5. novembril 2019, rahuldab Euroopa Kohus liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, mille komisjon oli esitanud Poola Vabariigi vastu, ning tuvastas, et kuna Poola Vabariik esiteks kehtestas Poola kohtunikele ja prokuröridele erineva pensioniea naiste ja meeste puhul ning teiseks alandas üldkohtute kohtunike pensioniiga, andes samas justiitsministrile kaalutusõiguse pikendada nende kohtunike ametiaega, siis on Poola Vabariik rikkunud liidu õigusest tulenevaid kohustusi¹⁹³.

Euroopa Kohtu suurkoda käsitles 15. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses **E.B.** (C-258/17, [EU:C:2019:17](#)) *direktiivi 2000/78*¹⁹⁴ (edaspidi „diskrimineerimisvastase direktiiv“) kohaldamist 1975. aastal tehtud distsiplinaarotsuse suhtes, millega ametnik saadeti ennetähtaegsele pensionile ja tema pensionisummat vähendati 25%. See distsiplinaarkaristus määrati Austria politsei ametnikule süüdimõistmise tõttu samasooliste noorukite suhtes sugukõlvatu teo toimepanemise katses. Asjaomane isik esitas 2009. aastal pensioniasutusele taotlused, millega soovis vaidlustada eelkõige selle distsiplinaarotsuse õiguslikud tagajärjed. Kaebust menetlev eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastas, et vaidlustatud distsiplinaarotsus põhineb erineval kohtlemisel seksuaalse sättumuse alusel, kuna asjaolude toimumise ajal kohaldatavate riigisiseste õigusnormidega ette nähtud karistus oleks olnud märksa leebem, kui sugukõlvatu tegu, mille eest karistus määrati, ei oleks olnud meestevahelist homoseksuaalset laadi. Seega otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus paluda Euroopa Kohtult selgitust diskrimineerimisvastase direktiivi sätete kohaldatavuse kohta sellises kohtuasjas nagu põhikohtuasi ning kohustuste kohta, mis liikmesriigi kohtul võivad teataval juhul selle direktiivi alusel olla.

Euroopa Kohus tõdes kõigepealt, et selline olukord, nagu tekkis endise politseiametniku ennetähtaegselt pensionile saatmisega, kuulub diskrimineerimisvastase direktiivi esemelisse kohaldamisalasse juhul, kui kõnealusele endisele ametnikule makstud pension on hõlmatud mõistega „tasu“ ELTL artikli 157 tähenduses. Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas riigisisises õiguses käsitatakse seda pensioni tasuna, mille maksmist jätkatakse teenistussuhte raames, mis jätkub pärast seda, kui ametnikul on tekkinud õigus saada pensionihüvitist.

193| Seda kohtuotsust on tutvustatud I.1 jaotises „Õigus asja arutamisele erapooletus kohtus ja õigus õiglasele menetlusele“.

194| Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

Seejärel märkis Euroopa Kohus seoses diskrimineerimisvastase direktiivi ajalise kohaldatavusega, et uus õigusnorm ei ole kohaldatav varasema õigusakti kehtivusajal tekkinud ja lõplikult väljakujunenud õiguslike olukordade suhtes, vaid see on kohaldatav üksnes nende olukordade tulevikus tekkivate tagajärgede suhtes ja uute õiguslike olukordade suhtes. Järelikult ei saa distsiplinaarkaristust, mis seisneb politseiametniku ennetähtaegses pensionile saatmises, mis põhineb erineval kohtlemisel seksuaalse sättumuse alusel ja toob kaasa otsese diskrimineerimise diskrimineerimisvastase direktiivi artikli 2 lõike 2 punkti a tähenduses, selle direktiivi alusel enam kahtluse alla seada, sest see karistus muutus lõplikuks enne direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist ja selle tagajärjed ammendusid selle jõustumisega. Diskrimineerimisvastase direktiivi kohaldamine alates selle ülevõtmise tähtaja möödumisest paneb aga liikmesriigi kohtule kohustuse vaadata alates sellest kuupäevast algava ajavahemikuga seoses läbi diskrimineeriv karistus, mis seisneb endisele ametnikule perioodiliselt makstava pensionisumma vähendamises 25%, et määrata kindlaks summa, mille isik oleks saanud siis, kui seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimist ei oleks toimunud.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 22. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), et Austria õigusnormid, mille kohaselt saavad suurel reedel tasustatud puhkepäeva ja sellel päeval töötamise korral „puhkepäevatasu“ ainult teatavate kristlike kirikute liikmetest töötajad, on vastuolus harta artikliga 21, millele võib tugineda eraõiguslike isikute vahelises vaidluses, ja diskrimineerimisvastase direktiiviga.

Põhikohtuasjas vaidles eradetektivibüroo ühe oma töötajaga, kes töötas suurel reedel ilma „puhkepäevatasu“ saamata, kuna viimane on riigisisese õiguse kohaselt ette nähtud ainult teatavate kirikute liikmetele. Kuna töötaja leidis, et teda on diskrimineeritud usutunnistuse alusel, nõudis ta oma tööandjalt puhkepäevatasu maksmist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas asja arutades pöörduda Euroopa Kohtusse küsimusega, kas Austria õigusnormid on kooskõlas harta artikliga 21 ja diskrimineerimisvastase direktiiviga.

Kõigepealt otsustas Euroopa Kohus, et nende õigusnormidega tekitatakse otsene diskrimineerimine usutunnistuse alusel diskrimineerimisvastase direktiivi artikli 2 lõike 2 punkti a tähenduses. Nimelt põhineb riigisiseste õigusnormidega tekitatud erinev kohtlemine otseselt töötajate usutunnistusel. Lisaks puudutab see töötajate grupe, kes on võrreldavas olukorras. Nimelt sõltub teatavate kirikute liikmetest töötajatele suurel reedel nii tasustatud puhkepäeva andmine kui ka puhkepäevatasu maksmine ainult nende töötajate formaalsest kuulumisest ühesse nendest kirikutest. Seega võivad nimetatud töötajad esiteks sisustada selle puhkepäeva omal vabal valikul, näiteks puhkamise või vabaajategevusega, samas kui teistele töötajatele, kes sooviksid suurel reedel puhata või vabaajategevusega tegeleda, ei anta selleks puhkepäeva. Teiseks on nendel asjaomaste kirikute liikmetest töötajatel suurel reedel töötamise korral õigus puhkepäevatasule, isegi kui nad ei tunne kohustust või vajadust seda usupüha tähistada. Selles suhtes ei erine nende olukord ülejäänud töötajate omast, kes on töötanud samal päeval ilma sellist tasu saamata.

Seejärel märkis Euroopa Kohus küll, et vaidlusaluste Austria õigusnormide eesmärk, milleks on arvesse võtta seda, millise erilise tähtsusega on suur reede asjaomaste kirikute liikmetele, kuulub usuvabaduse kaitse kohaldamisalasse, kuid välistas selle, et nende normidega tekitatud otsest diskrimineerimist saaks põhjendada diskrimineerimisvastase direktiivi artikli 2 lõikega 5 või sama direktiivi artikli 7 lõikega 1. Nimelt on selleks, et arvestada teiste töötajate, kes ei kuulu vaidlusalustes õigusnormides nimetatud kristlikesse kirikutesse, võimalusega tähistada usupüha, mille toimumise aeg ei lange kokku puhkepäevaga, Austria õiguses ette nähtud küll mitte lisapuhkepäeva andmine, vaid tööandjate hoolsuskohustus oma töötajate ees, mis võimaldab viimastel vajaduse korral saada õiguse jääda töölt kõrvale ajaks, mis on vajalik teatavatel usutalitustel osalemiseks. Eeltoodust järeldub, et asjaomased õigusnormid ei ole vajalikud usuvabaduse kaitsmiseks selle direktiivi artikli 2 lõike 5 tähenduses. Samal põhjusel ei saa neid õigusnorme pidada sellisteks, mis sisaldavad erimeetmeid, et proportsionaalsuse põhimõtet ja nii palju kui võimalik ka võrdsuse põhimõtet järgides heastada sellist halvemust asjaomaste töötajate tööelus diskrimineerimisvastase direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses.

Mis puudutab liidu õigusest tuleneva usutunnistuse alusel diskrimineerimise keelu kohaldamist põhikohtuasjas, siis selle kohta kinnitas Euroopa Kohus, et eraõiguslike isikute vahelises vaidluses ei saa diskrimineerimisvastasele direktiivile tugineda selleks, et jätta liikmesriigi õigusnormid kohaldamata, kui neid ei saa, nagu põhikohtuasjas, tõlgendada kooskõlas direktiiviga. Selle direktiivi endaga ei ole aga kehtestatud võrdse kohtlemise põhimõtet töö saamisel ja kutsealale pääsemisel – põhimõte, mille allikaks on erinevad rahvusvahelised instrumendid ja liikmesriikide ühised põhiseaduslikud tavad. Lisaks on usutunnistuse ja veendumuste alusel diskrimineerimise keeld liidu õiguse üldpõhimõttena imperatiivne ja seda on tunnustatud harta artikli 21 lõikes 1.

Järelikult on see keeld iseenesest piisav, et eraõiguslikul isikul tekiks subjektiivne õigus, millele ta saab tugineda liidu õiguse kohaldamisalasse jäävat valdkonda puudutavas vaidluses, mis toimub tema ja teise eraõigusliku isiku vahel. Liikmesriigi kohus peab seega tagama sellest artiklist tuleneva õiguskaitse, et nimetatud artikkel omandaks sellega soovitava toime täies ulatuses. Ta peab jätma kohaldamata mis tahes diskrimineeriva riigisisese sätte, ilma et ta peaks taotlema või ootama ära selle sätte eelnevat kehtetuks tunnistamist seadusandja poolt.

Seega otsustas Euroopa Kohus, et kuni Austria seadusandja ei ole vastu võtnud võrdset kohtlemist taastavaid meetmeid, peavad tööandjad harta artikli 21 kohaselt tagama nendele töötajatele, kes ei kuulu ühessegi põhikohtuasjas vaidlusalustes õigusnormides nimetatud kirikutest, samasuguse kohtlemise nagu nendes õigusnormides on ette nähtud töötajatele, kes on mõne nimetatud kiriku liikmed.

Euroopa Kohus käsitles 20. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **Hakelbracht jt** (C-404/18, [EU:C:2019:523](#)) seda, *millise ulatusega on direktiivi 2006/54¹⁹⁵ (edaspidi „meeste ja naiste võrdsuse direktiiv“) artiklis 24 ette nähtud kaitse tööandja võetavate ohvristavate meetmete eest töötajal, keda koheldakse ebasoodsamalt, kuna ta toetas isikut, keda on sooliselt diskrimineeritud, ja täpsemalt seda, kas liikmesriigil on lubatud piirata see kaitse ametlikult ütlusi andnud tunnistajatega.*

See kohtuotsus on tehtud töötaja ja tema endise tööandja vahelises kohtuvaidluses seoses hüvitise saamisega selle töötaja töölepingu ülesütlemise eest üheksa kuud pärast seda, kui ta oli avaldanud vastuseisu oma tööandja keeldumisele võtta sobiv kandidaat tööle, kuna viimane oli rase. Töötajale heideti ette, et tema põhjustas selle, et nimetatud kandidaat esitas naiste ja meeste võrdõiguslikkuse instituudile kaebuse, sest tema andis kandidaadile teada, et teda ei võetud tööle tema raseduse tõttu.

Euroopa Kohus otsustas, et meeste ja naiste võrdsuse direktiivi artiklit 24 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt olukorras, kus isik, kes leiab, et teda on sooliselt diskrimineeritud, esitab kaebuse, kaitstakse töötajat, kes teda sellega seoses toetas, tööandja võetavate ohvristavate meetmete eest ainult juhul, kui ta on selle kaebuse läbivaatamisel andnud tunnistajana ütlusi ja tema ütluste puhul on täidetud nendes õigusnormides ette nähtud vorminõuded.

Euroopa Kohus märkis sellega seoses kõigepealt, et töötajate kategooriat, kellele selles sättes ette nähtud kaitse laieneb, tuleb mõista laialt, sest selle sätte sõnastus ei piira antud kaitset üksnes töötajatega, kes on esitanud kaebuse, või nende esindajatega, ega isikutega, kelle puhul on täidetud teatud vorminõuded, mis on vajalikud teatava staatuse, näiteks tunnistaja staatuse tunnustamiseks.

¹⁹⁵ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (ELT 2006, L 204, lk 23).

Järgmiseks toonitas Euroopa Kohus meeste ja naiste võrdsuse direktiivi eesmärgi arvesse võttes, et selles direktiivis ette nähtud kohustuste täitmiseks vajalikud kohtu- või haldusmenetlused peavad tulenevalt nimetatud direktiivi artiklist 17 olema sellised, et neid saaks kasutada igaüks, kes leiab, et teda on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu koheldud õigusvastaselt. Euroopa Kohus märkis, et viimati nimetatud säte on harta artiklis 47 sätestatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte konkreetne väljendus.

Euroopa Kohus järeldas sellest, et meeste ja naiste võrdsuse direktiiviga nõutava kaitse soolise diskrimineerimise eest tõhusus ei oleks tagatud juhul, kui see ei hõlmaks meetmeid, mida tööandja võib võtta töötajate suhtes, kes on vorminõudeid järgides või järgimata asunud kaitstud isikut kaitsma või andnud tema kasuks ütlusi. Neid töötajaid võiks nimelt heidutada selle isiku toetuseks sekkumast kartus, et nad jäävat kaitseta, kui nende puhul ei ole täidetud teatavad vorminõuded, see aga võiks tõsiselt kahjustada meeste ja naiste võrdsuse direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist, sest nii väheneb soolise diskrimineerimise juhtumite avastamise ja lahendamise tõenäosus.

Euroopa Kohtu suurkoda analüüsis 7. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses **Safeway** (C-171/18, [EU:C:2019:839](#)), kas meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõttega, mis on ette nähtud EÜ asutamislepingu artiklis 119¹⁹⁶, on kooskõlas meede, mille eesmärk on lõpetada diskrimineerimine, mille Euroopa Kohus tuvastas oma 17. mai 1990. aasta otsuses **Barber** (C-262/88, [EU:C:1990:209](#); edaspidi „kohtuotsus Barber“). Kõnealune diskrimineerimine seisnes selles, et sõltuvalt soost oli kehtestatud erinev tavaline pensioniiga (edaspidi „pensioniiga“) ehk 65 eluaastat meeste ja 60 eluaastat naiste puhul. Diskrimineerimise heastamiseks ühtlustas pensioniskeem tagasiulatuvalt kõikide oma liikmete pensioniea 65 eluaastale. Euroopa Kohus leidis, et objektiivse põhjenduse puudumise korral on selline ühtlustamismeede vastuolus EÜ asutamislepingu artikliga 119 perioodi osas, mis jääb meetmest teatamise ja meetme võtmise vahele, ning seda isegi juhul, kui niisugune toimimisviis on riigisisese õiguse ja pensioniskeemi asutamise lepingu kohaselt lubatav.

Safeway Ltd asutas põhikohtuasjas kõne all oleva pensioniskeemi fondi vormis 1978. aastal. Tulenevalt kohtuotsusest Barber teatasid Safeway ja pensioniskeemi haldamise eest vastutav Safeway Pension Trustees Ltd 1991. aasta septembris ja detsembris, et pensioniiga ühtlustatakse 65 eluaastale kõigi liikmete puhul alates 1. detsembrist 1991. Ent alles 2. mail 1996 võeti ühtlustamismeede usalduslepinguga ametlikult vastu, kehtivusega alates 1. detsembrist 1991. Ühendkuningriigi kohtutes toimus seejärel menetlus küsimuses, kas selline pensioniea tagasiulatuva muutmine on liidu õigusega kooskõlas.

Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde, et tagajärjed, mis peavad järgnema diskrimineerimise tuvastamisele kohtuotsuses Barber, erinevad olenevalt asjaomastest töötamisperioodidest. Mis puudutab käesoleva kohtuasja jaoks asjakohaseid perioode ehk töötamisperioode, mis jäid ajavahemikku nimetatud kohtuotsuse kuulutamisest kuni pensioniskeemi poolt võrdse kohtlemise tagamiseks meetmete võtmiseni, siis tuleb ebasoodsamas olukorras olnud isikute kategooriale (käesoleval juhul mehed) anda samad eelised nagu need, mis olid soodsamas olukorras olnud isikute kategoorial (käesoleval juhul naised).

Seejärel loetles Euroopa Kohus nõuded, millele peavad vastama EÜ asutamislepingu artikliga 119 vastuolus oleva diskrimineerimise lõpetamiseks võetud meetmed, selleks et neid saaks pidada meetmeteks, millega tagatakse võrdne kohtlemine, mida nõuab see säte. Esiteks ei või nende meetmete suhtes üldjuhul kehtida tingimused, mis tooksid kaasa diskrimineerimise – kas või ajutise – säilimise. Teiseks peavad need järgima õiguskindluse põhimõtet, mistõttu ei ole lubatud see, et seatakse sisse pelk praktika, millel ei ole asjaomaste isikute jaoks siduvat õigusmõju. Sellest järeldas Euroopa Kohus, et põhikohtuasjas kõne all oleva pensioniskeemi

196| Säte, mis oli kohaldatav põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal ja mis vastab praegusele ELTL artiklile 157.

raames võeti nendele nõuetele vastavad meetmed alles 2. mail 1996 usalduslepingu abil, mis võeti vastu sellel kuupäeval, mitte aga skeemi eest vastutavate isikute poolt liikmetele teadete saatmisel 1991. aasta septembris ja detsembris.

Neil asjaoludel leidis Euroopa Kohus, et selle lubamine, et meetmega ühtlustatakse tagasiulatuvalt (kõnealusel juhul alates 1. detsembrist 1991) pensioniiga varem ebasoodsamas olukorras olnud isikute pensionieaga ehk 65 aastaga, oleks vastuolus mitte ainult eesmärgiga tagada töötajate võrdsustamine nende parandamise suunas, mis tuleneb EÜ asutamislepingu preambulist ja artiklist 117, vaid ka õiguskindluse põhimõttega ja nõuetega, mis tulenevad eelkõige EÜ asutamislepingu artiklit 119 käsitlevast Euroopa Kohtu praktikast.

Euroopa Kohus tuletas siiski meelde, et liidu õigusega vastuolus oleva diskrimineerimise lõpetamiseks mõeldud meetmed võivad erandkorras olla tagasiulatuvad, kui need tõepoolest vastavad üldisest huvist tulenevale nõudele. Euroopa Kohus märkis, et kuigi pensioniskeemi finantstasakaalu tõsise kahjustamise oht võib endast kujutada sellist üldisest huvist tulenevat nõuet, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas põhikohtuasjas kõne all olev meede vastas eesmärgile sellist kahjustamist ära hoida.

2. Tööaja korraldus

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas 14. mai 2019. aasta kohtuotsuses **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)) *meetmete üle, mida liikmesriigid peavad võtma, et tagada, et järgitakse töötajate õigust maksimaalse tööaja piirangule ning igapäevasele ja iganädalasele puhkeajale, ning konkreetsemalt küsimuse kohta, kas selle õiguse järgimiseks on vaja luua süsteem, mis võimaldab mõõta iga töötaja igapäevase tööaja kestust*. Nimetatud kohtuotsuse alus on töötajate ametiühingu ja tööandja vaheline kohtuvaidlus, milles oli arutamisel kohtule esitatud nõue tuvastada ettevõtja kohustus luua süsteem, mis registreeriks selle ettevõtja töötajate igapäevase tööaja ning mis võimaldaks kontrollida esiteks seda, kas peetakse kinni ette nähtud tööajast, ja teiseks seda, kas järgitakse kohustust edastada ametiühingu esindajatele teave iga kuu tehtud ületunnitöö kohta.

Niisuguses kontekstis otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2003/88¹⁹⁷ artiklitega 3, 5 ja 6 koostoimes harta artikli 31 lõikega 2 ning direktiivi 89/391¹⁹⁸ artikli 4 lõikega 1, artikli 11 lõikega 3 ja artikli 16 lõikega 3 on vastuolus liikmesriigi normid, milles ei ole riigisisese kohtupraktika tõlgenduse kohaselt tööandjatele ette nähtud kohustust luua süsteem, mis võimaldaks mõõta iga töötaja igapäevast tööaega.

Selle kohta märkis Euroopa Kohus esmalt, et direktiivi 2003/88 sätetega on täpsustatud iga töötaja põhiõigust maksimaalse tööaja piirangule ning igapäevasele ja iganädalasele puhkeajale, mis on sõnaselgelt tagatud ka harta artikli 31 lõikega 2, mistõttu tuleb direktiivi sätteid tõlgendada viidatud harta artiklit arvesse võttes.

Mis seejärel puudutab konkreetsemalt iga töötaja igapäevase tööaja kestuse mõõtmist võimaldava süsteemi loomist, siis leidis Euroopa Kohus, et niisuguse süsteemi puudumise korral ei ole võimalik objektiivselt ja usaldusväärselt välja selgitada tegelikult töötatud töötundide arvu ja nende ajalist jagunemist ega väljaspool tavapärast tööaega täiendavalt töötatud töötundide arvu. Neil asjaoludel on töötajatel ülemäära keeruline või praktikas isegi võimatu saavutada see, et järgitakse neile liidu õigusest tulenevaid õigusi, et nad saaksid tegelikult kasutada iganädalase tööaja piirangut ning minimaalset igapäevast ja iganädalast puhkeaga, mis on selles direktiivis ette nähtud.

¹⁹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381).

¹⁹⁸ Nõukogu 12. juuni 1989. aasta direktiiv 89/391/EMÜ töötajate tööturvise ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT 1989, L 183, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 349).

Nimelt on igapäevase ja iganädalase töötundide arvu objektiivne ja usaldusväärne kindlaksmääramine esmatähtis, et esiteks teha kindlaks, kas direktiivi 2003/88 artikli 16 punktis b või artiklis 19 ette nähtud võrdlusperioodil peeti kinni direktiivi artiklis 6 määratletud maksimaalsest iganädalasest tööajast, mis selle artikli kohaselt hõlmab ka ületunde, ja teiseks, kas minimaalsest igapäevasest ja iganädalasest puhkeajast, mis on määratletud vastavalt direktiivi artiklites 3 ja 5, on igapäevase puhkeaja osas peetud kinni iga 24-tunnise ajavahemiku vältel ja iganädalase puhkeaja osas sama direktiivi artikli 16 punktis a sätestatud võrdlusperioodil.

Euroopa Kohus järeldas, et arvestades asjaolu, et liikmesriigid peavad võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada direktiivi 2003/88 täieulatusliku toime kindlustamiseks kinnipidamine minimaalsest puhkeajast ja takistada maksimaalse iganädalase tööaja mis tahes ületamist, ei võimalda riigisisised õigusnormid, mis ei näe ette kohustust kasutada vahendit, mis võimaldaks igapäevase ja iganädalase töötundide arvu objektiivset ja usaldusväärset kindlaksmääramist, tagada harta artikli 31 lõikes 2 ja kõnealuses direktiivis tunnustatud õiguste soovitatavat toimet, sest see võtab nii tööandjalt kui ka töötajalt võimaluse kontrollida, kas neist õigustest on kinni peetud, ja järelikult võib kahjustada direktiivi eesmärki, mis seisneb töötajate ohutuse ja tervise parema kaitse tagamises.

Lõpuks lisas Euroopa Kohus, et tõsiasi, et töötaja võib riigisiseste menetlusnormide kohaselt kasutada muid tõendamisviise, muu hulgas näiteks tunnistaja ütlusi, e-kirju või väljavõtteid mobiiltelefonist või arvutist, et esitada tõendeid õiguste rikkumise kohta ja tuua sellega kaasa tõendamiskoormise ümberpööramine, eelnevat ei mõjuta. Nimelt ei võimalda niisugused tõendamisviisid objektiivselt ja usaldusväärselt näidata töötaja igapäevast ja iganädalast töötatud töötundide arvu. Mis konkreetselt puudutab tunnistaja ütlusi, siis toonitas Euroopa Kohus, et töötaja on töösuhtes nõrgemal positsioonil. Samuti otsustas Euroopa Kohus, et kõnealusele süsteemile, mis võimaldab iga töötaja igapäevase tööaja kestuse mõõtmist, ei saa pakkuda alternatiivi riigisisese õiguse alusel järelevalveorganitele, näiteks tööinspeksioonile antud uurimis- ja sanktsioonipädevuse abil, sest sellise süsteemi puudumine võtab neilt asutustelt endilt tõhusa vahendi, millega pääseda ligi objektiivsetele ja usaldusväärsetele andmetele töötajate poolt igas ettevõttes tegelikult tehtud töö ajalise kestuse kohta – andmetele, mis on vajalikud, et need asutused saaksid täita oma järelevalveülesannet ja vajaduse korral määrata sanktsiooni.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et liikmesriikidel on kaalutlusruum, et määrata kindlaks niisuguse süsteemi rakendamise üksikasjalik kord ja eelkõige süsteemi soovitatav vorm, arvestades sealjuures võimaluse korral iga konkreetse tegevusvaldkonna erisusi või isegi näiteks teatavate ettevõtjate suurusest tulenevaid erisusi.

3. Õigus tasustatavale põhipuhkusele

Euroopa Kohtu suurkoda leidis 19. novembri 2019. aasta kohtuotsuses **TSN ja AKT** (liidetud kohtuasjad C-609/17 ja C-610/17, [EU:C:2019:981](#)) esiteks, et direktiivi 2003/88 artikli 7 lõikega 1, milles on sätestatud õigus vähemalt neljanädalasele tasustatud põhipuhkusele, ei ole vastuolus riigisisest õigusnormide ja kollektiivlepingud, mis näevad ette suurema arvu tasustatud põhipuhkuse päevi kui nimetatud neljanädalane miinimumperiood, kuid mis välistavad nende puhkusepäevade üleviimise haiguse korral. Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et harta artikli 31 lõige 2, mis näeb muu hulgas ette, et iga töötajal on õigus tasustatud põhipuhkusele, ei ole niisuguste riigisiseste õigusnormide ja kollektiivlepingute puhul kohaldatav.

Mõlemad eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevad kohtuasjad puudutavad töötajat, kellel oli tema tegevusvaldkonnas kohaldatava kollektiivlepingu alusel õigus saada tasustatud põhipuhkust rohkem kui direktiivis 2003/88 ette nähtud neljanädalane miinimumperiood, nimelt seitse nädalat (kohtuasi C-609/17) ja viis nädalat (kohtuasi C-610/17). Kuna asjaomased töötajad olid tasustatud põhipuhkuse ajal haiguse tõttu

töövõimetud, palusid nad oma tööandjal viia üle see osa puhkusest, mida neil ei olnud võimalik kasutada. Tööandjad jätsid aga need taotlused rahuldamata ulatuses, milles need puudutasid seda osa õigusest tasustatud põhipuhkusele, mis ületab direktiivis 2003/88 ette nähtud minimaalset neljanädalast puhkust.

Kõigepealt, mis puudutab direktiivi 2003/88, siis tuletas Euroopa Kohus meelde, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis annavad õiguse selle direktiivi artikli 7 lõikes 1 sätestatud neljast nädalast pikemale tasustatud põhipuhkusele. Sellisel juhul ei ole aga tasustatud põhipuhkuse õigused, mis ületavad seda miinimumperioodi, reguleeritud kõnealuse direktiiviga, vaid riigisisese õigusega, eelkõige mis puudutab nende täiendavate puhkusepäevade andmise tingimusi ja nende saamise õiguse lõppemise tingimusi. Seetõttu on liikmesriikidel jätkuvalt lubatud nende täiendavate puhkusepäevade täies ulatuses või osalise üleviimise õigus ette näha või seda mitte teha, kui töötaja on põhipuhkuse ajal haiguse tõttu töövõimetu, eeldusel et õigus saada tasustatud põhipuhkust, mida töötaja on tegelikult kasutanud, võrdub alati vähemalt neljanädalase miinimumperioodiga, mis on direktiiviga 2003/88 tagatud.

Mis puudutab seejärel hartat, mille reguleerimisala on määratletud harta artikli 51 lõikes 1, siis märkis Euroopa Kohus esmalt, et liikmesriikide tegevuse puhul on harta sätted liikmesriikidele ette nähtud üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Ent kui liikmesriik võtab vastu riigisisesed õigusnormid või lubab sõlmida kollektiivlepinguid, mis näevad ette suurema arvu tasustatud põhipuhkuse päevi kui direktiiviga 2003/88 tagatud neljanädalane miinimumperiood, kuid mis välistavad nende puhkusepäevade üleviimise haiguse korral, ei kohalda ta harta artikli 51 lõike 1 mõttes seda direktiivi, mistõttu ei ole harta, eelkõige selle artikli 31 lõige 2 kohaldatav.

Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus muu hulgas, et direktiiviga 2003/88, mis võeti vastu EÜ artikli 137 lõike 2 (nüüd ELTL artikli 153 lõige 2) alusel, on sätestatud üksnes tööaja korralduse minimaalsed ohutus- ja tervishoiunõuded. ELTL artikli 153 lõike 4 kohaselt ei tohi need miinimumnõuded takistada liikmesriiki säilitamast või kehtestamast rangemaid kaitsemeetmeid, mis sobivad kokku aluslepingutega. Järelikult on liikmesriikidel endiselt vabadus neile sotsiaalpoliitika valdkonnas jäetud pädevuse teostamisel võtta vastu sellised normid, mis on liidu seadusandja tegevuse tulemusena vastu võetud normidest rangemad, tingimusel et need ei ohusta niisuguse seadusandliku tegevuse ühtsust.

Seega tõdes Euroopa Kohus, et juhul kui liikmesriigid annavad või lubavad tööturu osapooltel anda õigused tasustatud põhipuhkusele, mis ületab direktiivis 2003/88 ette nähtud neljanädalast miinimumperioodi, kuuluvad need õigused või puhkuse ajal haigestumise korral nende õiguste võimaliku üleviimise tingimused liikmesriikidele jäetud pädevusse ning need ei ole kõnealuse direktiiviga reguleeritud. Kui aga asjaomase valdkonna liidu õigusnormides on mingi küsimus reguleerimata ja liikmesriikidele ei ole kehtestatud ühtegi konkreetset kohustust seoses selle olukorraga, jääb riigisisene õigusnorm, mille liikmesriik on selles küsimuses sätestanud, harta kohaldamisalast välja.

4. Töötajate kaitse tööandja maksejõuetuse korral

Tõlgendades *direktiivi 2008/94 töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral*¹⁹⁹ artiklit 8, leidis Euroopa Kohus 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Pensions-Sicherungs-Verein** (C-168/18, [EU:C:2019:1128](#)), et endisele töötajale makstava tööandjapensioni vähendamist endise tööandja maksejõuetuse tõttu tuleb pidada ilmselgelt ebaproportsionaalseks, kui see endine töötaja juba elab või peaks selle vähendamise tõttu elama allpool vaesusriski piiri. See kehtib Euroopa Kohtu hinnangul ka siis, kui puudutatud isik saab kätte vähemalt poole hüvitisest, millele tal on õigus omandatud pensioniõiguste alusel.

¹⁹⁹ | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiiv 2008/94/EÜ töötajate kaitse kohta tööandja maksejõuetuse korral (ELT 2008, L 283, lk 36).

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olevas asjas sai Saksa kodanik alates 2000. aasta detsembrist tööandjapensioni, mis koosnes tööandja poolt vahetult makstavast igakuisest pensionilisast ja iga-aastasest jõulupreemiast ning Saksa pensionikassa makstavast pensionist, mis põhines endise tööandja sissemaksetel. Nimetatud pensionikassa sattus 2003. aastal majandusraskustesse ja vähendas pensionimakseid finantsteenuste föderaalse järelevalveameti loal. Endine tööandja kattis vähendatud maksete osa kuni aastani 2012, mil tema suhtes algatati maksejõuetusmenetlus. Sellest ajast alates ei saa endine töötaja enam pensioni vähendamise hüvitist, kuna eraõiguslik üksus, kelle Saksamaa on määranud tööandja maksejõuetuskindlustuse andjana tagama tööandja pensionimaksete tasumise, võttis üle üksnes igakuise pensionilisa ja iga-aastase jõulupremia maksmise, kuid kõnealust hüvitist ei maksnud.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et põhikohtuasjas kõne all olnud olukord puudutas endist töötajat, kelle endine tööandja oli muutunud maksejõuetuks, ja et kuupäeval, mil tekkis tööandja maksejõuetus, rikuti selle maksejõuetuse tõttu töötaja õigust saada vanadushüvitist. Euroopa Kohus järeldas sellest, et direktiivi 2008/94 artikkel 8 on sellises olukorras kohaldatav.

Mis puudutab järgmisena asjaolusid, mille korral tuleb asuda seisukohale, et tööandjapensioni vähendamine on ilmselgelt ebaproportsionaalne, mistõttu liikmesriik on kohustatud töötajatele tagama teatud kaitse, siis kordas Euroopa Kohus, et liikmesriikidel on direktiivi 2008/94 artikli 8 ülevõtmisel lai kaalutlusruum ning nad peavad tagama üksnes selles sättes nõutud minimaalse kaitse. Kohus tuletas sellega seoses meelde, et endine töötaja peab oma tööandja maksejõuetuse korral saama vähemalt poole vanadushüvitisest, millele tal on õigus omandatud pensioniõiguste alusel, kuid see ei välista siiski, et isegi sellise minimaalse tagatise olemasolu korral võidaks tekkinud kahju teatud asjaoludel käsitada ilmselgelt ebaproportsionaalsena. Euroopa Kohus täpsustas siinkohal, et vanadushüvitise vähendamist tuleb käsitada ilmselgelt ebaproportsionaalsena, kui puudutatud isiku suutlikkus ennast ülal pidada on oluliselt nõrgestatud. Sellega on tegemist endise töötaja puhul, kes juba elab või peaks selle vähendamise tõttu elama allpool Eurostati kehtestatud asjaomase liikmesriigi vaesusriski piiri, mistõttu peab see liikmesriik seega tagama hüvitise, mis ilma et see korvaks tingimata kogu tekkinud kahju, aitaks heastada selle ilmselget ebaproportsionaalsust.

Lõpuks nentis Euroopa Kohus, et direktiivi 2008/94 artikkel 8, mis kohustab liikmesriike tagama minimaalse kaitse endisele töötajale, kelle vanadushüvitist on ilmselgelt ebaproportsionaalselt vähendatud, sisaldab selget, täpset ja tingimusteta kohustust, mille sisu on üksikisikutele õiguste andmine. Järelikult on selle sätte alusel võimalik esitada nõue sellise eraõigusliku üksuse vastu, kelle asjaomane liikmesriik on määranud tööandja maksejõuetuskindlustuse andjana tagama tööandja pensionimaksete tasumise, kui sellele üksusele antud ülesandest ja selle täitmise tingimustest lähtuvalt võib teda võrdsustada riigiga ning kui talle pandud tagamiskohustus hõlmab tõepoolest neid vanadushüvitise liike, mille puhul on nõutav selles artiklis ette nähtud minimaalne kaitse.

5. Töötajate lähetamine

Euroopa Kohtu suuskoda leidis 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)), et direktiivi 96/71²⁰⁰ ei kohaldata liikmesriigis asuva ettevõtja töötajatele, kes tegelevad vaguniteeninduse, puhastusteenuste osutamise või reisijate toitlustamisega rahvusvahelistes rongides, mis läbivad asjaomase raudtee-ettevõtja liikmesriiki, kui need töötajad teevad olulise osa nende teenuste osutamisega seotud tööst nende ettevõtja asukohaliikmesriigi territooriumil, kus nad alustavad või lõpetavad oma töö.

200| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EÜT 1997, L 18, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 431).

M. Dobersberger on Ungaris asuva sellise ettevõtja juhataja, kes pakub Austrias ja Ungaris asuvate ettevõtjatega sõlmitud rea alltöövõtulepingute alusel Österreichische Bundesbahneni (Austria riiklik raudtee-ettevõtja) teatud rahvusvahelistel rongidel vaguniteenindust. Need rongid läbisid Austriat ning nende lähte- või lõppjaam oli Budapest (Ungari). Teenuseid osutasid Ungaris elavad töötajad, kellest enamiku oli ettevõtja käsutusse andnud teine Ungari ettevõtja. Kõikide töötajate huvide kese oli Ungaris ning nad alustasid tööd ja lõpetasid selle seal. Budapestis pidid nad ka võtma vastu toidu ja joogi ning laadima need seal rongile. Samuti pidid nad Budapestis pidama arvestust varude üle ja arvutama käibe.

Austrias korraldatud kontrolli tulemusel määrati M. Dobersbergerile kriminaalõiguslikku laadi haldussanktsioonid selliste Austria sotsiaalõiguse sätete rikkumise eest, millega reguleeritakse töötajate lähetamist selle liikmesriigi territooriumile. Austria ametiasutused leidsid, et kuna Ungari töötajad olid lähetatud Austria territooriumile, pidi M. Dobersberger täitma teatud halduskohustusi. Nii oleks ta pidanud nende töötajate kasutamise deklareerima vähemalt üks nädal enne töö algust ning hoidma töötamise kohas kättesaadavana saksakeelse töölepingu ja nendele töötajatele töötasu maksmist puudutavad erinevad dokumendid ning samuti dokumendid nende sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatuse kohta.

Nendel asjaoludel on tekkinud küsimus, kas direktiiv 96/71, mille ülevõtmine on Austria sotsiaalõiguse sätete eesmärk, on kohaldatav sellele, kui ühes liikmesriigis asuva ettevõtja töötajad osutavad teises liikmesriigis asuva raudtee-ettevõtjaga sõlmitud lepingu täitmiseks rahvusvahelises rongis teenuseid ning rong läbib teist liikmesriiki.

Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses kõigepealt, et vaguniteenindus, puhastusteenused või reisijate toitlustamine ei ole olemuslikult seotud reisijate rongiveoteenusega. Järelikult ei ole need teenused hõlmatud transporti käsitlevate ELTL artiklitega 90–100, vaid teenuseid puudutavate ELTL artiklitega 56–62, välja arvatud ELTL artikli 58 lõikega 1. Sellest tuleneb, et need teenused võivad olla hõlmatud direktiiviga 96/71, mis võeti vastu teenuseid puudutavate esmase õiguse sätete alusel.

Selleks, et teha kindlaks, kas asjaomased teenused kuuluvad selle direktiivi kohaldamisalasse, analüüsis Euroopa Kohus mõistet „lähetatud töötaja“ selle direktiivi tähenduses. Ta otsustas, et töötajat ei saa käsitada liikmesriigi territooriumile lähetatud töötajana, kui tema töö tegemisel ei ole piisavat seost selle territooriumiga. Töötajatel aga, kes teevad olulise osa oma tööst liikmesriigis, milles asub ettevõtja, kes on neile andnud ülesande osutada rahvusvahelistes rongides teenuseid, ning kes alustavad oma tööd ja lõpetavad selle kõnealuses liikmesriigis, ei ole ühe või mitme liikmesriigi territooriumiga, millest need rongid läbi sõidavad, piisavat seost, et neid saaks seal käsitada „lähetatud“ töötajatena direktiivi 96/71 tähenduses. Nende olukord ei ole seega nimetatud direktiiviga hõlmatud.

Euroopa Kohus lisas, et selles suhtes ei oma tähtsust, et nende teenuste osutamine toimub alltöövõtuahela kaudu lepingu raames, mis on sõlmitud ettevõtjaga, kes asub samas liikmesriigis raudtee-ettevõtjaga ja on viimasega lepinguliselt seotud. Samuti ei ole asjakohane, et ettevõtja on nende teenuste osutamise teinud ülesandeks töötajatele, kelle on tema käsutusse andnud temaga samas liikmesriigis asuv ettevõtja.

XVI. Rahvatervis

Euroopa Kohus leidis 18. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)), et liikmesriik võib keelata apteegil väljastada retseptiravimeid ostutellimuse alusel, mille on välja andnud tervishoiutöötaja, kes omab ravimite väljakirjutamise õigust ja tegutseb teises liikmesriigis, kui niisugune ostutellimus ei sisalda asjaomase patsiendi nime.

Ungari õiguse alusel asutatud äriühing VIPA, mis käitab üht apteeki, väljastas retseptiravimeid ostutellimuste alusel, mille olid väljastanud üks Ühendkuningriigis asuv meditsiiniteenustega tegelev äriühing ja üks Austrias tegutsev arst, kellel ei olnud tervishoiuteenuse valdkonnas tegutsemiseks Ungari terviseameti väljastatud luba. Ungari riiklik ravimi- ja toiduohutusamet määras VIPA-le seetõttu 45 000 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 140 000 euro) suuruse trahvi, keelas tal ravimite õigusvastase väljastamise jätkamise kõnealuses apteegis ning tunnistas tema tegevusloa kehtetuks.

Budapesti haldus- ja töökohus (Ungari), kes menetleb VIPA kaebust, küsis Euroopa Kohtult, kas direktiivi 2011/24²⁰¹ artikli 11 lõikes 1 ette nähtud kohustus tunnustada teises liikmesriigis väljakirjutatud retsepte on kohaldatav ostutellimustele, mis ei sisalda selle patsiendi nime, kellele tellitud ravimid on ette nähtud.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 2011/24 artikli 3 punktis k, milles on määratletud mõiste „retsept“, ei ole täpsustatud, kas asjaomase patsiendi nimi peab olema ära märgitud. Seevastu sama direktiivi artikli 11 lõike 1 kõikides keeleversioonides, välja arvatud ungari ja portugali keel, on viidatud sisuliselt sõnaselgelt retseptile, mis on patsiendile nimeliselt välja kirjutatud. Lisaks, kuna rakendusdirektiivi 2012/52²⁰² artiklis 3 koostoimes rakendusdirektiivi lisaga on ette nähtud, et direktiivi 2011/24 artikli 11 lõikes 1 viidatud retseptid peavad sisaldama patsiendi isikuandmeid, on selles rakendusdirektiivis sätestatud, et nimetatud artikli 11 lõikes 1 ette nähtud retseptide tunnustamise kohustust ei kohaldata ostutellimustele, mis ei sisalda asjaomase patsiendi nime.

Seda tõlgendust kinnitavad ka eesmärgid, mida taotleb direktiiv 2011/24, milles on ette nähtud õigusnormid, mis hõlbustavad üksikpatsientide võimalust saada ohutuid ja kvaliteetseid piiriüleseid tervishoiuteenuseid²⁰³. Niisugused ostutellimused aga, nagu on vaatluse all põhikohtuasjas, ei võimalda ühelt poolt tagada selle patsiendi ohutust ja tervist, kellele seda ravimit manustatakse, ja teisalt on nende eesmärk võimaldada mitte patsiendil ravimeid osta, vaid tervishoiutöötajal ravimeid hankida. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2011/24 eesmärkidega oleks vastuolus järeldus, et niisuguste ostutellimuste suhtes, mis ei sisalda asjaomase patsiendi nime, kehtib selles direktiivis ette nähtud retseptide tunnustamise kohustus.

Lisaks märkis Euroopa Kohus, et kuigi kõnealused riigisisised õigusnormid kujutavad endast kaupade vaba liikumise piirangut, mis on ELTL artikli 35 kohaselt keelatud, võib niisugune piirang siiski olla eelkõige ELTL artikli 36 kohaselt õigustatud, täpsemalt inimeste elu ja tervise kaitse huvides. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et kõnealused riigisisised õigusnormid on sobivad tagamaks, et retseptiravimid on olemas selle liikmesriigi elanikkonna jaoks, kus asub ravimit väljastav apteek, panustades seeläbi selle liikmesriigi elanikkonna stabiilsesse, kindlasse ja kvaliteetsesse retseptiravimitega varustamisse. Nimelt, kui niisuguste ostutellimuste kaudu, nagu on kõne all põhikohtuasjas, oleks võimalik suuremahuliseks osutada võiv

201| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2011. aasta direktiiv 2011/24/EL patsiendiõiguste kohaldamise kohta piiriüleses tervishoius (ELT 2011, L 88, lk 45).

202| Komisjoni 20. detsembri 2012. aasta rakendusdirektiiv 2012/52/EL, millega nähakse ette meetmed, et hõlbustada teises liikmesriigis väljakirjutatud retseptide tunnustamist (ELT 2012, L 356, lk 68).

203| Direktiivi 2011/24 artikli 1 lõiked 1 ja 2 koostoimes selle direktiivi põhjendustega 10 ja 11.

retseptiravimite eksport patsientide raviks mõne teise liikmesriigi territooriumil, võiks selle tagajärg olla apteekide ebapiisav varustatus ning sellest tulenevalt asjaomase liikmesriigi patsientide retseptiravimi vajaduste ebapiisav katmine, ning see eiraks direktiivi 2001/83²⁰⁴ artikli 81 teises lõigus ette nähtud kohustust.

Seega leidis Euroopa Kohus, et niisugused riigisisised õigusnormid ei ole ELTL artiklitega 35 ja 36 vastuolus, kui need õigusnormid on põhjendatud inimeste elu ja tervise kaitse eesmärgiga, on selle eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale selle saavutamiseks vajalikust – asjaolu, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

XVII. Tarbijakaitse

Tarbijakaitse valdkonnas väärivad äramärkimist neli kohtuotsust. Neist esimene puudutab mõistete „tarbija“ ja „müüja või teenuste osutaja“ tõlgendamist ebaõiglasi tingimusi käsitleva direktiivi 93/13²⁰⁵ tähenduses seoses kinnisvaralaenu lepinguga, mille üks äriühing sõlmis oma töötaja ja viimase abikaasaga. Järgmised kaks kohtuotsust puudutavad küsimust, kas võib osaliselt kehtima jätta hüpoteeklaenu lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimuse, mis on tunnistatud ebaõiglaseks, ja küsimust, kas jätkuda võib hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus, mis on selle lepingutingimuse alusel algatatud. Neljas ja ühtlasi viimane kohtuotsus puudutab eelkõige mõistete „tarbija“ ja „tellimata tarnimine“ tõlgendamist tarbija õigusi käsitleva direktiivi 2011/83²⁰⁶ tähenduses seoses soojusenergiavarustust reguleerivate riigisiseste õigusnormidega. Samuti tuleb mainida kohtuotsust **Kanyeba jt** (liidetud kohtuasjad C-349/18–C-351/18), mis käsitleb veolepingus sisalduvat ebaõiglast tingimust.²⁰⁷

Euroopa Kohus võttis 21. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Pouvin ja Dijoux** (C-590/17, [EU:C:2019:232](#)) seisukoha küsimuses, kuidas tõlgendada direktiivis 93/13 määratletud mõisteid „tarbija“ ja „müüja või teenuste osutaja“ seoses nõudega tasuda teatava äriühingu poolt ühele oma töötajatest ja viimase abikaasale eluaseme soetamiseks antud kinnisvaralaenu raames tagasi maksta jäänud summa.

Nimetatud laenulepingu tingimuse kohaselt lõpeb leping automaatselt juhul, kui laenusaja ei kuulu mis tahes põhjusel enam äriühingu töötajate hulka. Kui asjaomane töötaja lahkus töölt, lõpetasid tema ja ta abikaasa laenumaksete tasumise. Nimetatud lepingutingimuse alusel kaebas äriühing laenusajaad põhisumma, intressi ja leppetrahvi maksmise nõudes kohtusse.

Esimese astme kohus tunnistas selles kohtuasjas ebaõiglaseks lepingu tingimuse, mille kohaselt laenuleping automaatselt lõpeb. Apellatsioonikohus tühistas nimetatud kohtuotsuse, leides, et vaidlusalune leping lõppes automaatselt kuupäeval, mil töötaja lahkus töölt. Kuna töötaja ja tema abikaasa leidsid, et nad olid tegutsenud

204| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv inimtervishoiu kasutatavate ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/62, lk 69), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiviga 2011/62/EL (ELT 2011, L 174, lk 74). Selle direktiivi artikli 81 teise lõigu kohaselt peavad ravimi müügiloo omanik ja liikmesriigis tegelikult turustatava nimetatud ravimi turustajad tagama oma kohustuste piires selle ravimi sobiva ja jätkuva tarnimise apteekidele ja isikutele, kellel on luba ravimeid müüa, nii et kõnealuse liikmesriigi patsientide vajadused oleksid kaetud.

205| Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

206| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EÜ tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64), artikkel 27.

207| Seda kohtuotsust on tutvustatud X jaotises „Transport“.

tarbijatena, esitasid nad kassatsioonkaebuse, tuginedes sellele, et niisugune lepingutingimus, mis on kõne all põhikohtuasjas ja milles on ette nähtud laenulepingu lõppemine lepinguga mitteseotud põhjusel, on ebaõiglane.

Mis esiteks puudutab mõistet „tarbija“²⁰⁸, siis otsustas Euroopa Kohus, et selle mõiste alla kuuluvad teatava ettevõtja töötaja ja tema abikaasa, kes sõlmivad selle ettevõtjaga krediidilepingu, mille sõlmimise võimalus on peamiselt üksnes ettevõtja töötajatel ja mille eesmärk on rahastada isikliku eluaseme soetamist. Kohus täpsustas, et asjaoluga, et füüsiline isik sõlmib oma tööandjaga muu lepingu kui töölepingu, ei ole iseenesest vastuolus nimetatud isiku määramine „tarbijana“ direktiivi 93/13 tähenduses. Mis puudutab töölepingute väljajätmist selle direktiivi kohaldamisalast, siis leidis Euroopa Kohus, et tööandja poolt töötajale ja tema abikaasale antud kinnisvara soetamise laenu ei saa käsitada „töölepinguna“, kuna see ei reguleeri töösuhet ega käsitlenud töötingimusi.

Mis teiseks puudutab mõistet „müüja või teenuste osutaja“²⁰⁹, siis asus Euroopa Kohus seisukohale, et see mõiste hõlmab ettevõtjat, kes sõlmib oma töötaja ja tema abikaasaga oma majandus- või kutsetegevuse raames sellise krediidilepingu, mille sõlmimise võimalus on peamiselt üksnes ettevõtja töötajatel, olgugi et krediidi andmine ei ole tema põhitegevusala. Siinkohal täpsustas kohus, et isegi kui tööandja põhitegevusala ei ole pakkuda rahastamisvahendeid, vaid tarnida energiat, on sellel tööandjal teave ja tehnilised teadmised, inimressurss ja materiaalsed vahendid, mis füüsilisel isikul, nimelt teisel lepingupoolel, eeldatavasti puuduvad. Ta lisas, et oma töötajatele krediidilepingu pakkumine, millega antakse neile soodustus, mis võimaldab vara omandada, teenib eesmärki ligi meelitada ja hoida kvalifitseeritud ja oskuslikku tööjõudu, mis toetab tööandja majandus- ja kutsetegevust. Selles kontekstis rõhutas ta, et sellel, kas tööandja teenib või ei teeni lepingult otsest tulu, ei ole tähtsust tööandja käsitamisel „müüja või teenuste osutajana“ direktiivi 93/13 tähenduses. Euroopa Kohus rõhutas veel, et mõiste „müüja või teenuste osutaja“ lai tõlgendus aitab saavutada selle direktiivi eesmärki, mis seisneb tarbija kaitsmises müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu nõrgema poolena ning poolte vahel tasakaalu taastamises.

Euroopa Kohtu suurkoda võttis oma 26. märtsi 2019. aasta otsuses liidetud kohtuasjades **Abanca Corporación Bancaria** (C-70/17, [EU:C:2019:250](#)) ja **Bankia** (C-179/17, [EU:C:2019:250](#)) seisukoha küsimuses, kuidas tõlgendada direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7.

Põhikohtuasjad puudutasid hagejaid, kes olid Hispaanias sõlminud hüpoteeklaenu lepingud, milles sisalduv tingimus võimaldas nõuda lepingu ennetähtaegset lõpetamist muu hulgas juhul, kui tasumata jääb üksainus kuumakse.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtud palusid Euroopa Kohtul selgitada, kas direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada esiteks nii, et juhul, kui hüpoteeklaenu lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus leitakse olevat ebaõiglane, võib selle tingimuse osaliselt siiski kehtima jätta, jättes välja selle osa tingimusest, mis teeb tingimuse ebaõiglaseks, ning teiseks, kas vastupidisel juhul võib niisuguse tingimuse kohaldamise tulemusena algatatud hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus ikkagi jätkuda nii, et täiendavalt kohaldatakse riigisisest õigusnormi, kui sellise menetluse kasutamise võimatus oleks tarbijate huvidega vastuolus.

Euroopa Kohus otsustas selle kohta, et direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb kõigepealt tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui ebaõiglaseks peetav hüpoteeklaenu lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus jäetakse osaliselt kehtima, jättes välja selle osa tingimusest, mis teeb tingimuse ebaõiglaseks, kui niisuguse väljajätmisega muudetakse seda tingimust selle põhisisu mõjutamise tõttu sisuliselt. Seejärel leidis Euroopa

208| Direktiivi 93/13 artikli 2 punkt b.

209| Direktiivi 93/13 artikli 2 punkt c.

Kohus, et nende artiklitega ei ole vastuolus, kui liikmesriigi kohus asendab ebaõiglase lepingutingimuse selle tühisuse korvamiseks lepingutingimuse eeskujuks olnud seadusesätte uue redaktsiooniga, mis on kohaldatav lepingupoolte kokkuleppe korral, kui hüpoteeklaenu leping ei saa selle ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral kehtida ning kui on kindlaks tehtud, et lepingu tervikuna tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikke tagajärgi.

Selles kontekstis tuletas Euroopa Kohus meelde, et kui liikmesriigi kohus tuvastab ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu ebaõiglase tingimuse tühisuse, tuleb direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mis võimaldab liikmesriigi kohtul täiendada seda lepingut nimetatud tingimuse sisu muutes. Kui liikmesriigi kohus võiks muuta sellises lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artikli 7 pikaajalist eesmärki. Nimelt aitaks niisugune õigus kaasa hoiatava mõju kõrvaldamisele, mida avaldatakse ettevõtjatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes ei kohaldata selliseid ebaõiglaste tingimusi, kuna ettevõtjad üritaksid endiselt kasutada viidatud tingimusi, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib liikmesriigi kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega nende ettevõtjate huvid.

Ent olukorras, kus müüja või teenuseosutaja ning tarbija vahel sõlmitud leping ei saa ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral kehtida, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus, kui liikmesriigi kohus tühistab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase tingimuse, asendades selle riigisisese õiguse täiendava normiga olukordades, kus ebaõiglase tingimuse tühiseks tunnistamine kohustaks kohut terve lepingu tühistama, mis tooks tarbija jaoks kaasa eriti kahjulikke tagajärgi ja seeläbi karistaks teda.

Niisugune asendamine on direktiivi 93/13 eesmärki arvestades täiesti põhjendatud. See on nimelt kooskõlas selle direktiivi artikli 6 lõike 1 eesmärgiga, sest selle sätte eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse, mitte aga tühistada kõik ebaõiglasi tingimusi sisaldavad lepingud.

Kui ei oleks lubatud ebaõiglast tingimust riigisisese dispositiivse õigusnormiga asendada ja kui kohus peaks seetõttu lepingu tervikuna tühistama, võiks see tarbijale kaasa tuua eriti kahjulikke tagajärgi, mistõttu võidakse kahjustada lepingu tühistamisest tulenevat hoiatavat mõju. Laenulepingu puhul on sellise tühistamise tagajärg üldjuhul laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui laenuandjat, kes ei pruugi sellest tulenevalt hoiduda ebaõiglaste tingimuste lisamisest oma lepingutesse.

Samalaadsetel põhjustel otsustas Euroopa Kohus, et olukorras, kus ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud hüpoteeklaenu leping ei saa kehtida pärast seda, kui lepingust jäetakse välja ebaõiglane tingimus, mille sõnastamisel on võetud eeskujuks lepingupoolte kokkuleppe korral kohaldatav seadusesäte, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus ka see, kui lepingu tühisuse vältimiseks asendab liikmesriigi kohus kõnealuse lepingutingimuse selle seadusesätte uue redaktsiooniga, mis on kehtestatud pärast lepingu sõlmimist, kuna lepingu tühistamine tooks tarbija jaoks kaasa eriti kahjulikke tagajärgi.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtute ülesanne on vastavalt riigisisestele õigusnormidele ning objektiivse lähenemise abil kontrollida, kas nende lepingutingimuste väljajätmise korral ei saa hüpoteeklaenu lepingud enam kehtida.

Niisugusel juhul peavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud hindama, kas põhikohtuasjas kõne all olevate hüpoteeklaenu lepingute tühistamine põhjustaks asjaomastele tarbijatele eriti kahjulikke tagajärgi. Kõnealusel juhul märkis Euroopa Kohus, et eelotsusetaotlustest nähtuvalt võib niisugusel tühistamisel olla mõju eelkõige riigisiseses õiguses ette nähtud menetlusele, mille kohaselt saavad pangad nõuda kohtus kogu tarbijate võlgnetava laenusumma väljamõistmist.

Euroopa Kohus leidis 5. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **EVN Bulgaria Toplofikatsia ja Toplofikatsia Sofia** (C-708/17 ja C-725/17, [EU:C:2019:1049](#))²¹⁰, et *direktiiviga 2011/83 tarbija õiguste kohta*²¹¹ ja *direktiiviga 2005/29, mis käsitleb ebaausaid kaubandustavasid*²¹², ei ole vastuolus riigisine õigusnorm, millega on kohustatud omanikke, kelle korter asub korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, osalema kulude kandmises, mis kaasnevad ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmetiku soojusenergia tarbimisega, isegi kui nad ei ole eraldi taotlenud küttega varustamist ega kasuta kütet oma korteris. Euroopa Kohus otsustas samuti, et direktiividega 2006/32²¹³ ja 2012/27²¹⁴, milles käsitletakse energiatõhusust, ei ole vastuolus sama riigisine õigusnorm, mille kohaselt koostatakse seda tarbimist puudutavad arved iga korterelamus asuva korteri omaniku jaoks proportsionaalselt tema korteri kütava ruumalaga.

Põhikohtuasjad on seotud kahe hagiga selliste arvete tasumise kohta, mis on saadetud korterelamu korteriomanikele ning mis puudutavad nende hoonete ühiskasutuses olevate osade ja hoonesisese seadmetiku soojusenergia tarbimist. Need omanikud keeldusid kõnealuseid arveid tasumast, väites, et kuigi nende hoonet varustatakse kaugküttevõrgust varustuslepingu alusel, mille korteriühistu on sõlminud soojusenergiavarustajaga, ei ole nad siiski eraldi nõustunud kaugkütet vastu võtma ega kasuta seda enda korteris.

Kõigepealt käsitles Euroopa Kohus direktiivi 2011/83²¹⁵ tähenduses mõiste „tarbija“ tõlgendamist ning otsustas, et selle mõistega on korterelamus, mis on ühendatud kaugküttevõrku, energiaravustaja klientidena hõlmatud korteriomanikud ja vara kasutamist puudutava asjaõiguse omanikud, kui nad on füüsilised isikud, kes ei tegele majandus- ega kutsetegevusega. Kohus järeldas sellest, et põhikohtuasjades vaidlusalused kaugküttevõrgustuse lepingud kuuluvad kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud lepingute kategooriasse direktiivi 2011/83 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

Euroopa Kohus täpsustas seejärel mõistet kauba „tellimata tarnimine“ direktiivi 2011/83 artikli 27 tähenduses, märkides, et hoonesisese seadmetiku ja seetõttu korterelamu ühiskasutuses olevate osade varustamist soojusenergiaga, mis toimub pärast selle hoone korteriühistu poolt riigisese õigusega kooskõlas vastu võetud otsust ühendada hoone kaugküttega, ei saa pidada tellimata kaugküttega varustamiseks.

Lõpuks tegi Euroopa Kohus otsuse korterelamus soojusenergia tarbimise arvete esitamise meetodi kohta. Ta märkis niisiis, et direktiivi 2006/32²¹⁶ kohaselt tagavad liikmesriigid, et muu hulgas elektrienergia ja kaugkütte lõpptarbijad saavad individuaalsed arvestid, mis näitavad täpselt nende tegelikku tarbimist, kui see on tehniliselt võimalik. Euroopa Kohus on aga arvamusel, et on raskesti ettekujutatav, et korterelamu küttearved oleks võimalik täielikult individualiseerida, eriti osas, mis puudutab hoonesisest seadmetikku

210| See kohtuotsus puudutab ka energiatõhususe valdkonda. Vt XIX jaotis „Energeetika“.

211| Direktiivi 2011/83 artikkel 27.

212| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv) (ELT 2005, L 149, lk 22), artikli 5 lõiked 1 ja 5.

213| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2006. aasta direktiivi 2006/32/EÜ, mis käsitleb energia lõpptarbimise tõhusust ja energiateenuseid ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 93/76/EMÜ (ELT 2006, L 114, lk 64), artikli 13 lõige 2.

214| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT 2012, L 315, lk 1), artikli 10 lõige 1.

215| Direktiivi 2011/83 artikli 2 lõige 1.

216| Direktiivi 2006/32 artikli 13 lõige 2.

ja ühiskasutuses olevaid osasid, kuna sellise korterelamu korterid ei ole soojuse seisukohast üksteisest sõltumatud, kuna soojus ringleb köetud ruumide ja nende ruumide vahel, mida köetakse vähem või üldse mitte. Neil asjaoludes järeltas Euroopa Kohus sellest, et võttes arvesse liikmesriikidele antud ulatuslikku kaalutlusruumi, mis puudutab korterelamutes soojusenergia tarbimise arvutamise meetodit, ei ole direktiiviga 2006/32 ja direktiiviga 2012/27 vastuolus see, kui hoonesisesest seadmestikust väljastatava soojuse arvutamine toimub proportsionaalselt iga korteri köetava ruumalaga.

XVIII. Keskkond

Keskkonnakaitse valdkonnas väärivad esiletoomist mitu kohtuotsust. Esimene puudutab ettevaatuspõhimõtte kohaldamist taimekaitsevahendite turulelaskmise valdkonnas. Teine käsitleb võimalust tugineda liikmesriigi kohtutes direktiivile 91/676 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest. Veel tuleb mainida kolme kohtuotsust, millest üks puudutab elupaikade direktiivi tõlgendamist ja kaks ülejäänut direktiivi 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta²¹⁷ kohaldamist.

1. Ettevaatuspõhimõte

Euroopa Kohtu suurkoda võttis 1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses **Blaise jt** (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)) seisukoha Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta²¹⁸ kehtivuse küsimuses ettevaatuspõhimõtte seisukohalt. Eelotsusetaotlus esitati M. Blaise'i ja 20 teise süüdistatava suhtes alustatud kriminaalmenetluses grupiviisilise teise isiku vara väärtuse vähendamise või kahjustamise süüdistuses. Need isikud sisenesisid Ariège'i (Prantsusmaa) departemangus asuvatesse kauplustesse ja sodisid glüfosaati sisaldavate herbitsiidide kanistreid ja klaasvitriine. Selleks, et õigustada oma tegevust, mille eesmärk oli juhtida kaupluste ja nende klientide tähelepanu glüfosaati sisaldavate herbitsiidide turustamisega seotud ohtudele, tuginesid süüdistatavad ettevaatuspõhimõttele. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis, et selle argumendi põhjendatuse üle otsustamiseks peab ta otsustama määruse nr 1107/2009 kehtivuse üle ettevaatuspõhimõtte seisukohalt, ning pöördus selles küsimuses Euroopa Kohtu poole.

Ettevaatuspõhimõtte ulatust täpsustades märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et liidu seadusandja ülesanne on taimekaitsevahendite turulelaskmise eeskirju vastu võttes seda põhimõtet järgida. Kuna määruse nr 1107/2009 eesmärk on kehtestada eeskirjad taimekaitsevahendite turule lubamise ja nendes sisalduvate toimeainete heakskiitmise kohta nimetatud toodete turulelaskmise eesmärgil, siis pidi liidu seadusandja looma õigusraamistiku, mis võimaldab pädevatel ametiasutustel saada turule lubamise või heakskiitmise kohta otsuse tegemisel piisavalt teavet selleks, et asjakohaselt hinnata nende toimeainete ja taimekaitsevahendite

²¹⁷ Samuti tuleb mainida 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsust **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18), milles Euroopa Kohus võttis seisukoha küsimuses, kas liikmesriigi kohtud võivad võtta rakendusmeetmeid, mis seisnevad aresti kohaldamises selliste riigisiseste asutuste vastutavate isikute suhtes, kes keelduvad jätkuvalt täitmast kohtulahendit, millega neile on tehtud ettekirjutus täita oma kohustusi, mis tulenevad välisõhu kvaliteeti puudutavast direktiivist 2008/50. Seda kohtuotsust on tutvustatud IV jaotises „Liidu õigus ja liikmesriigi õigus“.

²¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 309, lk 1).

kasutamisest tulenevat ohtu tervisele. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et tulenevalt vajadusest kaaluda mitut eesmärki ja põhimõtet ning samuti tulenevalt asjakohaste kriteeriumide rakendamise keerukusest peab kohtulik kontroll piirduma küsimusega, kas liidu seadusandja on teinud ilmse hindamisvea.

Edasi otsustas Euroopa Kohus, et määruses mõiste „toimeaine“ määratlemata jätmine ei ole ettevaatuspõhimõttega vastuolus. Nimelt peab taotleja taimekaitsevahendi loa saamise taotluse esitamisel kirjeldama kõiki selle toote koostisesse kuuluvaid aineid, mis vastavad määruses sätestatud kriteeriumidele. Taotlejal puudub seega õigus omal äranägemisel valida, millist nimetatud toote koostisosa tuleb käsitada toimeainena. Määrates aga sellisel moel kindlaks taotleja kohustused toimeainete kindlakstegemisel, ei ole seadusandja teinud ühtegi ilmset hindamisviga.

Lisaks leiab Euroopa Kohus, et määrus on ettevaatuspõhimõttega kooskõlas, kuna sellega on kehtestatud nõue võtta arvesse taimekaitsevahendi erinevate koostisosade potentsiaalset kumulatiivset mõju. Toimeaine heakskiitmise ja taimekaitsevahendile loa andmise menetluses on ette nähtud, et taotluse hindamine hõlmab ka toote võimalikku kahjulikku mõju, sealhulgas seda, mis tuleneb toote koostisosade vastastikusest toimest. Ka selles osas ei sisalda määrus ilmset hindamisviga.

Samale järeldusele jõuti taimekaitsevahendile loa andmisel arvesse võetavate katsete, uuringute ja analüüside usaldusväärsuse küsimuses. Euroopa Kohtu hinnangul ei too asjaolu, et toimeaine heakskiitmise ja taimekaitsevahendile loa andmise menetlustes vajalikud katsed, uuringud ja analüüsid viib läbi taotleja, ilma et teostataks sõltumatut kontrollanalüüsi, kaasa ettevaatuspõhimõtte rikkumist. Määruses pannakse sellega seoses taotlejale kohustus esitada tõendid toodete kahjuliku mõju puudumise kohta, piiritletakse esitatud katsete ja analüüside kvaliteeti ning tehakse taotlust menetlevatele pädevatele ametiasutustele ülesandeks seda objektiivselt ja sõltumatult hinnata. Sellest vaatenurgast on pädevad ametiasutused kohustatud peale taotleja esitatud tõendite tingimata arvesse võtma ka muid asjakohaseid tõendeid ja eeskätt kõige usaldusväärsemaid olemasolevaid teaduslikke andmeid ning rahvusvaheliste uuringute kõige värskemaid tulemusi, omistamata taotleja esitatud uuringutele ühelgi juhul ülemäärast kaalu. Lõpetuseks täpsustas Euroopa Kohus, et määrus ei vabasta taotlejat asjaomase toote kantserogeensuse ja toksilisuse katsete läbiviimisest. Nimelt antakse niisugusele tootele luba ainult siis, kui pädevad ametiasutused välistavad selle kohese või hilisema kahjuliku mõju inimeste tervisele.

Järelikult ei ilmnenud ühtegi asjaolu, mis võiks mõjutada määruse nr 1107/2009 kehtivust.

2. Vee kaitsmine nitraadireostuse eest

Euroopa Kohus kinnitas 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses *Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland jt* (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)) esimest korda, et füüsilised ja juriidilised isikud, keda põhjavee reostus otseselt puudutab, võivad liikmesriikide kohtutes tugineda direktiivi 91/676 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest²¹⁹ (edaspidi „nitraadidirektiiv“) teatavatele sätetele.

See kohtuotsus on tehtud vaidluse raames, mille pooled olid kaebajatena Burgenlandi liidumaa (Austria) põhjaosa veevärgi ühing, vallale kuuluvat kaevu käitav Austria vald ja üks eraisik, kellel on kodukaev, ning vastustajana Austria föderaalne kestlikkuse ja turismi ministeerium. Kaebajad väitsid, et nende piirkonnas on põhjavesi reostatud, kuivõrd selle nitraadisaldus ületab tihti nitraadidirektiivis ette nähtud 50 mg/l piirmäära. Neil asjaoludel esitasid nad taotlused, et võetaks meetmed, mis võimaldavad kõnealustes vetes

219| Nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (EÜT 1991, L 375, lk 1; ELT eriväljaanne 15/02, lk 68).

nitraadisisaldust vähendada. Ministeerium eitas aga, et kaebajatel on õigus selliseid meetmeid nõuda. Seega paluti Euroopa Kohtul täpsustada, kas sellised füüsilised ja juriidilised isikud, nagu kõnealused kolm kaebajat, võivad tugineda nitraadidirektiivi sätetele, et taotleda nimetatud direktiivis ette nähtud riigisiseste meetmete vastuvõtmist või muutmist selleks, et vähendada nitraadisisaldust põhjavees.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et lähtuvalt vajadusest säilitada direktiivide siduvus ja soovitatav toime ei tohi riigisiseses õiguses põhimõtteliselt välistada seda, et õigussubjektid võivad tugineda nendes liidu õigusaktides ette nähtud sätetele. Vähemalt füüsilistel või juriidilistel isikutel, keda direktiivi sätete rikkumine otseselt puudutab, peab olema õigus nõuda pädevatelt ametiasutustelt, vajaduse korral kohtu kaudu, vastavate kohustuste järgimist.

Seejärel tõdes Euroopa Kohus, et nitraadisisaldus, mis põhjavees ületab või võib ületada nitraadidirektiivis ette nähtud 50 mg/l piirmäära, on vastuolus selle direktiivi peamise eesmärgiga. Direktiivi eesmärk on võimaldada eraõiguslikel isikutel põhjavee õiguspärasest kasutamist. Kui seda piirmäära ei ole järgitud, tuleb vett pidada reostatuks. Seega häirib oht, et 50 mg/l piirmäär võidakse ületada, juba vee tavapärasest kasutamist ja eeldab seda, et veeallikate valdajad võtaksid meetmed reostuse kõrvaldamiseks. Neid isikuid puudutab seega nitraadidirektiivi peamise eesmärgi rikkumine otseselt ning neil peab olema võimalik pöörduda liikmesriigi asutuste ja kohtute poole, et nõuda nende kohustuste täitmist, mis liikmesriikidel on tulenevalt sellest direktiivist.

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et kui põllumajandusest pärit nitraadid veereostust märkimisväärselt suurendavad, siis on nitraadidirektiiv kohaldatav ja kohustab liikmesriike käivitama tegevusprogrammid ja võtma kõik vajalikud meetmed nitraadisisalduse vähendamiseks, et hoida ära see, et vee nitraadisisaldus ületab või võib ületada 50 mg/l. Selleks on liikmesriigid samuti kohustatud tegema vete seisundi üle tõhusat järelevalvet seireprogrammide raames ja valitud mõõtmispunktides, võttes arvesse parimaid kättesaadavaid teaduslikke ja tehnilisi teadmisi.

Liikmesriikidele kehtestatud kohustus võtta nitraadidirektiivis ette nähtud vajalikud meetmed põhjavee nitraadisisalduse vähendamiseks on selge, täpne ja tingimusteta ning järelikult võivad eraõiguslikud isikud sellele liikmesriikide vastu vahetult tugineda.

Neid kaalutlusi silmas pidades leidis Euroopa Kohus seega, et kui põllumajanduslik tegevus suurendab märkimisväärselt põhjavee reostust, peab füüsilistel ja juriidilistel isikutel, kellel on veevõtukohtade õiguspärane kasutamine häiritud, olema võimalik nõuda liikmesriigi ametiasutustelt, et muudetakse olemasolevat tegevusprogrammi või võetakse muid nitraadidirektiivis ette nähtud meetmeid, kui nende meetmete puudumise korral nitraadisisaldus põhjavees ületab 50 mg/l või kui esineb oht, et see võib kõnealust piirmäära ületada.

3. Elupaikade direktiiv

Euroopa Kohtu teine koda tõi 10. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, [EU:C:2019:851](#)), mis käsitleb nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiivi 92/43 looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta²²⁰ (edaspidi „elupaikade direktiiv“) tõlgendamist, esile kõik tingimused, mis peavad olema täidetud, et liikmesriik võiks võtta meetmeid, millega tehakse erand range kaitse all olevate liikide – käesolevas asjas hunt (*canis lupus*) – isendite tahtliku surmamise keelust²²¹.

Soome Ulukiamet andis kahe 18. detsembril 2015 tehtud otsusega loa kokku seitsme hundi surmamiseks ajavahemikus 23. jaanuarist kuni 21. veebruarini 2016 Põhja-Savo maakonnas. Peamine eesmärk oli ebaseadusliku küttimise, st salaküttimise ärahoidmine. Soome kõrgeim halduskohus, kellele üks Soome looduskaitseühing esitas kaebused nende otsuste peale, esitas Euroopa Kohtule sisuliselt küsimuse, kas selliste otsuste tegemine on vastuolus elupaikade direktiiviga.

Euroopa Kohus vastas, et elupaikade direktiivi tuleb tõlgendada nii, et selliste otsuste tegemine on nimetatud direktiiviga vastuolus, kui need otsused ei vasta kõigile tema poolt üksikasjalikult välja toodud tingimustele.

Esiteks peavad neis otsustes olema selgelt ja täpselt välja toodud ning põhjendatud eesmärgid, mida nende otsustega taotletakse, ning rangelt teaduslike andmete põhjal peab olema tõendatud, et need sobivad konkreetse eesmärgi saavutamiseks. Käesolevas asjas otsustas Euroopa Kohus, et salaküttimise vastasele võitlusele kui direktiiviga hõlmatud eesmärgile võib tugineda, kuid loa abil peab tõepoolest olema võimalik vähendada ebaseaduslikku küttimist niisugusel määral, et see avaldab selget positiivset mõju huntide populatsiooni kaitsestaatusale.

Teiseks peab olema täpselt ja asjakohaselt põhjendatud, et ükski muu rahuldav lahendus ei võimalda taotletud eesmärki saavutada. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et ainuüksi õigusvastase tegevuse – nagu salaküttimine – esinemine või raskused, millega selle tegevuse üle toimuva järelevalve raames silmitsi ollakse, ei ole selle kohta piisavaks tõendiks. Tuleb hoopis eelistada ranget ja tõhusat järelevalvet selle ebaseadusliku tegevuse üle.

Kolmandaks on elupaikade direktiivi artiklis 16 rõhutatud, et asjaomaste liikide populatsioonide soodsa kaitsestaatus säilitamine nende looduslikus levilas on selliste erandite tegemise vältimatu eeltingimus. Tehtav erand peab seega põhinema kriteeriumidel, mis on kindlaks määratud nii, et pikas perspektiivis oleks tagatud asjaomase liigi dünaamika ja struktuurse stabiilsuse säilimine. Erandite puhul peab samuti olema antud hinnang asjaomase liigi kaitsestaatusale ja mõjule, mis eranditel võib olla sellele kaitsestaatusale. Lisaks peavad liikmesriigid vastavalt ettevaatuspõhimõttele hoiduma erandi kehtestamisest või elluviimisest, kui püsib kahtlus, kas erand kahjustab või ei kahjusta väljasuremisohus liigi populatsioonide soodsa kaitsestaatus säilitamist või taastamist.

220) Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT 1992, L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102).

221) Elupaikade direktiivi artikli 12 lõike 1 punkt a kohustab liikmesriike võtma vajalikud meetmed, et kehtestada direktiivi IV lisa punktis a loetletud loomaliikide range kaitse süsteem nende looduslikus levilas, keelates eeskätt kõik nende liikide isendite looduses tahtliku püüdmise või tapmise viisid.

Neljandaks peavad liikmesriigid täitma elupaikade direktiivi artikli 16 lõike 1 punktis e sätestatud eritingimusi. Kõigepealt peavad nad kindlaks määrama piiratud ja konkreetse isendite arvu, kelle suhtes võidakse erand teha, et vältida märkimisväärse negatiivse mõju ohtu asjaomase populatsiooni struktuurile. Seejärel peavad nad valikuliselt ja piiratud ulatuses määratlema isendid, mis võib tähendada individuaalset kindlaksmääramist. Lõpuks peavad nad tagama, et selliste erandite kehtestamist ja kohaldamist kontrollitakse tõhusalt ja aegsasti.

4. Teatud riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamine

Seoses selle teemaga väärivad äramärkimist kaks kohtuotsust. Euroopa Kohtu suurkoda määras 12. novembri 2019. aasta kohtuotsusega **komisjon vs. Iirimaa (Derrybrieni tuulepark)** (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)) Iirimaaale rahalised sanktsioonid selle eest, et Iirimaa ei ole astunud konkreetseid samme 3. juuli 2008. aasta kohtuotsuse *komisjon vs. Iirimaa*²²² täitmiseks osas, milles Euroopa Kohus tuvastas, et Iirimaa on rikkunud direktiivi 85/337²²³, mis käsitleb teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamist. Seda kohtuotsust on tutvustatud V.1.1 jaotises „Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid“.

Euroopa Kohtu suurkoda võttis 29. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Inter-Environnement Wallonie ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen** (C-411/17, [EU:C:2019:622](#)) seisukoha küsimuses, kuidas tõlgendada direktiivi 92/43 looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta ning direktiivi 2011/92 teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta²²⁴. See kohtuotsus tehti seoses kohtuvaidlusega ühelt poolt kahe keskkonnakaitseühenduse, Inter-Environnement Wallonie ASBLi ja Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBLi ning teiselt poolt Conseil des ministres'i (Belgia valitsus) vahel seaduse üle, millega Belgia Kuningriik nägi esiteks ette suletud tuumaelektrijaama tööstusliku elektritootmise taaskäivitamise ligi kümneks aastaks ja teiseks lükkas kümne aasta võrra edasi tähtaega, mis oli algul ette nähtud tegutseva tuumaelektrijaama tööstusliku elektritootmise deaktiveerimiseks ja lõpetamiseks. Nimetatud ühendused heitsid Belgia ametivõimudele ette peamiselt seda, et kõnealune seadus võeti vastu nii, et ei järgitud direktiividega kehtestatud eelneva hindamise nõudeid.

Selles kontekstis otsustas Euroopa Kohus, et vaidlusalused meetmed, mis käsitlevad tuumaelektrijaamas tööstusliku elektritootmise pikendamist, on direktiivide 2011/92 ja 92/43 tähenduses „projekt“, sest nendega kaasnevad tingimata objekte füüsiliselt muutvad suuremahulised tööd. Enne meetmete vastuvõtmist tuleb üldjuhul hinnata selle projekti mõju keskkonnale ja asjaomastele kaitsealadele. Seejuures ei ole tähtsust asjaolul, et nende meetmete elluviimisega kaasneb hilisemate aktide vastuvõtmine, nagu ühe tuumaelektrijaama puhul uue individuaalse loa väljastamine tööstuslikuks elektritootmiseks. Enne meetmete vastuvõtmist tuleb hinnata ka meetmetega lahutamatu seotud tööde keskkonnamõju, kui tööde laad ja nende võimalik mõju keskkonnale ja kaitsealadele on selles staadiumis piisavalt identifitseeritavad.

222| Euroopa Kohtu 3. juuli 2008. aasta kohtuotsus **komisjon vs. Iirimaa** (C-215/06, [EU:C:2008:380](#)).

223| Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiiv 85/337/EMÜ teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT 1985, L 175, lk 40; ELT eriväljaanne 15/01, lk 248).

224| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT 2012, L 26, lk 1).

Direktiivi 2011/92 kohaselt võib liikmesriik teha elektrivarustuskindluse tagamiseks erandi sellise projekti keskkonnamõju hindamisest üksnes siis, kui ta muu hulgas tõendab, et oht elektrivarustuskindlusele on mõistlikult tõenäoline ja projekt on kiireloomuline, millega võib põhjendada keskkonnamõju hindamata jätmist. Selline erandi võimalus ei piira siiski kohustust hinnata selliste projektide keskkonnamõju, millel on piiriülene keskkonnamõju nagu põhikohtuasjas kõne all oleval projektil.

Kuigi eesmärk tagada igal ajal liikmesriigi elektrivarustuskindlus kujutab endast direktiivi 92/43 tähenduses üldiste huvide seisukohast eriti mõjuvat põhjust, mille tõttu tuleb projekt hindamise negatiivsetest järeldustest hoolimata ja alternatiivsete lahenduste puudumise korral ellu viia, on olukord teistsugune juhul, kui kaitsealal, mida projekt võib mõjutada, esineb esmatähtsaid looduslikke elupaigatüüpe või esmatähtsaid liike. Sellisel juhul saab üksnes vajadus kõrvaldada asjasse puutuva liikmesriigi tegelik ja tõsine elektrivarustuse katkemise oht kujutada endast selle direktiivi tähenduses avaliku julgeolekuga seotud põhjust, mille tõttu tuleb projekt ellu viia. Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigi kohus võib, kui riigisisene õigus seda lubab, säilitada erandkorras selliste meetmete toime, mis on vaidluse all põhikohtuasjas ning mis võeti vastu direktiivist 2011/92 ja direktiivist 92/43 tulenevaid kohustusi eirates, kui nende toime säilitamine on põhjendatud ülekaalukatel põhjustel, mis on seotud vajadusega kõrvaldada tegelik ja tõsine asjasse puutuva liikmesriigi elektrivarustuse katkemise oht, mida ei saa muude ja alternatiivsete vahenditega eeskätt siseturu raames kõrvaldada. Selline toime säilitamine võib hõlmata siiski üksnes ajavahemikku, mis on hädavajalik õigusvastasuse kõrvaldamiseks.

5. Taastuvenergia tootmine

Euroopa Kohus kinnitas 24. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuses *Prato Nevoso Termo Energy* (C-212/18, [EU:C:2019:898](#)), et *Itaalia õigusnormid, mis reguleerivad energia tootmisjaama kütteallikana taimsete õlide jäätmete keemilisel töötlemisel saadud vedelate biokütuste kasutamise lubamist, ei ole põhimõtteliselt vastuolus ei direktiiviga 2008/98²²⁵, mis käsitleb jäätmeid, ega direktiiviga 2009/28²²⁶ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta.*

Käesoleval juhul taotles Prato Nevoso Termo Energy Srl (edaspidi „äriühing Prato Nevoso“), kes käitab soojus- ja elektrienergia tootmisjaama, Cuneo provintsilt (Itaalia) luba asendada oma tootmisjaama kütteallikas metaan vedela biokütusega, milleks konkreetsel juhul on taimne õli, mis saadakse kasutatud praadimisõli kogumisel ja keemilisel töötlemisel. Liikmesriigi pädev ametiasutus jättis selle taotluse vastavalt kohaldatavatele Itaalia õigusnormidele rahuldamata põhjendusel, et kõnealust taimset õli ei olnud nimetatud riigisiseses loetelus, mis näeb ette biomassist saadud kütuse kategooriad, mida võib kasutada atmosfääriheidet tekitavas käitisel, ilma et oleks vaja järgida jäätmete taaskasutamist käsitlevaid eeskirju. Itaalia õigusnormide tagajärjeks on seega see, et vedelat biokütust, mis saadakse kasutatud praadimisõli keemilisel töötlemisel, ei tule pidada mitte kütuseks, vaid jäätmeiks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele äriühing Prato Nevoso esitas selle rahuldamata jätmise otsuse peale kaebuse, esitas eelotsuse küsimuse, kas need riigisisised õigusnormid on eespool nimetatud direktiivide sätetega kooskõlas.

225| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT 2008, L 312, lk 3).

226| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 140, lk 16), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiviga (EL) 2015/1513 (ELT 2015, L 239, lk 1).

Tuginedes eelkõige 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsusele *Tallinna Vesi*²²⁷, leidis Euroopa Kohus, et jäätmeid käsitleva direktiiviga 2008/98 ei ole põhimõtteliselt vastuolus see, kui liikmesriik reguleerib jäätmetest saadud vedela biokütuse kütusena kasutamist riigisiseste õigusnormidega, mis käsitlevad jäätmetest energia tootmist, põhjusel, et see aine ei ole kantud ühessegi atmosfääriheidet tekitavas käitises kasutamiseks lubatud kütuste riiklikus loetelus sisalduvasse kategooriasse. Euroopa Kohus leidis, et seda järel dust ei lükka ümber sätteid, mis käsitlevad direktiiviga 2009/28 (taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta) ette nähtud riigisiseseid loamenetlusi, kuna need sätteid ei puuduta jäätmete lakkamise staatuse kriteeriumide kehtestamise korda.

Euroopa Kohus märkis siiski, et sellisel juhul tuleb kontrollida, kas liikmesriigi ametiasutused võisid ilmset hindamisviga tegemata järeldada, et kõnealust biokütust tuleb pidada jäätmeks. Euroopa Kohus viitas direktiivi 2008/98 eesmärkidele ja oma pädevusele anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik vajalikud juhtnöörid tema menetluses oleva asja lahendamiseks ning tuletas meelde, et direktiivi 2008/98 artikli 6 lõige 1 näeb ette, et teatud jäätmed lakkavad olemast jäätmed, kui need on läbinud taaskasutamistoimingu või ringlussevõtu ja vastavad eritingimustele, mille kindlaksmääramisel peavad liikmesriigid järgima mitut tingimust, sealhulgas seda, et need „ei avalda lõppkokkuvõttes ebasoodsat mõju keskkonnale ega inimese tervisele“. Itaalia valitsuse esitatud argumente silmas pidades märkis Euroopa Kohus, et teatud teaduslik ebakindlus seoses keskkonnaohuga, mis kaasneb sellega, kui niisugune aine, nagu põhikohtuasjas käsitletud vedel biokütus, lakkab olemast jäätmed, võib anda liikmesriigile alust ettevaatuspõhimõtet arvesse võttes otsustada, et seda ainet ei kanta atmosfääriheidet tekitavas käitises lubatud kütuste loetellu. Nimelt peab liikmesriik ELTL artikli 191 lõikes 2 sätestatud ettevaatuspõhimõtte kohaselt juhul, kui parimate teaduslike andmete analüüsimise tulemusena jääb püsima kahtlus küsimuses, kas jäätmete taaskasutamisel saadud aine kasutamisel konkreetsetel asjaoludel pole mingisugust kahjulikku mõju keskkonnale ega inimese tervisele, hoiduma kehtestamast kriteeriume selle aine jäätmeks olemise lakkamiseks või võimalust sellise üksikotsuse tegemiseks, millega tuvastatakse, et see aine on lakanud jäätmeks olemast.

XIX. Energeetika

Selles jaotises tuleb mainida kahte kohtuotsust. Esimene on 5. detsembri 2019. aasta kohtuotsus ***EVN Bulgaria Toplofikatsia ja Toplofikatsia Sofia*** (C-708/17 ja C-725/17, [EU:C:2019:1049](#)), milles Euroopa Kohus kaalus, kas soojusenergiavarustust reguleerivad riigisised õigusnormid on liidu õigusega kooskõlas²²⁸.

Teine on 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus ***GRDF*** (C-236/18, [EU:C:2019:1120](#)), milles Euroopa Kohus võttis seisukoha küsimuses, *milline ajaline ulatus on liikmesriigi reguleerivate asutuste otsuste tegemise pädevusel, mis on neile maagaasi turul vaidluste lahendamise ülesande täitmiseks antud direktiivi 2009/73, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju, artikli 41 lõikega 11*²²⁹.

Kohtuasja aluseks oli kahe maagaasi tarniva äriühingu ja Prantsusmaal võrguhalduriks oleva äriühingu GRDF vaheline kohtuvaidlus, mis puudutas 2005. ja 2008. aastal sõlmitud maagaasi jaotusvõrgus ülekandmise lepingutes sisalduva tingimuse kehtivust. Kõnealuse tingimuse kohaselt pidid tarnijad lõpptarbijatega sõlmitud lepingute alusel sisse nõudma summad, mis lõpptarbijad võlgnesid GRDFi jaotusteenuste tariifi alusel ja

227| Euroopa Kohtu 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus ***Tallinna Vesi*** (C-60/18, [EU:C:2019:264](#)).

228| Seda kohtuotsust on tutvustatud XVII jaotises „Tarbijakaitse“.

229| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 94).

mille tarnijad pidid seejärel GRDFile üle kandma, muu hulgas juhul, kui lõpptarbija oli need tasumata jätnud. 2014. aastal tuvastas energiaregulatsiooni komisjoni vaidluste lahendamise ja sanktsioonide määramise komitee (edaspidi „CRE“) oma otsuses, et asjaomased lepingud on direktiiviga 2009/73 vastuolus alates nende sõlmimise päevast. Kuna see otsus jäeti apellatsiooniasemes muutmata, pöördus GRDF Cour de cassationi (Prantsusmaa kassatsioonikohus) poole, kes otsustas esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, et teha sisuliselt kindlaks, kas direktiiviga 2009/73 on vastuolus, kui reguleeriva asutuse otsuse kehtivus ulatub aega enne poolte vahel vaidluse tekkimist.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiiviga ei ole vastuolus, kui reguleeriv asutus vaidlusi lahendava asutusena võtab vastu otsuse, millega kohustatakse võrguhaldurit muutma tarnijaga sõlmitud maagaasi ülekandelepingut nii, et see oleks liidu õigusega kooskõlas kogu lepingu kehtivuse ajal, kaasa arvatud ajal enne poolte vahel vaidluse tekkimist. Euroopa Kohus tõi esile kõigepealt, et direktiivi 2009/73 artikli 41 lõikes 11 ei ole täpsustatud, milline on vaidlusi lahendava asutusena tegutseva reguleeriva asutuse otsuste tagajärgede ajaline kehtivus. Tõlgendades seejärel kõnealust sätet direktiivi 2009/73 eesmärgist ja kontekstist lähtudes, otsustas Euroopa Kohus sellele, et selle direktiivi artikli 41 lõike 1 punkti b kohaselt on reguleeriva asutuse ülesanne tagada, et jaotusvõrgu haldurid järgiksid oma kohustusi, muu hulgas kohustust kohaldada süsteemi, mille kohaselt kolmandad isikud pääsevad võrgule juurde, objektiivselt ning võrgukasutajate vahel vahet tegemata. See tähendab, et liikmesriikidel on kohustus tagada, et reguleerival asutusel oleks direktiivi 2009/73 artikli 41 lõike 10 kohaselt õigus teha maagaasiettevõtjate suhtes siduvaid otsuseid, et kohustada ettevõtjaid vajaduse korral muutma võrguga ühendamise ja sellele juurdepääsu tingimusi, sealhulgas tariife, et need oleksid proportsionaalsed ja neid kohaldataks mittediskrimineerivalt. Vaidlusi lahendava asutusena tegutseva reguleeriva asutuse otsuse ajalise ulatuse piiramine nii, et see hõlmaks ainult aega pärast poolte vahel vaidluse tekkimist, läheks aga vastuollu direktiivi 2009/73 eesmärkidega ja kahjustaks selle soovitud toimet.

Peale selle asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 2009/73 artikli 41 lõike 11 sellist tõlgendust ei sea kahtluse alla ei õiguskindluse põhimõtte ega ka õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte. Esiteks, kuigi liikmesriigi kohtul võib üksnes Euroopa Kohtu kindlaks määratud tingimustel erandkorras olla lubatud säilitada tühistatud riigisisese õigusakti teatav toime, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus käesoleval juhul nimetanud konkreetseid tõendeid, mille põhjal oleks võimalik kindlaks teha õiguslikku ebakindlust põhjustavaid spetsiifilisi ohte. Teiseks, kuigi GRDF väitis, et ülekandelepingute üle peeti läbirääkimisi CRE juhtimise ja kontrolli all, ei ole ta tõendanud, et see riigiasutus oleks talle esitanud konkreetseid kinnitusi vaidluse all oleva tingimuse kooskõla kohta; seda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

XX. Ülemeremaad ja -territooriumid

Euroopa Kohus leidis 31. oktoobri 2019. aasta kohtuotsustes komisjon vs. Ühendkuningriik (C-391/17, [EU:C:2019:919](#)) ja **komisjon vs. Madalmaad** (C-395/17, [EU:C:2019:918](#)), et Ühendkuningriik ja Madalmaade Kuningriik on rikkunud ELL artikli 4 lõikest 3 tulenevaid kohustusi, kuna nad ei ole kompenseerinud liidu omavahendite kaotust, mis on vastavalt tingitud sellest, et Anguilla ametiasutused väljastasid ajavahemikus 1999/2000 Anguillast lähtunud alumiiniumiimpordiga seoses EXP ekspordisertifikaate, Curaçao ametiasutused väljastasid ajavahemikus 1997/2000 Curaçaolt lähtunud piimapulbri ja riisi impordiga seoses sertifikaate EUR.1 ja Aruba ametiasutused väljastasid ajavahemikus 2002/2003 Arubalt lähtunud tangude ja manna impordiga seoses sertifikaate EUR.1 vastuolus otsustega ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Majandusühendusega / Euroopa Ühendusega²³⁰ (edaspidi „ÜMT otsused“).

²³⁰ Nõukogu 25. juuli 1991. aasta otsus 91/482/EMÜ ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Majandusühendusega (EÜT 1991, L 263, lk 1) ning nõukogu 27. novembri 2001. aasta otsus 2001/822/EÜ ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Ühendusega („ÜMTde assotsieerimise otsus“) (ELT 2001, L 314, lk 1; ELT eriväljaanne 11/38, lk 319).

Mis puudutab ÜMTsid, siis liikmesriigid on EÜ asutamislepingu alusel kokku leppinud assotsieerida liiduga need Euroopa-välised maad ja territooriumid, millel on erisuhted teatavate liikmesriikidega, sealhulgas Suurbritannia ja Põhja-iri Ühendkuningriigi ja Madalmaade Kuningriigiga. Asutamislepingu kohaselt kohaldatakse asjaomaste ÜMTde suhtes selles lepingus määratletud assotsieerimise erikorda. Erikord tähendab muu hulgas seda, et ÜMT päritolustaatusega kaupu võib liikmesriikidesse importida täiesti tollimaksuvabalt. Kõnealustes otsustes on seda maksuvabastust täpsustatud nii, et ÜMT päritolustaatusega kaubad ja teatud tingimustel ÜMT päritolustaatusega kaubad, mis on mõnes ÜMTs vabas ringluses ja mis sellisel kujul liitu reeksportitakse, lubatakse liitu importida tollimaksuvabalt ja vabastatuna samaväärse toimega maksudest. ÜMT otsustest tuleneb veel, et nii liikmesriigid kui ka ÜMTde pädevad asutused on koos komisjoniga kaasatud liidu tegevustesse nimetatud otsuste raames.

Nimetatud maksuvabastust reguleerivate sätete järgimise kohta esitatakse tõendina ekspordisertifikaat, mille on väljastanud eksportiva ÜMT toll. Impordiliikmesriigi toll võib seda sertifikaati tollivormistuse järgselt kontrollida. Sealjuures antakse sellega seoses tekkivad vaidlused lahendada komiteele, mille eesistujaks on komisjoni esindaja ja mis koosneb liikmesriikide esindajatest, kuid milles eksportiva ÜMT kohalikud ametiasutused ei osale.

Kohtuasjas C-391/17 võttis Anguillas asutatud äriühing 1998. aastal kasutusele ümberlaadimise korra, mille kohaselt deklareeriti kolmandatest riikidest lähtuv alumiiniumi import Anguilla tollile ja veeti seejärel liitu. Anguilla ametiasutused väljastasid kõnealuse reeksporti kohta ekspordisertifikaate, andes samal ajal liidu importijatele transporditoetust.

Kohtuasjas C-395/17 imporditi aastatel 1997–2000 Curaçaolt piimapulbrit ja riisi Saksamaale. Peale selle imporditi aastatel 2002 ja 2003 Arubalt tangusid ja mannat Madalmaadesse. Curaçao ja Aruba ametiasutused olid väljastanud nende kaupade jaoks liikumissertifikaadid, kuigi kaubad ei vastanud tingimustele, mille täidetuse korral oleks saanud neid pidada nende ÜMTde päritolustaatusega kaupadeks, mis on vabastatud tollimaksust ja samaväärse toimega maksudest.

Mõlemas asjas viidi läbi uurimine. Uurimiste tulemusel võttis komisjon vastu otsused, milles ta tõdes, et uurimise all olnud sertifikaadid olid väljastatud õigusvastaselt, ning leidis kokkuvõtteks, et nende sertifikaatide esitamisel toimunud impordiga seoses ei ole vaja tollimaksu kohta järelarvestuskannet teha. Nende otsuste alusel jätsid impordiliikmesriigid Anguillast, Curaçaolt ja Arubalt imporditud kaupadega seoses kõnealuste tollimaksude kohta järelarvestuskanded tegemata. Sellest tulenevalt palus komisjon Ühendkuningriigil ja Madalmaade Kuningriigil kompenseerida asjaomaste sertifikaatide väljastamise tõttu tekkinud liidu omavahendite kaotus. Kuna need liikmesriigid eitasid selles osas oma vastutust, otsustas komisjon esitada nende vastu liikmesriikide kohustuste rikkumise hagi.

Euroopa Kohus analüüsis neid hagisid ELL artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse kohustuse põhimõttest lähtudes.

Euroopa Kohus tuletas esiteks meelde, et ETL artikli 198 esimese lõigu kohaselt kuuluvad kaks asjaomast liikmesriiki ÜMTdega erisuhetes olevate hulka ning kõnealuste sertifikaatide väljastamise ajal põhines assotsieerumise erikord nendel erisuhetel. Neid erisuhteid iseloomustab asjaolu, et ÜMTd ei ole sõltumatud riigid, vaid sõltuvad mõnest liikmesriigist, kes muu hulgas tagab nende esindamise rahvusvahelisel tasandil. Nimetatud artikli kohaselt kohaldatakse assotsieerimise erikorda üksnes maade ja territooriumide suhtes, millel on erisuhted asjaomase liikmesriigiga, kes on taotlenud, et assotsieerimise erikorda nende suhtes kohaldataks.

Edasi täheldas Euroopa Kohus, et vaidlusaluste sertifikaatide väljastamine oli reguleeritud ÜMT otsustega ja selliselt liidu õigusega ning seega olid ÜMTde ametiasutused kohustatud järgima nendes otsustes sisalduvaid nõudeid. Samas kajastavad selles kontekstis tekkida võivate vaidluste ja probleemide lahendamiseks ÜMT otsuses ette nähtud menetlused kesket mõju, mida assotsieerimiskorra avaldab erisuhe asjaomase ÜMT

ja selle liikmesriigi vahel, kelle juurde ta kuulub. Nendest erisuhetest tuleneb liikmesriigi konkreetne vastutus liidu ees juhul, kui ÜMT ametiasutused väljastavad sertifikaate nimetatud otsuseid rikkudes. Euroopa Kohus täpsustas, et kuna selle tolliprotseduuri puhul, mida nendes kahes kohtuasjas käsitletavatele kaupadele kohaldatakse, on tegemist soodus- ja erandkorraga, tuleb käesoleval juhul eriti täpselt täita seoses lojaalsuspõhimõttega liikmesriikidel lasuvat kohustust võtta kõik vajalikud meetmed, et saavutada liidu õiguse täielik toime ja tõhusus. Euroopa Kohus järeldas sellest, et asjaomased liikmesriigid on liidu ees vastutavad kõigi rikkumiste eest, mille on nende ÜMTde ametiasutused kõnealuste sertifikaatide väljastamise kontekstis toime pannud.

Lõpuks märkis Euroopa Kohus, et kuna selline sertifikaatide väljastamine ÜMT otsuseid eirates takistab impordiliikmesriigil nõuda sisse tollimaksu, mille ta oleks pidanud sisse nõudma selliste sertifikaatide puudumise korral, kujutab sellest tulenev omavahendite kaotus endast liidu õiguse rikkumise õigusvastast tagajärge. See tagajärg kohustab liikmesriiki, kes on liidu ees sertifikaatide õigusvastase väljastamise eest vastutav, nimetatud kaotuse kompenseerima. Kompenseerimiskohustus on vaid konkreetne väljendus lojaalse koostöö põhimõttest tulenevast kohustusest, mille kohaselt peavad liikmesriigid võtma kõik vajalikud meetmed, et liidu õiguse rikkumine heastada ja selle õigusvastased tagajärjed kõrvaldada. Sellele kaotusele tuleb lisada viivitusintress, mida arvestatakse alates kuupäevast, mil komisjon esitas nõude kaotus kompenseerida, kuna ainuüksi sisse nõudmata jäänud tollimaksu summa kompenseerimine ei ole piisav, et kõrvaldada kõnealuste sertifikaatide õigusvastase väljastamise tagajärjed.

XXI. Rahvusvahelised lepingud

Euroopa Kohtu täiskogu leidis 30. aprilli 2019. aasta arvamuses ***ELi ja Kanada vahelise CETA lepingu*** kohta (arvamus 1/17, [EU:C:2019:341](#)), et *ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahelise laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) kaheksanda peatüki F jagu, millega kehtestatakse investori ja riigi vaheliste investeringuvaidluste lahendamise kord* (edaspidi „ISDS-süsteem“), on *kooskõlas Euroopa Liidu esmase õigusega*. Selles süsteemis on eelkõige ette nähtud kohtu ja apellatsioonikohtu loomine ning pikemas perspektiivis mitmepoolse investeerimiskohtu asutamine.

Euroopa Kohus tuletas esmalt meelde, et rahvusvaheline leping saab olla liidu õigusega kooskõlas vaid tingimusel, et see ei kahjusta liidu õiguskorra autonoomiat. See autonoomia, mis esineb nii liikmesriikide õiguse kui ka rahvusvahelise õiguse suhtes, tuleneb liidu ja selle õiguse põhitunnustest ning seisneb seega asjaolus, et liidul on talle omane konstitutsiooniline raamistik.

Kõigepealt tõdes Euroopa Kohus, et kavandatav ISDS-süsteem asub väljaspool liidu kohtusüsteemi. CETAs ette nähtud kohus on Kanada, liidu ja liidu liikmesriikide sisemistest kohtutest eraldiseisev. Sellest tulenevalt otsustas Euroopa Kohus, et liidu õigusega ei ole vastuolus see, et CETA näeb ette kohtute loomise, ega ka see, et neile kohtutele antakse CETAg pädevus tõlgendada ja kohaldada selle lepingu sätteid. Seevastu ei või neile kohtutele anda pädevust tõlgendada ja kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui CETA sätteid või teha kohtuotsuseid, mis võivad takistada liidu institutsioonide toimimist kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga.

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus ühelt poolt, et CETA ei anna kavandatavatele kohtutele pädevust tõlgendada või kohaldada muid liidu õiguse sätteid kui selle lepingu sätteid. Mis puudutab teiselt poolt mõju puudumist liidu institutsioonide toimimisele kooskõlas liidu konstitutsioonilise raamistikuga, siis nentis Euroopa Kohus, et kavandatavate kohtute pädevus kahjustaks liidu õiguskorra autonoomiat siis, kui see oleks ette nähtud selliselt, et need kohtud võiksid ettevõtlusvabaduse piirangut vaidlustava nõude hindamisel seada kahtluse alla selle avaliku huvi kaitse taseme, mille tõttu liit kehtestas niisugused piirangud kõigi

ettevõtjate suhtes. Kuid CETAst tuleneb, et kavandatavate kohtute hindamisõigus ei ole nii ulatuslik, et võimaldaks neil kahtluse alla seada selle avaliku huvi kaitse taset, mille liit on määratlenud demokraatliku protsessi tulemusel. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et CETA kaheksanda peatüki F jagu ei kahjusta liidu õiguskorra autonoomiat.

Mis puudutab ISDS-süsteemi kooskõla võrdse kohtlemise üldpõhimõttega, siis viidati arvamuse taotluses erinevale kohtlemisele, mis tuleneb sellest, et liikmesriikide ettevõtjatel ja füüsilistel isikutel, kes liitu investeerivad, puudub võimalus liidu meetmeid CETAs ette nähtud kohtutes vaidlustada, samas kui liitu investeerivad Kanada isikud võivad need meetmed nimetatud kohtutes vaidlustada. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et harta artiklis 20 sätestatud võrdsus seaduse ees ei näe ette ühtki sõnaselget piirangut enda kohaldamisalale ja on seega kohaldatav kõigile liidu õigusega reguleeritud olukordadele, sealhulgas nendele, mis kuuluvad liidu sõlmitud rahvusvahelise lepingu kohaldamisalasse. Lisaks laieneb see põhiõigus päritolust olenemata kõigile isikutele, kelle olukorra suhtes kuulub kohaldamisele liidu õigus. Võrdsusega seaduse ees väljendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet, mis nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt. Siiski tõdes Euroopa Kohus, et liitu investeerivad Kanada ettevõtjad ja füüsilised isikud ei ole sarnases olukorras liikmesriikide selliste ettevõtjate ja füüsiliste isikutega, kes investeerivad liitu, mistõttu arvamuse taotluses viidatud erinev kohtlemine ei kujuta endast diskrimineerimist.

Mis puudutab ISDS-süsteemi kooskõla õigusega pöörduda sõltumatusse kohtusse, siis tuletas Euroopa Kohus esmalt meelde, et liit on kohustatud järgima harta artikli 47 teise ja kolmanda lõigu sätteid, millega see õigus on tagatud. Kuigi Kanada ei ole hartaga antud tagatistega küll seotud, on liit seda sellegipoolest ja ta ei tohiks seega sõlmida lepingut, millega luuakse sellised kohtud, kellel on pädevus teha liidu suhtes siduvaid otsuseid ja lahendada liidu õigussubjektide poolt talle esitatud vaidlusi, ilma et nimetatud tagatised oleksid ette nähtud. Seejärel märkis Euroopa Kohus, et sellise lepinguosaliste kohtusüsteemidest väljapoole jääva mehhanismi loomise eesmärk on tagada, et välismaiste investorite usaldus hõlmab ka organeid, kes on pädevad tuvastama CETA kaheksanda peatüki C ja D jao rikkumist nende investeringuid vastuvõtva riigi poolt. Seetõttu on kavandatavate kohtute sõltumatus ja välismaiste investorite võimalus nendesse kohtutesse pöörduda lahutamatu seotud vaba ja ausa kaubanduse eesmärgiga, mis on sätestatud ELL artikli 3 lõikes 5 ja mida taotleb CETA. Seoses kavandatavatesse kohtutesse pöördumise võimalusega nentis Euroopa Kohus, et kui puudub kord, mis võimaldab füüsilistele isikutele või väikese või keskmise suurusega ettevõtjatele tagada, et neil on rahaliselt võimalik kohtutesse pöörduda, võib ISDS-süsteem osutada praktikas kättesaadavaks üksnes märkimisväärsed rahalisi vahendeid omavatele investoritele. Seejärel tõdes ta, et CETA ei sisalda ühtegi kohustust, mis näeks ette, et alates nende kohtute loomisest kehtib kord, mis tagab harta artiklis 47 nõutud tasemel võimaluse pöörduda kohtusse. Seevastu on avalduses nr 36 – mis moodustab lahutamatu osa kontekstist, milles nõukogu võtab vastu otsuse CETA liidu nimel allkirjastamise lubamise kohta – ette nähtud, et komisjon ja nõukogu võtavad endale kohustuse tagada väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele võimalus kavandatavatesse kohtutesse pöörduda. Euroopa Kohus asus seisukohale, et sellest kohustusest piisab, et järeldada, et CETA on kooskõlas nõudega tagada võimalus kohtutesse pöörduda.

Lõpuks tõdes Euroopa Kohus, et CETA tagab piisavalt, et kavandatavad kohtud vastavad sõltumatuse nõudele nii selle välises aspektis, mis eeldab, et asjaomased kohtud täidavad oma ülesandeid täiesti iseseisvalt, kui ka sisemises aspektis, mille eesmärk on kohtu liikmete võrdse distantsi säilitamine menetlusosalistega ning liikmete isikliku huvi täielik puudumine konkreetse lahendi vastu.

XXII. Euroopa avalik teenistus

Euroopa Kohtu suurkoda tühistas 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega *Hispaania vs. parlament* (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)) ETL artikli 263 alusel esitatud hagi tulemusel osalemiskutse, mille Euroopa Parlament oli koostanud lepinguliste töötajate töölevõtmiseks autojuhi töökohustuste täitmiseks ning milles oli valikumenetluse „teise keele“ valik piiratud üksnes inglise, prantsuse ja saksa keelega ning menetluse jaoks olid suhtluskeelteks määratud viimati nimetatud keeled.

Euroopa Parlament avaldas 14. aprillil 2016 osalemiskutse, et koostada andmebaas kandidaatidest, keda võidakse võtta tööle lepingulise töötajana autojuhi töökohustuste täitmiseks. Osalemiskutse IV jaotises „Osalemistingimused“ oli sätestatud, et kõnealune töölevõtmine sõltub „teise keelena“ „[i]nglise, prantsuse või saksa keele rahuldavast oskusest [...]“. Parlamendi arvates vastas see piirang teenistuse huvidele, mille kohaselt on nõutav, et „uued töötajad oleksid kohe töövalmis ja suutelised oma igapäevatöös vabalt suhtlema“, ning neid kolme keelt kasutatakse selles institutsioonis kõige rohkem. Kandidaadid pidid esitama oma kandideerimisavaldused, kasutades Euroopa Personalivaliku Ameti (EPSO) veebisaidil üksnes nendes kolmes keeles kättesaadavat elektroonilist kandideerimisvormi.

Mis puudutab piirangut nende keelte valikul, mida võidakse kasutada asjaomases valikumenetluses kandidaatide ja EPSO vahelises suhtluses, siis otsustas Euroopa Kohus, et ei saa välistada, et kandidaatidelt võeti võimalus kasutada nende valitud liidu ametlikku keelt oma kandideerimisavalduste esitamiseks, ning seetõttu koheldi erinevalt keeleoskuse põhjal. Euroopa Kohus märkis sellega seoses eelkõige, et määruse nr 1/58²³¹ artikli 2 kohaselt võib liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluva isiku poolt liidu institutsioonidele saadetavad dokumendid koostada saatja valikul ükskõik millises selle määruse artiklis 1 nimetatud ametlikus keeles. Olles oluline osa liidu keelelise mitmekesisuse austamisest, mille tähtsust on meelde tuletatud ELL artikli 3 lõike 3 neljandas lõigus ja harta artiklis 22, on isikute õigus valida liidu ametlike keelte hulgast keel, mida kasutada institutsioonidega suhtlemisel, põhjaneva tähtsusega. Liidu personali valikumenetluste eriomases raamistikus võivad institutsioonid siiski näha ette piirangud ametlike keelte kasutamisele, tingimusel et need piirangud on Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade (edaspidi „personalieeskirjad“) artikli 1d lõike 6 kohaselt, nagu seda kohaldatakse lepingulistele töötajatele muude teenistujate teenistustingimuste²³² artikli 80 lõike 4 alusel, objektiivselt ja mõistlikult põhjendatud personalipoliitika üldisest huvist kantud õiguspärase eesmärgiga ning proportsionaalsed kavandatud eesmärgiga. Parlament aga ei esitanud kõnealusel juhul ühtegi põhjendust, mis võiks tõendada sellise üldisest huvist kantud õiguspärase eesmärgi esinemist, mis õigustaks suhtluskeele piiramist üksnes inglise, prantsuse ja saksa keelega.

Mis puudutab valikumenetluse enda jaoks „teise keele“ valiku piiramist üksnes nende keeltega, siis asus Euroopa Kohus seisukohale, et kandidaatidelt, kelle keelteoskus ei võimalda sellele nõudele vastata, on võetud võimalus selles valikumenetluses osaleda ning seda isegi siis, kui nad teenistustingimuste artikli 82 lõike 3 punktis e ette nähtud tingimusi arvestades oskavad piisavalt vähemalt kahte liidu ametlikku keelt. Sellise piirangu puhul võib olla tegemist erineva kohtlemisega keeleoskuse põhjal. Kuigi teenistuse huvides võib üldisest huvist kantud õiguspärasel eesmärgil olla vaja, et töölevõetud isikutel on spetsiifiline keeleoskus, peab institutsioon, kes valikumenetluse keeltekasutuse korda piirab ja kellel on selleks ulatuslik kaalutusõigus,

231| Nõukogu 15. aprilli 1958. aasta määrus nr 1, millega määratakse kindlaks Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled (EÜT 1958, L 17, lk 385; ELT eriväljaanne 01/01, lk 3), muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta määrusega (EL) nr 517/2013 (ELT 2013, L 158, lk 1).

232| Nõukogu 29. veebruari 1968. aasta määrus (EMÜ, Euratom, ESTÜ) nr 259/68, millega kehtestatakse Euroopa ühenduste ametnike personalieeskirjad ja muude teenistujate teenistustingimused ning komisjoni ametnike suhtes ajutiselt kohaldatavad erimeetmed (EÜT 1968, L 56, lk 1; ELT eriväljaanne 1/05, lk 5), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta määrusega (EL, Euratom) nr 1023/2013 (ELT 2013, L 287, lk 15).

tõendama, et selline piirang on sobiv, et vastata tegelikele vajadustele, mis on seotud täidetavate töökohustustega, kusjuures selline piirang peab olema selle huviga proportsionaalne ning tuginema selgetele, objektiivsetele ja ootuspärastele kriteeriumidele selleks, et kandidaatidel oleks võimalik mõista selle tingimuse põhjendusi ja liidu kohtutel kontrollida selle tingimuse õiguspärasust.

Käeolevas asjas jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et osalemiskutse IV jaotises esitatud põhjendused ei ole iseenesest piisavad selle tuvastamiseks, et Euroopa Parlamendi autojuhi töökohustused vajavad konkreetselt nendest kolmest keelest ühe oskust, välistades muud liidu ametlikud keeled. Kuna Euroopa Parlament ei ole pealegi määruse nr 1/58 artiklit 6 kohaldades võtnud vastu institutsioonisiseseid reegleid oma keeltekasutuse korra rakendamise kohta, ei saa, ilma et võetaks arvesse töölevõetud isikute täidetavaid konkreetseid tööülesandeid, kinnitada, et need kolm keelt on tingimata kõige vajalikumad keeled kõikide tööülesannete jaoks selles institutsioonis. Mis puudutab asjaolu, et töölevõetud autojuhtide täidetavate töökohustuste kirjelduses on märgitud, et nad täidavad põhiosa oma tööülesannetest Brüsselis, Luxembourgis ja Strasbourgis, st kolmes linnas, mis asuvad liikmesriikides, mille ametlike keelte hulgas on prantsuse või saksa keel, siis Euroopa Kohus otsustas, et see ei ole piisav asjaomase piirangu õigustamiseks. Nimelt ei ole parlament tõendanud, et valikumenetluse piiramine nende „teise keelena“ lubatud keeltega oli objektiivselt ja mõistlikult põhjendatud täidetavate ametikohtade tööülesannete eripära arvestades, ning miks valik seevastu ei saa hõlmata teisi ametlikke keeli, mis võivad olla selliste töökohtade jaoks asjakohased.

Mis lõpuks puudutab osalemiskutse tühistamise tagajärgi, siis tühistas Euroopa Kohus selleks koostatud andmebaasi. Kohus leidis, et asjaomasesse andmebaasi kantud kandidaadid ei saanud mingit töölevõtmise tagatist ning seega üksnes kandidaatide asjaomasesse andmebaasi kandmine ei saa tekitada õiguspärast ootust, mis nõuaks tühistatud osalemiskutse tagajärgede jõussejätmist. Andmebaasi tühistamine seevastu ei mõjutanud juba aset leidnud võimalikke värbamisi.

Euroopa Kohtu suurkoda jättis 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega **komisjon vs. Itaalia** (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)) apellatsioonimenetluses muutmata *Üldkohtu otsuse*²³³, *millega tühistati personalieeskirjade artiklite 1d ja 28, personalieeskirjade III lisa artikli 1 lõike 2 ja nõukogu määruse (EMÜ) nr 1/58 artikli 1 alusel kaks Euroopa Personalivaliku Ameti (EPSO) avaliku konkursi teadet administraatorite reservnimikirjade koostamiseks. Nendes teadetes oli valikumenetluse teise keele valik piiratud üksnes inglise, prantsuse ja saksa keelega ning EPSOga suhtlemise keelteks olid määratud viimati nimetatud keeled.*

Mis puudutab esiteks hagide vastuvõetavust esimeses kohtuastmes, siis tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et tühistamishagi saab esitada kõikide liidu institutsioonide vastu võetud sätete peale – olenemata nende vormist –, mille eesmärk on tekitada siduvaid õiguslikke tagajärgi. Euroopa Kohus leidis seejärel, et Üldkohus järeldas vaidlusaluste konkursiteadete õigusliku laadi kohta õigesti, et need ei ole avalike konkursside üldeeskirja kinnitavad aktid või puhtalt rakendavad aktid, vaid aktid, mis sisaldavad „kohustuslikke õiguslikke tagajärgi asjaomaste konkursside keeltekasutuse korraga seoses“, ning on seega vaidlustatavad aktid. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et konkursi korraldamist reguleerib teade, milles määratakse kooskõlas personalieeskirjade III lisa sätetega kindlaks konkursi põhielemendid, nagu keeled, mida tuleb täidetavate ametikohtade eripära arvestades osata. Konkursiteatega kehtestatakse seega konkreetse konkursi „õiguslik raamistik“ vastavalt ametisse nimetava asutuse kindlaks määratud eesmärgile ning see tekitab seetõttu siduvaid õiguslikke tagajärgi. Kõnealusel juhul kinnitas sellist konkursiteadete õiguslikule laadile antud hinnangut nii EPSO vastu võetud avalike konkursside üldeeskirja sõnastus kui ka vaidlusaluste konkursiteadete enda sõnastus.

233| Üldkohtu 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus **Itaalia vs. komisjon** (T-353/14 ja T-17/15, [EU:T:2016:495](#)).

Mis puudutab teiseks Üldkohtu poolt kohtuliku kontrolli teostamist ja intensiivsust, siis nentis Euroopa Kohus, et liidu institutsioonidel peab olema ulatuslik kaalutusõigus oma teenistussüste töö korraldamisel, ning eriti siis, kui nad määravad kindlaks täidetava ametikoha jaoks nõutavate oskuste kriteeriumid ning vastavalt nendele kriteeriumidele ja teenistuse huvides konkursi korraldamise tingimused ja korra. Seda kaalutusõigust piirab siiski ilmingimata personalieeskirjade artikkel 1d, mille kohaselt on keelatud igasugune diskrimineerimine keeleoskuse põhjal ning milles on ette nähtud, et erinev kohtlemine keeleoskuse põhjal, mis tuleneb sellest, et konkursi keeltekasutuse korda piiratakse väikese arvu ametlike keeltega, on lubatud üksnes siis, kui sellised piirangud on objektiivselt põhjendatud ja proportsionaalsed teenistuse tegelike vajadustega. Lisaks peab spetsiifilise keeleoskusega seotud iga tingimus tuginema selgetele, objektiivsetele ja ootuspärastele kriteeriumidele selleks, et kandidaatidel oleks võimalik mõista selle tingimuse põhjendusi ja liidu kohtutel kontrollida selle tingimuse õiguspärasust.

Kuna piirangu õiguspärasus sõltub selle põhjendatusest ja proportsionaalsusest, tegi Üldkohus õigesti, kui ta kõnealusel juhul analüüsis konkreetset eelkõige seda, kas vaidlusalused konkursiteated, avalike konkursside üldeeskirja sätted ja komisjoni esitatud tõendid sisaldavad „konkreetsed argumente“, mis võimaldavad objektiivselt tõendada, et on olemas teenistuse huvid, mis võivad õigustada konkursi teise keele valiku piiramist. Nimelt ei pea Üldkohus kontrollima mitte üksnes esitatud tõendite sisulist õigsust, usaldusväärsust ja sidusust, vaid ka kontrollima, kas kogutud tõendid sisaldavad kogu asjakohast teavet, mida keerulise olukorra hindamisel tuleb arvesse võtta, ja kas kõnealused tõendid võivad toetada järeldusi, mis nende pinnalt on tehtud.

Mis puudutab kolmandaks EPSO ja kandidaatide vaheliste suhtluskeelte valiku piiramist, siis otsustas Euroopa Kohus, et Üldkohtu arutluskäik, mille kohaselt on määrusega nr 1/58 reguleeritud ametlike keelte mis tahes piirangud, mis on EPSO ja konkursside kandidaatide suhtlusele kehtestatud, on ekslik. Ta asus sellega seoses seisukohale, et kuigi kohtuotsuses *Itaalia vs. komisjon* (C-566/10 P)²³⁴ otsustati tõesti, et kuna ametnikele ja teenistujatele kohaldatavad erisätted puuduvad nende institutsioonide töökordades, keda selles kohtuasjas kõne all olnud konkursiteated puudutasid, ei ole institutsioonide ning nende ametnike ja teenistujate vahelised suhted määruse nr 1/58 kohaldamisalast täielikult välistatud, ei puuduta see täpsustus siiski mitte EPSO ja kandidaatide vahelist suhtluskeelt, vaid kõnealuste konkursiteadete avaldamise keeli. Seega võib liidu töötajate valikumenetluses seoses konkursside keeltekasutuse korraga olla erinev kohtlemine personalieeskirjade artikli 1d lõike 6 kohaselt lubatud. Kõnealusel asjas otsustas Euroopa Kohus siiski, et Üldkohus järeldas õigesti, et suhtluskeelte valiku toetuseks esitatud põhjendused ei saa õigustada personalieeskirjade artikli 1d lõigete 1 ja 6 tähenduses EPSOga suhtlemise keelte valiku piiramist, kuna vaidlusalustes konkursiteadetes ei olnud täpsustatud, millistel objektiivselt kontrollitavatel asjaoludel põhines see piirang, mis peab olema proportsionaalne teenistuse tegelike vajadustega.

Euroopa Kohus tühistas 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsusega **HK vs. komisjon** (C-460/18 P, [EU:C:2019:1119](#)) *Üldkohtu 3. mai 2018. aasta otsuse HK vs. komisjon*²³⁵ ning lõplikku kohtuotsust tehes jättis apellandi hagi rahuldamata nii osas, milles ta palus tühistada Euroopa Komisjoni otsuse, millega keelduti talle ametniku elusoleva abikaasana toitjakaotuspensioni maksmisest, kui ka osas, milles ta palus hüvitada tekitatud varaline ja mittevaraline kahju.

Kohtuasi puudutas apellandi taotlust saada toitjakaotuspensioni sellise 11. aprillil 2015 surnud Euroopa Komisjoni ametniku elusoleva abikaasana, kellega ta oli olnud abielus alates 9. maist 2014. Paar oli vabaabielus juba 1994. aastast. Apellant sai pidevalt oma partnerilt raha terviseprobleemide tõttu, mis takistasid tal töötada või koolitustel käia.

234| Euroopa Kohtu 27. novembri 2012. aasta kohtuotsus *Itaalia vs. komisjon* (C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#)).

235| T-574/16, ei avaldata, [EU:T:2018:252](#).

Euroopa Kohus tühistas kõigepealt Üldkohtu otsuse, millega apellandi hagi jäeti rahuldamata, põhjendusel et Üldkohus rikkus oma põhjendamiskohustust. Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et vaidlustatud kohtuotsuse põhistusest ei nähtu selgelt ja arusaadavalt Üldkohtu arutluskäik selle kindlakstegemise kohta, millised isikud kuuluvad personalieeskirjade VIII lisa artikli 17 esimese lõigu kohaldamisalasse, mis on oluline nende olukordade võrreldavuse jaoks, mida kaalutakse analüüsima selle personalieeskirjade sätte kooskõla diskrimineerimiskeelu üldpõhimõttega.

Leides, et kohtuasi on staadiumis, milles saab teha lõpliku kohtuotsuse, oli Euroopa Kohus seejärel arvamusel, et komisjon võis õigustatult keelduda apellandile toitjakaotuspensioni maksmisest, kuna ta ei vastanud personalieeskirjade VIII lisa artikli 17 esimese lõiguga kehtestatud tingimusele, mis puudutab surnud ametnikuga minimaalselt üks aasta kestnud abielu.

Euroopa Kohus märkis, et ei asjaolu, et selle sätte kohaldamisalast on välistatud vabaabielupartnerid, ega asjaolu, et selle sättega on kehtestatud abielu minimaalne kestus selleks, et elusolevale abikaasale makstaks toitjakaotuspensioni, ei ole toitjakaotuspensioni eesmärki arvestades ilmselgelt ebasobivad ning nendega ei ole rikutud diskrimineerimiskeelu üldpõhimõtet.

Euroopa Kohus leidis, et õigus toitjakaotuspensionile ei ole seotud abikaasa võimaliku rahalise sõltuvusega kadunust. Selle pensioni saaja peab hoopis olema surnud ametnikuga olnud tsiviilõiguslikus suhtes, nagu abielu või teatud tingimustel registreeritud kooselu, mis tekitas neile üksteise suhtes teatava hulga õigusi ja kohustusi.

Euroopa Kohus täpsustas, et need tingimused hõlmavad muu hulgas seda, et elusolev partner esitab ametliku dokumendi, mida tunnustab liikmesriik või liikmesriigi mis tahes pädev asutus, kinnitades nende staatust kooselupartneritena, ja seda, et paar ei saanud sõlmida seaduslikku abielu liikmesriigis.

Seega leidis Euroopa Kohus, et selline faktiline liit nagu vabaabielu, millel üldjuhul ei ole seadusega kindlaks määratud staatust, ei vasta nõutud tingimustele ning järelkult ei ole vabaabielupartnerid toitjakaotuspensioni seisukohast võrreldavas olukorras ei abielus olevate isikutega ega registreeritud kooselu sõlminud partneritega, kes vastavad selle pensioni saamiseks ette nähtud tingimustele.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et kuritarvituste või isegi pettuse vastu võitlemisel on liidu seadusandjal ulatuslik kaalutlusruum, kui ta kehtestab õiguse toitjakaotuspensionile, ning et sellise tingimuse eesmärk, mille kohaselt abielu peab olema kestnud vähemalt ühe aasta, selleks et elusolev abikaasa saaks toitjakaotuspensioni, on tagada, et asjaomaste isikute vahelised suhted on tegelikud ja püsivad.

Euroopa Kohus jõudis järeldusele, et hagi nõudega hüvitada väidetavalt tekitatud varaline ja mittevaraline kahju tuleb põhjendamatusse tõttu jätta samuti rahuldamata, kuna apellandi sellekohased nõuded on tihedalt seotud tühistamisnõudega, mis ise jäeti põhjendamatusse tõttu rahuldamata.

C | Euroopa Kohtu kantselei tegevus 2019. aastal

Marc-André Gaudissart, asekohtusekretär

Kuigi Euroopa Kohtu kantseleile on usaldatud palju erinevaid ülesandeid tulenevalt erilisest kohast, mida ta täidab sellise mitmekeelse institutsiooni nagu Euroopa Liidu Kohus struktuuris, ja tulenevalt vahendaja rollist ühelt poolt liikmesriikide kohtute ja poolte esindajate ning teiselt poolt kohtu liikmete kabinetide ja institutsiooni teenistuste vahel, on tema põhiülesanne siiski eeskätt tagada menetluste korrakohane läbiviimine ja kohtule esitatud kohtuasjade toimikute hoolikas pidamine alates kohtuasja algatusdokumendi kantselei registrisse kandmisest kuni pooltele või asja esitanud liikmesriigi kohtule kohtumenetlust lõpetava lahendi kättetoimetamiseni. Seetõttu on Euroopa Kohtule esitatud ja Euroopa Kohtu poolt lõpetatud kohtuasjade arvul otsene mõju kantselei töökoormusele ja tema võimele tulla toime tema ees seisvate probleemidega väga mitmesugustes valdkondades.

Kuna möödunud aastat iseloomustas taas väga kiire tempo nii esitatud kohtuasjade kui ka lõpetatud kohtuasjade poolest, siis on allpool põhiliselt käsitletud peamisi statistilisi suundumusi, mitte muid kantselei täidetavaid ülesandeid, kuigi need on nõudnud 2019. aastal olulise osa tema ressurssidest, eelkõige isikuandmete kaitset käsitlevatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmisel või käimasolevate tööde ja arutelude raames seoses kohtuasjade ühtse haldussüsteemi loomisega.

I. Esitatud kohtuasjad

Kuigi oleks võinud arvata, et 2018. aastal, kui ühe aasta jooksul esitati kokku 849 kohtuasja, saavutati ajalooline lagi, kummutas statistika jällegi kõik prognoosid, kuna möödunud aastal kasvas esitatud kohtuasjade arv taas – ligikaudu 14% –, kui **Euroopa Kohtus algatati 2019. aastal 966 kohtuasja**. Mitte kunagi ei ole kohtule esitatud nii hulgaliselt kohtuasju! Nagu kahel varasemal aastal, on kohtuasjade arvu kasv suuresti seletatav eelotsusetaotluste arvu järjekordse kasvuga – esitatud 641 taotlust moodustavad nimelt kaks kolmandikku kõikidest 2019. aastal esitatud kohtuasjadest ning ... enam kui kaks korda rohkem kümme aastat varem Euroopa Kohtule esitatud eelotsusetaotluste arvust (2009. aastal esitati 302 eelotsusetaotlust) – kuid ka apellatsioonkaebuste arvu märkimisväärse suurenemisega. Apellatsioonkaebused, ajutiste meetmete kohaldamise asjades esitatud apellatsioonkaebused ja menetlusse astumise küsimustes esitatud apellatsioonkaebused, mida oli kokku 266, moodustasid nimelt üle 27% 2019. aastal esitatud kohtuasjadest (eelmisel aastal moodustasid need veidi üle 23%). See kasv on suures osas seletatav 2018. aastal Üldkohtu tehtud lahendite suure arvuga, mis on muu hulgas seotud kohtunike arvu suurenemisega.

2019. aastal vähenes oluliselt aga liikmesriigi kohustuste rikkumise hagide arv, mida oli 35 – eelmisel aastal 57 –, kuid praegu on sellest veel vara järeldusi teha, kuna nende hagide arvu vähenemine võib olla tingitud ka möödunud aasta erilisest institutsioonilisest kontekstist, mida iseloomustas muu hulgas Junckeri komisjoni mandaadi lõppemine ja see, et ametisse astus uus komisjon, kes võib kohtuvaidluste küsimuses järgida varasemast erinevat lähenemisviisi. Lõpuks jätsid möödunud aastasse jälje Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 286 lõike 6 alusel esitatud kontrollikoja hagi ja sama lepingu artikli 218 lõike 11 alusel Euroopa Parlamendi esitatud arvamuse (1/19) taotlus, mis puudutas eelkõige küsimust, kas Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon) sõlmimine liidu poolt on kooskõlas aluslepingutega.

Mis puutub eelotsusetaotlustesse, siis tuleb märkida, et 2019. aastal pöördusid Euroopa Kohtu poole eranditult kõikide liikmesriikide kohtud. Nagu 2018. aastal, on 2019. aastal esitatud eelotsusetaotluste „geograafilise“ edetabeli tipus endiselt Saksamaa, Itaalia ja Hispaania – möödunud aastal esitasid nende liikmesriikide kohtud vastavalt 114, 70 ja 64 eelotsusetaotlust –, kuid vaatlejate tähelepanu pälvib eelkõige nende eelotsusetaotluste arv, mille esitasid aastatel 2004, 2007 või 2013 liiduga ühinenud liikmesriikide kohtud, ning suhteliselt suur arv eelotsusetaotlusi Ühendkuningriigist (18), vaatamata selle liikmesriigi otsusele Euroopa Liidust lahkuda.

Nimelt olid 2019. aastal Rumeenia ja Poola, kes esitasid vastavalt 49 ja 39 eelotsusetaotlust, eelotsusetaotluste geograafilise edetabeli neljandal ja viiendal kohal – olles eespool asutajariikidest nagu Belgia, Prantsusmaa või Madalmaad (mille kohtud pöördusid Euroopa Kohtu poole 2019. aastal vastavalt 38, 32 ja 28 korral) –, samas kui märgatavalt kasvas ka Bulgaaria (24 taotlust), Horvaatia (10 taotlust), Läti (12 taotlust), Slovakkia (10 taotlust) ja Sloveenia (5 taotlust) kohtutelt pärinevate taotluste arv. See areng annab vaieldamatult tunnistust Euroopa Kohtu poolt kõikide liikmesriikide kohtutega sisse seatud dialoogi elujõulisusest, isegi kui mõnikord on selle dialoogi hoovaks summutatud mure, kuivõrd mõned Euroopa Kohtule esitatud küsimused puudutavad niivõrd tundlikke teemasid nagu liikmesriikides õigusriigi selliste põhieeglite ja põhimõtete austamine, mis reguleerivad muu hulgas kohtunike ametisse nimetamise korda või nende pensioniiga, sõltumatute ja erapooletute distsiplinaarmenetluste olemasolu või ka miinimumtagatiste andmist varjupaigataotlejatele või rahvusvahelise kaitse saajatele.

Lisaks puudutasid 2019. aastal Euroopa Kohtule – kas siis eelotsusemenetluses või hagi- või apellatsioonimenetluses – esitatud kohtuasjad väga erinevaid valdkondi, mis kajastab liidu õigusega reguleeritud valdkondade rikkalikkust ja mitmekesisust, alates kohustusest tagada minimaalne puhkeaeg või võrdväärne töötasu võrreldavas olukorras olevatele mees- ja naistöötajatele kuni lennureisijatele hüvitise maksmiseni lennu tühistamise või ülemäärase hilineamise korral, ning hõlmates vajadust tagada üldsuse asjakohane teavitamine teatavate taimekaitsevahendite turulelaskmise korral või ka vajadust tagada tarbijate piisav teavitamine nende ostetavate toiduainete koostise või täpse geograafilise päritolu küsimuses. Nagu 2018. aastal, on esikohal siiski jälle kolmik, mille moodustavad vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlevad kohtuasjad (105 uut kohtuasja), maksustamine (74 kohtuasja) ning intellektuaal- ja tööstusomandi kaitse (samuti 74 kohtuasja). 2019. aasta alguses esitati ka suur arv apellatsioonkaebusi otsuste peale, mille Üldkohus tegi 2018. aasta detsembris riigiabi ja konkurentsi valdkonnas, ning see seletab eriti suurt uute kohtuasjade arvu nendes kahes valdkonnas (vastavalt 59 ja 42 uut kohtuasja).

Lõpuks tuleb täheldada, et möödunud aastat iseloomustas veel menetluse kiirendamise taotluste suur arv, kuna kiirendatud menetluse kohaldamist taotleti kokku koguni 58 kohtuasjas (võrreldes 36 kohtuasjaga 2018. aastal ja 31 kohtuasjaga 2017. aastal) ning eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlus (või ettepanek) esitati ligikaudu 20 kohtuasjas (ehk ühes kohtuasjas rohkem kui eelmisel aastal ja viies kohtuasjas rohkem kui 2017. aastal). Kuigi kõiki neid taotlusi ei rahuldatud, oli Euroopa Kohus siiski kohustatud lühikese aja jooksul analüüsima iga juhtumi puhul esitatud asjaolusid, et hinnata, kas on alust käivitada üks neist menetlustest või mitte. Konkreetselt kohaldati selle analüüsi tulemusel kiirmenetlust 11 kohtuasjas ja kolm muud kohtuasja lahendati kiirendatud menetluses.

II. Lõpetatud kohtuasjad

Kuigi möödunud aastal tuli sisse iseäranis palju kohtuasju, tasakaalustas seda kasvu õnneks taas aegade suurim lõpetatud kohtuasjade arv. **Lahendades 2019. aastal 865 kohtuasja**, purustas Euroopa Kohus nimelt uue rekordi, kusjuures eelmine rekord pärineb eelmisest aastast: 2018. aastal lõpetati 760 kohtuasja. See arv väljendab ligikaudu 14protsendilist tõusu!

Laskumata siinkohal 2019. aastal lõpetatud kohtuasjade detailidesse ja nende sisusse – viidates sellega seoses kohtupraktika arengule, mida on käsitletud käesoleva peatüki teises osas –, pälvivad järgmisena esitatud arvude ja statistikaga tutvumisel lugeja erilist tähelepanu kolm asjaolu.

Esimene asjaolu on vaieldamatult kohtumääruste suur osakaal 2019. aastal lõpetatud kohtuasjade koguarvus. Kui 2018. aastal tegi Euroopa Kohus 218 kohtumäärust, siis 2019. aastal tõusis see arv kõigi kategooriate lõikes 293 kohtumääruseni. Selle tõusu tingisid kaks tegurit.

Ühelt poolt on see tõus seletatav sellega, et ulatuslikumalt on kasutatud kõiki võimalusi lahendada Euroopa Kohtule esitatud asjad lühikese aja jooksul, mida pakub kodukord ja eelkõige kodukorra artikkel 99, mis võimaldab Euroopa Kohtul põhistatud kohtumäärusega vastata kiiresti talle esitatud eelotsuse küsimustele, kui need küsimused on identsed küsimusega, millele Euroopa Kohus on juba vastuse andnud või kui küsimusele võib vastuse selgelt tuletada kohtupraktikast või kui esitatud küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust (selle sätte alusel lõpetati 2019. aastal 57 kohtuasja).

Teiselt poolt on see tõus seotud sellega, et 1. mail 2019 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrus (EL, Euratom) 2019/629¹, millega kehtestati uus teatavate apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanism, mis võimaldab Euroopa Kohtul võtta menetlusse neid apellatsioonkaebusi tervikuna või osaliselt vaid siis, kui tõstatatud küsimus on liidu ühtsuse, järjepidevuse või edasiarendamise seisukohast oluline. Kuna seda tingimust ei peetud täidetuks – või vähemalt apellandi poolt piisavalt põhjendatuks –, tegi Euroopa Kohus 2019. aastal suure hulga (27) kohtumäärusi, millega jäeti apellatsioonkaebus menetlusse võtmata, ning seetõttu suurenes menetlust lõpetavate kohtumääruste arv.

Lisaks tuleb ära märkida ka see, et esimest korda rakendati kodukorra artiklit 182, mis võimaldab Euroopa Kohtul tunnistada apellatsioonkaebus ilmselgelt põhjendatuks, kui ta on juba lahendanud ühe või mitu õigusküsimust, mis on apellatsioonkaebuse väidetes tõstatatud küsimustega identsed.

Mis puudutab lõpetatud kohtuasjade jagunemist vastavalt kohtukoosseisule, siis tuleb mainida arvamust (1/17), mille andis Euroopa Kohtu täiskogu 30. aprillil 2019 selle kohta, kas liidu õigusega on kooskõlas ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahelise laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu alusel loodud mehhanism investorite ja riikide vaheliste vaidluste lahendamiseks (ISDS), ning nende lahendite olulist osa, mille tegi Euroopa Kohtu suurkoda, kes lahendas 2019. aastal kokku 82 kohtuasja. Erilist äramärkimist väärib ka kolmest kohtunikust koosneva koja tehtud lahendite kasvav osakaal. 2019. aastal lahendasid Euroopa Kohtu kolmest kohtunikust koosnevad kojad kohtuotsuse või kohtumäärusega nimelt 351 kohtuasja võrreldes 251 kohtuasjaga 2018. aastal. Seda olulist kasvu, mis leidis aset suure töökoormuse kontekstis, seletab osaliselt Euroopa Kohtu soov väärtustada rohkem neid kohtukoosseise, määrates nendele sobivad kohtuasjad, mille puhul nähakse vajaduse korral ette kohtujuristi ettepaneku esitamine, mis varem oli sellistele kohtukoosseisudele määratud kohtuasjade puhul pigem harv. Viie kohtunikust koosnevate kodade otsuste osakaal 2019. aastal veidi tõusis: need kohtukoosseisud lõpetasid möödunud aastal 343 kohtuasja võrreldes 323 kohtuasjaga aasta varem.

Lõpuks, mis puudutab menetluste kestust, siis tuleb märkida, et see jäi laias laastus samaks või lausa vähenes, hoolimata kohtuasjade arvu märkimisväärsest suurenemisest. 2019. aastal oli eelotsuseasjade keskmine menetlusaeg nimelt 15,5 kuud (ja 3,7 kuud kohtuasjade puhul, milles kohaldati eelotsuse kiirmenetlust) – 2018. aastal kulus selleks vastavalt 16 kuud ja 3,1 kuud –, samas kui hagide ja apellatsioonkaebuste keskmine menetlusaeg oli vastavalt 19,1 kuud (18,8 kuud 2018. aastal) ja 11,1 kuud (13,4 kuud 2018. aastal). Nagu eespool märgitud, on need tulemused suuresti tingitud sellest, et palju asju lahendati kohtumäärusega,

1) ELT L 111, 25.4.2019, lk 1.

iseäranis intellektuaal- ja tööstusomandi kaitse valdkonnas, kus suur hulk apellatsioonkaebusi jäeti menetlusse võtmata kas Euroopa Kohtu kodukorra artiklite 170a või 170b alusel (uus apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanism) või jäeti rahuldamata artikli 181 alusel.

III. Menetluses olevad kohtuasjad

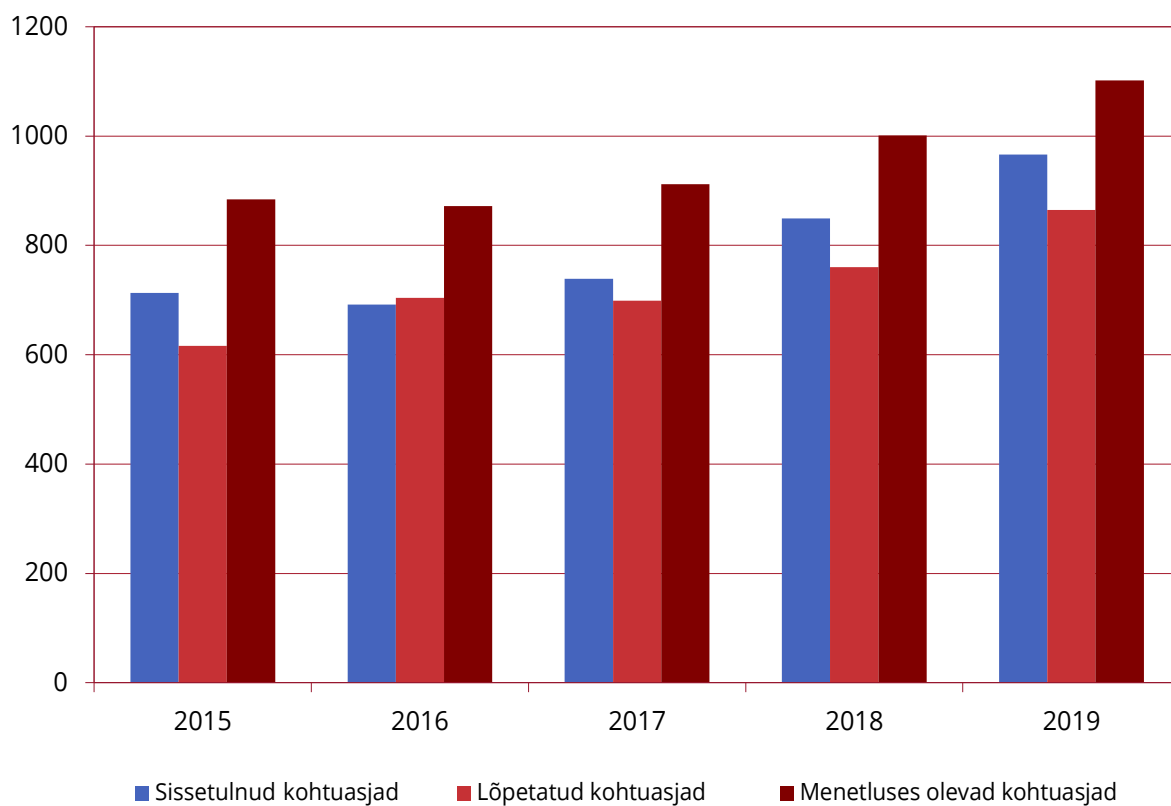
Loogilise tagajärjena 2019. aastal esitatud kohtuasjade arvu kasvule, mis on suurem kui lõpetatud kohtuasjade arvu kasv, kuigi ka see on märkimisväärne, kasvas võrreldes eelmise aastaga ka menetluses olevate kohtuasjade arv, kuna see küündis **1102 kohtuasjani 31. detsembril 2019** (1013 kohtuasja, kui võtta arvesse seotuse tõttu kohtuasjade liitmist).

Just sellises kontekstis jõustusid 1. mail 2019 apellatsioonkaebuste menetlusse võtmise üle otsustamise mehhanism ja muudatused, mille Euroopa Kohus tegi möödunud aastal oma kodukorda, liikmesriikide kohtutele antud soovitusesse eelotsusetaotluse esitamiseks ja pooltele suunatud praktilistesse juhistesse seoses Euroopa Kohtule esitatavate kohtuasjadega. Nende muudatustega, mille sisu on kirjeldatud käesoleva peatüki esimeses osas, selgitatakse, täiendatakse või lihtsustatakse Euroopa Kohtu menetlust reguleerivaid sätteid või täpsustatakse nende suhete raamistikku, mis on Euroopa Kohtul liikmesriigi kohtute ja poolte esindajatega. Muudatused peavad võimaldama Euroopa Kohtul teataval määral ohjeldada talle esitatud kohtuasjade arvu, ilma et see piiraks muid meetmeid, mida võidakse kasvutrendi jätkumise korral sobival ajal välja pakkuda, et lihtsustada teatavate kohtuasjade menetlemist või tasakaalustada Euroopa Kohtu ja Üldkohtu vahelist pädevuse jaotust.

D | Euroopa Kohtu statistika

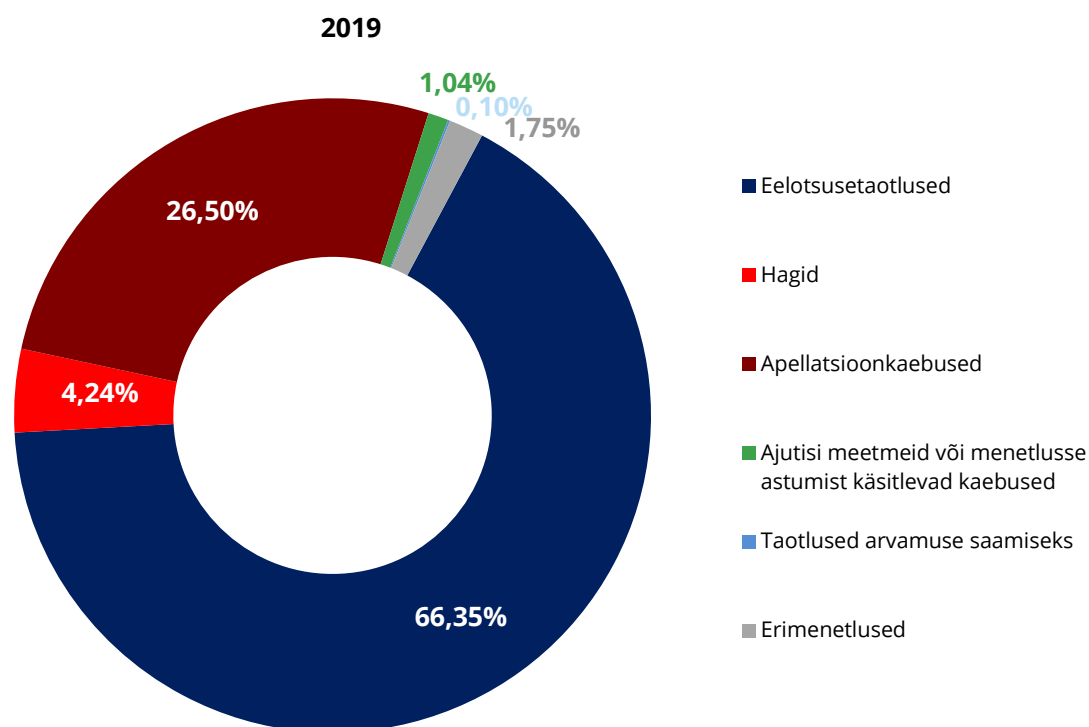
I. Euroopa Kohtu üldine tegevus. Sissetulnud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2015–2019)	145
II. Sissetulnud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)	146
III. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)	147
IV. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)	148
V. Sissetulnud kohtuasjad. Eelotsusetaotlused liikmesriikide lõikes (2015–2019)	149
VI. Sissetulnud kohtuasjad. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi (2015–2019)	150
VII. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)	151
VIII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused, arvamused, kohtumäärused (2019)	152
IX. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2015–2019)	153
X. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)	154
XI. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)	155
XII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: kohtulahendi tulemus (2015–2019)	156
XIII. Lõpetatud kohtuasjad. Apellatsioonkaebused: kohtulahendi tulemus (2015–2019)	157
XIV. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)	158
XV. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2015–2019)	159
XVI. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2015–2019)	160
XVII. Kiirendatud menetlused (2015–2019)	161
XVIII. Muu. Eelotsuse kiirmenetlused (2015–2019)	162
XIX. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused (2015–2019)	163
XX. Põhikirja artiklis 58a nimetatud apellatsioonkaebused (2019)	164
XXI. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019). Sissetulnud kohtuasjad ja kohtuotsused või arvamused	165
XXII. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019). Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja aastate lõikes	167
XXIII. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019). Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja kohtute lõikes	169
XXIV. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019). Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja kohtute lõikes	172
XXV. Euroopa Kohtu kantselei tegevus (2015–2019)	173

I. Euroopa Kohtu üldine tegevus. Sissetulnud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019
Sissetulnud kohtuasjad	713	692	739	849	966
Lõpetatud kohtuasjad	616	704	699	760	865
Menetluses olevad kohtuasjad	884	872	912	1001	1102

II. Sissetulnud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019
Eelotsusetaotlused	436	470	533	568	641
Hagid	48	35	46	63	41
Apellatsioonkaebused	206	168	141	193	256
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	9	7	6	6	10
Taotlused arvamuse saamiseks	3		1		1
Erimenetlused ¹	11	12	12	19	17
Kokku	713	692	739	849	966
Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	2	3	3	6	6

1| Erimenetlusteks loetakse: tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kohtulahendi parandamine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi uuesti läbivaatamiseks peakohtujuristi tehtud ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus, immuuniteedivaldkonna kohtuasjad.

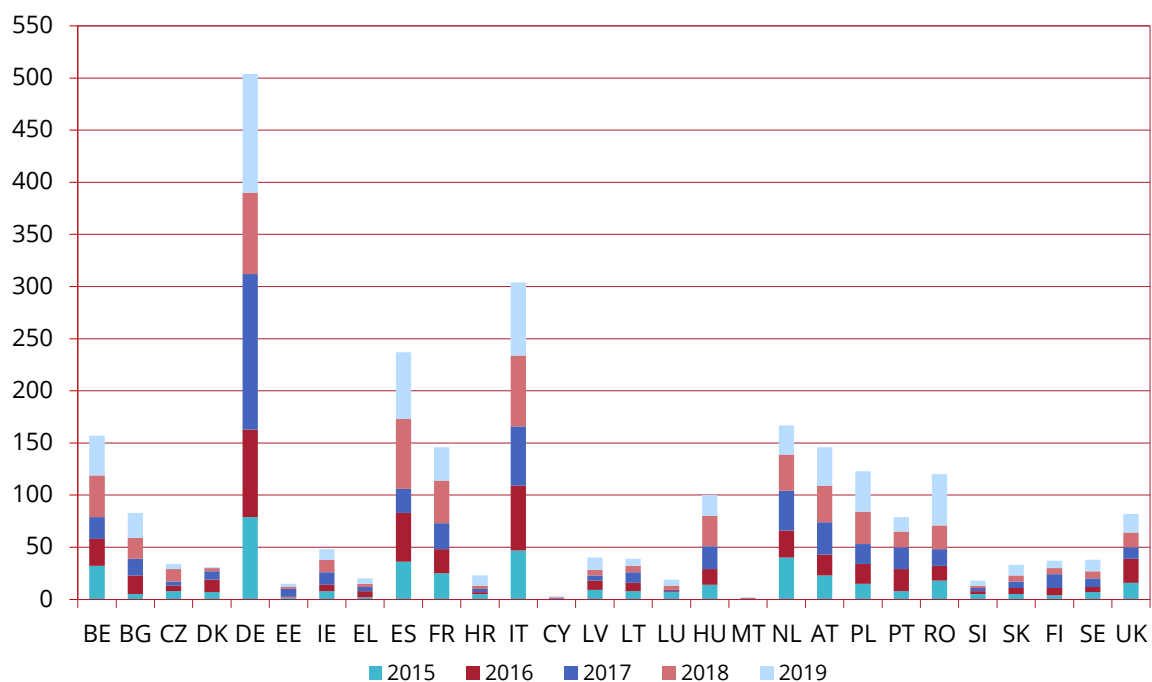
III. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Asutamisvabadus	12	16	8	7	8
Dokumentidega tutvumine	7	6	1	10	5
Energeetika	1	3	2	12	6
Euroopa Liidu välistegevus	3	4	3	4	4
Hanked	26	19	23	28	27
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport			2		
Institutsiooniõigus	24	22	26	34	38
Intellektuaal- ja tööstusomand	88	66	73	92	74
Isikute vaba liikumine	15	28	16	19	41
Kapitali vaba liikumine	6	4	12	9	6
Kaubanduspoliitika	15	20	8	5	10
Kaupade vaba liikumine	8	3	6	4	8
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	5	2	2	1	3
Keskkond	47	30	40	50	47
Konkurents	40	35	8	25	42
Liidu kodakondsus	6	7	8	6	8
Liidu õiguse põhimõtted	13	11	12	29	33
Majandus- ja rahapoliitika	11	1	7	3	11
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	3		2		1
Maksustamine	49	70	55	71	73
Põllumajandus	17	27	14	26	24
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	6	3	6	6	8
Rahvatervis	10	1	1	4	6
Riigiabi	29	39	21	26	59
Sotsiaalpoliitika	32	33	43	46	41
Tarbijakaitse	40	23	36	41	73
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	3	3	1	
Teenuste osutamise vabadus	24	15	18	37	12
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	29	13	14	14	18
Tööstuspoliitika	11	3	6	4	7
Transport	27	32	83	39	54
Uute riikide ühinemine			1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	53	76	98	82	106
Vahekohtuklausel			5	2	3
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	7	10	7	14	2
Õigusaktide ühtlustamine	22	34	41	53	29
Äriühinguõigus	1	7	1	2	3
Ühine kalanduspoliitika	1	3	1	1	1
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	12	7	6	7	19
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine	1				
EL toimimise leping	702	676	719	814	910
Kaitsemeetmed				1	
Elanikkonna kaitse				1	1
Euratori asutamisleping				2	1
Liidu õiguse põhimõtted				1	1
EL leping				1	1
Institutsiooniõigus				2	
Menetlus	9	13	12	12	16
Personalieeskirjad		1	8	16	35
Privileegid ja immunitetid	2	2		2	3
Muu	11	16	20	32	54
KÕIK KOKKU	713	692	739	849	966

IV. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)

	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Erimenetlused
Asutamisvabadus	8					8	
Dokumentidega tutvumine			4	1		5	
Energeetika	4	1	1			6	
Euroopa Liidu välistegevus	2		1		1	4	
Hanked	25	1	1			27	
Institutsiooniõigus	2	4	30	1		38	1
Intellektuaal- ja tööstusomand	15	1	58			74	
Isikute vaba liikumine	40	1				41	
Kapitali vaba liikumine	5	1				6	
Kaubanduspoliitika	5		5			10	
Kaupade vaba liikumine	8					8	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)			3			3	
Keskkond	30	12	5			47	
Konkurents	12		27	3		42	
Liidu kodakondsus	8					8	
Liidu õiguse põhimõtted	32	1				33	
Majandus- ja rahapoliitika	3		8			11	
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus			1			1	
Maksustamine	67	5		1		73	
Põllumajandus	14	1	8	1		24	
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	7	1				8	
Rahvatervis	3		2	1		6	
Riigiabi	17	1	39	2		59	
Sotsiaalpoliitika	40		1			41	
Tarbijakaitse	72		1			73	
Teenuste osutamise vabadus	12					12	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	18					18	
Tööstuspoliitika	6	1				7	
Transport	51	3				54	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	103	3				106	
Vahekohtuklausel			3			3	
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	2					2	
Õigusaktide ühtlustamine	25	1	3			29	
Äriühinguõigus	2		1			3	
Ühine kalanduspoliitika		1				1	
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika			19			19	
EL toimimise leping	638	39	221	10	1	910	1
Elanikkonna kaitse		1				1	
Euratori asutamisleping		1				1	
Liidu õiguse põhimõtted	1					1	
EL leping	1					1	
Menetlus			1			16	15
Personalieeskirjad	1		34			35	
Privileegid ja immunitetid	1	1				3	1
Muu	2	1	35			54	16
KÕIK KOKKU	641	41	256	10	1	966	17

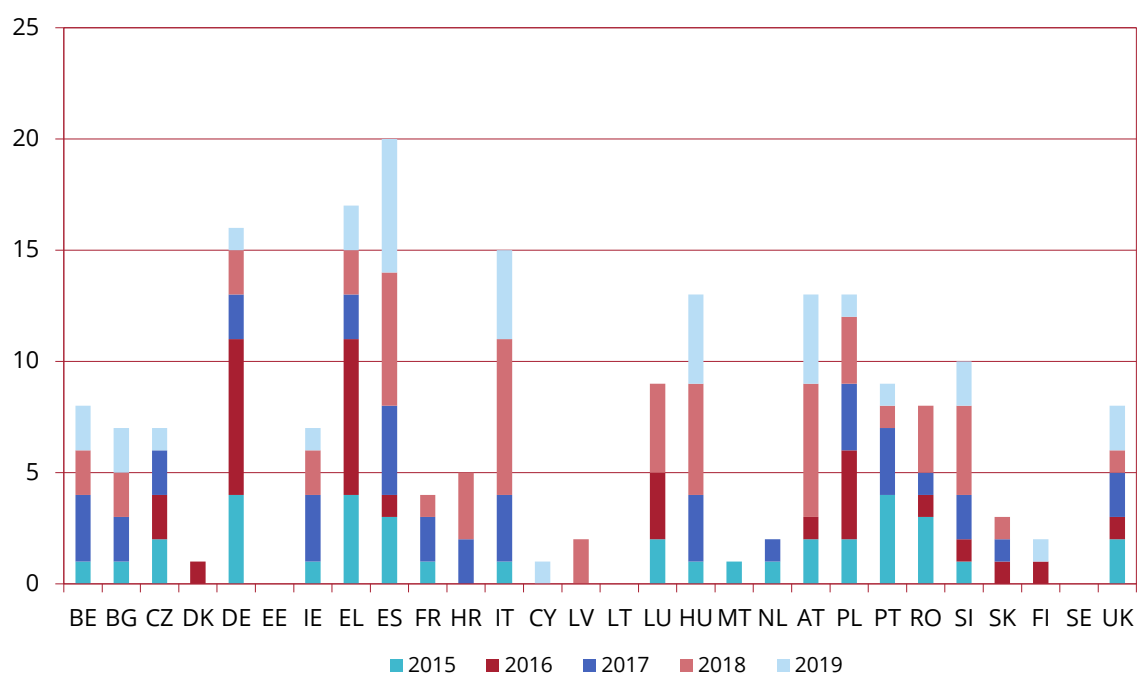
V. Sissetulnud kohtuasjad. Eelotsusetaotlused liikmesriikide lõikes (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Belgia	32	26	21	40	38	157
Bulgaaria	5	18	16	20	24	83
Tšehhi Vabariik	8	5	4	12	5	34
Taani	7	12	8	3	1	31
Saksamaa	79	84	149	78	114	504
Eesti	2	1	7	2	3	15
Iirimaa	8	6	12	12	10	48
Kreeka	2	6	4	3	5	20
Hispaania	36	47	23	67	64	237
Prantsusmaa	25	23	25	41	32	146
Horvaatia	5	2	3	3	10	23
Itaalia	47	62	57	68	70	304
Küpros				1	1	2
Läti	9	9	5	5	12	40
Leedu	8	8	10	6	7	39
Luksemburg	7	1	1	4	6	19
Ungari	14	15	22	29	20	100
Malta		1			1	2
Madalmaad	40	26	38	35	28	167
Austria	23	20	31	35	37	146
Poola	15	19	19	31	39	123
Portugal	8	21	21	15	14	79
Rumeenia	18	14	16	23	49	120
Sloveenia	5	3	3	2	5	18
Slovakkia	5	6	6	6	10	33
Soome	4	7	13	6	7	37
Rootsi	7	5	8	7	11	38
Ühendkuningriik	16	23	11	14	18	82
Muud¹	1					1
Kokku	436	470	533	568	641	2648

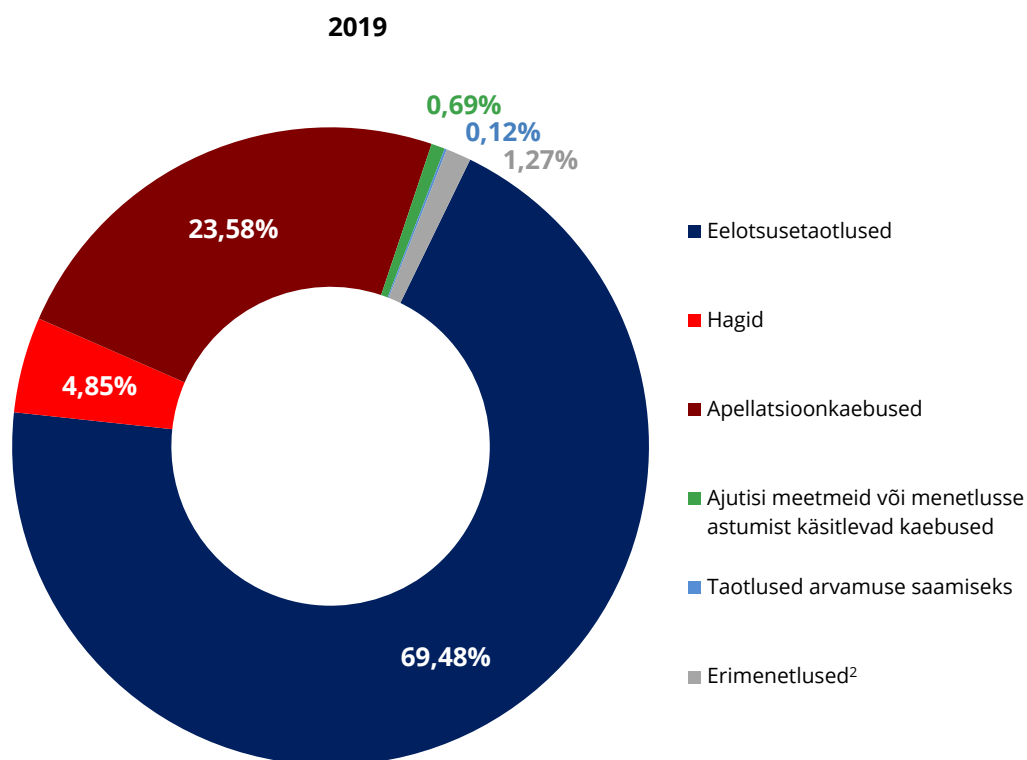
1| Kohtuasi C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

VI. Sissetulnud kohtuasjad. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Belgia	1		3	2	2	8
Bulgaaria	1		2	2	2	7
Tšehhi Vabariik	2	2	2		1	7
Taani		1				1
Saksamaa	4	7	2	2	1	16
Eesti						
Irilmaa	1		3	2	1	7
Kreeka	4	7	2	2	2	17
Hispaania	3	1	4	6	6	20
Prantsusmaa	1		2	1		4
Horvaatia			2	3		5
Itaalia	1		3	7	4	15
Küpros					1	1
Läti				2		2
Leedu						
Luksemburg	2	3		4		9
Ungari	1		3	5	4	13
Malta	1					1
Madalmaad	1		1			2
Austria	2	1		6	4	13
Poola	2	4	3	3	1	13
Portugal	4		3	1	1	9
Rumeenia	3	1	1	3		8
Sloveenia	1	1	2	4	2	10
Slovakkia		1	1	1		3
Soome		1			1	2
Rootsi						
Ühendkuningriik	2	1	2	1	2	8
Kokku	37	31	41	57	35	201

VII. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)¹

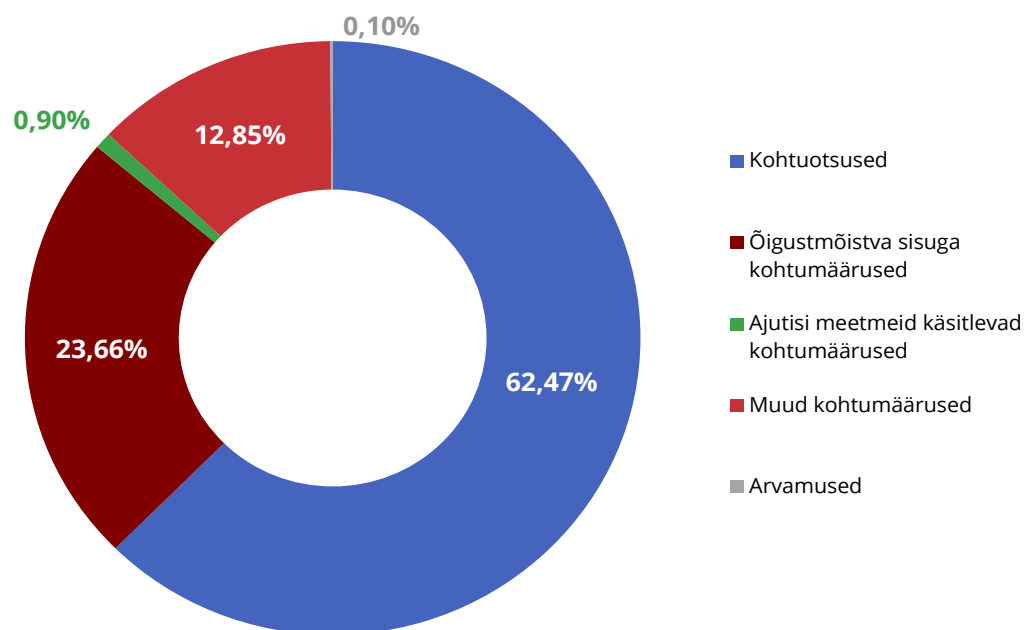


	2015	2016	2017	2018	2019
Eelotsusetaotlused	404	453	447	520	601
Hagid	70	49	37	60	42
Apellatsioonkaebused	127	182	194	155	204
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	7	7	4	10	6
Taotlused arvamuse saamiseks	1		3		1
Erimenetlused ²	7	13	14	15	11
Kokku	616	704	699	760	865

1| Mainitud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2| „Erimenetlusteks“ loetakse: tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kohtulahendi parandamine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi uuesti läbivaatamiseks peakohtujuristi tehtud ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus, immuniteedivaldkonna kohtuasjad.

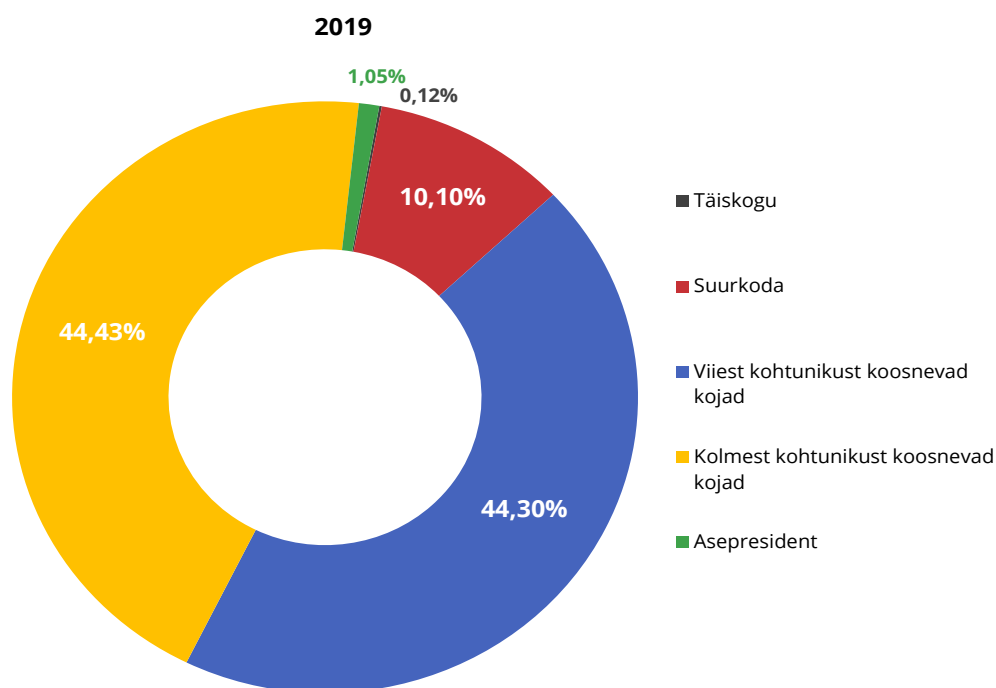
VIII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused, arvamused, kohtumäärused (2019)¹



	Kohtuotsused	Õigustmõistva sisuga kohtumäärused ²	Ajutisi meetmeid käsitlevad määrused ³	Muud kohtumäärused ⁴	Arvamused	Kokku
Eelotsusetaotlused	375	70		83		528
Hagid	32			9		41
Apellatsioonkaebused	84	106	1	8		199
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused			6			6
Taotlused arvamuse saamiseks					1	1
Erimenetlused		10		1		11
Kokku	491	186	7	101	1	786

- 1| Mainitud arvanded (netoarvanded) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).
- 2| Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.
- 3| Kohtumäärused, mis on tehtud ETL artiklite 278, 279 või 280 või Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu vastavate sätete kohaselt esitatud taotluste või ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitleva määruse peale esitatud kaebuse alusel.
- 4| Kohtumäärused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise tõttu.

IX. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2015–2019)¹



	2015			2016			2017			2018			2019		
	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Täiskogu							1		1	1		1	1		1
Suurkoda	47		47	54		54	46		46	76		76	77		77
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	298	20	318	280	20	300	312	10	322	300	15	315	317	21	338
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	93	89	182	120	162	282	151	105	256	153	93	246	163	176	339
Asepresident		7	7		5	5		3	3		7	7		8	8
Kokku	438	116	554	454	187	641	510	118	628	530	115	645	558	205	763

1| Mainitud arvanded (brutoarvanded) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2| Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

X. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)¹

	2015	2016	2017	2018	2019
Asutamisvabadus	17	27	10	13	5
Dokumentidega tutvumine	3	4	9	2	5
Energeetika	2		2	1	9
Euroopa Liidu välistegevus	1	5	1	3	4
Hanked	14	31	15	22	20
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1		2		
Institutsiooniõigus	27	20	27	28	28
Intellektuaal- ja tööstusomand	51	80	60	74	92
Isikute vaba liikumine	13	12	17	24	25
Kapitali vaba liikumine	8	7	1	13	8
Kaubanduspoliitika	4	14	14	6	11
Kaupade vaba liikumine	9	5	2	6	2
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1	1	7	1	1
Keskkond	27	53	27	33	50
Konkurents	23	30	53	12	20
Liidu kodakondsus	4	8	5	10	7
Liidu õiguse põhimõtted	12	13	14	10	17
Majandus- ja rahapoliitika	3	10	2	3	7
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	4	2		1	
Maksustamine	55	41	62	58	68
Põllumajandus	20	13	22	15	23
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	1	2	7	2	6
Rahvatervis	5	4	5		6
Riigiabi	26	26	33	29	20
Sotsiaalpoliitika	30	23	26	42	36
Tarbijakaitse	29	33	20	19	38
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	3	2	3	1
Teenuste osutamise vabadus	17	14	13	21	23
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	20	27	19	12	12
Tööhõive	1				
Tööstuspoliitika	9	10	8	2	7
Transport	9	20	17	38	25
Uute riikide ühinemine		1		1	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	49	52	61	74	85
Vahekohtuklausel				3	2
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	14	5	6	10	12
Õigusaktide ühtlustamine	24	16	29	28	44
Äriühinguõigus	1	1	4	1	1
Ühine kalanduspoliitika	3	1	2	2	2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	6	11	10	5	8
Üleeuroopalised võrgud		1			
EL toimimise leping	544	626	614	627	730
Elanikkonna kaitse	1				1
Euratomis asutamisleping	1				1
Liidu õiguse põhimõtted					1
EL leping					1
Institutsiooniõigus					2
Menetlus	4	14	13	10	11
Personaleeskirjad	3		1	7	18
Privileegid ja immunitetid	2	1		1	
Muu	9	15	14	18	31
KÕIK KOKKU	554	641	628	645	763

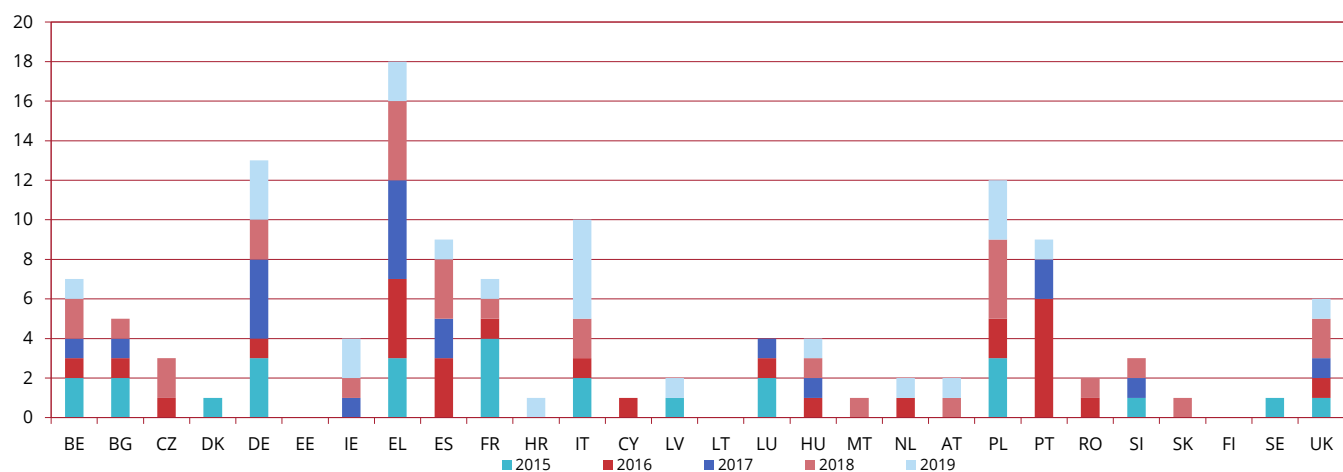
1| Mainitud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

XI. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)¹

	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Asutamisvabadus	5		5
Dokumentidega tutvumine	2	3	5
Energeetika	8	1	9
Euroopa Liidu välistegevus	4		4
Hanked	15	5	20
Institutsiooniõigus	8	20	28
Intellektuaal- ja tööstusomand	31	61	92
Isikute vaba liikumine	16	9	25
Kapitali vaba liikumine	4	4	8
Kaubanduspoliitika	11		11
Kaupade vaba liikumine	2		2
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1		1
Keskfond	48	2	50
Konkurents	16	4	20
Liidu kodakondsus	7		7
Liidu õiguse põhimõtted	10	7	17
Majandus- ja rahapoliitika	7		7
Maksustamine	61	7	68
Põllumajandus	19	4	23
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	6		6
Rahvatervis	6		6
Riigiabi	12	8	20
Sotsiaalpoliitika	28	8	36
Tarbijakaitse	29	9	38
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1		1
Teenuste osutamise vabadus	18	5	23
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	12		12
Tööstuspoliitika	7		7
Transport	21	4	25
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	73	12	85
Vahekohtuklausel	2		2
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	11	1	12
Õigusaktide ühtlustamine	35	9	44
Äriühinguõigus		1	1
Ühine kalanduspoliitika	2		2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	7	1	8
EL toimimise leping	545	185	730
Elanikkonna kaitse	1		1
Euratori asutamisleping	1		1
Liidu õiguse põhimõtted	1		1
EL leping	1		1
Institutsiooniõigus	2		2
Menetlus		11	11
Personalieeskirjad	9	9	18
Muu	11	20	31
KÕIK KOKKU	558	205	763

- 1| Mainitud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).
- 2| Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

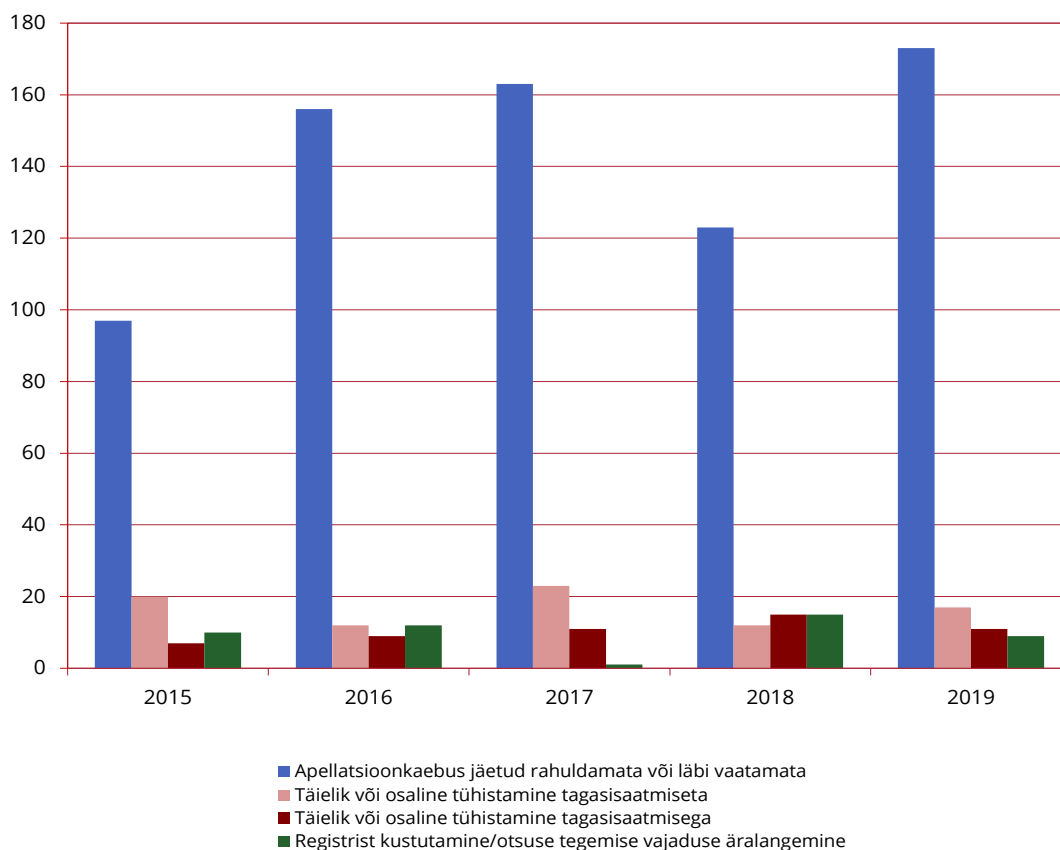
XII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: kohtulahendi tulemus (2015–2019)¹



	2015		2016		2017		2018		2019	
	Rahuldatud	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud
Belgia	2		1		1		2		1	
Bulgaaria	2		1		1		1			
Tšehhi Vabariik			1				2			1
Taani	1							1		
Saksamaa	3		1		4		2	1	3	
Eesti										
Iirimaa		1			1		1		2	
Kreeka	3		4		5		4		2	
Hispaania			3		2		3		1	1
Prantsusmaa	4		1				1		1	
Horvaatia									1	
Itaalia	2		1				2		5	1
Küpros			1							
Läti	1								1	
Leedu										
Luksemburg	2		1		1					
Ungari			1		1		1		1	
Malta				1			1			
Madalmaad			1	1					1	
Austria				1			1	1	1	
Poola	3	1	2				4		3	
Portugal			6		2				1	
Rumeenia			1				1			
Sloveenia	1				1		1			
Slovakkia		2					1			
Soome										
Rootsi	1									
Ühendkuningriik	1	1	1	1	1		2		1	
Kokku	26	5	27	4	20		30	3	25	3

1| Mainitud arvanded (netoarvanded) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

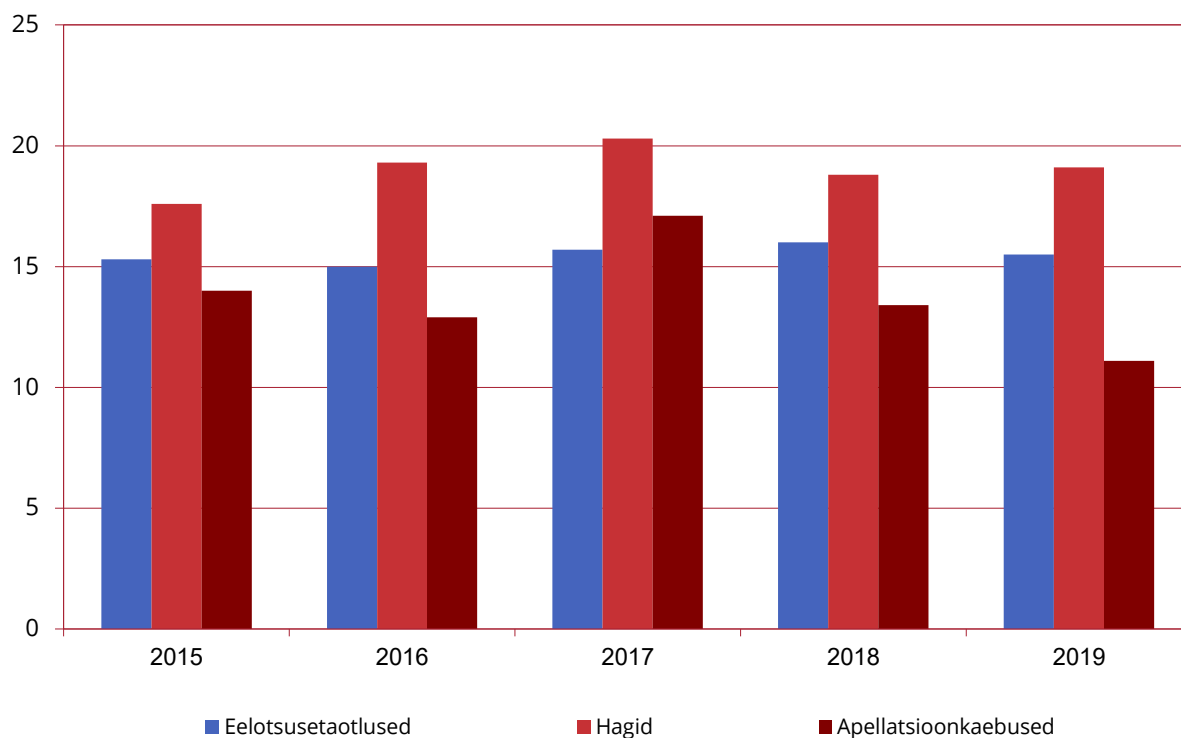
XIII. Lõpetatud kohtuasjad. Apellatsioonkaebused: kohtulahendi tulemus (2015–2019)^{1 2} (kohtuotsused ja õigustmõistva sisuga kohtumäärused)



	2015			2016			2017			2018			2019		
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata või läbi vaatamata	37	60	97	63	93	156	103	60	163	59	64	123	63	110	173
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	19	1	20	12		12	23		23	11	1	12	17		17
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	6	1	7	9		9	11		11	14	1	15	9	2	11
Registrist kustutamine/otsuse tegemise vajaduse äralangemine		10	10		12	12		1	1		15	15		9	9
Kokku	62	72	134	84	105	189	137	61	198	84	81	165	89	121	210

- 1| Üksikasjalikum teave Üldkohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste kohta on esitatud seda kohtuastet puudutavas statistikas.
- 2| Esitatud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi). Need hõlmavad samuti protokollide Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta artiklis 58a märgitud apellatsioonkaebusi, mis on kodukorra artiklite 170a või 170b alusel tunnistatud vastuvõetamatuks või jäetud menetlusse võtmata. Üksikasjalikum teave põhikirja artiklis 58a käsitletud mehhanismi kohta on esitatud käesoleva aruande XX tabelis.

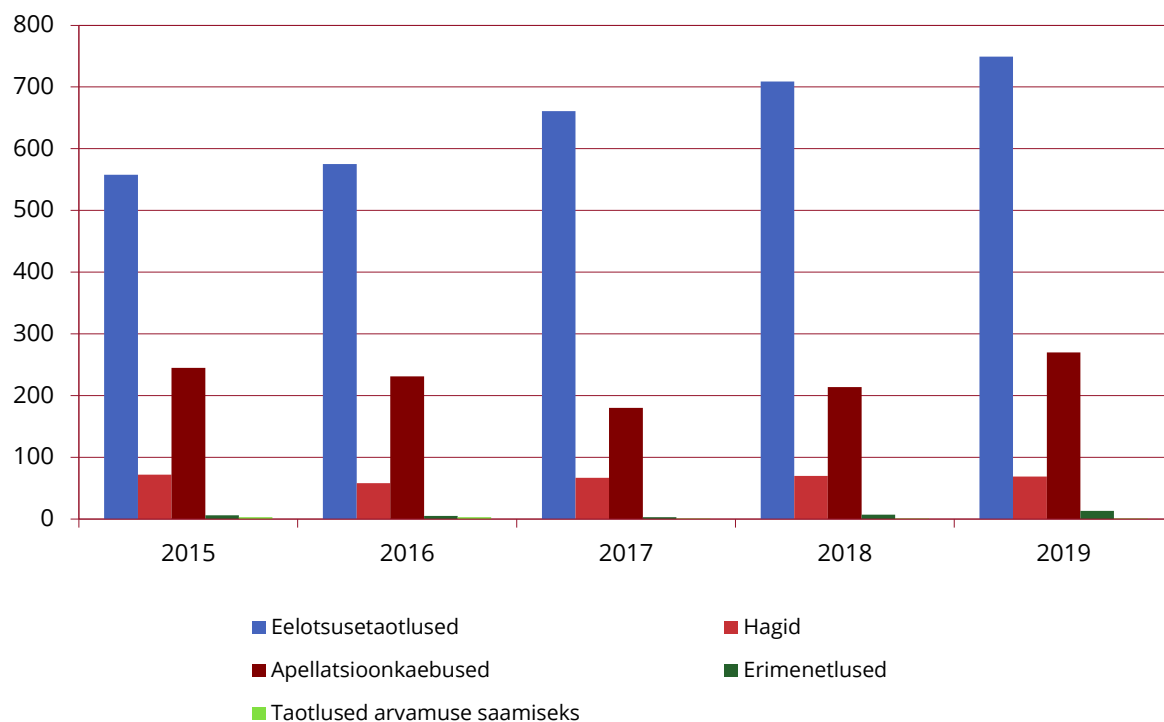
XIV. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)¹
(kohtuotsused ja õigustmõistva sisuga kohtumäärused)



	2015	2016	2017	2018	2019
Eelotsusetaotlused	15,3	15	15,7	16	15,5
Eelotsuse kiirmenetlused	1,9	2,7	2,9	3,1	3,7
Kiirendatud menetlused	5,3	4	8,1	2,2	9,9
Hagid	17,6	19,3	20,3	18,8	19,1
Kiirendatud menetlused				9	10,3
Apellatsioonkaebused	14	12,9	17,1	13,4	11,1
Kiirendatud menetlused		10,2			

1| Menetlusaja arvutamisel on välja jäetud: kohtuasjad, milles on tehtud vaheotsus või menetlustoiming; arvamused; erimenetlused (st tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi uuesti läbivaatamiseks peakohtujuristi tehtud ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus ja immuniteedivaldkonna kohtuasjad); kohtuasjad, mis lõpevad registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise määrusega; ajutiste meetmete kohaldamise menetlused ning ajutisi meetmeid ja menetlusse astumist käsitlevad kaebused.

XV. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2015–2019)¹

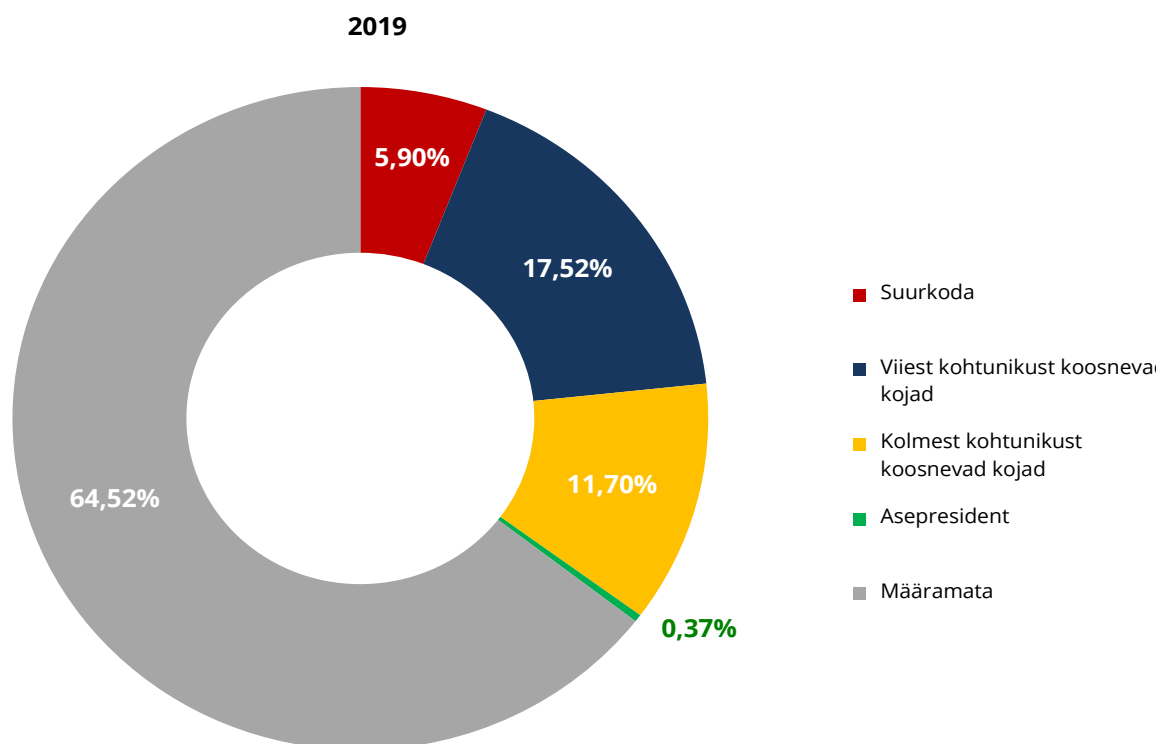


	2015	2016	2017	2018	2019
Eelotsusetaotlused	558	575	661	709	749
Hagid	72	58	67	70	69
Apellatsioonkaebused	245	231	180	214	270
Erimenetlused ²	6	5	3	7	13
Taotlused arvamuse saamiseks	3	3	1	1	1
Kokku	884	872	912	1001	1102

1| Mainitud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2| „Erimenetlusteks“ loetakse: tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kohtulahendi parandamine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi uuesti läbivaatamiseks peakohtujuristi tehtud ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus, immuuteedivaldkonna kohtuasjad.

XVI. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2015–2019)¹



	2015	2016	2017	2018	2019
Täiskogu		1		1	
Suurkoda	38	40	76	68	65
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	203	215	194	236	192
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	54	75	76	77	130
Asepresident	2	2	4	1	4
Määramata	587	539	562	618	711
Kokku	884	872	912	1001	1102

1| Mainitud arvandmed (brutoarvandmed) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

XVII. Kiirendatud menetlused (2015–2019)

Kiirendatud menetluse taotlused¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Eelotsusetaotlused	18	20	30	33	50	151
Hagid			1	3	3	7
Apellatsioonkaebused		1		1	4	6
Erimenetlused					1	1
Kokku	18	21	31	37	58	165

Kiirendatud menetluse taotlused. Otsus taotluse kohta²

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Kohaldamine	1	4	4	9	3	21
Kohaldamata jätmine	23	12	30	17	56	138
Läbi vaatamata jätmine ³		4	1	3	1	9
Kohtulahend tegemisel	3	4		8	6	21
Kokku	27	24	35	37	66	189

- 1| Selles tabelis esitatud arvandmed hõlmavad kõnealusel aastal esitatud taotlusi, sõltumata taotluse aluseks oleva kohtuasja algatamise aastast.
- 2| Selles tabelis esitatud arvandmed näitavad kiirendatud menetluse kohaldamise taotluste kohta kõnealusel aastal tehtud otsuste arvu, sõltumata sellise taotluse esitamise aastast.
- 3| Taotluse üle ei olnud vajalik ametlikult otsustada, kuna kohtuasi oli registrist kustutatud või lõpetatud kohtuotsuse või kohtumäärusega.

XVIII. Muu. Eelotsuse kiirmenetlused (2015–2019)

Eelotsuse kiirmenetluse taotlused¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Õiguslane koostöö tsiviilasjades	4		5	5		14
Õiguslane koostöö kriminaalasjades	5	7	6	8	10	36
Politseikoostöö					4	4
Piirid, varjupaik ja sisseränne	2	5	4	5	5	21
Muud				1	1	2
Kokku	11	12	15	19	20	77

Eelotsuse kiirmenetluse taotlused. Otsus taotluse kohta²

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Kohaldamine	5	9	4	12	11	41
Kohaldamata jätmine	5	4	11	7	7	34
Kohtulahend tegemisel	1				2	3
Kokku	11	13	15	19	20	78

1| Selles tabelis esitatud arvandmed hõlmavad kõnealusel aastal esitatud taotlusi, sõltumata taotluse aluseks oleva kohtuasja algatamise aastast.

2| Selles tabelis esitatud arvandmed näitavad kiirmenetluse kohaldamise taotluste kohta kõnealusel aastal tehtud otsuste arvu, sõltumata sellise taotluse esitamise aastast.

XIX. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused (2015–2019)

Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Hanked			1			1
Institutsiooniõigus				2		2
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)					1	1
Keskkond		1	1			2
Konkurents	2			1	3	6
Liidu õiguse põhimõtted				1		1
Põllumajandus		1			1	2
Riigiabi				2	1	3
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos		1				1
Tööstuspoliitika			1			1
Kokku	2	3	3	6	6	20

Ajutiste meetmete kohaldamine. Otsus taotluse kohta²

	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
Kohaldamine		2	1	5	1	9
Kohaldamata jätmine		3		3	4	10
Kohtulahend tegemisel	2		2		1	5
Kokku	2	5	3	8	6	24

1| Selles tabelis esitatud arvandmed hõlmavad kõnealusel aastal esitatud taotlusi, sõltumata taotluse aluseks oleva kohtuasja algatamise aastast.

2| Selles tabelis esitatud arvandmed näitavad ajutiste meetmete kohaldamise taotluste kohta kõnealusel aastal tehtud otsuste arvu, sõltumata sellise taotluse esitamise aastast.

XX. Põhikirja artiklis 58a nimetatud apellatsioonkaebused (2019)

Sõltumatu apellatsioonikoja otsust käsitleva Üldkohtu otsuse peale peale esitatud apellatsioonkaebused

	2019
Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet	36
Ühenduse Sordiamet	2
Kokku	38

Apellatsioonkaebuse menetlusse võtmist käsitlevad otsused¹

	2019
Menetlusse võtmine	
Menetlusse võtmata jätmine	27
Vastuvõetamatu	2
Läbi vaatamata jätmine	
Kokku	29

1| Selles tabelis esitatud arvandmed näitavad kõnealusel aastal esitatud taotluste arvu, sõltumata taotluse aluseks oleva kohtuasja algatamise aastast.

XXI. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019). Sissetulnud kohtuasjad ja kohtuotsused või arvamused

Aastad	Sissetulnud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/arvamused ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1| Selles tabelis esitatud arvandmed hõlmavad kõiki Euroopa Kohtule esitatud kohtuasju, välja arvatud erimenetlused.

2| Selles tulbas esitatud arvandmed hõlmavad Euroopa Kohtu kohtuotsuseid või arvamusi, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi)

Aastad	Sissetulnud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/arvamused ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
2019	641	41	256	10	1	949	6	491
Kokku	11 358	9134	2653	144	28	23 317	379	12 443

1| Selles tabelis esitatud arvandmed hõlmavad kõiki Euroopa Kohtule esitatud kohtuasju, välja arvatud erimenetlused.

2| Selles tulbas esitatud arvandmed hõlmavad Euroopa Kohtu kohtuotsuseid või arvamusi, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi)

XXII. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019).

Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja aastate lõikes

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud¹	Kokku
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28					8		12							14									1		75
1977	16			1	30					14		7							9									5		84
1978	7			3	46					12		11							38									5		123
1979	13			1	33					18		19				1			11									8		106
1980	14			2	24					14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36					15		7							19									6		98
1984	13			2	38					34		10							22									9		129
1985	13				40					45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18			2	1	19		5				1			16									8		91
1987	15			5	32			2	17	1	36	5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47			1	2	28		10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34			4	2	21		25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54			2	3	29		36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162
																														>>>

>>>

1| Kohtuasi C-265/00, **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).
Kohtuasi C-196/09, **Miles jt** (Euroopa koostööde pretensioonide nõukogu).
Kohtuasi C-169/15, **Montis Design** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud ¹	Kokku
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35	2					6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16	7					2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56	7					4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31	8					5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57	4					3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31	3					7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15	1					4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12	1					4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34		1	1	4			20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1	2			19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35	31	15	23	2	6	6	7	14		568
2019	38	24	5	1	114	3	10	5	64	32	10	70	1	12	7	6	20	1	28	37	39	14	49	5	10	7	11	18		641
Kokku	919	161	74	196	2641	30	125	190	591	1052	24	1583	9	77	68	102	207	4	1076	593	197	203	211	27	60	128	152	655	3	11 358

1] Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).
Kohtuasi C-196/09, *Miles jt* (Euroopa koollide pretensioonide nõukogu).
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

XXIII. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019).**Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja kohtute lõikes**

			Kokku
Belgia	Cour constitutionnelle	42	
	Cour de cassation	100	
	Conseil d'État	95	
	Muud kohtuasutused	682	919
Bulgaaria	Върховен касационен съд	6	
	Върховен административен съд	24	
	Muud kohtuasutused	131	161
Tšehhi Vabariik	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	10	
	Nejvyšší správní soud	33	
	Muud kohtuasutused	31	74
Taani	Højesteret	36	
	Muud kohtuasutused	160	196
Saksamaa	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	248	
	Bundesverwaltungsgericht	149	
	Bundesfinanzhof	336	
	Bundesarbeitsgericht	44	
	Bundessozialgericht	77	
	Muud kohtuasutused	1785	2641
Eesti	Riigikohus	14	
	Muud kohtuasutused	16	30
Iirimaa	Supreme Court	39	
	High Court	46	
	Muud kohtuasutused	40	125
Kreeka	Άρειος Πάγος	13	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	61	
	Muud kohtuasutused	116	190
Hispaania	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	107	
	Muud kohtuasutused	483	591
Prantsusmaa	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	140	
	Conseil d'État	149	
	Muud kohtuasutused	762	1052
Horvaatia	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	1	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Muud kohtuasutused	22	24

>>>

Itaalia	Corte Costituzionale	4	
	Corte suprema di Cassazione	170	
	Consiglio di Stato	204	
	Muud kohtuasutused	1205	1583
Küpros	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Muud kohtuasutused	5	9
Läti	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	2	
	Muud kohtuasutused	54	77
Leedu	Konstitucinis Teismas	2	
	Aukščiausiasis Teismas	23	
	Vyriausiasis administracinis teismas	25	
	Muud kohtuasutused	18	68
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	33	
	Muud kohtuasutused	40	102
Ungari	Kúria	31	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	4	
	Muud kohtuasutused	164	207
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Muud kohtuasutused	4	4
Madalmaad	Hoge Raad	301	
	Raad van State	131	
	Centrale Raad van Beroep	69	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	166	
	Tariefcommissie	35	
	Muud kohtuasutused	374	1076
Austria	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	137	
	Verwaltungsgerichtshof	111	
	Muud kohtuasutused	340	593
Poola	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	29	
	Naczelny Sąd Administracyjny	53	
	Muud kohtuasutused	114	197
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	16	
	Supremo Tribunal Administrativo	65	
	Muud kohtuasutused	122	203
Rumeenia	Înalta Curte de Casație și Justiție	22	
	Curtea de Apel	102	
	Muud kohtuasutused	87	211

>>>

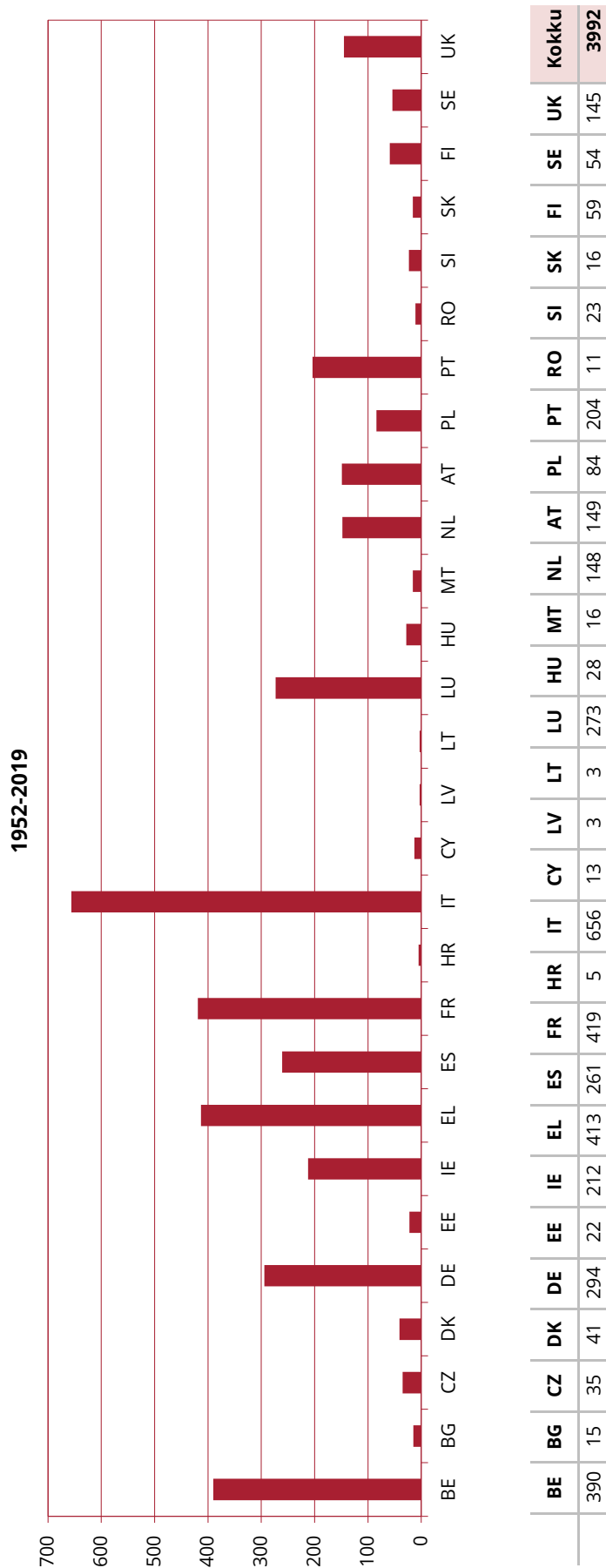
Sloveenia	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	19	
	Muud kohtuasutused	7	27
Slovakkia	Ústavný súd	1	
	Najvyšší súd	22	
	Muud kohtuasutused	37	60
Soome	Korkein oikeus	26	
	Korkein hallinto-oikeus	63	
	Työtuomioistuin	5	
	Muud kohtuasutused	34	128
Rootsi	Högsta Domstolen	25	
	Högsta förvaltningsdomstolen	37	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Muud kohtuasutused	81	152
Ühendkuningriik	House of Lords	40	
	Supreme Court	18	
	Court of Appeal	94	
	Muud kohtuasutused	503	655
Muud	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Euroopa koolide pretensioonide nõukogu ²	1	3
Kokku			11 358

1| Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie*.
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design*.

2| Kohtuasi C-196/09, *Miles jt*.

XXIV. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2019).

Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja kohtute lõikes



XXV. Euroopa Kohtu kantselei tegevus (2015–2019)

Menetlusse astumise liik	2015	2016	2017	2018	2019
Kohtukantselei registrisse kantud dokumendid	89 328	93 215	99 266	108 247	113 563
e-Curia kaudu esitatud menetlusedokumentid (protsent)	69%	75%	73%	75%	80%
Kokkukutsutud ja korraldatud kohtuistungid suuliste suuliste seisukohtade ära kuulamiseks	256	270	263	295	270
Kokkukutsutud ja korraldatud kohtuistungid kohtujuristi ettepaneku ära kuulamiseks	239	319	301	305	296
Pooltele kätte toimetatud kohtuotsused, arvamused ja kohtumäärused, mis lõpetavad menetluse	570	645	654	684	785
Kohtuistungite (kohtukõned, kohtujuristi ettepanekud ja kohtuotsused) protokollid	894	1001	1033	1062	1058
ELTs avaldatud teatised saabunud kohtuasjade kohta	639	660	679	695	818
ELTs avaldatud teatised lõpetatud kohtuasjade kohta	546	522	637	661	682

E | Euroopa Kohtu koosseis



Protokolliline järjestus 31. detsembri 2019. aasta seisuga)

Esimene rida, vasakult paremale:

Peakohtujurist M. Szpunar, kodade presidendid M. Vilaras ja A. Arabadjiev, asepresident R. Silva de Lapuerta, president K. Lenaerts, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Prechal, E. Regan ja M. Safjan

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtunik M. Ilešič, kohtujurist J. Kokott, kodade presidendid S. Rossi, S. Rodin, P. G. Xuereb ja I. Jarukaitis, kohtunikud E. Juhász ja J. Malenovský

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud F. Biltgen, D. Šváby, T. von Danwitz ja L. Bay Larsen, kohtujurist E. Sharpston, kohtunikud C. Toader, C. Vajda ja K. Jürimäe

Neljas rida, vasakult paremale:

Kohtunik N. J. Piçarra, kohtujuristid M. Bobek ja M. Campos Sánchez-Bordona, kohtunik C. Lycourgos, kohtujuristid H. Saugmandsgaard Øe, E. Tanchev ja G. Hogan

Viies rida, vasakult paremale:

Kohtunik N. Jääskinen, kohtujuristid P. Pikamäe ja G. Pitruzzella, kohtunikud A. Kumin ja N. Wahl, kohtusekretär A. Calot Escobar

1. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2019. aastal

6. veebruari 2019. aasta pidulik istung

1. veebruari 2019. aasta otsusega nimetasid liikmesriikide valitsuste esindajad Euroopa Kohtu kohtujuristikks ajavahemikuks 5. veebruarist 2019 kuni 6. oktoobrini 2024 Nils Wahli asemele Priit Pikamäe.

6. veebruaril 2019 toimus Euroopa Kohtus pidulik istung Nils Wahli ametist lahkumise ning Priit Pikamäe vande andmise ja ametisse astumise puhul.

20. märtsi 2019. aasta pidulik istung

6. märtsi 2019. aasta otsusega nimetasid liikmesriikide valitsuste esindajad Euroopa Kohtu kohtunikuks ajavahemikuks 20. märtsist 2019 kuni 6. oktoobrini 2024 Maria Bergeri asemele Andreas Kumini.

20. märtsil 2019 toimus Euroopa Kohtus pidulik istung Maria Bergeri ametist lahkumise ning Andreas Kumini vande andmise ja ametisse astumise puhul.

9. juuni 2019

Suri Yves Bot, kes oli Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2006.

17. juuni 2019

29. mail 2019 valis Läti Vabariigi parlament Egils Levitsi, kes oli Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004, Läti Vabariigi presidendiks. Seetõttu astus Egils Levits alates 17. juunist 2019 Euroopa Kohtu kohtuniku ametikohalt tagasi.

7. oktoobri 2019. aasta pidulik istung

1. veebruari 2019. aasta otsusega nimetati Euroopa Kohtu kohtunikuks ajavahemikuks 7. oktoobrist 2019 kuni 6. oktoobrini 2021 Allan Rosase asemele Niilo Jääskinen.

10. juuli 2019. aasta otsusega nimetati Euroopa Kohtu kohtunikuks ajavahemikuks 7. oktoobrist 2019 kuni 6. oktoobrini 2024 Carl Gustav Fernlundi asemele Nils Wahl.

7. oktoobril 2019 toimus Euroopa Kohtus pidulik istung Allan Rosase ja Carl Gustav Fernlundi ametist lahkumise ning Niilo Jääskineni ja Nils Wahli vande andmise ja ametisse astumise puhul.

2. Protokolliline järjestus

31. detsembril 2019

K. LENAERTS, president
R. SILVA de LAPUERTA, asepresident
J.-C. BONICHOT, I koja president
A. ARABADJIEV, II koja president
A. PRECHAL, III koja president
M. VILARAS, IV koja president
E. REGAN, V koja president
M. SZPUNAR, peakohtujurist
M. SAFJAN, VI koja president
S. RODIN, IX koja president
P. G. XUEREB, VII koja president
L. S. ROSSI, VIII koja president
I. JARUKAITIS, X koja president
J. KOKOTT, kohtujurist
E. JUHÁSZ, kohtunik
M. ILEŠIČ, kohtunik
J. MALENOVSKÝ, kohtunik
L. BAY LARSEN, kohtunik
E. SHARPSTON, kohtujurist
T. von DANWITZ, kohtunik
C. TOADER, kohtunik
D. ŠVÁBY, kohtunik
C. VAJDA, kohtunik
F. BILTGEN, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
C. LYCOURGOS, kohtunik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, kohtujurist
H. Saugmandsgaard ØE, kohtujurist
M. BOBEK, kohtujurist
E. TANCHEV, kohtujurist
N. PIÇARRA, kohtunik
G. HOGAN, kohtujurist
G. PITRUZZELLA, kohtujurist
P. PIKAMÄE, kohtujurist
A. KUMIN, kohtunik
N. JÄÄSKINEN, kohtunik
N. WAHL, kohtunik

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

3. Euroopa Kohtu endised liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Kohtunikud ja kohtujuristid

Massimo PILOTTI, kohtunik (1952–1958), president 1952–1958 (†)
Petrus SERRARENS, kohtunik (1952–1958) (†)
Otto RIESE, kohtunik (1952–1963) (†)
Louis DELVAUX, kohtunik (1952–1967) (†)
Jacques RUEFF, kohtunik (1952–1959 ja 1960–1962) (†)
Charles Léon HAMMES, kohtunik (1952–1967), president 1964–1967 (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, kohtunik (1952–1958) (†)
Maurice LAGRANGE, kohtujurist (1952–1964) (†)
Karl ROEMER, kohtujurist (1953–1973) (†)
Rino ROSSI, kohtunik (1958–1964) (†)
Nicola CATALANO, kohtunik (1958–1961) (†)
Andreas Matthias DONNER, kohtunik (1958–1979), president 1958–1964 (†)
Alberto TRABUCCHI, kohtunik (1962–1972), seejärel kohtujurist (1973–1976) (†)
Robert LECOURT, kohtunik (1962–1976), president 1967–1976 (†)
Walter STRAUSS, kohtunik (1963–1970) (†)
Riccardo MONACO, kohtunik (1964–1976) (†)
Joseph GAND, kohtujurist (1964–1970) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, kohtunik (1967–1984), president 1980–1984 (†)
Pierre PESCATORE, kohtunik (1967–1985) (†)
Hans KUTSCHER, kohtunik (1970–1980), president 1976–1980 (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, kohtujurist (1970–1972) (†)
Henri MAYRAS, kohtujurist (1972–1981) (†)
Cearbhall Ó DÁLAIGH, kohtunik (1973–1974) (†)
Max SØRENSEN, kohtunik (1973–1979) (†)
Jean-Pierre WARNER, kohtujurist (1973–1981) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, kohtunik (1973–1988), president 1984–1988 (†)
Gerhard REISCHL, kohtujurist (1973–1981) (†)
Aindrias O'KEEFFE, kohtunik (1974–1985) (†)
Francesco CAPOTORTI, kohtunik (1976), seejärel kohtujurist (1976–1982) (†)
Giacinto BOSCO, kohtunik (1976–1988) (†)
Adolphe TOUFFAIT, kohtunik (1976–1982) (†)
Thijmen KOOPMANS, kohtunik (1979–1990) (†)
Ole DUE, kohtunik (1979–1994), president 1988–1994 (†)
Ulrich EVERLING, kohtunik (1980–1988) (†)
Alexandros CHLOROS, kohtunik (1981–1982) (†)
Sir Gordon SLYNN, kohtujurist (1981–1988), seejärel kohtunik (1988–1992) (†)
Simone ROZÈS, kohtujurist (1981–1984)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, kohtujurist (1981–1986) (†)
Fernand GRÉVISSE, kohtunik (1981–1982 ja 1988–1994) (†)
Kai BAHLMANN, kohtunik (1982–1988) (†)
G. Federico MANCINI, kohtujurist (1982–1988), seejärel kohtunik (1988–1999) (†)

Yves GALMOT, kohtunik (1982–1988) (†)
 Constantinos KAKOURIS, kohtunik (1983–1997) (†)
 Carl Otto LENZ, kohtujurist (1984–1997)
 Marco DARMON, kohtujurist (1984–1994) (†)
 René JOLIET, kohtunik (1984–1995) (†)
 Thomas Francis O'HIGGINS, kohtunik (1985–1991) (†)
 Fernand SCHOCKWEILER, kohtunik (1985–1996) (†)
 Jean MISCHO, kohtujurist (1986–1991 ja 1997–2003) (†)
 José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, kohtunik (1986–2000)
 José Luís da CRUZ VILAÇA, kohtujurist (1986–1988), kohtunik (2012–2018)
 Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, kohtunik (1986–2003), president 1994–2003 (†)
 Manuel DIEZ de VELASCO, kohtunik (1988–1994) (†)
 Manfred ZULEEG, kohtunik (1988–1994) (†)
 Walter VAN GERVEN, kohtujurist (1988–1994) (†)
 Francis Geoffrey JACOBS, kohtujurist (1988–2006)
 Giuseppe TESAURO, kohtujurist (1988–1998)
 Paul Joan George KAPTEYN, kohtunik (1990–2000)
 Claus Christian GULMANN, kohtujurist (1991–1994), seejärel kohtunik (1994–2006)
 John L. MURRAY, kohtunik (1991–1999)
 David Alexander Ogilvy EDWARD, kohtunik (1992–2004)
 Antonio Mario LA PERGOLA, kohtunik (1994 ja 1999–2006), kohtujurist (1995–1999) (†)
 Georges COSMAS, kohtujurist (1994–2000)
 Jean-Pierre PUISSOCHET, kohtunik (1994–2006)
 Philippe LÉGER, kohtujurist (1994–2006)
 Günter HIRSCH, kohtunik (1994–2000)
 Michael Bendik ELMER, kohtujurist (1994–1997)
 Peter JANN, kohtunik (1995–2009)
 Hans RAGNEMALM, kohtunik (1995–2000) (†)
 Leif SEVÓN, kohtunik (1995–2002)
 Nial FENNELLY, kohtujurist (1995–2000)
 Melchior WATHELET, kohtunik (1995–2003), kohtujurist (2012–2018)
 Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, kohtujurist (1995–2009) (†)
 Romain SCHINTGEN, kohtunik (1996–2008)
 Krateros IOANNOU, kohtunik (1997–1999) (†)
 Siegbert ALBER, kohtujurist (1997–2003)
 Antonio SAGGIO, kohtujurist (1998–2000) (†)
 Vassilios SKOURIS, kohtunik (1999–2015), president 2003–2015
 Fidelma O'KELLY MACKEN, kohtunik (1999–2004)
 Ninon COLNERIC, kohtunik (2000–2006)
 Stig von BAHN, kohtunik (2000–2006)
 Antonio TIZZANO, kohtujurist (2000–2006), seejärel kohtunik (2006–2018), asepresident 2015–2018
 José Narciso da CUNHA RODRIGUES, kohtunik (2000–2012)
 Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, kohtunik (2000–2010)
 Leendert A. GEELHOED, kohtujurist (2000–2006) (†)
 Christine STIX-HACKL, kohtujurist (2000–2006) (†)
 Allan ROSAS, kohtunik (2002–2019)
 Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, kohtujurist (2003–2009)
 Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, kohtunik (2004–2012)
 Jerzy MAKARCZYK, kohtunik (2004–2009)
 Pranas KŪRIS, kohtunik (2004–2010)

Georges ARESTIS, kohtunik (2004–2014)
Anthony BORG BARTHET, kohtunik (2004–2018)
Ján KLUČKA, kohtunik (2004–2009)
Uno LÖHMUS, kohtunik (2004–2013)
Egils LEVITS, kohtunik (2004–2019)
Aindrias Ó CAOIMH, kohtunik (2004–2015)
Paolo MENGOZZI, kohtujurist (2006–2018)
Pernilla LINDH, kohtunik (2006–2011)
Yves BOT, kohtujurist (2006–2019) (†)
Ján MAZÁK, kohtujurist (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, kohtujurist (2006–2012)
Jean-Jacques KASEL, kohtunik (2008–2013)
Maria BERGER, kohtunik (2009–2019)
Niilo JÄÄSKINEN, kohtujurist (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, kohtujurist (2009–2015)
Egidijus JARAŠIŪNAS, kohtunik (2010–2018)
Carl Gustav FERNLUND, kohtunik (2011–2019)
Nils WAHL, kohtujurist (2012–2019)

Presidendid

Massimo PILOTTI (1952–1958) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967) (†)
Robert LECOURT (1967–1976) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988) (†)
Ole DUE (1988–1994) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS (1994–2003) (†)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

Kohtusekretärid

Albert VAN HOUTTE (1953–1982) (†)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)



Peatükk II

Üldkohus



A | Üldkohtu tegevus 2019. aastal

Üldkohtu president **Marc van der Woude**

2019. aasta oli Üldkohtu jaoks mitmes mõttes väga oluline aasta.

Esiteks tähistas Üldkohus 2019. aastal oma tegutsemise 30ndat aastapäeva. Nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsusega asutatud Üldkohtu esimesed liikmed astusid nimelt ametisse 25. septembril 1989. Selle aastapäeva tähistamiseks korraldas Üldkohus konverentsi „Euroopa Liidu Üldkohus digiajastul“, mis keskendus kahele põhiteemale: „Õigusemõistmise kättesaadavus“ ning „Tõhus ja kvaliteetne õigusemõistmine“. Üldkohus oli sel puhul kutsunud esinema mitmeid Euroopa, riigisiseste ja rahvusvaheliste institutsioonide esindajaid ning õigusteadlasi, kohtunikke ja advokaate kõigist liikmesriikidest. Selle kõrgetasemelise konverentsi materjalid on kättesaadavad Curia saidil.

Teiseks on toimunud olulisi muudatusi Üldkohtu koosseisus, sest osaliselt vahetusid kohtu liikmed ja rakendus institutsiooni kohtusüsteemi ülesehituse reformi kolmas etapp. 20. märtsil 2019 sai Üldkohtu liikmeks kohtunik R. Frendo, kes asus ametisse 8. oktoobril 2018 Euroopa Kohtu kohtunikuks nimetatud kohtuniku P. G. Xuerebi asemele. 26. septembril 2019 toimunud pidulikul istungil tänas Üldkohus kaheksat ametist lahkuvat kohtunikku, nimelt kohtunikke I. Pelikánovát, G. Berardist, E. Bieliünast, L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martíni, A. Dittrichi, E. Perillot, M. Prek, Preki ja I. Ulloa Rubiot. Samal päeval toimunud pidulikul istungil võttis Üldkohus vastu 14 uut liiget, nimelt kohtunikud T. Perišini, O. Porchia, T. Pynnä, P. Škvařilová-Pelzli, M. Stancu, G. Steinfatti, G. Hesse, J. Laitenbergeri, R. Mastroianni, J. Martín y Pérez de Nanclaresi, I. Nömmes, R. Norkuse, M. Sampol Pucurulli ja L. Truchot'. 31. detsembri 2019. aasta seisuga on Üldkohtul 52 liiget.

Kolmandaks võttis Üldkohus kohtusüsteemi ülesehituse reformi kolmanda etapi elluviimiseks rea meetmeid, mille eesmärk on tagada, et õigusemõistmine oleks kvaliteetne ja toimuks mõistliku aja jooksul. Esimene meede puudutab Üldkohtu kodade arvu, mida tuli kohtunike arvu suurenemist arvestades tõsta üheksalt kolmele, nii et igas kojas on viis kohtunikku.¹ Kodadesse kuuluvate kohtunike vahelise suhtluse soodustamiseks ei tule kohtunikud nüüd enam kokku kahes kolme kohtunikuga alakooseisus, mille eesistujaks on koja president, vaid kuues alakooseisus, vastavalt selleks ette nähtud rotatsioonikorrale.

Teine, alates 30. septembrist 2019 kehtiv meede on kodade spetsialiseerumine intellektuaalomandi ja avaliku teenistuse valdkondades. Nii otsustati, et esimesena nimetatud valdkonna kohtuasjadega tegelevad kuus koda ja teisena nimetatud valdkonna kohtuasju lahendavad neli koda. Kõigi muude valdkondade kohtuasju jagatakse jätkuvalt kõigi kodade vahel. Lisaks jätkub kõigi, nii spetsialiseerumisega seotud kui muude valdkondade kohtuasjade jagamine kodade vahel rotatsiooni korras, kusjuures sellise korra toimimist võidakse kohandada, et võtta arvesse töökoormust ja kohtuasjade omavahelist seotust. Viimati nimetatud erand tähendab, et üht ja sama vaidlustatud akti või sarnast problemaatikat käsitlevad kohtuasjad antakse põhimõtteliselt lahendada samale kojale ja võimalik, et isegi samale ettekandja-kohtunikule.

Kolmas meede puudutab suurkoja koosseisu, mida muudeti, et võimaldada kohtunikel, kes ei ole kodade presidendid, sagedamini kuuluda 15 kohtunikust koosnevasse suurtokku. Alates 26. septembrist 2019 kuuluvad suurkoja koosseisu Üldkohtu president, asepresident, kindel arv kodade presidente, kohtunikud kojust, millele kohtuasi algselt määrati, ja muud kohtunikud, kes on valitud vaheldumisi ametialase vanemuse ja selle ümberpööratud järjestuses.

1) Vajadusel võib neist kodadest kahe koosseisus olla kuus kohtunikku.

Neljandaks leidis Üldkohus, et on oluline presidenti ja asepresidenti senisest enam õigusemõistmisse kaasata, arvestades sealjuures siiski nende erikohustusi, mis ei ole ühildatavad üksnes kohtuasjade lahendamisega tegeleva kohtuniku tegevusega. Niisiis asendab Üldkohtu president kohtunikku, kel esineb takistus viiest kohtunikust koosneva laiendatud kohtukoosseisu töös osalemisel ja Üldkohtu asepresident osaleb viiest kohtunikust koosneva laiendatud kohtukoosseisu töös ühe kohtuasja lahendamisel iga koja kohta aastas. Siinkohal tuleb rõhutada, et Üldkohus kinnitas, et asepresidendi peamine roll on tagada kohtupraktika ühtsus ja kvaliteet.

Kõik need meetmed koos peaksid võimaldama Üldkohtul tagada, et reformi viimane etapp kannab vilja, eriti osas, mis puudutab kohtumenetluse kestuse jätkuvat lühendamist ja kohtuasjade sagedamini lahendada andmist viieliikmelistele kodadele laiendatud koosseisus või 15 kohtunikust koosnevale kojale.

Viiendaks, vaatamata kohtusüsteemi ülesehituse reformi rakendamisel ja Üldkohtu koosseisu osalisel vahetumisel ette tulnud raskustele, saavutas Üldkohus oma töös rahuldavad tulemused. Statistika mõttes on lahendamiseks esitatud kohtuasjade arv (939) ja lahendatud kohtuasjade arv (874) üldjoontes tasakaalus, arvestades et aasta lõpus esitati suur hulk seotud kohtuasju; kohtumenetlus on pooleli 1398 kohtuasjas. Asjade positiivset seisut peegeldab ka kohtumenetluse kestuse jätkuv lühenemine. Nimelt oli kohtuotsuse või –määrusega lahendatud kohtuasjades menetluse kestus 2019. aastal 17 kuud võrreldes 20 kuuga 2018. aastal ja umbes 26 kuuga möödunud kümnendi algusaastatel. Niisugune ilmselge edasimineku on üks liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformiga kaasnevaid positiivseid tagajärgi. Veel üks kasulik tegur on Üldkohtu võimalus lahendada suurem hulk kohtuasju viieliikmelises koosseisus kohtuasjades, mis seda väärivad, ja seega muuta need kohtuotsused kaalukamaks. Alates 2016. aastast on laiendatud koosseisus lahendatud kohtuasjade arv olnud aasta lõikes umbes 60 ringis, võrreldes kümnekonna kohtuasjaga möödunud kümnendi algusaastatel.

B | Üldkohtu praktika 2019. aastal

Kohtupraktika suundumused

Asepresident **Savvas Papasavvas**

Üldkohtu 2019. aasta lahendeid analüüsid saab taas tõdeda, et käsitletud valdkonnad on olnud väga mitmekesised ja lahendatud kohtuasjad olulised. Sellega toimetulemiseks on Üldkohus sarnaselt eelmise aastaga regulaarselt ja sageli kasutanud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 50 ette nähtud võimalust menetleda kohtuasju viiest kohtunikust koosneva kojana. Lahendatud vaidluste kohta olgu märgitud, et Üldkohtul tuli korduvalt määrata karistus Euroopa Liidu õiguse põhimõtete ja põhiõiguste rikkumise eest. Samuti oli tal 2019. aastal võimalus selgitada mitut menetlusküsimust. Esimese astme kohtuna oli tal ka võimalus analüüsida seni käsitlemata küsimusi ja lahendada kohtuasju, millel on suur õiguslik ja majanduslik tähtsus.

Liidu õiguse põhimõtete järgimise tagajana tühistas Üldkohus 10. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses **RY vs. komisjon** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)) Euroopa Komisjoni otsuse, millega öeldi usaldussuhte katkemise tõttu üles ajutise teenistuja tähtajatu leping, tuues põhjenduseks, et komisjoni otsuse tegemisel rikuti selle teenistuja õigust olla ära kuulatud, mis on kaitstud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punktiga a. Üldkohus tühistas 11. juuli 2019. aasta kohtuotsustes **Yanukovych vs. nõukogu** (T-244/16 ja T-285/17, [EU:T:2019:502](#)) ning **Klymenko vs. nõukogu** (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)) mitu Ukraina olukorraga seoses vastu võetud Euroopa Liidu Nõukogu akti¹ osas, milles hagejate – Ukraina endine president ning endine tulude ja maksude minister – nimed jäeti nende isikute, üksuste ja asutuste loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid. Üldkohus kohaldas 19. detsembri 2018. aasta kohtuotsusest **Azarov vs. nõukogu** (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#)) tulenevaid põhimõtteid ning leidis, et ei ole tõendatud, et nõukogu oleks enne vaidlustatud aktide vastuvõtmist kontrollinud, kas Ukraina õiguskaitseasutused järgisid hagejate kaitseõigusi ja õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Seetõttu tühistas Üldkohus vaidlustatud aktid.

Lisaks oli Üldkohtul võimalus selgitada teatavaid hagi vastuvõetavust puudutavaid aspekte. Üldkohus täpsustas 30. aprilli 2019. aasta kohtumääruses **Rumeenia vs. komisjon** (T-530/18, edasi kaevatud², [EU:T:2019:269](#)), millal hakkab kulgema tühistamishagi esitamise tähtaeg üksikakti puhul, kui see akt on nii adressaadile teatavaks tehtud kui ka avaldatud. Üldkohus märkis, et selle tähtaja kulgema hakkamise aja kindlakstegemisel tuleb arvestada akti Euroopa Liidu Teatajas avaldamise kuupäeva, kui avaldamine, mis määrab akti jõustumise aja, on ette nähtud EL toimimise lepingus, ning et muudel juhtudel, mida on mainitud ELTL artikli 297 lõike 2 kolmandas lõigus, kaasa arvatud otsuste puhul, milles on märgitud adressaat, tuleb arvestada nende teatavakstegemise kuupäeva. Neid põhimõtteid kohaldades otsustas Üldkohus, et hagi, mille Rumeenia esitas 7. septembril 2018, on esitatud hilinenult ning tuleb jätta vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata. Peale selle analüüsis Üldkohus 20. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Venezuela vs. nõukogu** (T-65/18, edasi kaevatud³, [EU:T:2019:649](#)) kolmandate riikide esitatud hagide vastuvõetavuse küsimust. Olles tõdenud, et Venezuela Bolívari Vabariiki ei ole vaidlustatud sätetes sõnaselgelt ja konkreetselt riigina nimetatud ning

1] Antud juhul paluti kohtuasjades T244/16 ja T285/17 tühistada nõukogu 4. märtsi 2016. aasta otsus (ÜVJP) 2016/318 (ELT 2016, L 60, lk 76) ja nõukogu 4. märtsi 2016. aasta rakendusmäärus (EL) 2016/311 (ELT 2016, L 60, lk 1), nõukogu 3. märtsi 2017. aasta otsus (ÜVJP) 2017/381 (ELT 2017, L 58, lk 34) ja nõukogu 3. märtsi 2017. aasta rakendusmäärus (EL) 2017/374 (ELT 2017, L 58, lk 1) ning kohtuasjas T-274/18 tühistada nõukogu 5. märtsi 2018. aasta otsus (ÜVJP) 2018/333 (ELT 2018, L 63, lk 48) ja nõukogu 5. märtsi 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/326 (ELT 2018, L 63, lk 5).

2] Kohtuasi C-498/19 P, **Rumeenia vs. komisjon**.

3] Kohtuasi C-872/19 P, **Venezuela vs. nõukogu**.

teda ei saa samastada ettevõtjaga, kes tegeleb tavaliselt majandustegevusega, asus Üldkohus seisukohale, et vaidlustatud sätted ei mõjuta otseselt selle riigi õiguslikku olukorda, ning jättis hagi vastuvõetamatusse tõttu läbi vaatamata.

Üldkohtul on tulnud käsitleda ka uusi õigusküsimusi, nagu 10. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Poola vs. komisjon** (T-883/16, edasi kaevatud⁴, [EU:T:2019:567](#)), milles ta rahuldas Poola Vabariigi tühistamishagi komisjoni otsuse – millega kiideti heaks OPALi maagaasi torujuhtme käitamise erandkorra muudatus, mille pakkus välja Saksa reguleeriv asutus⁵ – peale, tuues põhjenduseks, et rikutud on ELTL artikli 194 lõikes 1 sätestatud energiasolidaarsuse põhimõtet, mida Üldkohus analüüsis esimest korda. Üldkohus jättis 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsusega **Conte vs. EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)) rahuldamata hagi Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) apellatsioonikoja otsuse peale, millega keelduti kaubamärgi CANNABIS STORE AMSTERDAM registreerimisest põhjusel, et see kaubamärk on vastuolus avaliku korraga. Üldkohus ei olnud veel kunagi analüüsinud määruse 2017/1001 artikli 7 lõike 1 punkti f⁶ alusel kaubamärki, mida võidakse tajuda keelatud uimastitele viitavana. 20. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **BASF Grenzach vs. ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)) käsitles Üldkohus esimest korda Euroopa Kemikaaliameti (ECHA) apellatsiooninõukogu ülesannet ja pädevusi. Täpsemalt määras Üldkohus kindlaks apellatsiooninõukogu kontrolli ulatuse ja põhjalikkuse astme hagi raames, mis esitati talle ECHA otsuse peale, milles nõuti täiendavat teavet triklosaani hindamise kohta määruse nr 1907/2006⁷ alusel. Mainida tuleb veel 8. mai 2019. aasta kohtuotsust **Stemcor London ja Samac Steel Supplies vs. komisjon** (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)), milles Üldkohus jättis rahuldamata tühistamishagi komisjoni rakendusmääruse 2016/1329⁸ peale, mis näeb ette lõpliku dumpinguvastase tollimaksu tagasiulatuvalt sissenõudmise teatavate Hiina Rahvavabariigist ja Venemaa Föderatsioonist pärit külmaltsitud lehtterastoodete impordi suhtes. Selles kohtuotsuses võttis Üldkohus esimest korda seisukoha dumpinguvastase algmääruse⁹ artikli 10 lõikes 4 sätestatud mehhanismi kohta, mis võimaldab komisjonil teatud tingimustel tagasiulatuvalt sisse nõuda dumpinguvastast tollimaksu toodetelt, mis imporditi tarbimiseks kõige rohkem 90 päeva enne ajutiste meetmete kohaldamise kuupäeva (ent mitte enne uurimise algatamist).

Üldkohus on veel lahendanud ka nn taxrulingskohtuasju. 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses **Belgia ja Magnetrol International vs. komisjon** (T-131/16 ja T-263/16, edasi kaevatud¹⁰, [EU:T:2019:91](#)) tühistas Üldkohus ELTL artikli 263 alusel esitatud tühistamishagi läbivaatamisel otsuse 2016/1699, millega Belgia poolt alates

4| Kohtuasi C-848/19 P, **Saksamaa vs. Poola**.

5| Komisjoni 28. oktoobri 2016. aasta otsus C(2016) 6950 (final), millega vaadatakse läbi erand, mis on direktiivi 2003/55/EÜ alusel tehtud OPALi maagaasi torujuhtmele kolmandate isikute juurdepääsu ja tariifikorraldust käsitlevatest nõuetest.

6| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määruse (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1) artikli 7 lõike 1 punktis f on sätestatud, et kaubamärke, mis on vastuolus avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega, ei registreerita.

7| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT 2006, L 396, lk 1, parandus ELT 2007, L 136, lk 3).

8| Komisjoni 29. juuli 2016. aasta rakendusmäärus (EL) 2016/1329, millega nõutakse sisse lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate Hiina Rahvavabariigist ja Venemaa Föderatsioonist pärit külmaltsitud lehtterastoodete registreeritud impordilt (ELT 2016, L 210, lk 27).

9| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1036, kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Liidu liikmed (ELT 2016, L 176, lk 21).

10| Kohtuasi C-337/19 P, **komisjon vs. Belgia ja Magnetrol International**.

2004. aastast kohaldatud kord, millega hargmaisesse kontserni kuuluvate Belgia üksuste ülemäärane kasum vabastati maksust, tunnistati õigusvastaseks riigiabiks ja ühisturuga kokkusobimatuks ning seetõttu kohustati see tagasi nõudma¹¹. Seevastu 24. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Luksemburg ja Fiat Chrysler Finance Europe vs. komisjon** (T-755/15 ja T-759/15, [EU:T:2019:670](#)) jättis Üldkohus põhjendamatu tõttu rahuldamata tühistamishagid, mille Luksemburgi Suurhertsogiriik ja ettevõtja Fiat Chrysler Finance Europe olid esitanud komisjoni otsuse peale, millega kvalifitseeriti riigiabiks maksualane eelotsus, mille Luksemburgi maksuhaldur tegi ettevõtja Fiat Chrysler Finance Europe'i suhtes¹².

I. Kohtumenetlus

1. Mõiste „vaidlustatav akt“

Üldkohus jättis 15. märtsi 2019. aasta kohtumääruses **Silgan Closures ja Silgan Holdings vs. komisjon** (T-410/18, edasi kaevatud¹³, [EU:T:2019:166](#)) rahuldamata hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus alustada määruse nr 773/2004¹⁴ artikli 2 lõike 1 alusel ELTL artikli 101 kohaldamise menetlust mitme metallpakendite sektoris tegutseva äriühingu, sealhulgas hagejate suhtes. Üldkohus nõustus komisjoni vastuvõetamatu vastuväitega ja otsustas, et vaidlustatud otsus on ettevalmistav akt, mis ei tekita hagejatele ELTL artikli 263 tähenduses õiguslikke tagajärgi.

Üldkohus kordas kõigepealt, et vaidlustatud otsuse mõju ja õiguslikku laadi tuleb hinnata lähtuvalt selle funktsioonist menetluses, mille käigus tehakse otsus määruse nr 1/2003¹⁵ III peatüki alusel.

Täpsemalt järeldas Üldkohus määruse nr 1/2003 artikli 11 lõikes 6 ette nähtud tagajärje kohta, mille kohaselt liikmesriikide konkurentsiasutused kaotavad vaidlustatud otsuses osutatud menetluse alustamisel pädevuse kohaldada selle menetluse esemeks olevate asjaolude suhtes ELTL artiklit 101, et see tagajärg ei kahjusta hagejate huve, vaid sellega kaitstakse neid liikmesriigi ametiasutuste läbiviidavate paralleelsete menetluste eest.

Üldkohus leidis, et see järeldus ei kehti mitte ainult juhul, kui liikmesriigi ametiasutus ei ole vaadeldavas küsimuses menetlust alustanud, vaid *a fortiori* ka juhul, kui see ametiasutus on alustanud sellist menetlust, kuid tal kaob määruse nr 1/2003 artikli 11 lõike 6 kohaselt selle läbiviimise pädevus. Nimelt, kui otsus alustada ELTL artikli 101 kohaldamise menetlust ei mõjuta uuritava ettevõtja õiguslikku olukorda, kui tema suhtes ei ole seni alustatud muud menetlust, siis ei mõjuta see tema olukorda veelgi enam siis, kui liikmesriigi ametiasutus on ettevõtja suhtes juba uurimist alustanud.

11| Komisjoni 11. jaanuari 2016. aasta otsus (EL) 2016/1699, ülemäärase kasumi maksuvabastust käsitleva riigiabikava SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN) kohta, mida rakendas Belgia (ELT 2016, L 260, lk 61).

12| Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2016/2326 riigiabi SA.38375 (2014/C ex 2014/NN) kohta, mida Luksemburg andis Fiatile (ELT 2016, L 351, lk 1).

13| Kohtuasi C-418/19 P, **Silgan Closures ja Silgan Holdings vs. komisjon**.

14| Komisjoni 7. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 773/2004, mis käsitleb [ELTL artiklite 101 ja 102] kohaste menetluste teostamist komisjonis (EÜT 2004, L 123, lk 18; ELT eriväljaanne 08/03, lk 81).

15| Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [ELTL artiklites 101 ja 102] sätestatud konkurentsieskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

Üldkohtu seisukoht on, et hagejad tuginesid seega vääralt ETL artiklitele 104 ja 105, milles nähakse ette komisjoni ja liikmesriikide pädevuste teatav seotus, muu hulgas ETL artikli 101 rakendamise küsimuses. Need sätted käsitlevad nimelt ainult neid võimalikke juhtumeid, mida ei hõlma ETL artikli 103 alusel vastu võetud ETL artikli 101 kohaldamise määrus, nagu määrus nr 1/2003.

Üldkohus märkis, et esiteks ei takista miski hagejatel taotlemast, et nende suhtes kohaldataks komisjoni teatist, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul. Teiseks, kartelli puhul, mille konkurentsivastane mõju võib avalduda mitmes liikmesriigis ning järelikult võib see kaasa tuua erinevate riigisiseste konkurentsiasutuste ja komisjoni sekkumise, on ettevõtjal, kes soovib, et talle kohaldataks leebema kohtlemise korda, huvi esitada trahvide eest kaitse saamise taotlusi mitte ainult liikmesriikide ametiasutustele, kes võivad olla pädevad kohaldama ETL artikli 101 sätteid, vaid ka komisjonile.

Sellisel juhul tuleb puudutatud ettevõtjal, kes soovib, et tema suhtes niisugust programmi kohaldataks, teha vajalikud toimingud, et kui komisjon teostab oma määrusest nr 1/2003 tulenevat pädevust, oleks selle tagajärjed eelistele, millele tal on õigus leebema kohtlemise programmi raames, minimaalsed või puuduksid üldse.

Lisaks otsustas Üldkohus, et aegumise katkemine, mis kaasnes vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega, ei ületanud menetluskohustust iseloomulikke tagajärgi, mis mõjutavad eranditult menetluslikku olukorda, mitte aga uuritava ettevõtja õiguslikku olukorda. See hinnang selle akti tagajärgede puhtalt menetlusliku laadi kohta kehtib nii määruse nr 1/2003 artiklis 25 sätestatud aegumise katkemise kohta kui ka liikmesriigi ametiasutuste pädevuse katkemise kohta määrata karistusi, mis võivad olla liikmesriigi õiguses ette nähtud.

Kohtuasjas, milles tehti 6. mai 2019. aasta kohtumäärus **ABLV Bank vs. EKP** (T-281/18, edasi kaevatud¹⁶, [EU:T:2019:296](#)), oli Üldkohtu menetluses tühistamishagi EKP otsuste peale, milles EKP avaldas, et hageja ja tema tütarettevõtja (ABLV Bank Luxembourg SA) on maksejõuetud või jäävad tõenäoliselt maksejõuetuks määruse nr 806/2014¹⁷ artikli 18 lõike 1 mõttes. EKP esitas selles menetluses kaks vastuvõetamatuse vastuväidet. Esimeses vastuvõetamatuse vastuväites väitis EKP sisuliselt, et hinnang maksejõuetuse või tõenäoliselt maksejõuetuks jäämise kohta on ettevalmistav meede, mis ei ole õiguslikult siduv, ja et kõnealune määrus ei näe ette võimalust esitada maksejõuetuse või tõenäoliselt maksejõuetuks jäämise kohta antud hinnangu peale tühistamishagi. Ta märkis lisaks, et määruse artikli 86 lõikes 2 on sõnaselgelt öeldud, et niisuguse hagi võib esitada kriisilahendusnõukogu otsuste peale. Teises vastuvõetamatuse vastuväites leidis EKP, et maksejõuetuse või tõenäoliselt maksejõuetuks jäämise kohta antud hinnang ei puuduta hagejat otseselt, kuna esiteks ei mõjuta see otseselt tema õiguslikku olukorda ja teiseks jätab see otsustusruumi ametiasutustele, kes nende otsuste rakendamise eest vastutavad.

Esimese vastuvõetamatuse vastuväite osas juhtis Üldkohus kõigepealt tähelepanu oma väljakujunenud praktikale, mille kohaselt võib füüsiline või juriidiline isik vaidlustada üksnes õiguslikult siduvaid tagajärgi tekitavaid akte, mis mõjutavad hageja huve, muutes oluliselt tema õiguslikku olukorda. Kui on tegemist aktidega, mis töötatakse välja mitmes asutusesiseses menetlusetapis, kujutavad endast vaidlustatavaid akte üldjuhul ainult sellised meetmed, mis fikseerivad menetluse lõpus institutsiooni lõpliku seisukoha, kuid vaidlustatavateks aktideks ei ole vahemeetmed, mille eesmärk on lõppotsuse ettevalmistamine ja mille õigusvastasuse küsimuse saab tõstatada lõppotsuse peale esitatavas hagis. Seevastu ei saa vaheakti edasi

16| Kohtuasi C-551/19 P, **ABLV Bank vs. EKP**.

17| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 806/2014, millega kehtestatakse ühtsed eeskirjad ja ühtne menetlus krediidiasutuste ja teatavate investeerimisühingute kriisilahenduseks ühtse kriisilahenduskorra ja ühtse kriisilahendusfondi raames ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1093/2010 (ELT 2014, L 225, lk 1).

kaevata juhul, kui on tõendatud, et selle akti õigusvastasusele võib viidata hagi, mis esitatakse selle lõppotsuse peale, mille koostamise etapp see akt on. Sel juhul tagab piisava kohtuliku kaitse menetlust lõpetava otsuse peale esitatav hagi.

Järgmiseks rõhutas Üldkohus, et vaidlustatud aktid sisaldavad EKP antud hinnangut maksejõuetuse või tõenäoliselt maksejõuetuks jäämise kohta ja et EKP-l ei ole kriisilahendusskeemi vastuvõtmiseks ette nähtud korra raames mingit otsustusõigust. Nimelt, kuigi määruse nr 806/2014 põhjenduse 26 kohaselt peaksid EKP ja kriisilahendusnõukogu olema võimelised hindama, kas krediidiastutus on maksejõuetu või tõenäoliselt maksejõuetuks jääv, on üksnes kriisilahendusnõukogu ülesanne hinnata kriisilahenduseks nõutavaid tingimusi ja võtta vastu kriisilahendusskeem, kui ta leiab, et kõik tingimused on täidetud. Lisaks leiab Üldkohus, et kõnealuse määruse artikli 18 lõikest 1 tuleneb sõnaselgelt, et kriisilahendusnõukogu ülesanne on hinnata, kas asjaomases sättes ette nähtud kolm tingimust on täidetud. EKP-l on küll õigus edastada hinnang esimese tingimuse kohta, nimelt mis puudutab maksejõuetust ja tõenäoliselt maksejõuetuks jäämist, kuid täpsemalt on tegemist üksnes hinnanguga, mis ei ole kriisilahendusnõukogule siduv.

Viimaseks leidis Üldkohus, et vaidlustatud akte tuleb käsitada ettevalmistavate meetmetena menetluses, mille tulemusena võib kriisilahendusnõukogu teha otsuse asjaomaste krediidiastutuste kriisilahenduse kohta, ja seega ei saa nende peale esitada tühistamishagi. Nad ei muuda hageja õiguslikku olukorda. Nimelt antakse nendes aktides EKP faktiline hinnang hageja ja tema tütarettevõtja maksejõuetuse või tõenäoliselt maksejõuetuks jäämise kohta, ning see hinnang ei ole mingil juhul siduv, vaid aluseks kriisilahendusnõukogu kriisilahendusskeemidele või otsustele, milles järeldatakse, et kriisilahenduseks puudub avalik huvi. Järelikult ei ole vaidlustatud aktid ETL artikli 263 mõttes vaidlustatavad aktid, mistõttu jättis Üldkohus hagi vastuvõetamatuse tõttu tervikuna läbi vaatamata, ilma et oleks olnud vaja analüüsida EKP esitatud teist vastuvõetamatuse vastuväidet.

Kohtumääruses **RATP vs. komisjon** (T-422/18, [EU:T:2019:339](#)) tunnistas Üldkohus vastuvõetamatuks hagi, milles paluti tühistada komisjoni algne otsus võimaldada dokumentidega tutvuda, kuna vaidlustatud otsus oli tunnistatud kehtetuks ja asendatud enne hagi esitamist.

Komisjoni liikuvuse ja transpordi peadirektoraat andis 5. märtsil 2018 esialgse tutvumistaotluse esitajale loa osaliselt tutvuda Régie autonome des transports parisiens' (RATP) tegevjuhi kirjadega komisjonile. Tutvumise kordustootlusele vastates võttis komisjoni peasekretär 7. juunil 2018 vastu otsuse, milles ta keeldus täielikult vaidlusaluste dokumentide avalikustamisest.

Kui RATP sai teada esialgsest dokumentidega tutvumise taotlusest ning sellest, et komisjon oli edastanud taotluse esitajale vaidlusaluste dokumentide tsenseeritud versiooni, esitas ta 6. juulil 2018 hagiavalduse, milles palus tühistada algse otsuse võimaldada nende dokumentidega osaliselt tutvuda.

Üldkohus leidis, et kuna vaidlustatud otsus oli üksnes esimene komisjoni seisukohavõtt, mis täielikult asendati 7. juuni 2018. aasta otsusega, siis lõpetati menetlus viimati nimetatud otsusega ning seetõttu on olemuselt otsus just viimane. Niisiis oli 7. juuni 2018. aasta otsus hagi esitamise ajal vaidlustatud otsuse juba asendanud ja selle liidu õiguskorrast kaotanud, mistõttu see ei tekitanud enam mingeid tagajärgi. Seetõttu puudus hagil selle esitamise ajal ese ning see tuli tunnistada vastuvõetamatuks.

Pealegi puudus hagejal hagi esitamiseks põhjendatud huvi, kuna vaidlustatud otsuse tühistamine ei muuda olematuks vaidlusaluste dokumentide avalikustamise tagajärgi.

Üldkohtu otsus jätta vaidlustatud otsuse tühistamise hagi läbi vaatamata, kuna hagi eseme puudumise tõttu on see vastuvõetamatu, ei mõjuta siiski hageja võimalust esitada kahju hüvitamise hagi.

2. Hagi esitamise õigus

Üldkohus jättis 14. veebruari 2019. aasta kohtumääruses **Associazione GranoSalus vs. komisjon** (T-125/18, edasi kaevatud¹⁸, [EU:T:2019:92](#)) rahuldamata nõude tühistada rakendusmäärus 2017/2324¹⁹.

Käesolev kohtuasi on seotud sellega, et Euroopa Komisjon pikendas heakskiitu toimeainele glüfosaat, mida kasutatakse muu hulgas herbitsiidina. Hageja, kes on kutseühendus, millesse kuuluvad nisutootjad, tarbijad ning nende kaitseks asutatud ühendused, palus Üldkohtul tühistada rakendusmäärus 2017/2324 ning määrata menetlustoiming, mille käigus nõutaks välja Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) aruande need lõigud, kus on analüüsitud uuringuid glüfosaadi võimaliku mõju kohta inimese tervisele, et neid võrrelda muude samateemaliste dokumentidega.

Mis puutub kõigepealt küsimusse, kas esineb hageja enda huvi, millele ta saab tugineda, siis otsustas Üldkohus, et kuna hageja ei ole märkinud, et ta oli kaasatud rakendusmääruse 2017/2324 väljatöötamisse või et tal olid konkreetsed õigused selle akti vastuvõtmisega lõppenud menetluses, ei olnud hagejal sellist huvi, mis annaks talle õiguse esitada oma nimel Üldkohtule tühistamishagi.

Mis puudutab seejärel hageja liikmete õigust esitada hagi, siis tõdes Üldkohus, et käesoleval juhul ei saa hageja liikmeid pidada rakendusmääruse 2017/2324 adressaatideks, kuna selles aktis ei olnud neid adressaatidena nimetatud. Küsimuses, kas see akt puudutab teatavaid hageja liikmeid isiklikult nende tarbija ja liidu kodaniku üldise staatuse tõttu, asus Üldkohus seisukohale, et see akt puudutab hageja liikmeid nende objektiivse staatuse tõttu tarbija, liidu kodaniku või nisu tootjana samamoodi nagu kõiki teisi tarbijaid, liidu kodanikke või nisu tootjaid, kes on või võivad olla samas olukorras. Seoses rakendusmääruse 2017/2324 määratlemisega halduse üldaktiks, mis ei vaja rakendusmeetmeid, märkis Üldkohus, et glüfosaati hinnatakse kahes etapis. Kõigepealt taotletakse toimeainele komisjoni heakskiitu. Seejärel annab iga liikmesriik seda toimeainet sisaldavatele toodetele turuleviimise loa. Sama kehtib toimeaine heakskiidu pikendamise kohta. Sellest menetlusest nähtub, et rakendusmääruse 2017/2324 mõju avaldub liikmesriikide asutuste antud turuleviimise lubade pikendamise kaudu ning need ongi seega rakendusmeetmed.

11. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Air France vs. komisjon** (T-894/16, [EU:T:2019:508](#)) jättis Üldkohus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata lennuettevõtja Air France'i tühistamishagi riigiabi otsuse peale, mille komisjon tegi teatavate meetmete kohta, mille Prantsuse ametivõimud olid võtnud Marseille Provence'i lennujaama ja seda lennujaama kasutavate lennuettevõtjate kasuks.²⁰

Marseille Provence'i lennujaam on üks suuremaid lennujaamu Prantsusmaal. 2004. aastal otsustas selle lennujaama käitaja oma lennuliikluse elavdamiseks ja oma arengu Euroopa sihtkohtadele suunamiseks rajada põhiterminali kõrvale uue terminali odavlendude jaoks. Uue terminali ehitamise rahastamiseks sai käitaja Prantsuse riigilt muu hulgas investeeringutoetust. Lisaks kehtestati uue terminali jaoks erieeskirjad, mis nägid ette vähendatud määraga reisijatasud. Peale selle sõlmiti reisijate juurdemeelitamiseks ja Marseille' lennusuuna reklaamimiseks viieks aastaks reklaamipinna ostmise leping, mida võis pikendada.

18| Kohtuasi C-313/19 P, **Associazione GranoSalus vs. komisjon**.

19| Komisjoni 12. detsembri 2017. aasta rakendusmäärus (EL) 2017/2324, millega pikendatakse toimeaine glüfosaadi heakskiitu vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta ning muudetakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 540/2011 lisa (ELT 2017, L 333, lk 10).

20| Komisjoni 20. veebruari 2014. aasta otsus (EL) 2016/1698 meetmete SA.22932 (11/C) (ex NN 37/07) kohta, mida Prantsusmaa võttis Marseille Provence'i lennujaama ja seda lennujaama kasutavate lennuettevõtjate kasuks (ELT 2016, L 260, lk 1).

Pärast erinevate meetmete analüüsimist riigiabiõiguse seisukohast leidis komisjon, et Marseille Provence'i lennujaam sai investeerimisabi, mis on siseturuga kokkusobiv vastavalt ETLT artikli 107 lõike 3 punktile c. Uues odavlendude terminalis kohaldatavate vähendatud määraga lennujaamatasude ja reklaamipinna ostmise lepingu osas jõudis aga komisjon järeldusele, et ETLT artikli 107 lõike 1 mõttes ei ole tegemist riigiabiga. Selle komisjoni otsuse peale esitas tühistamishagi Air France, kes heitis ette eelkõige seda, et sellised odavlennuettevõtjad nagu Ryanair saavad niisugust liiki lendude jaoks ette nähtud uue terminali kasutamisel konkurentsieelise.

Üldkohus jättis Air France'i hagi aga vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata põhjusel, et viimasel puudus õigus esitada hagi ETLT artikli 263 neljanda lõigu alusel.

Üldkohus rõhutas sellega seoses kõigepealt, et vastavalt viidatud sättele peab selline hageja nagu Air France täitma kaks tingimust: vaidlustatud otsus peab teda puudutama nii otseselt kui ka isiklikult. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab Air France'i isikliku puutumuse tingimus olla täidetud vaid juhul, kui ta Üldkohtus vaidlustatud otsuse esemeks olevatest meetmest kasu saajatega konkureerib ja kui sellised meetmed on tema konkurentsipositsiooni oluliselt kahjustanud.

Nendest põhimõtetest juhindudes märkis Üldkohus seejärel, et Marseille Provence'i lennujaama uue terminali ehitamise rahastamiseks eraldatud investeeringutoetust anti üksnes selle lennujaama käitajale, kes oli ainus kasu saaja. Kuna kõnealune käitaja ja Air France omavahel ei konkureeri, ei puudutanud järelikult komisjoni otsus, millega tunnistati see toetus siseturuga kokkusobivaks, Air France'i isiklikult.

Mis puudutab uues odavlendude terminalis kohaldatavaid vähendatud määraga lennujaamatasusid ja reklaamipinna ostmise lepingut, siis täpsustas Üldkohus viimasena, et asjakohase turu, millele kõnealuste meetmetega avaldatavat mõju tuleb hinnata, moodustavad kõik sellest lennujaamast väljuvad ja sinna saabuvad lennuliinid, olenemata sellest, millist terminali kasutatakse. Seega oli Air France'il kohustus hagejana tõendada, et vähendatud määraga lennujaamatasud ja reklaamipinna ostmise leping kahjustasid tema konkurentsipositsiooni asjaomasel turul oluliselt. Isegi kui oletada, et kõnealused meetmed kahjustasid Air France'i konkurentsipositsiooni asjaomasel turul otseselt, arvestades tema konkurentsi Ryanairiga, ei toonud ta esile asjaolusid, millest võiks järeldada, et konkurentsipositsiooni kahjustati oluliselt. Seega tuli tema hagi tervikuna vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätta.

Kohtuotsuses **Venezuela vs. nõukogu** (T-65/18, edasi kaevatud²¹, [EU:T:2019:649](#)), mis kuulutati 20. septembril 2019, tunnistas Üldkohus vastuvõetamatuks hagi, mille Venezuela Bolívari Vabariik (edaspidi „Venezuela“) oli esitanud kolme nõukogu akti peale, millega kehtestati ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) raames piiravad meetmed seoses olukorraga Venezuelas.²²

Olles korranud, et ETLT artikli 263 neljas lõik näeb muu hulgas ette, et selleks, et tühistamishagi oleks vastuvõetav, peab selle esemeks olev otsus puudutama füüsilist või juriidilist isikut otseselt, märkis Üldkohus, et käesolevas asjas käsitletavate aktide sätetes (edaspidi „vaidlustatud sätted“) on keelatud müüa või tarnida igale füüsilisele või juriidilisele isikule, üksusele või asutusele Venezuelas teatavaid relvi, varustust ja tehnoloogiaid ning on keelatud pakkuda nendele samadele füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele Venezuelas teatavaid teenuseid. Üldkohus täheldas seoses sellega, et eespool nimetatud

21| Kohtuasi C-872/19 P, **Venezuela vs. nõukogu**.

22| Selles asjas paluti tühistada nõukogu 13. novembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2063 piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Venezuelas (ELT 2017, L 295, lk 21), nõukogu 6. novembri 2018. aasta rakenduse määrus (EL) 2018/1653, millega rakendatakse määrust (EL) 2017/2063 piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Venezuelas (ELT 2018, L 276, lk 1), ja nõukogu 6. novembri 2018. aasta otsus (ÜVJP) 2018/1656, millega muudetakse otsust (ÜVJP) 2017/2074 piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Venezuelas (ELT 2018, L 276, lk 10).

keelde kohaldatakse liidu territooriumil füüsilistele isikutele, kes on mõne liikmesriigi kodanikud, ja juriidilistele isikutele, mis on asutatud mõne liikmesriigi õiguse alusel, ning sellisele juriidiliste isikute, üksuste ja asutuste äritegevusele, mis tervikuna või osaliselt toimub liidu territooriumil. Lõpuks tõi Üldkohus välja, et Venezuelat ei ole vaidlustatud sätetes sõnaselgelt ja konkreetselt riigina nimetatud.

Üldkohus leidis lisaks, et Venezuelat ei saa samastada sellise majandustegevuses osalejaga, kes tegeleb tavaliselt majandustegevusega. Riigina kasutab Venezuela avaliku võimu teostamisega seotud võimuvolitusi, eelkõige selliste riigivõimu teostamisega seotud tegevuste raames nagu kaitse-, politsei- ja jältustegevus.

Lisaks, vastupidi majandustegevuses osalejale, kelle õigusvõime on piiratud tema eesmärgiga, on Venezuelal riigina erakordselt mitmekesine tegevusulatus. See väga suur pädevuste hulk eristab teda seega ettevõtjast, kes tegeleb tavaliselt teatava majandustegevusega. Üldkohus täheldas selle kohta, et Eurostati koostatud andmed, mille Venezuela talle esitas ja mis käsitlevad vaidlustatud sätetega hõlmatud kaupadega seotud äritehingute koguväärtust, ei tõenda, et Venezuela tegutses asjaomaste kaupade ja teenuste ostmisel üksusena, mis on samastatav ettevõtjaga, kes tegutseb kõnesolevatel turgudel, mitte oma riigivõimu teostamise raames. Järelikult asjaolu, et vaidlustatud sätted keelavad liidus asutatud ettevõtjatel olla majandus- ja finantssuhetes kõikide Venezuela füüsiliste või juriidiliste isikute, üksuste või asutustega, ei võimalda samuti järeldada, et need sätted puudutavad Venezuelat otseselt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses. Kuna vaidlustatud sätted ei keela peale selle otse Venezuelal osta ja importida neis osutatud seadmeid ja teenuseid ega mõjuta tema võimet teostada oma suveräänseid õigusi oma jurisdiktsiooni alla kuuluva territooriumi ja varade suhtes, siis leidis Üldkohus, et miski ei võimalda asuda seisukohale, et nõukogu kavatsus oli vähendada Venezuela õigusvõimet, nii et neid sätteid ei saa lugeda sellisteks säteteks, mis mõjutavad otseselt hageja õiguslikku olukorda.

Lõpuks kordas Üldkohus Venezuela argumendi kohta, et juhul, kui puudub hagi esitamise õigus ja kui puuduvad riiklikud rakendusmeetmed, ei saa ta pöörduda liikmesriikide kohtutesse ja ta kaotaks igasuguse kohtuliku kaitse, et kuigi ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud vastuvõetavuse tingimusi tuleb tõepoolest tõlgendada lähtuvalt õigusest tõhusale kohtulikule kaitsele, ei saa see õigus siiski kaasa tuua nende tingimuste välistamist, mis on EL toimimise lepingus sõnaselgelt ette nähtud.

Eespool esitatud kaalutlusi arvestades tunnistas Üldkohus vaidlustatud aktide peale esitatud hagi tervikuna vastuvõetamatuks.

3. Vaidlustamise tähtajad

Kohtuasjas, milles 30. aprillil 2019 tehti kohtumäärus **Rumeenia vs. komisjon** (T-530/18, edasi kaevatud²³, [EU:T:2019:269](#)), esitas Rumeenia Üldkohtule hagi nõudega tühistada osaliselt komisjoni rakendusotsus, mille kohaselt Euroopa Liidu rahastamine ei kata teatavaid kulusi, mida liikmesriigid on teinud Euroopa põllumajandusfondide raames.²⁴ Komisjon oli selles otsuses muu hulgas kohaldanud Rumeenia suhtes finantskorrektsiooni kogusummas üle 90 miljoni euro. See kohtuasi andis Üldkohtule võimaluse täpsustada, millal hakkab kulgema tühistamishagi esitamise tähtaeg niisuguse üksikakti puhul, nagu ELTL artikli 297

23| Kohtuasi C-498/19 P, **Rumeenia vs. komisjon**.

24| Komisjoni 13. juuni 2018. aasta rakendusotsus (EL) 2018/873, mille kohaselt Euroopa Liit ei rahasta teatavaid kulusid, mida liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisefondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames (ELT 2018, L 152, lk 29).

lõike 2 kolmanda lõigu alusel vastu võetud otsus, kui see akt on adressaadile teatavaks tehtud kahel viisil. Käesoleval juhul teatati vaidlustatud otsusest nii Rumeenia alalisele esindusele Euroopa Liidu juures 14. juunil 2018, kui ka avaldati see 15. juunil 2018 *Euroopa Liidu Teatajas*.

Üldkohus kordas esmalt, et ETL artikli 263 kuues lõik näeb ette, et tühistamishagi tuleb esitada kahe kuu jooksul vastavalt kas vaidlustatud akti avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sellest teada sai. Peale selle pikendatakse esiteks vastavalt Üldkohtu kodukorra artiklile 60 menetlustähtaegu seoses suurte vahemaadega kümne päeva võrra ning teiseks vastavalt selle kodukorra artiklile 59, kui institutsiooni õigusakti peale hagi esitamiseks ette nähtud tähtaeg hakkab kulgema õigusakti avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas, arvutatakse seda tähtaega ajast, mil on möödunud neliteist päeva avaldamise päevast.

Seejärel märkis Üldkohus, et tühistamishagi korral tuleb hagi esitamise tähtaja kulgema hakkamise aja kindlakstegemisel arvestada akti *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäeva, kui avaldamine, mis määrab akti jõustumise aja, on ette nähtud EL toimimise lepingus, ning et muudel juhtudel, mida on mainitud ETL artikli 297 lõike 2 kolmandas lõigus ja mille hulka kuuluvad otsused, milles on märgitud adressaat, tuleb arvestada nende teatavakstegemise kuupäeva. Seega akti puhul, milles on märgitud adressaat, on isegi juhul, kui see akt on *Euroopa Liidu Teatajas* avaldatud, siduv üksnes adressaatidele teatavaks tehtud tekst. Kuna käesolevas asjas on vaidlustatud otsuses selle adressaadina konkreetselt nimetatud Rumeeniat, siis hakkas see tema suhtes kehtima alates selle teatavaks tegemisest. Peale selle hakkas hagi esitamise tähtaeg kulgema alates sellest teatamisest ning kuna kodukorra artikkel 59 ei olnud kohaldatav, siis möödus see tähtaeg, kaasa arvatud tähtaja pikendus seoses suurte vahemaadega, 24. augustil 2018. Üldkohus otsustas seega, et Rumeenia 7. septembri 2018 hagi on esitatud hilinenult ning tuleb seega jätta vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata.

Lõpetuseks rõhutas Üldkohus, et hageja argumendid ei lükka seda järeldust ümber.

Rumeenia väitis selles osas esiteks, et kuna puudub automaatne seos ühelt poolt institutsiooni akti peale tühistamishagi esitamise tähtaja kulgema hakkamise hetke ja teiselt poolt selle õigusakti jõustumise või õiguslike tagajärgede tekkimise aja vahel, võib käesolevas asjas vaidlustatud otsuse *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäeva lugeda selle tähtaja alguseks, isegi kui see otsus oli juba tema suhtes õiguslikke tagajärgi tekitanud, tulenevalt selle varasemast teatamisest. Üldkohus leidis eelkõige, et nendes argumentides aetakse segamini ETL artiklis 263 ette nähtud tühistamishagi vastuvõetavuse tingimused ning sellise hagiga vaidlustatud akti kehtivuse tingimused.

Teiseks viitas Rumeenia komisjoni pika aja jooksul välja kujunenud tavale, mis seisneb selles, et sellised otsused, nagu on vaatluse all käesolevas asjas, avaldab ta *Euroopa Liidu Teatajas*, kuigi need tehakse teatavaks ka nende adressaatidele. Ta väitis, et sellistel ebatüüpilistel juhtudel peab tähtaja alguseks olema nimetatud otsuste avaldamise kuupäev. Üldkohus märkis, et isegi kui eeldada sellise tava olemasolu, tuleb seetõttu, et otsus on teatavaks tehtud varem, hagi esitamise tähtaja arvutamisel arvesse võtta seda varasemat kuupäeva, mitte otsuse avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, mida tehti hiljem. Lisaks sellele tagab see, kui niisuguste aktide, mille adressaadid on neis nimetatud, peale tühistamishagi esitamise tähtaja kulgema hakkamise ainus kriteerium on nende teatavaks tegemine, õiguskindluse ja tõhusa kohtuliku kaitse, vastupidi sellisele hübriidlahendusele, mille kohaselt peaks akti adressaat, kellele see on nõuetekohaselt teatavaks tehtud, veel uurima, kas see avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*, mis on ainult võimalik ega pole kindel, kuna see ei ole kohustuslik.

Kolmandaks kordas Üldkohus argumendi kohta, et esineb erinevusi *Euroopa Liidu Teatajas* avaldatud ja teatavaks tehtud ebatäieliku teksti vahel, et teatavakstegemine on toiming, millega üksikakti autor edastab selle akti adressaatidele ja võimaldab neil nii tutvuda akti sisu ja selle aluseks olevate põhjendustega.

Nimetatud erinevused – mis olid väheolulised – ei takistanud aga Rumeenial vaidlustatud otsusest piisavalt selgelt ja täpselt aru saada ning mõista selle aluseks olevaid põhjendusi. Need ei mõjuta seega tühistamishagi esitamise tähtaegade kohaldamist.

4. Tasuta õigusabi

23. mai 2019. aasta kohtumääruses **OP vs. komisjon** (T-630/18 AJ, [EU:T:2019:365](#)) jättis Üldkohus rahuldamata taotleja poolt Üldkohtu kodukorra artikli 147 alusel esitatud tasuta õigusabi taotluse niisuguste andmete ja tõendavate dokumentide ebapiisavuse tõttu, mis oleks võimaldanud hinnata tema majanduslikku olukorda.

Mis puudutab taotleja majandusliku olukorra hindamist, siis nagu selgub kodukorra artikli 147 lõikest 3, peavad tasuta õigusabi taotlusele lisatud andmed ja tõendavad dokumendid võimaldama hinnata, kas seda olukorda arvestades ei suuda taotleja täielikult või osaliselt tasuda abistamise ja Üldkohtus esindamisega seotud kulusid. Üldkohtu arvates eeldab selline hinnang tingimata, et taotleja esitab andmed ja dokumendid olukorra kohta, mis on ajaliselt piisavalt lähedal taotluse esitamise kuupäevale, et objektiivselt saaks kindlaks teha taotleja rahalise suutlikkuse neid kulusid kanda.

Käesolevas asjas tõdes Üldkohus, et vastavalt tasuta õigusabi taotluse vormis sisalduvatele juhistele pidi taotleja esitama andmed oma varalise seisu kohta 2017. aastal või isegi 2018. aastal.

Üldkohus leidis sellega seoses kõigepealt, et eelmise tasuta õigusabi taotluse ajal esitatud dokumente, mis puudutasid 2016. aastat, ei saa võtta asjakohase ajavahemiku suhtes arvesse. Peale selle pidas Üldkohus lakooniliseks ja vastuoluliseks taotleja avaldust, milles ta kinnitab, et ta saab oma vajadused rahuldatud nende kohtukulude hüvitamisest, mis tal tekkisid käimasolevates kohtumenetlustes, kuna seda laadi tulusid ei saa samastada vahenditega, mis võimaldaksid rahuldada isiku igapäevaseid vajadusi. Üldkohus märkis, et taotleja ei deklareerinud oma kutselast tööd, mida ta näis asjaomasel ajavahemikul tegevat. Igasuguste selgituste puudumisel tuleb taotlejal täpsustada, millistel materiaalsetel ja rahalistel tingimustel ta seda tööd teeb, ning esitada andmed ja tõendid selle tegevusega seotud asjakohaste tulude kohta.

Üldkohus tõdes selles kontekstis, et ei ole võimalik kindlaks teha, millised tulud võimaldavad taotlejal asjakohasel ajavahemikul end ära elatada. Neid andmeid arvestades tegi Üldkohus järelduse, et taotleja ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et oma majandusliku olukorra tõttu ei suuda ta täielikult või osaliselt tasuda abistamise ja Üldkohtus esindamisega seotud kulusid. Kuna kodukorra artikli 146 lõikes 1 ette nähtud tingimus ei ole täidetud, siis jättis Üldkohus neil asjaoludel tasuta õigusabi taotluse rahuldamata ilma, et oleks olnud vaja teha otsus selle kohta, kas kavandatav hagi on ilmselgelt vastuvõetamatu või ilmselgelt õiguslikult põhjendamatult.

Kohtuotsuses **Frank vs. komisjon** (T-478/16, [EU:T:2019:399](#)), mis tehti 11. juunil 2019, jättis Üldkohus rahuldamata Regine Franki hagi nõudega tühistada komisjoni 17. juuni 2016. aasta otsus ja 16. septembri 2016. aasta otsus, millega jäeti vastavalt vaikimisi ja sõnaselgelt rahuldamata hageja toetustaotlus ühe teadusprojekti jaoks.

Regine Frank esitas raamprogrammiga „Horisont 2020”²⁵ hõlmatud projektikonkursi raames toetustaotluse Euroopa Teadusnõukogu Rakendusametile (ERCEA) projekti jaoks, mis puudutas valguslevi kvaasikristallides ja mitteperioodilistes struktuurides. Hageja esitas toetustaotluse Kaiserslauterni tehnikaülikooli nimel. Ülikool andis aga ERCEA-le teada, et tal ei ole võimalik olla vastuvõttev asutus hageja algatatud projektile. Ülikool täpsustas samuti, et hageja kasutas 2016. aasta projektikonkursil ülikooli nõusolekuta nõusolekukirja, mille

25| Konkursi- ja seotud tegevuste kutse seoses Euroopa Teadusnõukogu 2016. aasta tööprogrammiga vastavalt teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammile „Horisont 2020” (2014–2020) (ELT 2015, C 253, lk 12).

ülikool oli väljastanud 2015. aasta projektikonkursi jaoks. Kuna kehtivat nõusolekukirja ei olnud, jättis ERCEA toetustaotluse rahuldamata. Komisjon jättis rahuldamata jätmise muutmata kõigepealt vaikimisi ja seejärel sõnaselge rahuldamata jätmise otsusega.

Esimesena tuli Üldkohtul teha otsus selle kohta, mis tagajärjed on advokaadi otsusel lõpetada sellise hageja esindamine, kes saab Üldkohtu menetluse käigus tasuta õigusabi. Käesoleval juhul oli Üldkohus 16. veebruari 2017. aasta määrusega otsustanud anda hagejale tasuta õigusabi, nõustudes valikuga, mille hageja oli teinud oma esindaja isiku suhtes. Hageja esindaja teavitas aga 5. märtsil 2018 Üldkohtu kantseleid, et ta ei ole enam nõus hagejat esindama. Pärast seda andis Üldkohus hagejale teada, et ta peab volitama oma esindamiseks 31. jaanuari 2019 kohtuistungil mõne muu advokaadi. Kohtuistungi päevaks ei olnud hageja Üldkohtu sellele nõudmisele vastanud. Seejärel palus hageja isiklikult Üldkohtu kodukorra artikli 148 lõike 5 kohaldamist, milles on ette nähtud tingimused, mille täitmise korral võib advokaat saada Üldkohtu kohtusekretäri algatusel volituse, et poolt Üldkohtus esindada.

Üldkohus märkis sellega seoses, et kui isik on ise valinud advokaadi, on esiteks kodukorra artikli 148 lõike 5 kohaldamisel selle advokaadi asendamiseks teise advokaadiga vaja esitada uus tasuta õigusabi taotlus vastavalt kodukorra artikli 147 lõigetele 2 ja 3. Teiseks võib asendamine toimuda kodukorra artikli 148 lõike 5 alusel üksnes siis, kui seda on vaja selliste objektiivsete ja isiku käitumisest või tahtest sõltumatute asjaolude tõttu nagu surm, pensionile jäämine või kutsealaste kohustuste või eetikareeglite rikkumine. Asjaolu, et advokaat loobus poole esindamisest kohtuvaidluses viimase käitumisest tulenevatel põhjustel, mis võisid oluliselt piirata esindaja võimet oma ülesandeid täita, ei saa aga seega pidada mõjuvaks põhjuseks, mille alusel võiks kohaldada kodukorra artikli 148 lõiget 5.

Teisena jättis Üldkohus vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata nõude tühistada komisjoni vaikimisi tehtud rahuldamata jätmise otsus. Üldkohus leidis selle kohta, et komisjoni vastamata jätmist tuleb käsitada halduskaebuse vaikimisi tehtud rahuldamata jätmise otsusena, kusjuures selle otsuse peale saab esitada tühistamishagi. Siiski enne, kui Üldkohtusse hagi esitati, võttis komisjon vastu otsuse, millega jäeti halduskaebus sõnaselgelt rahuldamata, tühistades nii vaikimisi tehtud rahuldamata jätmise otsuse.

Kolmandana märkis Üldkohus seoses toetustaotluse vastuvõetavuse kriteeriumidega, et käesoleva kohtuasja asjaoludel tuli hagejal selleks, et tema toetustaotlus läbi vaadataks, esitada vastuvõtva ülikooli kehtiv nõusolekukiri. Üldkohus täpsustas, et vastuvõtva asutuse isikul on toetustaotluse esitamisel keskne tähtsus ning seda isikut ennast ei saa asendada või juurde lisada ilma, et taotlust oluliselt muudetaks. Seega ei saa hageja ERCEA-le ette heita, et viimane ei võimaldanud tal leida uut vastuvõtvat asutust.

II. Institutsiooniline õigus

14. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses **RE vs. komisjon** (T-903/16, [EU:T:2019:96](#)) käsitles Üldkohus komisjoni töötaja esitatud nõuet tühistada teade, millega jäeti rahuldamata taotlus tutvuda isikuandmetega. Selles asjas oli hageja suhtes algatatud haldusjuurdlus, mida viis läbi komisjoni julgeoleku direktoraat²⁶. See direktoraat jättis vaidlustatud teatega rahuldamata hageja taotluse, milles ta palus määruse nr 45/2001²⁷ alusel tutvuda oma isikuandmetega. Komisjon väitis muu hulgas esiteks, et see teade on akt, mis puhtalt

26] Komisjoni personalihalduse ja julgeoleku peadirektoraadi julgeoleku direktoraat.

27] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 2001, L 8, lk 1; ELT eriväljaanne 13/26, lk 102).

kinnitab varasemat tutvumise võimaldamisest keeldumist, mida hageja ei ole hagi esitamise tähtaja jooksul vaidlustanud, ning teiseks ei ole hagejal põhjendatud huvi teadet vaidlustada, kuna see puudutas isikuandmeid, millega ta oli juba saanud tutvuda.

Mis puudutab tühistamisnõude vastuvõetavust, siis otsustas Üldkohus esimesena, et määruse nr 45/2001 raames võib isik igal hetkel esitada uue taotluse tutvuda oma nende isikuandmetega, millega tutvumise võimaldamisest varem keelduti. Selline taotlus paneb asjaomasele institutsioonile kohustuse analüüsida, kas varasem tutvumise võimaldamisest keeldumine on jätkuvalt õigustatud. Seega uus läbivaatamine, mille eesmärk on kontrollida, kas eelnevalt vastu võetud isikuandmetega tutvumise võimaldamisest keeldumine on jätkuvalt õigustatud, viib sellise akti vastuvõtmiseni, mis ei ole puhtalt varasemat akti kinnitav, vaid mis kujutab endast akti, mille peale võib esitada tühistamishagi. Nimelt tuleneb esiteks määruse nr 45/2001 artikli 13 punktist c, mis võimaldab andmesubjektil „igal hetkel“ tutvuda oma isikuandmetega, et sellel isikul on katkematu ja kestav õigus nende andmetega tutvuda. Teiseks saab määruse nr 45/2001 artikli 20 lõikes 1 ette nähtud erandeid ja piiranguid kohaldada vaid ajavahemikul, mille jooksul need on vajalikud. Pealegi on isikuandmete töötlemise valdkonnas andmesubjekti faktiline ja õiguslik olukord loomu poolest muutuv, mistõttu pelk aja möödumine võib muuta andmete töötlemise kasutuks või isegi õigusvastaseks, mis nii enne ei olnud.

Teisena märkis Üldkohus, et määruse nr 45/2001 ükski säte ei kohusta andmesubjekti põhjendama või õigustama oma isikuandmetega tutvumise taotlust. Sellest tuleneb, et isikuandmetega tutvumise valdkonnas saab hageja tugineda vaidlustatud akti kuupäeval uute ja oluliste asjaolude olemasolule, mis õigustavad uut läbivaatamist, isegi kui ta neid asjaolusid oma taotluses ei maininud. Kuna käesolevas asjas olid põhjused, mille alusel keelduti andmetega tutvumise võimaldamisest, seotud hageja suhtes algatatud haldusjuurdlusega, siis Üldkohus asus seisukohale, et selle haldusjuurdluse lõpetamine on uus ja oluline asjaolu, mis õigustab hageja õiguse tutvuda oma isikuandmetega uuesti läbivaatamist. Uuesti läbivaatamine on seda enam õigustatud, et hageja lasi mööduda mõistliku aja (enam kui kuus kuud) enne, kui ta esitas uue taotluse tutvuda oma isikuandmetega.

Kolmandana leidis Üldkohus, et andmesubjektil on määruse nr 45/2001 raames katkematu ja kestav õigus tutvuda oma isikuandmetega; see õigus annab talle eeskätt võimaluse esitada isikuandmetega tutvumise taotlus, sh siis, kui tal on juba nende andmetega olnud võimalik täielikult või osaliselt tutvuda. Neil asjaoludel võib vaidlustatud teate tühistamine, sealhulgas osas, mis puudutab neid isikuandmeid, millega hageja juba sai tutvuda, omada tema jaoks õiguslikke tagajärgi ja ta võib sellest kasu saada.

Neid kaalutlusi arvestades otsustas Üldkohus, et tühistamisnõuded on vastuvõetavad.

Tühistamisnõuete põhjendatuse analüüsimisel nõustus Üldkohus põhjendamiskohustuse rikkumisele tugineva väitega. Nimelt mis puudutab uut keeldumist, mis tuleb teha pärast uuesti läbivaatamist, siis varasematele otsustele viitamine ei ole piisav põhjendus. Üldkohus tühistas seega vaidlustatud teate osas, milles sellega jäeti rahuldamata hageja taotlus tutvuda oma teatud isikuandmetega.

Üldkohus jättis 24. oktoobri 2019. aasta kohtuotsusega **EPSU ja Goudriaan vs. komisjon** (T-310/18, [EU:T:2019:757](#)) rahuldamata tühistamishagi, mis oli esitatud komisjoni otsuse peale, millega keelduti esitamast nõukogule ettepanek teha otsus, millega liidu tasandil rakendatakse Euroopa tööturu osapoolte sõlmitud kokkulepet.

2015. aasta detsembris allkirjastasid tööturu osapooled ETL artikli 155 lõike 1 alusel kokkuleppe „Üldine raamistik riikide keskvalitsuste asutuste ametnike ja teenistujate teavitamiseks ja nendega konsulteerimiseks“ (edaspidi „kokkulepe“). Seejärel esitasid nad komisjonile ühistootluse esitada ettepanek kokkuleppe rakendamiseks liidu tasandil nõukogu otsusega, mis võetaks vastu ETL artikli 155 lõike 2 alusel. Komisjon teavitas aga 2018. aasta märtsis tööturu osapooli oma otsusest keelduda esitamast nõukogule niisugust otsuse ettepanekut. See keelduv otsus rajanes kolmel põhjendusel: esiteks keskvalitsuse asutuste eriline laad, kuivõrd nad teostavad avalikku võimu; teiseks nende asutuste ametnike ja teenistujate teavitamist ja

nendega konsulteerimist reguleerivate sätete olemasolu paljude liikmesriikide riigisiseses õiguses, ja kolmandaks liikmesriikidevaheliste arvestatavate erisuste olemasolu, mis puudutab nende asutuste määratlust ja pädevuste ulatust, mistõttu kokkulepet rakendava nõukogu otsuse kohaldamisala ulatus varieeruks liikmesriigiti.

Üldkohus otsustas esmalt, et komisjoni keelduv otsus kujutas endast vaidlustatavat akti. Nimelt ei saanud seda esiteks kvalifitseerida ettevalmistavaks aktiks ja teiseks ei takistanud hagi vastuvõetavust komisjoni võimalik lai kaalutlusruum.

Seejärel rõhutas Üldkohus, et kui tööturu osapooled räägivad läbi ja sõlmivad kokkuleppe ELTL artikli 155 lõike 1 alusel ja kui kokkuleppe allkirjastanud osalised esitavad ühise taotluse, et seda kokkulepet rakendatakse liidu tasandil nõukogu otsusega, mis võetakse vastu ELTL artikli 155 lõike 2 alusel, siis ei ole komisjon kohustatud seda taotlust rahuldama ja tal on õigus hinnata, kas ta peab esitama sellekohase ettepaneku nõukogule.

Üldkohus lisas selle kohta, et komisjonil ei tule mitte üksnes kontrollida, kas selle kokkuleppe klauslid on kitsalt seaduslikud, vaid võtta arvesse ka liidu üldist huvi ja seega hinnata ka seda, kas selle kokkuleppe võimalik liidu tasandil rakendamine on muu hulgas poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid kaalutlusi silmas pidades otstarbekas.

Viimaseks täpsustas Üldkohus, et komisjonil on ulatuslik kaalutlusruum ja et komisjoni keelduva otsuse korral on Üldkohtu teostatav kohtulik kontroll komisjoni otsuse üle piiratud.

III. Ettevõtjate suhtes kohaldatavad konkurentsieeskirjad

1. Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas

28. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega **Pometon vs. komisjon** (T-433/16, edasi kaevatud²⁸, [EU:T:2019:201](#)) tühistas Üldkohus osaliselt Euroopa Komisjoni otsuse C(2016) 3121 final, ELTL artikli 101 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta, ja muutis trahvi summat, mis selle otsusega äriühingule Pometon SpA oli määratud seetõttu, et ta oli osalenud kartellis, mis seisnes kokkulepetes või kooskõlastatud tegevustes nelja muu ettevõtjaga ja mille peamine eesmärk oli abrasiivide hindade kooskõlastamine kogu EMPs. Vaidlustatud otsus võeti vastu ajaliselt nihkes „hübridmenetluses“, kuna kartellis osalenud nelja ülejäänud ettevõtja suhtes tehti määruse nr 1/2003²⁹ artiklite 7 ja 23 alusel kokkuleppeotsus C(2014) 2074 final, samas kui Pometon oli otsustanud kokkuleppemenetlusest loobuda.

Mis puudutab Pometoni etteheidet, et komisjon oli tema süü juba ette ära otsustanud, viidates kokkuleppeotsuses korduvalt tema käitumisele, siis märkis Üldkohus kõigepealt, et komisjonis toimuvale keelatud kokkuleppeid puudutavale haldusmenetlusele kehtib Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 41 ja et *mutatis mutandis* kohaldatakse põhiõiguste harta artikli 48 lõikes 1 sätestatud süütuse presumptsiooni ka haldusmenetlustele,

28| Kohtuasi C-440/19 P, **Pometon vs. komisjon**.

29| Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

mis käsitlevad Euroopa konkurentsieeskirjade järgimist, arvestades kõnealuste rikkumiste laadi ning nendega kaasnevate sanktsioonide laadi ja ulatust. Üldkohus märkis seejärel, et harta artikliga 41 kehtestatud erapooletuse kohustus nõuab, et komisjon peab hübriidmenetluses kokkuleppeotsust koostades ja põhjendades kasutama kõiki vajalikke abinõusid, et see otsus, mis küll ei ole adresseeritud ettevõtjale, kes kokkuleppemenetlusest väljus, ei kahjustaks selle ettevõtja menetluslikke tagatise, mida viimane võib kasutada hilisemas võistlevas menetluses. Seega viidates tõlgendamiskriteeriumidele, mille on esile tõstnud Euroopa Inimõiguste Kohus 27. veebruari 2014. aasta kohtuotsuses *Karaman vs. Saksamaa*, analüüsis Üldkohus esiteks, kas kokkuleppeotsuses võimaldavad teksti koostamisel võetud abinõud, mis kaasnesid Pometoni teatud käitumise mainimisega, vältida igasugust kahtlust, et komisjon on tahtlikult selle ettevõtja süü ja vastutuse ette ära otsustanud, ja teiseks seda, kas viited nimetatud käitumisele olid kokkuleppeotsuse adressaatide vastutuse tuvastamiseks vajalikud. Nii toimides järeldas Üldkohus, et vaidlusaluseid viiteid Pometonile ei saa lugeda kaudseks tõendiks ei komisjoni erapooletuse puudumise kohta tema suhtes ega süütuse presumptsiooni järgimata jätmise kohta vaidlustatud otsuses.

Tuletanud meelde ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumise tõendamiskoormise reegleid, kinnitas Üldkohus seejärel, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud nii seda, et Pometon osales ELTL artikli 101 lõike 1 ühes ja vältavas rikkumises, mis koosnes vaidlusaluse kartelli mitmest osast, kui ka tõendanud selle rikkumise kestust. Komisjoni analüüsitud tõendid kogumis näitasid nimelt, et Pometon oli täielikult teadlik nii kartelli põhitunnustest – mille üheks ja vältavaks rikkumiseks määratlemist ta ei vaidlusta – kui ka selle geograafilisest ulatusest, ja et ta kavatses niisiis osaleda selles rikkumises. Kuna puuduvad vähimadki viited sellele, et Pometon oleks distantseerunud kartellist, on komisjon ühtlasi õiguslikult piisavalt tõendanud, et see ettevõtja ei olnud katkestanud oma osalemist vaidlusaluses ühes ja vältavas rikkumises, isegi kui umbes 16kuulise ajaperioodi osas otsesed tõendid salajaste kontaktide kohta puuduvad.

Lõpuks analüüsis Üldkohus nõuet tühistada vaidlustatud otsus või vähendada Pometonile määratud 6 197 000 euro suurust trahvi. Sellega seoses väitis Pometon, et trahvi põhisumma kohandamine, mida komisjon oli teinud trahvide arvutamise suuniste³⁰ punkti 37 alusel, ei olnud piisavalt põhjendatud, ning et see kohandamise tase ei vastanud ka proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele.

Tühistamisnõude kohta märkis Üldkohus, et vaidlustatud otsuse põhjendustes ei sisaldu piisavalt täpseid andmeid kasutatud arvutusmeetodi ja tegurite kohta, mida iga ettevõtja individuaalse vastutuse taseme põhjal võeti arvesse Pometoni suhtes kohaldatava vähendusmäära eristamiseks määrast, mida kohaldati teistele kartellis osalejatele, kes olid kokkuleppe vastu võtnud. Nimelt viitas komisjon sisuliselt üldsõnaliselt Pometoni individuaalse osalemise ja teiste kartelliosaliste individuaalse osalemise vahelisele erinevusele, samuti vajadusele määrata trahv, mis oleks selle ettevõtja rikkumisega proportsionaalne ja ka piisavalt hoiatav. Seetõttu järeldas Üldkohus, et vaidlustatud otsuses on rikutud põhjendamiskohustust seoses erakorralise vähendamise määraga, mida hageja suhtes trahvide arvutamise suuniste punkti 37 alusel kohaldati, ning tühistas nimetatud otsuse artikli 2, milles oli kindlaks määratud Pometonile kehtestatud trahvi summa.

Trahvisumma vähendamise nõude kohta märkis Üldkohus, et pärast komisjoni menetlusdokumentides esitatud selgitusi oli tal võimalik teha kindlaks arvutusmeetod ja kriteeriumid, mida komisjon kohaldas nii vaidlustatud otsuses kui kokkuleppeotsuses, ja hinnata seega oma täielikku pädevust teostades nende sobivust. Ühtlasi tuletas ta meelde, et isegi kui liidu kohus vaidlustatud otsust ei tühistata, võib ta seda muuta, et määratud trahvi tühistada, vähendada või suurendada, sest täieliku pädevuse teostamisega kaasneb ka sanktsioonide määramise õiguse lõplik üleandmine viimasele. Seetõttu peab Üldkohus määrama kindlaks

³⁰ Suunised määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2).

sobiva trahvisumma, kusjuures seda kaalutlusõigust piiravad üksnes määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 3 nimetatud rikkumise raskusastme ja kestuse kriteerium ning puudutatud ettevõtja eelmise majandusaasta kogukäibe 10% ülempiir, tingimusel et järgitakse ka proportsionaalsuse, karistuste individualiseerimise ja võrdse kohtlemise põhimõtet.

Mis puudutab kriteeriumi seoses Pometoni ühes ja vältavas rikkumises osalemise kestusega, siis täheldas Üldkohus kõigepealt, et seda tingimust on juba nõuetekohaselt arvesse võetud, kui komisjon määras kindlaks trahvi põhisumma, mida Pometon ei ole vaidlustanud. Mis puutub seejärel rikkumise raskuse õigusliku kriteeriumi kohaldamisse, siis märkis Üldkohus, et tema ülesanne on siiski määrata kindlaks trahvi põhisumma kohandamise tase, mis oleks tema poolt asjakohaseks loetavaid kriteeriume arvestades proportsionaalne Pometoni rikkumise raskusega ning samas piisavalt hoiatav. Sellega seoses leidis Üldkohus, teostades oma täielikku pädevust, et asjakohane on võtta arvesse esiteks Pometoni isiklikku vastutust kõnealuses kartellis osalemise eest, teiseks selle ettevõtja suutlikkust kahjustada oma õigusvastase tegevusega konkurentsi abrasiivide turul, ning lõpuks tema suurust, võrreldes nende erinevate tegurite puhul Pometoni individuaalset vastutust ja olukorda teiste kartelliosaliste omaga. Antud juhtumi asjaoludel otsustas Üldkohus nende tegurite põhjal määrata Pometonile erakorralise vähendamise määraks 75% vaidlusaluses otsuses kergendavate asjaolude alusel kohandatud põhisummast ning määrata nii Pometoni trahvi summaks 3 873 375 eurot.

Üldkohus jättis oma 23. mai 2019. aasta otsusega **Recylex jt vs. komisjon** (T-222/17, edasi kaevatud³¹, [EU:T:2019:356](#)) rahuldamata hagi, mille esitasid ringlussevõetud plii ja muude toodete tootmisega tegelevad äriühingud Recylex SA, Fonderie et Manufacture de Métaux SA ja Harz-Metall GmbH (edaspidi „Recylex“), kes palusid vähendada trahvi, mille komisjon määras ETL artikli 101 rikkumist käsitlevas otsuses³². Asjaomane rikkumine toimus nelja kontserni vahel kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse vormis Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa ja Madalmaade territooriumil. Rikkumine seisnes ringlussevõetud plii tootmiseks kasutatavate autode pliikude jäätmete ostuhinna kooskõlastamises.

Vaidlustatud otsuse aluseks olnud haldusmenetlus algatati tulenevalt trahvide eest kaitse saamise taotlusest, mille esitas üks asjaomastest kontsernidest, nimelt JCI. Üks teine kontsern, Eco-Bat ning lõpuks Recylex esitasid omakorda taotluse trahvide eest kaitse saamiseks või juhaks, kui seda kaitset ei anta, taotluse vähendada komisjoni 2006. aasta koostööteatise³³ alusel trahvi suurust. JCI sai kaitse trahvide eest, samas kui Eco-Bati trahvi vähendati 50%, põhjusel et Eco-Bat oli esimene ettevõtja, kes esitas olulise lisaväärtusega tõendeid. Recylexi kui teisena selliseid tõendeid esitanud ettevõtja trahvi vähendati 30%.

Selles kontekstis pidi Üldkohus võtma seisukoha küsimuses, kas juhul, kui kaks ettevõtjat on esitanud olulise lisaväärtusega tõendeid, võib see, kes esitas need teisena, asetuda esimese ettevõtja kohale, kui ilmneb, et esimese koostöö ei vasta 2006. aasta koostööteatise punktis 12 sätestatud nõuetele.

Üldkohus leidis selle kohta, et juba 2006. aasta koostööteatise loogikast ilmneb, et soovitatav tagajärg on luua kartellides ebakindluse õhkkond, julgustades ettevõtjaid kartellidest komisjonile teatama. Sellise ebakindluse tekitab just nimelt see, et kartelliosalised teavad, et ainult üks nende seast võib saada trahvi eest kaitse, kui ta annab üles teised rikkumises osalejad, tekitades seega viimastele ohu, et neile määratakse trahvid. Selle süsteemi raames ja sama loogika kohaselt on koostööd kõige kiiremini alustanud ettevõtjatel võrreldes

31| Kohtuasi C-563/19 P, **Recylex jt vs. komisjon**.

32| Komisjoni 8. veebruari 2017. aasta otsus C(2017) 900 final, mis käsitleb ETL artikli 101 kohast menetlust (juhtum AT.40018 – Autoakude ringlussevõtt).

33| Komisjoni teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (ELT 2006, C 298, lk 17).

aeglasemalt koostööd tegevate ettevõtjatega õigus sellele, et ulatuslikumalt vähendatakse trahvi, mis neile muidu määratakse. Kartelliosaliste pakutava koostöö ajaline järjestus ja kiirus on seega 2006. aasta koostööteatisega sisse seatud süsteemi põhielemendid.

12. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Hitachi-LG Data Storage ja Hitachi-LG Data Storage Korea vs. komisjon** (T-1/16, [EU:T:2019:514](#))³⁴ jättis Üldkohus rahuldamata Hitachi-LG Data Storage, Inc.-i ja tema tütaretevõtja Hitachi-LG Data Storage Korea Inc.-i (edaspidi „hagejad“) nõude vähendada trahvisummat, mis neile määrati komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsusega C(2015) 7135 final³⁵ konkurentsieeskirjade rikkumise eest optiliste kettaseadmete (edaspidi „OKS“) tootmise ja tarnimise sektoris.

Kaebuse põhjal algatatud haldusuurimise tulemusena sedastas komisjon, et 13 äriühingut olid osalenud keelatud kokkuleppes OKSide turul. Vaidlustatud otsuses tuvastas komisjon, et keelatud kokkuleppe osalised olid koordineerinud oma tegevust seoses osalemisega arvutitootjate Dell ja Hewlett Packard korraldatud hankemenetlustes vähemalt 23. juunist 2004 kuni 25. novembrini 2008. Komisjoni sõnul olid rikkumisega seotud ettevõtjad üritanud paralleelsete kahepoolsete kontaktide võrgustiku abil saavutada seda, et OKSide hinnad püsiksid kõrgemal tasemel võrreldes sellega, mis tasemel need oleksid olnud ilma kahepoolsete kontaktideta. Niisiis määras komisjon hagejatele ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise eest trahvi 37 121 000 eurot.

Hagejad esitasid trahvi vähendamise nõude põhjenduseks kaks väidet, mis käsitlesid esiteks hea halduse põhimõtte ja põhjendamiskohustuse rikkumist, ja teiseks õigusnormi rikkumist, kuna komisjon ei teinud erandit trahvide arvutamise suunistes esitatud üldmeetodist, et vähendada neile määratud trahvi summat, võttes arvesse juhtumi eripärasid ja nende rolli OKSide turul. Üldkohtu menetlust korraldavatele meetmetele vastates märkisid hagejad, et nad paluvad Üldkohtul kasutada oma täielikku pädevust ja muuta komisjoni vaikumisi tehtud otsust jätta rahuldamata nende taotlus vähendada trahvisummat ning hinnata seda vähendamise taotlust sisuliselt.

Sellela seoses märkis Üldkohus esiteks, et aluseleping ei sätesta iseseisva hagiliigina „täieliku pädevuse teostamise nõudega hagi“, vaid et liidu kohus võib sellist täielikku pädevust teostada siiski vaid institutsioonide õigusaktide kontrolli, täpsemalt tühistamishagide läbivaatamise käigus. Niisiis järeldas Üldkohus kõigepealt, et hagi hõlmab esiteks nõuet tühistada vaidlustatud otsus osas, milles komisjon lükkas tagasi hagejate taotluse vähendada neile määratud trahvi summat, ja teiseks selle otsuse muutmise nõuet, milles palutakse Üldkohtul endal nende taotlus rahuldada ja selle tagajärjel trahvisummat vähendada.

Mis puudutab seejärel esimest väidet, siis lükkas Üldkohus esiteks tagasi hagejate argumentid, et komisjon oli rikkunud oma kohustust põhjendada keeldumist kasutada trahvide arvutamise suuniste punktis 37 esitatud erandit, mis võimaldab komisjonil jätta kõrvale nende suuniste meetodi ja mille kohaldamist hagejad olid nõudnud. Sellela seoses järeldas Üldkohus, et komisjon pidi vaidlustatud otsuses põhjendama üksnes trahvisumma arvutamiseks kohaldatud meetodit, mitte aga asjaolusid, mida ta arvutamisel arvesse ei võtnud, ega põhjusi, miks ta ei kasutanud trahvide arvutamise suuniste punktis 37 sätestatud erandit.

34| Vt samal teemal 12. juuli 2019. aasta kohtuotsus **Sony ja Sony Electronics vs. komisjon** (T-762/15, [EU:T:2019:515](#)) ja 12. juuli 2019. aasta kohtuotsus **Quanta Storage vs. komisjon** (T-772/15, [EU:T:2019:519](#)).

35| Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus C(2015) 7135 final ELTL artiklis 101 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum AT.39639 – optilised kettaseadmed).

Teiseks lükkas Üldkohus tagasi etteheited hea halduse põhimõtte rikkumise kohta. Sellega seoses kinnitas ta eelkõige, et komisjon oli haldusmenetluse käigus olnud hoolas, kuna ta kuulas esimesena ära hagejad ja analüüsis nende seisukohti enne, kui konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitlev nõuandekomitee esitas kirjaliku arvamuse otsuse esialgse eelnõu kohta, ja teisena edastas sellele komiteele kõige olulisema teabe trahvisumma arvutamiseks määruse nr 1/2003 artikli 14 lõike 3 alusel.

Mis puudutab lõpuks teist väidet, siis tuletas Üldkohus meelde, et trahvide arvutamise suuniste punkti 37 kohaselt võib trahvisummat vähendada üksnes erakorralistel asjaoludel, kui konkreetse juhtumi eripärad või vajadus tagada teataval tasemel hoiatavat mõju võivad põhjendada seda, et komisjon loobub nendes suunistes kirjeldatud üldmeetodist. Üldkohus järeldas sellega seoses, et ükski hagejate esitatud asjaoludest ei olnud asjasse puutuv, et põhjendada trahvi sellist vähendamist vastavalt suuniste punktis 37 toodud erandile.

12. juuli 2019. aasta kohtuotsuses **Toshiba Samsung Storage Technology ja Toshiba Samsung Storage Technology Korea vs. komisjon** (T-8/16, edasi kaevatud³⁶, [EU:T:2019:522](#)) jättis Üldkohus rahuldamata Toshiba Samsung Storage Technology Corp.-i ja tema tütarettevõtja Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp.-i (edaspidi „hagejad“) nõude esimese võimalusena tühistada komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus C(2015) 7135 final ja teise võimalusena vähendada trahvisummat, mis neile selle otsusega määrati konkurentsieeskirjade rikkumise eest optiliste kettaseadmete (edaspidi „OKS“) tootmise ja tarnimise sektoris.

Kaebuse põhjal algatatud haldusuurimise tulemusena sedastas komisjon, et 13 äriühingut olid osalenud keelatud kokkuleppes OKSide turul. Vaidlustatud otsuses tuvastas komisjon, et keelatud kokkuleppe osalised olid koordineerinud oma tegevust seoses osalemisega arvutitootjate Dell ja Hewlett Packard korraldatud hankemenetlustes vähemalt 23. juunist 2004 kuni 25. novembrini 2008. Komisjoni hinnangul olid rikkumisega seotud ettevõtjad üritanud paralleelsete kahepoolsete kontaktide võrgustiku abil saavutada seda, et OKSide hinnad püsiksid kõrgemal tasemel võrreldes sellega, mis tasemel need oleksid olnud ilma kahepoolsete kontaktideta. Niisiis määras komisjon hagejatele ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 rikkumise eest trahvi 41 304 000 eurot.

Hagejad esitasid oma hagi põhjenduseks mitu väidet, mis käsitlesid eelkõige oluliste vorminõuete rikkumist, kaitseõiguste rikkumist, faktivigu ja õigusnormi rikkumist rikkumise geograafilise ulatuse kindlaksmääramisel ning ühe ja vältava rikkumise tuvastamisel.

Ühe ja vältava rikkumise kohta märkis Üldkohus, et sellega peetakse silmas niisuguste tegevuste kogumit, mida viivad läbi erinevad isikud sama konkurentsivastase majandusliku eesmärgi saavutamiseks. Niisiis ilmneb ühe ja vältava rikkumise enda mõistest, et see rikkumine tähendab „tegevuste või rikkumiste kogumit“. Hagejad ei saanud niisiis väita, et komisjon on lisanud vaidlustatud otsusesse täiendava õigusliku kvalifikatsiooni, kui ta märkis ühe ja vältava rikkumise osas, et see koosnes mitmest „eraldiseisvast rikkumisest“, kuna just need erinevad konkurentsivastased tegevused moodustavad selle ühe rikkumise.

Üldkohus leidis pealegi, et asjaolu, et aja jooksul muutusid keelatud kokkuleppe teatud tunnused, eelkõige uute osaliste kaasamine, nende arvu vähenemine või keelatud kokkuleppe laienemine, et hõlmata ka äriühingut Hewlett Packard, ei saa takistada komisjonil kvalifitseerida seda keelatud kokkuleppet üheks ja vältavaks rikkumiseks, kuna selle keelatud kokkuleppe eesmärk ei muutunud.

36| Kohtuasi C-700/19 P, **Toshiba Samsung Storage Technology ja Toshiba Samsung Storage Technology Korea vs. komisjon**.

Üldkohus jättis 24. septembri 2019. aasta otsusega **Printeos jt vs. komisjon** (T-466/17, [EU:T:2019:671](#)) rahuldamata mitme standardsete ümbrike ja spetsiaalse trükiga ümbrike müügiga tegeleva äriühingu (edaspidi „hagejad“) hagi, milles esimese võimalusena paluti tühistada osaliselt Euroopa Komisjoni otsus³⁷, millega neile määrati ETLT artikli 101 rikkumise eest trahv (edaspidi „vaidlustatud otsus“). Rikkumine seisnes hagejate ja nelja teise ettevõtjate rühma vahelistes kokkulepetes või kooskõlastatud tegevustes mitmes Euroopa riigis.

Vaidlustatud otsus võeti vastu pärast seda, kui Üldkohus oli põhjenduse puudulikkuse tõttu osaliselt tühistanud³⁸ komisjoni varasema otsuse³⁹, millega määrati hagejatele trahv summas 4 729 000 eurot ja mis võeti vastu kokkuleppemenetluses (edaspidi „esialgne otsus“). Nimetatud kohtuotsuse järel võttis komisjon vastu vaidlustatud otsuse, muutes esialgset otsust, kuid määrates trahvi samas summas.

Üldkohus leidis esiteks, et kui liidu akt tühistatakse menetlusnormi rikkumise tõttu, nagu põhjenduse puudulikkus, ja kui liidu kohus ei kasutanud oma täielikku pädevust, et muuta määratud trahvi, võib komisjon teha uue otsuse, millega määratakse hagejatele trahv, ilma et ta peaks vastama väitele, et rikutud on õiguskindluse põhimõtet, õiguspärase ootuse põhimõtet ja *ne bis in idem*-põhimõtet. Sellega seoses täpsustas Üldkohus, et *ne bis in idem*-põhimõtte kohaldamise eeldus on, et on tehtud sisuline otsus õigusrikkumise kohta või on kontrollitud sellele antud hinnangu õiguspärasust. *Ne bis in idem*-põhimõttega ei ole seega iseenesest vastuolus uue menetluse algatamine sama konkurentsi piirava käitumise suhtes, kui esimene otsus on tühistatud menetluslikel põhjustel, ilma et etteheidetud faktilisi asjaolusid oleks sisuliselt kontrollitud, kuna tühistamisotsus ei tähenda sellises olukorras „õigeksmõistmist“ kriminaal- või väärteoasjades sellele mõistele antud tähenduses. Üldkohus leidis, et see lähenemine kehtib ka juhul, kui trahviotsus tühistatakse puuduliku põhjenduse tõttu, kui see otsus on tehtud kokkuleppemenetluses.

Teiseks, mis puudutab väidet, et trahvisumma kindlaksmääramisel rikuti võrdse kohtlemise põhimõtet, siis leidis Üldkohus, et selle põhimõtte järgimise kontrollimiseks tuleb eristada ühelt poolt asjaomastele ettevõtjatele määratavate trahvide põhisumma kohustuslikult võrdset kindlaksmääramist ja teiselt poolt nende ettevõtjate suhtes 10% ülempiiri kohaldamist määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 teise lõigu alusel, mis võib varieeruda sõltuvalt nende kogukäivetest. Nimelt, kuigi selleks, et kindlaks teha rikkumise majanduslik tähtsus ja iga selles osalenud ettevõtja osakaal, võib komisjon õiguspäraselt valida põhisumma arvutamise meetodi, mis põhineb rikkumisega hõlmatud kogu aasta müügiäärtusel, on ta selles kontekstis kohustatud järgima võrdse kohtlemise põhimõtet. Seevastu trahvide lõppsumma kindlaksmääramisel ei sõltu 10% ülempiiri kohaldamine põhimõtteliselt ei rikkumise majanduslikust tähtsusest, iga osaleva ettevõtja osakaalust ega tema toime pandud rikkumise raskusest või kestusest, vaid on puhtautomaatne ja seotud ainult tema kogukäibega, mistõttu on see kohaldamine võrdse kohtlemise põhimõttega *ipso facto* kooskõlas.

Samas tunnistas Üldkohus vääraks komisjoni analüüsi, mille kohaselt toob määratavate trahvide arvutamise vaheetapis 10% ülempiiri kohaldamise tulemus *ipso facto* kaasa võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olevad tulemused. Üldkohus märkis selle kohta, et järgides sellist lähenemist, mis ei kuulu määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kohaldamisalasse, kasutas komisjon oma kaalutusõigust suuniste määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta punkti 37 alusel. Analüüsinud põhisummade kohandamist, mis viidi läbi selle lähenemisviisi kohaldamisega vaidlustatud otsuse adressaadiks

37] Komisjoni 16. juuni 2017. aasta otsus C(2017) 4112 final, millega muudetakse komisjoni 10. detsembri 2014. aasta otsust C(2014) 9295 final, mis käsitleb [ELTL] artikli 101 kohast ja EMP lepingu artikli 53 kohast menetlust (juhtum AT.39780 – Ümbrikud).

38] Üldkohtu 13. detsembri 2016. aasta kohtuotsus **Printeos jt vs. komisjon** (T-95/15, [EU:T:2016:722](#)).

39] Komisjoni 10. detsembri 2014. aasta otsuse C(2014) 9295 final, mis käsitleb [ELTL] artikli 101 kohast ja EMP lepingu artikli 53 kohast menetlust (juhtum AT.39780 – Ümbrikud).

olevate erinevate ettevõtjate rühmade suhtes, järeldas Üldkohus, et ühte neist rühmadest koheldi teistest soodsamalt ilma objektiivse põhjendusega. Ometi leidis Üldkohus, et hagejad ei saa enda huvides tugineda sellisest ebavõrdsest kohtlemisest tulenevale õigusvastasusele.

Mis puudutab ETL artikli 101 ja riigisisese konkurentsioiguse paralleelset kohaldamist – käesolevas asjas seoses hagejate tegevuse tagajärgedega Hispaania territooriumil, mida käsitleti võrdsuspõhimõtte rikkumist käsitlevas kolmandas väites –, siis tõdes Üldkohus kõigepealt, et vaidlustatud otsus ei puudutanud nimetatud territooriumi ja et Hispaania konkurentsiasutus oli määranud karistused tegevuste eest, mis leidsid aset muul ajal. Üldkohus leidis, et neil asjaoludel nõuab hagejate konkurentsivastase tegevuse täielik ja piisavalt hoiatav karistus just nimelt, et arvesse võetaks kõiki, ka ajalisi selle tegevuse tagajärgi nendele erinevatele territooriumidele, mistõttu ei saa komisjonile ette heita, et ta ei vähendanud nendel samadel põhjustel esialgses ja vaidlustatud otsuses hagejatele määratud trahvi.

2. Kohtupraktika koondumiste valdkonnas

23. mai 2019. aasta kohtuotsuses **KPN vs. komisjon** (T-370/17, [EU:T:2019:354](#)) langetas Üldkohus otsuse seoses Euroopa Komisjoni 3. augusti 2016. aasta otsusega C(2016) 5165 final, millega tunnistatakse siseturu ja Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga kokkusobivaks koondumistehing, millega Vodafone Groupe ja Liberty Global Europe Holding („teavitavad“ pooled) omandavad ühiselt kontrolli täielikult toimivas ühissettevõtjas, mis tegutseb Madalmaade telekommunikatsioonisektoris. Kõnealuse otsuse vaidlustanud hagejaks on teavitavate pooltega konkureeriv Madalmaade ettevõtja, kes tegutseb eelkõige Madalmaades televisiooniteenuste osutamiseks kasutatavate kaabelvõrkude sektoris. Tema hagi puudutas eelkõige vertikaalseid konkurentsiprobleeme televisioonis turustusahelas.

Üldkohus käsitles kõigepealt väidet, et asjaomase turu määratlemisel on tehtud ilmne hindamisviga. Sellega seoses tõi Üldkohus esile, et selleks, et saada teada, kas kaks toodet või teenust kuuluvad samale turule, tuleb teha kindlaks, kas need on eelkõige kliendi seisukohast oma iseloomulike tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad või asendatavad. Käsitletavas asjas leidis Üldkohus, et komisjon ei teinud ilmset hindamisviga, kui ta jättis tasuliste *premium*-sporditelekanalite pakkumise ja ostmise hulgituru rohkem segmentimata, arvestades nende kanalite asendatavust televisiooniteenuste jaemüüjate seisukohast, kuna nende kanalite kliendid ja sisu on sarnased.

Järgmiseks analüüsis Üldkohus ilmse hindamisvea olemasolu seoses koondumise vertikaalse mõjuga, eelkõige tootmissisendite sulgemise mõjuga kanalile Ziggo Sport Totaal tasuliste premium-sporditelekanalite pakkumise ja ostmise hulgiturul. Üldkohus tõi kõigepealt esile, et mitte-horisontaalseid ühinemisi käsitlevate suuniste kohaselt on tootmissisendituru sulgemisega tegu juhul, kui uus üksus piiraks pärast ühinemist tõenäoliselt juurdepääsu toodetele või teenustele, mida ta ilma ühinemiseta oleks tarninud. Turu konkurentsivastase sulgemise stsenaariumi tõenäosuse hindamisel peab komisjon uurima esiteks, kas ühinemisel tekkinud üksus oleks pärast ühinemist võimeline sulgema oluliselt juurdepääsu tootmissisenditele, teiseks, kas tal oleks ajendit seda teha, ning kolmandaks, kas turu sulgemine avaldaks konkurentsile järgnevatel kaubaturgudel märkimisväärset kahjulikku mõju. Need kolm tingimust on kumulatiivsed, mistõttu see, kui üks neist ei ole täidetud, on piisav, et välistada turusisendite konkurentsivastase sulgemise oht. Esimene neist tingimustest saab olla täidetud üksnes siis, kui ühinemisel tekkival vertikaalselt integreeritud äriühingul on oluline turujõud eelneval kaubaturul, see tähendab käesoleval juhul tasuliste premium-sporditelekanalite hulgimüügiturul. Ent Üldkohus leidis, et komisjon ei teinud ilmset hindamisviga, kui ta järeldas vaidlustatud otsuses, et ühinemisel tekkiv üksus ei ole võimeline rakendama turusisendite sulgemise strateegiat, kuna tema turuosa asjaomasel turul on alla 10%.

IV. Riigiabi

1. Vastuvõetavus

Üldkohus (esimene koda laiendatud koosseisus) jättis 19. juuni 2019. aasta kohtuotsustega **NeXovation vs. komisjon** (T-353/15, edasi kaevatud⁴⁰, [EU:T:2019:434](#)) ja **Ja zum Nürburgring vs. komisjon** (T-373/15, edasi kaevatud⁴¹, [EU:T:2019:432](#)) rahuldamata kaks tühistamishagi, millega paluti osaliselt tühistada Euroopa Komisjoni otsus riigiabi kohta Saksamaal asuva Nürburgringi kompleksile vabaajapargi, hotellide ja restoranide ehitamiseks ning autode võidusõitude korraldamiseks.⁴²

Aastatel 2002–2012 andis peamiselt Rheinland-Pfalzi liidumaa (Saksamaa) abi Nürburgringi kompleksi riigi või kohaliku omavalitsuse ettevõtjatest omanikele (edaspidi „müüjad“). Komisjon algatas selle abi suhtes 2012. aastal ETL artikli 108 lõike 2 alusel ametliku uurimismenetluse. Samal aastal kuulutati välja müüjate maksejõuetus ja nende vara otsustati müüa. Algatati pakkumismenetlus, mille tulemusel müüdi kõnealune vara äriühingule Capricorn Nürburgring Besitzgesellschaft GmbH (edaspidi „Capricorn“).

Üks pakkuja, nimelt NeXovation, Inc. ja üks Saksa autospordi ühing, nimelt Ja zum Nürburgring eV esitasid komisjonile kaebused põhjendusel, et pakkumismenetlus ei olnud läbipaistev ega mittediskrimineeriv ega päädinud vara turuhinnaga müümisega. Komisjon tuvastas oma otsuses, et teatavad müüjaid toetavad meetmed olid ebaseaduslikud ja siseturuga kokkusobimatud. Ta otsustas samuti, et riigiabi võimalik tagasinõudmine ei kehti Capricorni suhtes ning et Nürburgringi vara müük Capricornile ei olnud riigiabi. Komisjon oli nimelt seisukohal, et pakkumismenetlus oli läbipaistev ja mittediskrimineeriv. NeXovation, Inc. ja Ja zum Nürburgring eV esitasid komisjoni otsuse peale hagi.

Esiteks märkis Üldkohus seoses otsusega, mis käsitles müüjate ja Capricorni vahelist majanduslikku järjepidevust, et majanduslikku järjepidevust käsitlevat otsust tuleb pidada eelnevalt asjaomase abi kohta tehtud lõpliku otsusega „seotuks ja seda täiendavaks“. Kuivõrd vaidlustatud otsus on müüjatele antud abi suhtes läbiviidud ametliku uurimismenetluse tulemusel tehtud otsusega seotud ja seda täiendav otsus, siis saavad hagejad väita, et see otsus puudutab neid isiklikult, ainult juhul, kui otsus individualiseerib nad analoogsel moel sellise otsuse adressaadiga; nii see käesoleval juhul aga ei olnud.

Seoses otsusega, mis käsitleb vara Capricornile müümist, see tähendab otsusega, mis tehti riigiabi esialgse uurimise etapi, mitte ametliku uurimismenetluse lõpus, asus Üldkohus järgmiseks seisukohale, et põhimõtteliselt võib iga ettevõtja, kes tugineb kas tegelikule või potentsiaalsele konkurentsisuhtele, olla asjasse puutuv isik ETL artikli 108 lõike 2 tähenduses. Seetõttu leidis Üldkohus, et kõnealust otsust puudutavas osas on hagejatel huvitatud pooltena hagi esitamise õigus ning neil säilib põhjendatud huvi seoses nende menetlusõiguste kaitsega, mis neil on huvitatud pooltena ETL artikli 108 lõike 2 alusel.

40| Kohtuasi C-665/19 P, **NeXovation vs. komisjon**.

41| Kohtuasi C-647/19 P, **Ja zum Nürburgring vs. komisjon**.

42| Komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2016/151 riigiabi SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN) kohta, mida Saksamaa andis Nürburgringile (ELT 2016, L 34, lk 1).

Üldkohus märkis viimaks, et kui ettevõtja müük toimub avatud, läbipaistva ja tingimusteta pakkumismenetluse kaudu, võib eeldada, et turuhind vastab kõige kõrgemale pakkumusele, ent esiteks tuleb kindlaks teha, kas see pakkumus on siduv ja usutav, ning teiseks, et peale hinna ei ole muude majanduslike teguritega arvestamine põhjendatud.

2. Mõiste „riigiabi”

a. Majanduslik eelis

26. veebruaril 2019 kuulutatud kohtuotsuses **Fútbol Club Barcelona vs. komisjon** (T-865/16, edasi kaevatud⁴³, [EU:T:2019:113](#))⁴⁴ tühistas Üldkohus komisjoni 4. juuli 2016. aasta otsuse (EL) 2016/2391 riigiabi nr SA.29769 (2013/C) (ex 2013/NN) kohta, mida Hispaania on andnud teatavatele jalgpalliklubidele, kuna komisjon ei olnud õiguslikult piisavalt tõendanud, et kõnealune meede andis majandusliku eelise üksustele, kellele seda kohaldatakse.

Vaidlustatud otsuses käsitleti 1990. aastal vastu võetud Hispaania seadust, mis kohustas kõiki Hispaania professionaalseid spordiklubeid muutma oma vormi spordiga seotud piiratud vastutusega äriühinguteks, välja arvatud professionaalsed spordiklubid, kes olid selle seaduse vastuvõtmisele eelnevatel aastatel kasumit teeninud. Hageja – Fútbol Club Barcelona – ning veel kolm professionaalset jalgpalliklubi, kes kuulusid nimetatud erandi kohaldamisalasse, olid valinud võimaluse jätkata tegevust mittetulundusühinguna ning nende tulule kohaldati selle alusel maksustamise erimäära. Kuna see maksustamise erimäär oli kuni 2016. aastani madalam määra, mida kohaldati spordiga seotud piiratud vastutusega äriühingutele, siis järeldas komisjon vaidlustatud otsuses, et nende õigusnormidega kehtestatud äriühingu tulumaksu sooduskord, mida kohaldati neljale asjaomasele klubile, kujutas endast õigusvastast abikava, mis on siseturuga kokkusobimatu, ning kohustas Hispaania Kuningriiki seda lõpetama ja nõudma abisaajatelt tagasi neile makstud individuaalse abi.

Üldkohus lükkas oma otsuses esmalt tagasi väite ELTL artikli 49 rikkumise kohta, mille kohaselt komisjon oleks hageja sõnul pidanud järeldama, et professionaalsetele spordiklubidele pandud kohustus muuta oma vorm spordiga seotud piiratud vastutusega äriühinguks oli nimetatud artikliga vastuolus. Sellega seoses tuletas Üldkohus meelde, et välja arvatud olukorras, kui kõnealuse abimeetme kokkusobimatus tulenes ELTL artikli 49 rikkumisest, ei ole komisjonil pädevust tuvastada ELTL artikli 49 eraldiseisvat rikkumist ning teha sellest tingitud õiguslikke järeldusi.

Seejärel analüüsis Üldkohus väidet, mis käsitles komisjoni väidetavaid vigu, kui ta analüüsis eelist, mida õigusnormid neljale asjaomasele klubile andsid. Olles märkinud, et komisjonil on kohustus vaadelda keerulisi meetmeid nende kogumis, et määrata kindlaks, kas need annavad abisaajatele majandusliku eelise, mida nad ei oleks saanud turu tavapärastel tingimustel, täpsustas Üldkohus, et see on ka nii abikava hindamisel. Ehkki komisjon võib abikava puhul piirduda kõnealuse kava üldiste ja abstraktsete omaduste analüüsiga,

43| Kohtuasi C-362/19 P, **komisjon vs. Fútbol Club Barcelona**.

44| Vt sellel teemal ka 20. märtsi 2019. aasta kohtuotsus **Hércules Club de Fútbol vs. komisjon** (T-766/16, [EU:T:2019:173](#)), 22. mai 2019. aasta kohtuotsus **Real Madrid Club de Fútbol vs. komisjon** (T-791/16, [EU:T:2019:346](#)) ja 26. veebruari 2019. aasta kohtuotsus **Athletic Club vs. komisjon** (T-679/16, ei avaldata, [EU:T:2019:112](#)).

ilma et ta peaks hindama iga üksikut kohaldamise juhtu eraldi, et teha kindlaks, kas see sisaldab abi elemente, peab see hindamine siiski hõlmama kõnealuse abikava erinevaid tagajärgi, mis võivad olla abisaajatele nii soodsad kui ka ebasoodsad, kui väidetava eelise ebaselge laad ilmneb kava enda omadustest.

Kuna vaidlustatud otsuses käsitletud liikmesriigi õigusnormidega kitsendatakse Hispaania profispordi sektoris mittetulundusüksuste maksustamiskorra isikulist kohaldamisala, siis analüüsis Üldkohus küsimust, kas komisjon on vaidlustatud otsuses õiguslikult piisavalt tõendanud, et mittetulundusüksuste maksustamiskord tervikuna võis panna üksused, kellele seda kohaldatakse, soodsamasse olukorda kui see, milles nad oleksid siis, kui nad tegutseksid spordiga seotud piiratud vastutusega äriühingute vormis. Üldkohus leidis aga, et see ei ole nii. Nimelt olles rõhutanud, et komisjoni valduses olid vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel andmed, mis tõstsid esile mittetulundusüksuste maksustamiskorra eripära – nimelt maksustamisel madalam mahaarvamiste ülempiir erakorralise tulu reinvesteeringu korral, võrreldes sellega, mida kohaldati spordiga seotud piiratud vastutusega äriühingutele – järeldas Üldkohus, et komisjoni esitatud argumendid ei võimalda välistada, et mittetulundusüksustele kohaldatavast korrast tulenev väiksem mahaarvamise võimalus tasakaalustab eelise, mis saadakse neile üksustele kohaldatavast madalamast nominaalsest maksumäärast. Kuna komisjon ei täitnud õiguslikult piisavalt oma kohustust tõendada, et vaidlusalune meede andis soodustatud isikutele eelise, siis järeldas Üldkohus, et on rikutud ELTL artikli 107 lõiget 1, ning tühistas vaidlustatud otsuse.

b. Riigile omistatavus – Riigi ressursside kasutamine

Üldkohus tühistas 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega *Itaalia jt vs. komisjon* (T-98/16, T-196/16 ja T-198/16, edasi kaevatud⁴⁵, [EU:T:2019:167](#)) ELTL artikli 263 alusel esitatud tühistamishagist tulenevalt komisjoni otsuse 2016/1208⁴⁶ riigiabi kohta, mida Itaalia oli andnud Itaalia pangale Banca Tercas, kuna Üldkohtu hinnangul oli see institutsioon jõudnud väärale järeldusele, et vaidlusalused meetmed olid omistatavad riigile ja eeldasid riigi ressursside kasutamist.

Itaalia pank Banca Popolare di Bari (BPB) väljendas 2013. aastal oma huvi osaleda märkimises ühe teise Itaalia panga, Banca Tercas – kelle suhtes oli Itaalia Vabariigi keskpank, Banca d'Italia (Itaalia Keskpank), pärast õigusrikkumiste tuvastamist algatanud 2012. aastal erakorralise haldamise menetluse – kapitali suurendamiseks. BPB seadis selle tehingu tingimuseks, et Fondo Interbancario di Tutela dei Depositi (FITD) katab Banca Tercase varalise puudujäägi ning sellega seoses viiakse eelnevalt läbi ka audit. FITD on Itaalia eraõiguse alusel asutatud vastastikusel abil põhinev pankade konsortium, kellel on õigus sekkuda oma liikmete toetuseks mitte ainult seaduses ette nähtud hoiuste tagamiseks mõne oma liikme halduskorras sundlikvideerimise korral (kohustuslik sekkumine), vaid ka vabatahtlikkuse alusel vastavalt oma põhikirjale, kui see sekkumine võimaldab vähendada kulusid, mis tema liikmetel võivad tekkida seoses hoiuste tagamise kohustusega (vabatahtlikud sekkumised, sh vaidlusalune vabatahtlik toetav või ennetav sekkumine).

Aastal 2014 otsustas FITD pärast seda, kui ta oli veendunud, et Banca Tercase toetuseks sekkumine oli majanduslikult soodsam kui selle panga hoiustajatele hoiuste hüvitamine, katta tema negatiivne omakapital ja anda talle teatud tagatised. Banca d'Italia kiitis need meetmed heaks. Euroopa Komisjon algatas nende

⁴⁵ Kohtuasi C-425/19 P, *komisjon vs. Itaalia jt*.

⁴⁶ Komisjoni 23. detsembri 2015. aasta otsus (EL) 2016/1208 riigiabi SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN) kohta, mida Itaalia andis Tercase pangale (ELT 2016, L 203, lk 1).

meetmete suhtes põhjaliku uurimise, kuna tal tekkisid kahtlused, kas need on kooskõlas liidu riigiabieeskirjadega. Otsuses 2016/2018, mis on käesolevas kohtuasjas esitatud hagi esemeks, jõudis ta järeldusele, et asjaomased meetmed kujutavad endast riigiabi, mida Itaalia andis Banca Tercasele.

Pärast seda, kui Üldkohus oli tuletanud meelde Euroopa Kohtu praktikat seoses abiks kvalifitseerimisega ETL artikli 107 tähenduses, analüüsis ta esiteks, kas nimetatud meetmed olid omistatavad Itaalia riigile, ning teiseks, kas neid oli rahastatud riigi ressurssidest.

Üldkohus otsustas niisiis esiteks, et komisjon oli eksinud oma hinnangus, et ta on tõendanud Itaalia ametiasutuste poolt sisulise riikliku kontrolli teostamist selle üle, kuidas FITD Banca Tercase kasuks sekkumise kindlaks määras, sest komisjon ei olnud õiguslikult piisavalt tõendanud Itaalia ametiasutuste osalemist kõnealuse meetme vastuvõtmisel ega järelkult ka meetme riigile omistatavust ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Olles meelde tuletanud, et eraõigusliku üksuse võetud meetme puhul tuleb komisjonil tõendada, et on piisavalt kaudseid tõendeid, millest järeldada, et meede rakendati ametiasutuste mõju või tegeliku kontrolli all, uuris Üldkohus järjestikku FITD-le antud avaliku võimu volituse ulatuse teemat ja seejärel FITD sõltumatust sekkumismeele võtmisel.

Esimesel teemal leidis ta esiteks, et FITD toetava sekkumise eesmärk oli peamiselt tema liikmete erahuvide kaitse, ning teiseks, et ta ei rakendanud mingisuguseid Itaalia õigusnormidega antud avaliku võimu volitusi. Ta märkis sellega seoses eelkõige, et Itaalia seadusega FITD-le antud volitus seisnes üksnes hoiuste tagamise süsteemina hoiustajatele hoiuste hüvitamises (kuni 100 000 eurot hoiustaja kohta), kui konsortsiumi liikmest panga suhtes on algatatud halduskorras sundlikvideerimine, ning et väljaspool seda raamistikku ei tegutsenud FITD selleks, et täita mõnda Itaalia õigusnormidega talle pandud avaliku huvi eesmärki. Ta järeldas sellest, et toetavatel sekkumistel oli seega muu eesmärk kui halduskorras sundlikvideerimise korral hoiustajatele hüvitise maksmine ning need ei kujutanud endast avaliku võimu volituse rakendamist.

Teisel teemal leidis Üldkohus, et komisjon ei olnud tõendanud Itaalia ametiasutuste seotust kõnealuse meetme võtmisega. Üldkohus märkis selle kohta, et FITD on eraõiguslik konsortsium, kes oma põhikirja kohaselt tegutseb oma liikmete „nimel ja huvides“ ning et tema juhtorganid valitakse FITD üldkoosolekul ja nagu ka üldkoosolek koosnevad need eranditult konsortsiumi liikmeteks olevate pankade esindajatest. Neil asjaoludel tuvastas Üldkohus muu hulgas, et see, et Banca d'Italia andis FITD-le loa Banca Tercase toetuseks sekkuda, ei ole tõend, mis võimaldaks kõnealuse meetme riigile omistada, kuna viimane piirdus sellega, et ta teostas usaldatavusnõuete täitmise järelevalve raames kontrolli nende kooskõla üle õigusliku raamistikuga. Samuti leidis ta, et ka asjaolu, et Banca d'Italia esindajad osalesid FITD juhtorganite koosolekutel, ei võimalda kõnealust meedet riigile omistada, kuna neil oli vaid vaatleja roll ilma mis tahes hääleõiguseta või nõuandva hääleta. Ta leidis lisaks, et komisjon ei ole esitanud ühtegi tõendit, millest ilmneks, et Banca d'Italia on ühelt poolt FITD ja teiselt poolt BPB ja erihalduri vahelisi läbirääkimisi otsustavalt mõjutanud, kuna see läbirääkimine on üksnes pädevate järelevalveasutustega toimuva legitiimse ja tavapärase dialoogi väljendus, mis võimaldab Banca d'Italia olla sündmuste käiguga kursis, et teha kiiremini oma otsus kõnealuseks meetmeks loa andmise kohta, kui FITD juhtorganid on otsustanud sellise meetme võtta. Lisaks ei ole komisjon tõendanud, et Banca d'Italia poolt FITD-le tehtud üleskutsel jõuda BPBga Banca Tercase negatiivse omakapitali katmise osas tasakaalustatud kokkuleppele, oleks olnud mingisugust mõju FITD otsustele Banca Tercase kasuks sekkuda. Lõpuks märkis Üldkohus, et asjaolu, et erihalduril on õigus algatada FITD toetava sekkumiseni viia võiv menetlus, esitades FITD-le sellekohase taotluse, mis ei ole siduv, ei võimalda samuti seada FITD sõltumatust kahtluse alla, kuna sellise taotluse esitamine ei kohusta FITDd sugugi seda rahuldama, FITD otsustab sellise sekkumise sisu üle iseseisvalt ning FITD kinnitab, et ta võib ise algatada sekkumismenetluse, ning FITD põhikiri ega Itaalia õigus ei sätesta selle kinnitusega võrreldes vastupidist.

Teiseks otsustas Üldkohus, analüüsides kolme asjaolu, mille alusel komisjon järeldas, et FITD sekkumist oli rahastatud riigi ressurssidest, et see institutsioon ei olnud tõendanud, et Banca Tercasele antud rahalisi vahendeid kontrollisid Itaalia ametiasutused ning seega olid need viimaste käsutuses.

Ta ei nõustunud seega esiteks järeldusega, et FITD-l oli avaliku võimu volitus ning FITD oli Banca Tercase toetuseks sekkunud selleks, et kaitsta hoiustajate hoiuseid, viidates selles osas analüüsile, mis oli tehtud FITD sekkumise omistamisel riigile. Teiseks jõudis ta seisukohale, et komisjon ei olnud suutnud tõendada, et Banca d'Italia oli püüdnud FITD käsutuses olevate ressursside kasutamise ametliku seaduspärasuse kontrolli kaudu suunata tema käsutusse antud eraressursside kasutamist. Kolmandaks leidis ta, et asjaolu, et FITD poolt sekkumise rahastamiseks kasutatud panused olid kohustuslikud, kuna tema liikmetest pankadel ei ole tegelikult muud võimalust, kui tema liikmeks astuda, ja nad ei saa FITD otsuste suhtes vetoõigust kasutada või otsustatud sekkumises mitte osaleda, jääb peamiselt teoreetiliseks ega mõjuta käesoleval juhul kõne all olevat sekkumist. Ta märkis sellega seoses eelkõige, et FITD poolt sekkumiseks kasutatud rahalised vahendid olid eraressursid, mille olid andnud selle konsortsiumi liikmeks olevad pangad, et FITD liikmete kohustus sekkumisse panustada ei tulenenud mitte õigusnormist, vaid eraõiguslikust põhikirja punktist, mis kaitseb nende liikmete iseseisvat otsustusõigust, et enne, kui FITD otsustas sekkuda ja kaasata oma liikmete eraressursid, oli ta teinud kindlaks, et selle sekkumise kulu on madalam kulust, mis tuleks tema liikmetel kanda Banca Tercase likvideerimise ja seega hoiustajate hoiuste seadusliku tagatise realiseerimise korral, mistõttu oli nimetatud sekkumine BPB, Banca Tercase ja kõigi tema liikmete huvides.

3. Riigisisised maksumeedmed

a. Riigisiseste sadamate kasuks võetud meetmed

30. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **UPF vs. komisjon** (T-747/17, [EU:T:2019:271](#)) jättis Üldkohus põhjendamatu tõttu rahuldamata tühistamishagi, mille oli esitanud Union des ports de France (UPF) Euroopa Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsuse⁴⁷ peale, millega aluslepingu olemasolevat riigiabi käsitlevate eeskirjade alusel tunnistati siseturuga kokkusobimatuks Prantsusmaa poolt oma sadamatele kohaldatud äriühingu tulumaksust vabastamise kord ja kohustati see kehtetuks tunnistama.⁴⁸

Vaidlustatud otsus tehti pärast seda, kui 2013. aastal viidi läbi uurimine kõigis liikmesriikides, et saada ülevaade nende sadamate toimimise ja maksustamise kohta, ning selles järeldati, et sadamasektoris tegutsevate ettevõtjate äriühingu tulumaksust vabastamise meede kujutab endast olemasolevat abikava, mis on siseturuga kokkusobimatu. Seetõttu kohustati vaidlustatud otsuses see meede tühistama ja kohaldama sellest kasu saanutele äriühingu tulumaksu alates selle otsuse vastuvõtmisele järgneva eelarveaasta algusest.

Üldkohus sedastab kõigepealt, et ehkki vaidlustatud otsus ei tekita õiguslikke tagajärgi abikavast kasu saajatele ilma Prantsuse ametiasutuste poolt täitmismeetmeid vastu võtmata, on UPFi kui oma liikmeid kaitsval ja esindaval kutseühendusel siiski õigus esitada vaidlustatud otsuse peale hagi, kuivõrd need liikmed ei ole ise hagi esitanud. Sellega seoses märgib ta, et UPFi liikmed on kõik Prantsusmaa sadamad või suured meresadamad või selliseid sadamaid haldavad kaubanduskojad, kellele seaduse alusel seda maksuvabastust kohaldata. Lisaks, kuna need liikmed on dekreedil alusel asutatud avalik-õiguslikud juriidilised isikud, mille asutamine

⁴⁷| Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsus (EL) 2017/2116 Prantsusmaa rakendatud abikava SA.38398 (2016/C, ex 2015/E) kohta – Prantsusmaa sadamate maksustamine (ELT 2017, L 332, lk 24; edaspidi „vaidlustatud otsus“).

⁴⁸| ELTL artikli 107 lõige 1.

ei toimu erainitsiatiivil, siis kuuluvad nad niisuguste ettevõtjate piiratud ringi, kes olid vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel kindlakstehtavad ja kes võivad tugineda tegeliku abisaaja staatusele olemasoleva abikava alusel.

Üldkohus märgib siiski, et vaidlustatud otsuses ei ole õigusnormi rikutud, ja lükkab tagasi kõik UPFi etteheited, eelkõige need, mis puudutavad vigu, mida komisjon on väidetavalt teinud Prantsuse sadamate tegevuse majandusliku laadi hindamisel ja nende sadamate kvalifitseerimisel ettevõtjateks. Ta sedastab niisiis, et vaidlustatud otsusest ilmneb selgelt, et sellega peetakse silmas maksuvabastuse saanute majandustegevusest tekkinud tulu, ning neid üksusi loetakse ettevõtjateks üksnes sellise tegevuse osas. Ühtlasi leiab Üldkohus, et on põhjendatud hinnang, mille kohaselt Prantsuse sadamate tegevus väljaspool avaliku võimu ülesannete teostamist, näiteks meretranspordi kontrollimine ja julgeoleku tagamine või saastevastase järelevalve teostamine, on laadilt majandustegevus. Nimelt asjaolu, et üksus teostab osa oma tegevuste puhul avalikku võimu, ei takista iseenesest selle üksuse kvalifitseerimist ettevõtjaks tema ülejäänud majandustegevusega seoses. Lisaks, kui üksuse majandustegevus on eraldiseisev tema poolt avaliku võimu teostamisest, tuleb ta kvalifitseerida ettevõtjaks tema tegevuse selle osa suhtes.

Ühtlasi leiab Üldkohus, et komisjon ei ole teinud viga hinnangus konkurentsi moonutamise ja kaubanduse mõjutamise tingimustele. Ta järeldeb eeskätt, et isegi kui saarte või ülemerepiirkondade mõnede sadamate individuaalse olukorra analüüsist võib ilmneda, et kõnealused tingimused ei ole täidetud, siis abikava puhul peab nimetatud analüüsi tegema nimelt liikmesriik abi tagasinõudmise etapis või hiljem, järgides komisjoni ja selle liikmesriigi vahelise lojaalse koostöö põhimõtet.

Üldkohus järeldeb samuti, et komisjon ei ole teinud viga olemasoleva abi kontrollimise menetluses, kui ta nõudis, et Prantsuse ametiasutused tõendaksid, et maksuvabastus oli siseturuga kokkusobiv. Ta märgib sellega seoses, et ei ole mingit põhjust ametliku uurimismenetluse staadiumis eristada uuele abile ja olemasolevale abile kohaldatavat menetlust ega järeldada, et tõendamiskoormis on ümberpööratud juhul, kui analüüsitakse olemasoleva abikava kokkusobivust siseturuga.

Lõpuks leiab Üldkohus, et komisjon ei rikkunud hea halduse põhimõtet, kui ta algatas menetlused üksnes kolme liikmesriigi suhtes, jäädes mitteaktiivseks tema 2013. aastal uuritud liikmesriikide suhtes, kes olid tunnistanud, et nad kohaldavad oma sadamatele maksurežiimi, mis kaldub üldnormidest kõrvale. Ta märgib eeskätt, et erapooletuse kohustus ei saa komisjoni sundida viima korraga läbi uurimisi või võtta vastu siduvaid otsuseid riigiabimenetluste raames. Lisaks ei saa liikmesriigi poolt asutamislepinguga talle pandud kohustuse rikkumist põhjendada sellega, et teised liikmesriigid rikuvad samuti seda kohustust.

20. septembri 2019. aasta kohtuotsuses ***Havenbedrijf Antwerpen et Maatschappij van de Brugse Zeehaven vs. komisjon*** (T-696/17, [EU:T:2019:652](#)) jättis Üldkohus rahuldamata Antwerpeni ja Bruges'i sadamate tühistamishagi Euroopa Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsuse peale, millega tunnistati äriühingute tulumaksust vabastamise kord, mida nende sadamate suhtes kohaldati, aluslepinguga kokkusobimatuks riigiabiks, ja kohustati asjaomast maksuvabastust tühistama.⁴⁹

Vaidlustatud otsuses, mis võeti vastu pärast kõikides liikmesriikides 2013. aastal läbi viidud küsitlust, mille eesmärk oli saada ülevaade nende sadamate toimimisest ja maksustamisest, tuvastati, et meede, millega vabastati 1992. aasta tulumaksuseadustiku (edaspidi „CIR“) artikli 180 punktis 2 nimetatud Belgia sadamad äriühingute tulumaksust, kujutab endast olemasolevat riigiabi, mis on siseturuga kokkusobimatu. Seejärel kohustati selle otsusega asjaomast maksuvabastust tühistama ja kohaldama alates otsuse vastuvõtmisele järgnenud aasta algusest nimetatud sadamate tulu suhtes äriühingute tulumaksu.

⁴⁹ Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsus (EL) 2017/2115 Belgia rakendatud abikava SA.38398 (2016/C, ex 2015/E) kohta – Belgia sadamate maksustamine (ELT 2017, L 332, lk 1), edaspidi „vaidlustatud otsus“.

Üldkohus jättis selles asjas hagi põhjendamatusse tõttu rahuldamata, leides, et komisjon tegutses õiguspäraselt, kui ta järeldas, et asjaomased kaks sadamat tuli kvalifitseerida ettevõtjateks, kuna nad teostasid majandustegevust, ja et nende suhtes kohaldatud maksuvabastus andis neile eelise ja oli seega riigiabi käsitlevate õigusnormide⁵⁰ kohaselt valikuline.

Nimelt esimesena otsustas Üldkohus, et komisjonil oli õigus järeldada, et sadamate tegevus oli vähemalt osaliselt majandustegevus, mis seisnes selles, et nad võimaldasid „sadamatasuks“ nimetatava hüvitise eest laevadele juurdepääsu sadamataristule ja osutasid tasu eest eriteenuseid, nagu lootsimine, tõstmine, stividori- või sildumisteenused, ning et nad andsid teatavad taristuobjektid või teatud territooriumi ettevõtjate käsutusse, kes kasutasid neid oma isiklikeks vajadusteks või selleks, et pakkuda nimetatud eriteenuseid. Üldkohus täpsustas sellega seoses esiteks, et asjaolu, et sadamatele võib delegeerida teatavate avaliku võimu volituste teostamise, mis ei ole majanduslikku laadi, nagu mereliikluse kontroll ja ohutus või saastevastane järelevalve, või panna kohustuse osutada üldist huvi pakkuvaid teenuseid, ei takista iseenesest nende kvalifitseerimist ettevõtjateks, kui nad tegelevad ka majandustegevusega, mis seisneb turul tasu eest kaupade ja teenuste pakkumises. Teiseks tõdes kohus, et ei ole tõendatud, et sadamate majandustegevus on puhtalt kõrvaltegevus, mis on eraldiseisev tema poolt avaliku võimu volituste teostamisest. Lõpuks otsustas ta, et isegi kui pidada sadamaid seaduslikeks monopolideks ja kui Belgias erakapitalil põhinevaid sadamaettevõtjaid, kellega nad konkureeriks, ei ole, on siiski olemas sadamateenuste turg, millel liidu erinevad meresadamad konkureerivad, eelkõige Hamburgi–Rotterdam–Antwerpeni liinil.

Teisena otsustas Üldkohus, et komisjon järeldas õigesti, et äriühingute tulumaksu vabastus, mida CIRi artikli 180 punkti 2 alusel nende kahe sadama suhtes kohaldati, andis neile valikulise eelise ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Kohus meenutas sellega seoses kõigepealt, et maksumeetme valikuliseks kvalifitseerimisel peab kontrollimisel esmalt kindlaks tegema võrdlusraamistiku, ehk selle, milline on kohaldatav üldine või „tavapärane“ maksustamiskord, ja seejärel tõendama, et kõnealune maksumeede teeb üldisest korrast erandi, kuna see eristab ettevõtjaid, kes üldise korraga taotletava eesmärgi seisukohast on võrreldavas õiguslikus ja faktilises olukorras.

Käesoleval juhul nägi CIRi artikkel 1 ette, et äriühingud on kohustatud tasuma äriühingute tulumaksu ja juriidilised isikud, kes ei ole äriühingud, on kohustatud tasuma juriidiliste isikute tulumaksu. CIRi artikli 2 punkti 5 alapunkt a määratles äriühinguna mis tahes õigusvõimelise üksuse, mis tegeleb tulu teeniva tegevuse või tehingutega.

Selles kontekstis otsustas Üldkohus kõigepealt, et komisjon järeldas põhjendatult, et sadamad on põhimõtteliselt „äriühingud“, kuna suurem osa nende tegevusest on majandustegevus, ja et CIRi artikli 180 punkti 2 puudumisel oleks sadamate suhtes kohaldatav äriühingute tulumaks, kuna nad teevad tulu teenivaid tehinguid, mitte aga juriidiliste isikute tulumaks vastavalt CIRi artiklites 1 ja 2 sätestatule. Kuna CIRi artikli 180 punkt 2 kehtestab asjaomastele sadamatele tingimusteta vabastuse äriühingute tulumaksust, olgugi et need tegelevad tulu teenivate tegevuste või tehingutega CIRi artikli 2 punkti 5 tähenduses, ei kuulu need sätted võrdlusraamistiku loogikasse ja kujutavad endast seega erandit sellest raamistikust. Kohus tõdes seejärel, et komisjon järeldas õigesti, et see erand kohtleb erinevalt äriühinguid, kes peavad tasuma äriühingute tulumaksu, ja sadamaid, olgugi et arvestades võrdlusraamistiku eesmärki – milleks on maksustada selliste äriühingute tulu, kes tegelevad tulu teenivate tegevuste või tehingutega – olid nad võrreldavas olukorras. Lõpuks järeldas Üldkohus, et seda erandit ei õigusta tulude maksustamise korra laad ja ülesehitus. Ta märkis sellega seoses eelkõige, et kuna määrav kriteerium äriühingute tulumaksu kohaldamisel on asjaomase üksuse tegevuse või tehingute tulu teeniv laad, ei ole asjaolud, et sadamad ei jaota teenitud kasumit, vaid reinvesteervad selle, et nende tegevuse eesmärk läheb kaugemale nende isiklikest huvidest, et neil puudub põhikirjaline kasumi teenimise

50| ELTL artikli 107 lõige 1.

eesmärk, et nad moodustavad osa avalikust võimust ning et nad tagavad üldhuviteenustega seotud ülesannete täitmise, piisavad selleks, et põhjendada maksusüsteemi aluspõhimõtteid arvestades soodsamat maksualast kohtlemist võrreldes teiste äriühingutega.

b. Hargmaisesse kontserni kuuluvate äriühingute maksustamine

14. veebruaril 2019 kuulutatud kohtuotsuses **Belgia ja Magnetrol International vs. komisjon** (T-131/16 ja T-263/16, edasi kaevatud⁵¹, [EU:T:2019:91](#)) tühistas Üldkohus ELTL artikli 263 alusel esitatud tühistamishagi läbivaatamisel komisjoni 11. jaanuari 2016. aasta otsuse (EL) 2016/1699, millega Belgia poolt alates 2004. aastast kohaldatud kord, millega hargmaisesse kontserni kuuluvate Belgia üksuste ülemäärane kasum vabastati maksust, tunnistati õigusvastaseks riigiabiks ja ühisturuga kokkusobimatuks ning seetõttu kohustati see tagasi nõudma⁵².

1992. aasta tulumaksuseadustiku (edaspidi „CIR 92“) artikli 185 lõike 2 punkti b kohaselt – mis põhineb Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) tulu- ja kapitalimaksu käsitleva näidislepingu artiklis 9 kehtestatud turuväärtuse põhimõttel – võib juhtumipõhiselt hargmaisesse kontserni kuuluvate äriühingute maksubaasi positiivselt või negatiivselt kohandada maksukohustuslase esitatud olemasolevate andmete põhjal, korrigeerides piiriülestest kontsernisestest tehingutest tulenevat kasumit, kui siirdehinnad ei vasta turumehhanismidele ja turuväärtuse põhimõttele. Positiivne kohandamine võimaldab hargmaisesse kontserni kuuluval residendist äriühingul suurendada kasumit nii, et see hõlmab ka kasumit, mille residendist äriühing oleks pidanud saama konkreetse tehingu toimumisel turuväärtuse kontekstis. Seevastu negatiivse kohandamise eesmärk on vältida topeltmaksustamist või lõpetada selle kohaldamine. Neid kohandamisi võib Belgia maksuamet heaks kiita eelotsusega (*tax ruling*).

Üldkohus lükkas esimesena tagasi väite, et komisjon on väidetavalt sekkunud Belgia ainupädevusse otsese maksustamise valdkonnas. Sellega seoses tuleb meenutada, et kuigi liidu õiguse praeguses arengujärgus kuulub otsese maksustamise valdkond liikmesriikide pädevusse, peavad viimased selle teostamisel siiski arvestama liidu õigusega. Kuid meede, millega ametivõimud annavad teatavatele ettevõtjatele maksusoodustust, mis asetab soodustuse saajad teistest maksumaksjatest soodsamasse olukorda, võib kujutada endast riigiabi. Kuna komisjon on pädev kontrollima riigiabi käsitlevate normide täitmist, siis ei saa talle seega ette heita oma pädevuse ületamist.

Teisena järeldas Üldkohus, et komisjon on siinses asjas väärtalt järeldanud, et esines abikava määruse 2015/1589⁵³ artikli 1 punkti d tähenduses. Selle sätte tähenduses on abikava „mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse ilma edasiste rakendusmeetmeteta anda individuaalset abi õigusaktis üldiselt ja abstraktselt määratletud ettevõtjatele, ja mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse anda eriprojektiga sidumata abi ühele või mitmele ettevõtjale määramata ajaks ja/või määramata ulatuses. Üldkohtu sõnul tähendab see määratlus esiteks, et kuna individuaalset abi antakse edasisi rakendusmeetmeid kohaldamata, peavad kõnealuste abikavade kesksed elemendid tingimata selguma sätetest, mis on kindlaks määratud kui kõnealuse abikava alus. Teiseks tähendab see, et nimetatud kava rakendavatel riiklikel asutustel ei ole kaalutlusruumi asjaomase abi kesksete elementide kindlaks määramisel ega selle andmise põhjendatuse osas, vaid riiklike asutuste pädevus peab piirduma üksnes nende sätete tehnilise kohaldamisega, mis peaks endast kujutama kõnealust abikava,

51| Kohtuasi C-337/19 P, **komisjon vs. Belgia ja Magnetrol International**.

52| Komisjoni 11. jaanuari 2016. aasta otsus (EL) 2016/1699 ülemäärase kasumi maksuvabastust käsitleva riigiabikava SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN) kohta, mida rakendas Belgia (teatavaks tehtud numbri C(2015) 9837 all) (ELT 2016, L 260, lk 61).

53| Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9).

vajaduse korral eelnevalt kontrollides, kas taotlejad vastavad abi saamise eeltingimustele. Lõpuks, kolmandaks peavad abikava aluseks olevates õigusaktides abisaajad olema määratletud üldiselt ja abstraktselt, isegi juhul, kui neile antakse abi määramata ajaks ja/või määramata ulatuses.

Siinses asjas märgib Üldkohus esiteks, et ehkki teatavad abikava kesksed elemendid, mille komisjon on otsuses (EL) 2016/1699 esile tõstnud, võivad küll tuleneda selles otsuses kindlaks määratud dokumentidest, ei kehti see kõikide kesksete elementide kohta, sh ülemäärase kasumi kaheetapilise arvutamise meetod, mis hõlmab tehingupõhise tootluse meetodit, ja investeringute, uute töökohtade loomise, tsentraliseerimise või Belgias tegevuse laiendamise nõue. Järelikult sõltub nende aktide rakendamine ja väidetava abi andmine tingimata edasiste rakendusmeetmete võtmisest. Teiseks leiab Üldkohus, et Belgia maksuametil on ülemäärase kasumi suhtes eelotsuseid tehes kaalutlusõigus kõigi vaidlusaluse maksuvabastuse süsteemi kesksete elementide kohta, mis võimaldab neil mõjutada maksuvabastuse laadi, suurust või selle andmise tingimusi, mis samuti välistab abikava olemasolu. Ta märgib sellega seoses, et kui maksuamet võttis vastu negatiivse kohandamise otsuse, ei olnud tegemist kohaldatava õigusliku raamistiku tehnilise kohaldamisega, vaid vastupidi, maksuamet hindas „juhtumipõhiselt“ kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt iga taotlust asjaomase üksuse esitatud aruannete ja tõendite alusel, selleks et otsustada, kas nimetatud korrigeerimise võimaldamine on õigustatud. Kolmandaks märgib Üldkohus, et abisaajad, kellele kohaldati väidetavat abikava (mida CIR 92 artikli 185 lõike 2 punkti b kohaselt kohaldatakse hargmaisesse kontserni kuuluvatele äriühingutele nende vastastikustes piiriülestes suhetes), ei ole määratletud üldiselt ja abstraktselt abikava aluseks olevates komisjoni tuvastatud õigusaktides, nii et neid tuleks tingimata määratleda edasistes rakendusmeetmetes. Viimaks leidis Üldkohus neljandaks, et komisjon ei ole suutnud tõendada, et Belgia maksuameti toimimisviis, mille ta tuvastas, vastas määruse 2015/1589 artikli 1 punktis d ette nähtud nõuetele.

24. septembril 2019 kuulutatud kohtuotsuses **Luksemburg ja Fiat Chrysler Finance Europe vs. komisjon** (T-755/15 ja T-759/15, [EU:T:2019:670](#)) jättis Üldkohtu seitsmes koda (laiendatud koosseisus) põhjendamata tõttu rahuldamata tühistamishagid, mille Luksemburgi Suurhertsogiriik ja ettevõtja Fiat Chrysler Finance Europe olid esitanud Euroopa Komisjoni otsuse peale, millega kvalifitseeriti riigiabiks maksualane eelotsus, mille Luksemburgi maksuhaldur tegi ettevõtja Fiat Chrysler Finance Europe'i suhtes.⁵⁴

Fiat Chrysler Finance Europe, varem Fiat Finance and Trade Ltd (edaspidi „FFT“), kuulub Fiat/Chrysleri autotööstuskontserni ja osutab rahaliste vahendite haldamisteenuseid ja rahastamisteenuseid selle kontserni Euroopas asuvatele äriühingutele. FFT, kelle asukoht on Luksemburgis, taotles Luksemburgi maksuhaldurilt maksualast eelotsust (*tax ruling*) (edaspidi „eelotsus“). Selle taotluse alusel tegid Luksemburgi ametiasutused eelotsuse, milles kiitsid heaks meetodi, mille kohaselt määrati kindlaks FFT tasu Fiat/Chrysleri kontserni muudele äriühingutele osutatud teenuste eest, mis võimaldas FFT-l igal aastal kindlaks määrata Luksemburgi Suurhertsogiriigi äriühingu tulumaksuga maksustatav kasum.

Komisjon leidis vaidlustatud otsuses, et eelotsus kujutas endast ELTL artikli 107 tähenduses riigiabi, täpsemalt siseturuga kokkusobimatut tegevusabi. Veel tõdes ta, et Luksemburgi Suurhertsogiriik ei teavitanud teda eelotsuse eelnõust ega järginud rakendamiskeeldu, rikkudes ELTL artikli 108 lõiget 3. Seetõttu kohustas komisjon see ebaseaduslik ja siseturuga kokkusobimatu abi tagasi nõuda. Luksemburgi Suurhertsogiriik ja FFT esitasid kumbki selle otsuse peale tühistamishagi.

Kuna otsene maksustamine kuulub liikmesriikide ainupädevusse, märkis Üldkohus esimesena, et komisjon ei viinud läbi mingit „varjatud maksualast ühtlustamist“ analüüsides küsimust, kas eelotsus on kooskõlas riigieeskirjadega, vaid teostas pädevust, mis tal on Euroopa Liidu õiguse alusel. Kuna nimelt komisjon on

⁵⁴ Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2016/2326 riigiabi SA.38375 (2014/C ex 2014/NN) kohta, mida Luksemburg andis Fiatile (ELT 2016, L 351, lk 1).

pädev kontrollima ETL artikli 107 täitmist, ei saa talle ette heita selle pädevuse ületamist, kui ta analüüsis eelotsust, selleks et kontrollida, kas see kujutas endast riigiabi, ning jaatava vastuse korral seda, kas see oli kooskõlas siseturuga.

Teisena märkis Üldkohus, et kui riigisisese maksuõiguse alusel nähakse ette integreeritud ettevõtja majandustegevusest saadud kasumi maksustamine nii, nagu see kasum tuleneks turutingimustel tehtud tehingutest, võib komisjon kasutada reaalturuväärtuse põhimõtet, et kontrollida, kas kontsernisisesid tehinguid tasustatakse nii, nagu need oleksid sõlmitud sõltumatute ettevõtjate vahel, ja sellest tulenevalt seda, kas maksualane eelotsus annab isikule, kelle kasuks otsus on tehtud, ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses eelise. Sellega seoses täpsustas Üldkohus, et vaidlustatud otsuses komisjoni määratud reaalturuväärtuse põhimõte on vahend, mis võimaldab tal kontrollida, kas kontsernisisesid tehinguid tasustatakse nii, nagu need oleksid sõlmitud sõltumatute ettevõtjate vahel. Ta tõdes seega, et Luksemburgi maksuõigust arvestades on see vahend, mis kuulub ETL artiklist 107 tuleneva komisjoni pädevuse alla. Komisjonil oli seega käesolevas asjas õigus kontrollida, kas kontsernisest tehingute hindade tase, mis eelotsuses heaks kiideti, vastas hinnatasemele, mis oleks kokku lepitud turutingimustel.

Kolmandana leidis Üldkohus seoses eelise olemasolu tõendamise kui sellisega, et FFT tasu kindlaksmääramise meetod, mis eelotsuses heaks kiideti, ei võimaldanud saada reaalturuväärtuse põhimõttele vastavat tulemust ning – vastupidi – vähendas FFT tasu, mille alusel tema tasutav maks kindlaks määratakse.

Neljandana leidis Üldkohus seoses FFT-le eelotsusega antud eelise valikulisuse analüüsiga, et komisjon ei teinud viga, kui ta leidis, et FFT-le antud eelis on valikuline, kuna eelotsus kvalifitseeriti individuaalseks abiks ja valikulisuse eelduse tingimused olid käesoleval juhul täidetud. Üldkohus lisas, et komisjon on kolmeetapilise valikulisuse analüüsi alusel ka tõendanud, et meede oli igal juhul valikuline.

Viiendana kinnitas Üldkohus seoses abi tagasinõudmisega, et käesoleval juhul ei olnud abi tagasinõudmine vastuolus õiguskindluse põhimõttega ega Luksemburgi Suurhertsogiriigi kaitseõigustega.

24. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Madalmaad jt vs. komisjon** (T-760/15 ja T-636/16, [EU:T:2019:669](#)) tühistas Üldkohtu seitsmes koda (laiendatud koosseisus) Euroopa Komisjoni otsuse, millega kvalifitseeriti riigiabiks hindasid käsitlev eelkõkkulepe, mille Madalmaade maksuhaldur sõlmis ettevõtjaga Starbucks Manufacturing Emea BV (edaspidi „SMBV“).⁵⁵

SMBV on Starbucks kontserni tütar-ettevõtja, kes tegeleb selles kontsernis teatava tootmis- ja turustustegevusega. Madalmaade maksuhaldur sõlmis 28. aprillil 2008 SMBVga hindasid käsitleva eelkõkkuleppe (edaspidi „eelkõkkulepe“), mille eesmärk oli kindlaks määrata SMBV tasu tema tegevuse eest Starbucks kontsernis. SMBV tasu kasutati seejärel selleks, et määrata igal aastal kindlaks Madalmaade äriühingu tulumaksuga SMBV maksustatav kasum. Komisjon võttis 21. oktoobril 2015 vastu otsuse, millega kvalifitseeris esiteks eelkõkkuleppe siseturuga kokkusobimatuks abiks ning teiseks kohustas selle abi tagasi nõudma. Madalmaade Kuningriik ja Starbucks Corp. esitasid kumbki selle otsuse peale tühistamishagi.

Kuna otsene maksustamine kuulub liikmesriikide ainupädevusse, märkis Üldkohus esimesena, et liikmesriigid peavad seda pädevust teostama siiski kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Niisiis ei jää liikmesriikide sekkumine otsese maksustamise valdkonnas vaatamata sellele, et see on seotud küsimustega, mida ei ole liidus ühtlustatud, riigiabi kontrolli käsitlevate õigusnormide kohaldamisalast välja. Järelikult võis komisjon kvalifitseerida sellise maksumeetme nagu eelkõkkulepe riigiabiks, kui selleks vajalikud tingimused on täidetud.

⁵⁵ Komisjoni 21. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2017/502 riigiabi SA.38374 (2014/C ex 2014/NN) kohta, mida Madalmaad andsid Starbucksile (ELT 2017, L 83, lk 38).

Teisena märkis Üldkohus, et kui riigisisese maksuõiguse alusel nähakse ette integreeritud ettevõtja majandustegevusest saadud kasumi maksustamine nii, nagu see kasum tuleneks turutingimustel tehtud tehingutest, võib komisjon kasutada reaalturuväärtuse põhimõtet, et kontrollida, kas kontsernisisesed tehinguid tasustatakse nii, nagu need oleksid sõlmitud sõltumatute ettevõtjate vahel, ja sellest tulenevalt seda, kas maksualane eelotsus annab isikule, kelle kasuks otsus on tehtud, ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses eelise. Sellega seoses täpsustas Üldkohus, et vaidlustatud otsuses komisjoni määratud reaalturuväärtuse põhimõte on vahend, mis võimaldab tal kontrollida, kas kontsernisisesed tehinguid tasustatakse nii, nagu need oleksid sõlmitud sõltumatute ettevõtjate vahel. Ta tõdes seega, et Madalmaade maksuõigust arvestades on see vahend, mis kuulub ETL artiklist 107 tuleneva komisjoni pädevuse alla. Komisjonil oli seega käesolevas asjas õigus kontrollida, kas kontsernisest tehingute hindade tase, mis eelkokkuleppes heaks kiideti, vastas hinnatasemele, mis oleks kokku lepitud turutingimustel.

Kolmandana leidis Üldkohus seoses eelise olemasolu tõendamise kui sellisega siiski, et komisjoni ei ole suutnud tõendada, et eelkokkuleppega anti ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses eelis, vähendades SMBV maksukoormust. Täpsemalt lükkas Üldkohus tagasi komisjoni erinevad arutluskäigud, mille eesmärk oli tõendada, et kinnitades siirdehindade kindlaksmääramise meetodi, mis ei võimaldanud saada reaalturuväärtuse põhimõttele vastavat tulemust, anti SMBV-le eelkokkuleppega eelis.

Seetõttu lükkas Üldkohus esiteks tagasi arutluskäigu, mille kohaselt anti eelkokkuleppega SMBV-le eelis, kuna kontsernisest tehingute hindade kindlaksmääramise meetodi valik iseenesest ei andnud turupõhisele tulemusele lähedast usaldusväärset tulemust, mis on kooskõlas reaalturuväärtuse põhimõttega. Nimelt ei ole meetodiliste nõuete rikkumise tulemuseks tingimata maksukoormuse vähenemine, komisjon oleks lisaks pidanud tõendama, et meetodilised vead, mille ta eelkokkuleppes tuvastas, ei võimaldanud saada reaalturuväärtuse põhimõttele lähedast usaldusväärset tulemust ja et nende vigade tõttu vähenes maksustatav kasum võrreldes maksukoormusega, mis tuleneb riigisisese õiguse tavapärase maksunormide kohaldamisel ettevõtja suhtes, kes on SMBVga võrreldavas faktilises olukorras ja kes tegutseb turutingimustes. Komisjon seda aga ei tõendanud.

Sellega seoses märkis Üldkohus muu hulgas, et komisjon ei esitanud ühtegi asjaolu, mis võimaldaks järeldada, et eelkokkuleppes siirdehindade kindlaksmääramiseks valitud meetod ehk tehingupõhise tootluse meetod andis tingimata liiga madala tulemuse, mistõttu anti SMBV-le eelis. Samuti selgitas Üldkohus, et ainus komisjoni tehtud järeldus, mille kohaselt ei analüüsitud eelkokkuleppes litsentsitasu, mida SMBV maksis ühele Starbucks kontserni ettevõtjale intellektuaalomandi õiguste kasutamise eest, sh eelkõige röstimismeetodid ja muu röstimisalane oskusteave, ei ole piisav, et tõendada, et see litsentsitasu ei olnud tegelikult reaalturuväärtuse põhimõttega kooskõlas. Seoses selle SMBV makstud litsentsitasu suurusega leidis Üldkohus pärast SMBV litsentsitasuga seotud funktsioonide analüüsi ja komisjoni hinnatud võrreldavate röstimislepingute analüüsi lisaks, et komisjon ei ole tõendanud, et sellest tulenes ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses eelis.

Teiseks analüüsis Üldkohus komisjoni täiendavat arutluskäiku, mille kohaselt isegi kui eeldada, et käesolevas asjas võidi siirdehindade kindlaksmääramiseks kasutada tehingupõhise tootluse meetodit, anti eelkokkuleppega SMBV-le eelis, kuna selle meetodi eelkokkuleppes heaks kiidetud kohaldamise üksikasjad olid ekslikud. Sellega seoses märkis Üldkohus, et komisjon ei ole tõendanud, et vigade tõttu, mille ta tehingupõhise tootluse meetodi kohaldamise üksikasjades tuvastas, anti SMBV-le eelis, olgu see siis selle tõttu, et eelkokkuleppes kinnitati SMBV määramist tehingupõhise tootluse meetodi kohaldamiseks hinnatava osapoolena, tehingupõhise tootluse meetodi kohaldamiseks valitud kasumlikkuse näitaja või sellele näitajale teatavate korrektsioonide kohaldamise tõttu.

4. Ühistranspordiettevõtjatele antud investeerimistoetused

12. juuli 2019. aasta kohtuotsustes *Keolis CIF jt vs. komisjon* (T-289/17, [EU:T:2019:537](#)), *Transdev jt vs. komisjon* (T-291/17, [EU:T:2019:534](#)), *Région Île-de-France vs. komisjon* (T-292/17, [EU:T:2019:532](#)), *Optile vs. komisjon* (T-309/17, [EU:T:2019:529](#)), *Ceobus jt vs. komisjon* (T-330/17, [EU:T:2019:527](#)) ning *STIF-IDF vs. komisjon* (T-738/17, [EU:T:2019:526](#)) jättis Üldkohus rahuldamata mitu hagi, milles paluti tühistada osaliselt komisjoni 2. veebruari 2017. aasta otsus kahe abikava kohta, mida Prantsusmaa oli rakendanud Île-de-France'i piirkonna kahe bussiveoettevõtja suhtes.⁵⁶

Kõik need kohtuasjad on seotud Île-de-France'i piirkonna bussiveoettevõtjatele abi andmisega kahe abikava alusel, millest esimest rakendas ajavahemikul 1994–2008 Région Île-de-France ja teist alates 2008. aastast Syndicat Transport Île de France (STIF-IDF). Nende kavade alusel anti abi selleks, et hõlbustada Île-de-France'i piirkonna ühistranspordi regulaarveoteenuse ettevõtjate poolt uute vahendite omandamist ja kompenseerida nende poolt investeeringuteks tehtud kulutusi.

Üldkohtus vaidlustatud otsuses leidis komisjon kõigepealt, et need kaks abikava on siseturuga kokkusobivad. Seejärel jõudis ta aga järeldusele, et nende abikavade alusel anti rahalist abi ebaseaduslikult, kuna see abi oli „uus abi“, millest ei olnud talle teatatud. Selle kohta tuvastas komisjon täpsemalt, et on rikutud ELTL artikli 108 lõiget 3, mis näeb ette, et liikmesriigil, kes soovib anda või muuta riigiabi, on keelatud kavatsedud meetmeid rakendada enne, kui komisjon on neid eelnevalt kontrollinud. Nii näeb ELTL artikli 108 lõige 3 ette standstill-kohustuse, mis kehtib uue, kuid mitte olemasoleva abi suhtes.

Kohtuotsustes *Keolis CIF jt vs. komisjon*, *Transdev jt vs. komisjon*, *Optile vs. komisjon* ning *Ceobus jt vs. komisjon* jättis Üldkohus rahuldamata hagi, mille olid esitanud mitu selle piirkonna reisijate maanteetranspordivõrkude käitajat ja milles paluti tühistada vaidlustatud otsus osas, milles see käsitleb Région Île-de-France'i poolt aastatel 1994–2008 rakendatud abikava. Mitu hagejat esitasid argumente komisjoni põhjendamiskohustuse erinevate rikkumiste kohta, kuid Üldkohus lükkas need kõik tagasi. Oma hagides vaidlustasid hagejad ka investeerimistoetuste, mida veoettevõtjad käsitletava abikava alusel olid saanud, kvalifitseerimise uueks abiks. Maanteetranspordivõrkude käitajad viitasid ka määruse⁵⁷ 2015/1589 artiklis 17 sätestatud aegumismuutuse rikkumisele.

Mis puudutab Région Île-de-France'i poolt aastatel 1994–2008 rakendatud abikava kvalifitseerimist uueks abiks, siis lükkas Üldkohus esiteks tagasi argumendid, et rikutud on määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti i, mille kohaselt käsitatakse olemasoleva abina niisugust abi, mis on liikmesriigis kehtestatud enne seal EL toimimise lepingu jõustumist. Hagejad ei esitanud nimelt Üldkohtule piisavalt tõendeid, mis oleksid võimaldanud tuvastada, et asjasse puutuv abikava oli kehtestatud enne Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu kehtima hakkamist Prantsusmaal 1. jaanuaril 1958. Teiseks lükkas Üldkohus tagasi argumendid, et rikutud on määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunkti v, mille kohaselt peetakse olemasolevaks abiks abi, mis selle kehtestamise ajal ei olnud veel abi, kuid muutus selleks hiljem siseturu arengu tõttu ja ilma et liikmesriik oleks seda muutnud. Üldkohus tõi sellega seoses välja, et abi saanud veoettevõtjad võisid alates asjasse puutuva abikava kehtestamisest kasutada abimeetmetest rahastatud varustust konkurentsile avatud veotegevuses. Ajavahemiku 1994–2008 osas ei olnud ka asjaomased veoettevõtjad vaidlustanud antud

⁵⁶ Komisjoni 2. veebruari 2017. aasta otsus (EL) 2017/1470 abikava SA.26763 2014/C (ex 2012/NN) kohta, mida Prantsusmaa rakendas Région Île-de-France'i bussiveoettevõtjate suhtes (ELT 2017, L 209, lk 24).

⁵⁷ Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9).

toetuste kvalifitseerimist riigiabiks ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Lisaks oli komisjoni järeldus, et kõik selles sättes ette nähtud kriteeriumid olid viidatud ajavahemiku osas täidetud, kooskõlas analüüsiga, mis oli esitatud selles valdkonnas liikmesriikide kohtute tehtud mitmes otsuses.

Lisaks lükkas Üldkohus tagasi argumendid, et rikutud on määruse 2015/1589 artiklit 17, mis näeb abi tagasinõudmiseks ette 10-aastase tähtaja. Selle kohta märkis Üldkohus, et nimetatud sättes ette nähtud aegumisnormid puudutavad ainult komisjoni õigusi, mistõttu ei ole need kohaldatavad juhul, kui pärast abi andmist tunnistab komisjon õigusvastaselt antud abi siseturuga kokkusobivaks, nagu käesolevas asjas. Üldkohus meenutas siiski, et liikmesriigi asutuste pädevusele asjasse puutuva abi võimaliku tagasinõudmise suhtes tuleb kohaldada ainult liikmesriigi õigusest tulenevaid aegumisnorme, millele saab tugineda riigisiseses kohtus.

Kohtuotsuses **Région Île-de-France vs. komisjon** jättis Üldkohus rahuldamata Région Île-de-France'i hagi. Üldkohus leidis, et hageja ei saa komisjonile ette heita põhjendamiskohustuse rikkumist hinnangus, et ajavahemikul 1994–2008 kehtinud abikava oli valikuline ning et sellest kavast abi saanutele anti lubamatu majanduslik eelis. Lisaks asus Üldkohus seisukohale, et ei ole alust seada kahtluse alla vaidlustatud otsuses majandusliku eelise olemasolu ja abikava valikulisuse kohta antud hinnangute põhjendatust. Selles osas täpsustas Üldkohus, et teiste liikmesriikide või Prantsusmaa muude piirkondade ettevõtjatel ei olnud õigust saada vaidlusaluseid toetusi, mida võisid saada ainult ettevõtjad, kes tegutsesid reisijate regulaarveo turul hageja territooriumil. Samuti otsustas Üldkohus tagasi lükata määruse 2015/1589 artikli 1 punkti b alapunktide i ja v rikkumise väite.

Kohtuotsuses **STIF-IDF vs. komisjon** jättis Üldkohus rahuldamata STIF-IDFi hagi, milles paluti tühistada vaidlustatud otsus osas, milles see puudutab STIF-IDFi poolt alates 2008. aastast rakendatud abikava. Vaidlustatud otsuse see osa käsitles täpsemalt mitut lepingut, mille olid sõlminud STIF-IDF ja Région Île-de-France'i territooriumil maantee ühistranspordi regulaarveo teenust pakuvad eraõiguslikud ettevõtjad ning mis nägid ette STIF-IDFi poolt rahalise toetuse maksmise lepingud allkirjastanud ettevõtjatele lepinguliste avalike teenuste osutamise kohustuste täitmise eest.

STIF-IDF tugines oma tühistamishagi põhjendamisel väljakujunenud kohtupraktikale, mille kohaselt ei kujuta riiklik sekkumine endast riigiabi ETL artikli 107 tähenduses, kui tegemist on hüvitisega teenuste eest, mida osutavad hüvitist saavad ettevõtjad avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks, mis tähendab, et need ettevõtjad ei saa tegelikult rahalist eelist ja et see sekkumine ei aseta seega neid ettevõtjaid soodsamasse konkurentsiolukorda võrreldes konkureerivate ettevõtjatega. Kuid selleks, et konkreetsel juhul ei saaks niisugust hüvitist riigiabiks kvalifitseerida, peavad olema täidetud nn Altmarki kriteeriumid⁵⁸. Nendest kriteeriumidest neljanda kohaselt peab riigi hüvitise tase olema kindlaks määratud selliste kulude analüüsi alusel, mida keskmise suurusega, hästi korraldatud juhtimise ja asjasse puutuva avaliku teenuse nõudluse rahuldamiseks vajalike sobivate vahenditega varustatud ettevõtja oleks nende kohustuste täitmiseks kandnud. Oma hagi heitis STIF-IDF komisjonile konkreetsemalt ette, et vaidlustatud otsuses on tehtud väär järeldus, et vaidlusalune abikava sellele kriteeriumile ei vasta, ning et komisjon rikkus selles osas oma põhjendamiskohustust.

Olles kinnitanud, et komisjon oli piisavalt üksikasjalikult esitanud põhjused, miks ta leidis, et vaidlusalune abikava ei vastanud neljandale Altmarki kriteeriumile, märkis Üldkohus, et sisuliselt on STIF-IDFi poolt oma argumentide toetuseks esitatud tõenditeks viited meetodilistele võtetele, mida ta oli kasutanud enne allkirjutanud ettevõtjatele makstava rahalise toetuse summa kindlaksmääramist, ja tagantjäre kontrollidele, mis puudutasid nende ettevõtjate tehtud investeeringuid. Ent kuna need tõendid ei olnud asjakohased või

58| Tegemist on nelja selle kohtupraktika kohaldamise kriteeriumiga, mis on määratletud 24. juuli 2003. aasta kohtuotsuses **Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg** (C-280/00, [EU:C:2003:415](#), punktid 88–93).

vähemalt piisavad, et teha kindlaks, kas hüvitise summa oli kindlaks määratud vastavalt neljandale Altmarki kriteeriumile, siis asus Üldkohus seisukohale, et STIF-IDFi esitatud teave ei võimalda tuvastada, et vaidlustatud otsuses selle kriteeriumi alusel vaidlusaluse abikava hindamisel on rikutud õigusnormi või tehtud hindamisviga.

5. Riigiabi käsitlevate sätete ajaline kohaldatavus

Üldkohus tühistas 18. juuni 2019. aasta kohtuotsusega **European Food jt vs. komisjon** (liidetud kohtuasjad T-624/15, T-694/15 ja T-704/15, edasi kaevatud⁵⁹, [EU:T:2019:423](#)) täielikult komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsuse (EL) 2015/1470⁶⁰, millega viimane liigitas Rahvusvahelise Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskuse (ICSID) egiidi all asutatud vahekohtu poolt välja mõistetud hüvitise maksmise siseturuga kokkusobimatuks riigiabiks.

Rootsi Kuningriigi ja Rumeenia valitsus sõlmisid 29. mail 2002 kahepoolse investeeringute edendamise ja investeeringute vastastikuse kaitsmise lepingu (edaspidi „kahepoolne investeerimisleping“), mis jõustus 1. juulil 2003 ning mille artikli 2 lõige 3 sätestas, et kumbki lepinguosaline tagab igal ajal teise lepinguosalise investorite investeeringute õiglase ja võrdse kohtlemise. Rumeenia Euroopa Liiduga ühinemisläbirääkimiste raames 2005. aastal (ühinemine toimus lõpuks 1. jaanuaril 2007) tühistas Rumeenia valitsus ebasoodsas olukorras olevate piirkondade investoritele ette nähtud riikliku stimuleerimiskava, mis oli vastu võetud valitsuse erakorralise määrusega (edaspidi „OGU“) nr 24/1998. Leides, et Rumeenia on nimetatud kava tühistamisega rikkunud kohustust tagada Rootsi investorite õiglane ja võrdne kohtlemine, esitasid viis nimetatud kava kohaselt abi saanud hagejat (edaspidi „vahekohtuasja hagejad“) 28. juulil 2005 vastavalt kahepoolse investeerimislepingu artiklile 7 vahekohtule hagi. Vahekohtus mõistis 11. detsembri 2013. aasta otsusega vahekohtuasja hagejatele Rumeenialt välja hüvitise summas ligikaudu 178 miljonit eurot. Komisjon kvalifitseeris oma otsuses selle hüvitise maksmise, millele lisandus alates vahekohtuotsuse kuupäevast kogunenud intress, siseturuga kokkusobimatuks uueks riigiabiks ja võttis vastu vaidlustatud otsuse, et takistada Rumeenial vahekohtuotsuse täitmist. Äriühingud, keda see otsus otseselt puudutas (edaspidi „hagejad“), esitasid ELTL artikli 263 tähenduses tühistamishagi.

Seoses hagejate väitega, et liidu õigus ei olnud enne Rumeenia liiduga ühinemist esinenud olukorrale kohaldatav, leidis Üldkohus, et stimuleerimiskava vastuvõtmine ja selle tühistamine, kahepoolse investeerimislepingu jõustumine, Rumeenia toime pandud rikkumised ja vahekohtuasja hagejate pöördumine vahekohtusse leidsid aset enne ühinemist ning et stiimulite tühistamine kujutab endast kahju tekitavat asjaolu, mille eest mõisteti vahekohtuotsusega välja kõnealune hüvitis. Üldkohus järeldas, et vahekohtuasja hagejate õigus hüvitisele tekkis ajal, mil Rumeenia tühistas 2005. aastal stiimulid ja seega enne selle riigi liiduga ühinemist. Kuna liidu õigus ei olnud Rumeenias sel ajal kohaldatav, leidis Üldkohus, et komisjon ei saanud kasutada pädevust, mis tal oli aluslepingu kohaselt riigiabi valdkonnas. Lõpuks täpsustas Üldkohus, et kuigi uut normi kohaldatakse varasema normi kehtivusajal tekkinud olukorra tulevastele tagajärgedele kohe, ei saa siiski järeldada, et vahekohtuotsuse tagajärjed kujutavad endast enne ühinemist tekkinud olukorra tulevase tagajärgi, kuna see otsus tekitas tagasiulatuvalt lõplikult saabunud tagajärgi, mida see otsus üksnes mineviku kohta „konstateeris“, see tähendab tagajärgi, mis osaliselt olid juba tuvastatud enne

59| Kohtuasi C-638/19 P, **komisjon vs. European Food jt**.

60| Komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsus (EL) 2015/1470 Rumeenia antud riigiabi SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) kohta – Vahekohtu 11. detsembri 2013. aasta otsus juhtumis Micula vs. Rumeenia (teatavaks tehtud numbri C(2015) 2112 all) (ELT 2015, L 232, lk 43, edaspidi „vaidlustatud otsus“).

ühinemist, arvestades, et – nagu komisjon oma otsuses märkis – vahekohtuotsuse täitmine taastas olukorra, milles hagejad oleksid suure tõenäosusega olnud, kui Rumeenia ei oleks OGUD kehtetuks tunnistanud, ning et see kujutas endast tegevusabi.

Lisaks märkis Üldkohus, et tekitatud kahju hüvitamist ei saa käsitada abina, välja arvatud juhul, kui see toob kaasa kahjutasu maksmise ebaseadusliku või kokkusobimatu abimeetme tühistamise eest, ja kuna liidu õigust ei kohaldata hüvitiste suhtes, millega hüvitatakse stimuleerimiskava tühistamine, ei saa sellist hüvitist pidada hüvitiseks ebaseadusliku või liidu õigusega kokkusobimatu abi tühistamise eest. Sel põhjusel järeldas Üldkohus, et komisjoni otsus on õigusvastane niivõrd, kuivõrd see kvalifitseeris nimetatud hüvitise eeliseks ja abiks ELTL artikli 107 tähenduses.

V. Intellektuaalomand

1. Euroopa Liidu kaubamärk

a. Absoluutsed keeldumispõhjused

Kohtuasjas, milles 14. veebruaril 2019 tehti kohtuotsus **Bayer Intellectual Property vs. EUIPO (südame kujutis)** (T-123/18, [EU:T:2019:95](#)), esitati Üldkohtule hagi Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) esimese apellatsioonikoja otsuse peale, millega jäeti rahuldamata kaebus kontrollija otsuse peale keelduda südame kujutisest koosneva kujutismärgi registreerimisest. Apellatsioonikoda leidis, et asjaomane avalikkus tajub taotletavat kaubamärki südame kujutisena ja seega viitena asjaolule, et kõnealused teenused puudutavad kardioloogia valdkonda.

Esimesena tõi Üldkohtus välja, et kaubamärk peab võimaldama asjaomasel avalikkusel ilma erilist tähelepanu pööramata eristada sellega tähistatud kaupu muude ettevõtjate omadest, nii et kaubamärgi registreerimiseks vajalik eristatavuse lävi ei tohi sõltuda asjaomase avalikkuse tähelepanelikkusest.

Teisena tõi Üldkohus välja, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on EUIPO kohustatud teostama oma pädevust kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega. Kuigi võrdse kohtlemise ja hea halduse põhimõtteid arvestades peab EUIPO võtma arvesse sarnaste taotluste kohta varem tehtud otsuseid ning uurima eriti tähelepanelikult, kas tuleb teha sarnane otsus või mitte, peab nende põhimõtete kohaldamisel siiski arvestama seaduslikkuse põhimõttega. Ühtlasi peab õiguskindluse ja just hea halduse tagamiseks iga registreerimistaotluse kontrollimine olema range ja täielik, et vältida kaubamärkide alusetut registreerimist või tühistamist. Seetõttu tuleb selline kontrollimine läbi viia igal konkreetsel juhul. Tähise registreerimine kaubamärgina sõltub nimelt erikriteeriumidest, mis on kohaldatavad juhtumi faktilistele asjaoludele ning mis on mõeldud selle kontrollimiseks, et ega asjaomane tähis ei kuulu mõne keeldumispõhjuse kohaldamisalasse.

Üldkohus asus seisukohale, et neist põhimõtetest tuleneb esiteks, et apellatsioonikojad peavad varem neile esitatud sarnaste taotluste suhtes tehtud otsustest erineva hinnangu kasuks otsustamisel nendest otsustest kõrvalekaldumist sõnaselgelt põhjendama. Selline põhjendamiskohustus on aga varasematest otsustest kõrvalekaldumisel vähem range kontrolli osas, mis sõltub üksnes taotletavast kaubamärgist, kui faktiliste asjaolude tuvastamise osas, mis ei sõltu sellest kaubamärgist. Teiseks nähtub tema sõnul osutatud

kohtupraktikast samuti, et määruse 2017/1001⁶¹ alusel tehtavate apellatsioonikodade otsuste puhul, mis käsitlevad tähise ELi kaubamärgina registreerimist, on tegemist piiratud pädevuse, mitte kaalutusõiguse teostamisega, nii et apellatsioonikodade nende otsuste õiguspärasust tuleb hinnata üksnes nimetatud määruse alusel, nagu liidu kohus on seda tõlgendanud. Seetõttu ei ole EUIPO varasemad otsused apellatsioonikodadele siduvad.

Käesoleval juhul nentis Üldkohus esiteks, et taotletava kaubamärgi eristusvõime kontrollimisel lähtutakse üksnes sellest kaubamärgist, mitte faktilistest asjaoludest, millele hageja tugines. Seega võis apellatsioonikoda piirduda selgitusega, et hageja ei saa põhjendatult tugineda EUIPO varasematele otsustele selleks, et lükata ümber järeltule, mille kohaselt on taotletavale kaubamärgile kohaldatav määruse 2017/1001 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud registreerimisest keeldumise alus. Lisaks osutas ta, et apellatsioonikoda on igal juhul selgelt põhjendanud, miks ta kaldus kõrvale hageja osutatud varasemas otsuses võetud lähenemisviisist. Nimelt märkis ta sisuliselt, et varasemas otsuses käsitletud kaubad ei olnud konkreetselt seotud kardioloogiaga, mistõttu need kaubad ei olnud vastandina käesolevas menetluses kõne all olevatele teenustele „otsesel ja vahetult äratuntaval viisil seotud inimsüdamega“. Teiseks asus Üldkohus seisukohale, et hageja ei saa nimetatud seisukoha põhjendatusele vastu vaielda, seadmata kahtluse alla taotletava kaubamärgi registreerimisest keeldumise põhjendatust. Ta märkis siiski, et apellatsioonikoda leidis õigesti, et taotletavale kaubamärgile tuleb kohaldada määruse 2017/1001 artikli 7 lõike 1 punktist b tulenevat registreerimisest keeldumise põhjust.

Üldkohus jättis 19. juuni 2019. aasta kohtuotsusega **adidas vs. EUIPO – Shoe Branding Europe (kolme paralleelse triibu kujutis)** (T-307/17, [EU:T:2019:427](#)) rahuldamata hagi Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) otsuse peale, millega viimati nimetatu tunnistas kehtetuks kujutismärgi, mis kujutab kolme paralleelset musta triipu valgel taustal, kuna sellel kaubamärgil puudub eristusvõime, sealhulgas kasutamise käigus omandatud eristusvõime.

Kõnealusel juhul oli adidas AG registreerinud kujutismärgi, mis seisneb kolmes paralleelses võrdse laiusega triibus, mis paigutatakse tootele mis tahes suunas. Shoe Branding Europe BVBA esitas taotluse selle kaubamärgi kehtetuks tunnistamiseks, väites, et sellel puudub eristusvõime määruse 2017/2009⁶² artikli 52 lõike 1 punkti a tähenduses koosmõjus sama määruse artikli 7 lõike 1 punktiga b. EUIPO rahuldas kehtetuks tunnistamise taotluse põhjendusel, et kõnealusel kaubamärgil puudub täielikult eristusvõime, nii olemusest tulenev kui ka kasutamise käigus omandatud.

Esiteks pidi Üldkohus kindlaks tegema, kas seoses kaubamärgi kasutuskujudega, mida saab arvesse võtta, tuleb mõistet kaubamärgi „kasutamine“, mis esineb määruse nr 2017/2009 artikli 7 lõikes 3 ja artikli 52 lõikes 2, tõlgendada samamoodi, nagu sama määruse artikli 15 lõikes 1 esinevat mõistet „tegelik kasutamine“.

Üldkohus otsustas selles osas, et mõistet kaubamärgi „kasutamine“ määruse nr 2017/2009 artikli 7 lõike 3 ja artikli 52 lõike 2 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see mõiste ei viita mitte üksnes kaubamärgi kasutamisele kujul, milles kaubamärk registreerimiseks esitati ja olenevalt olukorrast ka registreeriti, vaid ka kaubamärgi kasutamisele üksnes tühiste detailide poolest erineval kujul, mida seetõttu võib pidada üldjoontes samaväärseteks asjaomase kujuga.

61| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1).

62| Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 2017/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (konsolideeritud versioon) (ELT 2009, L 78, lk 1).

Teiseks leidis Üldkohus, et kuna vaidlusalune kaubamärk on äärmiselt lihtne, võib selles kaubamärgis tehtud väikseimgi muudatus endast kujutada märkimisväärset erinevust, nii et selle muudetud kuju ei saa pidada registreeritud kaubamärgiga üldjoontes samaväärseks. Nimelt mida lihtsam on kaubamärk, seda väiksem on selle eristusvõime ja seda enam võib selles kaubamärgis tehtud muudatus mõjutada üht selle peamistest tunnustest ja muuta nii seda, kuidas asjaomane avalikkus kaubamärki tajub.

Kolmandaks tõdes Üldkohus, et kõnealuse kaubamärgi registreeritud kuju iseloomustab kolme musta triibu kasutamine valgel taustal. Ta järeldas sellest, et võttes arvesse vaidlusaluse kaubamärgi äärmist lihtsust ja registreerimiseks esitatud värvilahenduse olulisust, ei saa värvilahenduse ümberpöörmist pidada tähtsusetuks erinevuseks võrreldes registreeritud kaubamärgi kujuga. Seetõttu leidis Üldkohus, et EUIPO lükkas põhjendatult tagasi tõendid, millel ei olnud kujutatud vaidlusalust kaubamärki, vaid muid tähiseid, mis seisnesid kolmes valges (või heledas) triibus mustal (või tumedal) taustal.

Üldkohus jättis 12. detsembri 2019. aasta kohtuotsusega **Conte vs. EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)) rahuldamata hagi Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) apellatsioonikoja otsuse peale, millega keelduti kaubamärgi „CANNABIS STORE AMSTERDAM“ registreerimisest põhjendusel, et see kaubamärk on vastuolus avaliku korraga.

Hageja Santa Conte esitas taotluse registreerida klassidesse 30, 32 ja 43 kuuluvate kaupade ja teenuste (toit, joogid ja toitlustusteenused) jaoks kujutismärk, mis sisaldas sõnalist osa „CANNABIS STORE AMSTERDAM“ ja kujutisosa, mis sisaldas kanepi lehtede kujutist. EUIPO apellatsioonikoda keeldus registreerimisest määrase 2017/1001⁶³ artikli 7 lõike 1 punktile f tuginedes, leides, et tähis on vastuolus avaliku korraga.

Esiteks tuletas Üldkohus meelde, et hinnates tähise vastuolu avaliku korraga, on otsustav kriteerium see, kuidas asjaomane avalikkus kaubamärki tajub, mis võib põhineda teaduslikust või tehnilisest küljest ebatäpsel määratlusel, mis tähendab, et tähtis on konkreetne ja tegelik arusaam tähisest, sõltumata sellest, kas tarbija käsutuses on täielik teave. Apellatsioonikoda, kes rõhutas, et „kanepi lehe erilist kuju kasutatakse sageli marihuaana meediasümbolina“, tugines seega teadusliku fakti asemel põhjendatult asjaomase avalikkuse arusaamale. Lisaks nõustus Üldkohus apellatsioonikoja seisukohaga, et sõna „amsterdam“ tajub asjaomane avalikkus viitena Madalmaade linnale, kus sallitakse narkootikumide kasutamist ja mis on tuntud kanepikohvikute poolest.

Teiseks märkis Üldkohus seoses asjaomase avalikkusega, et see moodustub liidu laiast avalikkusest, kellel ei pruugi tingimata olla täpseid teaduslikke ja tehnilisi teadmisi uimastite kohta üldiselt ega eriti kanepist saadava uimasti kohta, kuigi mainitud olukord võib olla erinev sõltuvalt liikmesriigist, kus see avalikkus asub. Lisaks tõdes Üldkohus, et kuna kaubamärgitaotluses nimetas hageja tarbekaupu, mis on suunatud laiale avalikkusele, tegemata vahet vanuse alusel, ei ole mingit mõjuvat põhjust piirata asjaomast avalikkust ainult noortest koosneva avalikkusega.

Kolmandaks tõdes Üldkohus, et paljudes Euroopa Liidu riikides loetakse keelatud uimastiteks kanepitooted, mille tetrahüdrokannabinooli (THC) sisaldus on suurem kui 0,2%. Kuna tähised, mida võidakse tajuda avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevana, ei ole eeskätt keelelistel, ajaloolistel, ühiskondlikel ja kultuurilistel põhjustel samad kõigis liikmesriikides, asus Üldkohus seisukohale, et apellatsioonikoda ei viidanud põhjendatult liikmesriikide õigusele mitte selle normatiivse väärtuse kaalutlusel, vaid selle tõttu, et tegemist on faktilise tõendiga, mis võimaldab hinnata asjasse puutuvates liikmesriikides asuva asjaomase avalikkuse arusaama kõnealusest tähisest. Lisaks sellele võttis Üldkohus arvesse, et inglise

63| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määruse (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1) artikli 7 lõike 1 punktis f on sätestatud, et kaubamärke, mis on vastuolus avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega, ei registreerita.

keelt kõnelev avalikkus tajub tähist nii, et selle tähendus on „kanepipood Amsterdamis“, ja avalikkus, kes inglise keelt ei kõnele, nii, et see tähendab „kanep Amsterdamis“, mis mõlemal juhul – marihuaana meediasümboliks olevate kanepilehtede kujutise toel – kujutab endast selget ja ühemõttelist seost uimastiga, mida seal müüakse.

Neljandaks rõhutas Üldkohus seoses avaliku korra mõistega, et igasugune vastuolu seadusega ei tähenda tingimata, et tegemist on vastuoluga avaliku korraga. Lisaks on veel vaja, et see vastuolu mõjutaks huvi, mida asjaomased liikmesriigid peavad põhihuviks enda väärtussüsteemis. Käesolevas asjas järeltas Üldkohus, et liikmesriikides, kus kanepist valmistatud uimasti tarbimine ja kasutamine on keelatud, on selle uimasti leviku vastane võitlus eriti tundlik teema, mis vastab rahvatervise eesmärgile, milleks on sellise aine kahjulike tagajärgede vastu võitlemine.

Neid kaalutlusi arvestades otsustas Üldkohus, et kõnealune tähis, mida asjaomane avalikkus tajub kui viidet sellele, et kaubamärgitaotlusega hõlmatud toit ja joogid ning nendega seotud teenused sisaldavad uimasteid, mis on mitmes liikmesriigis keelatud, on vastuolus avaliku korraga.

b. Suhtelised keeldumispõhjused

Kohtuasjas, milles tehti 7. veebruari 2019. aasta kohtuotsus *Swemac Innovation vs. EUIPO-SWEMAC Medical Appliances (SWEMAC)* (T-287/17, [EU:T:2019:69](#)), tuli Üldkohtul lahendada Euroopa Liidu kaubamärgi SWEMAC omaniku esitatud hagi, milles viimane palus tühistada apellatsioonikoja otsus tunnistada nimetatud kaubamärk varasema tähise, nimelt Rootsi varasema ärinime Swemac Medical Appliances AB olemasolu tõttu kehtetuks.

Kohtuasi tõstatab eelkõige küsimuse, kas asjaolu, et hagejal oli alust – nagu ta väidab – tugineda varasemast tähisest veelgi varasemale õigusele, tähendab, et kehtetuks tunnistamise taotlejal, kes on varasema tähise omanik, ei ole õigust keelata hilisema ELi kaubamärgi kasutamist, mistõttu määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 4 punktis b sätestatud tingimus ei ole täidetud.

Selle seoses märkis Üldkohus, et kohtupraktikast nähtuvalt võib vaidlustatud Euroopa Liidu kaubamärgi omanik, kellel on varasem õigus, mis võib muuta kehtetuks varasema kaubamärgi, millele kehtetuks tunnistamise taotlus tugineb, nimetatud kaubamärgi tühistamise soovi korral pöörduda vastavalt kas pädevasse liikmesriigi ametiasutusse või kohtusse.

Lisaks märkis ta, et vastulausemenetlustes väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole asjaolul, et vaidlustatud kaubamärgi omanikule kuulub varasemast kaubamärgist veelgi varasem riigisisene kaubamärk, iseenesest mingit tähtsust, kuna liidu tasandil toimuva vastulausemenetluse eesmärk ei ole lahendada lahkkelisid riigisisel tasandil.

Nimelt ei saa kohtupraktika kohaselt riigisisese kaubamärgi kehtivust vaidlustada mitte Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimise menetluses, vaid seda saab teha üksnes asjaomases liikmesriigis toimivas kehtetuks tunnistamise menetluses. Kuigi Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO) peab vastulause esitaja esitatavate tõendite alusel kontrollima selle riigisisese kaubamärgi olemasolu, millele vastulause toetuseks tuginetakse, ei ole tema ülesanne lahendada liikmesriigi tasandil lahkeli selle ja mõne teise kaubamärgi vahel, sest selline lahkeli kuulub liikmesriigi asutuste pädevusse.

Järelikult ei ole siis, kui varasem riigisisene kaubamärk on tegelikult kaitstud, Euroopa Liidu kaubamärgi taotluse vastu esitatud vastulause kontekstis asjakohane varasem riigisisene registreering või muu sellega seotud varasem õigus, isegi kui taotletav kaubamärk on identne varasema riigisisese kaubamärgiga, mis kuulub registreerimistaotluse esitajaks olevale ettevõtjale, või muu õigusega, mis on vastulause aluseks olevast riigisisest kaubamärgist varasem.

Üldkohtu hinnangul on tal juba olnud võimalus asuda seisukohale, et isegi kui eeldada, et varasemad domeeninime puudutavad õigused on võrdsustatavad varasema riigisisese registreeringuga, ei pea Üldkohus siiski otsustama lahkeli üle varasema riigisisese kaubamärgi ja varasemate domeeninime puudutavate õiguste vahel, kuna see ei kuulu Üldkohtu pädevusse.

Üldkohus leidis, et käesolevas asjas on asjakohane analoogia alusel kohaldada viidatud kohtupraktikat. Ta märkis siinkohal, et EUIPO kohustustele ja Üldkohtu funktsioonile vaatamata on selge, et ei EUIPO ega Üldkohtu ülesanne ei ole Euroopa Liidu kaubamärgi vastu algatatud kehtetuks tunnistamise menetluses lahendada riigisisel tasandil esinevaid lahkeliidid varasema tähise ja muu ärinime või registreerimata kaubamärgi vahel.

Üldkohus nentis, et sellest nähtuvalt tuleb varasema õiguse küsimust hinnata seoses vaidlusaluse Euroopa Liidu kaubamärgi registreeringuga, mitte seoses väidetavate varasemate õigustega, mis vaidlusaluse Euroopa Liidu kaubamärgi omanikul, käesoleval juhul hagejal, võis olla kehtetuks tunnistamise taotleja suhtes, kes on varasema tähise omanik. Seetõttu on ainus varasem õigus, mida tuleb kohtuasja lahendamisel arvesse võtta, asjaomane varasem tähis.

Kohtuasi, milles tehti 22. mai 2019. aasta määrus **Puma vs. EUIPO – CMS (CMS Italy)** (T-161/16, [EU:T:2019:350](#)), sai alguse PUMA esitatud vastulausest paremale hüppavat kaslast kujutava peamise kujutisosaga kujutismärgi CMS Italy registreerimisele, mille esitamisel ta tugines kolmele rahvusvahelise kujutismärgi registreeringule, mille ainus või peamine element on vasakule hüppav kaslane ning mis kehtivad eri liikmesriikides. Vastulauses tugineti määruse nr 207/2009 artikli 8 lõikes 5 sätestatud alusele (nüüd määruse 2017/1001 artikli 8 lõige 5).

Vastulause lükati varasemate kaubamärkide maine tõendamata jätmise tõttu tagasi, kuna vastulause osakond oli keeldunud võtmast arvesse mitut Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) varasemat otsust, milles oli tuvastatud teatavate selliste kaubamärkide maine, millele vastulause esitaja oli osutanud tõendina, kuna EUIPO otsuste seaduslikkust tuleb hinnata määruse nr 207/2009 alusel, nagu liidu kohus on seda tõlgendanud, mitte varasema otsustuspraktika alusel. Apellatsioonikoda jättis nimetatud otsuse peale esitatud kaebuse rahuldamata, nõustudes kaudselt selle hinnanguga, ning jättis arvesse võtmata tõendid, mille hageja esitas tema menetluses, eelkõige põhjusel, et tegemist ei ole mitte täiendavate, vaid peamiste tõenditega.

Üldkohus tunnistas hagi kodukorra artikli 132 alusel põhistatud määrusega ilmselgelt põhjendatuks, tuginedes 28. juuni 2018. aasta kohtuotsusele **EUIPO vs. Puma** (C-564/16 P, [EU:C:2018:509](#)), millest tulenevad juhised tõi ta kokkuvõtlikult välja. Eelkõige märkis Üldkohus, et kui vastulause esitaja tugineb määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 5 alusel esitatud vastulauset toetava varasema kaubamärgi maine tõendamiseks selle olemasolu tuvastanud EUIPO varasematele otsustele, mis on järelduses aluseks võetud tõendusmaterjali ja faktiliste asjaolude osas üksikasjalikud, on need otsused oluline kaudne tõend selle kohta, et asjaomasel kaubamärgil võib olla maine nimetatud sätte tähenduses ka pooleliolevas vastulausemenetluses.

Käesoleval juhul tuvastas Üldkohus, et hageja oli varasemate kaubamärkide maine tõendamiseks tuginenud konkreetselt EUIPO kolmele varasemale otsusele, mis on hiljutine otsustuspraktika ja milles on tuvastatud kolmest varasemast kaubamärgist kahe varasema kaubamärgi maine seoses käesolevat asja puudutavate kaupadega identsete või sarnaste kaupadega ning teatavate käesolevas asjas käsitletud liikmesriikidega. Seetõttu oleks appellatsioonikoda pidanud võtma varasemaid otsuseid arvesse ja kaaluma, kas tuleb teha samaväärne otsus või mitte ning eitava vastuse korral hinnangu kõrvalekaldumist otsesõnu põhjendada. Kuna appellatsioonikoda eitas nimetatud otsuste igasugust asjakohasust, rikkus ta hea halduse põhimõtet. Sellest tulenevalt tühistas Üldkohus appellatsioonikoja vaidlusaluse otsuse.

Üldkohus tühistas 27. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **Luciano Sandrone vs. EUIPO – J. García Carrión (Luciano Sandrone)** (T-268/18, [EU:T:2019:452](#)) Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) teise appellatsioonikoja 26. veebruari 2018. aasta otsuse, millega viimane tühistas vastulausete osakonna 12. aprilli 2017. aasta otsuse

lükata tagasi vastulause, mille oli esitanud kaupadele „alkoholjoogid, v.a õlu“ registreeritud varasema sõnamärgi DON LUCIANO omanik taotluse peale registreerida sõnamärk Luciano Sandrone kaupadele „alkoholjoogid, v.a õlu; alkoholpreparaadid jookide valmistamiseks“.

Mis kõigepealt puutub tähiste võrdluse, siis nõustus Üldkohus esmalt domineeriva elemendi olemasolu kontrollides apellatsioonikoja seisukohaga, et Saksa ja Soome asjaomane avalikkus tajub varasemas kaubamärgis esinevat eesnime Luciano haruldasena. Siinkohal tegi Üldkohus vahet eesnime leviku kui sellise ja asjaolu vahel, kas nimi on asjaomasele avalikkusele teada, pidades silmas liidus toimuvat kauba- ja teadmiste vahetust ning praegusi elektroonilise side vahendeid. Ta tõi seejuures välja, et kuigi on teada, et eesnimi Luciano ei ole Saksa ja Soome praeguste elanike seas väga levinud, ei tähenda see asjaolu sugugi, et seda eesnime tajutakse neis liikmesriikides haruldasena.

Üldkohus asus seega seisukohale, et apellatsioonikoda oleks pidanud tuvastama, et varasema kaubamärgi domineeriv element on element „luciano“, mida ta ka õigesti tegi, ja et kaubamärgitaotluse esemeks oleva tähise domineeriv element on „sandrone“, kuna seda ei tajuta levinud perekonnanime, mida ta aga ei tuvastanud.

Seoses kontseptuaalse võrdlusega nentis Üldkohus, et apellatsioonikoda ei ole teinud kindlaks kontsepti, millega võidakse asjaomast ees- ja perekonnanime seostada, ning seetõttu ei oma vastandatud tähiste võrdlemisel kontseptuaalsel tasandil tähtsust asjaolu, et asjaomane avalikkus seostab registreerimistaotluses osutatud tähist ees- ja perekonnanimega ja seega konkreetse isikuga, olgu ta väljamõeldud või tegelik, ning et varasemat kaubamärki tajutakse nii, et see tähistab Luciano nimelist isikut. Seega lükkas ta ümber apellatsioonikoja hinnangu ja märkis EUIPO eeskujul, kes oma kirjalikes seisukohtades leidis selles küsimuses erinevalt apellatsioonikoja hinnangust, et käesoleval juhul ei ole kontseptuaalne võrdlus võimalik, kuna vastandatud tähistes sisalduvad eesnimed ja perekonnanime ei kätke ühtki kontsepti.

Mis puutub segiajamise tõenäosuse igakülgssesse hindamisse, siis märkis Üldkohus, et apellatsioonikoda eksis esiteks, kui ta ei võtnud arvesse asjaolu, et domineeriv on kaubamärgitaotluse esemeks oleva tähise element „sandrone“ ning et kontseptuaalset võrdlust on võimatu läbi viia. Ta osutas teiseks, et apellatsioonikoda jättis ekslikult arvesse võtmata mitu asjaomaste kaupade eripära, nimelt et veinisektoris on nimed väga olulised, olgu tegemist perekonnanime või viinamarjakasvatuse nimega, kuna neid kasutatakse veinidele viitamiseks ja nende tähistamiseks. Nii leidis ta, et hageja veine identifitseerib tõepoolest eristav element „sandrone“ või nimi tervikuna, st „luciano sandrone“, mitte aga üksnes element „luciano“. Ta tõi välja, et apellatsioonikoda ei ole võtnud arvesse ka Hispaania või Itaalia reaalsete või väljamõeldud ees- ja perekonnanimedede kasutamise sagedust veinisektoris ega asjaolu, et tarbijad on harjunud kaubamärkidega, mis sisaldavad neid elemente, mistõttu nad ei arva iga kord, kui selline ees- või perekonnanime esineb kaubamärgis koos muude elementidega, et see näitab kõigi kaupade osas, mille suhtes neid kasutatakse, et need pärinevad kõik samast allikast.

Seetõttu leidis Üldkohus, et veinisektoris, kus ees- või perekonnanimedest koosnevate tähiste kasutamine on väga levinud, on ebatõenäoline, et keskmine tarbija usub majandusliku sideme olemasolu vastandatud tähiste omanike vahel ainuüksi selle tõttu, et neil on ühine Itaalia eesnimi Luciano. Ainuüksi see asjaolu ei anna veini kaubamärkide osas seega alust järeldada, et esineb segiajamise tõenäosus, kuna asjaomane avalikkus ei eelda, et sellist levinud eesnime kasutab kaubamärgi elemendina vaid üks tootja.

c. Menetlusküsimused

Üldkohus käsitles 7. mai 2019. aasta otsuses *mobile.de vs. EUIPO (jutumullis oleva auto kujutis)* (T-629/18, [EU:T:2019:292](#)) küsimust, kuidas menetleda taotlust piirata taotletud kaubamärgiga hõlmatud kaupade või teenuste loetelu. Hageja esitas selle taotluse apellatsioonikoja menetluse ajal pärast seda, kui EUIPO kontrollija

oli keeldunud osaliselt kaubamärgi registreerimisest ja see taotlus hõlmas kõiki kaupu ja teenuseid, mille registreerimisest keelduti. Apellatsioonikoda tunnistas kaebuse vastuvõetamatuks, selle asemel et järeldada, et otsuse tegemise vajadus on ära langenud, põhjendusel et hageja esitatud dokument, milles ta viitab kõnealusele loetelu piiramise taotlusele, ei vasta tingimustele, mille alusel saaks seda pidada selgituseks edasikaebuse aluste kohta, kuna see ei sisalda ühtegi argumenti, mis põhjendaks kontrollija otsuse tühistamist. EUIPO toetas hageja nõuet tühistada apellatsioonikoja otsus.

Esiteks rõhutas Üldkohus, et vaatamata asjaolule, et EUIPO toetab hageja seisukohta, ei ole Üldkohus vabastatud vaidlustatud otsuse õiguspärasuse kontrollimisest. Nimelt ei luba EUIPO apellatsioonikodade sõltumatus EUIPO-l muuta või kehtetuks tunnistada apellatsioonikoja otsuseid ega isegi anda sellekohaseid juhiseid.

Teiseks märkis Üldkohus, et kaubamärgitaotleja võib igal ajal piirata kaubamärgitaotlusega hõlmatud kaupade ja teenuste loetelu ja seda seega ka apellatsioonikoja menetluse kestel. Kuna taotlus piirata taotletud kaubamärgiga hõlmatud kaupade või teenuste loetelu esitati kaebuse aluste kohta selgituste esitamise tähtaja jooksul, siis oli apellatsioonikoda kohustatud taotluse lahendama sõltumata sellest, kas oli esitatud selgitus edasikaebuse aluste kohta.

Seetõttu asus Üldkohus seisukohale, et jättes tegemata otsuse loetelu piiramise taotluse kohta rikkus apellatsioonikoda määruse 2017/1001 artikli 49 lõiget 1 koosmõjus delegeeritud määruse 2018/625⁶⁴ artikli 27 lõikega 5, ja tühistas vaidlustatud otsuse.

2. Disainilahendused

Üldkohus jättis oma 6. juuni 2019. aasta kohtuotsusega **Rietze vs. EUIPO – Volkswagen (sõiduk VW Caddy)** (T-192/18, [EU:T:2019:379](#)) muutmata Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) otsuse, mille kohaselt on sõidukit VW Caddy kujutav disainilahendus uudne määruse nr 6/2002⁶⁵ artikli 5 tähenduses ja eristatav nimetatud määruse artikli 6 tähenduses. Kõnealune kohtuasi sai alguse hageja, miniatuurseid mudelautosid turustava Saksa äriühingu Rietze algatatud kehtetuks tunnistamise menetlusest. Vaidlusalune disainilahendus kujutab endast sõidukit VW Caddy, mille Volkswagen tõi turule 2011. aastal. Tõendamaks varasema disainilahenduse avalikustamist, viitas hageja selle sõiduki varasemale mudelile, nimelt mudelile VW Caddy (2K) Life, mis toodi turule 2004. aastal.

Esimesena lükkas Üldkohus tagasi hageja argumendi, et EUIPO oleks pidanud esiteks kaaluma vaidlusaluste disainilahenduste omadusi, teiseks hindama nende sarnasusi ja kolmandaks eristama nende esteetilisi ja tehnilisi omadusi.

Teisena jättis Üldkohus kõrvale hageja argumendi, mille kohaselt EUIPO jättis arvesse võtmata teatud tõendid, mille hulgas oli ka illustratsioon varasemast disainilahendusest. Üldkohus märkis, et kehtetuks tunnistamise taotluse esitajal lasub kohustus esitada täpsed ja täielikud reproduktsioonid ning apellatsioonikojalt ei saa

⁶⁴| Komisjoni 5. märtsi 2018. aasta delegeeritud määrus (EL) 2018/625, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta ning tunnistatakse kehtetuks delegeeritud määrus (EL) 2017/1430 (ELT 2018, L 104, lk 1).

⁶⁵| Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 142).

nõuda, et ta kombineeriks varasemat disainilahendust sisaldava toote erinevaid reproduktsioone, või lausa asendaks enamikul reproduktsioonidel esineva detaili ainult ühel reproduktsioonil esineva detailiga. Sellest tulenevalt jättis Üldkohus hagi rahuldamata.

3. Taimesordid

Üldkohus täpsustas 5. veebruari 2019. aasta kohtuotsuses **Mema vs. CPVO (Braeburn 78 (11078))** (T-177/16, [EU:T:2019:57](#)), millise ulatusega peab olema Ühenduse Sordiameti (CPVO) apellatsiooninõukogu läbiviidav kontroll, arvestades, et tema kohustused on samad kui Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti apellatsioonikojal (EUIPO). Selles kohtuasjas jättis CPVO apellatsiooninõukogu muutmata CPVO otsuse, millega lükati tagasi hageja taotlus võtta õunasort Braeburn 78 ühenduse kaitse alla. CPVO leidis sisuliselt, et see sort ei ole võrdlussordist Royal Braeburn piisavalt eristatav.

Esiteks märkis Üldkohus, et CPVO ülesannet iseloomustab see, et ühenduse sordikaitse taotluste hindamise tingimused on teaduslikult ja tehniliselt keerukad, mistõttu tuleb tunnustada CPVO ulatuslikku kaalutusõigust oma ülesannete täitmisel, mis hõlmab eeskätt teatava sordi eristatavuse kontrollimist. Siiski kehtib ka CPVO apellatsiooninõukogu suhtes hea halduse põhimõte, mille kohaselt ta peab hoolikalt ja erapooletult analüüsima kõiki tema menetluses oleva juhtumi asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Lisaks kohaldatakse menetlust CPVOs käsitlevaid sätteid kaebemenetluse suhtes *mutatis mutandis*. Niisiis kehtib määruse nr 2100/94⁶⁶ artiklis 76 ette nähtud kohustus kontrollida fakte omal algatusel ka apellatsiooninõukogu menetluse suhtes.

Teiseks märkis Üldkohus, et määruse nr 2100/94 artikkel 72, mis näeb ette, et apellatsiooninõukogu kas tegutseb edasikaevatud otsuse teinud talituse pädevuse piires või annab juhtumi nimetatud talitusele kaebuse lahendamiseks, on sõnastatud sarnaselt määruse 2017/1001⁶⁷ artikli 71 lõikega 1. Sellest sättest ning määruse 2017/1001 ülesehitusest tuleneb aga, et apellatsioonikojal on kaebuse kohta otsuse tegemisel sama pädevus kui talitusel, kes vaidlustatud otsuse vastu võttis, ning et ta vaatab vaidluse läbi tervikuna sellisena, nagu see otsuse tegemise päeval on. Sellest artiklist nähtub samuti, et EUIPO erinevate talituste vahel on funktsionaalne järjepidevus, millest tuleneb, et asju esimeses astmes menetlevate EUIPO osakondade otsuste kaebuse alusel läbivaatamisel peavad apellatsioonikojad oma otsuses tuginema kõigile faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mille pooled on esitanud kas esimeses menetlusastmes asja läbivaadanud talitusele või kaebemenetluse käigus. Lisaks ei olene selle uurimise ulatus, mille EUIPO apellatsioonikoda on vaidlustatava otsuse suhtes kohustatud läbi viima, sellest, kas kaebuse esitanud pool esitab selle otsuse kohta konkreetse väite, kritiseerides seda, kuidas esimeses astmes asja lahendav EUIPO talitus on tõlgendanud või kohaldanud õigusnormi või hinnanud tõendit.

Üldkohus tõdes seega, et arvestades määruse 2017/1001 ja määruse nr 2100/94 sätete sarnasust, tuleb CPVO menetlustes kohaldada samu põhimõtteid.

Viimaseks leidis Üldkohus, et vaidlusaluse otsuse põhjendus puudub või vähemalt ei ole piisav ja tühistas selle otsuse.

⁶⁶ Nõukogu 27. juuli 1994. aasta määrus (EÜ) nr 2100/94 ühenduse sordikaitse kohta (EÜT 1994, L 227, lk 1; ELT eriväljaanne 03/16, lk 390).

⁶⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1).

VI. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Piiravad meetmed

1. Terrorismivastane võitlus

Üldkohus lahendas 6. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega ***Hamas vs. nõukogu*** (T-289/15, edasi kaevatud⁶⁸, [EU:T:2019:138](#)) tühistamishagi, mille esitas otsuse (ÜVJP) 2015/521 ja rakendusmääruse (EL) 2015/513⁶⁹ peale Hamas, kes oli kantud selliste isikute ja üksuste loetellu, kelle suhtes rakendatakse teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiiranguid terrorismivastaseks võitluseks. Täpsemalt, kui 2001. aasta esialgsetes loeteludes⁷⁰ sisaldus vaid Hamasi terroristlik haru („Hamas-Izz al-Din al-Quassem“), siis alates 2003. aastast on neisse 2001. aasta aktide ajakohastamise käigus kantud lisaks ka organisatsiooni poliitiline haru (Hamas)⁷¹. Vaidlustatud aktidega seotud põhjenduses märkis nõukogu, et ta tugines neljale riigisisesele otsusele, see tähendab ühele Ühendkuningriigi ametiasutuse otsusele (Ühendkuningriigi siseministri otsus, edaspidi „Home Secretary otsus“) ja kolmele Ameerika Ühendriikide ametiasutuste otsusele.

Hagi rahuldamata jätmiseks viimati nimetatud otsuseid puudutavas osas märkis Üldkohus esiteks, et mõiste „pädev asutus“, mida on kasutatud ühise seisukoha 2001/931⁷² artikli 1 lõikes 4, ei piirdu ainult liikmesriikide asutustega, vaid võib põhimõtteliselt hõlmata ka kolmandate riikide asutusi, sest just sellist tihedat koostööd kõigi riikide vahel õigustab ühise seisukoha eesmärk, milleks on rakendada ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1373 (2001) ja võitlus terrorismiga ülemaailmsel tasandil.

Järgmiseks märkis Üldkohus selliste kolmandate riikide asutuste otsustega seoses, et nõukogu peab juhul, kui ta võtab aluseks sellise otsuse, eelnevalt kontrollima, kas selle otsuse tegemisel on järgitud kaitseõigusi ja õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Täpsemalt peab nõukogu omaenda aktide põhjenduses esitama teabe, millest võib järeldada, et ta on seda kontrollinud. Selleks peab nõukogu Üldkohtu arvates kirjeldama põhjenduses põhjusi, miks ta on seisukohal, et kolmanda riigi otsus, mille ta võtab aluseks, on tehtud kaitseõiguste ja õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele põhimõtetest kinni pidades, kusjuures selleteemalised

68| Kohtuasi C-386/19 P, ***Hamas vs. nõukogu***.

69| Nõukogu 26. märtsi 2015. aasta otsus (ÜVJP) 2015/521, millega ajakohastatakse ja muudetakse loetelu isikutest, rühmitustest ja üksustest, kelle suhtes kohaldatakse ühise seisukoha 2001/931/ÜVJP (terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta) artikleid 2, 3 ja 4, ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus 2014/483/ÜVJP (ELT 2015, L 82, lk 107); nõukogu 26. märtsi 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/513, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 2580/2001 (teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks) artikli 2 lõiget 3 ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) nr 790/2014 (ELT 2015, L 82, lk 1).

70| Selle terroristliku haru nimi oli kantud loetellu, mis on lisatud nõukogu 27. detsembri 2001. aasta ühisele seisukohale 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta (EÜT 2001, L 344, lk 93; ELT eriväljaanne 18/01, lk 217), ning samuti loetellu, mis kehtestati nõukogu 27. detsembri 2001. aasta otsusega 2001/927/EÜ, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 2580/2001 (teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks) artikli 2 lõikes 3 ette nähtud loetelu (EÜT 2001, L 344, lk 70; ELT eriväljaanne 18/01, lk 207).

71| Nõukogu 12. septembri 2003. aasta ühine seisukoht 2003/651/ÜVJP, millega ajakohastatakse ühist seisukohta 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta ja tunnistatakse kehtetuks ühine seisukoht 2003/482/ÜVJP (ELT 2003, L 229, lk 42), ja nõukogu 12. septembri 2003. aasta otsus 2003/646/EÜ, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 2580/2001 (teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks) artikli 2 lõiget 3 ja tunnistatakse kehtetuks otsus 2003/480/EÜ (ELT 2003, L 229, lk 22).

72| Selle sätte esimene lause näeb ette: „[I]sis sisalduv loend koostatakse asjakohases toimumis sisalduvate täpsete andmete või tõendite põhjal, millest nähtub, et pädev asutus on asjaomaste isikute, rühmituste või üksuste suhtes teinud otsuse, olenemata sellest, kas see käsitleb arvestatavate ja usaldusväärsete tõendite või vihjete põhjal terroriakti uurimise algatamist, terroriakti eest vastutuselevõtmist, sellise akti toimepaneku katset, selles osalemist või sellele kaasaaitamist või mõnes sellises aktis süüdimõistmist“.

märkused võivad olla vajaduse korral lühidad. Üldkohus asus selles kohtuasjas seisukohale, et viide sellele, et kolmanda riigi asutuse otsus on avaldatud selle riigi ametlikus väljaandes, ei ole piisav asumaks seisukohale, et nõukogu on täitnud oma nimetatud kohustuse kontrollida, kas selles riigis peeti kinni kaitseõigustest. Kuivõrd Ameerika Ühendriikide otsustega seotud põhjendus loeti ebapiisavaks, asus Üldkohus seisukohale, et need otsused ei saanud olla vaidlustatud aktide aluseks. Üldkohus märkis seejärel, et kuivõrd ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 ei nõua, et nõukogu aktid põhineksid pädeva asutuse mitmel otsusel, võib vaidlustatud aktide aluseks olla vaid Home Secretary otsus, millest ta järeldas, et hagi läbivaatamist tuli jätkata, piirdudes vaidlustatud aktide analüüsiga vaid osas, milles need tuginevad viimati nimetatud otsusele.

Lisaks leidis Üldkohus seoses etteheitega, mis tugines asjaolule, et Home Secretary otsus oli haldusotsus, et ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 kohaldamisel ei ole määrava tähtsusega, et otsus on haldusotsus ja mitte kohtuotsus, sest selles sättes on sõnaselgelt ette nähtud, et asutus, mis ei ole kohus, võib olla pädev asutus selle sätte tähenduses. Ehkki ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 teises lõigus on eelistatud otsuseid, mille on teinud kohtud, ei ole selles Üldkohtu arvates kuidagi välistatud haldusorganite otsuste arvessevõtmist, kui esiteks on neile asutustele riigisisese õiguses antud tõepoolest pädevus võtta vastu otsuseid terrorismiga võitlemiseks ja kui teiseks on neid asutusi, mis on küll ainult haldusasutused, võimalik käsitada kohtutega „samaväärsena“, kui nende otsuste peale saab kohtusse edasi kaevata. Ta leidis käesolevas kohtuasjas, et see tingimus on täidetud, sest Home Secretary vaidlustatud otsuse peale on võimalik kohtusse edasi kaevata, ning asus seetõttu seisukohale, et seda haldusasutust tuleb käsitada pädeva asutusena eespool viidatud sätte tähenduses.

Üldkohus sedastas lisaks, et ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 esimese lõigu alusel nõukogul lasuv kohustus kontrollida enne pädevate asutuste otsuste alusel isikute või üksuste nimede rahaliste vahendite külmutamise loetellu kandmist, kas need otsused on tehtud „arvestatavate ja usaldusväärsete tõendite või vihjete põhjal“, kehtib vaid otsuste puhul, mis käsitlevad uurimise algatamist või vastutusele võtmist, kuid ei kehti süüdimõistvate otsuste puhul. Ta leidis seetõttu, et Home Secretary otsus ei ole käesolevas asjas ei uurimise algatamise ega vastutusele võtmise otsus ning see tuleb samastada süüdimõistva otsusega, mistõttu ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 kohaselt ei olnud nõukogu kohustatud vaidlustatud aktidega seotud põhjenduses viitama arvestatavatele tõenditele või vihjetele, mille põhjal kõnealuse asutuse otsus tehti.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et kui ainuüksi asjaolu, et esmakordse loetellu kandmise aluseks olnud riigisisene otsus on endiselt kehtiv, ei võimalda enam järeldada, et on jätkuvalt oht, et asjaomane isik või üksus osaleb terroristlikus tegevuses, siis on nõukogu kohustatud selle isiku või üksuse nime loetellu jätmist põhjendama olukorra ajakohastatud hinnanguga, võttes arvesse uuemaid faktilisi asjaolusid, millest nähtub, et selline oht on endiselt olemas. Üldkohus leidis, et käesolevas asjas see nii oli, sest nõukogu võttis hageja nime uuesti vaidlusalustesse loeteludesse kandmise aluseks esiteks selle, et ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 tähenduses pädeva asutuse otsustena määratletud otsused olid jäetud kehtima, ning teiseks faktilised asjaolud, mis on uuemad elemendid, millele nõukogu iseseisvalt tugines ja mis tõendavad, et püsib oht, et Hamas on seotud terroristlike organisatsioonidega.

2. Ukraina

11. juuli 2019. aasta kohtuotsustes **Yanukovych vs. nõukogu** (T-244/16 ja T-285/17, [EU:T:2019:502](#)) ja **Klymenko vs. nõukogu** (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)) tühistas Üldkohus mitu nõukogu akti⁷³, mis käsitlesid piiravaid meetmeid, mis võeti vastu seoses Ukraina olukorraga ja millega pikendati nende meetmete⁷⁴ esemeks olevate isikute, üksuste ja asutuste loetelu kehtivust, osas, milles hagejate – Ukraina endine president ning endine tulude ja maksude minister – nimed jäeti sellesse loetellu. Loetellu kandmine oli otsustatud seetõttu, et hagejate suhtes toimus Ukrainas eeluurimine kuritegude tõttu, mis on seotud Ukraina riigile kuuluvate rahaliste vahendite omastamise ja nende ebaseadusliku ülekandmisega Ukrainast välja, ning seda pikendati, kuna selle riigi ametiasutused olid hagejate suhtes algatanud kriminaalmenetlused seoses riigile kuuluvate rahaliste vahendite või vara omastamisega.

Üldkohus kohaldas 19. detsembri 2018. aasta kohtuotsusest **Azarov vs. nõukogu**⁷⁵ tulenevaid põhimõtteid ning tuletas esmalt neis kahes kohtuasjas meelde, et liidu kohtud peavad kontrollima kõigi liidu õigusaktide seaduslikkust põhiõiguste seisukohast. Isegi kui nõukogu võib piiravate meetmete vastuvõtmisel või kehtima jätmisel tugineda kolmanda riigi otsusele, peab ta ise kontrollima, et selline otsus tehti nimetatud riigis eelkõige kaitseõigust ja õigust tõhusale kohtulikule kaitsele järgides. Sellega seoses täpsustati, et ehkki asjaolu, et kõnealune kolmas riik on liitunud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÖK“), tähendab, et Euroopa Inimõiguste Kohus kontrollib EIÖKga tagatud põhiõigusi, ei saa see asjaolu siiski muuta üleliigseks eespool viidatud kontrollinõuet. Lisaks peab nõukogu oma põhjendamiskohustuse täitmiseks näitama piiravaid meetmeid kehtestavates otsustes, et ta kontrollis, et kolmanda riigi otsus, millele tuginedes need meetmed on võetud, on tehtud neid õigusi järgides. Ühtlasi peab nõukogu selle kontrolli läbi viima sõltumatult kõigist tõenditest, mida hagejad on esitanud.

Üldkohus märgib seejärel, et isegi kui nõukogu väidab, et Ukrainas teostati kriminaaluurimise ajal kohtulikku kontrolli ning mitu selles kontekstis tehtud kohtuotsust näitavad, et ta sai kontrollida kõnealuste õiguste järgimist, ei saa need otsused iseenesest tõendada, et Ukraina ametiasutuste otsuse viia läbi kriminaalmenetlusi – millele tuginedes jäeti kehtima piiravad meetmed – vastuvõtmisel järgiti kaitseõigusi ja õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. Nimelt on kõik nõukogu mainitud kohtuotsustused tehtud kriminaalmenetlustes, mis põhjendasid hagejate nimede kandmist ja jätmist loetellu, ning on neid menetlusi arvestades kõrvalised, kuna need otsustused on laadilt kas ettevaatuslikud või menetluslikud.

Kohtuotsuses **Klymenko vs. nõukogu** (T-274/18) rõhutab Üldkohus eeskätt, et nõukogu ei selgitanud, kuidas nende otsuste olemasolu võimaldab järeldada, et kõnealuste õiguste kaitse oli tagatud, ehkki 2014. aastal kõnealuste piiravate meetmete aluseks olnud Ukraina kriminaalmenetlus oli endiselt eeluurimise faasis.

73| Antud juhul paluti kohtuasjades T-244/16 ja T-285/17 tühistada nõukogu 4. märtsi 2016. aasta otsus (ÜVJP) 2016/318 (ELT 2016, L 60, lk 76) ja nõukogu 4. märtsi 2016. aasta rakendusmäärus (EL) 2016/311 (ELT 2016, L 60, lk 1), nõukogu 3. märtsi 2017. aasta otsus (ÜVJP) 2017/381 (ELT 2017, L 58, lk 34) ja nõukogu 3. märtsi 2017. aasta rakendusmäärus (EL) 2017/374 (ELT 2017, L 58, lk 1), ning kohtuasjas T-274/18 tühistada nõukogu 5. märtsi 2018. aasta otsus (ÜVJP) 2018/333 (ELT 2018, L 63, lk 48) ja nõukogu 5. märtsi 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/326 (ELT 2018, L 63, lk 5).

74| Nimelt isikud, üksused ja asutused, kellele kohaldatakse nõukogu 5. märtsi 2014. aasta otsuse 2014/119/ÜVJP teatavate isikute, üksuste ja asutuste vastu suunatud piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Ukrainas (ELT 2014, L 66, lk 26), muudetud nõukogu 29. jaanuari 2015. aasta otsusega (ÜVJP) 2015/143 (ELT 2015, L 24, lk 16), artiklit 1 ning nõukogu 5. märtsi 2014. aasta rakendusmääruse (EL) nr 208/2014 (ELT 2014, L 66, lk 1), muudetud nõukogu 29. jaanuari 2015. aasta määrusega (EL) 2015/138 (ELT 2015, L 24, lk 1), artiklit 2.

75| Euroopa Kohtu 19. detsembri 2018. aasta otsus **Azarov vs. nõukogu** (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#)).

Sellega seoses viitab Üldkohus EIÖK-le⁷⁶ ja põhiõiguste hartale⁷⁷, millest nähtub, et õigus tõhusale kohtulikule kaitsele hõlmab muu hulgas õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul. Üldkohus rõhutab, et Euroopa Inimõiguste Kohus on juba märkinud, et selle põhimõtte rikkumine on tuvastatav eelkõige siis, kui kriminaalmenetluse uurimisfaasis esineb rida tegevusetuse perioode, mis on süüks pandavad selle uurimise eest vastutavatele pädevatele ametiasutustele. Üldkohus märgib samuti, et kui isiku suhtes on mitu aastat võetud piiravaid meetmeid sama kriminaalmenetluse tõttu, mida kolmandas riigis läbi viiakse, peab nõukogu süvendatult uurima küsimust selle isiku põhiõiguste võimaliku rikkumise kohta ametiasutuste poolt. Seetõttu oleks nõukogu vähemalt pidanud näitama, mis põhjustel võis ta järeldada, et neid õigusi oli järgitud seoses küsimusega, kas hageja kohtuasi lahendati mõistliku aja jooksul.

Enne sisulise otsuse tegemist lükkas Üldkohus samas kohtuasjas ühtlasi tagasi asja läbivaatamist takistava asjaolu, milleks nõukogu hinnangul oli see, et hageja oli kohtuotsusele *Azarov vs. nõukogu* tuginedes esitanud uue väite. Sellega seoses märgib Üldkohus esiteks, et kohtuotsuses *Azarov vs. nõukogu* tühistas Euroopa Kohus 7. juuli 2017. aasta kohtuotsuse *Azarov vs. nõukogu*⁷⁸ ja leidis, et menetlusstaadium lubas kohtuasjas otsuse teha, ning tühistas vaidlusalused aktid, tuvastades põhjendamiskohustuse rikkumise, mis on avalikul huvil põhinev väide, mille võib igal hetkel tõstatada. Teiseks täheldab Üldkohus, et igal juhul on hageja argumendid, mis on tuletatud kohtuotsusest *Azarov vs. nõukogu*, tihedalt seotud hagiavalduse teatud punktidega, ning on selle tõttu vastuvõetavad. Kolmandaks märgib Üldkohus, et kuna Euroopa Kohus oli muutnud Üldkohtu praktikat, mis oli olemas hetkel, kui hageja oma hagi esitas, siis on kohtuotsus *Azarov vs. nõukogu* selline õiguslik asjaolu, mis võib põhjendada uue väite või etteheite esitamist.

VII. Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus

Kohtuotsuses **Ungari vs. komisjon** (T-139/15, [EU:T:2019:156](#)), mis kuulutati 12. märtsil 2019, jättis Üldkohus rahuldamata Ungari poolt ELTL artikli 263 alusel esitatud tühistamishagi komisjoni rakendusotsuse (EL) 2015/103⁷⁹ peale, millega Ungarile määrati finantskorrektsioon, mis võrdub 25% Ungari suhkrutootjatele suhkrutööstuse ümberkorraldamise ajutise kava raames suhkrutootmisseadmete täielikuks demonteerimiseks antud ümberkorraldusabi kogusummast.

Üldkohus pidi esiteks lahendama küsimuse, mis hetkel tuleb hinnata, kas tornhoidlad kujutavad endast tootmisseadmeid, mis tuleb täielikuks demonteerimiseks antava ümberkorraldusabi andmiseks lammutada, või kas need kuuluvad mõne Euroopa Kohtu 14. novembri 2013. aasta kohtuotsuses **SFIR jt** (C-187/12–C-189/12, [EU:C:2013:737](#)) välja toodud erandi kohaldamisalasse.

Üldkohus leiab, et tornhoidlate kvalifikatsioon tuleb kindlaks määrata abi andmise taotluse esitamise kuupäeva seisuga, mitte aga siis, kui ümberkorraldustoimingud on lõpetatud. Selleks et saavutada asjaomaste õigusnormidega taotletav eesmärk vähendada mittetasuvat suhkrutootmisvõimsust liidus, nägi liidu seadusandja ette kaks erinevat ümberkorraldamise kava sõltuvalt sellest, mis liiki demonteerimisega on

76| Artikli 6 lõige 1.

77| Artikkel 47.

78| Üldkohtu 7. juuli 2017. aasta otsus **Azarov vs. nõukogu** (T-215/15, [EU:T:2017:479](#)).

79| Komisjoni 16. jaanuari 2015. aasta rakendusotsus (EL) 2015/103, mille kohaselt Euroopa Liit ei rahasta teatavaid kulusid, mida liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames (ELT 2015, L 16, lk 33).

tegemist – nimelt kas täieliku või osalise demonteerimise läbiviimisega, mille jaoks antava ümberkorraldusabi summad on erinevad. Täieliku demonteerimise korral võis erandkorras alles hoida kõik muud rajatised peale nende, mida oli vaja suhkru, isoglükoosi või inuliinisiirupi tootmiseks või mis olid otseselt seotud nende toodete tootmisega, nagu pakendamiseseadmed. Osalise demonteerimise korral võis aga säilitada seadmed, mida oli vaja suhkru, isoglükoosi või inuliinisiirupi tootmiseks või mis olid otseselt seotud nende toodete tootmisega, eelkõige tingimusel, et neid ei kasutata enam suhkruturu ühise korraldusega hõlmatud toodete tootmiseks.

Kuid esiteks, kui tornhoidlate kvalifitseerimine oleks toimunud ümberkorraldusprotsessi lõpus, oleks see võimaldanud täieliku demonteerimise korral, nagu ka osalise demonteerimise korral alles jätta tornhoidlad, mis abi andmise kuupäeval olid vaadeldavad tootmiseseadmetena. Seega ei oleks võimalus jätta osa tootmiseseadmeid alles enam mitte iseloomulik osalisele demonteerimisele, vaid laieneks ka täielikule demonteerimisele, samas kui viimast tüüpi demonteerimisega seotud kõrgete kulude tõttu said ettevõtjad ümberkorraldusabi 25% rohkem kui osalise demonteerimise korral. Teiseks ei olnud neid tornhoidlaid, mis eeldatavalt kujutasid endast abitaotluse esitamise kuupäeval tootmiseseadmeid, ümberkorralduskavas mainitud demonteeritavate tootmiseseadmete hulgas, mis on vastuolus määruse nr 320/2006⁸⁰ artikli 4 lõike 3 punktiga c. Kolmandaks ei oleks õige kõikide tootmiseseadmete demonteerimise kohustuse võtmine, mis peab täieliku demonteerimise korral ümberkorraldusabi saamise taotluses esinema, sest see kohustus ei pruugi hõlmata kõiki tootmiseseadmeid, mis nimetatud kohustuse võtmise päeval olemas olid.

Üldkohus analüüsis teiseks küsimust, kas arvestades objektiivseid raskusi asjaomaste õigusnormide tõlgendamisel tornhoidlate säilitamise küsimuses täieliku demonteerimise korral, oleks komisjon pidanud finantskorrektsiooni summat vähendama või isegi hoiduma mis tahes korrektsioonist vastavalt dokumendis VI/5330/97⁸¹, täpsemalt selle dokumendi 2. lisa „Piiratud juhtumid“ teises lõigus kehtestatud juhiste (edaspidi „piiratud juhud“).

Üldkohtu jaoks on piiratud juhtum hinnatav tegur, mis ei anna automaatselt õigust sellele, et seda kohaldataks. Nimelt on piiratud juhtum kohaldatav teatud tingimustel, nimelt esiteks, kui komisjoni raamatupidamisarvestuse kontrollimise ja heakskiitmise menetluses täheldatud tegematajätmine tuleneb raskustest Euroopa Liidu õigusnormide tõlgendamisel ning teiseks, kui liikmesriigi ametiasutused on võtnud vajalikud meetmed selle tegematajätmise kõrvaldamiseks niipea, kui komisjon sellele tähelepanu juhtis.

VIII. Tervishoid

Üldkohus jättis 16. mai 2019. aasta kohtuotsuses **GMPO vs. komisjon** (T-733/17, edasi kaevatud⁸², [EU:T:2019:334](#)) tervikuna rahuldamata hagi, milles paluti osaliselt tühistada komisjoni otsus kustutada Euroopa Liidu harvikravimite registrist toimeainel trientiin põhinev ravim, mille sponsor on hageja GMP-Orphan (GMPO), kuna see ravim ei vasta määruses nr 141/2000⁸³ ette nähtud kriteeriumidele ehk nõudele, et see peab tooma

⁸⁰| Nõukogu 20. veebruari 2006. aasta määrus (EÜ) nr 320/2006, millega luuakse ajutine kava suhkrutööstuse ümberkorraldamiseks ühenduses ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1290/2005 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (ELT 2006, L 58, lk 42).

⁸¹| Komisjoni 23. detsembri 1997. aasta dokument VI/5330/97 „Suunised finantstagajärgede arvutamiseks EAGGF-i tagatisrahastu raamatupidamisarvestuse kontrollimise ja heakskiitmise otsuse ettevalmistamisel“.

⁸²| Kohtuasi C-575/19 P, **GMPO vs. komisjon**.

⁸³| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1999. aasta määrus (EÜ) nr 141/2000 harva kasutatavate ravimite kohta (EÜT 2000 L 18, lk 1; ELT eriväljaanne 15/05, lk 21).

harvikaigust põdevatele patsientidele „märkimisväärset kasu“ võrreldes sarnase juba heakskiidetud ravimiga. Ravimi nimetamine harvikravimiks oleks võimaldanud hagejal saada 10aastane ainuõigus turul alates sellele ravimile müügiloo saamisest.

Hageja peamine argument seisneb selles, et tema ravim, mille suhtes oli käimas määruses nr 726/2004⁸⁴ kehtestatud turule laskmise tsentraliseeritud menetlus, oleks tänu sellele loale saanud tuua *ipso jure* „märkimisväärset kasu“ patsientidele määruse nr 141/2000 tähenduses võrreldes sarnase ravimiga, millel juba on müügiluba, kuid ainult ühes liikmesriigis.

Üldkohus märkis, et ükski määruse nr 141/2000 ega määruse nr 847/2000⁸⁵ säte ei näe ette, et harvikravimi müügiluba liidu tasandil kujutab *per se* endast märkimisväärset kasu võrreldes olemasoleva ravimiga, mis võib olla küll sama tõhus ja heakskiidetud, kuid seda vaid ühes liikmesriigis. Lisaks ei saa sponsor Üldkohtu sõnul tugineda selles osas üldist laadi eeldustele või väidetele nagu näiteks liikmesriikides juba olemasolevate ja heakskiidetud meetodite kättesaadavuse väidetav ebapiisavus. Sponsor peab seevastu konkreetsete ja põhjendatud tõendite ja andmete põhjal näitama, et uus ravim toob patsientidele kasu ja annab panuse nende hooldamisel. Üldkohus täpsustas sellega seoses, et selle uue ravimi oodatav kasu võrreldes olemasoleva ravimiga peab ületama teatava kvantitatiivse või kvalitatiivse künnise, et seda saaks pidada „märkimisväärseks“ või „oluliseks“ asjaomase õigusraamistiku tähenduses.

Käesoleval juhul on Euroopa Ravimiameti harvikravimite komitee oma arvamuses, mille alusel tegi komisjon vaidlustatud otsuse, sedastanud, et hageja ei ole piisavalt tõendanud juba olemasoleva ravimi kättesaadavuse probleemide olemasolu. Tunnistades seejuures, et nimetatud komitee arvamuses ei anta keerulisi tehnilisi või teaduslikke hinnanguid, vaid see rajaneb sisuliselt faktilistel järeldustel originaalravimi kättesaadavuse kohta liidus, viis Üldkohus nimetatud arvamuse suhtes läbi täieliku kohtuliku kontrolli. Üldkohus märkis esiteks, et hageja poolt komiteele esitatud väidete kontrollimiseks komitee läbi viidud uuringul on suur tõendusjõud, ja teiseks on tõendeid, mille hageja samale komiteele esitas, nõuetekohaselt hinnatud. Seega tegi Üldkohus järelduse, et vaidlustatud otsuses, millega kinnitati harvikravimite komitee arvamust, ei ole tehtud hindamisviga.

IX. Energeetika

10. septembri 2019. aasta kohtuotsusega **Poola vs. komisjon** (T-883/16, edasi kaevatud⁸⁶, [EU:T:2019:567](#)) rahuldas Üldkohus Poola Vabariigi hagi, milles viimane palus tühistada komisjoni otsuse, millega kiideti heaks OPALi maagaasi torujuhtme käitamise erandkorra muudatus, mille pakkus välja Saksa reguleeriv asutus.⁸⁷

OPALi maagaasi torujuhtme on Nord Stream 1 gaasijuhtme maapealne osa, mille kaudu kantakse Venemaalt pärit maagaasi üle Euroopasse, minnes mööda „traditsioonilistest“ transiitmaadest nagu Ukraina, Poola ja Slovakkia. Komisjon kiitis 2009. aastal teatud tingimustel heaks Saksa reguleeriva asutuse otsuse vabastada

84] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määrus (EÜ) nr 726/2004, milles sätestatakse ühenduse kord inim- ja veterinaarravimite lubade andmise ja järelevalve kohta ning millega asutatakse Euroopa ravimiamet (ELT 2004, L 136, lk 1; ELT eriväljaanne 13/34, lk 229).

85] Komisjoni 27. aprilli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 847/2000, millega kehtestatakse ravimi harva kasutatavaks ravimiks nimetamise kriteeriumi rakendussätted ja mõistete „sarnane ravim“ ning „kliiniline paremus“ määratlused (EÜT 2000, L 103, lk 5; ELT eriväljaanne 15/05, lk 71).

86] Kohtuasi C-848/19 P, **Saksamaa vs. Poola**.

87] Komisjoni 28. oktoobri 2016. aasta otsus C(2016) 6950 final, millega vaadatakse läbi erand, mis on direktiivi 2003/55/EÜ alusel tehtud OPALi maagaasi torujuhtmele kolmandate isikute juurdepääsu ja tariifikorraldust käsitlevatest nõuetest.

OPALi gaasijuhtme suhtes direktiivi 2003/55⁸⁸ (hiljem asendatud direktiiviga 2009/73⁸⁹) nende sätete kohaldamine, mis käsitlevad gaasijuhtmetele kolmandate isikute juurdepääsu ja tariifikorraldust. Kuna Gazprom jättis ühe komisjoni kehtestatud tingimuse täitmata, oli tal lubatud käitada OPALi maagaasi torujuhet alates selle kasutusele võtmisest 2011. aastal üksnes 50% ulatuses selle võimsusest.

2016. aastal teatas Gazpromi taotlusel Saksa reguleeriv asutus komisjonile oma kavatsusest muuta mõningaid 2009. aastal tehtud vabastusotsuse punkte. Sisuliselt pidi kavandatava muudatuse kohaselt lubatama OPALi maagaasi torujuhet käitada täisvõimsusel, tingimuse et vähemalt 50% võimsusest müüakse enampakkumisel. Komisjon kiitis muudatuse teatud tingimustel heaks. Võttes arvesse, et komisjoni otsus andis Gazpromile võimaluse vähendada Ukraina ja Slovakkia ning lõpuks Poola kaudu edastatavaid gaasikoguseid, esitas viimane Üldkohtule hagi nimetatud otsuse tühistamiseks, tuginedes eelkõige energiapoliitika nõrgenemisele.

Üldkohus lükkas esimesena edutuna tagasi väite, et rikutud on direktiivi 2009/73 artikli 36 lõike 1 punkti a. Selle sätte kohaselt võidakse maagaasi ühendustorude suhtes vastava taotluse korral määratud aja jooksul jätta kohaldamata sätted, mis käsitlevad gaasijuhtmete võrgule kolmandate isikute juurdepääsu, kui on täidetud mitu tingimust. Kuna nende tingimuste hulgas on ka varustuskindluse parandamine, siis heitis Poola komisjonile ette selle sätte rikkumist. Ent Üldkohus märkis selle kohta, et just investering uude olulisse maagaasi infrastruktuuri, milleks käesolevas asjas oli OPALi gaasijuhtme ehitamine, on see, mille abil pidi täidetama varustuskindluse parandamise tingimus. Seetõttu pidi komisjon algse otsuse tegemisel 2009. aastal veenduma, et kavandatav investering selle tingimuse täidab. Küll aga ei pidanud komisjon selle tingimuse täidetust hindama vaidlustatud otsuse tegemisel 2016. aastal, kuna sellega üksnes anti heakskiit erandiga kaasnevate tingimuste muutmiseks. Nimelt, kuna selles etapis ei kavandatud ühtki uut investeringut ning käitamise tingimuste muutmine vastavalt Saksa ametiasutuse ettepanekule ei muutnud OPALi maagaasi torujuhet kui infrastruktuuri, ei saanud sellele küsimusele 2016. aastal vastata teistmoodi kui 2009. aastal.

Teisena uuris Üldkohus esimest korda energiasolidaarsuse põhimõtet, mis on sätestatud ETL artikli 194 lõikes 1 ja mida on Poola väitel rikutud. Üldkohus märkis kõigepealt, et energeetika valdkonnas hõlmab see põhimõte liikmesriikidevahelise solidaarsuse üldpõhimõtte konkreetse väljendusena õigusi ja kohustusi nii liidu kui ka liikmesriikide jaoks. Lisaks täpsustas Üldkohus, et see põhimõte ei piirdu vastastikuse abistamise kohustusega gaasiga varustamise või gaasi siseturu toimimisega seotud kriisiolukordades. Vastupidi, solidaarsuse põhimõte hõlmab ka liidu ja liikmesriikide üldist kohustust arvestada oma pädevuse teostamisel teiste osaliste huvidega. Liidu energiapoliitikaga seoses tähendab see, et liit ja liikmesriigid peavad püüdma selle poliitika raames enda pädevust teostades vältida selliste meetmete võtmist, mis võivad mõjutada liidu ja teiste liikmesriikide huve seoses varustuskindluse, varustamise majandusliku ja poliitilise elujõulisuse ja varustusallikate mitmekesisusega. Seetõttu peavad liidu institutsioonid ja liikmesriigid selle poliitika elluviimisel arvesse võtma nii liidu kui ka erinevate liikmesriikide huve ning huvide konflikti korral neid omavahel kaaluma.

Solidaarsuspõhimõtte sellist ulatust arvesse võttes oleks komisjon pidanud 2016. aasta vaidlustatud otsuse tegemisel hindama, kas Saksamaa reguleeriva asutuse poolt kavandatud muudatused OPALi maagaasi torujuhtme käitamise korras võisid mõjutada teiste liikmesriikide energiavaldkonnaga seotud huve, ning jaatava vastuse korral kaaluma omavahel neid huve ning Saksamaa Liitvabariigi ja võimalik, et liidu huve kõnealuse muudatuse tegemise vastu. Kuna aga vaidlustatud otsuses seda ei tehtud, siis tühistas Üldkohus nimetatud otsuse.

88] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/55/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 98/30/EÜ (ELT 2003, L 176, lk 57).

89] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 94).

X. Kemikaalid (REACH)

20. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **BASF Grenzach vs. ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)) käsitles Üldkohus laiendatud koosseisus esimest korda Euroopa Kemikaaliamet (ECHA) apellatsiooninõukogu ülesannet ja pädevusi, täpsemalt seda, milline oli selle nõukogu teostatava kontrolli ulatus ja põhjalikkuse aste kaebuse raames, mis esitati talle ECHA otsuse peale, milles nõuti määruse nr 1907/2006⁹⁰ alusel triklosaani hindamist puudutavat täiendavat teavet.

Hageja on triklosaani tootev äriühing, kes on selle aine ainus registreerija selle määruse tähenduses. Pärast seda, kui ECHA oli vastu võtnud otsuse, millega hagejalt nõuti täiendavat teavet, esitas viimane selle ameti apellatsiooninõukogule kaebuse, mis jäeti osaliselt rahuldamata. Hageja palus Üldkohtule esitatud hagi tühistada ECHA apellatsiooninõukogu otsus väidete põhjal, mille kohaselt on nimetatud nõukogu jätnud täitmata oma kontrolliülesande, kuna ta ei uurinud de novo teaduslikke hinnanguid, millel põhines ECHA esialgne otsus. Kuna hageja argumentidega ei saanud nõustuda, jättis Üldkohus hagi järgmistel kaalutlustel rahuldamata.

Esimesena, mis puutub ECHA apellatsiooninõukogu kontrolli ulatusse ja põhjalikkusse, siis märkis Üldkohus esmalt, et üheski määruse nr 1907/2006 ega määruse nr 771/2008⁹¹ sättes ei ole sõnaselgelt sätestatud, et apellatsiooninõukogu viib aine hindamisel täiendava teabe nõudmist käsitleva ECHA otsuse peale esitatud kaebuse lahendamisel läbi sellise *de novo* uurimise, nagu nõuab hageja, ehk et ta uurib, kas tema poolt kaebuse lahendamise ajal on kõiki õiguslikke ja faktilisi asjaolusid ning eelkõige teaduslikke küsimusi silmas pidades võimalik võtta õiguspäraselt vastu uus otsus, mille resolutsioon on samasugune nagu vaidlustatud otsusel, või mitte. Nende kahe määruse sätetest tuleneb vastupidi, et sellise kaebuse lahendamisel uurib apellatsiooninõukogu vaid seda, kas kaebuse esitaja argumentid kinnitavad, et on tehtud vaidlustatud otsust mõjutanud viga. Üldkohus leidis nimelt, et kuna ECHA apellatsiooninõukogu menetlus on võistlev, nagu on ette nähtud määruse nr 771/2008 üldistes menetlusnormides, siis määravad selle menetluse eseme hageja poolt nimetatud nõukogule esitatud kaebuses sisalduvad väited, ning seega ei saa seda liiki kaebuse esemeks olla üksnes selle kontrollimine, kas hageja esitatud materjal võib tõendada, et otsuses, mille peale talle on kaebus esitatud, esineb viga.

Peale selle märkis Üldkohus, et määruse nr 1907/2006 ülesehitusest ilmneb, et menetlusnormid, mida kohaldatakse ECHA suhtes, kui ta teeb otsuse esimeses astmes, ei ole apellatsiooninõukogu suhtes vahetult kohaldatavad. Üldkohus leidis seega, et apellatsiooninõukogu ei ole kohustatud läbi viima uut uurimist, mis sarnaneks ECHA poolt esimeses astmes otsuse tegemisel läbi viidud uurimisega. Üldkohus leidis nimelt, et apellatsioonikoja ülesanne ei ole korrata ECHA esialgse otsuse vastuvõtmisel teostatud teaduslikku uurimist, kuna esiteks tuleb see hindamine, mis viiakse läbi ettevaatuspõhimõtet arvesse võttes, usaldada üksnes teadusekspertidele, ning teiseks ei näe ükski määruse nr 1907/2006 ega nr 771/2008 säte ette sellist uut teaduslikku hindamist apellatsiooninõukogu kaebemenetluses.

90| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT 2006, L 396, lk 1; parandus ELT 2007, L 136, lk 3).

91| Komisjoni 1. augusti 2008. aasta määrus (EÜ) nr 771/2008, millega kehtestatakse Euroopa Kemikaaliameti apellatsiooninõukogu töökorraldus ja menetluskord (ELT 2008, L 206, lk 5).

Teisena, mis puudutab ECHA apellatsiooninõukogu kontrolli põhjalikkuse astet, siis leidis Üldkohus, et vastupidi liidu kohtu kontrollile ei saa apellatsiooninõukogu läbiviidav kontroll ECHA otsuses esinevate äärmiselt keeruliste teaduslike faktiliste asjaolude üle piirduda ilmsete vigade olemasolu kontrollimisega. Arvestades ECHA apellatsiooninõukogu liikmete vastavat teaduslikku ja õiguslikku kvalifikatsiooni, on apellatsiooninõukogul vajalikud oskusteadmised, et ise seda liiki hindamist läbi viia. Seega peab nimetatud nõukogu oma liikmete õiguslikule ja teaduslikule kompetentsile tuginedes analüüsima, kas kaebaja esitatud argumendid tõendavad, et nimetatud otsuse aluseks olevates kaalutlustes esineb viga.

20. septembri 2019. aasta kohtuotsuses **Saksamaa Liitvabariik vs. ECHA** (T-755/17, [EU:T:2019:647](#)) käsitles Üldkohus Euroopa Kemikaali ameti (ECHA) apellatsiooninõukogu ülesannet ja pädevusi, täpsemalt seda, milline oli selle nõukogu teostatava kontrolli laad ja põhjalikkuse aste kaebuse raames, mis esitati talle ECHA otsuse peale, milles nõuti määruse nr 1907/2006 alusel benpati hindamist puudutavat täiendavat teavet.

Pärast seda, kui ECHA oli vastu võtnud otsuse, milles ta palus ECHAs benpati registreerinud äriühingutelt täiendavat teavet, esitasid viimased selle ameti apellatsiooninõukogule kaebuse, mille tagajärjel vaidlusalune otsus osaliselt tühistati. Saksamaa Liitvabariik palus oma Üldkohutule esitatud hagi tühistada ECHA apellatsiooninõukogu otsus, tuginedes sisuliselt sellele, et apellatsiooninõukogu ei ole pädev läbi vaatama väiteid, mille eesmärk on tõendada, et ECHA otsuses esinevad sisulised vead. Kuna hagejast liikmesriigi argumendid ei olnud tulemuslikud, jättis Üldkohus hagi osaliselt rahuldamata, otsustades, et ECHA apellatsiooninõukogu on pädev selliseid väiteid läbi vaatama.

Esiteks kordas Üldkohus, arvestades eelkõige apellatsiooninõukogu liikmete ametisse nimetamist nende kogemuse ning teaduslike ja õiguslike teadmiste alusel, et sellel apellatsiooninõukogul on olemas vajalikud ekspertteadmised, et teaduslikke andmeid ise hinnata, ning et selle ekspertiisi eesmärk on tagada nii õiguslike kui ka tehniliste aspektide tasakaalustatud hindamine. Teiseks märkis Üldkohus, et ei määru nr 1907/2006 ega määru nr 771/2008 ei ole ette nähtud erinorme ainete hindamise otsuste vaidlustamise kohta.

Kolmandaks leidis Üldkohus, et apellatsiooninõukogule ECHA otsuse peale esitatava kaebuse esitamise võimalusega taotletavad eesmärgid toetavad nimetatud nõukogu pädevust uurida väiteid, mille eesmärk on tõendada sisulisi viga selles otsuses. Nimelt leidis Üldkohus, et kuna ECHA apellatsiooninõukogu läbiviidav kontroll on põhjalikum kui liidu kohtu kontroll, ei piirdu nimetatud nõukogu pädevus ilmsete vigade olemasolu kontrollimisega, vaid see laieneb ka täiendavat teavet nõudva otsuse tehniliste aspektide kontrollimisele. Peale selle oleks ECHA apellatsiooninõukogu piiratud pädevuse tagajärg see, et tal ei oleks võimalik täita oma ülesannet, mis seisneb selles, et vähendada vaidlusi liidu kohtus, tagades samal ajal õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile, ning see läheks vastuollu kaalutlustega, mille põhjal kehtestatakse apellatsioonkaebuste vastuvõetavuse norme selliste kohtuasjade suhtes, milles vaidlus on juba läbi vaadatud kahes astmes, see tähendab kõigepealt nimetatud nõukogus ja seejärel Üldkohtus.⁹²

Neljandaks ja viimaseks leidis Üldkohus, et ECHA apellatsiooninõukogu piiratud pädevus ei tagaks Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 esimese lõigu tähenduses õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Olles meelde tuletanud, et apellatsiooninõukogu piirdub võistlevas menetluses selle uurimisega, kas talle esitatud argumentidega on võimalik tõendada, et vaidlusaluses otsuses on tehtud viga, leidis Üldkohus, et piiratud pädevuse korral ei saaks Üldkohtule ECHA apellatsiooninõukogu otsuse peale esitatud tühistamishagi tulemuslikult tugineda väidetele, mille kohaselt ECHA otsuses on sisulisi viga. Apellatsiooninõukogu piiratud pädevust pooldava lähenemise tagajärg oleks lisaks nimetatud nõukogule tarbetute kaebuste esitamine

⁹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrus (EL, Euratom) 2019/629, millega muudetakse protokolli nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2019, L 111, lk 1).

selles mõttes, et kaebaja, kes soovib saavutada ECHA otsuse tühistamist üksnes niisuguste väidete põhjal, mis puudutavad sisulisi vigu selles otsuses, peaks pöörduma apellatsiooninõukogu poole, samas kui tema kaebus jääks sel juhul automaatselt rahuldamata.

XI. Dumping

20. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **Foshan Lihua Ceramic vs. komisjon** (T-310/16, [EU:T:2019:170](#)) jättis Üldkohus rahuldamata Hiina eksportiva tootja Foshan Lihua Ceramic (edaspidi „hageja“) hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus, millega jäeti rahuldamata taotlus kohaldada uue eksportiva tootja režiimi seoses lõplike dumpinguvastaste meetmetega, mis kehtestati Hiina Rahvavabariigist pärit keraamiliste plaatide impordi suhtes rakendusmäärusega (EL) nr 917/2011⁹³ (edaspidi „lõplik määrus“). Hagejale, kes ei osalenud haldusmenetluses, mille tulemusel see määrus vastu võeti, kohaldati sellist dumpinguvastase tollimaksu määra, mis oli kindlaks määratud haldusmenetluses osalenud eksportiva tootja tüüpilise tooteliigi kõige kõrgemate dumpingumarginaalide alusel. Komisjon jättis taotluse kohaldada uue eksportiva tootja režiimi rahuldamata, kuna hageja ei tõendanud, et ta vastab selle režiimi kohaldamise tingimustele.

Üldkohus täheldas kõigepealt, et määruse nr 1225/2009⁹⁴ (edaspidi „alusmäärus“) artikli 11 lõige 5, mis võtab ainult alusmääruse artikli 11 lõigetes 2–4 ette nähtud läbivaatamise menetluste suhtes üle alusmääruse asjasse puutuvad sätted uurimismenetluste ja uurimiste läbiviimise kohta, sealhulgas alusmääruse artikli 5 lõiked 10 ja 11 ning sama määruse artikli 6 lõige 7, ei ole kohaldatav lõpliku määruse artikli 3 kohases uurimises.

Mis puudutab 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) VI artikli rakendamist käsitleva lepingu⁹⁵ (edaspidi „dumpinguvastane leping“) artikli 9.5 väidetavat rikkumist, siis tõdes Üldkohus, et kuigi alusmääruse artikli 11 lõike 4 esimese kuni kolmanda lõigu sõnastus on peale kolmanda tingimuse, mis on seotud esialgse uurimise perioodist hilisema ekspordi olemasoluga, analoogne dumpinguvastase lepingu artikli 9.5 sõnastusega, sisaldab alusmääruse artikli 11 lõige 4 veel neljandat lõiku, mille kohaselt ei ole see artikkel kohaldatav, kui institutsioonid on esialgses uurimises kasutanud valimit. Selle erandi eesmärk ei ole asetada uusi eksportivaid tootjaid soodsamasse menetluslikku olukorda kui neid, kes on esialgses uurimises koostööd teinud, kuid keda valimisse ei kaasatud. Seda mureküsimumst dumpinguvastases lepingus arvesse ei võetud. Seega väljendab alusmääruse artikli 11 lõike 4 neljas lõik liidu seadusandja tahet kasutada seoses uusi eksportivaid tootjaid käsitleva läbivaatamise algatamise tingimustega liidu õiguskorra omaenda lähenemist, mistõttu ei saa seda sätet lugeda meetmeks, mille eesmärk on liidu õiguskorras tagada Maailma Kaubandusorganisatsiooni kontekstis võetud konkreetse kohustuse rakendamine. Järelikult ei ole dumpinguvastase lepingu artikli 9.5 liidu õiguskorras vahetut õigusmõju.

93| Nõukogu 12. septembri 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 917/2011, millega kehtestatakse Hiina Rahvavabariigist pärit keraamiliste plaatide impordi suhtes lõplik dumpinguvastane tollimaks ja nõutakse lõplikult sisse selle suhtes kehtestatud ajutine tollimaks (ELT 2011, L 238, lk 1).

94| Nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1225/2009 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed (ELT 2009, L 343, lk 51), mida on viimati muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. jaanuari 2014. aasta määrusega (EL) nr 37/2014, millega muudetakse teatavaid ühist kaubanduspoliitikat käsitlevaid määrusi seoses teatavate meetmete vastuvõtmise menetlustega (ELT 2014, L 18, lk 1).

95| 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) (EÜT 1994, L 336, lk 103; ELT eriväljaanne 11/21, lk 189) VI artikli rakendamist käsitlev leping, mis sisaldub Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingu lisas 1 A (EÜT 1994, L 336, lk 3; ELT eriväljaanne 11/21, lk 82).

Seejärel leidis Üldkohus, et kuna lõpliku määruse artikli 3 kohase uurimise eesmärgid on piiratumad kui alusmääruse artikli 11 lõike 4 kohase uurimise eesmärgid, siis on põhjendatud, et lõpliku määruse artikli 3 kohase uurimise algatamisest teavitatakse väiksemat arvu isikuid. Nimelt, kui alusmääruse artikli 11 lõike 4 kohase uurimise eesmärk ei ole mitte ainult kindlaks teha, kas ettevõtja on uus eksportiv tootja, vaid sellele esimesele küsimusele jaatava vastuse korral ka tema individuaalne dumpingumarginaal, siis lõpliku määruse artikli 3 kohase uurimise ainus eesmärk on kontrollida, kas ettevõtja on ikka uus eksportiv tootja. Selle menetluse käigus peab viimane tõendama, et ta ei ole lõpliku määruse artikli 1 lõikes 1 silmas peetud Hiinast pärit tooteid eksportinud esialgse uurimise perioodil, et ta ei ole seotud eksportija või tootjaga, kellele kohaldatakse kõnesoleva määrusega kehtestatud meetmeid ning et ta on asjaomast kaupa tegelikult eksportinud või et tal on lepinguline kohustus – millest ta ei saa taganeda – märkimisväärse koguse eksportimiseks liitu pärast esialgse uurimise perioodi. Kuna need tingimused puudutavad vaadeldavale ettevõtjale omast olukorda, on iseenesest mõistetavalt ettevõtja, mitte ükski kolmas isik parimas olukorras, et esitada vajalikku teavet.

Lõpuks, mis puudutab tõendamiskoormist ja tõendamise taset, siis täpsustas Üldkohus, et nii lõpliku määruse artikli 3 kui ka alusmääruse artikli 11 lõike 4 alusel uue eksportiva tootja režiimi taotlejal lasuvat tõendamiskoormist ei ole iseenesest võimatu täita. Täielike, sidusate ja kontrollitavate andmete ja tõendite esitamine eelkõige kogu oma müügi ja kontserni struktuuri kohta võimaldab komisjonil välistada, kui see tegelikult nii ei ole, et asjaomast toodet on liitu eksporditud esialgse uurimise perioodil, või koguni järeltada, et hageja ei ole seotud ühegi eksportiva tootjaga, kellele kohaldatakse kõnealust dumpinguvastast tollimaksu.

Komisjon ei pea tõendama, et hageja on asjaomast toodet liitu eksportinud või et ta on seotud ettevõtjatega, kellele kohaldatakse kõnealust dumpinguvastast tollimaksu, ega esitada selle kohta kaudseid tõendeid. Selle režiimi kohaldamise taotluse rahuldamata jätmiseks piisab sisuliselt, et ettevõtja esitatud tõendid on tema väidete põhjendamiseks ebapiisavad. Seevastu peab komisjon oma rolli raames uue eksportiva tootja režiimi kohaldamist käsitlevates uurimistes kõiki tal olevaid vahendeid kasutades kontrollima ettevõtja esitatud väidete ja tõendite õigsust.

8. mai 2019. aasta kohtuotsuses *Stemcor London ja Samac Steel Supplies vs. komisjon* (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)) jättis Üldkohus rahuldamata tühistamishagi komisjoni määruse 2016/1329⁹⁶ (edaspidi „vaidlustatud määrus“) peale, mis näeb ette lõpliku dumpinguvastase tollimaksu tagasiulatuvalt sissenõudmise teatavate Hiina Rahvavabariigist ja Venemaa Föderatsioonist pärit külmavaltsitud lehtterastoodete impordi suhtes.

Selles kohtuotsuses võttis Üldkohus esimest korda seisukoha dumpinguvastase algmääruse⁹⁷ artikli 10 lõikes 4 sätestatud mehhanismi kohta, mis võimaldab komisjonil tagasiulatuvalt sisse nõuda dumpinguvastast tollimaksu toodetelt, mis imporditi tarbimiseks kõige rohkem 90 päeva enne ajutiste meetmete kohaldamise kuupäeva (ent mitte enne uurimise algatamist), tingimusel, et kõnealune import registreeriti, et „kõnealuse toote puhul [oli] dumping esinenud pikema aja jooksul või et importija [oli] või oleks pidanud olema teadlik dumpingust, selle ulatusest ning väidetavast või tuvastatud kahjust“ (artikli 10 lõike 4 punkt c), ja et „lisaks uurimisperioodil kahju tekitanud impordi tasemele on import veelgi märgatavalt suurenenud, nii et arvestades ajastamist, mahtu ja muid asjaolusid, võib see oluliselt kahjustada kohaldatava lõpliku dumpinguvastase tollimaksu parandavat mõju“ (artikli 10 lõike 4 punkt d).

96] Komisjoni 29. juuli 2016. aasta rakendusmäärus (EL) 2016/1329, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate Hiina Rahvavabariigist ja Venemaa Föderatsioonist pärit külmavaltsitud lehtterastoodete registreeritud impordi suhtes ning nõutakse lõplikult sisse nimetatud impordi suhtes kehtestatud ajutine tollimaks (ELT 2016, L 210, lk 27).

97] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1036 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Liidu liikmed (ELT 2016, L 176, lk 21).

Hagejad väitsid esiteks, et komisjon on teinud mitu viga algmääruse artikli 10 lõike 4 punktis c sätestatud tingimuste tõlgendamisel ja kohaldamisel, kuid Üldkohus lükkas tagasi pakutud tõlgenduse, mille kohaselt tuleb selleks, et algmääruse artikli 10 lõike 4 punkti c tingimus oleks täidetud, tõendada importijate teadlikkust „tegeliku“, mitte ainult „väidetava“ dumpingu suhtes, ning järeldas, et selle sätte kasuliku mõju tagamiseks peavad mõisted „väidetav“ või „tuvastatud“ puudutama nii dumpingu kui ka kahju ulatust.

Seejärel leidis Üldkohus, et kaebuse mittekonfidentsiaalses versioonis ja algatamisteates esitatud tõendid olid siinses asjas piisavad, et importijad, kes on kogenud ettevõtjad, oleksid teadlikud väidetava dumpingu ulatusest algmääruse artikli 10 lõike 4 tähenduses alates uurimise algatamise hetkest.

Mis puudutab algmääruse artikli 10 lõike 4 punkti d, siis järeldas Üldkohus, et asjasse puutuv periood hindamaks seda, kas „import on veelgi märgatavalt suurenenud“, peab saama hõlmata aega, mis on kulunud alates algatamisteate avaldamisest, kuna sellest hetkest alates olid importijad teadlikud võimalusest, et registreeritud impordile kohaldatakse hiljem tagasiulatuvalt tollimakse, ja et neil võib niisiis tulevaste tollimaksude kehtestamise ootuses tekkida ahvatlus importida ulatuslikus koguses asjaomaseid tooteid.

Üldkohus täpsustas seejärel, et asjaolu, et import on veelgi märgatavalt suurenenud, tuleb hinnata tervikuna, et määrata kindlaks, kas kogu import võib oluliselt kahjustada lõplike tollimaksude parandavat mõju ja seega tekitada täiendavat kahju liidu tootmisharule, võtmata arvesse asjaomaste importijate individuaalset ja subjektiivset olukorda.

Ühtlasi järeldas Üldkohus, et see, kas suurenemine on olnud „märgatav“, tehakse kindlaks igal üksikjuhul, võttes arvesse mitte üksnes uurimisperioodil ning algatamisteate avaldamise ja ajutiste meetmete kehtestamise vahelisel perioodil toimunud impordi igakuiseid kaalutud keskmisi, vaid ka kõiki teisi asjasse puutuvaid kaalutlusi, mis puudutavad eelkõige asjaomaste toodete üldise tarbimise arengut liidus, laovarude arengut ja turuosade arengut.

Seetõttu otsustas Üldkohus, et komisjon võis põhjendatult järeldada, et sellel uuel impordi märgataval suurenemisel oli arvestades selle mahtu, ajastust ja muid asjaolusid, nagu hindade langus ja oluline laovarude kasv, uus negatiivne mõju hindadele ja liidu tootmisharu turuosale ning võis seega oluliselt kahjustada lõpliku dumpinguvastase tollimaksu parandavat mõju.

3. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses **Yieh United Steel vs. komisjon** (T-607/15, [EU:T:2019:831](#)) jättis Üldkohus rahuldamata Yieh United Steel Corp.-i nõude tühistada komisjoni rakendusmäärus 2015/1429, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks Hiina Rahvavabariigist ja Taiwanist pärit roostevabast terasest külmuvaltsitud lehtmaterjali impordi suhtes.⁹⁸

Selle kohtuasja aluseks on dumpinguvastane menetlus, mille komisjon viis läbi 2014. ja 2015. aastal ning mille tagajärjel kehtestati vaidlustatud määrusega roostevabast terasest külmuvaltsitud lehtmaterjali impordi suhtes dumpinguvastane tollimaks 6,8%. Hageja on Taiwanis asutatud äriühing, kes tegeleb dumpinguvastase tollimaksu esemeks olevate toodete tootmise ja turustamisega.

Hageja pöördus Üldkohtusse rakendusmääruse 2015/1429 tühistamiseks teda puudutavas osas, viidates eelkõige dumpinguvastase algmääruse⁹⁹ artikli 2 rikkumisele. Selle sätte lõike 2 kohaselt määratakse dumpinguvastase tollimaksu esemeks oleva toote „normaalväärtus“ tavaliselt kindlaks ekspordiriigi

⁹⁸ Komisjoni 26. augusti 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/1429, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks Hiina Rahvavabariigist ja Taiwanist pärit roostevabast terasest külmuvaltsitud lehtmaterjali impordi suhtes (ELT 2015, L 224, lk 10).

⁹⁹ Nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1225/2009 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed (ELT 2009, L 343, lk 51; parandus ELT 2010, L 7, lk 22).

sisetarbimiseks ettenähtud samasuguse toote müügi põhjal. Nimetatud artikli lõike 1 kohaselt võetakse dumpinguvastase tollimaksu esemeks oleva toote normaalväärtuse aluseks tavaliselt sõltumatute klientide poolt tavapärasel kaubandustegevuses makstud või makstavad hinnad.

Sellela seoses vaidles hageja eelkõige vastu sellele, et komisjon ei arvanud dumpinguvastase tollimaksu esemeks oleva toote normaalväärtuse kindlaksmääramisel tootmiskuludest maha ringlussevõetud metallijäätmete väärtust. Lisaks jättis komisjon põhjendamatult arvesse võtmata teatud müügi ekspordiriigi ühele sõltumatule kliendile, kes oli ühtlasi asjaomase toote turustaja, mis oli hageja arvates riigisisene müük, kuna tema ei suunanud seda ekspordiks või ei teadnud selle lõplikku sihtkohta. Komisjon keeldus aga seda müüki asjaomase toote normaalväärtuse määramisel arvesse võtmast, kuna uurimise kohaselt esinesid objektiivsed tõendid, mis näitasid, et nimetatud müük oli tegelikkuses eksportmüük, millest osale oli pealegi kohaldatud ekspordisoodustuste süsteemi.

Üldkohus märkis kõigepealt, et komisjon võis jätta rahuldumata taotluse arvata dumpinguvastase tollimaksu esemeks oleva toote tootmiskuludest maha ringlussevõetud metallijäätmete väärtust, kuna ta ei saanud täpselt kontrollida, kas ringlussevõetavate metallijäätmete tootmise ja müügiga seotud kulud olid nõuetekohaselt kajastatud hageja raamatupidamisdokumentides.

Mis puudutab taotlust võtta arvesse roostevabast terasest külmvaltsitud lehtmaterjali müüki sõltumatule kliendile ekspordiriigis, siis märkis Üldkohus esmalt, et isegi vaatamata erinevustele dumpinguvastase algmääruse artikli 2 lõike 2 erinevate keeleversioonide vahel, viitab suur osa nendest keeleversioonidest asjaomase toote sihtkohale, viitamata tootja kavatsusele selle kohta, kuhu see müük hetkel on suunatud.

Seejärel rõhutas Üldkohus ühest küljest, et GATT-i dumpinguvastase lepingu¹⁰⁰ artikkel 2.1 kasutab selle kolmes ametlikus keeleversioonis vastavalt inglise keeles väljendit „destined for consumption”, prantsuse keeles „destiné à la consommation” ja hispaania keeles „destinado al consumo”, ning teisest küljest tuletas meelde, et dumpinguvastase algmääruse sätteid tuleb nii palju kui võimalik tõlgendada nimetatud dumpinguvastase lepingu vastavate sätetega arvestades.

Tõlgendust, et ei ole vaja otsida müüja „kavatsust” või „konkreetselt teadlikkust” asjaomase toote lõppsihtkohast, kinnitab pealegi Üldkohtu analüüs dumpinguvastase algmääruse artikli 2 konteksti kohta.

Seda tõlgendust toetab ühtlasi dumpinguvastase uurimise eesmärk otsida objektiivseid tõendeid. Kui selles kontekstis seatakse normaalväärtuse määramisel eksporditud toote kõrvalejätmine sõltuvusse sellest, et tõendatakse, mis oli müüja tegelik kavatsus seoses asjaomase toote lõppsihtkohaga, siis tähendaks see Üldkohtu hinnangul, et normaalväärtuse määramisel lubatakse arvesse võtta eksporditud toote hindasid, mis võib moonutada ja kahjustada selle normaalväärtuse õiget määramist.

Lõpuks täpsustas Üldkohus, et see tõlgendus on ka kooskõlas etteaimatavuse ja õiguskindluse põhimõttega, kuna müüja kavatsusel või teadlikkuse põhineva kriteeriumi kohaldamine tähendaks, et normaalväärtuse määramisel eksporditud toodete hinna arvessevõtmine sõltuks subjektiivsest asjaolust, mille olemasolu tuvastamine oleks praktikas juhuslik või lausa võimatu.

Niisiis järeldas Üldkohus, et hageja ei olnud asjas tõendanud, et komisjon oli õigusnormi rikkunud või teinud ilmse vea faktide hindamisel, kui ta jättis dumpinguvastase menetluse esemeks oleva toote normaalväärtuse määramisel arvesse võtmata hageja müügi oma sõltumatule kliendile.

¹⁰⁰ 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VI artikli rakendamise leping (EÜT 1994, L 336, lk 103; ELT eriväljaanne 11/21, lk 189), mis on esitatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingu lisas 1 A (EÜT 1994, L 336, lk 3; ELT eriväljaanne 11/21, lk 82).

XII. Õigus tutvuda institutsioonide dokumentidega

2019. aastal oli Üldkohtul võimalus täpsustada mõistet „info, mis on seotud heitmetega keskkonda“, sisekasutuseks mõeldud dokumente kaitsvat erandit ja riigiabi kontrollimenetluse dokumentide üldise konfidentsiaalsuse eelduse ulatust.

1. Mõiste „info, mis on seotud heitmetega keskkonda“

7. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses *Tweeddale vs. EFSA* (T-716/14, [EU:T:2019:141](#)) rahuldas Üldkohus A. Tweedale'i ELTL artikli 263 alusel esitatud hagi, milles paluti tühistada osaliselt Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) otsus, milles see ei võimaldanud tal määruse nr 1049/2001¹⁰¹ artikli 4 lõike 2 alusel tutvuda glüfosaadi toksilisuse uuringutega. EFSA leidis, et puudus ülekaalukas avalik huvi uuringute nende osade avalikustamiseks, millega tutvumist taotleti, kuna need ei kujuta endast teavet, mis „on seotud heitmetega keskkonda“ määruse nr 1367/2006¹⁰² tähenduses. Hageja väitis eelkõige, et on rikutud määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõiget 2 ja määruse nr 1367/2006 artikli 6 lõiget 1, kuna taotletud uurimisaruandeid saab käsitada teabena, mis „on seotud heitmetega keskkonda“ viimati nimetatud sätte tähenduses.

Üldkohus kordab esmalt, et liidu institutsioon, kes on saanud dokumendiga tutvumise taotluse, ei saa avalikustamisest keeldumist põhjendada konkreetse füüsilise või juriidilise isiku ärihuve kaitsva erandiga määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 esimese taande alusel, kui dokumendis sisalduv teave kujutab endast teavet, mis „on seotud heitmetega keskkonda“ määruse nr 1367/2006 artikli 6 lõike 1 tähenduses. Selle kohta leidis Üldkohus, et seega tuleb kindlaks teha, kas taotletud uuringutes sisalduv teave kujutab endast teavet, mis „on seotud heitmetega keskkonda“ selle sätte tähenduses.

Mõiste „info, mis on seotud heitmetega keskkonda“ kohta leidis Üldkohus, et see mõiste ei hõlma üksnes teavet, mis puudutab taimekaitsevahendi või asjaomase toimeaine taimedel või pinnases kasutamise käigus keskkonda tegelikult eraldatud heitmeid, vaid ka teavet taimekaitsevahendi või asjaomase toimeaine etteaimatavate heitmete kohta keskkonda, sellise toote või aine tavalise või realistliku kasutamise korral, mis vastab neile tingimustele, mille alusel on antud selle toote või aine turuleviimise luba ja mis valitsevad selles piirkonnas, kus asjaomane aine või toode on kasutamiseks ette nähtud.

Üldkohus otsustas seoses sellega, et selline taimekaitsevahendites esinev toimeaine nagu glüfosaat satub tavapärase kasutamise käigus keskkonda juba oma kasutusotstarbe tõttu, ja prognoositavat heitkogust ei saa seega lugeda puhthüpoteetiliseks ega ainult prognoositavaks. Glüfosaadi puhul, mille kasutamine on liikmesriikides lubatud alates 2002. aastast ja mida tegelikult kasutati taimekaitsevahendites, on seega tegemist tegelikult keskkonda viidud heitmetega. Taotletud uurimuste eesmärk on seega tõendada sellise toimeaine toksilisust, mis on tõepoolest keskkonda sattunud.

Üldkohus rõhutas seejärel, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei piirdu „keskkonda sattuvaid heitmeid käsitlev teave“ teabega, mis võimaldab hinnata heitkoguseid kui selliseid, vaid see hõlmab ka heitmete mõju käsitlevat teavet. Selle kohta leidis Üldkohus, et taotletud uuringute eesmärk on teha kindlaks piirid, millest

¹⁰¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

¹⁰² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. septembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1367/2006 keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise Århusi konventsiooni sätete kohaldamise kohta ühenduse institutsioonide ja organite suhtes (ELT 2006 L 264, lk 13).

allpool ei kujuta toiduainetes esinev glüfosaat enam keskpika ajavahemiku jooksul endast ohtu inimeste tervisele, ning seega kehtestada glüfosaadi heitkoguste inimeste tervisele avalduva mõjuga seotud erinevad väärtused. Üldkohus on aga seisukohal, et selleks, et uuringuid saaks lugeda teabeks, „mis on seotud heitmetega keskkonda“, ei ole tähtsust mitte niivõrd nende uuringute läbiviimise tingimustel – eelkõige asjaolul, kas need on läbi viidud laboris või mitte –, vaid nende esemel.

Lõpuks leidis Üldkohus, et kui hageja saab tutvuda taotletud uuringutega, võimaldab see tal mõista, kuidas glüfosaadi heited keskkonda võivad mõjutada inimeste tervist, ning et seega tuleb taotletud uuringuid käsitada teabena, „mis on seotud heitmetega keskkonda“ määruse nr 1367/2006 artikli 6 lõike 1 tähenduses.

2. Sisekasutuseks mõeldud dokumente kaitsev erand

Kohtuasjas, milles 12. märtsil 2019 tehti kohtuotsus *De Masi ja Varoufakis vs. EKP* (T-798/17, edasi kaevatud¹⁰³, [EU:T:2019:154](#)), lahendas Üldkohus hagi Euroopa Keskpanga (EKP) niisuguse otsuse tühistamise nõudes, millega keelduti võimaldamast hagejatel Fabio de Masi ja Yanis Varoufakisel tutvuda dokumendiga „Vastused küsimustele, mis puudutavad protokollil Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja kohta artikli 14.4 tõlgendamist“. See dokument sisaldas asutusevälise nõustaja vastust õiguslikele küsimustele, mille oli talle esitanud EKP ja mis käsitlevad EKP nõukogu volitusi, mis tulenevad nimetatud artiklist 14.4. Dokumendis analüüsiti muu hulgas keeldusid, piiranguid ja tingimusi, mida nõukogu võib kehtestada riikide keskpankade funktsioonide täitmisele väljaspool Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS), kui need funktsioonid võivad häirida EKPSi eesmärkide ja ülesannete täitmist. EKP keeldus võimaldamast tutvuda selle dokumendiga, tuginedes esiteks õigusnõustamist kaitsvale erandile, mis on sätestatud otsuse 2004/258¹⁰⁴ artikli 4 lõike 2 teises taandes, ja teiseks sisekasutuseks mõeldud dokumente kaitsvale erandile, mis on sätestatud sama otsuse artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus.

Seoses sisekasutuseks mõeldud dokumente kaitsva erandiga tõi Üldkohus esile erinevused otsuse 2004/258 artikli 4 lõike 3 esimese lõigu ja määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 sõnastuse vahel. Üldkohus leidis selles osas, et otsuse 2004/258 artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus ette nähtud erandi puhul ei ole otsustamisprotsessi ränga kahjustamise tõendamine nõutav. Peale selle leidis Üldkohus, et selle erandi aluseks on üldine huvi kaitsta esiteks EKP asutusesisest mõtlemisruumi, kus toimub konfidentsiaalne mõttevahetus institutsiooni otsuseid tegevate organite vahel sisearutelude ja eelkonsultatsioonide käigus, ning teiseks konfidentsiaalset mõttevahetust EKP ja asjaomaste riiklike asutuste vahel. Üldkohus järeldas seega, et EKP võis põhjendatult asuda seisukohale, et kõnealune dokument oli määratud asutusesiseseks kasutamiseks otsuse 2004/258 artikli 4 lõike 3 esimese lõigu tähenduses, kuna ta leidis, et dokument pidi andma EKP nõukogule teavet ja toetama tema arutelu seoses pädevusega, mis on talle antud protokollil EKPSi ja EKP põhikirja kohta artikliga 14.4.

Argumendi kohta, et esineb ülekaalukas üldine huvi, millest tulenevalt on asjaomase dokumendi avalikustamine põhjendatud, märkis Üldkohus, et selline huvi ei ole leidnud käesolevas asjas tõendamist. Üldkohus rõhutas, et huvi tutvuda vaidlusaluse dokumendi kui väidetavalt erakorralise likviidsusabi andmist käsitlevat lepingut ettevalmistava dokumendiga ei saa mingil juhul olla kaalukam üldisest huvist, millel põhineb otsuse 2004/258

¹⁰³ | Kohtuasi C-342/19 P, *De Masi ja Varoufakis vs. EKP*.

¹⁰⁴ | Euroopa Keskpanga 4. märtsi 2004. aasta otsus 2004/258/EÜ üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Keskpanga dokumentidele (EKP/2004/3) (ELT 2004, L 80, lk 42), muudetud Euroopa Keskpanga 9. mai 2011. aasta otsusega 2011/342/EL (EKP/2011/6) (ELT 2011, L 158, lk 37) ja Euroopa Keskpanga 21. jaanuari 2015. aasta otsusega (EL) 2015/529 (EKP/2015/1) (ELT 2015, L 84, lk 64).

artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud erand. Järelikult võis EKP vaidlusaluse dokumendiga tutvumise võimaldamisest põhjendatult keelduda, tuginedes otsuse 2004/258 artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud erandile õigusest dokumentidega tutvuda, mis puudutab sisekasutuseks mõeldud dokumente.

3. Riigiabi kontrollimenetluse dokumentide üldise konfidentsiaalsuse eelduse ulatus

Kohtuasjas, milles 14. mail 2019 tehti kohtuotsus **Commune de Fessenheim jt vs. komisjon** (T-751/17, [EU:T:2019:330](#)), tuli Üldkohtul otsustada, kas riigiabi kontrollimenetluse dokumentide üldist konfidentsiaalsuse eeldust kohaldatakse dokumentidele, mida on edastatud teate esitamisele eelnevas etapis.

Kõnealusel juhul edastas Prantsuse valitsus teate esitamisele eelnevas menetluses komisjonile protokoll kontsernile Électricité de France (EDF) seoses Fessenheimi tuumaelektrijaama sulgemisega hüvitise maksmise kohta. Selle menetluse lõpuks andis komisjon hinnangu, kas protokoll on Euroopa Liidu riigiabi käsitleva õigusega kooskõlas.

Commune de Fessenheim ja teised kohalikud omavalitsused, keda elektrijaama sulgemine puudutas, taotlesid määruse nr 1049/2001 alusel komisjonilt, et neile edastataks hinnang, millega teate esitamisele eelnev menetlus lõpetati.

Komisjon keeldus võimaldamast tutvuda kõnealuse dokumendiga uurimise eesmärgi kaitse erandi alusel, mis on ette nähtud nimetatud määruse artikli 4 lõike 2 kolmandas taandes, tuginedes riigiabi kontrollimenetluse dokumentide üldisele konfidentsiaalsuse eeldusele.

Üldkohus jättis komisjoni otsuse peale esitatud hagi rahuldamata ning nõustus, et teate esitamisele eelnevas menetluses edastatud dokumentidele kohaldatakse üldist konfidentsiaalsuse eeldust kahel põhjusel.

Esiteks võib enne teate esitamise etappi toimuvale teabevahetusele järgneda esialgne uurimine või lausa määruse 2015/1589¹⁰⁵ alusel läbi viidav ametlik uurimismenetlus. Kui aga enne teate esitamise etappi edastatud dokumente oleks võimalik kolmandatele isikutele edastada, kaotaks selle määrusega reguleeritud kontrollimenetluse dokumentide konfidentsiaalsuse eeldus oma tõhususe, kuna dokumendid, mille suhtes seda kohaldatakse, võivad olla avalikustatud juba varem.

Teiseks peab teate esitamisele eelneva etapi teabevahetus komisjoni ja asjaomase liikmesriigi vahel toimuma usalduslikus õhkkonnas. Kuid kui komisjon peaks võimaldama tutvuda tundliku teabega, mida liikmesriigid edastavad enne teate esitamise etapis toimuvat teabevahetust, võivad liikmesriigid kõhelda teabe edastamisel, samas kui soov teha koostööd on väga olulise tähtsusega sellise teabevahetuse edukuse jaoks, mille eesmärk parimate tavade kohaselt on parandada teate esitamise kvaliteeti ja võimaldada parimatel tingimustel leida lahendused, mis võimaldavad ennetada võimalikke probleemseid olukordi riigiabi valdkonnas kohaldatavate Euroopa Liidu õigusaktide seisukohast.

¹⁰⁵ Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT 2015, L 248, lk 9).

XIII. Avalik teenistus

1. Lepingu lõpetamine

10. jaanuari 2019. aasta kohtuotsuses **RY vs. komisjon** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)) tühistas Üldkohus komisjoni otsuse, millega öeldi usaldussuhte katkemise tõttu üles ajutise teenistuja tähtajatu leping, põhjusel, et rikuti selle teenistuja õigust olla ära kuulatud, mis on kaitstud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 punktiga a.

Asjaomane isik, kes oli tööle võetud Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti c alusel ajutise teenistujana, täitis oma tööülesandeid komisjoni liikme kabinetis. Pärast seda, kui komisjon ütles tema lepingu üles, esitas asjaomane isik komisjoni teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isikule asjaomase otsuse peale kaebuse Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artikli 90 lõike 2 alusel, kuna teda eelkõige ei teavitatud tema lepingu ülesütlemise põhjustest ja talle ei antud võimalust esitada teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isikule oma seisukoht. Viimane jättis kaebuse rahuldamata, leides, et juhul, kui teenistustingimuste artikli 2 punkti c alusel tööle võetud ajutise teenistuja puhul tehakse otsus öelda üles leping usaldussuhte katkemise tõttu, puudub kohustus asjaomane isik enne lepingu ülesütlemist ära kuulata.

Üldkohus otsustas kõigepealt, et nende tööülesannete eriline laad, mida komisjoni liikme kabinetis täidetakse, ning vajadus säilitada vastastikused usaldussuhted ei võta siiski asjaomaselt kaastöötajalt õigust olla ära kuulatud enne sellise otsuse vastuvõtmist, millega ühepoolset öeldakse üles tema leping usaldussuhte katkemise tõttu. Üldkohus märkis, et asjaomase isiku õigus olla ära kuulatud enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada, on sõnaselgelt kaitstud harta artikli 41 lõike 2 punktiga a, millel on samaväärne õigusjõud aluslepingutega. Ta lisas, et õiguse olla ära kuulatud kaitsmise kohustus on administratsiooni algatusel ajutise teenistuja tähtajatu lepingu ülesütlemise puhul veelgi olulisem, kuna selline meede, isegi kui see on põhjendatud, on akt, millel on olulised tagajärjed asjaomasele isikule. Ta täpsustas, et asjaomane komisjoni liige võib pärast seda, kui tema kaastöötajal on olnud võimalik esitada oma seisukoht, leida, et usaldussuhe ei ole lõplikult katkenud. Tuleb lisada, et kuigi teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isiku ülesanne ei ole asendada asjaomase komisjoni liikme poolt usaldussuhte katkemisele antud hinnangut enda hinnanguga, peab teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isik kõigepealt siiski kontrollima, kas usaldussuhte puudumisele või kaotamisele on tegelikult tuginetud, seejärel tegema kindlaks faktide sisulise õigsuse ning lõpuks tagama, et esitatud põhjust arvestades ei ole ülesütlemise nõudmisega rikutud põhiõigusi ega võimu kuritarvitatud. Selles kontekstis võib teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isik asjaomase isiku esitatud seisukohti arvestades leida, et konkreetsetel asjaoludel on põhjendatud muu meede kui lepingu ülesütlemine.

Lõpuks leidis Üldkohus, et teenistuslepingute sõlmimise pädevusega isik peab juhul, kui ajutine teenistuja väidab, et teda ära ei kuulatud, esitama tõendid, et asjaomasel isikul oli võimalik esitada oma seisukoht komisjoni kavatsuse kohta öelda tema leping üles usaldussuhte katkemise alusel.

7. märtsi 2019. aasta kohtuotsuses **L vs. parlament** (T-59/17, [EU:T:2019:140](#)) tühistas Üldkohus parlamendi otsuse, millega Euroopa Parlamendi liige ütles üles registreeritud assistendi lepingu usaldussuhte katkemise tõttu, kuna nimetatud isik tegutses väljaspool teenistuskohustusi ilma selleks eelnevalt luba taotlemata. Üldkohtul tuli võtta seisukoht küsimuses, millisel määral võis Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimuste (edaspidi „muude teenistujate teenistustingimused“) artikli 139 lõike 1 punktis d mainitud „usaldus“

parlamendiliikme assistendi ja parlamendiliikme vahelises töösuhtes nimetatud artikli mõttes katkeda teatamata tegutsemise tõttu väljaspool teenistuskohustusi, kui toimikus olevatest dokumentidest ilmneb, et sellise tegevuse algatajaks oli asjaomane parlamendiliige.

Üldkohus otsustas esiteks, et kuigi parlamendi teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutuse ülesanne ei ole asendada asjaomase parlamendiliikme usaldussuhte katkemisele antud hinnangut oma hinnanguga, peab teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus siiski tagama, et esitatud põhjus tugineb asjaoludele, mis seda usutavalt põhjendavad, ning teiseks, et kui institutsioon, kes otsustab registreeritud assistendi lepingu üles öelda, viitab ülesütlemise otsuse alusena konkreetselt usalduse kaotusele, peab kohus kontrollima, kas see põhjus on usutav.

Üldkohus leidis käesolevas asjas, et Euroopa Parlamendi liikmele ei saanud olla teadmata, et hageja tegutses juristina samal ajal, kui ta töötas registreeritud assistendina, kuivõrd niisuguse tegevuse aluseks olid tema enda korraldused, nagu selgub toimiku materjalidest, ning et Euroopa Parlamendi liige oli teadlik, et sellisest tegevusest personalieeskirjade artikli 12b lõike 1 kohaselt ei teatatud, kuna teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus ei kuulunud Euroopa Parlamendi liiget seoses asjaomase tegevusega väljaspool teenistuskohustusi ära, nagu muude teenistujate teenistustingimuste VII jaotise artikli 6 lõikes 2 on ette nähtud. Lisaks märgib Üldkohus, et Euroopa Parlamendi liige ei saanud mõistlikult eeldada, et asjaomaseks tegevuseks väljaspool teenistuskohustusi on selle olemust arvestades vaja taotleda parlamendi ametlikku luba. Nimelt oli selleks tegevuseks muu hulgas varjupaigataotluste esitamine Venemaal ja Šveitsis, et Euroopa Parlamendi liige pääseks vangistusest, parlamendiliikme kohtus esindamine samadel eesmärkidel ja inimõigustealaste *ad hoc* vaidluste algatamine asjaomase parlamendiliikme maine parandamiseks, et pärast tema suhtes algatatud kriminaalmenetlust tema kinnipidamine raskemaks muuta. Üldkohus tegi selle põhjal järelduse, et ülesütlemise otsuse põhjendamiseks Euroopa Parlamendi liikme esitatud põhjus, milleks on usalduse kaotus, ei ole usutav, ning et seega tegi teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus ilmse hindamisvea, kui ta rahuldas Euroopa Parlamendi liikme esitatud ülesütlemise avalduse.

2. Automaatselt pensionile jäämine

12. juuni 2019. aasta kohtuotsuses **RV vs. komisjon** (T-167/17, [EU:T:2019:404](#)) rahuldas Üldkohus endise ametniku nõude tühistada komisjoni otsus saata ta vastavalt Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artiklile 42c teenistuse huvides puhkusele ja samal ajal vastavalt nimetatud sätte viiendale lõigule automaatselt pensionile.

Esmalt tuli Üldkohtul käsitleda personalieeskirjade artikli 42c kohaldamisala määratlemisega seonduvat küsimust, hoolimata asjaolust, et hageja taolist küsimust sisaldavat väidet ei esitanud. Üldkohus otsustas seda kahe alternatiivse kaalutluse põhjal siiski analüüsida.

Kõigepealt märkis Üldkohus esimese võimalusena, et hageja esitatud väidete hindamise üheks vajalikuks eeltingimuseks on personalieeskirjade artikli 42c kohaldamisala määratlemine ja selle sätte kohaldamine ametniku suhtes, kes on juba jõudnud „pensioniikka“, ning et tal on õiguslik kohustus kõnealust küsimust käsitleda, sest vastasel korral võib ta olla sunnitud oma otsuses tuginema vääradele õiguslikele kaalutlustele. Seejärel märkis Üldkohus teise võimalusena, et seaduse kohaldamisala rikkumist puudutav väide on igal juhul avalikul huvil põhinev väide, mida liidu kohus peab omal algatusel hindama. Üldkohus leidis sellega seoses, et ta eiraks ilmselgelt oma pädevust õiguspärasuse kontrolli teostava kohtuna, kui ta ei tõstataks omal algatusel väidet, et vaidlustatud otsuse aluseks on õigusnorm, s.o personalieeskirjade artikkel 42c, mida ei saa käesoleval juhul kohaldada, ning kui tal tuleks seejärel tema menetluses olev vaidlus lahendada seda õigusnormi ise kohaldades.

Sisulistes küsimustes jõudis Üldkohus pärast personalieeskirjade artikli 42c grammatilist, kontekstipõhist ja teleoloogilist tõlgendamist järeldusele, et asjaomast sätet ei saa kohaldada ametnike suhtes, kes nagu hageja on jõudnud „pensioniikka“ selle sätte tähenduses.

3. Sotsiaalkindlustus

30. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **Wattiau vs. parlament** (T-737/17, [EU:T:2019:273](#)) tühistas Üldkohus Euroopa Liidu ühise ravikindlustusskeemi Luxembourgigi arveldusbüroo otsuse, millega jäeti nüüd pensionil oleva ja ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud endisest Euroopa ametnikust hageja katta ühe Luksemburgi haigla saadetud tervishoiuteenuse arvest 15% tema hapnikuravi seansside eest rõhukambris. Hageja leidis, et asjaomaste teenuste eest talle esitatud arve oli suurem võrreldes arvega, mis oleks esitatud riiklikus tervishoiusüsteemis kindlustatud isikule. Oma tühistamisinõude põhjenduseks esitas hageja väite, et 1996. aastal ühelt poolt Euroopa ühenduste ja Euroopa Investeeringupanga (EIP) ning teiselt poolt Entente des hôpitaux luxembourgeois (Luksemburgi haiglate ühendus) ja Luksemburgi Suurehertsogiriigi vahel sõlmitud kokkuleppe ühises ravikindlustusskeemis ja EIP haigekassas kindlustatud isikutele osutatud haiglaravi tasumäärade kehtestamise kohta (edaspidi „1996. aasta kokkulepe“) on õigusvastane.

Üldkohus leidis sissejuhatuseks, et õigusvastasuse väide on vastuvõetav. Ta leidis täpsemalt esiteks, et 1996. aasta kokkulepet ei saa mitte ainult samastada liidu institutsiooni vastu võetud aktiga ELTL artikli 277 tähenduses, vaid et see on ka üldkohaldatav akt. Teiseks on 1996. aasta kokkuleppel otsene õiguslik seos vaidlustatud otsusega. Nimelt tuleneb üks vaidlustatud otsuses esinev summa hinnakirjast, mis on koostatud 1996. aasta kokkuleppe kohaldamiseks ja on sellele lisatud.

Mis puudutab õigusvastasuse väite põhjendatust, siis leidis Üldkohus, et kõnealune arvete esitamise süsteem kujutab endast kaudset diskrimineerimist kodakondsuse alusel. Sellega seoses märkis Üldkohus esimesena, et ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud isikud on võrreldavas olukorras kodanikega, kes on kindlustatud Luksemburgi riiklikus tervisekassas, kui need kaks kindlustatud isikute kategooriat saavad samu tervishoiuteenuseid.

Teisena leidis Üldkohus, et ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud isikutele kohaldatavad tasumäärad, mis tulenevad 1996. aasta kokkuleppe alusel vastu võetud hinnakirjast, on oluliselt kõrgemad kui tasumäärad, mida kohaldatakse Luksemburgi riiklikus tervisekassas kindlustatud isikutele. Nimelt on 1996. aasta kokkuleppega kehtestatud arvete esitamise süsteem, mille kohaselt ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud isikud katavad nii püsikulud kui ka muutuvkulud, mis on seotud asjaomase haiglateenusega, samas kui Luksemburgi riiklikus tervisekassas kindlustatud isikud ei kata sama ravi eest esitatud arve alusel mingeid kulusid.

Kolmanda ja viimasena märkis Üldkohus, et ükski õiguspärane eesmärk ei põhjenda seda, et käesoleval juhul koheldakse kahe ravikulude hüvitamise korraga kindlustatud isikuid erinevalt, nagu see tuleneb 1996. aasta kokkuleppele lisatud hinnakirjast.

4. Rikkumisest teataja

Üldkohus tühistas 4. aprilli 2019. aasta kohtuotsuses **Rodriguez Prieto vs. komisjon** (T-61/18, edasi kaevatud¹⁰⁶, [EU:T:2019:217](#)) Euroopa Komisjoni otsuse jätta rahuldamata Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artikli 24 alusel esitatud abitaotlus, tuvastades, et rikutud on hageja õigust süütuse presumptsioonile.

Alates 1996. aastast kasutas Eurostat kogutud statistiliste andmete üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talituse abi ja müügipunktide võrgustikku. Hageja taotles Eurostatis osakonnajuhatajana töötades 1998. aastal siseauditi läbiviimist. Pärast rikkumiste tuvastamist, millele järgnes Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) läbi viidud uurimine, pöördus komisjon 2003. aastal Prantsuse ametiasutuste poole, et viimased alustaksid kriminaalmenetlust, milles hageja kutsuti alguses välja tunnistajana ja hiljem alustati tema suhtes eeluurimist. Hageja esitas personalieeskirjade artikli 24 alusel esimese abitaotluse, tuginedes rikkumisest teataja staatusele ning palus komisjonil võtta enda kanda tema makstud advokaaditasu. See taotlus jäeti rahuldamata.

Pärast seda, kui Prantsuse kohus oli teinud kõigi kõnealuses kriminaalasjas uurimise all olnud isikute, sealhulgas hageja suhtes menetluse lõpetamise määruse, esitas komisjon kõigepealt apellatsioon- ja seejärel kassatsioonkaebuse, mis mõlemad jäeti rahuldamata. Hageja esitas seejärel teise abitaotluse, paludes, et komisjon võtaks enda kanda hageja poolt seoses Prantsuse kohtumenetlustega makstud advokaaditasud. Teise võimalusena heitis ta komisjonile ette, et viimane keeldus tunnustamast tema staatust rikkumisest teatajana ja andmast talle sellega seoses kaitset, mistõttu on rikutud personalieeskirjade artiklit 22a, ning palus hüvitada kahju. Hageja vaidlustas Üldkohtus komisjoni otsused jätta need taotlused rahuldamata.

Üldkohus märkis kõigepealt seoses personalieeskirjade artikli 24 kohaldatavusega käesolevas asjas, et selle artikli eesmärk on tagada ametnikele institutsiooni kaitse kolmandate isikute tegude eest, mitte aga institutsiooni enda toimingute eest. Esiteks kuuluvad Prantsuse õigusasutuste tehtud toimingud kriminaalmenetluse tavalise käigu juurde ja nende puhul ei ole tegemist *a priori* õigusvastaste rünnakutega, mis annaks alust taotlelda abi. Teiseks ei ole personalieeskirjade artikkel 24 käesolevas asjas kohaldatav, sest tegelikult palus hageja komisjonilt abi seoses selle sama institutsiooni toimingutega ehk toimingutega, mille tõttu alustati tema suhtes eeluurimist ja mille tõttu kriminaalmenetlus pikenes.

Järgmiseks märkis Üldkohus seoses rikkumisest teataja staatuse väidetava tunnustamata jätmisega, et personalieeskirjade artikkel 22a, mis jõustus 1. mail 2004, kehtestas kõigile ametnikele kohustuse teatada asjaoludest, mille alusel võib eeldada liidu ametnike võimaliku ebaseadusliku tegevuse olemasolu või raskeid olukordi seoses ametikohustuste täitmisega. Üldkohus lisas, et juhul, kui ametnik oleks juba enne 1. maid 2004 omal algatusel teatanud oma ülemusele talle teada olnud õigusvastasest tegevusest või rikkumisest personalieeskirjadest tulenevate kohustuste täitmisel, mis võisid kahjustada liidu finantshuve, oleks tal juba olnud õigus tema tööandjaks oleva institutsiooni kaitsele selle teavitamise tõttu talle osaks saada võiva kättemaksu eest ning samuti õigus sellele, et institutsioon ei kohtle teda ebasoodsalt, tingimusel et ta tegutses heauskselt. Üldkohus nentis siiski, et selle kaitse eesmärk ei saa olla kaitsta ametnikku uurimise eest, mis puudutab ametniku enda võimalikku osavõttu õigusvastasest tegevusest, millest ta on teatanud. Äärmisel juhul võib ametniku omaalgatuslik teatamine olla juhul, kui uurimine kinnitab ametniku osavõttu, kergendav asjaolu võimalikus karistuse määramise menetlustes. Seega ei saanud rikkumisest teataja staatus, mida hageja nõudis, anda talle kaitset nende menetluste eest.

106| Kohtuasi C-457/19 P, **Rodriguez Prieto vs. komisjon**.

Selles kontekstis oli küsimus selles, kas komisjon tegutses õigusvastaselt, kui ta tingis kriminaalmenetluse jätkumise pärast seda, kui menetluse lõpetamise määrus oli tehtud. Üldkohus rõhutas, et võimalus panna oma õigused maksma kohtulikult ehk seega kohtuliku kontrolli kaudu on üldise õiguspõhimõtte väljendus, ja asjaolu, et institutsioon esitab kohtule kaebuse, saab üksnes täiesti erandlike asjaolude korral endast kujutada ametialast eksimust, ning järeltas seepeale, et käesoleval juhul selline eksimus puudub, ning jättis seetõttu rahuldamata nõude hüvitada kahju, mis hagejale väidetavalt tekitati sellega, et tema suhtes viidi aastatel 2003–2016 läbi kriminaalmenetlus.

Viimaseks märkis Üldkohus, et isegi siis, kui kriminaalmenetlust ei toimu, on süütuse presumptsiooni põhimõtte kohaldatav ametniku suhtes, keda süüdistatakse personalieeskirjadest tulenevate kohustuste rikkumises, mis on piisavalt rasked, et õigustada OLAFi uurimise algatamist, millest lähtudes võib administratsioon võtta vajaduse korral mis tahes – sealhulgas rangeid – ette nähtud meetmeid, ja sedastas seejärel, et komisjon, kes jättis rahuldamata hageja taotluse võtta enda kanda tema kaitsekulud liikmesriigi kriminaalmenetluses, põhjendades oma otsust sisuliselt sellega, et tal on hagejaga endiselt vastandlikud huvid, olgugi et hageja vabastati selles kriminaalmenetluses kahtlustustest, rikkus hageja õigust süütuse presumptsioonile.

5. Liidu teenistuses olevate isikute turvalisus

20. novembri 2019. aasta kohtuotsuses **Missir Mamachi di Lusignano jt vs. komisjon** (T-502/16, [EU:T:2019:795](#)) rahuldas Üldkohus kahju hüvitamise hagi, mille esitasid Rabatis (Maroko) tapetud Euroopa ametniku Alessandro Missir Mamachi di Lusignano ema, vend ja õde (edaspidi „hagejad“).

Alessandro Missir Mamachi di Lusignano (edaspidi „Alessandro Missir“ või „surnud ametnik“) ja tema abikaasa tapeti 18. septembril 2006 Rabatis (Maroko), kus ta pidi asuma tööle poliitilise ja diplomaatilise nõunikuna Euroopa Komisjoni delegatsiooni juures. Mõrv pandi toime ühes selle delegatsiooni poolt Alessandro Missirile, tema abikaasale ja nende neljale lapsele üüritud möbleeritud majas. Hagi, mille hagejad käesolevas asjas esitasid, on järg Üldkohtu 7. detsembri 2017. aasta kohtuotsusele **Missir Mamachi di Lusignano jt vs. komisjon** (T-401/11 P RENV RX, [EU:T:2017:874](#)), milles Üldkohus lahendas surnud ametniku isa ja laste esitatud hüvitisnõude. Hagejad leidsid oma seisukohtades, et kuigi juba tehtud lahendite tulemusel on teatud kahju hüvitatud, jääb käesolevas menetluses veel hinnata muud kahju, nimelt surnud ametniku ema, venna ja õe mittevarealist kahju. Komisjon väitis vastu, et mis puudutab surnud ametniku ema väidetavat mittevarealist kahju, siis on hüvitisnõue vastuvõetamatu, kuna see on esitatud hilinenult. Mis puudutab Alessandro Missiri venna ja õe väidetavat mittevarealist kahju, siis vastas komisjon, et lisaks sellele, et nende nõue on esitatud hilinenult, ei saa neid hagejaid pidada Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjadega (edaspidi „personalieeskirjad“) hõlmatud isikuteks.

Sellega seoses võttis Üldkohus esiteks seisukoha küsimuses, kas surnud ametniku vendadel ja õdedel on õigus ETL artikli 270 alusel kahju hüvitamise hagi esitada. Üldkohus märkis, et kriteerium, mille alusel kindlaks teha, kas tuleb kasutada seda menetluslikku võimalust, on „personalieeskirjadega hõlmatud isiku“ kriteerium (personalieeskirjade artikli 91 lõige 1). Personalieeskirjade artiklis 73 on aga ette nähtud, et kindlustatud ametniku surma korral makstakse tagatud hüvitisi tema abikaasale ja lastele, kui nad on olemas, ning nende puudumise korral teistele ametniku alanejatele sugulastele, ja kui neid ei ole, siis ülenejatele sugulastele, ning kui ka need puuduvad, siis institutsioonile. Kuna külgoones sugulasi ei ole selles artiklis mainitud, väitis komisjon, et neil ei ole õigust saada tekkinud kahju eest hüvitist. Ta lisas, et kuigi külgoones sugulasi on nimetatud personalieeskirjade artiklites 40, 42b ja 55a, ei ole see käesoleval juhul asjakohane, kuna need artiklid ei ole kohaldatavad juhul, kui ametnik kaotab elu seetõttu, et institutsioon on jätnud oma kaitsekohustuse täitmata. Üldkohus märkis, et „personalieeskirjadega hõlmatud isiku“ kriteeriumi ei saa pidada täidetuks pelgalt seetõttu, et hageja on personalieeskirjadega mis tahes alusel hõlmatud. Ta peab olema hõlmatud alusel, mis kajastab asjakohast seost tema ja tema vaidlustatava akti vahel või kajastab sellist

seost tema ja selle ametniku vahel, kelle huvide kahjustamine väidetavalt tekitab kahju ka isiklikult talle. Üldkohus tõdes, et see on nii mitte ainult ametniku ülenejate sugulaste, alanejate sugulaste ja abikaasa puhul, vaid ka tema vendade ja õdede puhul. Nimelt on neid isikuid „personalieeskirjades“ – olgu siis personalieeskirjade artiklis 73 või artiklites 40, 42b ja 55a – nimetatud just seetõttu, et seadusandja soovis personalieeskirjade konkreetsete sätetega ära fikseerida nende isikute lähedase suhte ametnikuga. Seega tuleb vendi ja õdesid käsitada „personalieeskirjadega hõlmatud“ isikutena selle kindlaksmääramisel, millist õiguskaitsevahendit kasutada, kui nad soovivad nõuda hüvitist mittevaralise kahju eest, mis on neile tekkinud nende ametnikust venna või õe surma tõttu, mille eest institutsioon on nende arvates vastutav.

Teiseks võttis Üldkohus seisukoha hüvitisnõuete hilinenult esitamise suhtes, millele komisjon viitas, kuivõrd neid nõudeid ei esitatud mõistliku aja jooksul, ning hagejate vastuväite suhtes, mille kohaselt komisjon esitas vastuvõetamatuse vastuväite hilinenult. Üldkohus märkis, et Euroopa Kohtu praktika, mille kohaselt Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 46 lõikes 1 ette nähtud aegumistähtaaja järgimist ei analüüsi kohus omal algatusel, kehtib *mutatis mutandis* ka aegumise kohta, mis leiab aset, kui möödub mõistlik aeg, mille jooksul peab kohtupraktika kohaselt olema esitatud personalieeskirjadel põhinev hüvitisnõue. Seega ei olnud komisjoni esitatud vastuvõetamatuse vastuväide avalikul huvil põhinev küsimus, mida Üldkohus oleks pidanud kontrollima omal algatusel. Seetõttu analüüsis Üldkohus hagejate vastuväidet, et vastuvõetamatuse vastuväide on esitatud hilinenult, ja lükkas hagejate vastuväite põhjendamatusse tõttu tagasi. Analüüsides seejärel hagiavalduse hilinenult esitamisel põhinevat vastuvõetamatuse vastuväidet, lükkas Üldkohus ka selle tagasi, täpsustades, et kuigi Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 46 lepinguvälise vastutuse hagi suhtes ette nähtud viieaastast aegumistähtaega ei kohaldata liidu ja tema teenistujate vahelistes vaidlustes, tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt siiski arvesse võtta võrdlusalust, mille see tähtaeg pakub, et hinnata, kas nõue on esitatud mõistliku aja jooksul.

Mis puudutab kolmandaks kohtuasja sisu, siis rahuldas Üldkohus vastavalt kohtuotsuses **Missir Mamachi di Lusignano jt vs. komisjon** (T-401/11 P-RENV-RX) kohaldatud põhimõtetele mittevaralise kahju hüvitamise nõude, mille oli esitanud surnud ametniku ema. Surnud ametniku venna ja õe hüvitisnõude ja hüvitamise tingimuste, st süü, põhjusliku seose ja mittevaralise kahju kohta märkis Üldkohus, et Alessandro Missiri tapmise eest komisjonil lasuv vastutus, mis tuvastati jõustunud kohtuotsuses, ja põhimõte, mille kohaselt komisjon vastutab *in solidum* kahju eest, mis tuleneb sellest tapmisest, on käesolevale asjale täielikult ülekantavad. Mis puudutab surnud ametniku venna ja õe mittevaralist kahju, siis märkis Üldkohus, et personalieeskirjade artikkel 73, nagu seda on tõlgendatud kohtupraktikas, ei välista liidu süül surnud ametniku vendade ja õdede võimalust saada sel juhul hüvitist selle surma tõttu neile tekkinud mittevaralise kahju eest. Üldkohus leidis, et kuna seda küsimust ei ole liidu õiguses lahendatud, tuleneb liikmesriikide õigusest ühine üldpõhimõte, et sarnastel asjaoludel, nagu on kõne all käesolevas asjas, tunnustab liikmesriigi kohus surnud töötaja vendade ja õdede õigust nõuda sel juhul hüvitist selle surma tõttu neile tekkinud mittevaralise kahju eest.

XIV. Kahju hüvitamise vaidlused

12. veebruaril 2019 kuulutatud kohtuotsuses **Printeos vs. komisjon** (T-201/17, edasi kaevatud¹⁰⁷, [EU:T:2019:81](#)) rahuldas Üldkohus ELTL artikli 268 alusel esitatud lepinguvälise vastutuse hagi, milles hageja nõudis esimese võimalusena hüvitist kahju eest, mis oli tekkinud Euroopa Komisjoni keeldumise tõttu maksta talle intressi tagasimakstud trahvi põhisummaltpärast seda, kui oli tühistatud talle ELTL artikli 101 rikkumise eest määratud trahvi otsus.

107| Kohtuasi C-301/19 P, **komisjon vs. Printeos**.

Euroopa Komisjon tuvastas oma 10. detsembri 2014. aasta otsuses C(2014) 9295 final, mis käsitleb ELTL artikli 101 kohast ja EMP lepingu artikli 53 kohast menetlust (juhtum AT.39780 – ümbrikud) (edaspidi „10. detsembri 2014. aasta otsus“), et hageja Printeos on rikkunud ELTL artiklit 101 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artiklit 53, kuna ta osales kartellikokkuleppes, mis sõlmiti ja mida täideti standardsete ümbrike ja spetsiaalse trükiga ümbrike Euroopa turul. Komisjon määras seetõttu hagejale solidaarselt koos tema teatavate tütaretttevõtjatega tasumisele kuuluva trahvi summas 4 729 000 eurot.

Üldkohtu kantseleisse 20. veebruaril 2015 saabunud avaldusega esitas hageja ELTL artikli 263 alusel hagi, milles ta esimese võimalusena palus 10. detsembri 2014. aasta otsuse tühistamist. 9. märtsil 2015 maksis hageja ajutiselt trahvi, mis talle oli nimetatud otsusega määratud. 13. detsembri 2016. aasta kohtuotsusega **Printeos jt vs. komisjon**¹⁰⁸ rahuldas Üldkohus nõude tühistada osaliselt 10. detsembri 2014. aasta otsus. Seetõttu maksis komisjon hagejale tagasi ajutiselt tasutud trahvi põhisumma, kuid keeldus siiski komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012¹⁰⁹ artikli 90 lõike 4 punkti a (edaspidi „vaidlusalune säte“) alusel rahuldast tema nõuet maksta ajutiselt tasutud trahvi põhisummalt intresse, kuna tema finantsvarasse tehtud investeeringu kogutootlus oli olnud negatiivne. Vaidlusalune säte näeb nimelt ette, et kui trahv tühistatakse või seda vähendatakse, tuleb põhjendamatult sisse nõutud summad ja nendelt kogunenud intressid pärast kõigi õiguskaitsevahendite ammendamist maksta asjaomasele kolmandale isikule tagasi, kusjuures täpsustatakse, et kui asjaomase ajavahemiku kogutootlus finantsvaradesse investeeritud ajutiselt tasutud trahvi summadelt on olnud negatiivne, makstakse see summa tagasi nimiväärtuses.

Olles meelde tuletanud liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi, märgib Üldkohus, et hageja viitab eeskätt ELTL artikli 266 rikkumisele, ja keskendub seetõttu kõnealuse sätte piisavalt selge rikkumise olemasolu kontrollimisele. Seega järeldab ta, et ELTL artikkel 266 on isikutele õigusi andev õigusnorm, kuna selles on sätestatud absoluutne ja tingimusteta kohustus institutsioonile, kelle õigusakt on tunnistatud tühiseks, võtta hageja huvides, kelle nõue rahuldati, meetmed tühistatud kohtuotsuse täitmiseks, millele vastab hageja õigus nõuda selle kohustuse täielikku täitmist. Kui trahvi määrav otsus tühistatakse, on kohtupraktikas tunnistatud hageja õigust nõuda niisuguse olukorra taastamist, milles ta enne seda otsust oli – see tähendab eelkõige tühistatud otsuse alusel alusetult makstud põhisumma tagasimaksmist ja viivitusintressi maksmist. Erinevalt tasandusintressi maksmisest on nimelt viivitusintress tühistava kohtuotsuse täitmiseks vajalik meede ELTL artikli 266 esimese lõigu tähenduses, kuna selle eesmärk on hüvitada kindlasummaliselt asjaolu, et isik ei saanud nõudele vastavat summat kasutada, ja ärgitada võlgnikku täitma tühistavat kohtuotsust niipea kui võimalik (12. veebruari 2015. aasta kohtuotsus **komisjon vs. IPK International**, C-336/13 P, [EU:C:2015:83](#), punktid 29 ja 30; 21. märtsi 2006. aasta kohtumäärus **Holcim (France) vs. komisjon**, T-86/03, ei avaldata, [EU:T:2006:90](#), punktid 30 ja 31; 10. oktoobri 2001. aasta kohtuotsus **Corus UK vs. komisjon**, T-171/99, [EU:T:2001:249](#), punktid 50, 52 ja 53).

Rõhutades seejärel, et arvestades vaidlusaluse sätte õiguslikku konteksti, selle selget sõnastust ja otsest viidet õiguskaitsevahenditele ning olukorrale, kui otsusega määratud trahv on tühistatud, on selle sätte eesmärk rakendada ELTL artikli 266 esimeses lõigus esitatud nõudeid, ning et seda sätet tuleb järelikult tõlgendada viidatud aluselepingu normi silmas pidades, tõi Üldkohus eelkõige esile asjaolu, et komisjoni delegeeritud määruses nr 1268/2012 ei täpsustata mõistet „nendelt kogunenud intressid“, ega määratle neid „viivitusintressidena“ või viivisena. Seega pärast seda, kui Üldkohus oli tuletanud meelde, et restitutio in integrum-põhimõtte täitmiseks näeb ELTL artikli 266 esimene lõik otseselt ette kohustuse, mille eesmärk on

108| Üldkohtu 13. detsembri 2016. aasta kohtuotsus **Printeos jt vs. komisjon** (T-95/15, [EU:T:2016:722](#)).

109| Komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012 (mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju) kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1).

hüvitada kindlasummaliselt asjaolu, et nõudele vastavat summat ei saanud kasutada, järeltas ta, et komisjon oli 10. detsembri 2014. aasta otsuse tagasiulatuvalt tühistamise tõttu paratamatult alates trahvi ajutise maksmise hetkest olukorras, kus ta oli trahvi põhisumma tagasimaksmisega hilineanud.

Üldkohus järeltas, et komisjon pidi ELTL artikli 266 esimese lõigu alusel kohtuasjas T-95/15 tehtud kohtuotsuse täitmiseks maksma tagasi nii trahvi põhisumma kui ka tasuma viivitusintressi, et kindlasummaliselt hüvitada asjaolu, et seda summat ei saanud kõnealusel ajavahemikul kasutada, ning et tal ei olnud selles küsimuses kaalutlusõigust, kusjuures selle absoluutse ja tingimusteta kohustuse eiramine kujutab endast selle sätte piisavalt selget rikkumist, mis võib kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse.

Üldkohus leidis lisaks, et komisjoni poolt ELTL artikli 266 esimese lõigu järgse intresside tasumise kohustuse rikkumisel on piisavalt otsene põhjuslik seos hagejale tekkinud kahjuga, mis seisnes viivitusintressi kaotuses kõnealusel ajavahemikul, mis kujutab endast kindlasummalist hüvitist selle eest, et samal perioodil ei saanud trahvi põhisummat kasutada, ning mis vastas kohaldatavale Euroopa Keskpanga (EKP) refinantseerimismääradele, mida on suurendatud 2 protsendipunkti võrra, nagu hageja nõudis.

Seetõttu mõistab ta Euroopa Liidult, keda esindab Euroopa Komisjon, välja hüvitise kahju eest, mis tekkis hagejale seetõttu, et talle ei makstud 184 592,95 euro suurust summat, millele tal oli õigus viivitusintressina perioodi eest 9. märtsist 2015 kuni 1. veebruarini 2017, millele lisandus viivis arvutatuna käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuni nimetatud hüvitise täieliku tasumiseni EKP peamiste refinantseerimistingimuste jaoks kehtestatud intressimäära alusel, mida on suurendatud 3,5 protsendipunkti võrra.

23. mai 2019. aasta kohtuotsuses **Steinhoff jt vs. EKP** (T-107/17, edasi kaevatud¹¹⁰, [EU:T:2019:353](#)) jättis Üldkohus rahuldamata kahju hüvitamise hagi, milles paluti niisuguse kahju hüvitamist, mis oli eraõiguslikele võlausaldajatele väidetavalt tekkinud seoses Euroopa Keskpanga (EKP) vastu võetud arvamusega Kreeka Vabariigi emiteeritud ja tagatud väärtpaberite kohta¹¹¹.

2. veebruaril 2012 esitas Kreeka Vabariik EKP-le tulenevalt ELTL artikli 127 lõikest 4 koostoimes ELTL artikli 282 lõikega 5 arvamuse taotluse seoses Kreeka seaduse nr 4050/2012 eelnõuga, millega kehtestatakse normid muudatuste kohta tingimustes, mida kohaldatakse Kreeka riigi emiteeritud või tagatud turukõlblikele võlainstrumentidele kokkuleppel nende instrumentide omanikega Kreeka valitsemissektori võla restruktureerimiseks, mis põhines muu hulgas „ühise tegutsemise klauslil“ (edaspidi „ÜTKd“). Kuna EKP andis seaduseelnõule positiivse arvamuse, võttis Kreeka parlament seaduse 23. veebruaril 2012 vastu.

ÜTKde mehhanismi alusel pidid võlainstrumentides välja pakutud muudatused muutuma õiguslikult siduvaks kõigile selliste võlainstrumentide omanikele, mille suhtes kehtib Kreeka õigus, mis olid emiteeritud enne 31. detsembrit 2011 ja loetletud ministrite nõukogu otsuses, millega kiideti heaks erasektorile suunatav osalemise ettepanek (*Private Sector Involvement*; edaspidi „PSI“), kui väärtpaberiomanike kvoorum, mis esindab vähemalt kahte kolmandikku nende väärtpaberite nominaalväärtusest, on muudatused ühiselt ja seeriategi vahet tegemata vastu võtnud. Kuivõrd kvoorum ja nõutud enamus väärtpaberite kavandatud vahendamiseks saadi kokku, vahetati kõigi Kreeka võlainstrumentide omanike – sealhulgas nende, kes vahetusega ei nõustunud – asjasse puutuvad väärtpaberid seaduse nr 4050/2012 alusel välja, mille tagajärjel nende väärtus vähenes. Hagejad, kes olid keeldunud väärtpaberite vahetuspakumisest, osalesid Kreeka võlainstrumentide omanikena Kreeka valitsemissektori võla restruktureerimises seadusega nr 4050/2012 rakendatud PSI ja ÜTKde alusel.

110| Kohtuasi C-571/19 P, **EMB Consulting jt vs. EKP**.

111| EKP 17. veebruari 2012. aasta arvamus Kreeka Vabariigi poolt emiteeritud või tagatud väärtpaberite tingimuste kohta (CON/2012/12).

Hagejad palusid oma hakis EKP vastutuse tuvastamist kahju eest, mis neile väidetavalt tekitati sellega, et EKP ei juhtinud oma arvamuses Kreeka Vabariigi tähelepanu asjaolule, et Kreeka avaliku sektori võla kavandatud restruktureerimine võlainstrumentide kohustusliku vahetamise teel on õigusvastane.

Mis puudutab EKP lepinguvälist vastutust, siis märkis Üldkohus esiteks, et EKP arvamused ei ole riigisisestele ametiasutustele õiguslikult siduvad. Nimelt tuleneb otsuse 98/415¹¹² põhjendusest 3 ja artiklist 4, et liikmesriigi ametiasutused peavad EKP arvamustega lihtsalt arvestama ja need ei mõjuta nimetatud asutuste vastutust valdkondades, mis on õigusaktide eelnõude esemeks. Sellest tuleneb, et kuigi EKPga konsulteerimise kohustuse täitmine tähendab, et EKP peab saama liikmesriigi ametiasutusele tõhusalt väljendada oma seisukohta, ei kohusta see nimetatud asutusi selle seisukohaga nõustuma. EKP ulatuslik kaalutusõigus tähendab, et tema lepinguväline vastutus võib tekkida ainult kaalutusõiguse piiride ilmselge ja olulise ületamise korral. Järelikult võib üksnes eraõiguslikele isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine tuua kaasa EKP lepinguvälise vastutuse.

Seda arvestades otsustas Üldkohus, et hagejad väidavad väärtelt, et kuna EKP ei toonud vaidlusaluses arvamuses esile pacta sunt servanda-põhimõtte rikkumist – mis hagejate hinnangul pandi toime nende suhtes seaduse nr 4050/2012 vastuvõtmisega –, on EKP tegutsenud õigusvastaselt nii, et see võib kaasa tuua tema lepinguvälise vastutuse. Nimelt tekitas see, et hagejad märkisid Kreeka Vabariigi emiteeritud ja tagatud vaidlusaluseid võlainstrumente, nende ja Kreeka Vabariigi vahelise lepingulise suhte. Seda lepingulist suhet ei reguleeri rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsiooni¹¹³ artiklis 26 sätestatud pacta sunt servanda-põhimõte. Vastavalt selle konventsiooni artiklile 1 kohaldatakse konventsiooni ainult riikidevaheliste lepingute suhtes. Järelikult ei ole rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsiooni artikkel 26 õigusnorm, mis annaks hagejatele õigusi.

Lisaks täheldas Üldkohus, et EKP arvamuste adressaadid ei ole eraõiguslikud isikud ja selle peamine eesmärk ei ole reguleerida lepingulisi suhteid eraõigusliku isiku ja liikmesriigi vahel pärast seda, kui liikmesriik on võlainstrumente emiteerinud. Nimelt on vastavalt otsuse 98/415 artiklile 2 EKP arvamuse adressaadid liikmesriikide ametiasutused, kellel on kohustus EKPga konsulteerida, mitte aga eraõiguslikud isikud. Seetõttu olukorras, nagu käesolevas asjas, kus Kreeka Vabariik konsulteerib EKPga seoses seaduseelnõuga, mis puudutab selle riigi pankasid ja krediidasutustele kohaldatavaid reegleid, kuna neil on suur mõju nende asutuste stabiilsusele ja rahaturgudele, ei ole EKP kohustatud väljendama oma seisukohta küsimuses, kas see liikmesriik täidab riigi võlainstrumentide omanike ees lepinguõiguse pacta sunt servanda-üldpõhimõtet. Seega asjaolu, et EKP-l on arvamuse andmise pädevus, ei anna hagejatele õigust nõuda, et nimetatud institutsioon mõistaks hukka niisuguse lepingulise õiguse rikkumise, mis neil oli Kreeka Vabariigi suhtes alates ajast, mil nad märkisid Kreeka emiteeritud ja tagatud võlainstrumente.

Seejärel asus Üldkohus seisukohale, et hagejate võlainstrumentide väärtuse piiramine ei ole ebaproportsionaalne meede võrreldes taotletava eesmärgiga, milleks oli Kreeka Vabariigi ja euroala majanduse kaitsmine Kreeka Vabariigi poolt maksete tegemise lõpetamise ja tema majanduse kokkuvarisemise ohu eest. Seega väidavad hagejad väärtelt, et vaidlusalused meetmed on käsitatavad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 17 lõikega 1 tagatud omandiõiguse rikkumisena.

Edasi järeldas Üldkohus, et ELTL artikli 63 lõikes 1 sätestatud kapitali vaba liikumist ei ole piiratud, otsustades, et käesolevas asjas olid seadusega nr 4050/2012 rakendatud meetmed põhjendatavad üldise huvi eesmärgiga, kuna selle seaduse vastuvõtmise põhjuseks olevad asjaolud on tõesti erandlikud, sest ilma restruktureerimiseta

112| Nõukogu 29. juuni 1998. aasta otsus 98/415/EÜ, riikide ametiasutuste konsulteerimise kohta Euroopa Keskpangaga seoses õigusaktide eelnõudega (EÜT 1998, L 189, lk 42; ELT eriväljaanne 01/01, lk 446).

113| 23. mai 1969. aasta rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon (United Nations Treaty Series, 1155. kd, lk 331).

oleks lühiajalises perspektiivis Kreeka Vabariigi poolt tema kohustuste vähemalt valikuline täitmata jätmine olnud täiesti usutav stsenaarium. Kõnealuste meetmete eesmärk oli ka tagada kogu euroala pangandussüsteemi stabiilsus. Lisaks ei ole hagejad tõendanud, et asjasse puutuvad meetmed olid ebaproportsionaalsed. Need meetmed võimaldasid taastada kogu euroala pangandussüsteemi stabiilsuse ega ole tõendatud, et need läksid kaugemale selle stabiilsuse taastamiseks vajalikust. Täpsemalt, eraõiguslike võlausaldajate osalemine Kreeka võlainstrumentide niisuguses vahetamises, mis oleks toimunud ainult vabatahtlikkuse alusel, nagu seda pooldasid hagejad, ei oleks võimaldanud tagada edukat võlainstrumentide vahetamist. Nimelt, kuna eraõiguslike võlausaldajate võrdne kohtlemine ei oleks olnud tagatud, oleksid neist vähesed vahetust aktsepteerinud moraaliriski tõttu, st et vahetusega nõustunud isikud peaksid kannatama nende võlausaldajate riskide tagajärgi, kes Kreeka võlainstrumentide vahetuses ei osale.

Viimaks asus Üldkohus seisukohale, et hagejad väidavad väärtalt, et esineb õigusvastasus, mille eest EKP nende ees vastutab, sest EKP ei ole hukka mõistnud ELTL artikli 124 rikkumist. Nimelt keelab ELTL artikkel 124 kõik meetmed – kui need ei põhine usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve kaalutlustel –, mis annavad muu hulgas liikmesriikidele eesõigusi rahaasutuses, et innustada liikmesriike järgima usaldusväärset eelarvepoliitikat, vältides seejuures olukorda, et eelarvepuudujäägi monetaarne rahastamine või avalik-õiguslike isikute eelisjuurdepääs rahaturgudele ei too kaasa liikmesriikide ülemäärast võlakooormust ega eelarvepuudujääki. Seaduse nr 4050/2012 eesmärk ei ole aga Kreeka Vabariigi võlga suurendada, vaid vastupidi, hagejatele kuuluvate väärtpaberite devalveerimise teel seda vähendada, arvestades selle ülemäärasust. Lisaks aitas seaduseelnõu kaasa nii Kreeka riigieelarve kui ka euroala finantssüsteemi stabiilsusele. Igal juhul ei ole ELTL artikli 124 eesmärk hagejaid kaitsta ja neile õigusi anda.

XV. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused

Üldkohtu president jättis 21. jaanuari 2019. aasta kohtumääruses **Agrochem-Maks vs. komisjon** (T-574/18 R, [EU:T:2019:25](#)) rahuldamata ELTL artiklitel 278 ja 279 põhineva ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, mille esitas Horvaatia taimekaitsevahendite turul tegutsev äriühing, nõudes rakendusmääruse (EL) 2018/1019, milles käsitletakse toimeaine oksasulfurooni heakskiidu pikendamata jätmist¹¹⁴, kohaldamise peatamist. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlus oli esitatud nimetatud rakendusmääruse tühistamise hagi raames. Äriühing tugineb sisuliselt olulisele ja hüvitamatule kahjule, mis tuleneb negatiivse mõju ohust tema käibe, turuosa kaotamisest ja tema ettevõtte koguväärtuse vähenemisest.

Esimesena, mis puudutab kiireloomulisust ja täpsemalt käesoleval juhul väidetavalt tekkinud puhtalt rahalise kahju olulisust, siis märkis Üldkohtu president esiteks kahju suhtes, mis vastab äärmiselt reguleeritud turul tegutseva ettevõtja käibe alla 10% vähenemisele, et viimastele osaks saada võivad rahalised raskused ei tundu olevat sellised, mis kahjustaksid nende endi olemasolu, ja teiseks nende ettevõtjate käibe ligi kahekolmandikulise vähenemise suhtes, et kuigi tuleb tõdeda, et neile põhjustatud rahalised raskused võivad seada ohtu nende endi olemasolu, siis niisuguses äärmiselt reguleeritud turusektoris nagu taimekaitsevahendite sektor, mis sageli nõuab suuri investeeringuid ja kus pädevad riigiasutused võivad juhul, kui ilmneb oht rahvatervisele, sekkuda põhjustel, mida asjaomased ettevõtjad ei saa alati ette näha, on viimaste ülesanne – välja arvatud juhul, kui nad peavad sellest sekkumisest tuleneva kahju ise kandma – kaitsta ennast niisuguse sündmuse tagajärgede eest asjakohase poliitika kaudu. Üldkohtu president täpsustas, et kahju olulisuse hindamisel ei saa ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik mehaaniliselt ja jäigalt piirduda

¹¹⁴ Komisjoni 18. juuli 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/1019, milles käsitletakse toimeaine oksasulfurooni heakskiidu pikendamata jätmist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta ning millega muudetakse komisjoni rakendusmäärust (EL) nr 540/2011 (ELT 2018, L 183, lk 14).

tuginemisega üksnes asjakohastele käivetele. Ta peab arvesse võtma ka iga konkreetse juhtumi asjaolusid ning oma otsuse vastuvõtmisel need suhestama kahjuga, mis käibe seisukohast tekkis. Üldkohtu presidendi sõnul tuleb mehaanilise ja jäiga analüüsi keeldu, millele on tuginetud peamiselt selleks, et kohus saaks hinnata, kas väidetava kahju olulisus on tuvastatav vaatamata asjaolule, et käive ei ületa soovituslikku 10% künnist, mõista ka nii, et see kohustab kohut kontrollima, kas konkreetse juhtumi asjaolusid arvesse võttes tuleb kahju olulisus jätta tuvastamata vaatamata selle künnise ületamisele.

Sellega seoses märkis Üldkohtu president kõigepealt, et asjaomase aine turustajaks olemine tähendab esiteks seda, et ei tule teha sama suuri rahalisi kulutusi kui need, mida nõuab tootja tegevuse arendamine, ja teiseks kohustab see esitama tõendeid toimiva alternatiivi puudumise kohta.

Üldkohtu president otsustas seejärel, et tulenevalt sellest, et hageja tegutseb äärmiselt reguleeritud turul, on ta sunnitud võtma arvesse tema äristrateegiat. Kui hindamise käigus ei ilmne muid tõendeid võimalike meetmete kohta, mida äriühing võttis kõnealuse turu olemust arvestades potentsiaalselt ohtlikku olukorda sattumise vältimiseks, ei saa soovitusliku 10% künnise ületamine üksi veenda ajutisi meetmeid kohaldavat kohtunikku selles, et väidetav kahju on oluline.

Selles kontekstis toonitati veel – meenutades, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele saab tugineda vaid seoses olukorraga, millest võib see ootus tekkida, ja kui selle ootuse tekitab lõpliku otsuse tegemise pädevusega institutsioon –, et taimekaitsevahendi toimeaine heakskiidu pikendamise menetluses ei saa mingit õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet tuleneda referentliikmesriigi koostatud vahearuande tulemustest, kuna see aruanne kujutab endast vaid vaheetappi hästi teada olevas menetluses ega mõjuta mingil määral komisjoni tehtavat lõpptulemust.

Teisena, mis puudutab huvide kaalumist ja täpsemalt kõnealuse äriühingu argumenti, mille kohaselt asjaomane toimeaine ei kujuta endast teadaolevat ega tõendatud ohtu rahvatervisele, siis märkis Üldkohtu president eelkõige, et kõnealune äriühing ei saa tuletada veenvat argumenti sellest, et ainet on liidus täiesti ohutult kasutatud pika aja jooksul, ilma et inimeste tervisele oleks kunagi mingit kahjulikku mõju tuvastatud. Nimelt ei ole teaduse areng taimekaitsevahendite sektoris harv nähtus ja see annab seega võimaluse aineid – võttes arvesse uusi teadmisi ja teaduslikke avastusi – uuesti hinnata. Niisugune on pikendamismenetluse alus ja põhjus, miks müügiload on ajaliselt piiratud. Järelikult peab ajutisi meetmeid kohaldava kohtuniku poolt huvide kaalumisel antav hinnang käsitlema ühelt poolt ajakohaselt tuvastatud riske, mis teiselt poolt ei saa olla välistatud. Lisaks ei ole kohtuniku ülesanne teaduslikele andmetele tehnilise hinnangu andmine, mis oleks väljaspool tema pädevust. Järelikult kuuluvad fumus boni iuris'e esinemise tõendamise raames tõstatatud argumendid ohu puudumise kohta rahvatervisele menetluse õiguspärasuse kontrolli alla ning need ei saa ilma muude tõenditeta ja juhul, kui ei tuvastata ilmset hindamisviga, viia ajutisi meetmeid kohaldavat kohtunikku huvide kaalumise raames tõdemuseni, et need argumendid peavad olema ülimuslikud võrreldes vaidlustatud hinnangutega, mis omakorda on tähelepaneliku ja põhjaliku uurimise põhimõtteline tulemus. Seda enam on see nii juhul, kus väidetav kahju rahvatervist puudutavas osas ei tulene kogutud teaduslikest andmetest, vaid täpsemalt nende puudumisest. Teabe puudumine aga ei võimalda välistada ohtu rahvatervisele, mida tuleb muude huvide puhul arvesse võtta, olles teadlik esiteks sellest, et põhimõtteliselt peavad rahvatervise kaitsega seotud nõuded olema prioriteetsed võrreldes majanduslike kaalutlustega, ja teiseks sellest, et rahvatervise kaitse ülekaalukas huvi võib õigustada teatavatele ettevõtjatele negatiivseid – ja isegi arvestatavaid – tagajärgi kaasa toovaid piiranguid.

10. septembri 2019. aasta kohtumääruses **Athanasiadou ja Soulantikas vs. komisjon** (T-762/18 R, [EU:T:2019:574](#)) lükkas Üldkohtu president ajutiste meetmete kohaldamise taotluse läbivaatamisel tagasi asja läbivaatamist takistava asjaolu, et põhimenetluse hagi ei ole esitatud.

Kreekas elavad S. Athanasiadou ja K. Soulantikas asutasid mittetulundusühingu ECOSE. Ühing sõlmis Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusametiga toetuslepingu projekti nimega „Aktiivsed seeniorid“ teostamiseks. Pärast seda, kui läbi viidi finantsaudit, milles soovitati tagasi nõuda 59 696,98 euro suurune summa, võttis komisjon vastu otsuse ECOSE-lt selle summa tagasinõudmise kohta, millele lisandub võlgnetav viivis (edaspidi „vaidlustatud otsus“). Komisjon toimetas vaidlustatud otsuse ja maksekäsu kätte vastavalt Kreeka tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätetele, kasutades kohtutäituri teenuseid. 30. oktoobril 2018 esitasid hagejad vastuväite Ateena esimese astme kohtule ainuisikulises koosseisus (Kreeka). Samad hagejad esitasid 31. detsembril 2018 ELTL artikli 299¹¹⁵ alusel Üldkohtule taotluse peatada otsuse sundtäitmine. Oma seisukohtades palus komisjon tunnistada ajutiste meetmete kohaldamise taotlus vastuvõetamatuks põhjusel, et vaidlustatud otsuse tühistamiseks ei ole põhimenetluse hagi esitatud, rikkudes seega Üldkohtu kodukorra artikleid 161 ja 156.¹¹⁶

Esiteks toonitab Üldkohtu president, et ainult Üldkohus on pädev lahendama vaidlustatud otsuse sundtäitmise peatamise taotlust, kuna asjaomaste riigisiseste kohtute pädevus piirdub täitemeetmete õiguspärasuse kontrolliga¹¹⁷.

Teiseks märkis ta, et kodukorra artiklis 156 on ette nähtud menetlusnormid, mis on erinevad sõltuvalt õiguslikust alusest, millel põhineb ajutiste meetmete kohaldamise taotlus. Nii kehtib kodukorra artikli 156 lõikes 1 kehtestatud nõue, millega seatakse institutsiooni akti täitmise peatamise taotluse vastuvõetavus sõltuvusse selle akti peale põhimenetluse hagi eelnevast või samaaegsest esitamisest, sõnaselgelt ainult taotluste suhtes, mis on esitatud ELTL artikli 278 ja EAA artikli 157 alusel. Järelikult ei ole kõnealune kohustus käesoleval juhul tingimata kohaldatav.

Kolmandaks tõdes Üldkohtu president, et sellise kohustuse täitmine võtaks hagejatelt õiguse töhusale õiguskaitsevahendile.¹¹⁸ Käesoleva juhtumi asjaoludel peab selleks, et liikmesriigi kohtul oleks piisavalt aega teostada oma pädevust täitemeetmete õiguspärasuse kontrollimisel ELTL artikli 299 lõike 4 alusel, olema siiski isikul õigus pöörduda liidu kohtusse, kes on ainsana pädev vajaduse korral lahendama sundtäitmise peatamist.

Seda arvestades toonitas Üldkohtu president, et samal ajal peavad fumes boni iuris'e olemasolu kinnitamiseks esitatud väited seisnema väidetes, mis kuuluvad riigisisese kohtu pädevusse ja näivad põhjendatud. Nii on otsuse õiguspärasust puudutavad väited tulemusetud, välja arvatud juhul, kui need esitatakse koos ELTL artikli 278 põhineva taotlusega, millega kaasneb ELTL artikli 263 kohaselt põhimenetluse hagi esitamine, kuna täitedokumentideks oleva otsuse põhjendatust saab selle sätte alusel vaidlustada vaid tühistamispädevusega kohtus.

115| ELTL artikli 299 kohaselt saab täitmisele pöörata komisjoni õigusaktid, mis panevad rahalise kohustuse muudele isikutele peale riikide. Täitmist reguleerivad selles riigis kehtivad tsiviilkohtumenetluse normid, mille territooriumil täitmine aset leiab. Korralduse otsuse täitmise tagamise kohta ilma muude formaalsusteta peale otsuse autentsuse tõestamise lisab otsusele riigi ametiasutus, kelle iga liikmesriigi valitsus selleks otstarbeks määrab ning komisjonile ja Euroopa Liidu Kohtule teatavaks teeb. Kui need formaalsused on asjasse puutuva poole avalduse põhjal lõpetatud, võib nimetatud pool taotleda täitmist kooskõlas riigisiseste õigusaktidega, saates küsimuse otse pädevale asutusele. Täitmise võib peatada ainult Euroopa Liidu Kohtu otsusega. Asjasse puutuva riigi kohtute pädevusse kuuluvad siiski kaebused täitmise ebaõige viisi kohta.

116| Üldkohtu kodukorra artikli 156 lõikes 1 on sätestatud, et ELTL artikli 278 ja EAA artikli 157 kohaselt esitatud taotlus institutsiooni õigusakti kohaldamise peatamiseks on vastuvõetav üksnes juhul, kui taotleja on esitanud Üldkohtusse hagi selle õigusakti vaidlustamiseks.

117| Vastavalt ELTL artiklile 299 koostoimes ELTL artikli 256 lõikega 1 ning Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 39 lõikega 1 ja artikli 53 lõikega 1.

118| Õigus töhusale õiguskaitsevahendile on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ja tagatud 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6.

Sellel seoses ja ilma, et selles menetlusstaadiumis oleks vaja lahendada väidete põhjendatuse küsimus, märkis Üldkohtu president, et hagejate teatud väited, mis on esitatud fumis boni iuris'e tingimuse täitmise kinnitamiseks, puudutavad käesolevas asjas täpsemalt sundtäitemenetlust Kreekas ja täitemeetmete õiguspärasust ning seega kuuluvad nimelt riigisisese kohtu pädevusse. Seega puudutab käesolev taotlus pigem riigisisese kohtu võimalust teostada oma pädevust, mis tuleneb ELTL artiklist 299.

Seetõttu jõudis Üldkohtu president järeldusele, et tagasi tuleb lükata asja läbivaatamist takistav asjaolu, et põhimenetluse hagi ei ole esitatud. Lõpuks jättis Üldkohtu president ajutiste meetmete kohaldamise taotluse kiireloomulisuse puudumise tõttu rahuldamata.

C | Üldkohtu kantselei tegevus 2019. aastal

Üldkohtu kohtusekretär **Emmanuel Coulon**

Olles kahe ajastu ristteel, oli 2019. aasta Üldkohtu ja selle kantselei jaoks uue ajajärgu algus.

See aasta jääb Üldkohtu ajalukku kui kohtu esimeste liikmete ametisse astumise 30. aastapäeva tähistamise¹ ja 16. detsembri 2015. aasta määrusega² alguse saanud Euroopa Liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformi lõpuleviimise aasta. Kolmkümmend aastat pärast esimese 12 kohtuniku ja kohtusekretäri ametisseastumist on Üldkohus – mis alates 2019. aasta septembrist koosneb juriidiliselt kahest kohtunikust liikmesriigi kohta ja mida abistab kohtusekretär – muutunud rahvusvaheliseks kohtuks, mille kohtunike arv on maailma suurim.

See suurusjärgu muutus, kohtuinstantsi tehtud lahenditele soovitava toime andmiseks mõeldud rakendusmeetmed ja Üldkohtu presidendile osutatud abi, et valmistuda uute kohtunike tulekuks ja viia alates 2019. aasta septembri lõpust ellu projekte, mille Üldkohtu president hr van der Woude tunnistas esmatähtsaks, jätsid kohtukantselei struktuurile ja tegutsemisviisile kahtlemata oma jälje.

Kohanedes pidevalt uue kontekstiga ja lähtudes jätkuvast arengust kui ühest toimumisparameetrist, täitis kantselei siiski järjepidevalt, metoodiliselt ja pühendumusega kohtu tugi- ja haldusülesandeid. Üldkohtu personal, kes on väga teadlik nende muudatuste sügavamast tähendusest, andis sellesse kollektiivsesse eduloosse oma panuse. Personal moodustas tugisamba, millele kohtuinstants võis toetuda.

Vaatamata sellele, et arvukad muudatused järgnesid üksteisele pidevalt ja kiiresti, näitas kohtukantselei üles oma võimekust töötada koos kohtunike, kabinettide personali ja institutsiooni teenistustega, et luua vastastikku kasututoov lisandväärtus. Olles täielikult pühendunud tõelisele teeninduskultuurile, kujutas kohtukantselei endast mitmekeelset vahendajat advokaatidele ja esindajatele, kes esindavad liidu kohtu menetletavates kohtuvaidlustes poolte huve.

Töötajate arvu kohtukantseleis, kus oli 72 eelarvelist ametikohta (55 assistenti ja 17 administraatorit), vähendati septembris 69le ametikohale ümberpaigutamise raames, mille eesmärk oli võimaldada lisanduvate kohtunike kabinettide moodustamist. Asekohtusekretäri ametisseastumine mais võimaldas teenistuses teha kiireloomuliseks muutunud hädavajaliku ümberkorralduse. Seda arengut tuleb tervitada.

Kohtukantselei panustas kohtu abistamisse õigusemõistmisel ja kohtuinstantsi haldamisse mitmel erineval moel.

I. Abistamine õigusemõistmisel

Kantselei, täites Üldkohtu kodukorraga talle usaldatud kohtu tugijärgi:

1| 25. septembril 2019 toimunud kollokviumi „Euroopa Liidu Üldkohus digitaalses ajastus“ materjalid ning film, millega tehakse kumardus asutajaliikmetele ja kõigile teistele isikutele, kes seda kohut on tema asutamisest saadik edasi viinud, on kättesaadavad Euroopa Liidu Kohtu veebisaidil.

2| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokolli nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137).

- tagas menetluste ladusa korraldamise ja toimikute nõuetekohase haldamise;
- tagas suhtluse poolte esindajate ja kohtunike vahel;
- abistas aktiivselt kohtunikke ja nende kaastöötajaid.

2018. aastal esitatud kohtuasjade arvu suhtelisele vähenemisele järgnes uute kohtuasjade arvu tõus 939 esitatud hagiga, kuigi senini ajaloolise 2016. aasta maksimumini see ei küündinud.

Lõpetatud kohtuasjade arv püsis suur, kuid 2018. aastaga kõrvutades see arv kahanes. Kokku lahendati 2019. aastal 874 kohtuasja võrreldes eelmise aasta 1009 kohtuasjaga. Suures osas on see kerge statistiline tagasimineku seletatav järgmiste teguritega: märkimisväärse arvu kohtunike lahkumine, mitme kohtuniku ametiaja pikendamise seotud ebakindlus, 14 kohtuniku ametisse astumine, kodade koosseisude täielik muutmine, kohtunike kodadesse määramine ja kõigi pooleliolevate kohtuasjade ümberjagamine (välja arvatud kohtuasjad, mis olid nõupidamise staadiumis või mille kohta otsustati teha otsus ilma menetluse suulise osata enne 26. septembrit 2019).

Pooleliolevate kohtuasjade arv 31. detsembril 2019 oli 1398.

Kohtuotsuse või –määrusega lahendatud kohtuasjade keskmine menetlusaeg oli 17 kuud ja nendest kohtuotsusega lahendatud kohtuasjade menetlusaeg alla 20 kuu.

a. Menetlustoimikute haldamine

Üldkohtu kantselei tegevus, mis on seotud menetlustoimikute haldamisega, oli kvantitatiivselt 2018. aastaga võrdsel tasemel.

Kohtukantselei kandis registrisse 54 723 menetlusdokumenti 21 kohtumenetluse keeles (24 kohtumenetluse keelest, mis on Üldkohtu kodukorras sätestatud), käsitles 939 hagiavaldust ja poolte poolt pooleliolevates kohtuasjades esitatud 4446 muud menetlusdokumenti, täitis kohtukoosseisude tehtud otsuseid menetlust korraldavate meetmete võtmise ja menetlustoimingute tegemise kohta ning koostas 1699 teadaannet Euroopa Liidu Teatajas avaldamiseks.

Kuigi ilmselgelt ei ole võimalik tuua välja kõiki andmeid, mis võimaldaksid hoomata kantselei tehtud töö täit ulatust, piisab siiski teatud andmete, eriti statistika esitamisest, et anda pilt kantselei töömahust:

- esitatud 9734 menetlusdokumendi hulgas oli 288 menetlusse astumise avaldust ja 251 poolte või avalikkuse ees konfidentsiaalsena käsitlemise taotlust;
- kantselei koostatud 11 024 saatelehte (st üle 918 igas kuus) edastati (digitaalsel kujul) kohtuasja menetlemise eesmärgil kohtunike kabinettidele;
- sadade menetlust korraldavate meetmete võtmine ja kümnete menetlustoimingute tegemine, eelkõige seoses nende dokumentide esitamisega, mille puhul pooled taotlesid konfidentsiaalsena käsitlemist.

Aasta jooksul esitati mitu rühma või seeriat kohtuasju riike puudutava konkurentsioiguse (riigiabi) ja institutsioonilise õiguse valdkonnas, mis eeldas kohtukantselei poolt koordineeritud tegutsemist koos kohtukoosseisudega, et igas sellises kohtuasjas menetleda tähtaegade pikendamise, kohtuasjade liitmise ja menetlusse astumise taotlusi ning teha otsuseid menetlusdokumentide teistkordse vahetamise ning vajaduse korral kohtutoimiku teatud osade konfidentsiaalsena käsitlemise kohta. Taoline koordineerimine nõuab kohtukantselei töötajatelt teatud korralduslikku paindlikkust, mis on vahel raskesti ühildatav asjaoluga, et neid menetluskeeli, milles see rühm või seeria kohtuasju on esitatud, peab tingimata oskama.

Lisaks tegi teatud väga tundlike kohtuasjade käsitlemine ettevõtjatega seotud konkurentsioiguse valdkonnas vajalikuks meetmete võtmise, et säilitada kohtudokumentides sisalduvate andmete ülim konfidentsiaalsus ning tagada turvaline kommunikatsioon kohtuinstantsi enda sees. Need sisemenetlused lisanduvad menetlusele, mille eesmärk on tagada niisuguste andmete või dokumentide turvalisus, mis on esitatud kodukorra artikli 105 lõike 1 või 2 alusel ning milleks on andmed või dokumendid, mis puudutavad liidu või ühe või mitme liikmesriigi julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist.³

Kantseleiteenust osutasid muu hulgas 11 administraatorit, kelle ülesanne oli hallata menetlustoimikuid⁴ kodade nõupidamiste jaoks, mida oli kokku 334, ja suuliste seisukohtade ära kuulamiseks korraldatud kohtuistungite jaoks, mis toimusid 315 kohtuasjas, ning pärast iga koja nõupidamist või iga kohtuistungit suuliste seisukohtade ära kuulamiseks pidid need administraatorid lisaks toimiku ettevalmistamisele koostama ka kohtunikele heakskiitmiseks esitatava protokollid.

Kantselei peetavate toimikute keskmist mahtu näitavad kahte liiki andmed. Esiteks oli kantseleile rakenduse e-Curia kaudu esitatavaid dokumente kokku 749 895 lehekülge. Teiseks võtsid toimikud, mida kantselei 2019. aasta lõpu seisuga 1398 pooleliolevas kohtuasjas pidas, enda alla kokku 636 riulimeetrit.

Nende ülesannete täitmisel oli kohtukantseleile jätkuvalt suureks abiks kodukord, mis jõustus 1. juulil 2015, eriti mis puudutab intellektuaalomandi valdkonda (keeltekasutuse korra muutus ja seisukohtade teistkordse vahetamise kaotamine on meetmed, mis aitasid ulatuslikult kaasa selles valdkonnas keskmise menetlusaja lühendamisele). Üldkohus kasutas ka võimalust lahendada kohtuasi kohtuotsusega, korraldamata kohtuistungit, muu hulgas seetõttu, et pooled seda ei taotlenud (39% kõigist kohtuasjadest ja 52% ainuüksi intellektuaalomandi valdkonna kohtuasjadest). Kohtuistungit korraldamata jätmine võimaldas jätta koostamata kohtuistungit ettekande kokkuvõtte menetluskeeles ja muutis ennekõike võimalikuks kohtuasjade kiirema lahendamise kohtuotsusega (keskmiselt 15,1 kuud ilma kohtuistungita menetlustes, võrreldes keskmiselt 22,7 kuuga menetlustes, kus toimus kohtuistung).

Lisaks näitab tõusutendentsi nende hagide protsentuaalne kasv, mis lahendati seisukohti teist korda vahetamata (22%, võrreldes 13%ga 2018. aastal⁵).

Avaliku teenistuse valdkonnas otsustati teisest seisukohtade vahetamisest loobuda 22% kohtuasjadest (võrreldes 32%ga 2018. aastal). Olgu märgitud, et viimati nimetatud valdkonnas saavutati aasta jooksul algatatud vaidlustes poolte kokkulepe kahel korral.

Ehkki on murettekitav tõdeda, et vorminõuetega tuli intellektuaalomandi valdkonnas vastavusse viia kolm hagiavaldust viiest, tuleb viimaseks tervitada asjaolu, et jätkuvalt vähenes nende asjade arv muudes kui intellektuaalomandi valdkonnas, kus tuli paluda hagiavaldusi vorminõuetega vastavusse viia (24%).

3| 2019. aastal ei esitatud ühtegi dokumenti nende normide alusel, mis on reguleeritud Üldkohtu 14. septembri 2016. aasta otsusega (EL) 2016/2387 julgeolekunõuete kohta, mida kohaldatakse kodukorra artikli 105 lõike 1 või 2 alusel esitatud andmetele või dokumentidele (ELT 2016, L 355, lk 18).

4| Võttes arvesse personali liikuvust AD tegevusüksuses.

5| See arvutus ei hõlma intellektuaalomandi õigustega seotud kohtuasju, kuna kodukorras ei ole selle kategooria kohtuasjade puhul teist korda seisukohtade vahetamist ette nähtud.

Igati sobivalt oli kantseleil samuti kasu dokumentide käsitlemise ratsionaliseerimisest,⁶ mis osutus võimalikuks reformiga, millega muudeti e-Curia rakendus ainsaks kanaliks, mille kaudu poolte esindajad ja Üldkohus vahetavad alates 1. detsembrist 2018 menetluskohustused.⁷ Sellest ratsionaliseerimisest tõusnud tulu oli 2019. aastal⁸ eriti väärtuslik, kuna see võimaldas vähendada mõju, mis tulenes kohtukantselei poole pöördumiste arvu kasvust, eelkõige seoses kohtuinstantsi kabinettide arvu suurenemisega.

Kohtukantselei kohustus on käsitleda kõiki esitatud menetluskohustused ja kohtunike tehtud otsuseid võimalikult kiiresti.

Objektiivsetel põhjustel tuleb teatud dokumente võrreldes teistega käsitleda esmajärjekorras, näiteks siis, kui tegemist on dokumentide esitamisega lühikest aega enne kohtuistungit suuliste seisukohtade ära kuulamiseks või hagist loobumisega siis, kui kohtuasjas on nõupidamine juba alanud. Menetluskohustused käsitlemine kiirmenetlustes peab toimuma viivitamatult. Nii on see ajutiste meetmete kohaldamise taotluste puhul, milles on palutud teha otsus enne vaidluse sisulist lahendamist (see tähendab isegi enne, kui teine pool on saanud võimaluse esitada oma seisukohad), mis tähendab, et Üldkohtu president peab seisukoha võtma loetud tundide jooksul pärast taotluste esitamist. 2019. aastal juhtus mitu korda, et kohtukantselei tagas ajutiste meetmete kohaldamise taotluse käsitlemise väga lühikese aja jooksul ja Üldkohtu presidendi poolt selle taotluse kohta tehtud kohtumääruse kättetoimetamise vahel isegi hilisel ajal.

b. Ühtsusesse panustamine

Kohtukantselei osutab õigusemõistmisel kooskõlas Üldkohtu kindlaks määratud suunistega ka abi, mille eesmärk on edendada otsustuspraktika ja menetluse valdkonnas tõlgendamisreeglite ühtsust. Kantselei kasutas seega oma vahendeid ka sellel eesmärgil.

Esiteks osutab kohtukantselei eelteenuste kaudu abi kabinettide poolt kohtuasjade käsitlemisel kuni nõupidamiseni. Saavutada soovitakse eelkõige seda, et Üldkohtu presidendil, kodade presidentidel ja kohtukoosseisudel oleks materjal, mis lubab neil kiiresti teha lahend selleks tarvilikku teavet omades.

Seega teeb kantselei Üldkohtusse esitatud hagi esimesel analüüsimisel kindlaks kohtuasja eseme, asjaomase valdkonna ja võimaliku seotuse teiste kohtuasjadega, sõltumata menetluskeelest, milles hagi on esitatud. Sellise tegevusega – mille puhul on kohtukantselei endale eesmärgiks seadnud jõuda lõpule kümne tööpäeva jooksul alates hagiavalduse esitamisest – püütakse eelkõige võimaldada Üldkohtu presidendil viia informeeritult läbi kohtuasjade jaotamine. Kohtukantselei sõelub samuti selles etapis välja kiirendatud menetluse taotlused, eelisjärjekorras menetlemise taotlused ja anonüümsustaotlused. Lisaks sellele annab kantselei teada kohtuasjadest, mis ei kuulu Üldkohtu pädevusse või mis näivad olevat ilmselgelt vastuvõetamatud.

6] e-Curia kohustuslikkus võimaldas lõpetada erinevate formaatide (paberil ja elektrooniliselt) koosinemise, paberkandjal esitatud dokumentide skaneerimise ja, juhul kui enne paberkandjal esitamist on dokumendid saadetud faksiga, kohtukantselei peetud menetlusandmebaasi kahekordse sisestamise ning paberkandjal esitatud dokumentidele vastavuse kontrollimise. Samuti ei esinenud enam sagedasi raskusi – eelkõige mahukate dokumentide puhul – faksi teel dokumentide vastuvõtmise või saatmisega.

7] See hõlmab kõiki pooli (hagejad, kostjad ja menetlusse astujad) ja kõiki tüüpi menetlusi. Siiski on ette nähtud ka teatavad erandid, et austada õigust pöörduda kohtusse (eelkõige siis, kui e-Curia kasutamine osutub tehniliselt võimatuks või kui hageja, keda ei esinda advokaat, taotleb tasuta õigusabi).

8] Isegi kui selle rakenduse kaudu menetluskohustused esitamise määr ei ole 100%, vaid 93%, sest muid kanaleid kui e-Curia kasutatakse selleks, et esitada tasuta õigusabi taotlusi, dokumente, mis on esitatud kohtuistungil, lisasid mälupulkadel või DVDl, mis sisaldavad teavet, mida ei ole võimalik e-Curia kaudu edastada, ning Euroopa Kohtu kirju, milles antakse teada apellatsioonkaebuse esitamisest või millega edastatakse apellatsioonkaebuse kohta tehtud otsus.

Pooleliolevates kohtuasjades esitatud menetlusedokumentide käsitlemisel lisab kantselei nende dokumentide kohtunike kabinettidele edastamisel saatelehed, milles on loetletud tekkinud menetlusküsimused ja mis sisaldavad mõnikord üksikasjalikke ettepanekuid selle kohta, kuidas edasi tegutseda.

Üldisemalt on kohtukantselei ja kohtunike kabinettide personali koostöö igapäevane ja stabiilne. Kohtukantselei osalemine kodade halduskoosolekutel (conférences de chambre) soodustab teabe ringlust ja võimaldab tagada –kontekstist vajalikke teadmisi omades – kohtukoosseisude võetud menetlusotsuste kiire täitmise.

Teiseks tegeleb kohtukantselei teadmiste edastamisega, tehes kohtule kättesaadavaks temaatilisi dokumente. Menetlust käsitlevat teavet ajakohastatakse korrapäraselt, menetlusküsimustes tehtud määrused tehakse kättesaadavaks liigitusele vastavalt ning Üldkohtu, Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu menetlusvaldkonna kohtupraktika kohta koostatakse igakuine kokkuvõte. Need kohtukantselei analüüsi-, järelevalve ja teabevahendid ning temaatilised töödokumendid luuakse selleks, et vastata kohtu ootustele, kuna Üldkohus on seadnud ühtsuse tagamise enda üheks peamiseks ülesandeks. Tegemist on mehhanismidega, mis aitavad ennetada ja tuvastada otsustuspraktika ja kohtupraktika lahknevusi ning mis panustavad oma piiritletud valdkonnas Üldkohtu asepresidendile antud üldisema ülesande täitmisel, milleks on kodadeülese õigusliku analüüsi keskuse arendamine, eesmärgiga tugevdada kohtupraktika ühtsust ja kvaliteeti.

c. Ennetusmeetmed seoses leppeta Brexiti ohuga

Üldkohtu menetlustes osalevate advokaatide abistamiseks ja tõhusa kohtuliku kaitse tingimuste tagamiseks igas olukorras võttis kohtukantselei ennetusmeetmeid seoses ohuga, et Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriik astub liidust välja ilma lahkumisleppe allkirjastamata.

Arvestades võimalusega, et Ühendkuningriigi barrister'id, solicitor'id ja advokaadid (koos „Ühendkuningriigi advokaadid“) ei saa enam vastata protokollis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta⁹ artikliga 19 nõutud tingimustele, et lahkumisleppeta Brexiti korral poolt nõuetekohaselt Üldkohtus esindada, viidi kahel korral läbi teavituskampaania poolte esindajatele kohtuasjades, mis on selles kohtuinstantsis pooleli. Kohtusekretär saatis neile individuaalsed kirjad, et juhtida nende tähelepanu menetluslikele tagajärgedele Ühendkuningriigi liidust väljaastumise korral ilma lahkumisleppe allkirjastamata, ning palus neil võtta oma klientide kaitse huvides sobivad meetmed.

Esimene teavituskampaania viidi läbi piisavalt aegsasti enne 12. aprilli 2019, mõnda aega pärast seda, kui Ühendkuningriigi parlamendi alamkoda otsustas 29. märtsil 2019 jätta lahkumisleppe projekti heaks kiitmata.

Teine kampaania viidi läbi paar päeva enne 31. oktoobri 2019. aasta tähtaega.

ELL artikli 50 lõikes 3 ette nähtud tähtaja järjestikused edasilükkamised, mille kohta Euroopa Ülemkogu tegi otsused paar tundi enne ette nähtud tähtaegade saabumist, võimaldasid lõpuks vältida 2019. aastal Ühendkuningriigi väljaastumist ilma leppeta.

9| Protokollis Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta artikli 19 neljandas lõigus on sätestatud, et „[m]enetluse poolt võib kohtus esindada või abistada üksnes advokaat, kellel on õigus esineda liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus“.

II. Tegevus reformi kolmanda etapi raames

a. Pretsendlitu arvu kohtunike lahkumise ja ametisse astumisega seotud tegevus

Üldkohtus asus 2019. aasta märtsis ametisse Malta kohtunik 2018. aasta oktoobris Euroopa Kohtu kohtunikuks nimetatud kohtuniku ametijärglasena.

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames, mis on ette nähtud ELTL artikli 254 teises lõigus¹⁰, lõppes 2019. aasta septembris kaheksa kohtuniku ametiaeg ning seitse kohtunikku andsid Euroopa Kohtu ees ametivande. Samal päeval andsid Euroopa Kohtu ees ametivande ka seitse kohtunikku, kes nimetati ametisse täiendavate kohtunike reformi kolmanda ja viimase etapi raames.

Üldkohus täienes seega 2019. aastal 15 uue kohtunikuga, kellest 14 kohtunikku lisandus 26. septembril 2019. Sellest kuupäevast alates suurenes Üldkohtu koosseis 46lt kohtunikult 52ni.¹¹

Kohtuinstantsi koosseisu muutusest tingituna võeti mitmeid meetmeid. Tegevust, mida koordineerisid Üldkohtu presidendi kabinet ja kohtusekretär (ja üks osa selle isikkoosseisust), viisid läbi institutsiooni teenistused, eelkõige hoonete ja turvalisuse direktoraat, personali ja personalihalduse direktoraat ning infotehnoloogia direktoraat.

Tegevus seisnes järgmises:

- vabastada õigel ajal vajalikud pinnad, et vastavalt Üldkohtu väljendatud vajadustele sisustada ruumid Üldkohtu uute kohtunike ja nende kabinetidesse kuuluva personali tööleasumiseks ning sisustada saal, mis võimaldaks kõikidel liikmetel (kohtunikud ja kohtusekretär) koguneda üldkogu tegevuse tarbeks;
- hallata kabinetide personali (õigusnõunikud ja assistendid) töölevõtmist, teistele ametikohtadele üleviimist ja lepingute lõpetamist, millele pädevate isikute heakskiidu saamiseks esitati toimikud ettepanekutega;
- anda uute kabinetide kasutusse arvuti- ja telefoniseadmed ja kohandada ITrakendusi selleks, et võtta arvesse kodade arvu ja nende moodustamise viisi muutust (üleminek 60le kohtukoosseisule, mis koosneb kolmest liikmest, ja 10le kohtukoosseisule, mis koosneb viiest liikmest);
- uute kohtunike vastuvõtt: et võimaldada neil saada ülevaade Üldkohtu toimimisest, selle menetlustest, selle ITrakendustest (mis on seotud kohtuasjade käsitlemisega, dokumendianalüüsi ja liikmete tegevusega), multimeediamaterjalidest, järgimisele kuuluvatest reeglitest (eriti mis puudutab isikuandmete kaitset) ja parameetritest, millega Üldkohus peab arvestama (eelkõige ITturbe valdkonnas), viisid õigusnõunikud ning kohtukantselei ja institutsiooni teenistuste ametnikud ja töötajad läbi Üldkohtu presidendi korraldatud äärmiselt sihipärased koolitused, millele järgnes kohtusekretäri korraldatud kohanemisprogramm, mille käigus oli institutsiooni kõrgema juhtkonna esindajatel võimalus tutvustada oma teenistuste tegevust ja peamisi ülesandeid.

10| 31. augustil 2019 lõppes 23 kohtuniku ametiaeg. Olgu märgitud, et ajavahemiku kohta 1.–26. septembrini 2019 võttis Üldkohus vastu otsuse Üldkohtu tegevuse kohta (ELT 2019, C 238, lk 2).

11| 31. detsembri 2019. aasta seisusiga pidi mitu liikmesriiki veel esitama oma kandidaadid kohtunike ametikohtadele.

Kuna reformi kolmas etapp viidi läbi ilma kohtunike kabinettide jaoks eelarvelisi ametikohti loomata, toimus terve aasta vältel põhjalik mõttetöö, et otsustada, kuidas moodustada pärast kohtuniku lahkumist ametisse asuvate kohtunike kabinetid ja lisanduvate kohtunike kabinetid. Üldkohtu valitud lahendus võimaldab järkjärgulise lähenemise kaudu alates 1. jaanuarist 2020 taastada talitusliku võrdsuse kõikide Üldkohtu kohtunike kabinettide vahel.

b. Kohtuinstantsi korralduslikud meetmed

Esiteks toimus kohtuinstantsi ümberkorraldamine kohtunike arvu kasvu arvestades. Üldkohtu kodade arv suurenes üheksalt kümnele. Nüüd koosneb iga koda viiest kohtunikust, samas on võimalik moodustada kuuest kohtunikust koosnevad koad, kui ametisse on nimetatud kõik kohtunikud.

Teiseks vaadati üle kohtukoosseisude moodustamise viisi, et võimaldada nende mitmekesisemat moodustamist. Kuni 26. septembrini 2019 jagunes viieliikmeline koda kaheks alaliseks kohtukoosseisuks, mida juhtis sama koja president. Alates 30. septembrist 2019 suurendati kohtukoosseisude arvu kohtunike roteerumise süsteemi kasutades. Ühest viieliikmelisest kojast on nii võimalik moodustada kuus kohtukoosseisu.

Kolmandaks muudeti 15 kohtunikust koosneva suurkoja moodustamise viisi, et võimaldada kohtunikel, kes ei ole koja presidendid, kuuluda asjade lahendamisel järgemööda suurkotta. Erinevalt moodustamise viisist, mille kohaselt osales suurkojas Üldkohtu president, asepresident, kõikide kodade presidendid ja selle koja kohtunikud, millele kohtuasi algul määrati, näeb alates 26. septembrist 2019 kehtiv moodustamise viis ette, et suurkojas osalevad Üldkohtu president, asepresident, piiratud arv kodade presidente, selle koja kohtunikud, millele kohtuasi algul määrati, ja need kohtunikud, kes on vaheldumisi valitud ametialase vanemuse järjestuse ja vastupidise ametialase järjestuse järgi.

Neljandaks otsustas Üldkohus võtta kasutusele kodade mõningase spetsialiseerumise. Seega alates 30. septembrist 2019 menetlevad neli koda avaliku teenistuse kohtuasju¹² ja kuus koda käsitlevad intellektuaalomandi kohtuasju¹³. Kõik ülejäänud kohtuasjad jaotatakse kõikide kodade vahel.

Selles kontekstis säilitas Üldkohus kodukorras ette nähtud kohtuasjade jaotamise süsteemi, mis põhineb rotatsioonil, kohandades seda siiski selleks, et võtta arvesse kodade suhtelist spetsialiseerumist, piiramata võimalust teha erandeid, kui seda nõuab teatud kohtuasjade seotus (need kohtuasjad, millel on sama ese või mis on samast seeriast või mis on õiguslikult sarnased) või töökoormuse tasakaalustatud jaotus.

Viiendaks otsustas Üldkohus suurendada Üldkohtu presidendi ja asepresidendi rolli õigusemõistmises. Nende vastutuse laiendamisega seotud põhjustel kinnitati, et Üldkohtu presidenti ja asepresidenti ei määrata püsivalt ühessegi kotta. Seevastu asendab alates 27. septembrist 2019 Üldkohtu president kohtunikku, kellel esineb takistus (enne asendas asepresident). Lisaks kuulub asepresident, kelle esmaülesanne on kohtupraktika ühtsuse säilitamine, igal kohtu tööaastal iga viieliikmelise koja laiendatud koosseisu ühe kohtuasja lahendamisel.

Kõik need otsused on tehtud seoses Üldkohtu kohtunike arvu suurenemisega ning nendele eelnes mõttetöö ja ettepanekud, milles oli oma osa kohtusekretäril ja ühel osal tema teenistusest. Kõik otsused on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas ning nendega on võimalik tutvuda Curia saidil.¹⁴

12| Tegemist on ELTL artikli 270 ja ka Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 50a alusel esitatud hagidega.

13| Tegemist on Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) või Ühenduse Sordiameti (CPVO) apellatsioonikodade otsuste peale esitatud hagidega.

14| Suurkoja koosseis (ELT 2019, C 172, lk 2), kohtuasjade kodade vahel jaotamise kriteeriumid (ELT 2019, C 372, lk 2) ja asendaja määramine kohtunikule, kellel esineb takistus (ELT 2019, C 263, lk 2).

III. Muus vormis kohtuinstantsile pakutav tugi

Kohtukantselei jätkas kohtusekretäri ja oma teenistujate kaudu toe pakkumist kohtu eri organitele (muu hulgas üldkogude, kodade presidentide koosolek ja komitee „Kodukord“) ning muudele komisjonidele ja töögruppidele sõltuvalt nende vajadustest või käsitletavatest teemadest (deontoloogia, institutsionaalsed või informaatikaküsimused).

Lisaks tegutses selle nimel, et tagada Üldkohut puudutavate dokumentide avaldamine või kättesaadavaks tegemine. Esiteks hoolitses kohtusekretär kohtulahendite kogumiku avaldamise, kodukorra reeglite kohaselt kohtuinstantsi tehtud otsuste Euroopa Liidu Teatajas avaldamise ja Üldkohut puudutavate dokumentide internetis kättesaadavaks tegemise eest. Curia saidil olevat Üldkohtu veebilehekülge „Menetlus“ hoiti ajakohasena. Teiseks võeti Euroopa Liidu Kohtu liikmete ja endiste liikmete eetikakoodeksi artikli 8 lõike 3 kolmanda lõigu kohaselt meetmeid, et avaldada teavet institutsiooni veebisaidil liikmete välistegevuse kohta, millele Üldkohus 2018. aastal heakskiidu andis.

Interneti teel kohtulahenditega tutvumise võimaluse tõttu sai kohtusekretär Üldkohtu väljaannete eest vastutava isikuna mitu tagantjärele esitatud anonüümsustaotlust füüsilistelt isikutelt, kes Üldkohtu menetluse pooleks olnutena soovisid, et nende nimed kustutataks Üldkohtu või Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu lahenditest, mis on Internetis avalikkusele kättesaadavaks tehtud. Kohtusekretär, kes vastutab lahendites sisalduvate isikuandmete töötlemise eest pärast kohtuasja lõpetamist, tegi otsuse iga talle esitatud taotluse kohta.

Üldkohus võttis kooskõlas sellega, mida tegi Euroopa Kohus¹⁵, vastu otsuse, milles nähti ette tähtaeg kohtusekretäri seisukoha võtmiseks ja kehtestati tema otsuste üle sõltumatu kontroll kolmest kohtunikust koosneva komitee poolt¹⁶, piiramata sellega võimalust esitada kohtusse hagi kohtusekretäri vastava otsuse õiguspärasuse vaidlustamiseks. Niisiis järgis Üldkohus Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 8 lõiget 3, mille kohaselt „[isikuandmete kaitse valdkonnas] sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus“ ja võttis arvesse asjaolu, et Euroopa Andmekaitseinspektori kontrolliülesanded ei laiene Üldkohtu poolt isikuandmete töötlemisele õigustmõistva tegevuse raames.¹⁷

IV. Haldustegevus

Kohtuinstantsi haldamisega seotud töökoormus kasvas märgatavalt. See asjaolu on selgitatav sellega, et valmistati ette korrapäraselt toimunud komiteede ja töögruppide koosolekuid (päevakord, toimikute analüüsimine, protokollide ja aruannete koostamine) ning sellega, et kasvas lahendatavate haldusküsimuste arv kohtuinstantsis, kuhu 31. detsembril 2019 kuulus enam kui 300 isikut.

15] Euroopa Kohtu 1. oktoobri 2019. aasta otsus, millega kehtestatakse sisekontrollimehhanism seoses isikuandmete töötlemisega Euroopa Kohtu õigustmõistva tegevuse raames (ELT 2019, C 383, lk 2).

16] Üldkohtu 16. oktoobri 2019. aasta otsus, millega kehtestatakse sisekontrollimehhanism seoses isikuandmete töötlemisega Üldkohtu õigustmõistva tegevuse raames (ELT 2019, C 383, lk 4).

17] Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ, artikli 57 lõike 1 punkt a (ELT 2018, L 295, lk 39).

Peale selle oli jätkuvalt olulisel kohal töökoormus, mis on seotud järgmiste valdkondadega: teenistuse haldamine, teenistuse ametnike ja töötajate juhtimine (töölevõtu-, hindamis- ja personalieeskirjade kohaste õiguste teostamise menetlused), ITlahenduste arengu jälgimine, koordineerimine, dokumentatsioon, informatsioon ja suhtlus (sealhulgas Üldkohtu kantselei sisevõrgusaidi täielik uuendamine).

Haldusteenistusena tegeles kantselei mitme erineva küsimusega, millega tema poole pöördui. Regulaatiivnõuetele vastamiseks võeti meetmeid, et:

- kaitsta keskkonda, jätkates teavitustööd koordineeritult koos muude institutsiooni haldusteenistuste hulka kuuluvate osapoolte ning kohtunike kabinettidega süsteemi EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) raames;
- rakendada uuest finantsmäärusest tulenevad eeskirjad¹⁸;
- tagada oma tegevuse kooskõlla viimine määrusega, mis käsitleb isikuandmete töötlemist liidu institutsioonides, organites ja asutustes¹⁹;
- täielikult jõustada äärmiselt tundliku teabe kaitse kord Üldkohtu presidendi määratud kohtuasjades.

Viimaseks kasutas kohtukantselei oma vahendeid selleks, et abistada infotehnoloogia direktoraati tehnilise kirjelduse ettevalmistamisel institutsiooni ühe IT-projekti jaoks (projekt, mille eesmärk on seada sisse kohtuasjade haldamise integreeritud süsteem).

Nende ülesannete hulka, mis tuli ühildada abistamisega õigusemõistmisel, kuulusid kohtukantseleis dokumentatsiooni ja menetluste kooskõlla viimine ning ametnike ja teenistujate osalemine keskkonna, isikuandmete kaitse ja informaatika valdkonna tegevuses. Kuna kohtukantseleilt nõutakse järjest enam ratsionaliseerimist, jäädes samas paindlikuks ja kohanemisvõimeliseks, jagas kohtukantselei oma ressursse, arvestades nii Üldkohtu vajadusi ja esmaülesandeid kui ka õigusnormidest tulenevaid kohustusi, mida tal haldusteenistusena täita tuleb.

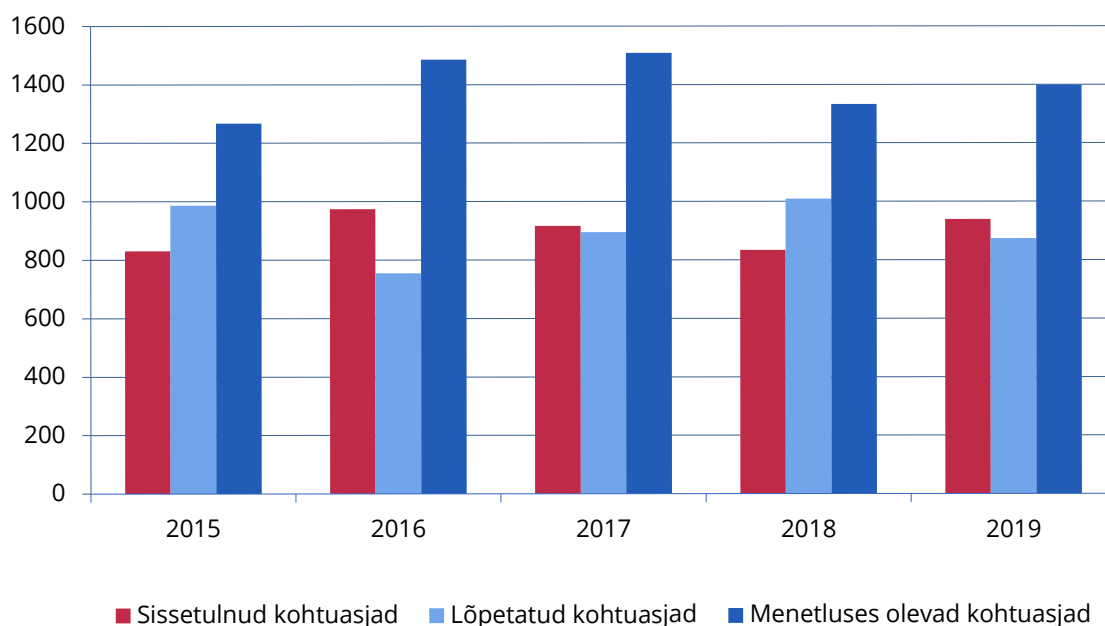
18| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrus (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012 (ELT 2018, L 193, lk 1).

19| Eespool viidatud määrus 2018/1725.

D | Üldkohtu statistika

I. Üldkohtu üldine tegevus. Sissetulnud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2015–2019)	263
II. Sissetulnud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)	264
III. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi liigid (2015–2019)	265
IV. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)	266
V. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)	267
VI. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)	268
VII. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)	269
VIII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2015–2019)	270
IX. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)	271
X. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)	272
XI. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2015–2019)	273
XII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Hagi valdkonnad (2015–2019)	274
XIII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2015–2019)	275
XIV. Muu. Ajutiste meetmete kohaldamine (2015–2019)	276
XV. Muu. Kiirendatud menetlused (2015–2019)	277
XVI. Muu. Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1990–2019)	278
XVII. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2015–2019)	279
XVIII. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2019)	280
XIX. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2015–2019)	281
XX. Muu. Üldine areng (1989–2019)	282
XXI. Üldkohtu kantselei tegevus (2015–2019)	283
XXII. Üldkohtule esitatud menetlusedokumentide esitamise viisid	284
XXIII. e-Curia kaudu esitatud leheküljed (2015–2019)	285
XXIV. Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatised (2015–2019)	286
XXV. Kohtuasjad, milles toimus kohtuistung suuliste seisukohtade ärakuulamiseks (2015–2019)	287

I. Üldkohtu üldine tegevus. Sissetulnud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2015–2019)^{1 2}



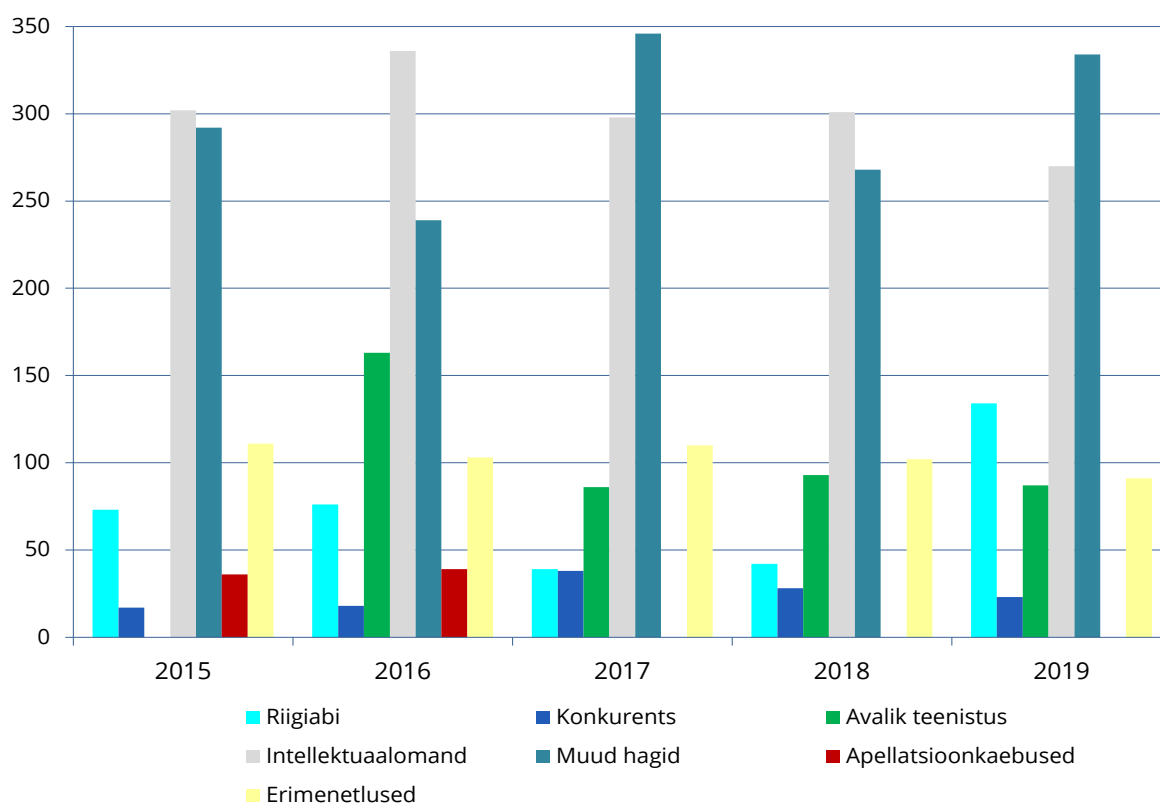
	2015	2016	2017	2018	2019
Sissetulnud kohtuasjad	831	974	917	834	939
Lõpetatud kohtuasjad	987	755	895	1009	874
Menetluses olevad kohtuasjad	1267	1486	1508	1333	1398

1| Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid hõlmavad erimenetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

Erimenetluseks loetakse järgmisi menetlusi: kaja tagaseljaotsuse peale (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 41; Üldkohtu kodukorra artikkel 166); kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 42; Üldkohtu kodukorra artikkel 167); kohtuotsuste ja -määruste tõlgendamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 43; Üldkohtu kodukorra artikkel 168); teistmine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 44; Üldkohtu kodukorra artikkel 169); tasuta õigusabi (Üldkohtu kodukorra artikkel 148); kohtuotsuste ja -määruste parandamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 164); lahendamata jätmine (Üldkohtu kodukorra artikkel 165) ja hüvitamisele kuuluvate kulude vaidlustamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 170).

2| Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid ei hõlma ajutiste meetmete kohaldamise menetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

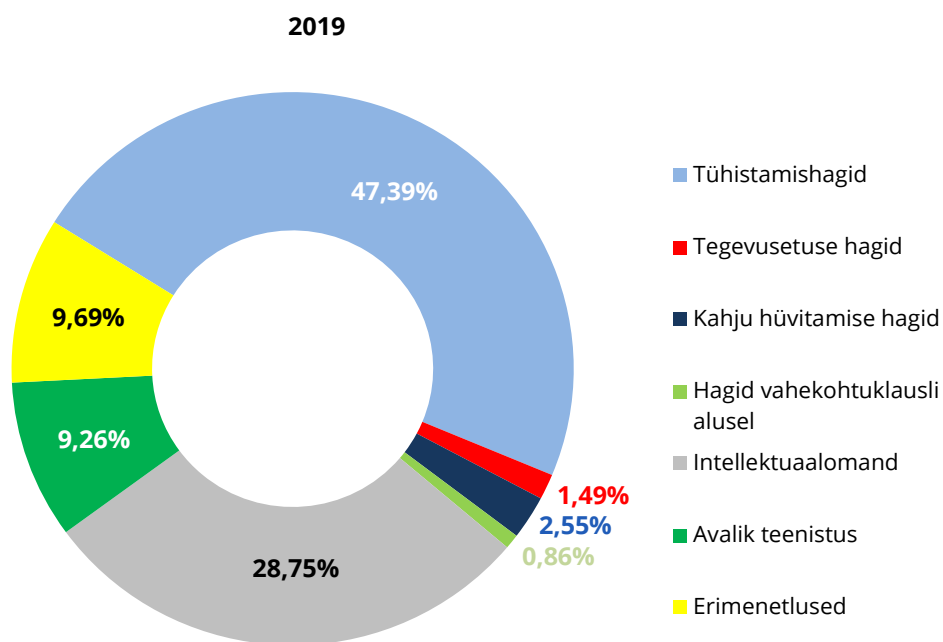
II. Sissetulnud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)



	2015	2016 ¹	2017	2018	2019
Riigiabi	73	76	39	42	134
Konkurents	17	18	38	28	23
Avalik teenistus		163	86	93	87
Intellektuaalomand	302	336	298	301	270
Muud hagid	292	239	346	268	334
Apellatsioonkaebused	36	39			
Erimenetlused	111	103	110	102	91
Kokku	831	974	917	834	939

1| 1. septembril 2016 saadeti Üldkohtule 123 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja ja 16 selle valdkonna erimenetlust.

III. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi liigid (2015–2019)

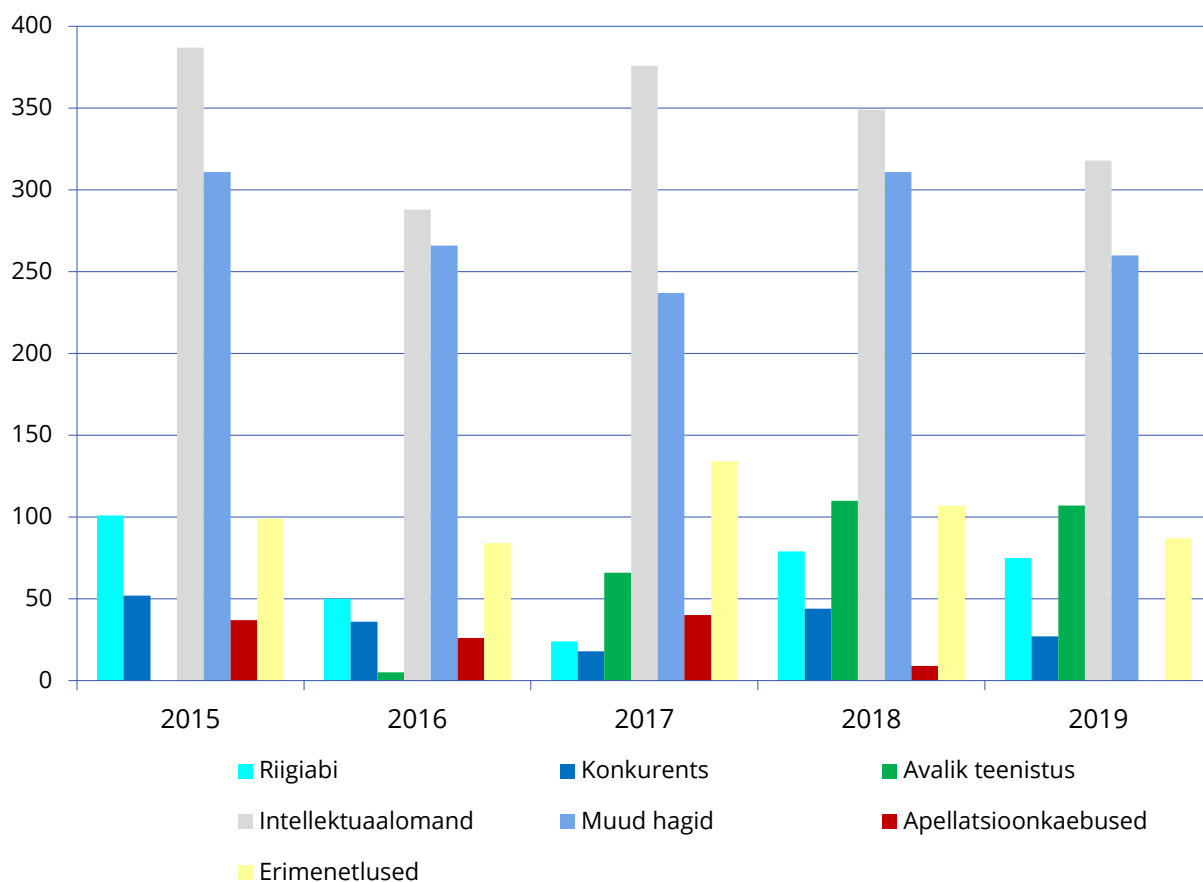


	2015	2016	2017	2018	2019
Tühistamishagid	332	297	371	288	445
Tegevusetuse hagi	5	7	8	14	14
Kahju hüvitamise hagi	30	19	23	29	24
Hagid vahekohtuklausli alusel	15	10	21	7	8
Intellektuaalomand	302	336	298	301	270
Avalik teenistus		163	86	93	87
Apellatsioonkaebused	36	39			
Erimenetlused	111	103	110	102	91
Kokku	831	974	917	834	939

IV. Sissetulnud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Asutamisvabadus				1	
Dokumentidega tutvumine	48	19	25	21	17
Energeetika	3	4	8	1	8
Euroopa Liidu välistegevus	1	2	2	2	6
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	3	1		1	1
Institutsiooniõigus	53	52	65	71	148
Intellektuaal- ja tööstusomand	303	336	298	301	270
Isikute vaba liikumine	1	1	1	1	2
Ühine kalanduspoliitika		1	2	3	
Kapitali vaba liikumine	2	1		1	
Kaubanduspoliitika	6	17	14	15	13
Kaupade vaba liikumine	2	1			
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	5	6	10	4	6
Keskkond	5	6	8	7	10
Konkurents	17	18	38	28	23
Kultuur		1			
Liidu kodakondsus					1
Majandus- ja rahapoliitika	3	23	98	27	24
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	5	2	3		3
Maksustamine	1	2	1	2	
Piiravad meetmed (välistegevus)	55	28	27	40	42
Põllumajandus	37	20	22	25	12
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	7	4	5	4	5
Rahvatervis	2	6	5	9	5
Riigiabi	73	76	39	42	134
Riigihanked	23	9	19	15	10
Sotsiaalpoliitika		1		1	1
Tarbijakaitse	2	1		1	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	10	8	2	1	3
Teenuste osutamise vabadus		1			
Tolliliit ja ühine tollitariifistik		3	1		2
Transport				1	1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		7		2	1
Vahekohtuklausel	15	10	21	7	8
Välis- ja julgeolekupoliitika		1			1
Õigusaktide ühtlustamine	1	1	5	3	2
Äriühinguõigus	1				
Üleeuroopalised võrgud			2	1	1
EÜ asutamisleping/ELTL kokku	684	669	721	638	761
Personalieeskirjad	36	202	86	94	87
Erimenetlused	111	103	110	102	91
KÕIK KOKKU	831	974	917	834	939

V. Lõpetatud kohtuasjad. Menetluse liigid (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019
Riigiabi	101	50	24	79	75
Konkurents	52	36	18	44	27
Avalik teenistus		5	66	110	107
Intellektuaalomand	387	288	376	349	318
Muud hagid	311	266	237	311	260
Apellatsioonkaebused	37	26	40	9	
Erimenetlused	99	84	134	107	87
Kokku	987	755	895	1009	874

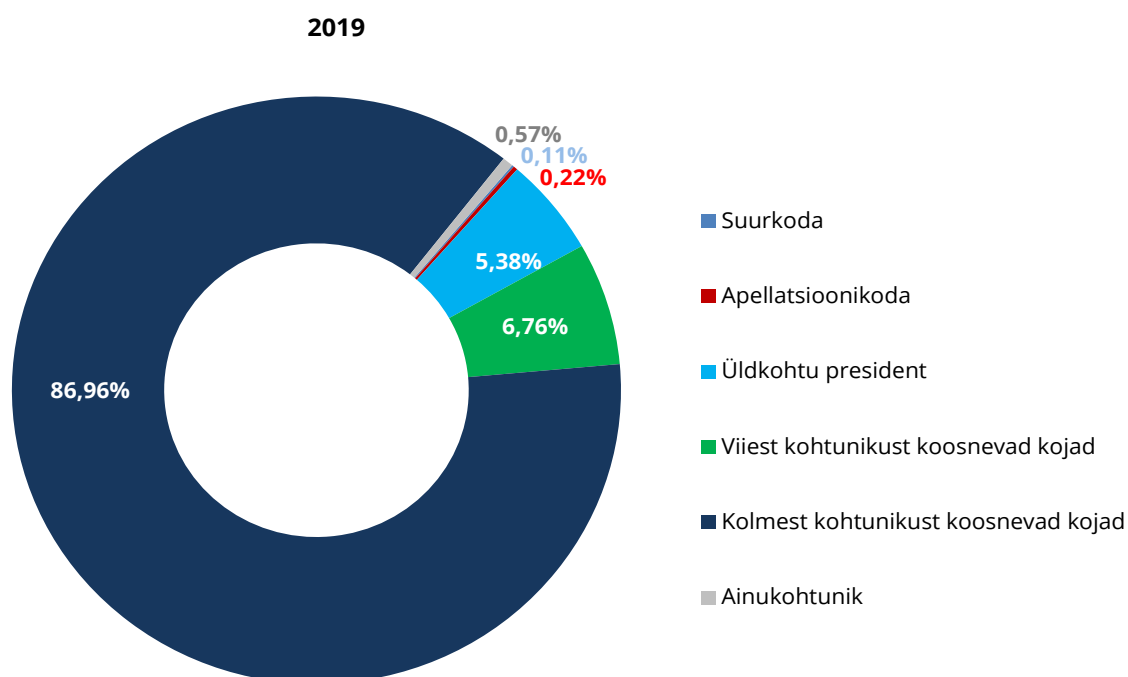
VI. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2019)

	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Asutamisvabadus		1	1
Dokumentidega tutvumine	10	7	17
Energeetika	3		3
Euroopa Liidu välistegevus	1	2	3
Institutsiooniõigus	23	48	71
Intellektuaal- ja tööstusomand	260	58	318
Isikute vaba liikumine		1	1
Kapitali vaba liikumine		1	1
Kaubanduspoliitika	10	2	12
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	9	1	10
Keskkond		6	6
Konkurents	18	9	27
Liidu kodakondsus		1	1
Majandus- ja rahapoliitika	7	6	13
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	2		2
Maksustamine		2	2
Piiravad meetmed (välistegevus)	29	1	30
Põllumajandus	23	10	33
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1	3	4
Rahvatervis	3	4	7
Riigiabi	50	25	75
Riigihanked	13	4	17
Sotsiaalpoliitika	1		1
Tarbijakaitse		1	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	2	1	3
Vahekohtuklausel	13		13
Õigusaktide ühtlustamine	2	2	4
Äriühinguõigus	1		1
Üleeuroopalised võrgud	1	1	2
EÜ asutamisleping/ELTL kokku	482	197	679
Personalieeskirjad	71	37	108
Erimenetlused	1	86	87
KÕIK KOKKU	554	320	874

VII. Lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2015–2019)
(Kohtuotsused ja -määrused)

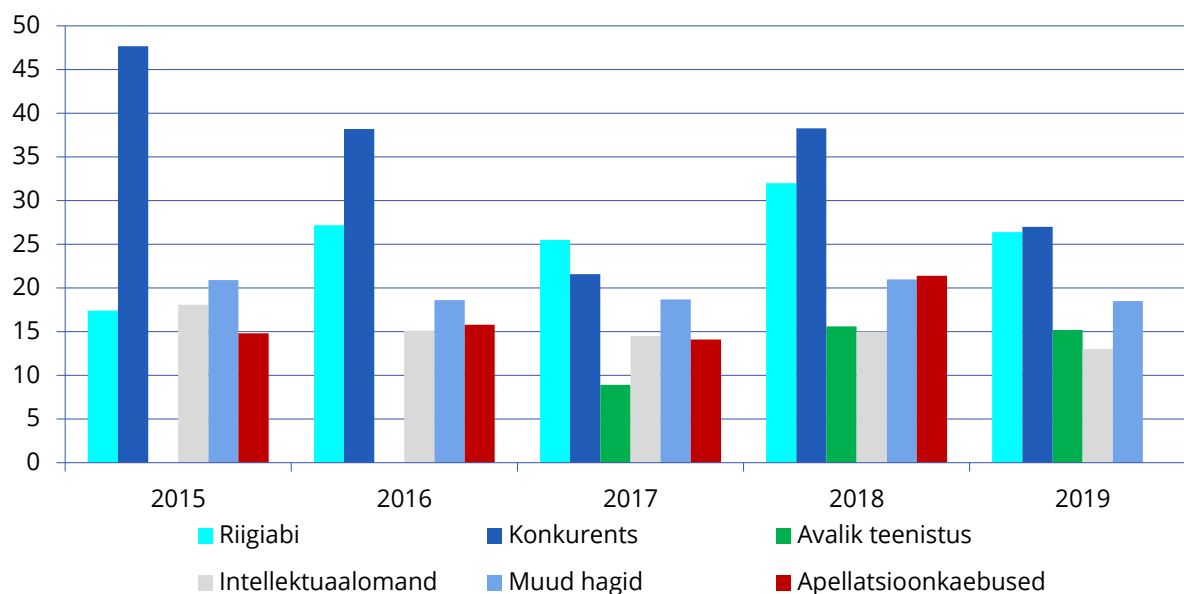
	2015	2016	2017	2018	2019
Asutamisvabadus	1				1
Dokumentidega tutvumine	21	13	14	67	17
Energeetika	1	3	3	6	3
Euroopa Liidu välistegevus	2		4	2	3
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		1		3	
Institutsiooniõigus	58	46	54	64	71
Intellektuaal- ja tööstusomand	388	288	376	349	318
Isikute vaba liikumine	1		2	1	1
Kapitali vaba liikumine	2	1			1
Kaubanduspoliitika	24	21	15	10	12
Kaupade vaba liikumine	2	1			
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	9	8	4	4	10
Keskkond	18	4	3	11	6
Konkurents	52	36	18	44	27
Kultuur		1	1		
Liidu kodakondsus					1
Majandus- ja rahapoliitika	9	2	6	16	13
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	6	1	12	4	2
Maksustamine	1		3		2
Piiravad meetmed (välistegevus)	60	70	26	42	30
Põllumajandus	32	34	21	25	33
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	5	1	5	5	4
Rahvatervis	15	3	3	5	7
Riigiabi	101	50	24	79	75
Riigihanked	22	20	16	20	17
Sotsiaalpoliitika		1		1	1
Tarbijakaitse	2	1	1	1	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	2	6	12	7	3
Teenuste osutamise vabadus		1			
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	4	3	5	1	
Tööstuspoliitika	2				
Transport	3			1	
Uute riikide ühinemine	1				
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala			5	3	
Vahekohtuklausel	2	17	17	7	13
Välis- ja julgeolekupoliitika	1			1	
Õigusaktide ühtlustamine		1	2	1	4
Äriühinguõigus	1				1
Ühine kalanduspoliitika	3	2	2	2	
Üleeuroopalised võrgud		2		1	2
EÜ asutamisleping/ELTL kokku	851	638	654	783	679
Personalieeskirjad	37	33	107	119	108
Erimenetlused	99	84	134	107	87
KÕIK KOKKU	987	755	895	1009	874

VIII. Lõpetatud kohtuasjad. Kohtukoosseis (2015–2019)



	2015			2016			2017			2018			2019		
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Suurkoda													1		1
Apellatsioonikoda	23	14	37	25	13	38	29	17	46	9	2	11		2	2
Üldkohtu president		44	44		46	46		80	80		43	43		47	47
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	8	3	11	10	2	12	13	5	18	84	3	87	50	9	59
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	538	348	886	408	246	654	450	301	751	546	317	863	499	261	760
Ainukohtunik	1	8	9	5		5				5		5	5		5
Kokku	570	417	987	448	307	755	492	403	895	644	365	1009	554	320	874

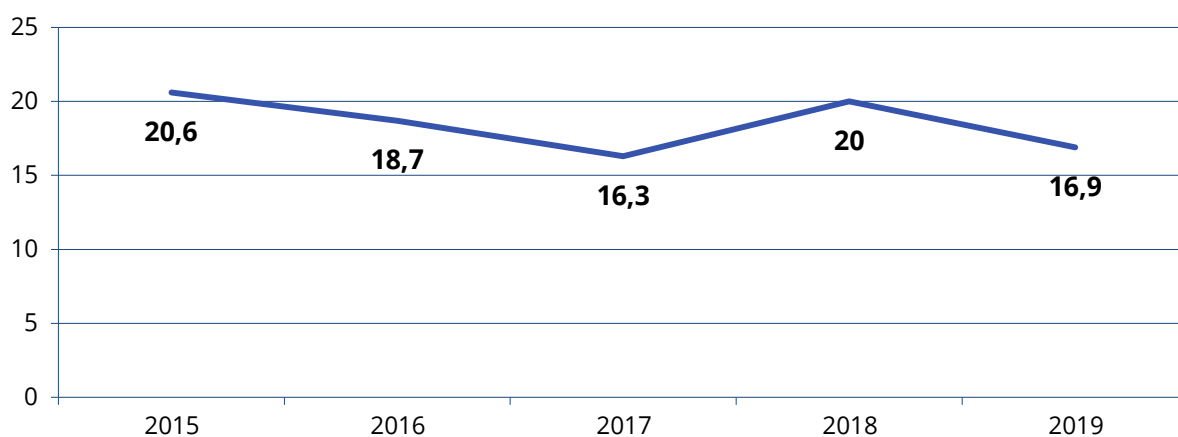
IX. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)¹ (Kohtuotsused ja -määrused)



	2015	2016	2017	2018	2019
Riigiabi	17,4	27,2	25,5	32	26,4
Konkurents	47,7	38,2	21,6	38,3	27
Avalik teenistus			8,9	15,6	15,2
Intellektuaalomand	18,1	15,1	14,5	15	13
Muud hagid	20,9	18,6	18,7	21	18,5
Apellatsioonkaebused	14,8	15,8	14,1	21,4	
Kõik kohtuasjad	20,6	18,7	16,3	20	16,9

Menetlusaeg (kuudes)

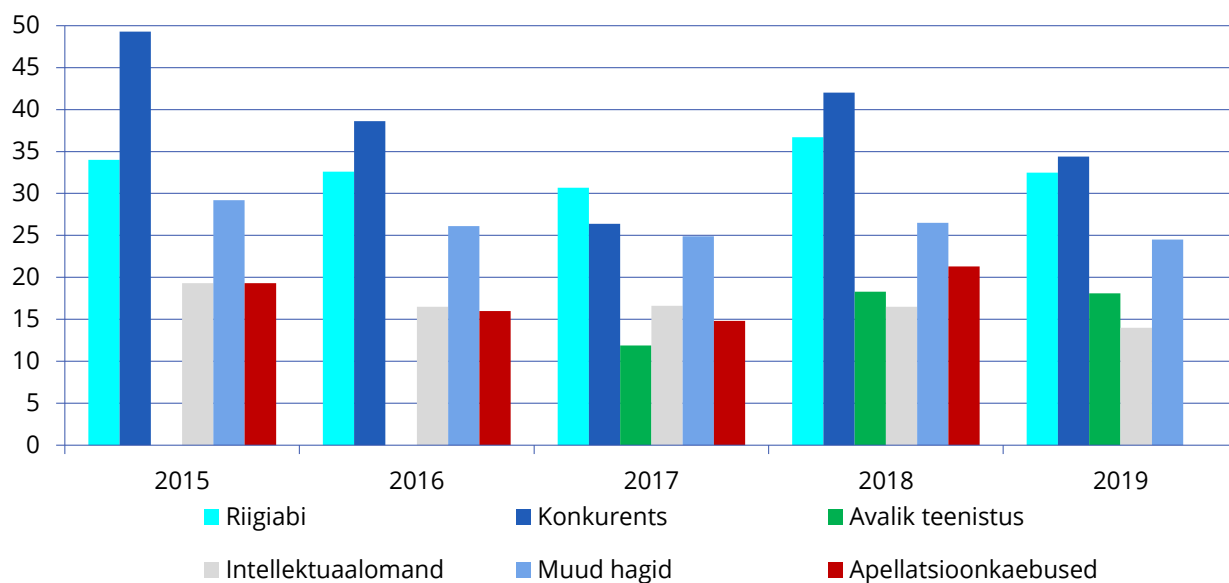
Kõik kohtuasjad, mis on lahendatud kohtuotsuse või -määrusega



1| Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnedikkuudes. Keskmise menetlusaaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevaid kaebusi; 1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud avalikku teenistust käsitlevaid kohtuasju.

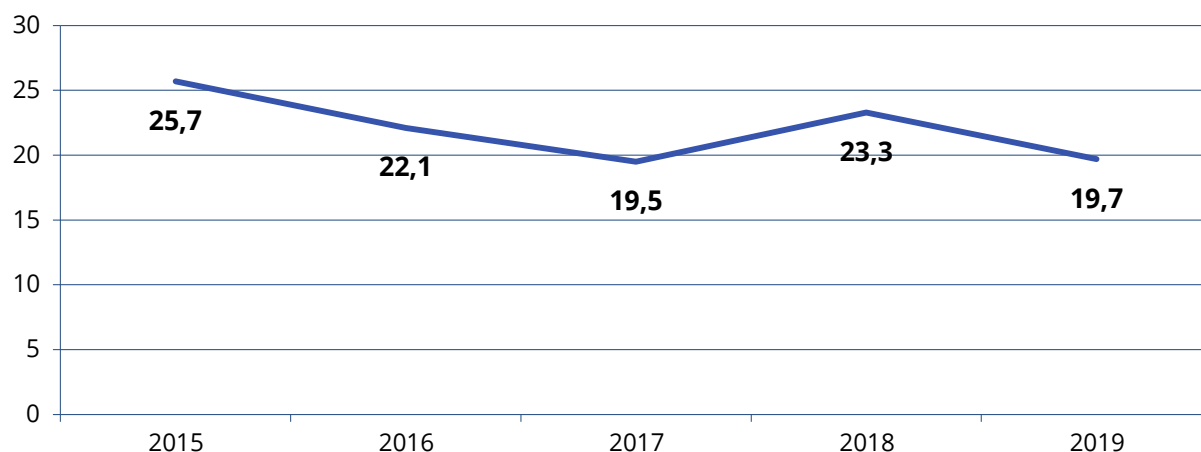
1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud ja Üldkohtu otsuse või määrusega lahendatud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade keskmine menetlusaeg on 20,7 kuud (võttes arvesse menetlusaega Avaliku Teenistuse Kohtus ja menetlusaega Üldkohtus).

X. Menetlusaeg kuudes (2015–2019)¹ (Kohtuotsused)



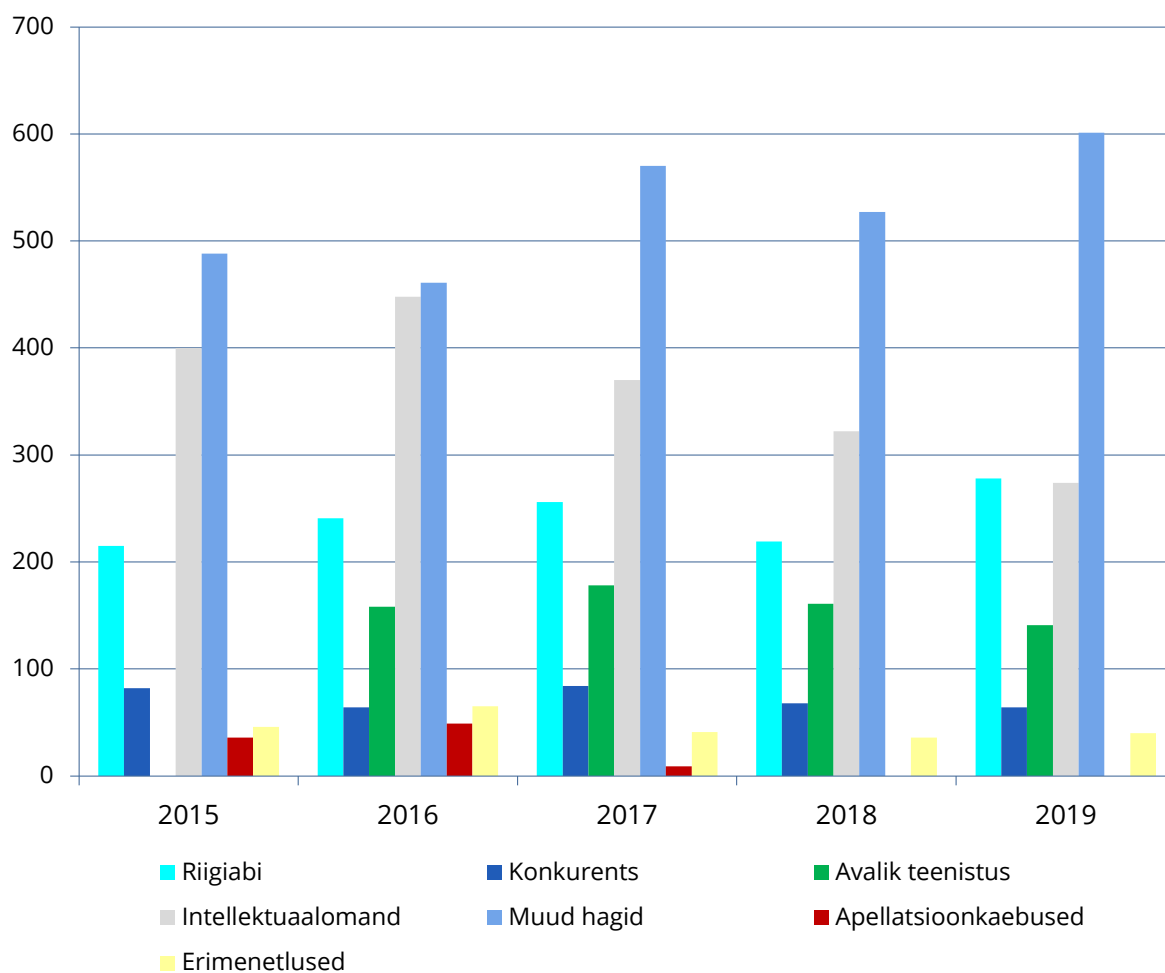
	2015	2016	2017	2018	2019
Riigiabi	34	32,6	30,7	36,7	32,5
Konkurents	49,3	38,6	26,4	42	34,4
Avalik teenistus			11,9	18,3	18,1
Intellektuaalomand	19,3	16,5	16,6	16,5	14
Muud hagid	29,2	26,1	24,9	26,5	24,5
Apellatsioonkaebused	19,3	16	14,8	21,3	
Kõik kohtuasjad	25,7	22,1	19,5	23,3	19,7

Menetlusaeg (kuudes) Kõik kohtuasjad, mis on lahendatud kohtuotsusega



1| Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikkuudes. Keskmise menetlusaaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevaid kaebusi; 1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud avalikku teenistust käsitlevaid kohtuasju.
1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud ja Üldkohtu otsusega lahendatud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade keskmine menetlusaeg on 23,7 kuud (võttes arvesse menetlusaega Avaliku Teenistuse Kohtus ja menetlusaega Üldkohtus).

XI. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Menetluse liigid (2015–2019)

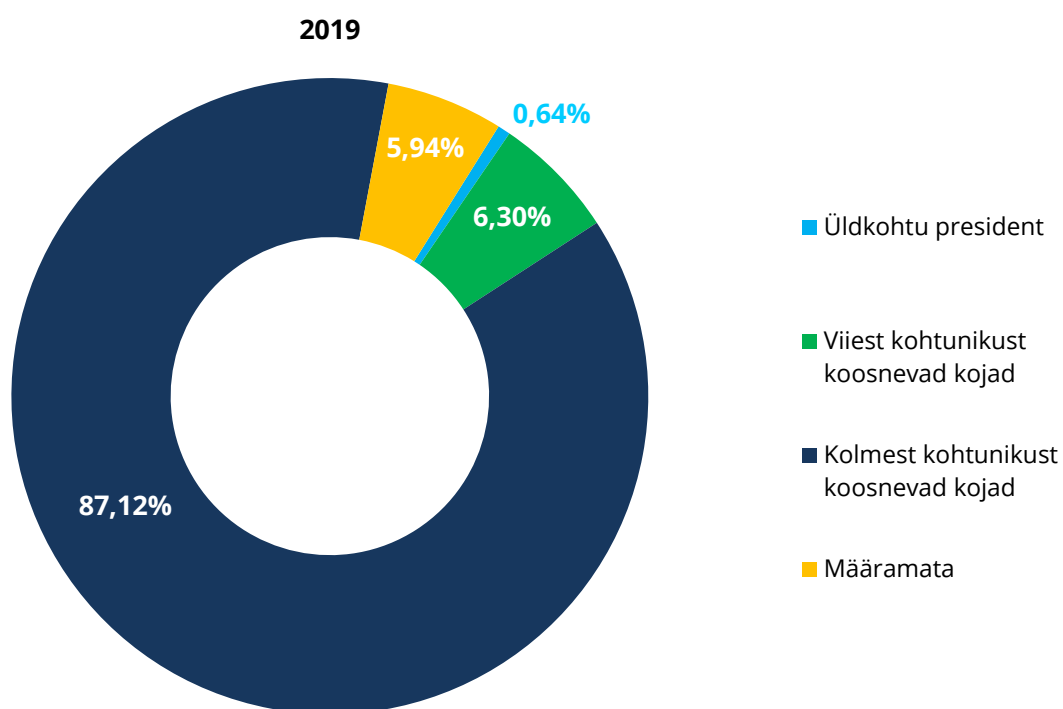


	2015	2016	2017	2018	2019
Riigiabi	215	241	256	219	278
Konkurents	82	64	84	68	64
Avalik teenistus		158	178	161	141
Intellektuaalomand	400	448	370	322	274
Muud hagid	488	461	570	527	601
Apellatsioonkaebused	36	49	9		
Erimenetlused	46	65	41	36	40
Kokku	1267	1486	1508	1333	1398

XII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Hagi valdkonnad (2015–2019)

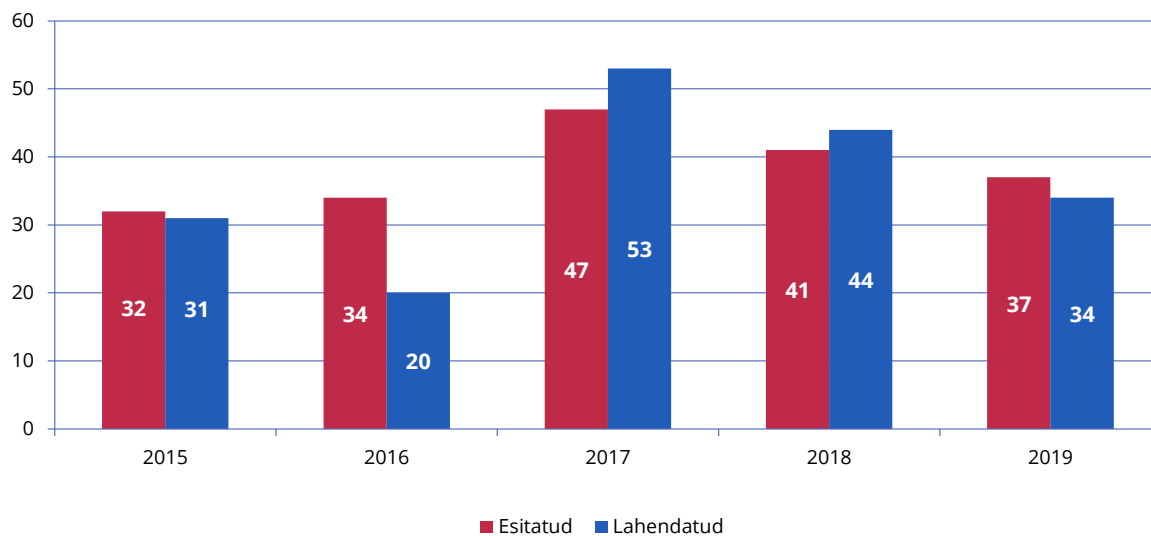
	2015	2016	2017	2018	2019
Asutamisvabadus				1	
Dokumentidega tutvumine	59	65	76	30	30
Energeetika	3	4	9	4	9
Euroopa Liidu välistegevus	2	4	2	2	5
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	3	3	3	1	2
Institutsiooniõigus	79	85	96	103	180
Intellektuaal- ja tööstusomand	400	448	370	322	274
Isikute vaba liikumine		1			1
Ühine kalanduspoliitika	2	1	1	2	2
Kapitali vaba liikumine				1	
Kaubanduspoliitika	40	36	35	40	41
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	10	8	14	14	10
Keskkond	5	7	12	8	12
Konkurents	82	64	84	68	64
Kultuur	1	1			
Majandus- ja rahapoliitika	3	24	116	127	138
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	14	15	6	2	3
Maksustamine		2		2	
Piiravad meetmed (välistegevus)	103	61	62	60	72
Põllumajandus	56	42	43	43	22
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	7	10	10	9	10
Rahvatervis	4	7	9	13	11
Riigiabi	215	241	256	219	278
Riigihanked	35	24	27	22	15
Sotsiaalpoliitika	1	1	1	1	1
Tarbijakaitse	2	2	1	1	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	17	19	9	3	3
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	5	5	1		2
Transport					1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		7	2	1	2
Vahekohtuklausel	30	23	27	27	22
Välis- ja julgeolekupoliitika		1	1		1
Õigusaktide ühtlustamine	1	1	4	6	4
Äriühinguõigus	1	1	1	1	
Üleeuroopalised võrgud	2		2	2	1
EÜ asutamisleping/ELTL kokku	1182	1213	1280	1135	1217
Personaleeskirjad	39	208	187	162	141
Erimenetlused	46	65	41	36	40
KÕIK KOKKU	1267	1486	1508	1333	1398

XIII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga. Kohtukoosseis (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019
Suurkoda				1	
Apellatsioonikoda	48	51	11	1	
Üldkohtu president	12	12	1	1	9
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	6	23	100	77	88
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	1099	1253	1323	1187	1218
Ainukohtunik	1			2	
Määramata	101	147	73	64	83
Kokku	1267	1486	1508	1333	1398

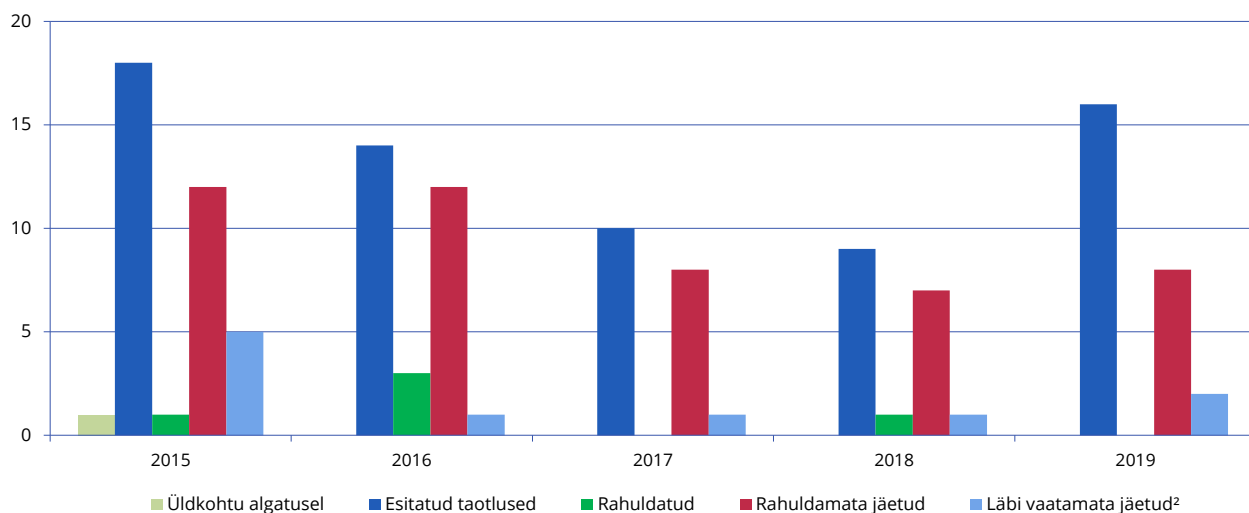
XIV. Muu. Ajutiste meetmete kohaldamine (2015–2019)



2019

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Lahendatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Otsus taotluse kohta		
			Rahuldatud	Registrist kustutamine/ otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Rahuldamata jätetud
Institutsiooniõigus	6	4		1	3
Isikute vaba liikumine	1				
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	2	1			1
Keskkond	1	1			1
Konkurents	2	1			1
Majandus- ja rahapoliitika	1	1			1
Personalieeskirjad	5	6			6
Põllumajandus	4	8		1	7
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)		1			1
Rahvatervis	3	4			4
Riigiabi	4	3		1	2
Riigihanked	6	3			3
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	1				
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	1	1			1
Kokku	37	34		3	31

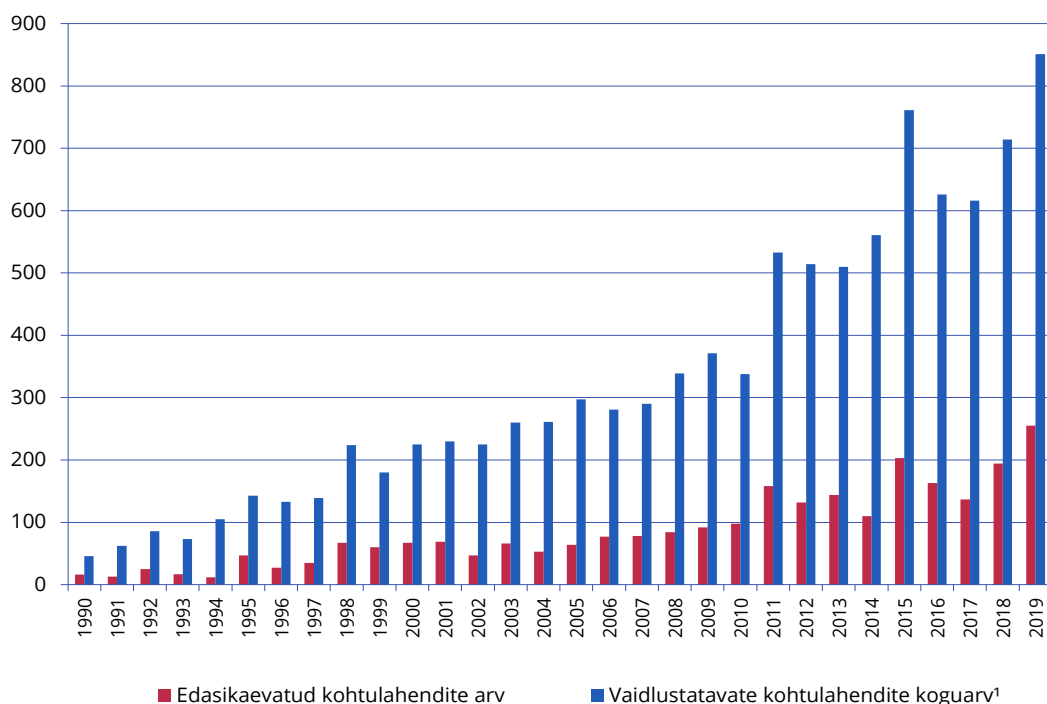
XV. Muu. Kiirendatud menetlused (2015–2019)¹



	2015					2016					2017					2018					2019				
	Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Otsus taotluse kohta			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Otsus taotluse kohta			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Otsus taotluse kohta			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Otsus taotluse kohta							
			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Läbi vaatamata jäetud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Läbi vaatamata jäetud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Läbi vaatamata jäetud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Läbi vaatamata jäetud ²					
Dokumentidega tutvumine		2		2			2		2			2		1				1			2		2		
Euroopa Liidu välistegevus		1		1																					
Institutsiooniõigus		2			2		2		2			5		4	1						2		1	1	
Intellektuaal- ja tööstusomand																				5					
Kapitali vaba liikumine		2			2																				
Kaubanduspoliitika							1		1											1		1			
Kaupade vaba liikumine							1			1															
Keskkond			1																						
Konkurents							1		1			1		1		3	1	2			2		1		
Majandus- ja rahapoliitika		1		1												1		1							
Personalieeskirjad		1		1			1		1			1		1		2		2							
Piiravad meetmed (välistegevus)		4		4			1		1											1		1			
Põllumajandus		1		1												1		1							
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)																				1					
Rahvatervis							1		1																
Riigiabi		3		2					2											2		2			
Riigihanked	1	1			1		1		1			1		1											
Tarbijakaitse																1							1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala							3	3								1			1						
Kokku	1	18	1	12	5		14	3	12	1	10		8	1	9	1	7	1		16		8	2		

- 1) Üldkohtu menetluses oleva kohtuasja võib lahendada kiirendatud menetluses kohtuasja poole taotlusel või alates 1. juulist 2015 Üldkohtu omal algatusel.
- 2) Kategooria „läbi vaatamata jäetud“ alla kuuluvad järgmised juhtumid: taotluse tagasisvõtmine, hagist loobumine ja juhtumid, kui hagi lahendatakse kohtumäärusega juba enne kiirendatud menetluse taotluse suhtes otsuse tegemist.

XVI. Muu. Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1990–2019)



	Edasikaevatud kohtulahendite arv	Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv ¹	Edasikaevatud kohtulahendite protsent
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	225	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	78	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	338	29%
2011	158	533	30%
2012	132	514	26%
2013	144	510	28%
2014	110	561	20%
2015	203	761	27%
2016	163	626	26%
2017	137	616	22%
2018	194	714	27%
2019	255	851	30%

1| Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv – kohtuotsused, ajutisi meetmeid ja menetlusse astumise avalduse rahuldamata jätmist käsitlevad kohtumäärused ning menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud registrist kustutamise või teisele kohtuinstantsile suunamise määrused –, mille kaebetähtaeg on möödunud või mis kaevati edasi.

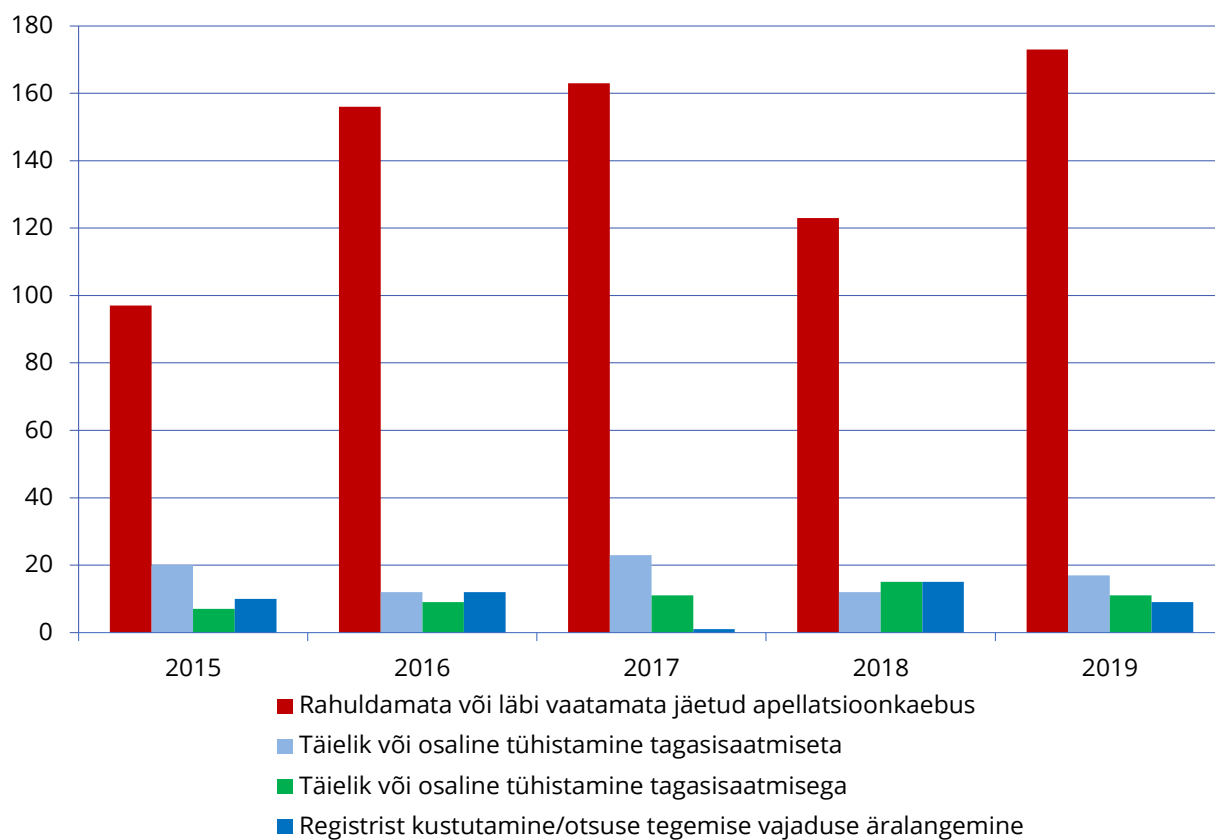
XVII. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2015–2019)

	2015			2016			2017			2018			2019		
	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent
Riigiabi	22	75	29%	23	56	41%	8	25	32%	20	55	36%	38	86	44%
Konkurents	32	61	52%	17	41	41%	5	17	29%	21	35	60%	28	40	70%
Avalik teenistus							8	37	22%	15	79	19%	32	110	29%
Intellektuaalomand	64	333	19%	48	276	17%	52	298	17%	68	295	23%	57	315	18%
Muud hagit	85	290	29%	75	253	30%	61	236	26%	69	249	28%	97	297	33%
Apellatsioonkaebused		2													
Erimenetlused							3	3	100%	1	1	100%	3	3	100%
Kokku	203	761	27%	163	626	26%	137	616	22%	194	714	27%	255	851	30%

XVIII. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2019)
(Kohtuotsused ja -määrused)

	Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud apellatsioonkaebus	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	Registrist kustutamine/otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Kokku
Dokumentidega tutvumine	4	1		1	6
Energeetika	3				3
Euroopa Liidu välistegevus		1			1
Institutsiooniõigus	24	1	2		27
Intellektuaal- ja tööstusomand	75	2		4	81
Isikute vaba liikumine	1				1
Kaubanduspoliitika	5	2	1		8
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1				1
Keskkond	3				3
Konkurents	14	1			15
Majandus- ja rahapoliitika	3		3		6
Menetlus	1				1
Personalieeskirjad	15	2		2	19
Põllumajandus	6	2	1		9
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)			1		1
Rahvatervis	1	1			2
Riigiabi	8	1	1	2	12
Riigihanked	1				1
Sotsiaalpoliitika	1				1
Tarbijakaitse	1				1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos		1			1
Vahekohtuklausel	2				2
Välis- ja julgeolekupoliitika	3	2	2		7
Õigusaktide ühtlustamine	1				1
Kokku	173	17	11	9	210

XIX. Muu. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2015–2019)
(Kohtuotsused ja -määrused)



	2015	2016	2017	2018	2019
Rahuldamata või läbi vaatamata jäetud apellatsioonkaebus	97	156	163	123	173
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	20	12	23	12	17
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	7	9	11	15	11
Registri kustutamine/otsuse tegemise vajaduse äralangemine	10	12	1	15	9
Kokku	134	189	198	165	210

XX. Muu. Üldine areng (1989–2019)**Sissetulnud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad**

	Sissetulnud kohtuasjad ¹	Lõpetatud kohtuasjad ²	Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
2015	831	987	1267
2016	974	755	1486
2017	917	895	1508
2018	834	1009	1333
2019	939	874	1398
Kokku	16 147	14 749	

1| 1989: Euroopa Kohus saatis uuele Üldkohtule 153 kohtuasja.
1993: Euroopa Kohus saatis seoses Üldkohtu pädevuse esimese laiendamisega Üldkohtule 451 kohtuasja.
1994: Euroopa Kohus saatis seoses Üldkohtu pädevuse teise laiendamisega Üldkohtule 14 kohtuasja.
2004–2005: Euroopa Kohus saatis seoses Üldkohtu pädevuse kolmanda laiendamisega Üldkohtule 25 kohtuasja.
2016: 1. septembril 2016 anti Üldkohtule üle 139 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja.

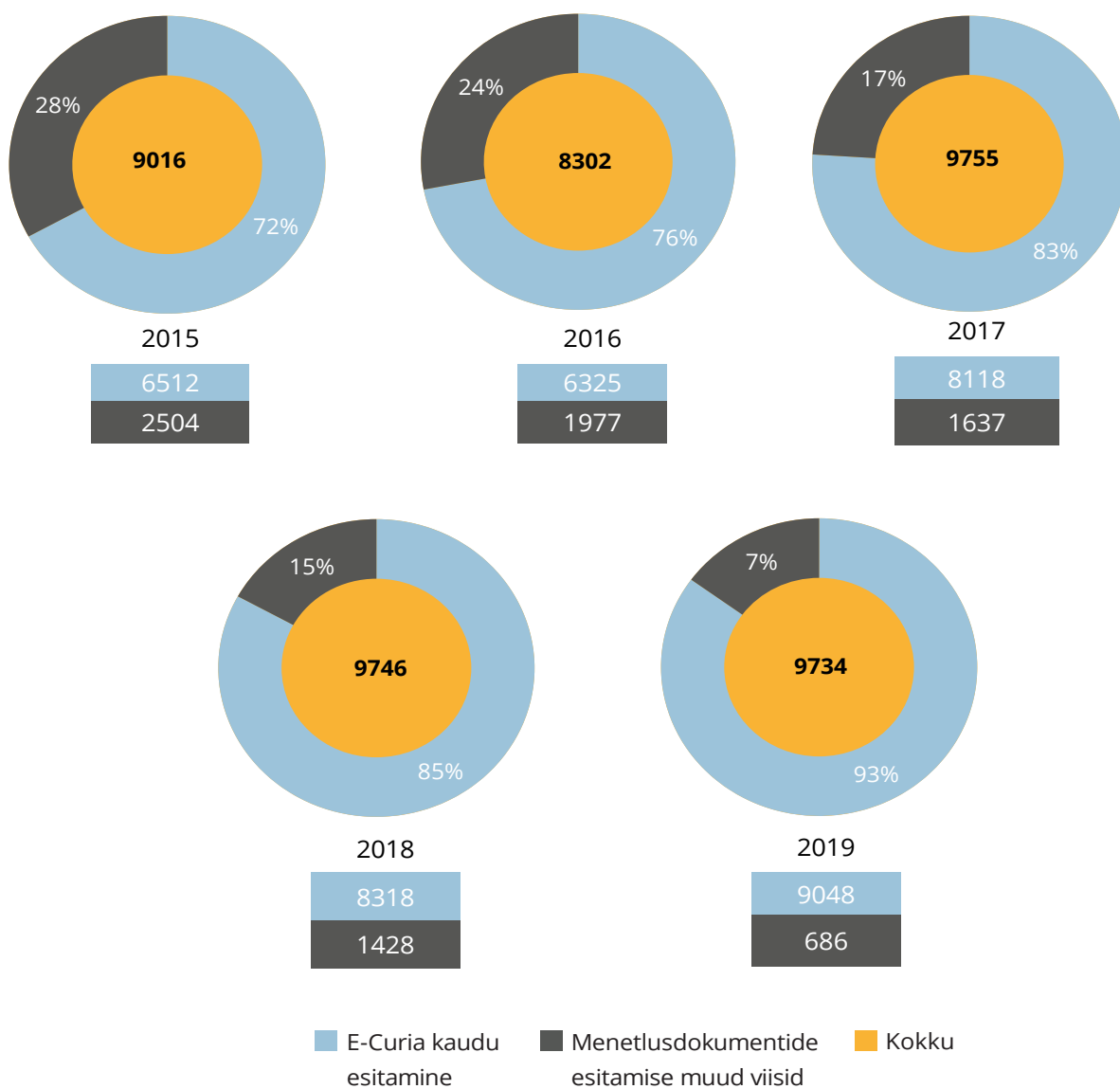
2| 2005–2006: Üldkohus saatis uuele Avaliku Teenistuse Kohtule 118 kohtuasja.

XXI. Üldkohtu kantselei tegevus (2015–2019)

Menetlusse astumise liik	2015	2016	2017	2018	2019
Kohtukantselei registrisse kantud menetluskohandid ¹	46 432	49 772	55 069	55 389	54 723
Menetluse algatusdokumendid ²	831	835	917	834	939
Üldkohtule üle antud avalikku teenistust käsitlevad kohtuasjad ³	–	139	–	–	–
Menetluse algatusdokumentides kõrvaldatud puuduste määr ⁴	42,50%	38,20%	41,20%	35,85%	35,04%
Menetluskohandid (välja arvatud hagiavaldused)	4484	3879	4449	4562	4446
Menetlusse astumise avaldused	194	160	565	318	288
Konfidentsiaalsena käsitlemise taotlused (menetluskohandites sisalduvad andmed) ⁵	144	163	212	197	251
Kohtukantselei poolt ette valmistatud kohtumääruste projektid ⁶ (ilmselge vastuvõetamatus enne kättetoimetamist, menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, vastuvõetamatuse vastuväite liitmine põhimenetlusega, vaidlustamata menetlusse astumine, kohtuasja registrist kustutamine, otsuse tegemise vajaduse äralangemine intellektuaalomandi asjades, menetluse suulise osa uuendamine ja kohtuotsuse parandamine)	521	241	317	285	299
Kodade koosolekud (kohtukantseleiga)	303	321	405	381	334
Kohtuistungid protokollid ja kohtuotsuse kuulutamise protokollid	873	637	812	924	787

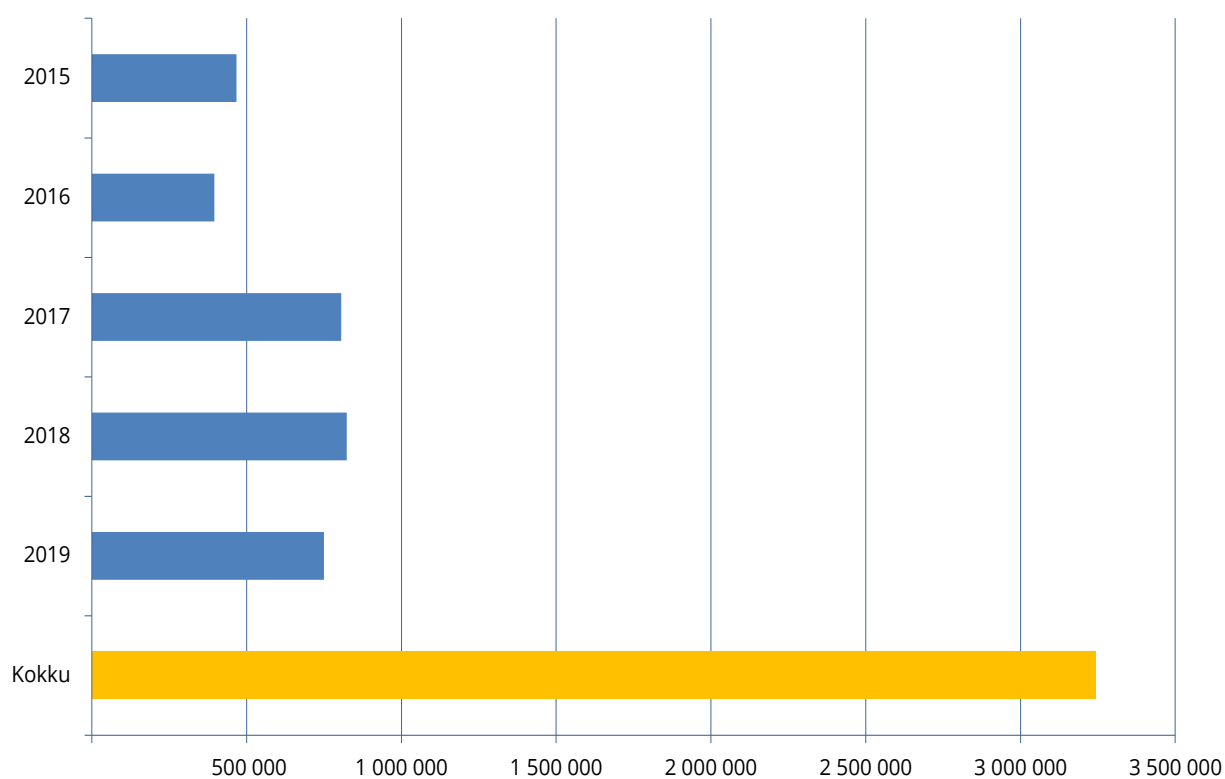
- 1| See arv näitab teenistuse töökoormuse taset, kuna kõik sissetulevad ja väljaminevad menetluskohandid kantakse registrisse. Registrisse kantud menetluskohandite arvu hindamisel tuleb arvesse võtta kohtu vastava instantsi menetluste laadi. Kuna hagi menetluses on poolte arv piiratud (hageja, kostja ja teataval juhul menetlusse astuja(d)), toimetatakse menetluskohandid kätte ainult neile.
- 2| Kõik menetluskohandid (kaasa arvatud hagiavaldus) tuleb kanda registrisse, lisada toimikusse, vajaduse korral parandada, edastada kohtunike kabinetidele koos edastuslehega, mis on mõnikord üksikasjalikum, seejärel vajaduse korral tõlkida ja lõpuks pooltele kätte toimetada.
- 3| 1. septembril 2016.
- 4| Kui menetluse algatusdokument (see kehtib ka muude menetluskohandite kohta) ei vasta teatavatele nõuetele, tagab kohtukantselei selle parandamise, nagu on ette nähtud kodukorras.
- 5| Konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste arv ei sõltu nende andmete arvust, mis sisalduvad ühes või mitmes menetluskohandis, mille konfidentsiaalsena käsitlemist taotletakse.
- 6| Alates 1. juulist 2015, mis on Üldkohtu uue kodukorra jõustumise kuupäev, tehakse teatavad otsused, mis varem tehti kohtumäärusega (menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, liikmesriigi või institutsiooni menetlusse astumine, kui konfidentsiaalsus puudub), tavalise otsuse vormis, mis lisatakse kohtuasja toimikusse.

XXII. Üldkohtule esitatud menetlusedokumentide esitamise viisid¹



1| Alates 1. detsembrist 2018 on e-Curia muutunud poolte esindajate teabevahetuse kohustuslikuks kanaliks kõikides Üldkohtu menetlustes (ilma et see mõjutaks kodukorrast tulenevaid erandeid).

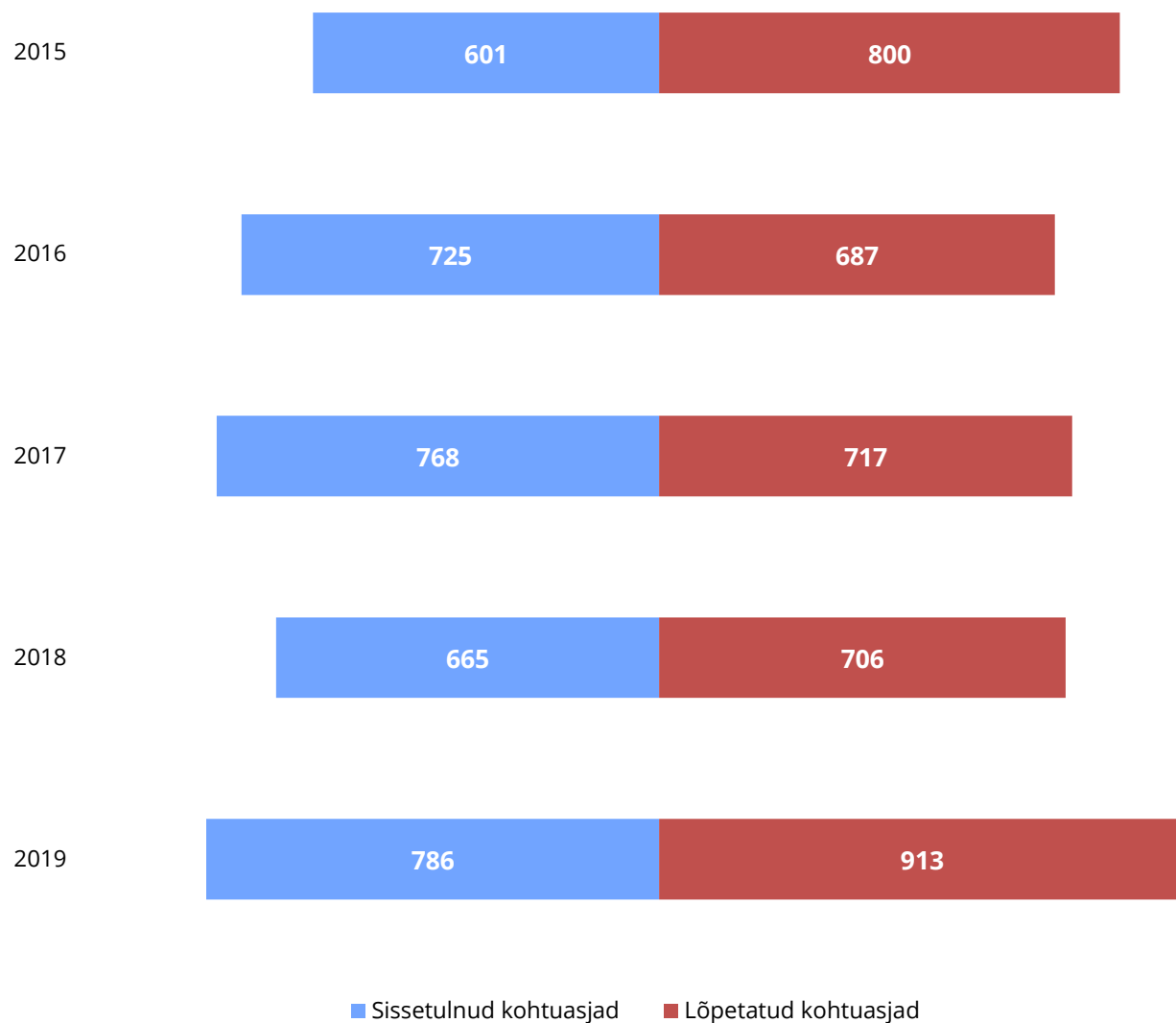
XXIII. e-Curia kaudu esitatud leheküljed (2015–2019)¹



	2015	2016	2017	2018	2019	Kokku
e-Curia kaudu esitatud leheküljed	466 875	396 072	805 768	823 076	749 895	3 241 686

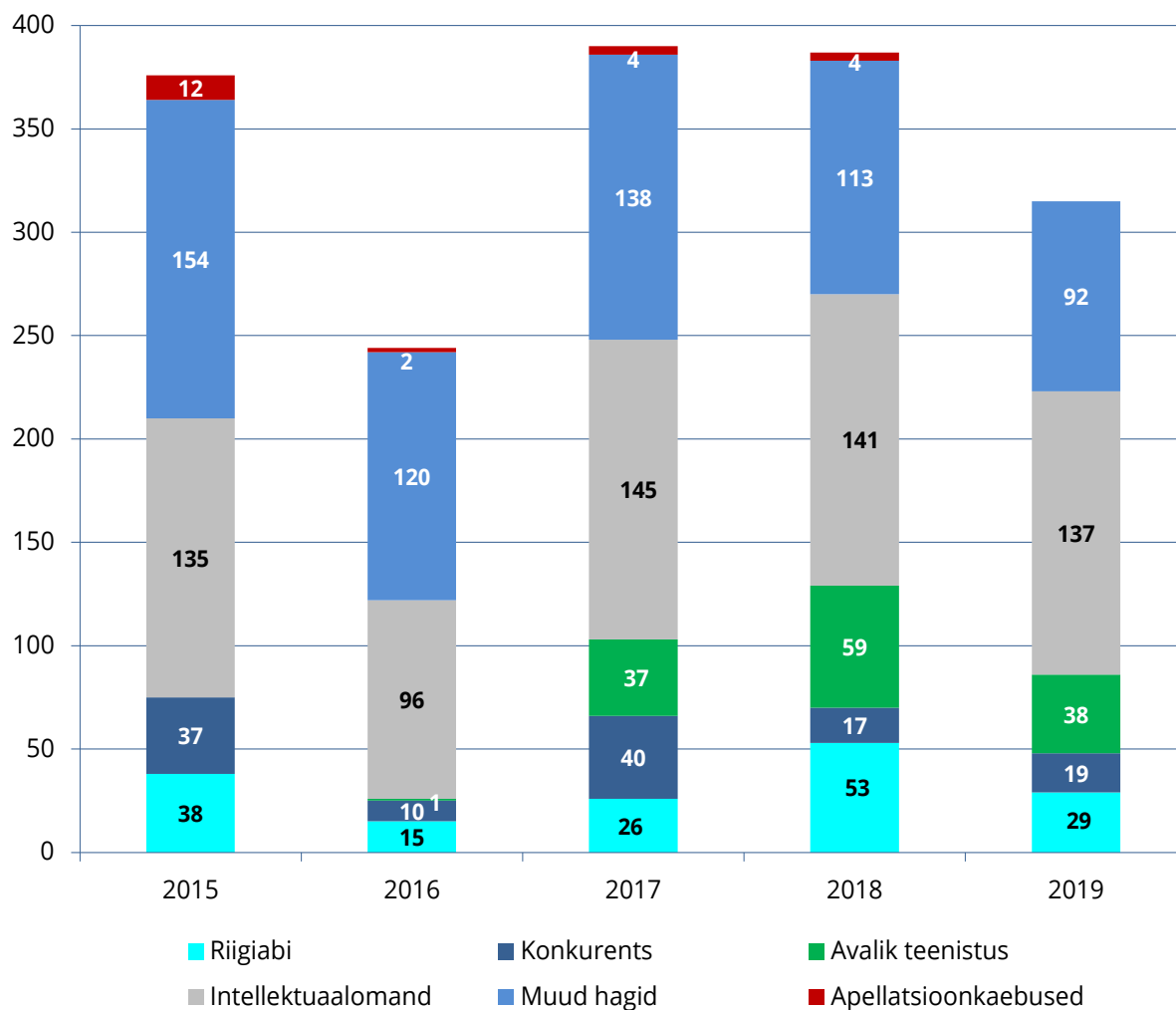
1| Aastate 2015–2016 kohta käivad andmed ei hõlma menetluse algatusdokumentide lehekülgede arvu.

XXIV. Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatised (2015–2019)¹



1| Kodukorra (artiklid 79 ja 122) alusel avaldatakse teadaanded uute hagiavalduste kohta ja menetlust lõpetavate otsuste kohta Euroopa Liidu Teatajas.

XXV. Kohtuasjad, milles toimus kohtuistung suuliste seisukohtade ära kuulamiseks (2015–2019)



	2015	2016	2017	2018	2019
Kokku	376	244	390	387	315

E | Üldkohtu koosseis



(Protokolliline järjestus 31. detsembril 2019)

Esimene rida, vasakult paremale:

Kodade presidendid A. Kornezov, J. Svenningsen, A. Marcoulli, S. Gervasoni, V. Tomljenović, Üldkohtu asepresident S. Papasavvas, Üldkohtu president M. van der Woude, kodade presidendid H. Kanninen, A. M. Collins, D. Spielmann, R. da Silva Passos, M. J. Costeira, kohtunik M. Jaeger

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtunikud C. Iliopoulos, L. Madise, E. Buttigieg, D. Gratsias, S. Frimodt Nielsen, I. Labucka, J. Schwarcz, M. Kancheva, V. Kreuschitz ja I. S. Forrester

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud O. Spineanu-Matei, B. Berke, R. Barents, F. Schalin, Z. Csehi, V. Valančius, N. Półtorak, I. Reine, P. Nihoul ja U. Öberg

Neljas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud J. Martín y Pérez de Nanclares, J. Laitenberger, T. Pynnä, G. De Baere, K. Kowalik-Bańczyk, J. Passer, C. Mac Eochaidh, R. Frendo, L. Truchot ja R. Mastroianni

Viies rida, vasakult paremale:

Kohtusekretär E. Coulon, kohtunikud R. Norkus, I. Nömm, M. Stancu, G. Hesse, O. Porchia, M. Sampol Pucurull, P. Škvařilová-Pelzl, G. Steinfatt ja T. Perišin

1. Muudatused Üldkohtu koosseisus 2019. aastal

20. märtsi 2019. aasta pidulik istung

Seoses Peter George Xuerebi nimetamisega Euroopa Kohtu kohtunikuks nimetati liikmesriikide valitsuste esindajate 6. märtsi 2019. aasta otsusega Ramona Frendo Üldkohtu kohtunikuks kohtuniku Peter George Xuerebi järelejäanud ametiajaks 12. märtsist 2019 kuni 31. augustini 2019.

Euroopa Kohtus toimus 20. märtsil 2019 pidulik istung seoses eespool mainitud uue Üldkohtu kohtuniku ametivande andmise ja ametisse astumisega.

26. septembri 2019. aasta pidulik istung

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad 1. veebruari 2019. aasta otsusega Üldkohtu kohtunikeks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2025 Stéphane Gervasoni, Mariyana Kancheva, Alexander Kornezovi, Ulf Öbergi, Inga Reine ja Fredrik Schalini.

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames nimetasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad 29. mai 2019. aasta otsusega Üldkohtu kohtunikeks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2025 Eugène Buttigieg, Anthony Collins, Ramona Frendo, Colm Mac Eochaidh, Jan Passeri ja Vesna Tomljenović.

Institutsiooni kohtusüsteemi ülesehituse reformi kolmanda etapi rakendamise raames, millega on eelkõige ette nähtud kohtunike arvu suurendamine¹, nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad neliteist uut Üldkohtu kohtunikku.

- 1. veebruari 2019. aasta otsusega nimetati Üldkohtu kohtunikuks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2025 Laurent Truchot ja ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022 Mirela Stancu.
- 6. märtsi 2019. aasta otsusega nimetati Üldkohtu kohtunikuks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022 Tuula Pynnä.
- 29. mai 2019. aasta otsusega nimetati Üldkohtu kohtunikeks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2025 Johannes Laitenberger, José Martín y Pérez de Nanclares, Rimvydas Norkus, Tamara Perišin, Miguel Sampol Pucurull, Petra Škvařilová-Pelzl ja Gabriele Steinfatt ning ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022 Iko Nömm.
- 10. juuli 2019. aasta otsusega nimetati Üldkohtu kohtunikeks ajavahemikuks 1. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2025 Roberto Mastroianni ja Ornella Porchia.
- 4. septembri 2019. aasta otsusega nimetati Üldkohtu kohtunikuks ajavahemikuks 6. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022 Gerhard Hesse.

Euroopa Kohtus toimus 26. septembril 2019 pidulik istung seoses esiteks Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise ning teiseks Üldkohtu neljateistkümnelt uue kohtuniku vande andmise ja ametisse astumisega.

Üldkohus valis 27. septembri 2019. aasta otsusega Marc van der Woude Üldkohtu presidendiks ajavahemikuks 27. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022 ning Savvas Pappasavvase Üldkohtu asepresidendiks ajavahemikuks 27. septembrist 2019 kuni 31. augustini 2022.

1| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokolli nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

2. Protokolliline järjestus

31. detsembril 2019

M. VAN DER WOUDE, Üldkohtu president
S. PAPASAVVAS, Üldkohtu asepresident
H. KANNINEN, koja president
V. TOMLJENOVIC, koja president
A. M. COLLINS, koja president
S. GERVASONI, koja president
D. SPIELMANN, koja president
A. MARCOULLI, koja president
R. da SILVA PASSOS, koja president
J. SVENNINGSSEN, koja president
M. J. COSTEIRA, koja president
A. KORNEZOV, koja president
M. JAEGER, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
S. FRIMODT NIELSEN, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
D. GRATSIAS, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
F. SCHALIN, kohtunik
I. REINE, kohtunik
R. BARENTS, kohtunik
P. NIHOUL, kohtunik
B. BERKE, kohtunik
U. ÖBERG, kohtunik
O. SPINEANU-MATEI, kohtunik
J. PASSER, kohtunik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, kohtunik
C. MAC EOCHADH, kohtunik
G. DE BAERE, kohtunik
R. FRENDON, kohtunik
T. PYNNÄ, kohtunik
L. TRUCHOT, kohtunik
J. LAITENBERGER, kohtunik
R. MASTROIANNI, kohtunik
J. MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES, kohtunik
O. PORCHIA, kohtunik

G. HESSE, kohtunik
M. SAMPOL PUCURULL, kohtunik
M. STANCU, kohtunik
P. ŠKVAŘILOVÁ-PELZL, kohtunik
I. NÖMM, kohtunik
G. STEINFATT, kohtunik
R. NORKUS, kohtunik
T. PERIŠIN, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

3. Üldkohtu endised liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Kohtunikud

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996) (†)
Antonio SAGGIO (1989–1998), president (1995–1998) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997) (†)
Christos YERARIS (1989–1992)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995), president (1989–1995)
Bo VESTERDORF (1989–2007), president (1998–2007)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
Koen LENAERTS (1989–2003)
Christopher William BELLAMY (1992–1999)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
Virpi TIILI (1995–2009)
Pernilla LINDH (1995–2006)
Josef AZIZI (1995–2013)
André POTOCKI (1995–2001)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
John D. COOKE (1996–2008)
Jörg PIRRUNG (1997–2007) (†)
Paolo MENGOSZI (1998–2006)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
Michail VILARAS (1998–2010)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
Hubert LEGAL (2001–2007)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
Ena CREMONA (2004–2012)
Ottó CZÚCZ (2004–2016)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016) (†)
Irena PELIKÁNOVÁ (2004–2019)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
Verica TRSTENJAK (2004–2006)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
Nils WAHL (2006–2012)
Miro PREK (2006–2019)
Teodor TCHIPEV (2007–2010)
Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)

Laurent TRUCHOT (2007–2013)
Alfred DITTRICH (2007–2019)
Kevin O’HIGGINS (2008–2013)
Andrei POPESCU (2010–2016)
Guido BERARDIS (2012–2019)
Carl WETTER (2013–2016)
Egidijus BIELŪNAS (2013–2019)
Ignacio ULLOA RUBIO (2013–2019)
Ezio PERILLO (2016–2019)
Peter George XUEREB (2016–2018)
Leopoldo CALVO–SOTELO IBÁÑEZ–MARTÍN (2016–2019)

Presidendid

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995)
Antonio SAGGIO (1995–1998) (†)
Bo VESTERDORF (1998–2007)
Marc JAEGER (2007–2019)

Kohtusekretär

Hans JUNG (1989–2005) (†)



EUROOPA LIIDU
KOHUS

Kommunikatsiooni direktoraat
Väljaannete ja elektroonilise meedia osakond

